

Kálaad Zembî : Sə,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálad Zembî : Sa á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	42
Lúkas	68
Yuánes	111
Misóólúgá	142
Buud ó Róma	182
1 Buud ó Kərênt	202
2 Buud ó Kərênt	220
Buud ó Galátia	232
Buud ó Ifêz	239
Buud ó Filipî	246
Buud ó Kolósia	251
1 Buud ó Tesaloníka	256
2 Buud ó Tesaloníka	261
1 Timotê	264
2 Timotê	270
Títus	274
Falmôη	277
Wəheburê	279
Zhâk	294
1 Pyêr	299
2 Pyêr	305
1 Yuánes	309
2 Yuánes	314
3 Yuánes	315
Yûdə	316
Mbúgúlú	318

Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst. Matiyô nye nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédúlé mə cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágə byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwə mpúg ná Yésus wə jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cə ija məwúm mətóon.

Jɔɔ Kéel mə Matiyô ji nə jé nkúmba sâ nə nyə á seeng fwámé məma kəw lá minjígúla mí Yésus tən icé í kaand itóon:

- (1) Kaand nyə á lás mbúnj dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jálá nə bwánd Faan mə Zembí ná (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígúla myá váál bwə jálá nə jaaw búúd Faan mə Zembí dɔɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zanɡbá mí ngə lwágulə ndimba sâ á Faan mə Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyonjə í jálá nə bə Faan mə Zembí dɔɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jálá nə ji mpwándéd ná Faan mə Zembí í bá ntɔ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyədí Jɔɔ Kéel dí ná Yésus jí Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá ná buud bwə nyíig Faan dɔɔng dí, bwə bəg nə icug í ngə kala minjígúla.

Impáámbá í Yésus (Luk 3.23-38)

¹ Sə mə zə tɔɔlə impáámbá í Yésus-Kríst, mbyél mə *Dávid, mbyél mə *Aburaham.

² Aburaham nyə a byá *Izaag. Izaag mú byá *Yákwab. Yákwab mú byá Yúda bənónj omínyonjə bé. ³ Yúda mú byá Fares bá Zára, nyɔɔngú wánj wə Tamar. Fares mú byá Esrom. Esrom byá Aram. ⁴ Aram byá Aminadab. Aminadab byá Naáson. Naáson byá Salamon. ⁵ Salamon bá Ráhab bwə mú byá

Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byá Obéd. Obéd mú byá Yése, ⁶ Yése ka byá Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsə mə Uri bwə mú byá Sálumun. ⁷ Sálumun mú byá Robwam. Robwam byá Abiya. Abiya byá Azaf. ⁸ Azaf byá Zhwozafat. Zhwozafat byá Zhworam. Zhworam byá Oziyas. ⁹ Oziyas byá Yótam. Yótam byá Akwaz. Akwaz byá Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byá Manase. Manase byá Amon. Amon byá Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byá Zhekoniyas bənónj omínyonjə bé. Ja jɔɔngú wə buud ó *Izarəyél bwə á kə míkwám mí dóómb dí *Babilon yí.

¹² Núnj Babilon, Zhekoniyas músə byá Salátiyel. Salátiyel mú byá Zorobábel. ¹³ Zorobábel byá Abyúd. Abyúd byá Eliyakim. Eliyakim byá Azor. ¹⁴ Azor byá Sadog. Sadog byá Ashim. Ashim byá Eliyud. ¹⁵ Eliyud byá Elyazar. Elyazar byá Mátan. Mátan byá Yákwab. ¹⁶ Yákwab byá Yóseb, ngwúm mə Mariya. Mariya wɔɔngú wə nyə a byá Yésus, bwə də jəw ná Kríst, Cugye buud Zembí nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntó ikala í búúd í á byél wúm nə inɔ, téédúlə wə Aburaham kə jé wə Dávid. Í á bə wúm nə inɔ wúlə wə Dávid kə jé ja buud ó Izarəyél bwə á kə míkwám mí dóómb dí Babilon yí. Bíl wúm nə inɔ í á nyinɡə byél tééd ja bwə á kə míkwám dí yí kə jé wə Kríst.

Byélé mə Yésus-Kríst

¹⁸ Byélé mə Yésus-Kríst í á bə ntúga: Nyɔɔngú yé Mariya bá Yóseb bwə á bə nə cəxlá bə. Nji bwə kú fwo mpúya, Mariya mú nwa bum nə nkul mə Nkənkə Shíshim. ¹⁹ Yóseb nye mú téduga ná a wény cəxlá bá wɔɔngú. Nji nda nyə á bə tátəlí muud ná nyə á cəel béégya nə Mariya shwoó, kú wə nyə shwón. ²⁰ A ngə téduga ntó, *éngales mə Yawé mú zə lésha nə nyə ntáméd ná: «Yé Yóseb Mwán mə *Dávid, wo kú fúndə bálə Mariya, nəcé mwán jí nyə mwɔ dí éne ngə zhu wə Nkənkə Shíshim. ²¹ A bá byá mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcé nyə wə mə bá cug kúl búúd jé nə *misám.» ²² Sólúgú ni wəsh í á bwəma nə ciyá Zembí

1:1 Rom 1.3-4; 2Tm 2.8; Mat 20.30-31 **1:2** Mat 21.2-3; 25.26; 29.32-30.24 **1:3** Mat 38.29-30; Rut 4.18-22 **1:5** Ráhab: Zho 2.1-24 Rut bá Bowaz: Rut 1-4 **1:6** 2Sa 11-12 **1:7** 2Ib 11.1-13.22 **1:8** 2Ib 13.23-21.20; 26.1 **1:9** 1Ib 26.1-28.27 **1:10** 2Ib 29.1-33.25 **1:11** 2Ib 34.1-36.21 **1:16** Luk 1.27 **1:18** Luk 1.35 **1:21** Sôm 130.7; Mat 1.25; Luk 1.31; Mis 4.12 * **1:21** Kál lá Oyúden dí, jíná lá Yésus í kə ná Cugye buud.

nyə á bwey ci mpu má *múúd micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lú mudá njúl ná ncwíyê í bá ηwa bum, í mú byâ mwámudûm.

Bwá bá dɛ jôw nyə ná Imanuwêl.

Jíná dɔɔŋg í ká ná Zembî jisə sádí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éngəles má Yawé nyə ámə ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwá kú sɛɛŋgya, kə jé ja Mariya má byâ mwámudûm yí. Yóseb mú námá gwiid Mwân wɔɔŋg ná Yésus.

2

Ompuye ó isâ bwá ká gúmál Yésus

¹ Yésus nyə a byêl ηgwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ηgá jwú nə lɔɔm. Ja Yésus má shîn byêl yí, bóól búúd bwá á zhu ηgɛɛ kóómb jwôw í dɛ cúwo yí, zə jé Yurúsəlem. Buud bɔɔŋgú bwá á bə məma ómpuye ó isâ, bwá á dɛ bigas wəacén-cénî. ² Bwá á ka ηgə jî ná: «Njwú *Oyúden ηgá kúnɔw byêl yé, jî ηgow? Sə á dág acén-céní yé kóómb jwôw í dɛ cúwo yí. Sə má ká zə yə nyə gúmá.» ³ Lâŋ ni í á ka zə tí Njwú-buud Herod məkuú shí, bənôŋ buud wâ Yurúsəlem bəsh. ⁴ Ntó a mú jôw mílúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó máççç wâ kúl búúd *Izəryêl. A mú jî bwo ná bwá jááwug nyə kúl í á bə ná *Kříst mə bá byêl yí. ⁵ Bwá nə né ná: «Betulehem, ηgwála á Yudéa.» Sâ jɔɔŋgú wá *múúd micúndá nyə á cilə yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ηgwála á Yudéa,

Wo kú dág ná wo wá má búl cwáágəwo míngwála myâ Yudéa myêsh dî,

nəcé wúl mbyágá wô í bá bə cí ánánî.

Nyə wá má bá wíl kúl búúd jâm Izəryêl.

⁷ Ntó Herod mú jôw ómpuye ó isâ óni shwoó, ná bwá mpúg jaaw nyə baan ácén-céní wɔɔŋgú nyə á tééd nyínálə jon dí yí. ⁸ Ná ndéé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagâ. Bi kág mpu wámbulə kúl Mwân wɔɔŋg jísə yí. Bí má ká kwey nyə, bi músə zə jaaw mə, mə bəg námá kə yə nyə gúmá.»

⁹ Ja bwá má shîn gwágulə njwú-buud yí, bwá mú kyey. Bwá mú kwo dág ácén-céní bwá á fwo dág kóómb jwôw í dɛ cúwo yé, a ηgá kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwân nyə á bə yí, a mú shigala

cínɔŋg gwôw. ¹⁰ Ja bwá má dág ntó yí, bwá mú bul shwas. ¹¹ Bwá mú nyíi njôw, dág mwân bá nyɔɔŋgú yé Mariya. Bwá mú kúd mámpwoombú shí, yə mwân gúmá. Nə ndéé bwá mú juw íwólə byán, ηwa ísâ í gúmá bwá á zə nə ndî yí, cwámbulə nyə. Ísâ byɔɔŋg í á bə, nə or, nə *cáá nə *mîr.

¹² Ná ndéé, Zembî mú kéwəli bwo ntáməd ná bwá kú ná kwo kə wá Herod. Ntó bwá mú kyey zhí shúsúd, nyiŋgələ kə bwádí.

Bwá ká shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuye ó isâ bwá má shîn kyey yí, *éngəles mə Yawé mú zə lésha nə Yóseb ntáməd. Nyə ná: «Wəólág, wo ηwág Mwân bá nyɔɔŋgú, wo wúg nə bwo wa, bi kyéyug, kə shwaaw shí á Igípten, nəcé Herod nyə e sɔ ná a gwú mwân. Bí é kə jî nûŋ, kə wóós ja má bá ci nə bi nyiŋgəg zə yí.» ¹⁴ Yóseb mú wəól, ηwa Mwân bá nyɔɔŋgú námá búlú níid, bwá mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwá á jî wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sólúgú ni wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wá *muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jôw Mwân wáam, nə a wúg shí á Igípten.»

¹⁶ Ja Herod má dág ná ompuye ó isâ bwá má shiig nyə yí, a mú jág gwág bôw. A mú kənd buud bə Betulehem nə mánd má kúnə-kúnə, ná bwá kág gwú bwábudûm bəsh, tééd ikény kə jé bɔɔŋg wá mimbú mímbá. Nyə a féesh ntó bəğlə baan ómpuye ó isâ bwá á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sâ múúd micúndá Zheremî nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

¹⁸ Buud bwá á gwág oŋkwiimbyê ηgwála á Rama

nə məyê nə mimbúgú mí áyíyáág.

Rashel nyə á ηgə jii bwân bə,

a ηgá ban ná muud kú cweel nyə mpimbə, nəcé bwân bwá cúgé ná.

¹⁹ Mpúsə shwi y má Herod, Yóseb njúl ná shí á Igípten, éngəles mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntáməd. ²⁰ Nyə nə né ná: «Tówúg! Nwanŋ Mwân bá nyɔɔŋgú, wo nyiŋgəg nə bwo, kə shí á *Izəryêl, nəcé buud bwá á ηgə cəel gwú Mwân wá, bwá má shîn yə.»

²¹ Yóseb mú tôw, ηwa Mwân bá nyɔɔŋgú, a mú nyiŋgə nə bwo, kə shí á Izəryêl. ²² Nji a mú gwág ná Mwân má Herod bwá á dɛ jôw nə Arkeláwos yé wá má shúgula nə icí yá

Yudéa. A mú fúndə kälə wu. Zembî nyə á zə kéwəli nyə ntáməd, a mú kə shí á Galilê, ²³ kə ji ηgwála á Nazarêt. Í á sîy ntó shú ná bwə bâg də jêw nyə ná: «Muud á Nazarêt». Ntó, sâ búúd ó mícúndə bwə á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

¹ Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wós shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ηgə cúndə ná: ² «Céndúgá mitédúgá nəcə Faan á gwów mú kúnə-kúnə.»

³ Muud micúndə Izayí nyə á shí bwey jaaw lân má Yuánes ni ná:

Muud ηgə cúndə shí a shwéeshád, a ηgə ci ná: «Kwambuləgá zhíí má Cwamba, bí sá íkwûñ byé ná səndôñ.»

⁴ Káándə Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. ⁵ Ntó buud ó Yurúsəlem nə bəñg wá shí á Yudéa tə bəñg wá fuundú ηgwɔɔ Zhurdê bēsh bwə á də kə nyódí, ⁶ kə də magulə *mísəm tām buud, Yuánes músə kə də duu bwo ηgwɔɔ Zhurdê.

⁷ Ná ndeé, nə *Ofarizyên nə *Osadwisyên bwə á də zə ηkí bulya ná Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dúg ntó ná, nyə á ka ηkáánd nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bì má bəle fúndə mpimbə Zembî má bá lwóya yí? Zó ámə kéwəli bí éne? ⁸ Wúmá gá fwámé mpúmá*, í lwágúlá ná bí má cénd mitédúgá yí. ⁹ Kúgá bə nji dálə téduga ná: “Sá bāñ sá bí mpwoñ buud má *Aburāham” nəcə mə mpú jaaw bí ná Zembî ji nə ηkul shwɔɔla mákwóógú mága, sá mwo bwān ó Aburāham. ¹⁰ Mpugá ná zēñ í wál zə sámb míkɔɔlə mí ílí máshugud. Bwə é cal lí jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwə kul gwo kudad. ¹¹ Mεε mə ηgə duu bí nə məjúwó shú lwólə ná bí má cénd mitédúgá. Nji ηgwól múúđ ηgə zə mə mpúsə. A ji nə mpífə cə mə. Mə ampíyáyé ná mə yílúg nyə mənḡwub

mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Nkēñkē Shíshim nə kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béég búúđ nda bwə də fyafηkwáándə ná. A ηwa fwámé mpúmá nyé wá ηkundád; a yíl ílwáásə, shwu kuda jí kú bwεε jíímə yííd.»

Nduwán má Yésus

(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilê, kə ηgwɔɔ Zhurdê wə Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə.

¹⁴ Nji Yuánes kú magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla ná wo wə dúúg mə, kú bə ná mə wə dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bəsa ná: «Maguləg ná í yídag bə nda má ηgə ci ná, nəcə í jəla ná sá jēsh í síyúg nda Zembî má céel ná.» Yuánes músə magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shîn duu Yésus yí, Yésus ηgə ná wú májúwó di, jəñ í mú bāñ. A mú dúg Shíshim má Zembî í ηgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúđ. ¹⁷ Námə wəla dəñgá, kál í mú cúwo jəñəd, í ηgə ci ná: «Mwān waamə alām wə éga. Nyódí wə lám wām wēsh wúsə yé.»

4

Sátan mə bwówálə Yésus

(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád ná Njwú məjamb kəg bwówulə nyə. ² Yésus mú ci ídāw wu tāñ mwōw məwūm mənə, nə mwásə nə bulú. A mú ka gwág zha. ³ Mása məbwəbúlán mú zə wós nyódí. Nyə nə né ná: «ηkí wo jí *Mwān má Zembî, cíg nə məkwóógú mága ná mə nyéég idāw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Muud cugé nə ηkul cugə nji nə idāw. Nji muud má cugə nə ciyá jēsh í wú mpu má Zembî dí yí.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə ηgwála má Zembî. A mú kə tēl nyə zhwáángē *Mpáanzə Zembî dí gwōw. ⁶ Nyə nə né ná: «ηkí wo jí Mwān má Zembî, bídúg nyúul, kə kud shí. Nəcə jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Zembî mə bá lésha nə *wəñgəles bé shú dwō.

Bwə é ηkēny wo məbwád shú ná kuú wō í nda bwīm bəçgá.»

3:2 4.17; Luk 3.3 **3:3** Iza 40.3 **3:4** 20j.18 **3:7** iyələkag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembî má bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * **3:8** Mpumə nyəñg wə misóólégú. **3:9** Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 **3:10** 7.19 **3:11** Luk 3.16 **3:12** Zhe 13.24; Mat 13.30 **3:15** 5.17; 28.19 **3:16** Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá 1.51; Mis 7.56; Mbá 4.1; 19.11 **3:17** Iza 42.1; Sôm 2.7; Mat 12.18; 17.5 **4:1** Heb 2.18; 4.15 **4:2** MmN 34.28; Mat 6.16-17 **4:4** Mbá 8.3 **4:6** Sôm 91.11-12

⁷ Yésus mú bęsa nę né ná: «Jí námá cilyá ná: «Wo ajáláyé nę bwówulę Zembî woó Yawé.»»

⁸ Njwû męjamb mú nyingę ęwa nyę, kę nę nyę wúl męma mbún dí gwôw. A mú lwágulę nyę męfaan męsh mâ shí nę gúmá jáń. ⁹ Nyę nę né ná: «ękí wo kúd mpwoombú shí wa mádí míshúd, yę mę gúmá, mę yę wo isá íni byęsh.» ¹⁰ Yésus mú bęsa nę nyę ná: «*Sátan, wúg mę míshúd! Jí námá cilyá ná: Dugú kúd mpwoombú shí nji wó Zembî woó Yawé.

Nji nyę wó wó dúg yę gúmá yé.»

¹¹ Ja Njwû męjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Węngęles bwé mú wóós, bwé mú ka zę sęy nę Yésus.

*Matéédulé má ísęy má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Ja Yésus nyę a gwág ná bwé má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyę á kę shí á Galilé. ¹³ Nji nyę a shígé ná kwo kę ęgwála á Nazaręt. Nyę á yida kę ji ęgwála á Kapernawúm wúsę mân dí koogú, mpwamá męshí mâ Zabulon nę Neftali yí. ¹⁴ Yésus nyę á kę ji nún shú ná iciyá í Izayí *muud micúndá í bwámag. Izayí nyę á ci ná:

¹⁵ Męshí mâ Zabulon nę Neftali, męng mí ęgeé mân dí má, męsę námá fuundú ęgwęđ Zhurdę má, kóómb Galilé íkúl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó męshí męngę, bwé á du ji yídúgúd. Bwé má dúg męńkenya! Bwé á du cęgę shwagá shwiy dí. Męńkenya má má kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyę á shín ję Galilé yí, nyę a téed ęgálę cúndę ná: «Céndúgá mitádúgá nęcé Faan á gwów í mú kúná-kúnę.»

*Yésus má jęw oshweye ó oshú ónđ
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Dúl jwôw, Yésus ęgá kyey ncindye mân mâ Galilé, nyę a dúg omínyęńđ óbá, Shímun, bwé du jęw ná Pyęr yé, bá mínyęńđ yé André bwé ęgá wusę wód májúwód. Bwé á du julę oshú nę męwód. ¹⁹ A mú ci nę bwo ná: «Bęgá mę, mę é sá ná bí dúg julę búud.» ²⁰ Námá cé nę cé, bwé mú lágę męwód, bę nyę. ²¹ Bwé mú cę kę shwóg. Yésus mú nyingę dúg

bóól ómínyęńđ óbá, Yuánes bá Zhâk, bwân ó Zhébedé. Bńđń sóńęgú wán bwé á bę byóólúd, bwé ęgá kwambulę męwód mán. Yésus mú jęw bwo. ²² Cé nę cé, bwé mú lágę byóól dán, nę sóńęgú wán, bę nyę.

*Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)*

²³ Ná ndeé Yésus nyę á ęgę kyey shí á Galilé nyęsh, a ęgá jęguli buud *męmpáanzę má mínjęgúlá má *Oyúden dí, a ęgá cúndę Jęję Kéél á Faan má Zembî, a ęgá námá lwag buud mębwas mímbií myęsh, tő ijâm. ²⁴ Lńń yé í á jwę shí á Sirí nyęsh. Buud bwé mú zę nyę nę mímbâl myęsh, buud bwé á bę nę męváál má mębwas męsh nę męváál má ófimâl męsh, tő mímbúbwúgú, tő węáfudę íbwúg, tő bęng bwé á ęgę lwáf nę męjamb wá. A mú lwag bwo. ²⁵ Buud bwé mú ka zę bę Yésus áncuncuma, bóól bwé ęgá wú shí á Galilé, bóólúgá shí á Dekapwól. Bóólúgá bwé mú wú Yurásalem nę shí á Yudéa, nę nyęng shí nyísę ęgwęđ Zhurdę fańwiny yí.

5

*Fwámę mpwogę
(Luk 6.20-23)*

¹ Ja Yésus má dúg áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbámńńđ, kę ji shí. *Ompwíńń bę bwé mú shísh nyéđ.

² A mú téed jęgúlılę ntęga:

³ Buud bwé ęgá mpu ná

*mishíšim myán mısę nę mębúwa wé Zembî wá, bwé má jęla, nęcé bwé wé búşę búúd wá Faan á gwôw.

⁴ Buud bí nę męcey mílámúd wá, bwé má jęla,

nęcé Zembî mę bá cweel bwo mílám.

⁵ Buud bwé áde *búgula męńkul mán wá, bwé má jęla,

nęcé bwé bá lág nę shí ga.

⁶ Buud bwé ęgá gwág cęg á tátalı zha nę yęsh wá, bwé má jęla,

nęcé bwé bá jíł.

⁷ Buud bwé ęgá gwág búúd ękúnkwónęłę wá, bwé má jęla,

nacé Zembî mə bá námá gwág bwo
ηkúnjkwónjələ.

⁸ Buud bí nə mílâm fúbán wá, bwá má jəla,
nacé bwá wá bwá bá dúg Zembî.

⁹ Buud bwá də sá ná buud bwá cágəg ná shee
wá, bwá má jəla,

nacé bwá bá jəw bwo ná «Bwân ó Zembî».

¹⁰ Buud bwá ηgə bwəma nə cúwúlí nacé
otátalı ó Zembî wá, bwá má jəla,

nacé bwá wá búsa búúd wə Faan á gwəw.

¹¹ «Ja buud bwá lwíy bí, bwá lwágulə bí
cúwúlí, bwá lás nə bí ílís-lís nacé mə
yí, bí má jəla. ¹² Gwágúgá məshusəg,
bí kəəs, ná bí mə bá kə bə nə məma
myəna gwəw.

Nacé ntáni námá wá bwá á sá nə *buud ó
mícúndə bwá á tééd zə nə bí wá; bwá
á lwágulə bwo cúwúlí.»

Kaaná ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

¹³ «Bí bí nə buud námá nda ca dúsə nə
idəw ná. Nkí ca í cwəl, ye bí bí nə ηkul kwo sá
nə í gwámúg? Mbə, í cúgə nə ηkul nyiηgə sēy.
Bwá yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaaná mənkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

¹⁴ «Bí bí mənkenya shú búúd ó shí ga.
Nəwəla wúsə mbáməbən dí gwəw yí, í cúgə
nə ηkul bə kú nyîn. ¹⁵ Mbií ηgwúd nə láməba,
ja bwá də jida dwo yí, bwá ádé kúd dwo
mpííd. Bwá yida də təl dwo cé láməba dí, í ηgə
faan, buud ó njəw bēsh bwá dúg mənkenya.

¹⁶ Ntó, mənkenya mán má jəlá nə nyîn búúd
dī. Bwá dúgúg jəjə mísóólúgá mín, bwá mú
ságusə Sóóηgá wún jí gwəw yé.

Məcəxə má Zembî

¹⁷ «Bí kú ηgə téduga nə mə má zə nyaal
Məcəxə má Moyíz nə minjígúlá mí *búúd ó
mícúndə. Mə azáyé nyaal myo, mə á yida
zə sá ná mí bwáməg. ¹⁸ Búbələ má jaaw
bí ná, té wēsh gwəw nə shí í ηgə ná bə yí,
tə kanğá ηgwúd á *mbwoomb məcəxə ηkí
cúcwán í ábúlé bwele wū, kə jé jwəw byēsh
í bá fwo bwəma yí. ¹⁹ Ntó wá jí ná, múúd mə
ká mpyēny cəcəxə ηgwúd, ηkí ná á julə búúd

nə bwá sáág ntó, muud wəəηgə mə bá bul bə
bíbíyá Faan á gwəwúd. Nji muud mə bá bə
məcəxə, a julə búúd nə bwá sáág ntó yé, a bá
bə fwámé múúd Faan á gwəwúd. ²⁰ Má mpú
jaaw bí nə Zembî ji nə ηkul magulə múúd
Faan déd nji muud tətəlí yé mə cə nyəəηg á
*Ofarizyēn nə *Oyígulí ó məcəxə yé.»

Sá í dúgyá nə milámusa yí

(Mak 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ «Bí a shí gwág nə bwá á ci nə odá ná:
“Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú
múúd, bwá təl nyə kəədəd.” ²² Nji məe má
ci nə bí ná múúd mə ká gwág mpimbə nə
mínyəηg yé, a təw námá kəədəd. Múúd mə
ká lwíy mínyəηg yé, bwá kə nə né *Mpáanzə
milású á Zembî. Múúd mə ká jəw mínyəηg
yé nə mpúfú, á jəlá nə kə *Gehēn kuda á
kandəgəd. ²³ Í ká wósə nə wo ηgə kə *alatār
dí nə wo ká yə Zembî gúl sá, wo ka téduga nə
ηgwól mínyəηg woó ηgə gwág wo mpimbə,
²⁴ lúgəg sá jəəηgú na kúnə-kúnə nə alatār,
wo tééd fwo kə kwambələ nə mínyəηg woó.
Cínəηgá, wo mú ka tēem zə yə Zembî sá wó
yə nyə yí.

²⁵ «ηkí wo má byaagulə nə ηgwól múúd ná
ndéé á cēl kə nə wo mpáanzə milású, ləeləg
kwambələ nə né té bí bí ná zhíd ηgələ kə yí.
Nacé nyə a bá kənd wo wá sémbye milású,
sémbye milású mú kənd wo wá fulísh, fulísh
kə wá wo mímbwugəd. ²⁶ Búbələ má jaaw wo
ná, wo cugə nə ηkul wú mímbwug myəəηgád,
té wēsh wo afwóyé shîn jəna tən nyēsh, fáda
ηgwúd kú lúg yí.»

Nyá minəəmb

(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

²⁷ «Bí a shí gwág nə bwá á ci ná: “Muud
kú sá minəəmb.” ²⁸ Nji má jaaw bí nə
múdúm má ká dúg múdá ηkán mədúgya má
wímbələ nyə, a má bwey sá minəəmb nə
mudá wəəηg nyədí lámúd. ²⁹ Né ndéé, í ká
bə ná jús dwó á mənəcwúm í də sá nə wo sáág
*sám, tíg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg.
Nacé í bul jəla nə wo jímbálúg gúl kúl nyúul
gwó, ntə nə bwá wúsəg nyúul nywó ncindí
kuda á kandəgəd. ³⁰ Ntó ηkí mbwə wó á

5:9 Heb 12.14 5:10 1Pr 3.14 5:11 10.22; Luk 6.22 5:12 2Ib 36.16; Mat 23.30; Luk 6.23; Mis 7.52; Heb
11.32-38; Zhk 5.10 5:13 Mak 9.50 5:15 Mak 4.21; Luk 8.16 5:16 Ifz 5.8; Flp 2.15; 1Pr 2.12 5:17 3.15; 7.12;
22.40; Rom 3.31 5:18 Zhk 2.10 5:21 MmN 20.13; Ləv 24.17 5:22 1Yn 3.15 5:24 6.14-15 5:25 Luk
12.58-59 5:26 18.34 5:27 MmN 20.14 5:28 Zhb 31.1; 2Pr 2.14 5:29 18.8-9; Mak 9.43-47

məncwûm í dɛ sá ná wo sáág sám, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla ná wo jímbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntɔ ná nyúul nywô ncindí í kág kuda á kandugəd.»

Məgwú mə bâ

(*Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18*)

³¹ «Gúl ciyá jí námá ná: “Nkí mudúm mə cɛel yíl mudá yé bâ, á jəlá nə yə mudá wəɔŋgə fáb lá məgwú mə bâ.” ³² Nji mɛɛ mə jaaw bí ná, muud yêsh mə yíl mudá yé báád, mudá kú fwo sá mínəmb yé, mudá wəɔŋg mə ká ká dúl báád hí, ŋgwúm yé wə mə cínal nyə ná a sáág minəmb. Múúd mə ká bá mudá bwə ámə yíl bâ yé, muud wəɔŋg mə sá námá mínəmb.»

Nyá mənkaanə

³³ «Bí a shí námá gwág nə bwə á ci nə odá ná: “Wó ká kɛɛn Zembî gúl sâ dí, ság sâ jəɔŋgə kú bíd.” ³⁴ Nji mɛɛ mə jaaw bí ná bí kú ná dɛ kɛɛn tɔɔ sâ. Bí kú kɛɛn jɔŋ lə gwôw nəcé dúsə *caangə mə Zembî. ³⁵ Bí kú kɛɛn shí nəcé cínəŋg wə á dɛ təl məkuú yé. Bí kú kɛɛn Yurásəlem nəcé jísə dánd mə Zembî, Njwú-buud ánúní. ³⁶ Wó kú kɛɛn lúú wô, nəcé wo cúgə nə ŋkul shwɔpla tɔɔ ntand shilú ŋgwúd ná í fúməg ŋkí ná í yíndəg. ³⁷ Ntɔ jí ná wó ká ci nə wo sá gúl sâ, cíg nji ná: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci nə wo asáyé gúl sâ, cíg nji ná: “Mbô, mə asáyé”. Ciyá jêsh wó kwádulə na gwów yí, í zhu wə Mbáwúlú múúd.»

Muud nda dɛ bweel

³⁸ «Bí a shí gwág nə bwə á ci nə: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. ³⁹ Nji mɛɛ mə ci ná, muud kú kə nə lal lúú wə sól məbôw. Nkí muud mə nyífə wo bóonz mbán á məncwúmúd, yág námá nyə wúl mbán. ⁴⁰ Nkí muud mə ká nə wo njów mílészú ná a mánda wo nə wáma gwô á cwû, bídag a kág námá nə kúúd. ⁴¹ Múúd mə ká zə nə mpəl zə yímbuli wo ná wo ŋkényúg nyə mbag, cé kilomáda ŋgwúd, wɛɛ kaág nə nyə okílomáda óbá. ⁴² Múúd mə ká gwáamb wo sâ, yág nyə; nyəɔŋg mə zə kwalád wódí yé, wo kú ban.»

Dála cɛel mizhízhíh

(*Luk 6.27-28; 32-36*)

⁴³ «Bí a shí gwág nə bwə á ci nə: “Wó jəlá nə cɛel múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé, wo mpíi zhízhíh wô”. ⁴⁴ Nji mɛɛ mə ci nə bí ná cɛeləgá mizhízhíh mín, bí jəgula nə Zembî shú bəɔŋg bwə ŋgə lwágulə bí cúwəlí wá. ⁴⁵ Ntɔ í é mpúy ná bí búsə bwân ó Sóŋgú wún jí gwów yé. Nəcə Zembî mə dɛ sá ná yásə í fáánəg shú buud bêsh, tɔɔ bəɔŋg ó ányunywaá tɔɔ bəɔŋg ó abábôw. A dɛ námá sá ná mpú nywɔg shú búúd bêsh, tɔɔ bəɔŋg ó átətəlí tɔɔ bəɔŋg bwə cúgə tətəlí wá. ⁴⁶ Nkí bí mə cɛel nji buud bwə cɛél námá bí wá, bí mə mpíyá nə máyé myəna? Ngeá buud bwə dɛ ŋwa otóya wá bwə dɛ námá sá ntɔ? ⁴⁷ Nkí bí mə dɛ báda nji omínyəŋə bún, ye gúl sâ ágúgwáan wə cí? Ngeá íkúl ishús í dɛ námá sá ntɔ? ⁴⁸ Bəgá mbii í jəla yí, námá nda Sóŋgú wún jí gwów yé, a jí mbii í jəla yí.»

6

Yəla Zembî gúmá

¹ «Ja bí mə dɛ sá misóóləgú myə Zembî yí, ságá ná í kú dɛ bə lwóyá. Bí mə ká dɛ lwóya búúd dí, Sóŋgú wún jí gwów yé, kú ná kwo yə bí myəna.

² «Í ká bə ná wo yə mbúmbúwá *mwaanə, wo kú bəngula nə sâ jəɔŋgə nda búúd ó məkəŋ bwə dɛ sá *məmpáanzə mə mínjígúlá, nə mázhií məzhií ná. Bwə dɛ sá ntɔ ná buud bwə yág bwo gúmá. Búbələ mə jaaw bí ná, myáŋ myəna myêsh wə míni. ³ Nji wɛɛ, ja wó yə mbúmbúwá mwaanə yí, ság nə mbwə məkóól wô í bəg kú mpu sá mbwə məncwúm í ŋgə sá yí, ⁴ nəcé yána dwô í jəlá nə sɪy shwoód. Sóŋgú woó mə dɛ dág sâ jêsh jí shwoód yé, mə bá fáəgula wo.»

Sála məjəgula

(*Luk 11.2-4*)

⁵ «Ja bí mə sá məjəgula yí, kúgá sá nda buud ó məkəŋ. Bwə bul cɛel dɛ sá məjəgula, bwə təl ótətəlí *məmpáanzə mə mínjígúlá nə mázhií məzhií shú ná buud bwə dág dág bwo. Búbələ mə jaaw bí ná, myáŋ myəna

5:31 Mbá 24.1; Mat 19.7; Mak 10.3-4 **5:32** 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 **5:33** 23.16-22; Zhk 5.12 **5:33** Ləv 19.12; Ilh 30.3 **5:34** Iza 66.1; Mis 7.49 **5:35** Sôm 48.3 **5:37** 2Kr 1.17-19 **5:38** MmN 21.24 **5:39** Rom 12.17 **5:40** 1Kr 6.7; Heb 10.34 **5:43** Ləv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27 **5:44** MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 cɛeləgá mizhízhíh mín: Luk 6.28; 23.34; Mis 7.60; Rom 12.14; 1Kr 4.12; 1Pr 3.9 **5:45** Ifz 5.1 **5:48** Ləv 19.2 **6:1** 23.5

myêsh wá míni. ⁶ Nji wεε, wó ká cεel jægula nà Zembî, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jægula nà Sóóngú woó nácé a ji na kúl búúd bwá cúgé yí. Ntó Sóóngú woó má du dúg ísâ í shwoó byêsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá mājægula yí, kúgá bul íciyá bí kú nà wúmbulé yí. Ikúl ishús wá í du sá ntó. Bwá du téduga ná Zembî má du gwágulə bwo nácé zhwoog iciyá. ⁸ Bi kú sá nda bwo, nácé Sóóngú wán má du bwey mpu sâ bí ngə jii yí, bi njúl kú fwo gwáamb nyə gwo. ⁹ Bí ó bân dugá jægula ntága:

“Yé Sóóngú wúsú jí gwów yé,
jíná dwô í bág nà gúmá ntə sâ jêsh.

¹⁰ Ijwúga byô í zág,
buud bwá bég micεεlá myô shí gaád, námá nda í du s̄y gwów ná.

¹¹ Yág sá idâw í jálá nà sá múús yí.

¹² Juug sá nà məbyaagulə mäsú
námá nda sá ngə juu buud bwá ngə byaagulə nà sá ná.

¹³ Wo kú bíd ná məbwábulán má ntóg sá nkul. Sáág ná sá fáámug mábwê má Mbúwálú múúd dî.

*[Nácé ijwúga nà nkul nà gúmá bísə isâ byô, kandugə á kandugə. Amen.]

¹⁴ «Mpugá ná bí má ká du juu búúd nà iwushí byán, Sóóngú wán jí gwów yé nyə bá námá du juu bí nà iwushí bín. ¹⁵ Nji bí má ká bə kú juu búúd nà iwushí, Sóóngú wán nyə abúle námá juu bí nà iwushí bín.»

Ici í idâw

¹⁶ «ŋkí bí má ci idâw ná bí mə yá Zembî gúmá, bí ajáláyé nà ngə ji ná shúsúlú-shúsúlú nda buud ó məkəŋ. Buud bəŋgú bwá du nywadulə mənəkágé ná bwá lwóya ná bwá ngə ci idâw. Búbále má jaaw bí ná, myán myána myêsh wá míni. ¹⁷ Nji wεε, wó ká ci idâw ná wo yá Zembî gúmá, gusag mísh, wo kwambulə nyúul. ¹⁸ Wó jálá nà sá ná buud bwá kú mpu ná wo ngə ci idâw. Ntó Sóóngú woó má du dúg ísâ í shwoó byêsh yé, mú bá fáágulə wo.»

Fwámé byəog (Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ŋkúnd byəog shí gaád, kúl óshê nà myánkulá í du də ísâ yí, ijúwâl du búgə mímpumbé du júwo yí. ²⁰ Yidagá ŋkúnd byəog gwów, kúl óshê nà myánkulá í ádé də ísâ yí, ijúwâl kú du búgə mímpumbé du júwo yí, ²¹ nácé kúl byəog dwô mbwúg yí, cínəŋg wá lâm wô í é bə námá yé.

²² «Jús dəsə lámə á nyúul. Jús í ká bə kú nà bwás hí, nyúul nyêsh bə mənkenyad. ²³ Nji, mísh mwô mə ká bə ŋkí bôw, nyúul nywô bə yídúgú. Ntó, ŋkí mísh mwô má adúgé tεem bə sâ, á wagəwólə jân yídúgú!»

Búgúlálə Zembî (Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cúgé nà nkul s̄y nà omása óbá ja ŋgwúd, nácé nyə é mpii ŋgwól, a cεel ŋgwól; gúl ja nyə e gwág nà ŋgwól, a mpyeny ŋgwól. Bí cúgé nà nkul s̄y nà Zembî bí ngə s̄y nà *mwaané ja ŋgwúd.»

²⁵ «Má ka ci nà bí ná, bí kú du yágəwo cug jín ná bí é də jí†. Bi kú yágəwo mányúul mán ná bí é bwáád jí. Ngaá ná cug í ntə idâw, nyúul ntə míkáándá. ²⁶ Mpugá dúg ínunu. Í ádé bə məmpəg, kú mwáágulə mpúmá, kú nà sâ bwá wá ówaag ə idâwud. Nji Sóóngú wán jí gwów yé ngə wíl byo. Ngaá, bí bí nə mfií cə ínunu byəŋgú? ²⁷ Zó á na bídí jí nà nkul bə ná, nácé a ngələ yágəwó, a kwádulə jwôw ŋgwúd nyádí cug dí yé?

²⁸ «Nácé jí bí má du sá yágəwo mímbwéédí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwá du w̄y mánucugú ná. Bwá ádé ȳŋga nə iséy, kú tɪŋ míkáándá. ²⁹ Nji mə mpú jaaw bí ná cí Sélamun nyə á tεem jág bul bə nə gúmá, nyə a shígé bwεε bwáád nda ofuláwa. ³⁰ Ŋkámúsá Zembî mə fwó bwééd zhizhe sá nda akánda á jugú jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, ŋkəmusə nə bí. Ye bí wá nyə é bə kú bul mpu bwééd wá? Yé búúd wá tag búgə óga! ³¹ Kúgá du yágəwo ná: “Sá é də jí, sá é ŋgul jí, sá é bwáád jí?” ³² Ikúl ishús wá í dú

6:8 6.32; Luk 12.30 **6:9** Eze 36.23 **6:10** 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 **6:11** 6.24-34 **6:12** 6.15 **6:13** 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * **6:13** Míl míciyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **6:14** 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 **6:15** 18.35 **6:16** Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 **6:19** Zhk 5.2-3 **6:20** 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33 **6:24** 6.11 **6:25** Flp 4.6; 1Pr 5.7 † **6:25** Míl míciyá mí ayág mí á kwádulə na ná «bí ŋgul jí?» **6:26** 10.29-31; Luk 12.6-7 **6:29** 10j 10 **6:30** 14.31 **6:32** 6.8

ngə wáduga sɔ́ isâ íni byêsh. Bî báá kúgá dɔ́ sɔ́ byo, nəcə Sóónǵá wún jí gwów yé mə mpú ná í jii bí isâ byɔ́ng. ³³ Yidagá dɔ́ fwo tál isâ í dúgyá nə Faan mə Zembî yí shwóg, bí cugə tətəlí mísh méd, Zembî ka dɔ́ kwádulə bí isâ íni byêsh. ³⁴ Ntó bí kú yágəwo sâ í bá sɔ́y mán yí, nəcə isâ yâ mán í é bá námə mpûy mán. Mícúŋ myâ ŋkúmba jwôw mí kwaga nə dâŋ jwôw.»

7

Ságá buud mənywa

(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

¹ «Kúgá dɔ́ jéég búúd minjagá, bwə bəg námə dɔ́ bə kú jéég bí minjagá. ² Bwə bá dɔ́ jéég bí minjagá mbií ngwúd bí é dɔ́ jéég bóól búúd minjagá yí. Nəcə yuug bí é dɔ́ yigula bóól búúd nə ndí yí, gwə námə wə bwə bá dɔ́ yigula bí nə ndí yí. ³ Nəcə jí wó ngə mpu dúg ntand shwú jí mínyɔ́ŋə wóó jús dí yí, nji wo kú dúg mbwûŋ wí dwó jús dí yí? ⁴ Ntúdelê wó jí nə ŋkul ci ná wo yíl mínyɔ́ŋə wóó ntand shwú júsád yé, wɛɛ njúl nə mbwûŋ dwó júsád? ⁵ Yé múúd məkəŋ, fwog yíl mbwûŋ wódí júsád; ja jɔ́ɔŋgə wə wó é ka dúg nda wó jí nə ŋkul yíl mínyɔ́ŋə wóó ntand shwú júsád ná.

⁶ «Kúgá yə ompyâ isâ í Zembî, nəcə bwə á bá yid zə kwagulə bî. Bî kú kul óŋkuú ijimá í mákwóógú mə álal-kus bwə dɔ́ jôw nə pêrlə yí, bwə á bá nyaal byo.

⁷ «Gwáámbúgá Zembî, nyə é yə bî; sɔ́gá, nyə e lwó bî; kudəgá mbê, nyə é juw. ⁸ Nəcə muud mə gwáámb yé, nyə é bii. Muud mə sɔ́ yé, nyə é kwey. Múúd mə ká kudə mpumbé, bwə juw nyə wə. ⁹ Nda bí, mwân mə ká gwáámb sóónǵá buléd, ye sóónǵá nyə é yə nyə kwóógú? ¹⁰ Ŋkí ná a gwáámb shû, ye sóónǵá nyə é yə nyə kuwó nywâ? ¹¹ Ŋkámásá bî, tɛɛm bə nda bí búsa nə mbíya mílám ni, bí mə dɔ́ yə bwân bán isâ í ányunywaâ. Ŋkámusa nə Sóónǵá wún a gwów, bí mə ká gwáámb nyə sâ ányunywaâ, a yə bî.

¹² «Ságá buud sâ jêsh bí mə céel ná bwə sáag bí yí. Ntó wə *mbwoomb məcɛɛ nə micilyá mí *búúd ó mícúndá mí ngə ci yé.»

Məzhî məsə mábá

¹³ «Nyíigá mpumbé ámámánda dî, nəcə mpumbé í kə mícúŋ myâ kandəgə dí yí wúsə ŋkí bwaag; zhî á wu ŋkí laasəwo. Bulyálə búúd bwə ngə kə wu wá. ¹⁴ Nji mpumbé ámámánda nə zhî ákukwowulá, í kənd búúd cug á kandəgə dî. Buud bwə kə wu wá, bwə ábúlyáyé.»

Bwə dɔ́ mpu lí nə mpumá nyé

¹⁵ «Bî ɔ́ káálúgə nə *buud ɔ́ mícúndá wá məshigá. Bwə dɔ́ zə nyíi gwoong jínúd, bwə njúl ná shɛɛ nda incwəmbɛ, í njúl ná búsa ŋkí wagəwo nda oŋkweny. ¹⁶ Bî mə bá dɔ́ mpu bwo nə kuú njɔ́nd wán. Ye bwə dɔ́ mwáág mábudá ngwúdáanzá dî, ŋkí ná ifumbí byaag dî? ¹⁷ Mpugá ná fwámé lí í dɔ́ wúmə fwámé íbumá, lí ábábôw í wúmə nji íbumá í abábôw. ¹⁸ Fwámé lí í cúgə nə ŋkul wúmə íbumá í abábôw; lí abábôw kú námə wúmə fwámé íbumá. ¹⁹ Muud fambá mə dɔ́ cal lí jêsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, a wusə gwo kudad. ²⁰ Bî mə bá ka dɔ́ mpu bwo nə kuú njɔ́nd wán.

²¹ «Buud bwə ngə ci nə mə ná: “Yé Cwámaba! Yé Cwámaba!” ɔ́ni, bêsh dí Zembî mə bá magulə nyádí Faan dí wá. Nji bɔ́ɔŋgə bwə ngə cugə nda Sóónǵá wâm jí gwów yé mə céel ná, bwə wə á bá magulə wá. ²² Nəcə jwôw Zembî mə bá sámb búúd mílósú yí, zhwoog buud bwə bá ci nə mə ná: “Yé Cwámaba! Yé Cwámaba! Dugí, sə á shí cúndə mícúndá mí Zembî nə ŋkul nywô. Sə yíl májamb nə ŋkul nywô, sə sá námə zhwoog *məshimbá.” ²³ Nji mə bá bɛsa nə bwo ná ngəŋ ná: “Mə a shígé bwɛɛ mpu bî buud wá kú bish məcɛɛ óga, wúgá mə na.”»

Yuug kəŋ bá lad

(Luk 6.46-49)

²⁴ «Múúd mə ká gwág lósú mə mə lás ni, a sá nda mə ngə ci ná, a jí nda kəŋ nyə á shumə njów kwóógú d gwów yé. ²⁵ Ompú bwə á

6:33 10j 3.11-14; Sóm 37.4-5 6:34 MmN 16.4, 19-20 7:1 Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5 7:2 Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12 7:7 Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15 7:11 Zhk 1.17 7:12 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14 7:14 Mis 14.22 7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 7:16 12.33 7:16 Zhk 3.12 7:17 Gal 5.19-23 7:19 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 7:21 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 7:23 25.12; 2Tm 2.19 7:24 7.21

nywê, mpwê wóós máncúwód, onkwê bwé á kunḡ, isâ íni byêsh ða nyífa njów wóonḡád, nji njów kú búg, nácé nyə á shumə wə málal dí, kwóógúd gwôw. ²⁶ Njíí, múúd mə ká gwág lású mə mə lás ni, a kú sá nda mə ḡgá ci ná, a ji nda lad nyə á shumə njów shə dí yé. ²⁷ Ompú bwé á nywê, mpwê wóós máncúwód, onkwê bwé kunḡ. Isâ íni byêsh ða nyífa njów wóonḡád, njów í mú búg, shugala shí ná mpuu.»

Yésus mə lwóyá ḡkúl ijwûga

²⁸ Ja Yésus mə shîn lás yí, ncúlyá buud bwé á bæ cínḡḡ wá bwé mú bul káam mbií nyə á ḡḡá jíḡgali yí, ²⁹ nácé nyə á ḡḡá jíḡgali nə kéénd, kú bæ nda *Oyíḡgali ó máççə bāḡ.

8

Yésus mə lwag zúzaamə
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shulə, wú mbámmbáḡḡád, buud bwé mú bæ nyə áncuncuma. ² Bwé ḡḡá shulə, wúl zúzaamə mú cúwo, shísh wó Yésus, zə kúðəw shí, yə nyə ḡúmá. A mú ci nə Yésus ná: «Cwám̄ba, ḡkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bæ mə ná səndōḡ.» ³ Yésus mú séém̄b mbwə, kún̄ya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bəḡ wo ná səndōḡ!» Cé nə cé, zaamə í mú shîn wú muud éne nyúúlád. Nyúúl í mú bæ nyə ná səndōḡ. ⁴ Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í mə s̄ȳ yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músé ná, wo ka wá *mátún̄aga Moyíz nyə á cilə má. Bwé mpúḡ ná wo mú mpwogé.»

Búḡá mə lúlúú ózimbi təd
(Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

⁵ Yésus nyə á ka kə wóós Kapernawúm. A ká námə wóós ntúni, wúl lúlúú á izimbi təd í mú zə téég nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwám̄ba, sół məsáal waamə mbwug kága njów; a músə mbúmbwúḡá, a ḡḡá bul jug.» ⁷ Yésus músə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúlúú á izimbi mú bæsa ná: «Cwám̄ba, mə ampíyáyé ná wo nyíḡ mádí njów. Jeg lás lásúḡ, sół məsáal waamə yálúḡ. ⁹ Nácé mə ji nə omása bwé ḡḡá jwú nə mə wá. Mə ji námə nə ozimbi mə ḡḡá jwú nə ndí wá. Nyóḡḡ

yêsh mə é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyóḡḡ mə é ci ná a zág yé, a zə. Mə ká ci nə lwaá dām ná í sááḡ ḡúl sâ, í sá ḡwo.»

¹⁰ Ja Yésus mə gwág ntúni yí, a mú bul bî. Nyə nə buud bwé á ḡḡá bæ nyə wá ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, mə afwóyé bwele dág múúd nə fwámé búḡá nda nyíga, t̄em bæ kúl búúd *Iz̄ar̄aȳél dí. ¹¹ Mə mpú jaaw bí ná zhwoḡ ikúl í búúd í bá zhu kóómb jwów í ða cúwo yí, zhu kóómb í ða jímə yí, bwé zə s̄eḡḡya nə impáám̄bá bísú *Ab̄ur̄aham nə *Izaag, nə *Yák̄wab Faan á ḡwówád, b̄ón̄ḡ bwé mú ða dína. ¹² Nji buud bwé á j̄əla nə bæ nə ḡkəw Faan a ḡwów dí wá, bwé bá wusəw yídúḡád tóón. Bwé bá bæ cínḡḡ, nji bwé ḡḡá bwam nə məȳə.»

¹³ Yésus músə ci nə lúlúú á izimbi éne ná: «W̄ēe kag njów. Í bəḡ nda wó ḡḡá *búḡula ná.» Námə baan d̄óḡḡá, sół məsáal mú yâl.

Yésus mə lwag mimbəl Pyêr dí njów
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr dí njów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayōḡ nə yōḡ mə bíi nyə. ¹⁵ Yésus mú kún̄ya nə nyə mbwád. Ayōḡ nə yōḡ mú shîn nyə. A mú wóol, a tééd nt̄ag séyúlə nə Yésus.

¹⁶ Mpwó-kugú shí, buud bwé mú zə nə zhwoḡ mimbəl mí májamb. Yésus mú ḡḡá yíl bwo bów-bōw míshíshim myóḡḡḡá nji nə iciyá yā mpu, a shîn námə lwag míl mímbəl myêsh. ¹⁷ Nyə á ḡḡá çug buud ntó shú ná cúndə mə Zembî Izayí nyə á cúndə yí, í bwám̄ag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á çug buud ó íjām, a yíl sé ofimâl ó mábw̄as.»

B̄ēḡlə Yésus
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Dúḡulə Yésus nyə á dúḡ buud bwé á lyḡ nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwíin bé nə b̄ón̄ḡ bwé lín̄ag m̄āḡ ká fanwíny. ¹⁹ ḡḡwól Yíḡgali məççə mú nt̄ag shísh zə ci nə né ná: «Yé Yíḡgali, mə zə bá ða bæ wo kúl jêsh wó bá ða kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ont̄ó bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwān mə Múúd çugé nə ḡkúmba kúl á dúḡ já yí.»

²¹ ḡḡwól *mpwíin mə Yésus mú ci nə né ná: «Cwám̄ba, fwog bíð mə, mə kág ðal sóḡḡḡ

waamâ.» ²² Yésus mú yidá bęsa nə nyə ná: «Wεε bęg mə. Bídúg mímbimbə mí dálug mimbimbə myán.»

Yésus má ηkáánd nə ηkwô
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yésus mú kə kəwa byóólúd, ompwíin bé bwé mú bę nyə. ²⁴ Ná ndéé ηkwô mú zə kunj mán nə ηkulú, ikwô də bád kə gwôw, də shwiy byóólúd, nji Yésus njúl gwád. ²⁵ Ntó, ompwíin bwé mú kə juumashi nyə, bwé nə né ná: «Cugug sâ, yé Cwámaba! Sá wál zə yə.» ²⁶ Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Búgə jín í bul ná tag é!» A músə tów, ηkáánd nə ηkwô nə mán, byêsh í mú saləwo ná shee. ²⁷ Buud bəəngú bwé mú bul bî. Bwé ná: «Wáyé mbií muud ga! Təə ηkwô təə mán í bálé sá nyə məgwág íf?»

Yésus má yíl məjamb
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Ja Yésus má shín líina mán, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwé mú cúwo ban məshwon, məjamb má ηgə lwáfələ bwo, bwé mú zə bwəma nə nyə. Buud bəəngú bwé á də bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə a jísow ná a cə kúl bwé á də bə yí. ²⁹ Bwé mú zə nə onkwimbyé wə Yésus, bwé ηgə ci ná: «Shé bān nə inéy, yé *Mwān mə Zembî? Wo wál leel zə təl sə cwúnd dí fwála dəəngú kú fwo wós í?»

³⁰ Na, məma səənz ónkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ηgə də. ³¹ Məjamb má mú ka téég Yésus məbwə ná: «Ŋkí wo yíl sə wa búúd óga dí, kəndúg sə nūη ónkuúd.» ³² Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgá!» Məjamb má mú wú búúd óni mánnyúúlúd, kə nyíi ónkuúd. Səənz ónkuú ni jêsh mú bumb nə mikúlá, wú kúl í á bə mbúmbún dí yí, kə juwa mán, bêsh bwé mú ηgul məjúwó, fudə.

³³ Ná ndéé, buud bwé á ηgə baagələ onkuú wá, bwé mú wəenzh kə kwáádá, kə bwiing búúd sá í ámə sīy nə onkuú yí. Bwé bwiing námə lâη búúd bwé á bə nə məjamb wá. ³⁴ Buud ə ηgwála bēsh bwé mú tî, kə bwəma nə Yésus. Ja bwé má dúg nyə yí, bwé mú téég nyə məbwə ná a wúg bwádí ləəməd.

9

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ntó Yésus mú kə kəwa byóólúd, nyingə líina mán, kə nyádí ηgwála. ² A ηgə námə jé, buud bwé mú zə nyádí, bwé ηgə ηkēny mbúmbwúgú táádád. Yésus mú dúg nə buud bəəngú búsə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwān waam! Səlug lâm shí! Mə má juu wo nə *misəm myô.» ³ Bóól *Oyíguli ó máccę bwé mú ηgə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ηgə *lás nə Zembî bwaasələ mpu.» ⁴ Yésus músə mpu sâ bwé á ηgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcə jí bí má bôw mitédúgá ntáni yí? ⁵ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cīlə nə muud ná: “Mə má juu wo nə misəm myô”, ye ná: “Wəəlág, wo kyéyug?” ⁶ Má ka cēel ná bi mpúg ná *Mwān mə Múúd ji nə ηkul ijwúga ná a juu búúd nə misəm myán.» Ntó, a mú yid wə mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wəəlág, wo ηkényug táádá gwô, wo nyíngəg kə njów.» ⁷ Muud wəəngú mú wəəl, kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud má dúg sóólúgú ni yí, bwé mú gwág íkukwendε, bwé mú ságusə Zembî, nəcé a yələ búúd mbií ηkúl ijwúga nyəəng.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ηgə cə kúl búúd bwé də jóna tóya yí, a mú dúg ηgwól múúd njúl cínəng shí. Muud wəəngú nyə á bə nə jínə ná Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bęg mə.» A mú tów, bę nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ηgə də, zhwoğ onwenye ə tóya nə bóól ósól ó məbôw bwé mú námə zə, bənđη nyə nə *ompwíin bé zə də. ¹¹ Ja *Ofarizyēn bwé á ka dúg ntáni yí, bwé á ci nə ompwíin ó Yésus ná: «Nəcə jí Yíguli wán ηgə bále də nə onwenye ə tóya nə bóól ósól ó məbôw yí?» ¹² Yésus mú gwág sâ bwé á ηgə ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówuda, í də bə mímbəl. ¹³ Mpugá téduga sâ jí cilyá Kálad Zembî dí yí ná: “Mə bul jii ná buud bwé gwágúg buud cey lámúd, ntə ná bwé dúg sâ mə *mətúnuga.” Ntó ji ná mə a shígé zə jôw ótátəlí ə búúd. Mə á yida zə jôw ósól ə məbôw.»

*Nyá ici í idâw**(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)*

14 *Ompwiín ó Yuánes Nduu-buud bwá á ka zə wə Yésus zə jí nyə ná: «Sánónh *Ofarizyên sá mə də ci idâw yələ Zembî gúmá nji ompwiín bwô bân kú ci. Jí í sá ntó?» 15 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ŋwa bā yí, a tál zāŋ, a jōw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zə nə məcey lámúd bənōŋ muud bā bwá njúl kúl ŋgwúd? Mbô! Nji mósól mwōw mə ŋgə zə, bwá bá yíl bwo muud bā yí. Mwōw mōŋgá dí wə óshwá bé bwá ka bá ci idâw. 16 Mpugá nə bwá ádé ŋwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád. Nəcə bágá dōŋg í ká juli, í tēw, í yida bweeg luun lə káándá. 17 Ntó námá, bwá ádé ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwá də wá wáan ágúgwáan ílenya í agúgwáanud. Ná ndeé, nə lenya nə mǎlwəg byēsh í mú cəgə.»

Yésus mə gwúmushi shilə mə Zharus
(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Yésus ŋgə ná lás ntáni, ŋgwól njwú *Oyúden mú jê. A mú kúdow shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás jām mə kúnow yə. Mə ceel nə wo zág kə keel nyə mbwə, a cügəg.» 19 Yésus mú tōw shí bənōŋ ompwiín bé bwá músə bə nyə. 20 Bwə ŋgə ná kə, ŋgwól múdá mú leel bə nyə mpásə. Mudá məcií mə á də wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá éne mú shísh Yésus mpásə kwon, kúnnya nə nyə lwə lú káándá, 21 a ŋgə tédaga ná: «Mə ká jisəw kúnnya nə káándá mə Yésus, mə e yál.» 22 Yésus mú yid mpásə, dág mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə wām, səlɛg lám shí. Wo mə *dág cəg nəcé búgə gwô.» Mudá mú yál námá cé nə cé.

23 Yésus mú ka kə nə ndeé, kə nyí njwú dí njów. A mú kwey, buud bwə ŋgə lwə milaag, bwo ŋgə sá saagəwo mímbíí mímbíí. 24 Yésus mú ŋkáánd nə buud nə bwə cúwóg tón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyē yə, á yidá bə gwəd.» Bwə mú yida ŋgə cágulə

nyə. 25 Ja bwə mə shín wéesh buud óni tón yí, Yésus mú nyí fúm, a mú bii súsás mbwəd, súsás í mú wəol. 26 Ntó, lân ni í mú zə jwə shí nyəŋg nyēsh.

Yésus mə bēny wəancím-ncím mísh

27 Yésus mú kyey. A ŋgə kə ntáni, wəancím-ncím óbá bwə mú bə nyə nə onkwimbyē. Bwə ná: «Yé Mwān mə *Dávid, bwígúg sá nə ŋkwonjá!»

28 Ntó, Yésus mú kə jé njów, wəancím-ncím bwə mú shísh nyádi. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ŋgə *búgula nə mə ji nə ŋkul sá ntó?» Bwə ná: «Haaw, yé Cwamba, sá mə búgula.»

29 Yésus músə ka kúnnya nə bwo míshúd. Nyə nə bwo ná: «Í bág nda bí ŋgə búgula ná.» 30 Mísh mə músə bāŋ bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo ná: «Mpugá gwágulə. Bi kú jaaw tō muud sá í mə bə ga.» 31 Nji bwə bāŋ, wúlə bwə á wú cínəŋg yí, bwə á shwal kə ŋgə bāŋgula nə lân wəŋgá kákúl jēsh.

Yésus mə lwag fífi

32 Ná ndeé cúwólə bwə á cúwo tón yí, bóól búúd bwə mú zə nə wúl fífi wə Yésus. Jamb í á wá nyə mənkedad nə a bág fífi. 33 Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásulə. Buud bwə á bə cínəŋg áncuncuma wá, bwə mú bul káam ná: «Sá a bwélé dág mbíí sá ga shí *Izəryél.» 34 *Ofarizyên bāŋ, bwə mú ci ná: «A ŋgə yíl məjamb nə ŋkul mə njwú məjamb.»

Osól ó másáal bwə ŋgə fífə

35 Ntó Yésus nyə á ŋgə kə míŋgwála míŋgwála, nə mákwáádá məkwáádá. Nyə á ŋgə jíguli buud *mámpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí, á ŋgə cúnda Jəjə Kéél á Faan mə Zembî, a ŋgə námá lwag buud məbwas mímbíí myēsh, tō ijām. 36 Yésus nyə á də ŋgə dág buud bēsh nyə á də bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo ceey lámúd nə dágulə nə bwə á ŋgə cəgə mántágula dí, bwə mə shín námá tag nda sōnz incwəmbə í cügə nə mbaagulə yí. 37 Ntó nyə á ci nə *ompwiín bé ná: «Dəgá, idâw í mə tí fambə mənkwund mənkwund, nji

9:14 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 9:15 22.2; 25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbú 19.7 * 9:16 Na ji kúl káándá í afwóyē kə məjúwó nə ndeé í juli yí. † 9:17 Oyúden bwə á də sá lenya nə kúúdu cúdu. 9:20 Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 9:22 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mis 3.16 9:24 Yuá 11.11-13 9:25 Mak 5.41 9:27 20.29-34 9:29 8.13 9:30 12.16; Mak 7.36 9:31 Mak 7.36 9:32 12.22-24 9:34 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19 9:35 4.23 9:36 Ilj 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2

buud bwá ká saag wá búsa cíg-cíg. ³⁸ Ntó wá mé cí náaa: jégulagá nà amadí fambá nà a ntííg buud, bwá kág saag.»

10

Buud ɔ lwámá wûm nà óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntó Yésus mú jôw *ômpwíín wûm nà óbá bé. A mú yé bwo ñkul á dálə yíl búúd bów-bôw míshíshim, lwag mábwas mímbíí myêsh, tɔ ijâm. ² *Buud ɔ lwámá wûm nà óbá Yésus nyə á jôw wá, míná máŋ wá méga: tééd nà Shímun bwá á ða jôw ná Pyêr yé, kala nà mínyɔŋú yé André; zə keel Zhâk bá mínyɔŋú yé Yuánes bwân ó Zhébedé. ³ A jôw námé Fílíp bá Batəlumí nà Tómas bá Matiyô ñwenye tóya. A jôw námé Zhâk, Mwân mə Alfê bá Tadê, ⁴ nà Shímun kambəle lɔm bá Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nà Yésus yé.

⁵ Ná ndéé Yésus mú kənd búúd wûm nà óbá óni lwámád, a mə fwo shín cwíny bwo ná: «Ja bí mə kə yí, bi kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yííd. Bi kú kə míngwála mí búúd ó Samariya. ⁶ Yidagá kə búúd ó *Izərayél dí, bwá mə jág zhíí nda íncwəmbə bí kú nà mbaagulə yí. ⁷ Ja bí ñgə kə yí, bi ɔ kə ñgə cúndə ná Faan mə Zembí mú kúná-kúnə. ⁸ Lwagugá mimbəl, bí gwúmushi mimbimbə, bí lwag námé mízúzaamá, bí yíl búúd məjamb. Bi mə ñwa ñkul ga ashwá, kəgá námé sêy nà ndí ashwá. ⁹ Muud kú kə nà *mwaanê bwúgúd, tɔ or, tɔ wúl mbií mwaanê wêsh. ¹⁰ Muud kú ñwa baamatálá, ñkí ishimí íbá, ñkí bósíl ósílúfaas, ñkí wagatíg, nəcé muud ñgə sêy yé mə jəlá nà yéyɔw ídâw.

¹¹ «Ja bí mə jé wúl ñgwála ñkí wúl lɔm dí yí, bí fwó sɔ ñkí bi bí nà ñkul kwey múúd jí nà lám mə báágúlə bí, bi ó jí nyádí kə wósós jwôw bí mə bá cɔ yí. ¹² Njów wêsh bí mə nyíí yí, bi ɔ bədá ná: “Zembí sáág nà bi bág ná shɛɛ.” ¹³ Nkí buud ɔ njów wɔɔŋgú, bwá lág bí, Zembí bəle sá ná bwá bág ná shɛɛ. Nji ñkí bwá bə kú lág bí, Zembí kú

námé sá ná bwá bág ná shɛɛ. ¹⁴ Búud ó wúl njów ñkí wúl ñgwála bwá ká bə kú lág bí, kú gwágulə kéel dán, ja bí mə wú cínɔŋg yí, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* ¹⁵ Búbələ mə jaaw bí ná, jwôw Zembí mə bá zə sámb búúd milésú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm nà Gomor ntɔ ñgwála wɔɔŋg.»

Yésus ñgə kéwəli buud ɔ lwámá bé
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ «Owey, mə mə kənd bí nda íncwəmbə mpédəgá oŋkweny. Bi mə jəlá nà kə nda onywá, bí kə nà tédúgá ñgwúd nda məfaf. ¹⁷ Dugá jí nà buud kuú kalá; bwá bá ða kusha nà bí mábwá mə osémbye ó mílósúd, bwá ða fyámusə bí milwón *mámpáanzé mə mínjígulá mə *Oyúden dí. ¹⁸ Bi mə bá ða kaad mísh mə búúd ó anání nà ojwú ó lɔm dí ná, ná bi kág bwaagulə sá bí mə mpú shú jínə dām yí, bí bwaagulə námé ikúl í cúgé Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwá bá ða kusha nà bí yí, bi kú bá ða yágəwo mbií bí mə bá ða kaad yí, kú yágəwo íciyá í kəɔd. Iciyá í bá námé ða jé bí cé jɔɔŋgúd, ²⁰ nəcé bi dí mə bá ða lás, Shíshim mə Sósŋgú wán Zembí wá mə bá lás mímpu mínád.

²¹ «Mínyɔŋú mə bá kusha nà mínyɔŋú yé ná bwá kág gwú nyə. Sósŋgú mə bá kusha nà mwân; bwân bwá lúmbəli nà obyəl, ñgə gwú bwo. ²² Buud bəsh bwá bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jísəw kə wósós máshínéd yé, a bá cugə.» ²³ Bwá ká lwágulə bí cúwálí wúl ñgwála dí, fúndəgá, bí kə ñgwála shúsúd. Búbələ mə jaaw bí ná, *Mwân mə Múúd mə bá nyiŋgə zə, bi njúl kú fwo shín jaand míngwála myá *Izərayél myêsh.

²⁴ «*Mpwiín nyə ádé bwele ntɔ yíguli, lwaá kú ntɔ mása. ²⁵ Buud bwá ða dág *ompwíín námé nda bwá dág yíguli ná, bwá dág námé lwaá nda bwá dág mása yé ná. Nkámásá bwá lwíy sósŋgú njów ná Beluzəbul, ñkəməsa nà bwân.»

10:2 Yuá 1.40-44; Mis 1.13 **10:5** Luk 10.4-12 **10:5** Luk 10.33 **10:6** Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46 **10:7** 4.17 **10:10** 1Kr 9.14; 1Tm 5.18 **10:13** Luk 2.14 **10:14** Mis 13.51 * **10:14** Ja Oyúden bwá á ða kudə fumbyá mákuú dí yí, bwá á ða lwágulə ná, kúkúl shí bwá ámə təl mákuú máŋ yí, bwá mə kál gwo nà buud bí cínɔŋg wá ná bwá músə sá nyéé. **10:15** Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24 **10:16** Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 **10:17** Mis 5.40; 2Kr 11.24 **10:18** Mis 24-26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **10:22** 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1 **10:24** Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34 **10:26** Mak 4.22; Luk 8.17

Muud fúndág nji Zembî
(Luk 12.2-9)

²⁶ «Bi kú dɛ fúndə bwo; nəcɛ kú nə sâ á mbúdúlá í bá bwên kú búguli, nkí sâ á *ndím̄ba í bwên kú mpúy. ²⁷ Sâ má jaaw bí yídúgúd yí, kəgá lás gwo mánkenyad. Sâ má nyímbúlá nə bí lwád yí, kəgá ngə cúndə gwo íkwáláminúd. ²⁸ Kúgá dɛ fúndə búúd bí nə nkul gwú nji nyúul, nji kú nə nkul gwú *jím wá. Yídagá fúndə Zembî. Nyə wó jí nə nkul gwíflya múúd ncindí, nə nyúul nə jím, a wusə byêsh kuda á kandugəd. ²⁹ Ngaá nə bwé dɛ kusha mímbá-kwáádá mímbá súsánj *mwaanê ngwúd. Tɛɛm bæ ntó mbá-kwáádá ngwúd cúgɛ nə nkul kud shí, Sóónjú wán kú fwo magulə. ³⁰ Bi bân ntág í, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shilú bísə bí mílúúd yí. ³¹ Nə ndɛɛ, kúgá dɛ fúndə. Mpugá nə bí má cey Zembî lámád cɔ mimbá-kwáádá nkí bulya.

³² «Muud yêsh mə mágúlá mə mísh má búúd dí yé, mə é magulə námə nyə mísh má Dâ jí gwów yéd. ³³ Nji muud mə kíflya mə mísh má búúd dí yé, má é kíflya námə nyə mísh má Dâ jí gwów yéd.»

Bɛ́lə Yésus wúsə dɔomb
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Bi kú ngə táduga nə mə má zə sá nə buud bwé cúgəg nə shee shí gaád. Mbô! Mə azáyé sá ntó. Mə má yida zə nə dɔomb. ³⁵ Mə má zə wá ífɛmuga mínjów mí búúdɛd, mwán nyə é lúmbəli nə sóónjú, sás lúmbəli nə nyóónjú, cól lúmbəli nə mpóómbúlú. ³⁶ Nə ndɛɛ, buud ɔ njów mə múúd ɔ bwé bá lúmbəli nə muud.

³⁷ «Múúd mə céél sóónjú nkí nyóónjú cɔ mə yé, a cúgɛ nə nkul bæ *mpwíín waamâ. Nyóónjú mə céél nɛwámá dé nkí sás dé cɔ mə yé, a cúgɛ nə nkul bæ mpwíín waamâ. ³⁸ Múúd mə ká bæ kú nkény kwolós jé bɛ mə, a cúgɛ nə nkul bæ mpwíín waamâ. ³⁹ Muud mə sɔ ná a kaambulə nə cug jé yé, a jím̄bal gwo. Nyóónjú mə jím̄bal cug jé nəcɛ mə yé, a má yidá kaambulə nə gwo.»

Lágúlə búúd ɔ Zembî
(Mak 9.41)

⁴⁰ «Muud mə lág bí yé má lág mə. Muud mə lág ntág mə yé má lág múúd nyə á ntí mə yé. ⁴¹ Múúd mə ká lág *múúd micúndá mə Zembî nəcɛ mpúlə nə muud micúndá, muud wóónjú mə ngwa myéna mí jéla nə búúd ɔ micúndá myá. Nyóónjú mə lág múúd jí tátəlí mísh mə Zembî dí yé nəcɛ mpúlə nə tátəlí muud í, nyân ngwa myéna mí jéla nə otátəlí ɔ búúd myá. ⁴² Muud mə bá yána tɔɔ nji láá májúwó mətálá ngwúd, ngulal ngwól zhizhe muud éga nəcɛ bálə *mpwíín waamá yé, bábálé mə jaaw bí ná, muud wóónjú nyə abále shúb myéna myá cínónjú.»

11

¹ Yésus mə shín cwíny *ompwíín wúm nə óbá bé ntáni. A músə kyey, kə ngə yə buud mínjígúlá, ngə cúndə bwádí mínjwála.

Yésus bânónjə ompwíín ɔ Yuánes
(Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bæ mímbwug dí yí, nyə a gwág misóólágú *Kríst nyə á ngə sá myá. A mú kənd bóól ompwíín bé nə bwé kág jí Yésus ná:

³ «Ye wo wó muud sə ngə bwánd nə a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sâ bí má gwág yí nə sâ bí má dúg yí. ⁵ Wəancím-ncím bwé ngə mpu dúgya; mímbúmbwúgú mí ngə kyey tátəlí, mizúzaamə mí ngə yál, wəakúmélwə bwé ngə mpú gwág, mímbimbə mí ngə gwúm, ínkúnkwónjélə í búúd í mú ngə gwág Jɔɔ Kéel. ⁶ Muud nyə é bæ kú bwəma nə bɔógú mádí yé, nywáá má jəla.»

⁷ Ja ompwíín ɔ Yuánes bwé mə nyínjə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwé á bæ cínónjú áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á dɛ kə shí a shwéeshá dí yí, bí á dɛ kə dúg jí? Ye gúl ká í dúgə ntân nə fufá? ⁸ Nkí í á shígə bæ ntó, bí á dɛ kə dúg jí? Ye ngwól múúd dúgə bwáád íjímá í mímbwéedí? Mbô, buud bwé dá bwáád íjímá í mímbwéedí wá bwé dɛ bæ mínjów mí ójwú-buudɛd. ⁹ Ká bí á dɛ kə dúg jí? Ye *muud micúndá mə Zembî? Haaw, má jaaw bí ná

10:28 Heb 10.31 10:30 Luk 21.18 10:32 Mbá 3.5 10:33 Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12 10:34 Luk 2.14
10:35 Msh 7.6 10:35 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16 10:37 Mbá 13.7-10; 33.9; Mat 19.29; Mak 10.29; Luk
18.29 10:38 16.24-25; Mak 8.34-35; Luk 9.23-24; Yuá 12.25-26 10:40 18.5; Mak 9.37; Luk 9.48; Yuá 13.20; Gal
4.14 11:1 7.28 11:2 14.3 11:3 Yuá 1.15, 27; 3.31; 11.27 11:5 Iza 35.5-6; 26.19; 61.1; Luk 4.18

nyɔɔŋg bí á kə dɔ dág yé má ntɔ ɲkwóŋ múúd micúndá má Zembî. ¹⁰ Nəcə nyə wá Zembî nyə á ci nda jísá cilyá nyádí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Μεε mə zə kənd mbwiingye lân waamə ná a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyingə ci ná: «Bábálé má jaaw bí ná, mpédágá buud bēsh bwé má byēl mímwɔ mi búdá wá, kú nə nyɔɔŋg má fwo bwele ntɔ Yuánes. Nji tɛem bə ntó, muud má búl bə zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntɔ Yuánes. ¹² Ná ndeé, wúlə fwála má Yuánes Nduu-buud zə wóós múús í, Faan á gwów í mú ɲgə bə sâ ɲkúl, buud bwé ɲgə ləl ɲkɔŋkwanz wá, bwé wé bwé ɲgə ɲwa dwo. ¹³ Mbwoomb máccɛɛ nə micilyá mí búúd ɔ micúndá bēsh mí á ɲgə cúndə Faan má Zembî zə jé baan má Yuánes. ¹⁴ ɲkí bí búśá cún ɲə mə, mpugá ná Yuánes wé jísá Eli bwé á bwiing ná a bá zə yé. ¹⁵ Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.

¹⁶ «Mə kág yíga kala búúd á múús nə ozá? Jí nda ikágə bísá shishé íseɛngyá dí yí, bíl í ɲgə kámbula nə bílúgá ná: ¹⁷ “Sá má lwɔ bí ílúlwóŋ í ábulya məkəl, bí kú sáág; sá má nyingə wá míngwa mí shwiy, bí kú tədəwa.” ¹⁸ Ntɔ wá í ɲgə bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-díy, a kú ɲgul; buud ná: “A jí nə jamb.” ¹⁹ *Mwân mə Múúd má zə, a ɲgə də, a ɲgə ɲgul; bwé ná: “Nyíne nye jisə ndəl dəg, ɲgule məlwəg, a jí námə shwə ɔŋwenye ɔ tóya nə osól ɔ *mísám.” Nji má jaaw bí ná fəg í ɲgə nyín mísólúgú myéd ná sán.»

Yésus mə ɲkáánd nə míl míngwála

²⁰ Yésus nyə a ɲkáánd nə buud ó míl míngwála nəcé, nyə á tɛem ɲgə sá ncúlyá *məshimbá bwádí, bwé á shígé cénd mítédúgá. Nyə a ɲkáánd nə bwo ná: ²¹ «Məntágula nə bí buud ó Korazín. Məntágula nə bí buud ó Betusayída námə. Nəcə bímbí lú məshimbá má má s̄y bídí má, má á mbəm s̄y Tir nə Sidon, buud ó n̄ŋ bwé á mbəm námə bwey bwáád míŋkud, jí ífí dí ná bwé cénd mítédúgá. ²² Ná ndeé, má jaaw bí ná, jwɔw lú cigulé mílósú, intúgúlí

i Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ²³ Bí b̄ŋ buud ó Kapernawúm, bí ɲgə téduga ná bí mə bá kə gwɔw? Mbɔ, bí mə bá yidá shulə kə ban m̄nj̄m. Nəcə bímbí lú məshimbá má má s̄y bídí má, má á mbəm s̄y ɲgwála á Sodom, ɲki ɲgwála wɔɔŋgú wúsé ná mpwogé. ²⁴ Gwé wé má mpu jaaw bí ná, jwɔw Zembî mə bá zə sámb búúd mílósú yí, bí mə bá bə nə intúgúlí ɲkí yáág ntɔ búúd ó Sodom.»

Mbag á yíyísa (Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás j̄ŋ ja ná: «Pupa, Cwámba á gwɔw nə shí, mə yé wo gúmé nəcé wo á shweel ompuye b̄n̄ŋ buud ó fəg isá íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. ²⁶ Haaw Pupa, ntɔ wé wó á cɛel ná í bág yé.

²⁷ «Dâ nyə a cwámbulə mə isá byēsh. Kú nə muud mə wámbúlé mpu Zembî Mwân nji Sóŋgú, kú námə nə muud mə wámbúlé mpu Zembî Sóŋgú, nji Mwân, nə muud yēsh Mwân má cɛél sá ná a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ɲgə wáduga nə mimbag mí áj̄j̄ilə wá, zəgá mádí, mə é sá ná bí wógag. ²⁹ Maguləgá nə shé sáág iséy byâm fulá, bí zəg ɲwa ɲj̄gúlá wâm. Mə jí nə j̄ɔ lām, mə kú nə intúgúlí. Bí é yidá mpu yɔwula, ³⁰ nəcé iséy byâm í akwówúláyé, mbag wâm wí ɲkí yísa.»

12

Yésus nə məccɛɛ mə Sábaad (Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus b̄n̄ŋ *ompwíin bé bwé á ɲgə lína ifambó í *blé jwów lú Sábaad. Ompwíin bwé á ka gwág zha, bwé mú ka ɲgə búgə mikəŋ mí blé, ɲgə də. ² *Ofarizyēŋ bwé mú dág sólúgú wɔɔŋgú. Bwé mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwíin bwó bwé ɲgə sá s̄á máccɛɛ má amágúláyé ná muud sáág jwɔw lú Sábaad yí.» ³ Nji Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwele l̄ə s̄á *Dávid nyə á sá ja b̄n̄ŋ buud bé bwé á gwág zha yí? ⁴ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí, kə də íbuléd í á dɔ bə ci shú yálə Zembî gúmó

11:10 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 **11:14** 10j 17.1; Mal 4.5; Mat 17.12-13; Mak 9.13 **11:15** 13.9, 43; Mak 4.9, 23; 7.16; Luk 8.8; 14.35 **11:18** 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 **11:19** 9.10; 11.2 **11:21** Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mis 12.20 **11:23** Iza 14.13, 15 **11:24** 10.15; Luk 10.12 **11:25** Iza 29.14; 1Kr 1.18-29 **11:27** 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 **11:28** Iza 28.12 **11:29** Zhe 6.16 **12:1** Mbá 23.25 **12:2** MmN 20.8-10 **12:3** 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9

yí; í njúl ná tɔɔ nyə tɔɔ buud bé bwá á shígé bə nə zhií ná bwá dág byo. Ngaá, mæcɛɛ mə də ci ná nji ofada wá bwá dág də byo, kú nə ηgwól múúd shús? ⁵ Bi mə də bwey lɔ məcɛɛ mə Moyîz. Ngaá mə ηgə ci ná jwôw lú Sábaad ofada bwá də sêy *Mpáánzá Zembî dí? Ntó ji ná bwá də ntɔ cɛɛ á jwôw lú Sábaad, nji Zembî kú yá bwo məbɛɛ. ⁶ Mə jaaw bí ná shé músə nə gúl sâ shé mə jəlá nə ságusə ntɔ Mpáánzá Zembî yí. ⁷ Kálaad Zembî ηgə ci ná: “Mə bul jii ná buud bwá gwágúg buud cey lámúd, ntɔ ná bwá dág sá mə mətúnuga.” Bi mbəm ηgə mpu gwág ciyá ni, ηki bi shígé fándá yá buud óni məbɛɛ ntó. ⁸ Mpugá nə *Mwân mə Múúd ηgə jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jini kúlúd, a mú kyey kə nyii *mpáánzá minjígúla dí. ¹⁰ A mú kə kwey ηgwól múúd cínəngú ná mbwə í mə shîn shwáamb. Ofarizyên bwá á ka ηgə sɔ zhií ná bwá jéég Yésus njagá, bwá á ka jii nyə ná: «Ye məcɛɛ məshé mə magulə ná bwá lwágug mbəl jwôw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «ηki ηgwól múúd á na gwoonɔg jínúd ji nə tɔw ηgwúd ná bán, tɔw jəonɔgú ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ngaá nyə e kə bií gwo, a bán, yil gwo bíd? ¹² Ngaá muud ji nə mfii cɔ tɔw? Ntó ji ná, məcɛɛ məshé mə magulə ná sá ság buud mənywa jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwáambúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyên bwá mú wóos tóon, kə sá shwushwaga, sɔlə zhií ná bwá cɛɛlə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus mə mpu yuug jəonɔg yí, a mú wú cínəng. Buud bwá mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú ηgə lwag mimbəl myêsh, ¹⁶ a ηgə báásulə bwo ná bwá kú bweɛ sá ná buud bwá mpúg mbii váal múúd á jisó yí. ¹⁷ Ntó kéel mə Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma. Zembî nyə á ci ná:

¹⁸ Sól məsáal wâm wá éga, nyə wá mə á féesh yé.

A ji abábə waamá, lám wâm wêsh wúsó nyádí.

Mə bá yá nyə Shíshim wâm.

Nyə wá mə bá zə lwágulə ílwoŋ í búúd tətəlí mə Zembî.

¹⁹ Nyə abúlé də shuya nə buud, a kú saagəwo,

kú nə muud mə bá gwáduga kəl dé məŋkúmbə mə búúd dí yé.

²⁰ Nyə a búle lal lám nda muud mə kə casulə mbwu í mə bwey ləngəwo yí, tɔɔ nda muud mə jímə ηgwiile lámə í mə shîn tag yí.

A bá bə nə jɔ lám ntáni kə jé ja búúd bêsh bwá bá mpu tətəlí mə Zembî yí.

²¹ Ilwoŋ í búúd byêsh í bá ηgə bwánd sólúgú yé nə búgá.

Bôw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpásə na, buud bwá mú zə nə wúl mbəl wá Yésus. Jamb í á wá nyə məŋkədád ná a bág, nyə ancím-ncím, nyə fifi. Yésus músə yil muud éne jamb, a mú dágya, a mú námə lás.

²³ Buud bwá á bə cínəng áncuncuma wá, bwá mú bul káam. Bwá ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyên bwá mə gwág ciyá jəonɔg yí, bwá mú shwána, bwá ná: «Muud éne ηgə yil məjamb nə ηkul mə Beləzebul, njwú məjamb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu mítádúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ dúl faan bwá ká bóog ηgə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dəonɔg í é jɛɛ ná mpaá. Buud wá wúl ηgwála bwá ká béégya, lúmbəli bwámé ná bwámé, ηgwála wəonɔgú í shîn bwíl. Ntó námə, búúd ɔ wúl njów bwá ká bóog ηgə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wəonɔgú í ábúlé bwey nə jímbúlə. ²⁶ ηki *Sátan mə yida nyinɔgə cuwo, ηgə yil nyáméfwó, ntó ji nə a mə bəog, faan dé í ka tɔw na ntədəl? ²⁷ ηki Beləzebul wá ηgə yə mə ηkul ná mə ηgəg yil buud məjamb nda bí ηgə ci ná, zə nyé ηgə yə buud bán ηkul nyəonɔgú? Ngaá bwáméfwó bwá ηgə mpu lwágulə bí ná sán ná bi búəsə nə məbɛɛ? ²⁸ Nji, ηki Shíshim mə Zembî wá ηgə yə mə ηkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan mə Zembî í mú wa.

²⁹ «Muud cúgé nə ηkul nyii njów mə ηkunú, déég nyə isá byé, a kú fwo figə

ηkuηkúl wəəŋg shí, wóolə nyə məŋkəda. Nji, á ká shín wóolə nyə məŋkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów.

³⁰ «Muud mə bə kú kɛem mə yé, a ηgə lúmbəli nə mə. Muud mə bə kú zə wá mábwə né səná sá sééŋgug yé, a ηgə yida caam. ³¹ Sâ jəəŋg wə mə jaaw bí né Zembî mə bá juu búúd *misám nə *bwaasúlə mpu bwə ηgə sá yí. Nji, múúd mə ká kə nə bwaasúlə mpu wə Shíshim, muud wəəŋgú nyə abúle bwɛle bə nə ijuugá. ³² Múúd mə ká jág lás nə *Mwân mə Múúd, Zembî juu nyə. Nji múúd mə ká jág lás nə Nkəŋkə Shíshim, muud wəəŋgú nyə abúle bwɛle bə nə ijuugá təə wa cug ga dí, təə jəəŋg í ηgə zə yíd.

³³ «Bí má ká ci ná líí jí fwámé líí, bí má ci ná ibumá byé bísə fwámé íbumá; bí má ká ci ná líí jí bów-bôw líí, bí má ci ná ibumá byé bísə bów-bôw íbumá. ³⁴ Yé iyələkag íga, bí njúl íbów-bôw í búúd, bí búsə nə ηkul ci fwámé íciyá na ntədélê? Sâ múúd ηgə bul téduga lámúd yí, gwə wə mpu yé í dú lás yí. ³⁵ Jəjə múúd lám yé wúsə nə jəjə kwəzəzú, í ka dɛ wééshəli jəjə ísá; bów-bôw múúd yé lám nə bów-bôw kwəzəzú, ka námá dɛ wééshəli bów-bôw ísá. ³⁶ Mə mpú jaaw bí né jwôw Zembî mə bá zə sámb buud milású yí, muud yêsh mə bá tów kəədəd nə iciyá nyə á lás ilís-lís yí. ³⁷ Wo bá ηwa ηkaam ηkí məbɛξ íciyá byô dí.»

*Kala búúd áməkuu-mə-sómbâ
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)*

³⁸ Né ndeé, bóól *Oyíguli ó məcɛξ bə́nəŋ nyə bóól *Ofarizyēŋ bwə mú ci nə Yésus ná: «Yé Yíguli sá má cɛel ná wó lwóg sá dúl *shimbá sá dúgúg.» ³⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mɛɛ kala búúd í njúl ηkí bôw, nə mítédúgá olíŋgí í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwə abúle dág dúl shimbá, nji dəəŋg í á bə nə Zhwónas *muud micúndé má Zembî yí. ⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól nə mimwásé mílól shú ánəní dí mwə dí ná, ntó námá wə *Mwân mə Múúd mə bá já ibulú ílól nə mimwásé mílól mándəlú dí cwú yé. ⁴¹ Jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd milású yí, buud ó Ninivə bwə bá tów tətəlí yə kala búúd ga məbɛξ. Nəcə báá, bwə á cénd

mítédúgá ja bwə á gwág cúndé Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sâ í ntə Zhwónas yí jísə wa. ⁴² Cí á mudá í á wú *mákóól má jwôw* yí í bá námá tów tətəlí yə kala búúd ga məbɛξ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə i shíd zə gwágulə fəg má Séləmun. Dugá, sâ í ntə Séləmun yí jísə wa.

⁴³ «Ja bów-bôw shíshim í dɛ wú múúd nyúúlúd yí, í dɛ kə ηgə jɛɛlə máshí mâ mish-wéeshá ηgələ sə wogá. Nji ηkí í bə kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú téduga ná: “Mə zə nyiŋgə kə mádí njów, kúl mə á fwo dɛ ji yí.” Í ká zə kwey njów cwúd, nji ηgwámbulá, sâ jêsh jə kwambulá, ⁴⁵ í é kə ηwa mílúgá míshíshim zəŋgbá mí njúl nə ηkád ntə wáméfwó, bə́nəŋ bəsh bwə mú kə nyí njów, kwambulə jiya cínəŋg. Né ndeé, cug mə múúd wəəŋgú í mú nyiŋgə jág bôw, ntə mbií í á fwo dɛ bə yí. Má jaaw bí né kala búúd ábábôw ga í bá shúgula mbií wəəŋgú.»

*Fwámé njów búúd má Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Yésus ηgə ná lésha nə ncúlyá buud ntáni, nyəəŋgú yé bə́nəŋ omínyəŋú bə bwə mú jè. Bwə músə tów tóón, bwə ηgə sə né bwə lésha nə nyə. ⁴⁷ Ngwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyəəŋgú woó bə́nəŋ omínyəŋú bwə búsə na tóón, bwə ηgə cɛel lésha nə wo.» ⁴⁸ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Nyəəŋgú waamə wə zə? Omínyəŋú báamə wə ozá?» ⁴⁹ A músə séémə mbwə ηgɛɛ *ómpwíín bə dí. Nyə ná: «Dugá, nyəəŋgú waamə nə omínyəŋú báamə, bwə wə óga! ⁵⁰ Muud yêsh mə dɛ sá sâ Sóŋgú waamə a gwów mə jí yé, nyə wə jí mínyəŋú waamə, ηkí kóól waamə ηkí ntəg nyəəŋgú waamə.»

13

*Kanda mbəəl məmpəg
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Námá jwôw ní dí, Yésus nyə a wú njów, kə ncindye mən, kə ji shí. ² Buud bwə mú kə sɛɛŋgə nyádí ηkí jág bulya nə ndeé, a mú tów kə kəwa byóólúd, kə ji shí, buud bəŋ cínú. ³ A mú ηgə kənd bwo zhwog mikanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól mbəəl

12:31 12.24 12:33 7.16-18 12:34 3.7 12:36 Zhk 3.6-10 12:38 16.1-4; Mak 8.11-12 12:38 Yuá 6.30; 1Kr 1.22 12:40 Zhn 2.1; Mat 27.63 12:41 Zhn 3.5 12:42 10j 10.1-10 * 12:42 makóól má jwôw: Ciyá ní í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó iciyá dí. 12:45 2Pr 2.20 12:50 6.10

mæmpæg nyə á zə kə myεeg mpæg. ⁴ Ja á má ηgə myεeg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nə zhií. Inunú í mú zə, zə shîn lúú nywô. ⁵ Nyúlúgá í mú shugula shí á mækwóógád, kú nə fwámé mändəlú cínəng. Í mú námé læl wéesh míngwu, nəcé mändəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásó í má faan yí, míngwu mi mpwásá mí mú jígə, shîn shwáás nəcé kú nə fwámé míkəǝl. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula íbiin-bíinəd. Ibiin-bíin byəəng í mú læl juwo nə ndéé káda íkəǝl í mpæg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átətagú dī, í mú ηgə wúmə, dúga shug wúmə íbumé təd, dúga íbumé məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóol.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

*Nəcé jí Yésus ηgə jíguli míkanda dí yí
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ *Ompwíin bé bwé mú shísh nyədí, kə jí nyə ná: «Nəcé jí wó ηgə jíguli buud míkanda dí yí.» ¹¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nəcé Zembî nyə a má sá ná bí báá mpúg mindímba myā Faan á gwôw; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. ¹² Muud jí nə baalé fəg yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo, a músə bul nyiŋgə bə nə ndí. Nji nyəəng cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá mæel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.* ¹³ Mə ηgə jíguli bwo nə mikanda nəcé básə bwé tεem kənd mísh, bwé kú dúg, bwé tεem gwágulə, bwé kú gwág kú námə wámbulə. ¹⁴ Ntó kéel má Zembî, Izayí nyə á cúndə yí, í mú bwəma shú dán. Kéel dəəng dí ná:

Bi mə bá də kənd málwə, nji bí kú bwelə wámbulə;
bí də kənd mísh, nji bí kú bwelə dúg;
¹⁵ nəcé kúl búúd ga í má shîn lal mílām,
bwé má shîn juwal málwə,
wə búdal mísh;
né mísh máŋ má á bá dúg,
məlwə máŋ má á bá gwág,
mílām myáŋ mí á bá wámbulə.
Nkwuŋgá bwé á bá cénd kuú njəənd,
né ndéé mə mú lwag bwo.»

¹⁶ Yésus mú ci nə *ompwíin ná: «Bi bāŋ, mísh mún má má jəla nəcé má ηgə dúg; məlwə mún jəla nəcé má ηgə gwág. ¹⁷ Búbálé

má jaaw bí ná, zhwog *buud ə mícúndá nə otətəlí ó búúd bwé á bə nə yéesh ná bwé dúg sá bí ηgə dúg yí, nji bwé áshígé dúg. Bwé á bə nə yéesh ná bwé gwág sá bí ηgə gwág yí, nji bwé áshígé gwág.»

*Féel-féelí á kanda mbəol mæmpæg
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ «Kagá gwágulə nda kanda mbəol mæmpæg í kə ná. ¹⁹ Múúd mə ká bə ná, a gwágulə Kéel á Faan á gwôw nji a kú wámbulə, Mbúwúlú múúd nyə é zə, zə yíl nyə mpæg í amə kə láməd yí: ntó jí ná nyíni jisə tāŋ mpæg í á shugula zhíí nə zhií yí. ²⁰ Muud jísə tāŋ nda mpæg í á shugula shí á mækwóógú dí yé, jísə nyəəng jí ná, a gwág Mílósú mí Zembî, a lég myə nə məshusəg; ²¹ nji a kú nə mikəǝlə nyədí cəgud, a kú wá nadá, á bə Mílósú mí Zembî nji kəkúl baan, á ká námə bwəma nə məntágula ηkí cúwálí nəcé Mílósú mí Zembî, a julə nyúul. ²² Muud jísə tāŋ nda mpæg í á shugula íbiin-bíin dí yé, jísə nyəəng á ná, a gwág Mílósú mí Zembî, njí, yágúwó ísə yā māŋ mwôw, nə wímbulə mábii í mú zə káda Mílósú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə. ²³ Muud nywáá jísə tāŋ nda mpæg í á shugula shí átətagú dí yé, jísə nyəəng á ná, a gwág Mílósú mí Zembî, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumé təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóol.»

Kanda bów-bôw ká

²⁴ Yésus nyə á nyiŋgə námə kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwôw dúsə nda lân ga: Nəgwól múúd nyə á zə sá fambá, a myεeg jə mpæg ídêw. ²⁵ Nji, mpwó-bulú, búúd bəsh bwé njúl ígwəd í, wúl zhízhíŋ músə zə bə gúl bów-bôw ká na fambə níid nə ndéé a mú kyey. ²⁶ Ja mpæg í á kə, í wá mábəga yí, bów-bôw ká í á kə námə, í músə nyín. ²⁷ Nə ndéé, amədí fambə osóol ó məsáal bé bwé mú kə jí nyə ná: “Mása, ngaá wo á bə nji mpæg ányunywaá wódí fambə? Ká, bów-bôw káá jāŋ í ηgə wú ηgow?” ²⁸ A mú bəsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíŋ wām wé í á jəla nə zə sá ntáni.” Bwé nə né ná: “Ye sá kág tí yíl íkáá byəəngú?” ²⁹ Nyə ná: “Mbô! Kúgá kə. Bí á

13:9 11.15 13:12 25.29 * 13:12 Na ηgə cæel ci ná: muud jí nə yéesh ná a kyey nə fəg má Zembî yé, nyə é nyiŋgə bul bə nə fəg nyəəng; muud cúgé nə yéesh jəəng yé, nyə é ηgə yida jímbal búbaalé fəg á jí nə ndí yí. 13:14 Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27 13:17 1Pr 1.10-12 13:22 1Tm 6.9-10 13:30 3.12; Mbú 14.14-15

bá ngə báduga ikáá nə fwámé ídâw, byêsh í mú ngə tâw. ³⁰ Bídúgá ídâw nə káá abúbôw byêsh í wíyúg, kə wóós ja búúd bwə bá zə saag ídâw yí. Mə é bá ci nə buud bəng nə bwə téédúg tí ikáá í abúbôw, bwə wóolə byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwə ka tɛem zə kwós ídâw, kə wá ŋkundád.»

Kaaná búbumá mpəg
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda búbumá *mutárud ŋgwól múúd nyə á myεeg nyádi fambá yí. ³² Búbumá jəng wə í búl cwáágəwo nə bíl íbumá í mǎmpəg byêsh. Nji ja í dú kɔ yí, í du gwaa cɔ mósólúgá mǎmpəg mǎ fambá; í bə fwámé lílí, inunú zə ji nyádi mílówud.»

Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)

³³ A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá má ŋwa wə, a fugə nə mǎmpí má ŋgug bələd málól yí, í é sá ná ŋgug wəng wêsh í búndəwəg.»

Nacé jí Yésus ŋgá jǎguli míkaanád yí
(Mak 4.33-34)

³⁴ Yésus nyə á ngə ci buud isâ íni byêsh míkaanád, nyə a shígé du bwelə lás nə bwo kú kənd kaaná. ³⁵ Nyə á ngə sá ntó ná iciyá í ŋgwól *múúd micúndá í bwámag mbii nyə á cilə yí, ná:

Mə bá lésha nə bwo míkaanád.
Mə bá wéesh isâ búúd bwə afwóyé bwelə mpu té Zembí nyə á fwɔ shí yí.

Féél-féélí á kanda bów-bôw káá

³⁶ Yésus músə wú kúl búúd bwə á bə áncuncuma yí, kyey kə njów. *Ompwín bé bwə mú shísh nyádi. Bwə nə nyə ná: «Féélúg sá kanda á bów-bôw káá í á bə fambá yí.»

³⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myεeg jɔ mpəg ídâw yé, nyə wə *Mwân mə Múúd.

³⁸ Fambá wə shí búúd bwə njúl ga. Jɔ mpəg wə buud búsé Faan á gwówud wá. Bów-bôw ikáá wə buud bwə ngə bɛ Mbáwúlú múúd wá. ³⁹ Zhízhín í á bɛ bów-bôw ikáá wə Njwú məjamb. Saagúlə bwə bá saag ídâw fambá yí, wə mǎshíné má shí. Buud bwə

bá saag wá, bwə wə *wəngəles. ⁴⁰ Nda bwə du tí ikáá í abúbôw, bwə jígal byo bágéd ná, ntó námə wə í bá bə mǎshíné má shí dí yé. ⁴¹ Mwân mə Múúd mə bá nti wəngəles bé, bwə zə bigas Faan dé, bwə mú yíl búúd bwə ngə ndény bóól mǎláamb wá, nə bəng búsé kú bish mǎcɛɛ wá. ⁴² Bwə kə kəl bəsh kuda ánúní dí. Bwə bá bə cínəng, nji bwə ngə bwam nə məyə. ⁴³ Ntó otátəlí ɔ búúd wá Zembí bwə bá du faan nda yásə Faan má Sósŋgú wǎŋúd. Muud jí nə mǎlwə má gwág yé, a gwág.»

Kanda jimá lú sâ

⁴⁴ «Faan á gwôw dúsə nda gúl jimá lú sâ jísə shwoó dí gúl fambá yí. Muud má kwey gwo yé a nyingə mpu shweel gwo. A músə kə nə mǎshusəg, a kə kusha mǎbii mé mēsh nə ndéé a mú kə kusə fambá jəng.»

Kaaná kwóógú álal-kus

⁴⁵ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda lân ga: ŋgwól múúd nyə á du kusə ijimá í mǎkwóógú bwə du lúlə ísâ í nyanğá nə ndí yí, ná a kə du kusha. ⁴⁶ Muud wəngə mú ka kwey dəng í búl bə nə mfii cɔ mósólúgá mēsh yí, a músə kə kusha ísâ byé byêsh nyə á bə nə ndí yí, kə kusə kwóógú dəng.»

Kaaná wód

⁴⁷ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda wód bwə má wusə mǎjúwód yí. Í bii óshú mímbii mímbii. ⁴⁸ Ja í má lwánd yí, bwə mú julə, kə nə dwo cínú. Bwə mú kə ji shí, féesh fwámé óshú, wá mímanğad. Bwə yíl óshú ɔ abúbôw, myaas. ⁴⁹ Ntó námə wə í bá bə mǎshíné má shí dí yé. *Wəngəles bwə bá béég mímbiya mi búúd bǎnəŋ otátəlí ɔ búúd. ⁵⁰ Bwə bá kəl ósól ɔ mǎbôw kuda ánúní dí. Cínəng mə bá bə bwo, nji bwə ngə bwam nə məyə.»

⁵¹ Yésus mú jí *ompwín bé ná: «Ye bi shí mpu gwág ísâ íni byêsh?» Bwə ná: «Haaw.»

⁵² Nyə nə bwo ná: «Gwə wə má jaaw bí ná, Yíguli mǎcɛɛ yêsh má jíg isâ yâ Faan á gwôw yé, a ji nda ŋgwól sósŋgú jísə nə jɔ kwəzú yé. A ji nə ŋkul wéesh ísâ í acwúlú nə í agúgwáan cínəng kwəzú dəngúd.»

Buud ɔ Nazarét bwə abúgúláyé Yésus
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Ja Yésus má shîn jíguli búúd nè mikanda míni yí, a mú wú na, ⁵⁴ kə nyédí kwáádá. A mú ká ðə yə búúd minjígulá bwédí *mpáánzə minjígulá, mbii í á nə buud bēsh bwé á ðə káam, bwé ná: «Dúga váál fúg nə dúga váál *məshimbá í á wú nyə ngow? ⁵⁵ Mwân má kábíndá dí éga? Nyəngú dí Maríya? Omínyəŋú bé wé *Yákwab bənŋ Yóseb nə Shímun nə Yúda? ⁵⁶ Ngaá, okóól bé bēsh básə wa sádí? Məma ísá íni byēsh í á wú nyə ngow?» ⁵⁷ A mú bæ bwo kwal-bəəgá. A mú ka zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá mə ðə námə bwəma nə mpyóŋ nji nyédí kwáádá nə nyédí njów búúdu.» ⁵⁸ Ntó Yésus nyə a shígé bul sá məshimbá cínəŋ, nəcé buud kú *búgula nyə.

14

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Mwôw məəŋgá ði, Herod á Tatarâk* nyə á gwág bwiingyá mə Yésus, a mú ka ci nə osóól ó mäsáal bé ná: ² «Yuánes Nduu-buud mə gwúm. Sá jəəŋg wé á músə nə mpífá á ngé sá *məshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó nəcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wóolə nyə məŋkəda, wá nyə mímbwug dí nəcé lésú mə Herodyâd, mudá mə mínyəŋú yé Fílíp. ⁴ Nəcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə ŋwa mudá éne nə wo bâ.» ⁵ Herod nyə á ka ðə cəel gwú Yuánes, nji a ká ðə fúndə buud nəcé nda bwé á ðə gwəqə Yuánes nə a jisə *muud micúndá ná.

⁶ Ná ndéé, jwôw Herod nyə a təl zaŋ byélé dé yí, shilə mə Herodyâd í á zə sáag cwánád, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáágulə wo sá jēsh wó é gwáám mə yí.» A kəen ŋkaanə kaagúlə nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bə íshwambulə í nyóŋgá, nyə nə Njwú-buud ná: «Yág mə lúú mə Yuánes Nduu-buud yáásəd wa kíkídíga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ŋgwóombúlú wəəŋgá cey lámúd; nji nda nyə á bwey kəen ŋkaanə mísh mə ójóŋ dí ná, a mú magulə ná bwé yág nyə. ¹⁰ A mú kənd múúd njów

mímbwug, kə cígə Yuánes cəŋ. ¹¹ Bwé músə zə nə lúú yé yáásəd, zə yə shilə ni, a músə kə nə wə, kə cwáambulə nyóŋgá. ¹² Ompwíin ó Yuánes bwé músə kə ŋkəny kug nyúul, kə ðul. Bwé mú kə nə lâŋ kə jaaw Yésus.

Yésus mə yə búúd idâw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ngə téduga yí, nyə a wú cínəŋ, kə kəwa byóólúd kyey nə a ké ji nyáméfwó bugád kúl búúd bwé cúgé yí. Nji buud bwé mú mpu ntó, bwé músə zə áncuncuma, bwé ngé zhu míŋgwála, bwé ngé kyey ncindye nə ncindye ngələ bə nyə. ¹⁴ Ja á mə shulə byóól dí yí, a mú dúg məŋkúmbə mə búúd məní; a mú gwág bwo cey lámúd, a músə lwag mimbəl myáŋ. ¹⁵ Ja kugú mə bii shí yí, *ompwíin bwé mú shish nyə kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Sə básə wa bugád, kugú námə óga, bídúg məŋkúmbə mə búúd mága, bwé kág məkwaádá, kə kusə sá mə dē.» ¹⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Í ajáláyé nə buud óni bwé kág. Biméfwó, yágá bwo sá mə dē.» ¹⁷ Ompwíin nə né ná: «Sə cugé nə sá wa, nji íbuléd ítóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bēsh nə bwé jíg shí ákándad. A mú ka ŋwa íbuléd ítóon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwôw, yə Zembí akíba. A músə fēy íbuléd, yə ompwíin. Ompwíin bwé músə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bēsh bwé mú ðə, jílə, idâw lág. Byəəŋg í á lág yí, í músə lwánd mábwumú wúm nə mábá. ²¹ Buud bwé á ðə wá, bwé á jee bæ budúm otóóshin otóon, kú lə búdá nə íkágá.

Yésus mə kyey májúwó dí gwôw

(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

²² Námə nji í á shîn yí, Yésus nə *ompwíin nə bwé kəwag byóólúd, bwé línág kə nyə shwóg mənə faŋwíny té nyə é ngə fwo bíd zh-wog buud bwé á bæ óni yí. ²³ Yésus mú shîn bíd búúd, a músə bád mbəŋúd nyáméfwó nə a ké jəgula nə Zembí. Bulú mú zə yínd a njúl cínú nyámé. ²⁴ Byóól dāŋ í á bæ í mə wú bwúŋúd fwámé cé. Nji ikwə í á ngə bul jág

13:53 7.28 **13:54** Yuá 7.15 **13:55** Yuá 6.42 **13:57** Yuá 4.44 * **14:1** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ŋgwáməna nyə á ngə jwú nə mpál nə á ŋkúmba faan yé». Dúgúg námə Luk 3.1; 19; 9.7; Mis 13.1. **14:2** 16.14 **14:3** Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **14:5** 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6 **14:13** 15.32-39 **14:14** 9.36 **14:20** 20j 4.43-44 **14:23** 5.1; Luk 5.16 **14:25** Zhb 9.8

ntágulə bwo nəcə ɲkwê nyə á ɲgə yida wú kóómb bwá á ɲgə kə yí. ²⁵ ɲgeɛ mɪngwùm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bɛ bwo, a ɲgə kyey nə məkuú məjúwó dí gwôw.

²⁶ Ja ompwíin bwá mə dúg a ɲgə kyey nə məkuú məjúwó dí gwôw yí, bwá mú jág bul fúndə, bwá ɲgə téduga ná jísə *jím. Bwá músə ka ɲgə bul bwú óɲkwimbyé nə ifwaas. ²⁷ Nji Yésus mú leel ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Mə wá éne, kúgá fúndə.»

²⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «ɲkí jísə wo, ciíg ná mə kyeyag məjúwó dí gwôw zə nûɲ wódí.»

²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólád, a músə ɲgə kyey məjúwó dí gwôw, ɲgə kə wá Yésus. ³⁰ Nji, ja á mə dúg nda ɲkwê ɲgə bul kuɲg ná, a mú nyiɲgə bə nə ifwaas, a mú tééd nyasalálə məjúwód, a músə leel kîm ná: «Yé Dâ, cugug mə.» ³¹ Yésus mú námə leel séém mbwê, kə bii nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búg gwô jí ná ɲkí tag. Nəcə jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bwá músə kəwa byóólád, ɲkwə mú ntág shîn. ³³ Bəɲgə bwá á bə byóólád wá, bwá mú kúd Yésus məbwón shí, yə nyə gúmá, bwá ná: «Wo jí bəle bə *Mwân mə Zembî.»

³⁴ Bwá mə shîn lína mân, bwá mú jé loom á Genezarêt. ³⁵ Buud wá kúkúl jəɲgə bwá mə yag Yésus, bwá mú kyey nə lân мэnd má kúnə-kúnə məshəd. Buud bwá mú zə nyə nə mimbəl myêsh. ³⁶ Bwá mú téég nyə məbwé ná a bídúg ná bwá jísówúg ɲgə kúnya ɲji nə *mbwaag káándə yé. Bəɲgə bwá á ɲgə kúnya nə nyə wá bwá mú ɲgə yâl.

15

Məfúlú mə ímpáámbə nə məcɛɛ mə Zembî (Mak 7.1-23)

¹ Bóól *Ofarizyêɲ nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á wú Yurúsələm wá, bwá á ka shísh wá Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwíin bwô bwá ɲgə ntɔ məcum mə ímpáámbə, bwá ɲgə də kú gusa məbwê. Jí í sá ntɔ?» ³ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Nəcə jí bíbâɲ ɲgə ntɔ mpéndí mə Zembî, bí ɲgə yida baagulə məcum mə ímpáámbə yí? ⁴ Zembî nyə á ci ná: “Gúmálúg sóɲgú woó nə nyəɲgú woó.” A nyiɲgə námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sóɲgú yé ɲkí nyəɲgú

yé, bwá jəlá nə gwú múúd wəɲgú.” ⁵ Nji bí bân bí ɲgə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóɲgú ɲkí nyəɲgú ná: “Sâ mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə məyóna shú mə Zembî,” ⁶ í cúgə bwəle bə múúd wəɲgú obuluga ná a yəg sóɲgú ɲkí nyəɲgú gúmá.” ɲgáá nə bí ɲgə sá nə Milású mí Zembî mí bág ɲkúɲgúg, məcum mán yidá mpu yáág? ⁷ Bí búsa nə məkəɲ! Izayí nyə á bə nə ɲkaam ja nyə á cúndə shú dúnád ná:

⁸ Kúl búúd ga í ɲgə gúmal mə ɲji mímpu dí, milám myán mí ɲjúl shwóg-shwóg nə mə.

⁹ Wán ɲgələ ságusə bwá ɲgə ságusə mə yí wúsə ntó ɲgwas.

Bwá ɲgə yida jíguli buud minjígúla myá məmpéndí mə búúd.»

¹⁰ Yésus músə ka yid, lésha nə buud bwá á bə cínəɲgú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényágá məlwê, mpu gwágulə. ¹¹ Sâ í də nyí múúd mpu dí yí, gwá dí í də wá múúd məlwəagəwo mísh mə Zembî dí; ɲji sâ í də yida wú múúd mpu dí yí, gwá wá í də wá nyə məlwəagəwo.»

¹² Ompwíin bwá mú shísh nyédí kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lésú wó ámə lás ní í ámə bul ntágulə Ofarizyêɲ?»

¹³ A mú bɛsa nə bwo ná: «Sâ jêsh sóɲgú waamá nyə a shígə bɛ yí, í bá tâw nə mikəɔl.

¹⁴ Bídúgá bwo. Búsa wəancím-ncím, bwá ɲgə bí bóól wəancím-ncím məbwéd ná bwá jaand nə bwo. ɲkí ɲgwól áncím-ncím mə jaand nə ɲgwól, bêsh bwá é búla bííd.»

¹⁵ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sə mpwokwoond ní.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bí búsa námə kú mpu gwág ísâ? ¹⁷ Ye bí agwágé ná sâ jêsh í nyí múúd mpu dí yí, í də kə mwô dí, í músə cɔ kə bííd? ¹⁸ Nji ísâ í də wú múúd mpu dí yí, í də zhu lámád, byó wá í də wá múúd məlwəagəwo mísh mə Zembî dí.

¹⁹ Nəcə lámád wá bów-bôw mítédúgá mí də zhu yé, nə məgwú mə búud, nə minəomb, nə jaɲga, nə júwo, nə yələ búúd ompwene, nə *bwaasúle mpu. ²⁰ Isâ í dú wá múúd məlwəagəwo mísh mə Zembî dí wá íni. Dələ ídêw kú gusa məbwê í ádé wá múúd məlwəagəwo.»

*Búgá má múdá á Kanaan
(Mak 7.24-30)*

²¹ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kósmb shí á Tir nə Sidon. ²² Ngwól múdá á nûh, a njúl shilə Kanaan, mú ngə zə nyádí a ngə kîm ná: «Yé Cwám̄ba, Mwân má *Dávid, bwíngúg mə nə ñkwonjá. Jamb í má jág bul bii shilə wâm.» ²³ Yésus mú ji nyə kúl-kúl. *Ompwíin bwə mú shísh Yésus kúnə-kúnə, zə ci nə nyə ná: «Wíngúg nyə, a ngə sá kángá bəǵlə sá nə ñkwimbyé.» ²⁴ Yésus mú bəsa ná: «Zembí nyə á nti mə shú íncwəmbə í *Izarəyél, í mú ngə cwagəwa yí.» ²⁵ Nji mudá éne nyə músə zə kúd mpwóombú shí wə Yésus, jəgəla nə nyə ná: «Yé Cwám̄ba, shwəgú mə.» ²⁶ Yésus mú bəsa nə né ná: «ŋwálə ídāw í bwān ó njów, wusə yə ómpyā, í anywáyé.» ²⁷ Nyə nə Yésus ná: «Jísə bále bə ntó. Ká, Cwám̄ba, ompyā bwə də námə cwála mámpulú má dá kud túwəli ómása dí shí má.» ²⁸ Yésus músə ci nə nyə ná: «Mudá éga, wo ji nə fwámé búgá. Sā wó ngə jii yí, í bəg námə ntó.» Námə wəla dəngú dí, mwān mə mudá éne músə yāl.

²⁹ Yésus músə wú kúl níid. A mú ngə bə ncindye māh má Galilə nə ndeé a kə bád wúl mbúnád, ká ji shí. ³⁰ Buud bwə mú zə seengya na nyádí áncuncuma; bwə ngə zə nə buud bwə á də nyás wá, nə wəancím-ncím, nə wəkúmalwə nə buud wā ijām, nə míl zhwog mimbəl. Bwə mú zə ngə bwíng myo Yésus dí shí məkuú, a mú ngə lwag myo. ³¹ Buud bwə á bul ngə káam ífífi ngələ bále lás, buud ó ijām bwə ngə bə mpwogé, bəng bwə á də nyás wá bwə ngə kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwə ngə mpu dág; bwə mú ngə ságusə Zembí á Izarəyél.

*Yésus má nyingə yə búúd idāw
(Mak 8.1-10)*

³² Yésus músə jəw *ómpwíin bə, nyə nə bwo ná: «Mə ngə gwág buud óga ñkúñkwónhələ nəcé sánəh sá má ji mwəw málól, bwə cugé ná nə sá má dā. Mə acéélé nying bwo ntáni zha, bwə á bá kə tag nə məntambəli zhíd.» ³³ Ompwíin bwə mú ci nə nyə ná: «Sá é sá ntudélé nə sá bəg nə bímbí lú ídāw mə yə zhwog buud óga wa bugád?»

15:22 20.30-31 15:24 10.6; Rom 15.8 15:28 8.13 15:29 5.1 15:32 14.13-21 15:32 9.36 16:1
12.38-39; Luk 11.16, 29-30 16:1 Yuá 6.30 * 16:4 Sā jəng jísə nə Zhwónas nyə a já mwəw málól mwə shúd. 16:6
Luk 12.1 16:7 Mak 6.52 16:8 14.31 16:9 14.20 16:10 15.37

³⁴ Yésus mú ji bwo ná: «Bi búsə nə íbuléd íné?» Bwə ná: «Zəngbá, nə búbaalé íshúshú.»

³⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwə jíg shí. ³⁶ Nə ndeé a músə ngə íbuléd zəngbá byəngú nə oshú, a yə Zembí akíba, a fəy byo ikúl ikúl, yə ómpwíin bə, bwə mú kə ngə kaaw buud.

³⁷ Muud yəsh mú də nə ndeé jíla. Zhwog ikúl í mú lúg tāh məkúdá zəngbá. ³⁸ Buud bwə á də wá, bwə á bə buud otóshin onə, nji budúm kú lú búdá nə ikágá. ³⁹ A músə ka bíd nə buud bwə nyíngəg, nyə mú kəwa byóólád, kə kósmb shí á Magadan.

16

*Ofarizyēh bwə jī shimbá
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)*

¹ Bóól *Ofarizyēh nə *Osadwisyēh bwə á zə jí Yésus njígá mábwəbúlán, bwə nə a lwóg bwo dúl *shimbá í ngə zhu gwəw. ² Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bi má də bə, bí má ká dág mpwó-kugú nə jon dúsə títi nə zhwun, bi nə jwəw á mán í bá bə nə sāj. ³ Nkí ná, kúndə mán, bí má ká dág jon ñkí shila, bí mpu nə mpú nyə é nywə. Bi má də mpu yag íyuug í jon; nji bi kú mpu yag sá í ngə sīy mwəw mága dí yí. ⁴ Mbəe kala búúd í njúl ñkí bəw, nə mitədúgá olíngí í bále jí nə mə lwóg bwo shimbá! Bwə ábúle dág dúl shimbá, nji dəng í á bə nə Zhwónas yí*.» A músə wú na bwədí, kyey.

*Bəw Ofarizyēh bənəh Osadwisyēh
mínjígúlá
(Mak 8.14-21)*

⁵ *Ompwíin bwə á wusa ngəwálə íbuléd ja bənəh bwə á lína māh kə fanwíny yí. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Jígá ncə nə *Ofarizyēh bənəh *Osadwisyēh *ləvur wāj.» ⁷ Bwə mú ka ngə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sá shígé zə nə íbuléd ná.»

⁸ Yésus mú ka mpu sá bwə á ngə tāduga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud bām tagúla ná búgá jín é! Jí tádúgá wúsə bí nji nə bi shígé ngə íbuléd yí? ⁹ Jí bí má cá gwág ntáni yí? Ye bi anyíngáyé ná tāduga íbuléd itóon búúd otóshin otóon bwə á də yí, nə bímbí lú mábwumú má íkúl bí á lúg nə ndí má? ¹⁰ Ye

bi kú tédaga ibuléd zangbá búúd otóóshin onô bwé á dá yí ná bímbílú mákúdámá íkál bí á lúg ná ndí má? ¹¹ Nacé jí bí má cá gwág ná má anjê ná lás lósú íbuléd yí? Mə ngə ci ná: “Jigá ncê ná Ofarizyên bónón Osadwisyên ləvur wán.” ¹² Bwé mú ka tɛɛm mpu gwág ná nyə a shígé ngə lás ná bwo lósú ləvur á íbuléd. Nyə á ngə yida ci ná bwé béyag minjígulá Ofarizyên ná Osadwisyên bwé ngə jííguli myá.

Yésus jisə Mesî

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Ja bwé má kə jé shí á Sezarê mə Fílíp yí, Yésus mú ngə jí *ompwíín bé ná: «Buud bwé ngə ci ná *Mwân mə Múúd jisə zó?» ¹⁴ Bwé mú bɛsa ná: «Bóól búúd bwé ngə ci ná jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisə Eli, bóólágá ná Zheremî nkí ntâg ngwól *múúd micúndá.» ¹⁵ Nyə ná bwo ná: «Ká bi bân, bí ngə ci ná mə jisə zó?» ¹⁶ Shímun Pyêr músə bɛsa ná: «Wo jisə *Krîst, *Mwân má Zembî á kuwô» ¹⁷ Yésus músə nyinjə lás, nyə ná Pyêr ná: «Wɛɛ má jəla, yé Shímun Mwân má Zhwónas. Muud dí nyə ámə lwágulə wo sâ wó má ci ni. Sónngú wâm jisə gwów wé nyə ámə lwágulə wo gwo. ¹⁸ Mɛɛ má ka jaaw wo ná wo wé Pyêr. Wo má bále bə kwóógú. Nda bwé dá lwə njów kwóógú dí gwów ná, mə bá seɛng *Dɔ́ lú óbúgula dâm kwóógú dwô dí gwów. Tɛɛm bə shwiy í ábúlé sá bwo sâ. ¹⁹ Mə bá yə wo ijuwuga yá Faan á gwów. Sâ jêsh wó bá cɛɛlə shí ga dí yí, í bá ntó gwów, jəng wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów.» ²⁰ Ná ndéé, a mú ka mpu báásulə ómpwíín ná bwé kú bwele jaaw múúd ná a jisə Krîst.

Yésus mə bá yə, a nyinjə gwúm

(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Tééd na, a músə ka tééd jaawúlə *ómpwíín bé ná í jii ná a kág Yurúsalem, ná ocúmbá buud wá ləəm ná milúlúú myá ofada ná *Oyíguli ó mácɛɛ bwé jəlá ná kə jág jugushi nyə, bwé gwú ntâg nyə. Nji a bá gwúm shwon dí jwów lú léel. ²² Pyêr

músə kə ná nyə koogá, kə lás ná nyə ná: «Mbô! Zembî kyémag wo, Cwamba! Mbií sâ wəngá í abúle bə ná wo.» ²³ Nji Yésus mú yid, nkáánd ná nyə ná: «Wúg mə na, *Sátan! Wo jí mə məma bəngú. Mitédúgá myô mí cúgé mítédúgá mí Zembî, mísə nji mítédúgá myâ buud.» ²⁴ A músə ka ci ná ompwíín bé ná: «Nkí muud má cɛɛl bɛ mə, a bəg kú jagulə nyáméfwó; a nkényúg kwolós jé, a bɛ mə. ²⁵ Nacé, múúd mə ká kaambulə ná cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəng mə jímbál cug jé nacé mə yé, a má yidá kaambulə ná gwo. ²⁶ Nkí muud má bii mábii mēsh má shí ga ná ndéé *shíshim yé jímb, wáyé mfíi nyé é bə ná ndí cínəng yí? Muud jí ná nkul wá jí shú ná a nyíngəg bii shíshim yé? ²⁷ Nacé *Mwân mə Múúd mə bá zə a ngə nkənəwa nda sóngú yé, bənəng *wəngəles, a bá zə yə búúd myəna mí mísóólágú bwé á sá myá. ²⁸ Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd básə wa óga, bwé ábúle bwele yə, bwé kú fwo dág *Mwân mə Múúd má zə nwa jiya icí jé.»

17

Yésus mə lwóyá mílwanə myé

(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Mpásə mwôw mäsaman, Yésus mú nwa Pyêr ná Zhâk bá mínyəngá Yuánes. A mú wú ná bwo búúd dí, bwé kə bád wúl məma mbánád. ² Nyúúl nyé mú shwólə bwo míshád, mpwoombú í mú ngə nkənəwa nyə nda jwów, mikáándə myé mí mú ngə faan nda mənkenya. ³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwé má wós, zə ngə lésə ná nyə. ⁴ Pyêr músə ka ci ná: «Cwamba, nywaálə ngálə jí wa. Nkí wó magulə, mə shumə mábanda málól, ngwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlágá shú má Eli.»

⁵ Pyêr ngə ná lás ntáni, seegya nji gúndá á nkənəwá í má zə búdal bēsh. Bwé mú gwág kál í ngə wú gúndá jəng dí ná: «Mwân waamə abábə wé éga. Nyédí wé lám wâm wēsh wúsə yé. Ságá nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwíín bwé má gwág kál dəng yí, bwé mú bul bə ná ifwaas, bwé mú wusə

16:14 14.2; 17.10-13; Mat 21.11 **16:16** 14.33; Yuá 1.49; 11.27 **16:18** Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20
16:19 Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17 **16:20** 17.9 **16:21** 17.22-23; 20.17-19; 26.2 **16:24** 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 **16:27** Sôm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbú 22.12 **16:28** 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 **17:1** 5.1
17:2 2Pr 1.16-18; Mbú 1.16 **17:5** 3.17

mányúúl shí ombúmbudí. ⁷ Yésus músə shísh, zə kúnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Búnúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.» ⁸ Bwə mú bân mámpwoombé, bwə mú dúg nji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bánónɔ́ bwə má ka ngə shulə wú mbúnɔ́ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sá bí ámə dúg yí, kə wós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwonɔ́ dí yí.»

¹⁰ Ná ndéé bwə músə jí nyə ná: «Nəcé jí *Oyígali ó mácεε bwə du ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹¹ A mú bεsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə təl ísá byēsh ícé byáɔ́úd. ¹² Sâ ngwúdí, mee má jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwə á shígé yag nyə, bwə á sá nyə mbií wēsh bwə á cεel yí. Ntó námə Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə máɔ́úd.» ¹³ Ompwín bwə músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wə á ngə ci yé.

*Yésus má yíl múúd jamb
(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)*

¹⁴ Ja bwə má kə wós mənókumbə mə búúd dí yí, ngwól múúd músə zə kúd Yésus məbwónɔ́ shí, jəgala nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwamba, gwágúg mwân waamə ɔ́kúnkwónɔ́lə. A du fudə íbwúg, a ngə bul jug. A mú du kəl nyúúl tɔɔ kuda dí tɔɔ májúwód. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwín bwó dí, nji bwə shígé kwag lwagúlə nyə.»

¹⁷ Yésus músə bí ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wós ngow? Mə é bá jisow bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəɔ́ng kâ.»

¹⁸ Yésus mú ɔ́káand nə jamb, í músə wú mwân nyúúlád, ncúncwámá jɔɔng músə yál námə cé nə cé.

¹⁹ Ná ndéé ompwín bwə músə shísh wə Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nəcé jí sá bân shígé kwag yílulə jamb ni yí?» ²⁰ Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Jísə nəcé bi cugé nə fwámé búgá. Búbálé má jaaw bí ná, í mbəm bə nə búgá tɔɔ nji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə mbúnɔ́ ga ná: “Túwúg na, wo kəg tów wáádá”, mbúnɔ́ bále kə. Sâ kú ná kwo ntɔ́ bi ɔ́kul. ²¹ * [Nji, mbií jamb ni í du wú nji wo má fwo mpu jəgala nə Zembí, wo ci ídáv.]»

²² Ja bánónɔ́ bwə á ngə kyey shí á Galilə yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwə mə búúd dí, ²³ bwə bəg gwú nyə. Nji a bá gwúm jwów áléel.» Ompwín bwə músə ka bul gwág sá jɔɔngú cey lámúd.

Yésus mə jáná tóya

²⁴ Ja bwə má ka kə wós Kapernawúm yí, búúd bwə á du ɔ́wa tóya á *Mpáanzə Zembí wá bwə mú zə jí Pyēr ná: «Yígali wán má du námə jəna tóya éga?» ²⁵ Pyēr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyēr má kə nyí njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wεe má dúg ná jí? Ozə bwə du jəna ójwú ɔ́ shí otóya nə ɔ́ngasamāɔ́? Ye mimbyágá mí máshí máɔ́, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyēr mú bεsa nə nyə ná: «Ijigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «ɔ́gaá, ntó jí ná mimbyágá mí ádé jəna? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntágulə bwo, kaág māɔ́, kə wusə ngwéye; shú wó é tééd tí yé, wo bēny nyə mpu, wo mú kwey saɔ́ *mwaané í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ɔ́wa wə, wo kə jəna tóya waamə nə wó.»

18

Muud mə búl bə nə mfí Faan mə Zembí dí yé

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dɔɔngú dí, *ompwín bwə á shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Zə má búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówúd?» ² Yésus mú jów kúkágá, zə təl bwo míshád, ³ nyə nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ɔ́kí bi mə bá kú cénd kuú njɔɔnd ná bi bəg nda ikúkágá, bi abulé bwele nyí Faan á gwówúd. ⁴ Gwə wə jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wə má bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ⁵ Muud mə lég ntəg gúl kúkágá nda jígá jínə dām dí yé, a má lég mə. ⁶ Nji, ikúkágá í ngə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bɔɔgá, í bul jəla ná bwə kəlɔ́g muud wəɔ́ngú məmə kwóógú cúnád, bwə kəl nyə nə dwo māɔ́, a kú ná cwánawo.

⁷ «ɔ́kúnkwónɔ́lə búúd nəcé bulyalə məbɔɔgá. Cəg í cugé nə ɔ́kul bə kú nə

17:9 16.20 17:10 Mal 4.5; Mat 16.14 17:12 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 17:17 Mbá 32.5, 20 17:20 13.31; 14.31; 21.21; Mak 11.23; Luk 17.6 * 17:21 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 17:22 16.21 17:24 MmN 30.13 18:1 Luk 22.24 18:3 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17 18:4 23.12 18:5 Luk 10.16 18:8 5.29-30

mæbɔɔgá, nji ñkwéé muud mæ kwál búúð mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bæ né mbwê wô ñkí kuú wô í ñgæ kwal wo bɔɔgá, sámbug wə, wo wúsæg wə shwóg-shwóg; nəc é í bul jəla né wo cugæg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwê ñkí kúl kuú, ntɔ né wo bæg nə mæbwê nə mækuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə dī. ⁹ Ñkí jús dwô í ñgæ kwal wo bɔɔgá, tíg dwo, wo wusə shwóg-shwóg nə wo. Í bul jəla né wo nyíig cug á kandugə dī wo njúl nə ncwaan jús, ntɔ né wo bæg nə mísh mwô mēsh, bwé bá kə kəl wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ɔ bey né bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nəc é mæ mpú ci nə bí né *wəngəles bán bwé təl ja jēsh mísh má Dā jísé gwów yéd. ¹¹ * [Nəc é *Mwân mæ Múúð nyə á zə cug buud bwé á má jímb nə zhí wá.] ¹² Bi mæ tádúgá né ji? Ñkí ñgwól múúð ji nə íncwəmbə təd, ñgwúd í mú wú sɔɔnz dī kə ñgæ jéɣla. Ngaá né nyə e lúgə byɔɔng yā mæwúm ibuú nə ibuu kúl í ñgə də yí, a fwo kə sɔ jɔɔng í ámə kə ñgæ jéɣla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbálé má jaaw bí ná, nyə é bæ nə mæshusug nə gwo ntɔ yā mæwúm ibuú nə ibuu í shígé kə ñgæ jéɣla yí. ¹⁴ Námá mbií wɔɔngə, Sóɔngá wán jí gwów yé nyə acéélé né gúl múmwántombú ga í jímbúg.»

Nkwambulə misám

¹⁵ «Ñkí ñgwól mínyəñə wóó má sá *sám, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo má sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ñkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jəw múúð ñgwúd ñkí obá, binón bi kég lás nə nyə, í bæg nda jí cilyá Kálad Zembî dī ná, ná: “Ñkwambulə nyēsh í jəlá nə sɔy nə owúshined obá ñkí ólól”. ¹⁷ A ká ban né nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Dɔ lú óbúgula. A ká námá ban gwág Dɔ lú óbúgula, dúgúg nyə nda muud nyə ampúyé fwámé Zembî yé, nda ñwenye tóya. ¹⁸ Búbálé má jaaw bí ná, sá jēsh bí má cɣlə shí ga dī yí, í bá bæ ntó gwów. Jɔɔng jēsh bí má bá wiinzh shí ga dī yí, í bá bwey bæ ntó gwów. ¹⁹ Búbálé má nyiŋgə jaaw bí ná, ñkí buud obá wá gwoŋg jín ni bwé mpú bwəma cún ñgwúd shí gaád né bwé gwáám

Zembî gúl sá, tɛem bæ jí tɛem bæ jí, Sóɔngá waam jí gwów yé nyə é yə bwo gwo. ²⁰ Nəc kúl búúð obá ñkí olól bwé má sɛɛngya shú dām dī yí, sánón nə bwo wá búás cínəng.»

Fwámé íjuugá

²¹ Pyêr nyə á ka shísh wé Yésus, kə jí nyə ná: «Cwámbe e, ñkí mínyəñə waamá mæ sá mæ mæbɔw, má jəlá nə juu nyə ija iné? Ye ija zəngbá?» ²² Yésus mú bɛsa ná: «Mə acíyé nə wo né kə shúg ija zəngbá, má ci ná kə kumə məwúm zəngbá ija zəngbá. ²³ Gwé wá jí ná, Faan á gwów dásə nda yuug ga: wúl njwúbuud í a zə kə sá osól ó mäsáal bé shitóg. ²⁴ Ja á má ñgə sá shitóg wɔɔng yí, ñgwól sól mäsáal músə biil nə mpwálá ñkí jág bulya *mwaané, tən búás nə ñkul jəna nə ibwéy otóshin otóshin yí. ²⁵ Nda sól mäsáal éne nyə á shígé bæ nə ñkul nyiŋg mpwálá ná, mása músə ci ná bwé bíig nyə nə mudá nə bwân bé bēsh, bwé kúshag bwo, tɛem bæ ísá byán byēsh, mwaané wɔɔngə zág jəna mpwálá. ²⁶ Sóɔl mäsáal éne músə zə kəsəwa mása yé shí mækuú, zə jəgula nə nyə ná: “Dá, jísówúg mæ, mæ é jəna wo mpwálá ni nyēsh.” ²⁷ Injúkwoŋ í músə bii mása lâm, a músə bíð nyə nə mpwálá nyēsh, kú ná jí tɛem bæ sá. ²⁸ Ja sóɔl mäsáal éne má wóós tóon yí, a má bwəma nə ñgwól shwé yé bá bwé á də sɛy yé, nyə á bæ nə nyə mwaané nji odanarí təd. A músə bii shwé yé éne cúnúð, yímbuli nyə ná: “Nyíngúg mæ mwaané waam yēsh.” ²⁹ Shwé yé músə téeg nyə mæbwê ná: “Jísówúg mæ, mæ é jəna wo mpwálá nywô.” ³⁰ Nji sóɔl mäsáal éne kú magulə. A mú kənd shwé yé mímbwug dī shú né a jénág nyə mpwálá nyé. ³¹ Ja bóɔl óshwé bán bənón bwé á də sɛy wá bwé má dúg sóólúgú wɔɔngə yí, bwé mú bul gwág cey lámúð, bwé mú kə jaaw mása wán sá í má sɔy yí. ³² Ná ndéé mása músə jəw nyə, zə ci nə nyə ná: “Wo jí bów-bəw sóɔl mäsáal. Mə ámə bíð wo nə mpwálá nywô nyēsh, mæ yíl lâm nəc é nda wo ámə téeg mæ mæbwé ná. ³³ Ngaá, wo ámə jəlá nə gwág shwé wóó ñkúñkwónúə námá nda mæ ámə gwág wo ñkúñkwónúə námá ná.” ³⁴ Mása yé músə kɛenzh nyə nə wəálal-məbag né a fwóg námé

18:10 Yuá 10.11-15 * **18:11** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **18:14** 6.10 **18:15** Ləw 19.17; Gal 6.1
18:16 Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kr 13.1; 1Tm 5.19 **18:17** Tit 3.10 **18:18** 16.19; Yuá 20.23 **18:19** 7.7 **18:20**
 28.20 **18:22** Mət 4.24 **18:23** 25.19 **18:27** Luk 7.42 **18:33** 5.7 **18:34** 5.26 **18:35** 6.12, 15; Ifz 4.32;
 Kol 3.13; Zhk 2.13

nying nyə nyé mpwálá nyêsh. ³⁵ Ntó námé wé Dá á gwôw mé bá dɛ sá bi yé, ŋkí bi mə bə kú dɛ juu ómínyɔŋɛ bɛn ijuugá né bi yíl lám kandugə.»

19

Yésus nə məgwú má bā (Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á shîn lás ntáni yí, nyə á ka wú shí á Galilé, kə shí á Yudéa, Zhurdɛ faŋwíny. ² Buud bwé á bɛ nyə nûŋ ŋkí jág bulya, a mú ŋgə lwag mímbəl myán, mí shîn ŋgə yál. ³ Bóól *Ofarizyêŋ bwé á zə kə nyádi, kə bwówələ nyə, bwé ná: «Ye məcɛɛ míshé mə ŋgə ci ná muud ji nə ŋkul yíl múdá yé bā nə mbií mábyaagulə wêsh?» ⁴ A mú bɛsa nə bwo ná: «Bi a fwóyé lɛ mícilyád nə ja Zembí nyə á té isá byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵ a músə ci ná: “Nda mə mə sá bwo ntáni ná, mudúm mə bá lágə sóŋgú bá nyɔŋgú, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwé mú bə nyúul ŋgwúdá.” ⁶ Ntó ji nə bwé cugé ná búúd obá, bwé músə muud ŋgwúd. Muud nyə ajaláyé nə ka béég sá Zembí mə laad yí.» ⁷ Ofarizyêŋ bwé mú nyingə jí nyə ná: «Ká nəcé jí Moyíz nyə nyə á cilə ná múúd mə ká cɛel yíl múdá yé bā, a yə nyə kálaad məgwú má bā yí?» ⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Moyíz nyə á magulə nə muud jéég yíl múdá yé bā nəcé lal bí mílám. Í á shígé dɛ fwo sɛy ntó mátéédáléd. ⁹ Mɛɛ mə ka jaaw bí ná, ŋkí muud mə yíl múdá yé bā, mudá kú fwo sá míncəmb, a bā múdá shús íí, muud wəŋg mə sá míncəmb.» ¹⁰ *Ompwíín bɛ bwé mú lás ná: «ŋkí ntáni wé cɛɛ lu bā í dɛ bii múdúm yé, í yidá bul jəla nə buud bwé jí kú béya.» ¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Buud bəsh dí bí nə ŋkul gwág lésú ga, ŋji bəŋg Zembí mə yə ŋkúl nyɔŋg wá. ¹² Nəcé bóól búúd bwé njul mimyáágə zhu byélé dánú; bóól bwé á sɛy mimyáágə kukú; bóólúgá bāŋ bwé njul nda mimyáágə shú nə bwé mpúg wá milám Faan á gwówúd. Múúd jí nə ŋkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágə (Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikúkágə wé Yésus ná a bédug byo məbwə, sá məjəgula shú dánú. Nji *ompwíín bwé mú lás nə bwo. ¹⁴ Yésus músə ci ná: «Bídúgá ikúkágə í zóg mádí, kúgá kaambələ nə bwo, nəcé Faan á gwów dúsə sá á mbií búúd wáj.» ¹⁵ A mú bəd bwo məbwə né ndéé a mú cɔ cínəŋg.

Ncwámá á bulya məbii (Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ngwól múúd nyə á ka shísh wé Yésus zə jí nyə ná: «Yíguli, jáyé jɔ sá mə sáág shú nə mə bág nə cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó zé jí mə njígá shú jɔ sá yí? Muud ŋgwúd wé jí jɔ múúd. ŋkí wó cɛel nyíi cug dí ság nda məcɛɛ mə ŋgə ci ná.» ¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé məcɛɛ?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá míncəmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene sá nyə ampúyé yí ¹⁹ gúmal sóŋgú woó nə nyɔŋgú woó, ka námə cɛel múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛél wóméfwó ná.» ²⁰ Ncwámá ni nə Yésus ná: «Mə ŋgə bwey bɛ məcɛɛ máni mēsh. Gúl jí í ŋgə nā fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «ŋkí wó jí mpu bə nda Zembí mə cɛel ná, kaá kusha ísá byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanə wəŋgú, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²² Nji ncwámá dəŋg mə gwág ntáni yí, a mú shúsula, a mú ntág kyey, nəcé nyə á bə nə zhwoŋ məbii. ²³ Yésus mú ci nə ompwíín bɛ ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, jísə kwowalələ nə buud bí nə məbii wá bwé nyíig Faan á gwówúd. ²⁴ Mə nyingə jaaw bí ná, í yida nywá bə kúnə-kúnə nə *shamô nyíig luun lú ndundu dí, ntɔ nə muud á bulya məbii nyíig Faan á gwówúd.» ²⁵ Nji ómpwíín bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé ná: «Ká zó jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁶ Yésus mú kənd mísh bwéadí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul sá jini jāŋ, ŋji Zembí nywáá jí nə ŋkul sá sá jêsh.» ²⁷ Pyêr mú ka ci nə Yésus ná: «Sá buud sá á mə shîn lágə ísá byêsh, sá zə bɛ wo wá, í bá ka bə nə sá bāŋ ntədəle?» ²⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, ja ísá byêsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwān mə Múúd mə bá jí

19:1 7.28; Luk 9.51 19:4 Mət 1.27 19:5 Mət 2.24; Ifz 5.31 19:7 5.31 19:9 5.32; Luk 16.18 19:10 1Kr 7.1 19:14 18.3 19:18 MmN 20.12-16; Ləv 19.18 19:19 22.39 19:21 6.20; 8.21-22; Luk 12.33 19:22 Sôm 62.11 19:26 Zak 8.6; Luk 1.37 19:28 25.31; Luk 22.30; 1Kr 6.2; Mbú 3.21

nyádi *caangé á milwanád yí, bi báá buud ngé bɛ mə wá, bi mə bá ji bín ícaangé wùm nə íbáád, bí ka sám̄b íbɛend wùm nə íbá yâ *Izarəyêl milású. ²⁹ Nkí muud mə sá ná, tɔ minjów, tɔ məshí, tɔ omínyɔŋh, tɔ okóól, tɔ sóóŋgú, tɔ nyɔɔŋgú, tɔ bwân, a lágé byo shú dâm, a bá nyiŋgə bií byo, sâ ngwúd ija təd; muud wɔɔŋgú ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə dî. ³⁰ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpúsə, bɔɔŋg bwé tál mpúsə wá, bwé bá tów shwóg.»

20

Myána myâ bímbí ngwúd

¹ «Faan á gwôw dúsə nda lân ga: ngwólúgá múúd nyə á bə nə fambá *vinya. Muud wɔɔŋgú nyə á ka jóóg mpámán mpámán ná a kə sɔ búúd bwé kág sêy nyádi fambá. ² Bónón bwé mú kwambulə ná a bá jéna nə bwo *danarí ngwúd nkúmba jwôw nda í də bwey bə ná, a músə kənd bwo ísáyúd nyádi fambá. ³ Muud éne mú nyiŋgə wóós ŋgeé mǎwəla ibuú. A mú dúg bóól ósóól ó mǎsáal bwé njúl tām dánd kú nə sâ bwé sáag yí. ⁴ A mú ci nə bwo ná: “Kəgá námá sêy mǎdí fambá, mə é yə bí sâ í jəla yí.” ⁵ Báni bwé mú kə. A mú nyiŋgə wóós ŋgeé tólóg dî, a nyiŋgə námá wóós ŋgeé mǎwəla mǎlóól, a ngé námá kənd buud fambá. ⁶ Ŋgeé mǎwəla mǎtəɔn mǎ mpwó-kugú, a mú nyiŋgə wóós, a mú kə kwey bóól bwé tál námá tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcə jí bí mǎ shínal jwôw ncindí na kú nə sâ bí ngé sá yí?” ⁷ Bwé mú bɛsa nə nyə ná: “Nəcə kú nə muud mǎ ŋwá sá ísáyúd.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námá sêy mǎdí fambá.”

⁸ «Ja kugú í á zə bii shí yí, amǎdí fambá mú ci nə muud nyə á də vyee nyə jús ísâ dí yé ná: “Jówúg ósóól ó mǎsáal, wo yəg bwo myána myán. Wo é tééd nə bɔɔŋg bwé amə shúgala zə jé mpúmpúsə wá, wo ka kə shúgala nə bɔɔŋg bwé amə tééd zə shúshwóógú wá.” ⁹ Bɔɔŋg bwé á ŋwa ísáy ŋgeé mǎwəla mǎtəɔn dí wá, bwé mú ŋwa myána myán, muud yêsh danarí ngwúd. ¹⁰ Bɔɔŋg bwé á tééd zə shúshwóógú wá bwé mú shísh ján ja, bwé ngé téduga né myán myána mí é ŋwá bulya; nji bwé mú námá ŋwa muud yêsh danarí

ngwúd. ¹¹ Ja báni bwé mǎ lág bímbí dɔɔŋg yí, bwé mú ngə cwaduga nə amǎdí fambá. ¹² Bwé ná: “Bɔɔŋg bwé amə zə mpúmpúsə wá, bwé mǎ sêy nji wəla ngwúd, wo mú yida yə bwo myána bímbí ngwúd nə sá, í njúl ná sá bân sá mǎ jísəw mwásə ncindí nə lal-lal yásə.” ¹³ Amǎdí fambá mú bɛsa nə ngwól ná: “Wey, kwába cúgé na. Ŋgaá shwé amə bwey bə cún ná wo é sêy mwásə ncindí, mə mú yə wo danarí ngwúd? ¹⁴ Ŋwagú kəw dwô, wo kyéyug. Mǎ cɛel yə bíná muud a mpúmpúsə bímbí ngwúd. ¹⁵ Ná ji, mə ajəláyé nə sá byɔɔg dām nda mǎ cɛel ná? Ye wo gwág bôw nə mə bálə nə jə lâm?” ¹⁶ Ntó námá wá búúd wá mpúsə bwé bá tów shwóg, bɔɔŋg wá shwóg tów mpúsə yé.»

Yésus mǎ jaaw ná a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yésus nyə á ka ngə bád kə Yurúsəlem; na zhíd í, nyə á ŋwa *ompwín wùm nə óbá bə, a wú nə bwo búúd dí, bónón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo ná: ¹⁸ «Dugá, sá ngələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz mǎbwə mǎ mílúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó mǎcɛɛd. Bwé é cɛɛlə nyə shwiy, ¹⁹ bwé mú kɛenzh nyə mǎbwə mǎ íkúl ishúsúd ná bwé kág cágula nyə, bwé yíd nyə nə milwón, bwé bwambulə nyə kwolós dî. Ná ndéé, jwôw álél, a bá gwúm shwónud.»

Ngwóómbúlú mǎ nyɔɔŋgú mə bwân ó Zhébedé

(Mak 10.35-45)

²⁰ Bwân ó Zhébedé nyɔɔŋgú wán nyə á ŋwa bwo, bónón ka shísh wá Yésus. Nda nyə á ngə kə ngwóómbúlúd ná, nyə a kúdəw shí yə Yésus gúmá. ²¹ Yésus mú jí nyə ná: «Wó jii jí?» Nyə ná: «Yəg bwân bām óbá óga wáda ná bwé bāg ji wo, nyíga mbwə mǎncwúm, nyíga mbwə mǎkóól, Faan dwô dî.» ²² Yésus mú bɛsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ngé jii yí. Ye bi bí nə ŋkul ŋgul bálá mǎ wál zə ŋgul yí?» Bwé ná: «Haaw. Sá bí nə ŋkul ŋgul.» ²³ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bí é bá ŋgul bálá jām. Nji, kóómb á ná bi jíg mə nyíga mbwə mǎncwúm nyíga mbwə mǎkóól, mə dí jí nə ŋkul ŋwa wáni cígúlá, ijiya byɔɔŋg

bísə shú bəɔŋg Sóɔŋgá waamê nyə á bwey kwəməsa byo wá.»

²⁴ Ja bóól ómpwíín wúm bwá á gwág ntó yí, bwá a gwág omínyəŋá óbá bəɔŋg bəw.

²⁵ Yésus mú jəw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bi mə mpú ná otówe ɔ shwóg ɔ íkúl ishús bwá ŋgə nteɛŋg ijwúga byán, ofwó búúd bwá ŋgə lwóya nji mpəl. ²⁶ Í nda bá də bə ntó bí bəŋ dí. Nyəɔŋg yêsh mə céél bə fwó múúd gwoɔŋg jín dí yé, yídag sêy nə bóól. ²⁷ Nyəɔŋg mə céél təw bí shwóg yé, bág bí lwaá. ²⁸ Sâ jəɔŋgá wá jísə ná *Mwân mə Múúd nyəməfwó nyə a shígé zə ná bwá séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sêy nə buud, a yána námə cəg jé shú ná ncúlyá buud bwá bág ofalı.*»

Yésus mə lwag wəancím-ncím óbá Zheríko (Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwá á ŋgə wú Zheríko yí, buud bwá á bə Yésus áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwá á bə zhí dí koogú, bwá mú gwáduga ná Yésus ŋgə cɔ. Bwá mú ŋgə kím ná: «Cwámba, Mwân mə *Dávid, bwəgúg sé ná ŋkwəŋá.»

³¹ Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú ŋgə ŋkáánd nə bwo ná bwá jíg kúl-kúl, nji bəŋ bwá mú yidá mpu bəŋ məkál gwəw ná: «Cwámba, Mwân mə Dávid, bwəgúg sé ná ŋkwəŋá.» ³² Yésus mú shigula, a mú jəw bwo, jí bwo ná: «Bi mə jii ná mə sáág bí ji?»

³³ Bwá nə né ná: «Cwámba, ság ná mísh mäsú mə bəŋg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey lámúd, a músə kúnya nə bwo mísh; námə cé nə cé mísh mə mú nyiŋgə dágya bwo, bwá mú bə nyə.

21

Cí Yésus mə wós Yurúsalem

(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwá á ŋgə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsalem yí, bwá á kə wós ŋgeé Betufazhe, *Mbəŋ wóolivyé dí. Yésus mú lwám *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námə jé bi

kwey myəólú jakáás cəglá, nə mwân yé. Bi ó ciny byo, zə mə nə byo. ³ Ŋkí muud mə jí bí sâ, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wə ŋgə jii byo.” Muud wəɔŋgá nyə é leel námə bíd ná bi zəg nə byo.»

⁴ Í á sɛy ntó shú ná ciyá mə *múúd micúndá í bwámag ná:

⁵ Cígá nə buud ó Siyôn * ná:

«Dəgá, njwú wán ŋgə zə bídí.

A jí nə lám ná shɛɛ, a mbéd myəólú jakáásud, cwə jakáás, mwân cúdu ɔŋkəny mimbag dí.»

⁶ Ompwíín bwá mú námə kə sá nda Yésus nyə ámə ci nə bwo ná. ⁷ Bwá mú zə nə myəólú jakáás nə mwân, bwá ŋgə yíl mikáándə myán ŋgə jɛel bwo míkwəŋəd. Yésus músə jí gwəw. ⁸ Bóól ncúlyá buud bwá á bə cínəŋg wá, bwá ŋgə taalə mikáándə myán zhí nə zhí, bóól bwá ŋgə búgə məmpúnzə mə ílí ŋgə zə taalə zhííd. ⁹ Shwíínzhá buud bwá á ŋgə kə Yésus shwóg wá nə bəɔŋg bwá á ŋgə bə mpásə wá bwá á ŋgə wá ŋgwa ná: Hosána nə Mwân mə *Dávid!

Gúmá í bág nə nyəɔŋg ŋgə zə jínə mə Cwámba dí yé!

Hosána jəŋ lə gwəw dí cwú!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, ŋgwála wəsh í á təw otátəlí, buud bwá ŋgə jí ná: «Zə nyə éne?» ¹¹ Bóól zhwoɔg buud bwá ŋgə bəsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarət shí á Galilê.»

Yésus mə wəŋg búúd ó míkus Mpáánzə Zembî

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Lun mə Zembî, a mú kə wəŋg búúd bwá á ŋgə sá míkus cínəŋg wá. A shín lwág ítəwəli í búúd bwá á ŋgə sá icénd í *mwaanə wá, nə ishíya í bəɔŋg bwá á ŋgə kusha məfəf wá. ¹³ A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálad Zembî dí ná: “Bwá bá də jəw njəw wám ná njəw məjəgala?” Ká bí bəŋ mə yida sá ná í bág daage lú íjúwəl.»

¹⁴ Ná ndeé wəancím-ncím nə wa ijám bwá mú shísh nyádí na Lun dí cwú, a músə lwag

20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48 **20:28** Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19 * **20:28** Bwá á də jəna ŋkúmba tən shú ná ŋkúmba kwám í bág fəli. Tən nyəɔŋg wə Yésus nyə a jəna nə cəg jé shú búúd bəsh yí. **20:29** 9.27-30 **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42

21:5 Iza 62.11; Zak 9.9 * **21:5** Siyôn: Nyə á bə məma mbəŋ bwá á lwə ŋgwála á Yurúsalem cínəŋg gwəw yí. **21:8** 20j 9.13 **21:9** Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31 **21:11** 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16 **21:13** Iza 56.7; Zhe 7.11

21:15 20.30-31

bwo. ¹⁵ Nji milúlúú myâ ofada nâ *Oyígúli ó mécçç bwé á gwág bôw nâ *mëshimbá Yésus nyâ á ngâ sâ má, bwé gwág námá bôw nâ iyángá íkúkágó í á ngâ wá Luḡ dí cwû yí ná: «Hosána, Mwân má Dávid». ¹⁶ Bwé mú ci nâ nyâ ná: «Ye wo ngâ námá gwág sâ bwé ngé ci yí?» Nyâ nâ bwo ná: «Haaw. Ye bi bâḡ bi afwóyé lḡ cilyá ga ná: “Wo a wéésh gúmá mímpu mí íkúkágó nâ ikény í bâl dí?”» ¹⁷ Ná ndéé a mú lúgá bwo, wú ngwála dî, kâ Betanî, kúl nyé é já yí.

Kundú figyê

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Mpámán mpámán, ja nyâ á ngâ kâ ngwála yí, nyâ á ka gwág zha. ¹⁹ A mú dúg shug lu *figyê njwóḡ dí koogú, a mú shísh, a músâ kâ kwey nji ikáá nâ ikáá. A músâ ci nâ figyê ná: «Wo abúlélé ná nyiḡgâ bwele wúmâ tōō bumá.» Cé nâ cé, figyê músâ shwáás. ²⁰ Ja *ompwíín bwé má dúg ntáni yí, bwé mú bul káam, bwé jí Yésus ná: «Figyê éga má ka leel shwáás cé nâ cé ntádelé?» ²¹ Yésus mú ntâg ci nâ bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, bi mbâm bâ nâ búgá kú nâ mëshwán, bí sâ námá sâ má má sâ figyê éga yí. Kú bâ nji gwo, bíjee námá ci nâ mbún ga ná: “Túwúg na, wo kág juwa mân”, í bále námá sîy ntó.» ²² Sâ jêsh bí má bá gwáám b májägula dí nâ búgá yí, bi má bá bii gwo.

Nkul ijwúga má Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyâ á ka kâ nyíi *Luḡ má Zembî dî, á mú ngâ yâ buud minjígúlá. Ná ndéé, milúlúú myâ ofada nâ ocúmbá buud wâ lōm bwé mú kâ nyádí kâ jí nyâ ná: «Nyáyé ḡkul wó ngé sâ ísâ íni nâ ndí yí? Zé nyâ á mâ yâ wo ḡkul nyōḡḡgâ?» ²⁴ A músâ bęsa nâ bwo ná: «Mâ zé námá fwo jí bí njígá. Bí má kâ bęsa, má mú jaaw bí ḡkul má ngé sâ misóólúgú míga nâ ndí yí. ²⁵ Nduwán Yuánes nyâ á ngâ duu buud yí, í á bâ nâ nyáyé ḡkúl? Ye ḡkul á gwów wá Zembî, ye ḡkul á buud?» Bwé mú téduga ná: «ḡkí sâ má ci ná “gwów”, nyâ e jí sâ ná: “Ká nâcé jí bí a shígé *búgula nyâ yí?” ²⁶ Sâ má kâ mēel ci ná í á bâ ḡkul á buud í, ḡkwéé sâ! Buud bēsh bwé ngâ magulâ ná Yuánes nyâ

á bâ *muud micúndá.» ²⁷ Bwé mú bęsa nâ Yésus ná: «Sâ ampúyé.» A mú námá ci nâ bwo ná: «Mâ ajááwé námá bí ḡkul má ngé sâ misóólúgú míga nâ ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸ Yésus mú nyiḡgâ ci nâ bwo ná: «Nda wúga lân bi má téduga wo ná jí? Ngwól múúd nyâ á bâ nâ bwân óbá. A músâ ci nâ ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sēy fambá *vînyâ múús.” ²⁹ Mwân mú bęsa ná: “Mâ acéélé.” Nji, mpúmpásá, a mú cénd mítédúgá, a músâ kâ fambá. ³⁰ Muud éne mú lésha nâ ngwól mwân mbií ngwúd. Nyân mú bęsa ná: “Dá, má zó kâ.” Nji a kú kâ. ³¹ Bwân óbá óníd, nyáyé má sâ nda sóḡḡgú wāḡ nyâ á mâ cēel ná?» Bwé mú bęsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus músâ ci nâ bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, Oḡwenye ó tóya nâ budá bwé jángá falí wá bwé bá cḡ bî, bwé kâ kumâ Faan má Zembî dî. ³² Nâcé Yuánes nyâ á zâ bídí, zâ lwágulâ bí zhií a tútálí, nji bi a shígé *búgula nyâ. Oḡwenye ó tóya nâ budá ó jaḡga, báá bwé á búgula nyâ. Bi á tēem dúg ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyâ.»

Kanda ósól ó mäsáal ó abábôw

(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ «Gwágúlágá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyâ á bâ nâ shí. A mú sâ fambá *vînyâ, wá gwo luḡgula dí. A fáág bíí dúlâ bá nyáam mpúmá, a lwḡ cwámbá ísándáélé, a mú yâ búúd fambá jōḡḡg mácéed. A músâ kâ njōḡndud. ³⁴ Ja mämwáágulâ má á wóós yí, nyâ á kænd ósól ó mäsáal bé ná bwé kág ḡwa nyâ dé kōw lu mpúmá búúd bwé á lúg nâ fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud bōḡḡgú bwé mú yida kâ bii osól ó mäsáal, bwé danḡulâ cú ngwól, bwé gwú ngwól, bwé lúmâ ngwólúgá mækwóógú ná ndéé a fudâ. ³⁶ Muud fambá mú nyiḡgâ kænd bóólúgá ósól ó mäsáal ḡkí bulya, cḡ wá ashúshwóógú. Buud bwé á lúg nâ fambá wá bwé mú námá sâ bwo nji mbií ngwúd. ³⁷ Zhúgúlá zhúgúlá, a músâ kænd mwân yé, a ngé téduga ná bwé é gwḡḡ nyâ ná mwán yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwé á lúg nâ fambá wá bwé á dúg mwân éne yí, bwé á ngâ ci bwámé nâ bwámé ná: “Dugá! Muud má bá lúg nâ lúgí óni. Shé gwúgá nyâ, shé bâg lúg nâ

lúgí jé.» ³⁹ Bwá mú ntâg bií nyə, shæenzh jule wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncâ.» ⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá má bá zə yí, a bá zə sá búúd bəəngú ntədəl?» ⁴¹ Bwá mú bęsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bəəngú kú nə injúkwoŋ; a mú ŋwa fambá jé, yə búúd oshús, bəəng bwá bá də yə nyə dé kəw ja í jála wá.» ⁴² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi abwélé lə micilyá mí Kálad Zembî dí ná: Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga†.

Cwámaba sóólágú yé wə ní.

Jísə *sâ mímbúgú sádí míshúd í?»

⁴³ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Gwə wə má jááw bí ná, Zembî mə bá yíl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwoŋ búúd í é bá mpu wúmə mpúmá yííd. ⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dəəng dí yé mə bá kweshuli búg; nyəəng kwóógú dəəng í bá káda yé mə bá cuguli.]»

⁴⁵ Ja mílúlúú myâ ofada bənôŋ *Ofarizyên bwá á shîn gwág mikanda míni yí, bwá á ka mpu ná bwá wə Yésus ŋgá lás nə ndí wá. ⁴⁶ Bwá mú tééd ŋgálə sə məzhií ná bwá bií nyə. Nji, bwá á ka ŋgə fúndə məŋkúmbə mə búúd nəcé buud bēsh bwá á də ŋwa Yésus ná *muud micúndə má Zembî.

22

Kanda zaŋ bā (Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyə á nyingə námə lás nə bwo míkandad ná ² «Faan á gwôw dúsə nda wúl njwú-buud í á kwəmsa nə a sá mwān yé zaŋ bá yí. ³ Nyə á ka kənd osóol ó mäsáal bé ná bwá kəg jôw búúd nyə á jôw zāŋ dí wá; nji buud bəəngú bwá á shígé cəel zə. ⁴ A mú nyingə kənd bóól ósóol ó mäsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá ci nə buud má ámə jôw wá ná, mə má shîn kwəmsa dína. Mə má cigə íntený nə ocúdu wə məwóŋ. Isā byēsh í mú kwəmsá, zəgá dínad.” ⁵ Nji buud bəəngú kú bísh njúwúlú mə cí, bwá mú yida ŋgə bwílya, nyāŋ kə nyédí fambá, nyāŋ kə mákíd mэд, ⁶ bóólágá bwá bií námə *búúd ó lwámá ó cí, bwá cúg bwo ná ndéé gwú bwo. ⁷ Njwú-buud

mú gwág mpimbə. A músə kənd ózimbi bé, kə jaŋgulə ógwúl ó búúd bəəngú ná ndéé jígal ŋgwála wāŋ. ⁸ A músə zə ci nə osóol ó mäsáal bé ná: “Dína í má shîn bə kwəmsá, nji buud má á jôw wá bwá á shígé mpíya nə ndí. ⁹ Kəgá mámaan məmaan, bí kəg ŋgə jôw buud bēsh bí é ŋgə kwey wá, bwá zəg zāŋud.” ¹⁰ Osóol ó mäsáal óni bwá mú kə mázhií məzhií, kə ŋgə ŋwa buud bēsh bwá á ŋgə kwey wá, təə mímbəwúlú təə ijəó í búúd. Njôw zāŋ í mú lwānd nə buud ná cwóó.

¹¹ «Njwú-buud mú zə nyí njôw zāŋ ná a zə dúg búúd bwá ámə zə njúwúlú dí wá. A mú ŋgə dúg ná ndéé a músə kwey ŋgwól múúd kú nə káándə zāŋ. ¹² A mú ci nə muud wəəng ná: “Wey e, ntədəlé wo ámə mpu zə wa kú nə káándə zāŋ yé?” Muud wəəng nji kúl-kúl ná kufug, kú mpu nda á bęsag ná. ¹³ Ntó, njwú-buud mú ci nə osóol ó mäsáal bé ná: “Wálúlgá nyə məbwə nə məkuú, bí wúsəg nyə tóón yídúgúd, kúl á bá kə bə nji a ŋgə bwam nə məyê yí.” ¹⁴ Ntó, mpugá ná njúwúlú wúsə shú búúd ŋkí bulya, nji bəəng bí féeshá wá búsə cig-cíg.»

Tóya mə Káázəl

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Ná ndéé *Ofarizyên bwá mú kə shwush-wagád, kələ sə nda búsə nə ŋkul bwéel Yésus ná a bílúg nə iciyá byé ná. ¹⁶ Bwá mú ŋwa bóól *ómpwíin bán nə bóól búúd ó gwoong í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú kənd bwo, bwá kə ci nə Yésus ná: «Yíguli! Sə ŋgə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ŋgə jíguli sə cug á Zembî búbálé. Wo áde námə bəemb sâ bóól búúd bwá é ci yí, wo kú námə bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ŋkul tōw wo míshúd yí. ¹⁷ Ntó, jaawug sâ. Ye məcəx məshé má ŋgə magulə ná sə jənağ tóya mə *Káázəl, ye má aŋgê nə magulə?» ¹⁸ Ká, Yésus nyə á bwey mpu mbíya lám wāŋ. A mú ci nə bwo ná: «Bi mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúd ó mákəŋ óga? ¹⁹ Lwógá ná mə *mwaanê bwá də jəna tóya nə ndí yé.» Bwá mú zə nyə nə saŋ *danarí. ²⁰ A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jínə bwá á lúlə wa ga?» ²¹ Bwá nə né ná: «Jísə Káázəl». A mú

21:41 22.7 21:42 Sòm 118.22-23 † 21:42 kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú bwá á də tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwá á də bę ja bwá lám mənyuŋ mə njów yí. 21:43 Dan 2.34-35, 44-45 † 21:44 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. 21:46 21.11; 26.4-5 22:2 9.15 22:6 21.35 22:7 21.41 22:11 Mbú 19.8 22:13 8.12 22:21 Rom 13.7

ka ci nə bwo ná: «Yágá Káázel isá í Káázel, bí yə Zembî isá í Zembî.»²² Ja bwá má gwág mpɛsá ni yí, bwá mú bul káam bwá mú kyey, béégya nə nyə.

*Osadwisyên bwá láambulə Yésus
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)*

²³ Námá jwôw ηgwúd ni, *Osadwisyên, buud bwá du ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴ «Yíguli, Moyíz nyə á ci ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyonə yé má jəlá nə shúgula nə kúsá yé, a byág nyonəg má yə yé mpwon buud.”²⁵ Ká gúl sá í á bə sé wa, bóól omínyonə bwá á byél zəngbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá múdá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwân ná, a mú lágə mínyonə yé nə mudá.²⁶ Nyíne mú námá yə kú nə mwân, a lágə ηgwól nə mudá. Í á ηgə kə ntúni ná ndéé, bəsh zəngbá mbií ηgwúd.²⁷ Mudá mú námá zə yə bwédí mpésə.²⁸ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé á omínyonə zəngbá má bá ka ηwa mudá? Ngaá ná bəsh bwá á shí bə ógwúm bé?»²⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ηgə kwab nəcé bi ampúyé sá Kálaad Zembî ηgə ci yí, bi kú námá mpu mpífó má Zembî.³⁰ Ja búúd bwá bá gwúm máshwon dí yí, budúm bwá ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwá bá ji nda *wəngəles ó Zembî bwá njúl jon dí ná.³¹ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, ye bi afwóyé lə sá Zembî nyə a lás nə bí yí? Ngaá nyə á ci ná: ³² “Mə jí Zembî má *Aburrahám, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab.” Ntó jí ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a jí yidá bə Zembî á buud bwá ηgə cəgə wá.»³³ Mənkúmbə má búúd má á ηgə gwág nyə má má á ηgə bul káam njígúla yé.

*Shug lá mácéx
(Mak 12.28-34)*

³⁴ Ja *Ofarizyên bwá má gwág ná Yésus má juwal Osadwisyên mimpu yí, bwá mú sɛɛngya né ndéé bwá mú kə nyédí.³⁵ Ngwól múúd á gwoonə jáη njúl Nkumə məcéx mú

zə bwówulə Yésus, nyə nə né ná: ³⁶ «Yíguli, mácéx míshé mēsh dí, dáyé í ntə móól mēsh?»³⁷ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wó jəlá nə cɛɛl Zembî woó Yawé nə lám wô wəsh, nə *shishim wô wəsh, nə lúú wô wəsh.³⁸ Dúni cɛx wá í ntə móól mēsh, dwó wá í tál shwóg.³⁹ Dooηg í ká námá nyiηgə bə nda dwo yí, dwó wá ga: Wo cɛɛl múúd yēsh jísá wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.⁴⁰ Məcéx məbá mání wá māsá shug á *mbwoomb məcéx wəsh nə minjígúla mí *búúd ə micúnda myēsh.»

*Kríst, Mwân mə Dávid
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)*

⁴¹ Nda *Ofarizyên bwá á bə sɛɛngyá ná, Yésus mú jí bwo ná: ⁴² «Bí ηgə ná ci *Kríst* ná jí? A jí Mwân mə zó?» Bwá ná: «Mwân mə *Dávid.»⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntədəlé Dávid nə ηkul mə Shishim, nyə á jôw Kríst ná Cwáməba yé? Ngaá Dávid nyə á ci ná: ⁴⁴ Cwáməba† nyə á ci nə Cwáməba wám ná: “Jígú shí wa mádí mbwə mənəcwúm, kə wóós ja mə é culəshi mízhízhíη myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁵ «ηkí Dávid má bwey jôw Kríst ná Cwáməba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?»⁴⁶ Kú nə muud nyə á bə nə ηkul bəsa sá yé. Tééd jwôw ni, muud a shígé ná bwelə jí Yésus njígá.

23

*Yésus ηgə ηkáand nə Oyíguli ó mácéx bənbə
Ofarizyên
(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46)*

¹ Yésus músə ka ci nə mənkúmbə mə búúd nə *ompwíin bé ná: ² «*Oyíguli ó mácéx bənbə *Ofarizyên bwá njúl jiya má Moyíz dí ná bwá dúg jíguli búúd məcéx má Zembî.³ Ntó, ságá bwo məgwág, bí bə mínjígúla myán. Njí, bi kú ηwa kuú njəond wán; nəcé bwá mpú nji məlás, kú ka du sá.⁴ Bwá du kəpələ jilə-jilə mímbag, du zhimb búúd záməbag; nji bwáméfwó kú sásal təo nyinó ná bwá kwiη myo.⁵ Misóólúgú myán myēsh mísə nji dúlə sə mísh. Bwá du bweeg byán *íηgwabí í mácéx ntə bóól búúd byán. Bwá

22:23 Luk 20.27 **22:24** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **22:32** MmN 3.6 **22:37** Mbá 6.4-5 **22:39** Ləv 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8 **22:40** 5.17; Rom 13.10 **22:41** 20.30-31 * **22:42** Kríst: Na jisə “Mesí”, muud Zembî nyə a gwáágulə məwúdí má íjwúga ná ndéé a nti yé. **22:44** Sôm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † **22:44** Cwáməba: Wa, jínó lá Cwáməba dúsə “Yawé”, mbií í ηgə wú Sôm 110.1 dí yí. **22:46** Mak 12.34; Luk 20.40
23:3 Rom 2.21-23 **23:5** MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilη 15.37-41; Mat 6.1

bul námá ða gweesh myán mímbwaag mi káándá. ⁶ Bwá cœel ða ji nji lúú tãwuli dí ja bwá dú kã ídína dí yí; ja búśá *mámpáánzã má mínjígúlá má *Oyúden dí yí, bwá cœel kã ða ji nji íjiya yã shwóg. ⁷ Bwá cœel ná buud bwá dúg báda bwo mabáda má gúma mánkúmbã mã búúd ði. Bwá cœel námá ná buud bwá dúg jôw bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bi bãñ, kúgá sô ná buud bwá jówúg bí ná: *Rabi nãcé Rabi wún jí nji ngwúd; bi búśã omínyõñ mpádúgá nyínád. ⁹ Kúgá jôw múúd shí ga dí ná sóñgú waamá nãcé sóñgú wún ji ngwúd, nji nyõñg jisá gwów yé. ¹⁰ Kúgá sô ná buud bwá jówúg bí ná omása, nãcé mása jisã ngwúd, nji *Kríst. ¹¹ Nyõñg yêsh má bul bã fwámé múúd mpádúgá nyín dí yé, á jalá nã sêy nã bóól. ¹² Muud mã bãñ nyáméfwó gwów yé, bwá bá sãl nyã shí; nyõñg mã sãl nyáméfwó shí yé, bwá bá bãñ nyã gwów.

¹³ «Mantágula nã bí Oyíguli ó mácéx nã Ofarizyên. Bi bí nã mækãñ. Mantágula nãcé bi má laa búúd zhíí á Faan á gwów. Í músã, biméfwó kú nyíi, bí kú námá nyínã bíð ná bõñg bwá ngã cœel nyíi wá, bwá nyíig.

¹⁴ * [«Mantágula nã bí *Onkume ó mácéx nã Ofarizyên. Bi bí nã mækãñ. Mantágula nãcé bí ngã mánda mikúsá mí búdá nã minjów myán, bí ka ða sã ígwaa-gwaa í májøgula ná bwá dúgúg ná bi bí ijõ i búúd. Bi mã bá bwãma nã intágulí í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Mantágula nã bí Oyíguli ó mácéx nã Ofarizyên. Bi bí nã mækãñ. Mantágula nãcé bí ngã ntã míshwú ntã mákwamb ngálã sô muud ngwúd jí nã ñkul cénd mítádúgá zã nyíi mísõn wánúd yé. Ja bí má ka jíga dúg mbií múúd wõñg yí, bi mú sã ná a bág nji muud mã jalá nã kã kuda á kandugãd, nãcé bi é sã ná a nyínãg bul sã bów-bów ísã ntã bi.

¹⁶ «Mantágula nã bi, wãancím-ncím bí má tãw shwóg ná bi mã lwágulã búúd zhíí wá, mantágula nãcé bí ngã ci ná ñkí muud má keen *Mpáánzã Zembí, sã nyã áma keen yí, í cugé nyã yímbulí. Nji, múúd mã kã keen or á Mpáánzã Zembí, sã nyã áma keen yí, jí nyã

yímbulí. ¹⁷ Yé ímpwúfú íga, wãancím-ncím óga! Jí í ntã gúlúgá, ye or, ye Mpáánzã Zembí í ngã sã ná or bág or má Zembí yí? ¹⁸ Bí ngã námá ci ná muud mã kã keen *alatãr, sã nyã áma keen yí, í cugé nyã yímbulí. Nji, múúd mã kã keen sã má Zembí í mbwúg alatãr dí yí, sã nyã áma keen yí, jí nyã yímbulí. ¹⁹ Yé wãancím-ncím óga! Jí í ntã gúlúgá, ye sã í mbwúg alatãr dí yí, ye alatãr mã sã ná sã jõñg í bág shú má Zembí yí? ²⁰ Ntã, muud mã kéen alatãr yé, á keen alatãr nã sã jêsh í mbwúg alatãr dí yí. ²¹ Muud mã kéen Mpáánzã Zembí yé, á keen Mpáánzã Zembí nã Zembí muud njúl cínõñg yé. ²² Muud mã kéen jon læ gwów yé, má keen jiya ícì má Zembí nã Zembí muud njúl cínõñg yé.

²³ «Mantágula nã bí Oyíguli ó mácéx nã Ofarizyên. Bi bí nã mækãñ. Mantágula nã bí nãcé bí ngã yã Zembí *ñkãw wúm á isã nda mãnt nã anis nã kumín†, ikáá bí má ða teegushi idãw nã ndi yí. Nji bí yida mpyeny mõñg mácéx má bul ntã má, nda cugálã nã buud tátalí, nã gwágulã búúd cey lámúd nã búgúlálã Zembí. Sã bí á jalã nã sã wã ni, kú yida mpyeny byõñg bí ngã bwey sã yí. ²⁴ Yé ólwóye ã zhíí wãancím-ncím óga. Bi má ða sãl málwãg, yíl ncincín jí cínõñg yí, nji bí minã *shamõ ncindí.

²⁵ «Mantágula nã bí Oyíguli ó mácéx nã Ofarizyên. Bi bí nã mækãñ. Mantágula nãcé bí ngã gusa balá nã shúyã nji kwõñãd, cwú nye njúl lwándulá nã isã í mánda nã ibów-bów isã í má ñwa bí milãm yí. ²⁶ Yé áncím-ncím Farizyên! Fwog téed gusa balá cwú shú ná kwõñ bág námá ñkí ñkê.

²⁷ «Mantágula nã bi Oyíguli ó mácéx nã Ofarizyên. Bi búśã nã mækãñ. Mantágula nãcé bi búśã nda mãshwõñ bwá má wã fáam má, ñkí nywa dúg tóon, nji cwú njúl lwándulá nã iyasá í búúd nã bíl ísã í áduðanã mimbíi mimbíi. ²⁸ Bi búśã námá ntã, mísh má búúd dí, bí ngã nyín nda buud búśã ótátalí wá; í njúl ná milãm mín mísã bí nã kwába nã fúlú a kú bísh mácéx ná cwóó.

²⁹ «Mantágula nã bi Oyíguli ó mácéx nã Ofarizyên. Bi búśã nã mækãñ. Mantágula

23:8 Yuá 13.13 **23:11** 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26 **23:12** Sóm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14 * **23:14** Míl micilyá mí ayág mí cugé nã iciyá íga. **23:16** 5.34-37 **23:16** 15.14 **23:18** MmN 29.37 **23:21** 10j 8.13 **23:23** Lãv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † **23:23** mãnt nã anis nã kumín: Jisã ikáá bwá ða lugushi jáamb nã ndi yí, isã nda mãsãb. **23:24** 15.14 **23:25** Mak 7.4 **23:26** Yuá 9.40 **23:28** Luk 16.15

nacé bí ngə lwə məshwoŋ mə *búúd ɔ micúndá, bí ngə lugushi ikál otátəlí ɔ búúd bwə á dɔw yí. ³⁰ Bí ngə ci ná bi a mbəm bə ja impáámbá bín í á cugə yí, bi a shígé nywá də wá məbwə kál bwə á də gwú búúd ɔ micúndá yí. ³¹ Ciyá jín jəŋŋ í ngə bwaagula ná bi búsə bwân ɔ búúd bwə á də gwú buud ɔ micúndá wá. ³² Ká ji, meelugá casulə sâ impáámbá bín í á tééd yí. ³³ Bi búsə mbeé ónywâ, iyələkag. Bí mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntədəle? ³⁴ Gwə wá í bá bə ná, mə é də nti bí buud ɔ micúndá, mə nti búúd ɔ fug, nti Oyígali ɔ məcə; bi mə bá gwú bóól, bí bwambulə bóól ikwolós dí, bí yíd bóól nə milwóŋ bídí mampáánzə mə mínjígúlád, bi mə bá julya nə bóól míngwála míngwála. ³⁵ Í bá námá də sîy ntáni ná ndeé, otátəlí ɔ búúd bəsh bwə á gwúyow wá, məcií máŋ shwiy bí mílúúd; tééd məcií mə Abel, tátəlí múúd, zə wóós məcií mə Zakarî mə Baraki bí á gwú mpédúgá Mpáánzə Zembî nə alatâr yé. ³⁶ Bábálé, mə jaaw bí ná, kala buud ga í é bwəma nə intúgúli byəŋŋ byəsh.»

*Yésus ngə lígya shú Yurúsalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ «Eéé Yurúsalem ngə gwú *buud ɔ micúndá éga! Eéé Yurúsalem! Wo ngə sá ná, buud Zembî ngə nti lwámád wódí wá, wo ngə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúle mə á tééd ná mə seŋŋ bwân bwô nda ábiyá kúwó mə də seŋŋ bwân bé məfaafugé dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁸ Ká, dugá njów wán í zə lúg wuul. ³⁹ Nacé mə mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyiŋgə nyîn nji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyəŋŋ ngə zə jíná mə Cwámba dí yé”.»

24

*Intúgúli í bá bəyí
(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)*

¹ Yésus nyə á ka kyey ná a wú *Lun mə Zembî, cúwo tóón. A ngə kə ntáni, *ompwíin bwə mú shísh nyádí, kələ cəel sá ná a dúgúg

mbii málwəga búúd bwə á lwə cínəŋgá Lun mə Zembî má. ² A mú yida ci nə bwo ná: «Bí mə dúg dí isâ ini byəsh í? Bábálé, mə jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbád dúlúgá nə gwəw. Na yəsh mə bá bə ícimi icimi.»

³ A mú ka kə *Mbún wəolivyé dí, kə ji shí. Ompwíin bé bwə mú shísh nyádí kə jí nyə bónón bwámé ná: «Jaawug sê, isâ ini í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sə ná wo wál zə, ná cug á shí ga í wál zə shîn?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ɔ bey ná buud bwə bəg shiig bí, bi mú bə bów-bəw zhí. ⁵ Nacé buud ŋkí bulya bwə bá də zə nə jíná dām, zə də ci ná: “Mə wə Kríst”. Məshigá máŋ məŋŋ mə bá kənd zhwoŋ buud jugú.

⁶ Bí mə bá də gwág míláj mí mőomb, bi gwáduga ncíndá dőomb. Bi kú bá də kənd mílám gwəw; í bá ji ná isâ ini í bəg. Nji teem bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. ⁷ Gúl lwon í bá lumbali nə gúl, dúl faan lumbali nə dúl. Zha á ifii mpu í bá bə bíl íkúlád, shí í bá námá də ntaŋusa bíl íkúlád. ⁸ Isâ ini byəsh í bá ná bə nji mətéédulé mə məcəy mə byéyí. ⁹ Bwə bá də kusha nə bí ná bi bwəmag nə məntágula, bwə də gwú bí. Il-won byəsh í bá mpíi bí nacé jíná dām. ¹⁰ Ntó, zhwoŋ buud bwə bá jimb, bwə cwagəwa zhí abúbəwəd. Buud bwə bá bə, bóól kusha nə bóól, mpédúgá nyəŋúd nji zhíŋ nə zhíŋ.

¹¹ Zhwoŋ *buud ɔ micúndá ɔ məshigá bwə bá zə, zə sá ná buud ŋkí bulya bwə bəg bów-bəw zhí. ¹² Ná ndeé, fúlú á kú bísh məcə í bá ngə mpyáanz, zhwoŋ buud cəelí mú bá ngə shîn. ¹³ Nji muud mə bá jisow kə wóós məshínéd yé, a bá cugə. ¹⁴ Bwə bá cúndə Jəŋ Kéel ni kál jəsh shú ná ilwon byəsh í gwágúg; nə ndeé məshíné mə músə bə.

¹⁵ «Gwə wə jí ná, bi mə bá dúg ájəlŋkúnkəw múúd micúndá Danyél nyə á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ŋwa jiya kál í búl bə ci yí, muud ngə lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! ¹⁶ Ja bí mə bá dúg isâ byəŋŋ yí, buud bwə bá bə Yudéa wá, bwə bəg fúndə, kə mímbúmbúnád! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminú* yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sâ. ¹⁸ Nyəŋŋ mə bá bə

23:30 5.12; Mis 7.52 23:33 3.7 23:34 1Te 2.15 23:35 Mat 4.8-10 23:38 Eze 10.18-19; 10j 9.7-8 23:39 Sôm 118.26 24:2 Luk 19.44 24:5 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 24:7 2Ib 15.6; Iza 19.2 24:9 10.17-22; Yuá 16.1-4 24:9 5.11 24:10 10.35; Luk 12.52-53 24:11 7.15 24:12 2Tm 3.1-5 24:13 Mbú 13.10 24:14 28.19 24:15 Dan 9.27; 11.31; 12.11 24:17 Luk 17.31 * 24:17 Ja bwə á də lwə minjów yí, bwə á də mə kwáminú námá nda mənyuŋ. Kwáminú í á də bə ŋkí lal, buud kə də ngə kyey wu gwəw, muud jee námá kə woga wu.

fambá yé, kú ná kwo kə kwáádé ná a ké ηwa kúúd. ¹⁹ Nkwée budá bwá bá bæ nə məbum, nə bəəng bwá bá ηgə nyééng bwān mwôw məəng dí wá! Bwá bá bul ηkúnkwon. ²⁰ Jəgalagá nə Zembî ná mitúbúg myəəng mí kú bá bæ bí ηkwánád, ηkí jwôw lú Sábaad. ²¹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bæ mwôw məəng dí mbií í abwélé bæ té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bæ mbií wəəng. ²² Í á mbəm bæ Cwám̄ba kú cunal mwôw má incwaw í ntug məənggū, təə muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw məənggū nəcé buud á má bwey féésh wá.

²³ «Ntó, ηkí ηgwól múúd má ci nə bí ná: “Dugá! Mesí jisə wa”, ηkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə. ²⁴ Nəcə omesí ó máshügā nə buud ɔ micúndə wā məshügā bwá bá də wós. Bwá bá də sá məma *máshimbá, nə *isá í mímbúgú mbií wúsé ná ηkí gúl sá jí nə ηkul bæ ntó, buud Zembî má bwey féésh wá bwá bə bów-bôw zhí. ²⁵ Bi ó bey! Mə má bwey jaaw bí wá ni. ²⁶ Bwá ká ci nə bí ná: “Dugá, Mesí ji nūη shí a shwééshád”, bi kú kə wu. Nkí bwá ci ná: “A ji ká nyúl fúmád”, shwánágá, bi kú magulə, ²⁷ nəcé *Mwān mə Múúd mə bá zə nda njəs í də yas kóómb jwôw í də cúwo yí, í nyín kóómb jwôw í də jímə yí. ²⁸ Kəl mbimbə wúsé yí, cínəng wá ómpal ó də seəngya yé.

²⁹ «Í bá bæ, mwôw má incwaw í ntug məəng má ká námé shîn cə, jwôw í bá shila ná ηkwed kú ná kwo faan; ηkwoond kú ná wéeshali máηkenya; wəacén-céní bwá bá də bí shí; isá byēsh bísə nə mpífə jəη dí yí í bá kúngula. ³⁰ Ja jəənggū, sá í bá lwágulə nə Mwān mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jəη dí; ikúl í búúd byēsh yā shí ga í mú ηgə tədəwa; bwá músə dág Mwān mə Múúd ηgə zə mínkúúd, a zág nə mpífə nə milwaná. ³¹ A bá nti *wəéngəles bé nə məmá laag í də lás nə ηkulú yí, bwá zə seəng búúd Zembî nyə á féésh wá, ikóómb ínə byēsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wós bilúgád.

³² «Ŋwagá fug nə yuug bí má də dág nə líf *figyē yí. Í də bæ, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-

bud, məncuug má agúgwāan má ηgə kə yí, bí mú mpu ná ompú bwé mú kúnə-kúnə. ³³ Ntó námə, ja bí má bá dág isá byəəng byēsh í ηgə sīy yí, mpugá ná zíyē má Mwān mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyā. ³⁴ Bábálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə, isá íni byēsh kú fwo sīy. ³⁵ Gwôw nə shí í bá cə, nji iciyá byām kú cə.»

Muud má jalá nə ji ηkwəməsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sá í dágýá nə jwôw nə wəla isá byəəng í bá sīy yí, kú nə muud mə mpú; tēem bæ wəéngəles básə wə Zembî wá bwé ampúyē; tēem bæ Mwān nyə ampúyē; nji Sóəngú wə má mpú. ³⁷ Ja *Mwān mə Múúd mə bá zə yí, isá í bá sīy námə nda í á sīy ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú ná mpuη í búdalág shí nyēsh, buud bwé á də də, də ηgul, bwé béya, bəlushi námə bwān bāη nə ndéé kə wós jwôw *Nówe nyə a nyí məma byóól dí yí. ³⁹ Buud bwé á shígé də beemb təə sá, kə wós ja mpuη í á zə jəngulə bwo bēsh yí. Ntó námə wə í bá bæ ja Mwān mə Múúd mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bæ, budūm óbá bwé ηgə sēy fambá, ηgwúd ηwiny, ηgwól lág. ⁴¹ Budá óbá bwé ηgə jí isá kwóógú ηgwúd dí, ηgwúd ηwiny, ηgwól lág.

⁴² «Ntó, jigá ηkasə! Bi ampúyē jwôw Cwám̄ba wān má bá zə yí. ⁴³ Mpugá nə amádí njów mbəm də mpu wəla lə búlú júwāl í é zə yí, ηki á də ji ηkasə, a kú bíd nə júwāl í búgəg nyə njów, júwo isá. ⁴⁴ Ntó, bi má jéla nə də ji ηkwəməsá, nəcé Mwān mə Múúd mə bá zə wəla bí abúlé ηgə tədəga nə nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sóəl məsáal wúsə abúgúlág a njúl ηkí kə mása má təl ná a bəg lúluú á buud ɔ njów a də yə bwo idəw wəla í jéla yí? ⁴⁶ Sóəl məsáal wəəng nywá má jəla nəcé mása nyə é zə kwey a ηgə sá iséy byé. ⁴⁷ Bábálé, má jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl isá í njów byēsh. ⁴⁸ Nji ηkí a jisə bów-bôw sóəl məsáal, nyə é ci ná: “Cwám̄ba

24:21 Dan 12.1; Mbú 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14 **24:27** 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 **24:28** Zhb 39.30; Mbú 19.17-18 **24:29** Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14 **24:30** Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7 **24:31** 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 **24:34** 16.28 **24:36** Mis 1.7 **24:37** Mət 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6 **24:42** 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36 **24:43** 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mbú 3.3 **24:45** 25.21-23 **24:48** 2Pr 3.4

waamá nyə áleelee nyingə”. 49 Nə ndeé a mú ka ji yídúlə búúd bǎnǎŋ bwé ŋgə sêy wá, nə dálə dəg, bǎnǎŋ oshwége ó málwəg nji ŋgǎlə ŋgul. 50 Mása yé mə bá zə wóós nyə dúl jwówúd məseegyâ, wala á shígé ŋgə téduga yí. 51 Mása nyə é yə nyə intágúlí í ányinyaanê, a kənd nyə kúl búúd ó məkəŋ bwé ŋgə bwəma nə ŋkád yí; nyə é bə cínəŋgú, nji a ŋgə bwam nə məyê.»

25

Oncwíyê ó mäsás wûm

1 «Ntó, Faan á gwów í bá bə nda lâŋ ga: oncwíyê ó mäsás wûm mə á ŋwa málamba, zə kə nə mə kə lég múúd nyə á bə nə a zə bwéemb shwə wǎŋ yé. 2 Mäsás wûm mǎni dí, mǎtǎŋ mə á bə ilad, mǎtǎŋ okəŋ. 3 Məŋŋ mə á bə ilad mə mə á ŋwa málamba kú bwey ŋwa mǎól mǎwúdə kə nə mwo. 4 Nji okəŋ bá, bwé á ŋwa málamba, bwé kə námə nə ifuundú í mǎwúdə nə bwé bá kə ŋgə kwádulə. 5 Muud nyə á bə nə a zə bwéemb múdá yé, nyə á shígé jǎwa zə; mäsás wûm mǎni mēsh mə mú tag nə jiya nə ndeé mə shîn kə gwád. 6 Tām bulú, cúndá í mú sŷy nə: “Muud bá wə zág ε; kəgá lég nyə!” 7 Oncwíyê ó mäsás wûm mǎni mēsh mə músa juum, mə ka zə kwəməsa málamba. 8 Məŋŋ mə á bə ilad mə, mə mú ci nə okəŋ nə: “Yégá sá baalé mǎwúdə, mǎsú málamba mə wál jímə.” 9 Okəŋ nə bwo nə: “Mbô! Məwúdə mə ákwagayé nə shé bēsh; kəgá íkúl bwé də ŋgə kusha yí, bi kəg kusə mún.” 10 Té ilad íni í á ŋgə kə nə í kə kusə mǎwúdə yí, muud bá mú wóós. Bǎnǎŋ bəŋŋ bwé á bə okəŋ wá, bwé mú nyíi njów zǎŋ, bwé fad mbê. 11 Mäsás mǎ ilad mə á ka zə wóós nə mpúmpúsá, ka zə ŋgə jǎw nə: “Mása, Mása, juwúg sá mbê.” 12 Nyə mú yida bəsa nə bwo nə: “Mə ŋgə ci nə bí fwámé ci nə, mə ampúyé bî.” 13 Ntó, jigá ŋkasê, nəcé bi ampúyé jwǎw nə wala *Mwân mə Múúd mə bá zə yí.»

Osól ó mäsáal ólǎl (Luk 19.12-27)

14 «Í bá bə nda muud nyə á kə njǎnd dí yé. Ja á mə bə nə a zə tí yí, a mú jǎw osól ó mäsáal bé, zə yə bwo məbii mé tâŋ nda məcé. 15 A mú ŋgə yə bwo námə nda bwé á ŋgə bə

nə ŋkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbeesh mítǎŋ, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb ŋgwúd. Nyə a shîn yə bwo ntáni nə ndeé a músə kyey. 16 Námə nji bwé á shîn lég *mwaanê yí, nyəŋŋ nyə á bə nə mimbwoomb mítǎŋ yé mú kə sêy nə yé mwaanê; a músə nyingə bii míl mítǎŋ. 17 Nyəŋŋ nyə á bə nə mímbá yé mú námə nyingə bii míl mímbá. 18 Nyəŋŋ nyə á bə nə ŋgwúd yé nyə nyə á kə fáag bí mǎndəlúd, a mú shweel mwaanê mə mása yé cínəŋg. 19 Ja fwámé fwála í á cǎ yí, mása nyə á ka zə nə a zə sá ósól ó mäsáal bé shitóg. 20 Nyəŋŋ nyə á lég mimbwoomb mí mímbeesh mítǎŋ yé mú shish, a zág nə míl mímbwoomb mítǎŋ, nyə nə: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mítǎŋ; dəgí, míl mímbwoomb mítǎŋ mə á bii wə míga.” 21 Mása yé mú ci nə nyə nə: “Ŭhúuŋ. Wo ji jǎjǎ sǎól mäsáal abúgúlág. Wo mə bə mə abúgúlág nə isâ cíg-cíg, mə é jil wo ísâ í abubulyá dí. Zaá ji mǎshusəg mə mása woó dí.” 22 Nyəŋŋ nyə á lég mimbwoomb mímbá yé mú námə shish, nyə nə: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mímbá; dəgí, míl mímbwoomb mímbá mə á bii wə míga.” 23 Mása yé mú ci nə nyə nə: “Ŭhúuŋ. Wo ji jǎjǎ sǎól mäsáal abúgúlág. Wo mə bə mə abúgúlág nə isâ cíg-cíg, mə é jil wo ísâ í abubulyá dí. Zaá ji mǎshusəg mə mása woó dí.” 24 Nyəŋŋ nyə á lég nji mbwoomb ŋgwúd yé músə námə shish, nyə nə: “Mása, mə mə á bwey mpu nə wo ji ŋkí nyaan, wó də mwáágulə mpúmá kúl wó á shígé bə yí, wó də shwo ídǎw kúl wó á shígé myeeg mpəg yí; 25 Gwá wə mə á fúndə yí, mə músə kə shweel mbwoomb mímbbeesh wô mǎndəlúd. Légúg, sâ gwô wə ga.” 26 Mása yé mú ci nə nyəŋŋ nə: “Wo ji bów-bów sǎól mäsáal. Wo ji mbéé ləm. Ŋkí wo á mpu nə mə də mwáágulə mpúmá kúl mə á shígé bə yí, mə də shwo ídǎw kúl mə á shígé myeeg mpəg yí, 27 ŋgáá, wo á jəla nə kə wá mə mwaanê waamá bǎŋ dí, nə ja mə wóós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwǎw! 28 Déégúgá nyə mbwoomb mímbbeesh ni, bi yég nyəŋŋ jí nə myo wûm yé. 29 Nəcé muud jí nə məbii yé,

bwá bá nyiŋgə kwádalə nyə mwo, á mú bul bii, nji nyəŋg cúgə nə ndí yé, bwá bá mɛel déég súsúsá á jí nə ndí yí. ³⁰ Biigá mbɛé bów-bôw sól mäsáal ga, bi wúsəg nyə tón, kúl í bá bə nji a ngə bwam nə məyê yí.»

Sémbyé mílású á məzhúgúlá

³¹ «Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə nyádí íjwúga dí, bənônə *wəəŋgəles bəsh yí, a bá zə ji nyádí *caəŋgá á milwanád. ³² Ntó ilwonə byəsh yá shí ga í bá sɛəŋgə nyádí mpwóómbád. A bá béég búúd ígwoonə íbá nda mbaagúlə itəw mə də béég íncwəmbɛ nə ikálá ná. ³³ A bá təl íncwəmbɛ nyádí mbwə mənɔwúm, ikálá nyádí mbwə məkóól. ³⁴ Ná ndéé Njwú-buud mə bá ci nə bəəŋg wá mbwə mənɔwúm ná: “Zəgá, bí buud Sóŋgú wám mə yá ócúncəsh wá. Zəgá ji Faan déd, zə lág lágí nyə á bwəy bwíg bí námá ja nyə á fwə shí nə gwów yí. ³⁵ Nəcə mə a gwág zha, bí á yə mə idúw; mə a gwág shwáásúlə miná, bí á ŋgulal mə; mə á bə njôn, bí á ŋwa mə bídí; ³⁶ mə á bə shushwáás, bí a bwééd mə mikáándá; mə á bwás, bí á zə dúg mə; mə á bə mímbwugəd, bí á kə dúg mə.” ³⁷ Ja jəəŋgú wə otútəlí ɔ búúd bwə bá bəsa nə né ná: “Cwámba, jáyé ja sá á dúg wo nə zha sá mú yə wo idúw, sá dúg wo nə shwáásúlə miná sá ŋgulal wo yí? ³⁸ Jáyé ja sá á dúg wo, wo njúl njôn sá mú ŋwa wo sádí yí; ŋkí ná wo njúl shushwáás sá mú bwééd wo yí? ³⁹ Jáyé ja sá á mpu ná wo ŋgə bwás ŋkí ná wo ji mímbwugəd sá mú kə dúg wo yí?” ⁴⁰ Njwú-buud mə bá bəsa nə bwo ná: “Búbálé, mə jaaw bí ná, ja jəsh bí á sá gúl míminyənə jám wúl sólúgú ni yí, mə wə bí á sá wə yé.”

⁴¹ «A músə bá ci nə bəəŋg wá nyádí mbwə məkóól ná: “Wúgá mə míshád. Bí básə nə məzhúŋgúlú mə Zembí. Kyeyugá kə kuda á kandugə kandugə dí, kuda Zembí nyə á kwəməsa shú Njwú məjamb bənônə wəəŋgəles bé yí. ⁴² Nəcə mə á gwág zha, bí a shígé yə mə idúw; mə á gwág shwáásúlə miná, bí a shígé ŋgulal mə məjúwó. ⁴³ Mə á bə njôn, bí a shígé ŋwa mə bídí; mə shushwáás bí kú bwééd mə mikáándá; mə bwás, mə kə mímbwugəd, bí kú kə dúg mə.” ⁴⁴ Ntó,

bwá bá námá jí nyə ná: “Cwámba, jáyé ja sá á bwəle dúg wo, wo ŋgə yə nə zha ŋkí shwáásúlə miná, ŋkí ntəg nə sá á dúg wo, wo njúl shushwáás ŋkí ná wo ŋgə bwás, ŋkí ná wo njúl mímbwugəd sá kú bísh wo yí?” ⁴⁵ Ntó, a bá bəsa nə bwo ná: “Búbálé, mə jaaw bí ná, ja jəsh bí á bə kú sá ŋgwól míminyənə waamə wúl sólúgú ni yí, mə wə bí á bə kú sá mánywa məəŋg yé”. ⁴⁶ Ná ndéé, bəni bwə bá kə intúgúlí yá kandugə kandugə dí; otútəlí ɔ búúd bəŋ bwə kə cug á kandugə kandugə dí.»

26

Shwushwaga shwiy mə Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

¹ Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shín lás isá ini byəsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíin bé ná: ² «Bí mə mpú ná í mə lág mwôw məbá ná *Páska bég. Mpugá ná *Mwân mə Múúd mə bá kaanz shú nə bwə bəg bwambələ nyə kwólós dí.» ³ Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwə á ka kə sɛəŋgə luŋ mə Kayíf, Ajəláci á ofada. ⁴ Bwə mú kə cwə íyuug nə bwə bii Yésus məkəŋúd, gwú nyə. ⁵ Nji, bwə á ŋgə ci ná: «Í ajəláyé nə sɛy fwála lə zəŋ, buud bwə á bá bul sá ícucu.»

Ŋgwól múdá mə shwu Yésus labínda lúúd (Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

⁶ Yésus nyə á ka bə Betanî, Shímun á zəzaamə dí njów. ⁷ Ŋgwól múdá mbíd fúfuundú *aləbátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú jəəŋg í á bə nə labínda álal-kus. Né ndéé, Yésus ŋgə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wəəŋg lúúd. ⁸ Ja *ómpwíin bwə mə dúg ntúni yí, bwə mú gwág bəw, bwə mú ŋgə lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí? ⁹ Í ámə jəla ná bwə kúshag labínda ni ŋkí lal kus, bwə mú kwíind mímbúmbúwá nə *mwaanə wəəŋg.» ¹⁰ Yésus nyə á ka mpu ná bwə ŋgə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə ntəgúló múdá éne yí? Sá mánywa wə á mə sá mə ni. ¹¹ Nəcə bənônə mímbúmbúwá bí é də ji mwôw mēsh, nji sənônə bí sá ábúlé ji mwôw mēsh. ¹² Ja nyə ámə shwu mə labínda nyúúlád ni,

25:30 8.12 **25:31** 16.27 **25:31** Mbá 33.2; Zak 14.5; Mat 16.27; 19.28; 1Te 3.13; Yúd 14 **25:35** Iza 58.7 **25:40** Mik 19.17; Mat 10.40, 42; 12.50; 28.10 **25:41** Yúd 7; Mbá 20.10, 15 **25:46** Dan 12.2; Yuá 5.29; Zhk 2.13 **26:1** 7.28 **26:2** 16.21 **26:4** 21.46 **26:6** Luk 7.37-38 ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. **26:11** Mbá 15.11 * **26:7** aləbátrə: Nyə á bə dúl váal kwóógú, bwə á də mɛ

nyə ámə bwey kwəməsa mə dɔwələ mə bá zə dɔw yí. ¹³ Búbálé, mə jaaw bí ná, kúl jêsh bwé bá cúndə Jɔjɔ Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwé bá námá də jaaw sâ múdá éga mə sá mə yí, buud də téduga nyə.»

¹⁴ Mpásə na, ηgwól múúd á gwoonη ɔmpwíin wúm nə óbá, nyɔonη bwé á də jôw nə Yúdas Iskariyôt yé, músə kə dúgya nə milúlúú myá ofada, ¹⁵ nyə nə bwo ná: «Mə ká sá nə bi bíig Yésus, bí yə mə jí?» Bwé mú ntâg lɔ misanη mí mwaanê məwúm málól, bwé yə nyə. ¹⁶ Tээ́d baan dɔonηú dí, Yúdas músə ηgə sɔ fwámé fwála á jí nə ηkul sá nə bwé bíig Yésus yí.

Yésus bánôη ɔmpwíin bé bwé sá Páska

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

¹⁷ Jwôw mátээ́dálé mə zâη mú ka zə wóós, jwôw bwé á jəla nə tээ́d dálə íbuléd yá kú nə *lɔvur yí, *ɔmpwíin bwé á ka jí Yésus ná: «Wó cɛel nə sá kág kwísha dína *Páska ηgow?» ¹⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kagá ηgwála, wə mbéé; bi kág ci nə nyə ná: «Yíguli mə ci ná baan dé í mú kúná-kúnə. Bánôη ɔmpwíin bé bwé é zə sá Páska wa wódí.» ¹⁹ ɔmpwíin bwé á kə námá kə sá nda Yésus nyə á ci nə bwo ná, bwé mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə á kə jí shí, bánôη *buud ɔ lwámá wúm nə óbá bé, kálə də. ²¹ Bwé ηgə də, Yésus mú ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə». ²² ɔmpwíin bwé mú bul gwág sâ jɔonηú cey lámád, bwé mú ηgə jí nyə, múúd yêsh ná: «Cwámaba, ye mə?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Muud sáná sá ámə juwo məbwə shúyád yé, nyə wə nyə é kusha nə mə. ²⁴ Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námá nda jisə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wɔonηú kú byél.» ²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé mú námá lás, a jí nyə ná: «*Rabi e, ye mə?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə ci wə ní.»

²⁶ Bwé ηgə də ntúni, Yésus mú ηwa buléd, a yə Zembî cúncésh nə ndéé, a mú fêy buléd,

yə ɔmpwíin bé, nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bi dág. Nyúul nyâm wə ga.» ²⁷ Ná ndéé, a mú ηwa bálá wáan, a yə Zembî cúncésh, a yə ntâg ɔmpwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bi bêsh ηgulugá. ²⁸ Məcií mām wə mání, məcií mâ sɔ, mə zə shwiy shí má, zə cé búúd ηkí bulya, nə bwé bág nə ijuugá í *mísəm. ²⁹ Mə jaaw bí ná, mə abulé ná kwo ηgul wáan ní kə wóós ja shé mə bá ηgul ncuncumbə Faan mə Sóonηú waam dí yí.» ³⁰ Bwé mú ka sey Zembî isusa í gúmá nə ndéé bwé músə kyey kə *Mbánj wəolivyê dí.

Pyêr nyə e kílya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

³¹ Ná ndéé, Yésus mú ci nə *ɔmpwíin bé ná: «Búlú ga dí, bi e lánηwo búgád nəcé mə. Sâ jɔonηú wə jisə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: «Mə é nyífə mbaagulə itow, incwəmbə í sɔonɔz í mú shín cɪma.» ³² Nji, ja mə bá gwúm yí, mə bá tээ́d kə Galilê, bí kə bá kwey mə nûη.» ³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Tɛem bə nə bóólúgá bêsh bwé lánηwo búgád nəcé wo, mɛɛ mə abulé bwɛɛ lánηwo.» ³⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, námá búlú ga dí, shúshwóógú nə ηgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kílya mə ija ilól.» ³⁵ Pyêr nə né ná: «Tɛem bə ná í wóós nə shwé yág shwiy ηgwúdú, mə kú bwɛɛ kílya wo». Bóól ɔmpwíin bêsh bwé mú námá ηgə ci ntó.

Yésus mə jəgula nə Zembî Getsemane

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Ná ndéé, Yésus bánôη *ɔmpwíin bé bwé músə kumə kúl bwé də jôw nə Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, mə fwo kə wá shwóg, kə sá məjəgula.» ³⁷ A músə jôw Pyêr nə bwân ó Zhébedé óbá, bánónη bwé mú kə; a mú tээ́d ηgálə bul gwág məcɛy mə lâm, mbɔɔm í ηgə shwiy nyə nyúúlád. ³⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Lâm wúsə mə nə məcɛy kí mə é yə. Jigá ηkasə wa shí, bi nyéélég mə.» ³⁹ A mú wú na bwádí, a ηwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombú mándəlúd, jəgula nə Zembî ná: «Pupá e, ηkí jí nə ηkul jəla ntó, maguləg nə mə bág kú

26:15 MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2 26:17 MmN 12.1-20 26:20 Yuá 13.2, 21-30 26:23 Sôm 41.10
 26:24 Sôm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9 26:26 1Kr 10.16 26:28 MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20 26:30
 Luk 22.39; Yuá 18.1 26:31 Zak 13.7; Mat 26.56; Yuá 16.32 26:32 28.7, 16 26:34 Luk 22.33-34; Yuá 13.36-38
 26:34 26.75 26:36 Luk 5.16; Heb 5.7-8 26:39 6.10; 20.22; Yuá 18.11; Heb 10.9

ngul bálá mácey ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bæ nda má céel ná.» ⁴⁰ A músə zə kóómb ómpwíín bwé á bæ yí, a mú zə kwey bwo ígwád. A músə lás nə Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé nə ŋkul ji ŋkasə nə mə tɔɔ nji wəla ŋgwúdu? ⁴¹ Jigá ŋkasə, jəgula nə Zembî, bi bəg kú biil mábwbúlánú. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njɔɔnd; nji nyúul í cugé nə ŋkul kwag kuú njɔɔnd wɔɔŋg.» ⁴² A músə nyiŋgə shísh shwóg ja ábɛɛ, kə jəgula nə Zembî ná: «Pəpa, ŋkí tédúgá wó í cugé ná wo yíl mə bálá ga mə kú ŋgul, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ A músə nyiŋgə zə ómpwíín bɛ dí, zə námá nyiŋgə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ŋgə ntám bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá mājəgula ja áléel, məjəgula məmpúd á ŋgə bwey sá má. ⁴⁵ A músə nyiŋgə zə ómpwíín bɛ dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bi bəŋ bi é bæ wa nji gwé nə gwé nji ŋgələ woga? Dugá! Wəla í mú kúná-kúnə, wəla *Mwân mə Múúd mə zə kaanz məbwə mə ósól ó *mísəm dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sə kyéyug. Muud mə kusha nə mə wə zág yé.»

Bwə bii Yésus
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

⁴⁷ Yésus ŋgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bæ námá gwoonŋ *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ŋgə zə nə məma kínda búúd, bwó nə ikafwɛɛ nə məbúlə. Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm wə bwé á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambúlə nə buud óni ná: «Muud má é kə fúlal, sə sɔɔnya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bii nyə». ⁴⁹ Námá nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ɔ lás ɔ!» A mú fúlal nyə. ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo ámə zə sá yí». Buud bwé mú cíg, zə kɔ Yésus, bwé mú bii nyə.

⁵¹ Seegya ná ŋgwól múúd gwoonŋ mə Yésus má wéem kafwɛɛ jé, taad ŋgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwə. ⁵² Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyiŋgəg fəen kafwɛɛ gwô jiya jéd; nəcé muud yəsh mə bálán nə kafwɛɛ yé, a bá námá bwəma

nə shwiy kafwɛɛd. ⁵³ Ye wo ampúyé ná mə ji nə ŋkul gwáám b Dá kwíindyá, a ləel námá nti mə məma íkínda í *wəéŋgəles wúm nə íbá? ⁵⁴ Ká, ŋkí isá í síy ntó, mícilyá myá Kálaad Zembî mí é ka bwəma ntədélé? Sá í ŋgə síy ga í ŋgə lwándulə micilyá myəŋg.»

⁵⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwé á zə bii nyə wá ná: «Bí ŋgə zə nə ikafwɛɛ nə məbúlə zələ bií mə, mə jisə zhiləŋgaanó í? Nğáá ná shé á də bæ jwəw dēsh kúl ŋgwúd, mə ŋgə jíguli buud *Luŋ mə Zembî dí, bi kú séemb mbwə ná bi má bii mə. ⁵⁶ Isá íga byēsh í ŋgə síy ntúga ná isá *búúd ɔ mícúnda bwé á cilə yí í bwəmag.» Mprésə wəŋgə, ómpwíín bɛ bwé mú myaas nyə, bwé shín fúnda.

Yésus təl kəɔdud wə Kayíf
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Buud bwé á zə bii Yésus wá bwé mú kə nə nyə wə Kayíf, Ajəláci á ofada, kúl *Oyíguli ó máceɛ nə ocúmbá buud wá ləəm bwé á kə seɛŋgya yí. ⁵⁸ Pyêr nyə nyə á ŋgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndéé kə wós nŋŋ luŋ. A mú nyíi ná á cɛel fwo wámbúlə sá í é bæ yí. A mú kə ji shí, bəŋŋ bíl ífulish kul ŋgwúd.

⁵⁹ Té ni, milúlúú myá ofada, bəŋŋ *Gwoonŋ ósəmbye ó mílsú wá Zembî jəsh bwé á ŋgə sɔ mpwɛɛ bwé yəg nyə ná ndéé bwé gwú nyə yí. ⁶⁰ Nji, zhwoog buud bwé á tɛem ŋgə zə nə íjɔɔ ŋgə zə yə nyə ómpwɛɛ, í á shigé bæ nə tɔɔ sá á shwiy. Bóól búúd ɔ ómpwɛɛ óbá bwé mú zə cúwo, bwé ná:

⁶¹ «Wey éne, nyə á ci ná a ji nə ŋkul búgə *Mpáánzə Zembî né ndéé a kwo sá nji mwów málól shumələ nyúl.» ⁶² Ajəláci á ofada mú tów tətəlí, nyə nə Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sá bwé ŋgə bwaagulə wo ní?» ⁶³ Yésus njúl nji kúl-kúl. Ajəláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sə búbélé mə Zembî á kuwô, ye wo ji *Kríst, *Mwân mə Zembî?» ⁶⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə ci óni. Má ka jaaw bí ná tééd námá kíkídiga, bi é dág *Mwân mə Múúd njúl shí mbwə məncwúm mə Zembî á ŋkul nyəsh dí, bi mə bá námá dág nyə, a ŋgə zə míŋkúdu.» ⁶⁵ Ajəláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «A mə *lás nə Zembî

26:41 Ifz 6.18; Heb 2.18 26:44 2Kr 12.8 26:45 Yuá 12.23; 13.1; 17.1 26:52 Mat 9.6 26:55 Luk 19.47
26:56 Mat 26.31; Luk 24.46 26:61 27.40; Yuá 2.19; Mis 6.14 26:63 kúl-kúl: Iza 53.7; Mat 27.12-14 Mwân mə Zembî: Mat 14.33; 27.40, 43; Luk 22.70 26:64 Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 26:65 nyaa míkáándá: Ilj 14.6; Esd 9.3 lás nə Zembî bwaasúlə mpu: Ləv 24.16; Yuá 19.7

bwaasúlə mpu, jí shé má kwo sý owúshined yí? Bíméfwó bí má gwág nda á má lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. ⁶⁶ Bi mə dúg ná jí?» Bwé ná: «A jəlá nə yə.» ⁶⁷ Bwé mú ka ngə sey nyə məntənd mpwóombúd, bwé ngé wá nyə ikúda; bóól bwé ngé tí nyə məmpóonz, ⁶⁸ bwé ngé ci nə nyə ná: «Yé Kríst, lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.»

Pyêr má kífya Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyêr njúl ná na tóón mbaadá di, dúl sás í á dɛ sêy nə Ajəláci á ofada yí, í músə shísh nyádí zə ci nə nyə ná: «Wo á bə námə gwoonɔŋ mə Yésus muud á Galilé éga dî.» ⁷⁰ Pyêr mú kífya nyə tām buud, nyə ná: «Mə ampúyé sá wó ngé ci yí.» ⁷¹ A mú ka tōw shí, ngə kə ngɛɛ mbê kóógúlád. Dúl sás í á dɛ námə sêy cínɔŋ yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwé á bə cínɔŋ wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonɔŋ mə Yésus á Nazarêt dî.» ⁷² Pyêr mú kwo kífya nyə, a keen ná: «Búbélé, mə ampúyé múúd éne.» ⁷³ Kú námə bwey, buud bwé á bə cínɔŋ wá bwé mú shísh nyádí, zə ci nə nyə ná: «Wo jí bále bə múúd á gwoonɔŋ jɔɔŋgú; kál lú lású dwô í ngə bwey lwágulə ntó ná sán.» ⁷⁴ Pyêr mú kífya nyə nə məma ŋkaaná, nyə ná: «Ŋkí má bwiɔŋ ijó, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námə nji nyə á ci ntúni yí, ŋgwúm kúwo mú kwáág. ⁷⁵ Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ŋgwúm kúwo kwáágúg, wo e kífya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə dɛ ság nə yâ.

27

Bwé cɛɛlə Yésus shwiy

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán mələm, ná námə mpámán mpámán, milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwé mú sá shwushwaga ná ndéé bwé sámb ná Yésus má jəlá nə yə. ² Bwé mú wólə nyə məŋkəda ná ndéé bwé kə cwámbulə ŋgwámuna Pilát.

Yúdas má gwífya nyúul

26:67 Iza 50.6; 53.5 **26:68** 21.11 **26:75** 26.34 **27:3** 26.15 **27:9** Zak 11.12-13; Zhe 32.8-9 **27:11** 2.2; 27.29, 37, 42; Mak 15.2, 9, 12, 18, 26, 32; Luk 23.3, 37-38; Yuá 1.49; 12.13; 18.33, 39; 19.3, 15, 19, 21 **27:12** Yuá 19.9; Mat 26.63

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dúg ná bwé má sámb ná Yésus má jəlá nə yə yí, lám í mú cey nyə cwú nə sóólúgú nyə á sá yí. A mú kə ná a kə nyiŋg milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud misan mí *mwaanê məwúm məlól myán, ⁴ nyə nə bwo ná: «Mə má sām nə kushalə nə muud njúl kú nə məbyaagulə.» Bwé mú ci nə nyə ná: «Sá abíshé. Wóó ləsú óni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaanê cínɔŋ shí *Mpáánzə Zembî dî, a mú kyey kə kəl kwoolú cúnúd ná ndéé yə. ⁶ Milúlúú myá ofada mí mú wásulə mwaanê wɔɔŋg, bwé ná: «Mwaanê éga jí mwaanê məcií. Í á jəláyé ná sá wáág nyə maŋga á Mpáánzə Zembî dî; məcɛɛ məsú má amágúláyé ntó.» ⁷ Bwé mú ka sá shwushwaga ná ndéé bwé mú kə nə mwaanê wɔɔŋg, kə kusə kál shí má məəl məmpíí, bwé sá kəl shí jɔɔŋgú ban məshwɔŋ ójɔŋ. ⁸ Sá jɔɔŋgú í á sá ná bwé dúg jəw kəl shí jɔɔŋg ná fambé məcií. Jínə dɔɔŋg dúsə ná zə kumə múús. ⁹ Ntó, sá *múúd micúndá Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcé nyə á ci ná:

Bwé á ŋwa misan mí mwaanê məwúm məlól;
tāŋ bwān ó Izurəyél bwé á cígə ná í kwaga nə muud wɔɔŋgú yí.

¹⁰ Bwé mú kusə kál shí má məəl məmpíí nə ndí,
námə nda Dá Zembî nyə á ci nə mə ná.

Yésus tal kɔɔdɔd wə Pilát

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)

¹¹ Bwé á ka kə nə Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ngə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo má ci óni.» ¹² Nji ja milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwé búgə Yésus ləsú yí, Yésus kú bəsa. ¹³ Ntó Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo aŋgə nə gwág isá byêsh bwé ngé bwaagulə wo íni?» ¹⁴ Nji Yésus kú bəsa nə nyə tɔɔ sá. Ŋgwámuna mú bul káam.

¹⁵ Ŋgwámuna nyə á dɛ bə ná, ja jêsh zāŋ nyísə yí, a bíd mbwug ŋgwúd, wɔɔŋg ləəm í ámə gwáámə nyə yí. ¹⁶ Bwé á ka bə nə wúl mbámbén mbwug nə jínə ná Barábas. ¹⁷ Nda búúd bwé á bə sɛɛŋgá ná, Pilát mú jí bwo ná: «Mə bídúg bí wáyé mbwug? Ye

Barábas, ye Yésus jí nà jíná ná *Kríst yé?»
 18 Pilât nyə a jí ntó nəcə nyə á bwey mpu
 ná bwə ngə kusha nə Yésus zhínád. 19 Ja
 Pilât nyə á bə a njúl jiya mílsú jéd a ngə
 lás lésú má Yésus ni, mudá yé nyə á nti nyə
 məcwama ná: «Wo kú tééd nyíi lésú níd.
 Muud éne jí tətəlí muud. Mə má bul wáduga
 nə ntamə nyé búlú gaád.» 20 Milúlúú myá
 ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bāŋ bwə
 má shîn bwey cwīny ləəm ná bwə gwáámbug
 Barábas, Yésus yég. 21 Ngwámuna mú lás,
 nyə ná: «Búud obá ógad, mə bídúg bí nyáyé?»
 Bwə ná: «Barábas.» 22 Pilât mú jí ná: «Ká
 Yésus jí nà jíná ná Kríst éga nyε, mə sáág
 nyə ntudεε?» Bēsh bwə mú ci ná: «Bwə
 bwámbug nyə kwolós dí.» 23 Ngwámuna
 mú jí ná: «Dáyé bōw á má sá yí?» Bwə
 mú kīm gwów gwów ná: «Bwə bwámbug
 nyə kwolós dí.» 24 Pilât mú dúg ná nyə e
 tεem wá nadá, sá í ábúlé cénd, icucu í é ngə
 yáág yáágúg. A mú ka ŋwa mójúwó, zə gusa
 məbwə mísh má búúdud, nyə ná: «Muud éga
 cugé nə məbyaagalə, shwiy dé í adúgə mə. Í
 dúg bí.» 25 Buud bēsh bwə mú magulə ná:
 «ŋkwaal á shwiy dé bég nə sá, kala nə bwān
 búsú.» 26 Pilât mú bíd bwo Barábas. A mú
 sá ná bwə fyámúség Yésus milwóŋ ná ndéé a
 mú yə bwo nyə ná bwə kág bwambulə nyə
 kwolós dí.

*Ozimbi bwə cágulə Yésus
 (Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)*

27 Ozimbi ɔ ngwámuna bwə mú ka kə
 nə Yésus luŋ mə ngwámuna. Bwə mú jōw
 ózimbi bēsh bwə zə seεŋgya cínəŋg. 28 Bwə
 mú yíl nyə mikáándá, bwə bwééd nyə fwámé
 jud átítí. 29 Bwə mú ŋwa isá yá mægwaagalə,
 bwə lwó *túm gúmə ná ndéé jil nyə lúúd, bwə
 wá nyə kúl mbwu mbwə məcwúmád. Bwə
 ka zə ngə kúd nyə məbwóŋ, ngə cágulə nyə,
 ngə ci nə nyə ná: «Yé Njwú *Oyúden, sá ngə
 báág nə wo.» 30 Bwə mú sey nyə məntənd,
 bwə ŋwa kúl mbwu, də nyífə nyə lúúd. 31 Ja
 bwə á ka shîn cágulə nyə ntúni yí, bwə á ka
 yíl nyə jud átítí, bwə bwééd nyə mikáándá
 myé, bwə mú kə nə nyə kələ bwambulə nyə
 kwolós dí.

*Bwə bwambulə Yésus kwolós dí
 (Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-
 27)*

32 Bwə ngə wú nə nyə ngwála ntúni, bwə
 mú bwəma nə ngwól múúd á Sirēn nə jíná
 ná Shímun. Ozimbi bwə mú yímbali nyə
 ná a ŋkényúg Yésus kwolós. 33 Bwə mú kə
 kumə kúl bwə də jōw ná Golgota yí. Jíná
 dəŋg í kə ná «kúl á bwundú lúu». 34 Bwə
 mú ngulal nyə wáan fulá nə wúl myámbé í
 njúl ŋkí gwul. Nji nyə á kag gwo yí, a mú
 ban ná nyə aŋgúlé. 35 Bwə mú bwambulə
 nyə kwolós dí, bwə mú wusə mpaambé ná
 bwə kawula mikáándá myé. 36 Bwə músə ka
 ji shí də nyéelə nyə. 37 Shú ná buud bwə
 mpúg cwoomb bwə gwú nyə nə ndí yí, bwə
 á cilə, bwə bwambulə nyédí lúú dí gwów ná:
 «Muud éga wə Yésus, Njwú Oyúden». 38 Bwə á
 bwambulə bənəŋ izhiləŋgaanə íbá, jíga nyédí
 mbwə məcwúm, jíga mbwə məkóól.

39 Buud bwə á ngə cə cínəŋg wá bwə
 á ngə lwíy nyə bwə ngə sagəsə milúu nə
 məzhwámá, 40 bwə ngə lás nə nyə ná: «Wεε
 muud ji nə ŋkul búgə *Mpáánzə Zembí ná
 ndéé wo kwo sá nji mwów málól shumələ
 nyúl yé, cəgug wóméfwó na. ŋkí wo ji
 *Mwān má Zembí, wúg na kwolós dí shulə
 shí.» 41 Milúlúú myá ofada bənəŋ *Oyígali
 ó máccεε nə ocúmbá buud bwə mú námə ngə
 cágulə nyə, bwə ngə ci ná: 42 «Nyə á də cəg
 buud oshús, nji a káád cəgúlə nyáméfwó.
 ŋkí a ji Njwú-buud á *Izəryél, a shúləg na
 kwolós dí sá búgúlág nyə. 43 Nyə a shîn shwu
 nyúl ná Zembí ji nə nyə, a də námə ci ná:
 “Mə ji Mwān má Zembí”. Ntó, ŋkí Zembí má
 cεel nyə, a cəgug nyə ja gaád.» 44 Tεem bə
 izhiləŋgaanə bənəŋ bwə á bə íkwolós dí yí, í
 á ngə námə lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

*(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-
 30)*

45 Yídúgá í á ka shila shí nyēsh ná ŋkwed,
 tééd tólóg dí kə wóós məwəla málól má
 mpwó-kugú. 46 Ngeé məwəla málól dí,
 Yésus músə kīm nə ŋkulú ná: «Eli, Eli, lemá
 sabakutáni?» Ntó má kə ná: «Zembí waam,
 Zembí waam, wó myaas mə ná jí?» 47 Ja bóól

búúd bwá á bæ cínəŋg wá bwá á gwág ntó yí, bwá ná: «A ηgə jôw Eli.» ⁴⁸ Ngwól múúd wáŋ mú tí kúlá kə ηwa eponzh juwo málwəg má ábibiənzəhə dí, a fəən gwo líí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ηgúləg. ⁴⁹ Bóólúgá búúd bwá mú ci ná: «Bwándúg, sá fwóg dúg ηkí Eli nyə é zə cəg nyə.» ⁵⁰ Ja jəəŋgá, Yésus mú nyingə kím nə ηkulú ná ndéé a mú nyingə kənd *jím jé wá Zembî. ⁵¹ Seegya ná məmə *sanda í á du kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tátám ná cəŋ wú gwôw wóós shí. Shí í mú ntaŋəsa, məkwóógú má ηgə seel. ⁵² Məshwəŋ má mú ηgə bəŋ; bóól zhwoɡ buud bwá á yə bwá njúl buud ó Zembî wá mimbimbə myáŋ mí mú gwúm. ⁵³ Bwá mú wú məshwəŋ máŋád ná ndéé, ja Yésus nyə á gwúm yí, bwá mú kə nyíi Yurásələm, ηgwála má Zembî. Ncúlyá buud bwá á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbî nə bəəŋg bəńónŋ bwá á ηgə nyéelə Yésus wá bwá má dúg nda shí í má ntaŋəsa ná, nə sá jəsh í má sŷy yí, bwá mú bæ nə inkuŋkúúnd, bwá mú lás ná: «Búbálé, muud éga nyə á bæ Mwān má Zembî.» ⁵⁵ Bóólúgá búdá ηkí bulya bwá á bæ cínəŋg bwá tál shwóg-shwóg ka du dúg. Budá bəəŋg bwá á ηgə bə Yésus té Galilê, bwá ηgə sŷy nə nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magudála, nə Mariya nyóóŋgə mə Zhāk bá Yóseb, nə nyəəŋgá mə bwān ó Zhébedé bwá á bæ gwoəŋg búdá bəəŋg dí.

Bwá kə dəl Yésus
(Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ηgwól múúd nə jínə ná Yóseb, a njúl bíg múúd á Arimaté músə zə wóós. Nyə á bæ námə *mpwíín mə Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wá Pilát, kə jî nyə ná á cəel ηwa mbimbə mə Yésus. Pilát mú lwām búúd, bwá kə yə nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú ηwa mbimbə mə Yésus, a músə fálə wə ndómbó ágúgwáan dí, ⁶⁰ ná ndéé a mú kə dəl shwəŋ ágúgwáan nyə á sá ná bwá bwáguləg kwóógúđ shú dé nyəməfwó yí. A mú bíŋgal məmə kwóógú, juwal shwəŋ* ná ndéé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magudála nə gúlúgá Mariya bwá á bæ bwá njúl cínəŋg ná bəəndyá nə shwəŋ.

27:48 Sôm 69.22 **27:51** MmN 26.3; Heb 10.19-20

* **27:60** Dégúg ivəguli í shwəŋ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí.
28:10 12.50; Yuá 20.17

Ozimbî bwá kə baagəsə shwəŋ

⁶² Mán mələm á mpúsə jwôw bwá du kwəmusa Sábaad yí, milúlúú myá ofada nə *Ofarizyēŋ bwá á kə wá Pilát sámbá ⁶³ kə ci nə nyə ná: «Mása e, sá má kə téduga ná muud məshigá éne nyə á du ci ja nyə á du ná cəgə yí ná: “Mə bá gwúm mpúsə mwôw málól.” ⁶⁴ Cíŋ ná buud bwá kəg baagəsə shwəŋ kə wóós jwôw áléel, *ompwíín bé bwá á bá kə júwo mbimbə ná ndéé bwá kə jaaw búúd ná: “A má gwúm”; māŋ məshigá má á bá bul ntə má ashúshwóógú.» ⁶⁵ Pilát mú ci nə bwo ná: «Ozimbî wá óni. Nwagá bwo, bí kəg baagəsə shwəŋ nda bí má dúg ná.» ⁶⁶ Bwá mú kə kwambulə mbaagəsə á shwəŋ; bwá wá máyigyé máŋ kwóógú í á bæ mpu shwəŋ dí yí, bwá təl ózimbî tāŋ nda isándálé ná bwá mpúg ηgə dúg.

28

Yésus má gwúm

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

¹ Ja Sábaad nyə a cə yí, ná námə mpámán mpámán á jwôw shwéndə má dú tééd yí, Mariya á Magudála bəńá ηgwól Mariya bwá á weelya kə ná bwá kə dúg shwəŋ. ² Seegya ná shí í mú jág ntaŋəsa nəcé *əŋgəles mə Yawé nyə á shulə wú gwôw, zə bíŋgal məmə kwóógú ná ndéé a jî cínəŋg gwôw. ³ Əŋgəles wəəŋgá nyə á ηgə ηkəŋəwa nda nŋəs, mikáándə myé mí njúl ηkí jág fumə. ⁴ Isándálé í mú jág bul fúndə, bwá mú ηgə lilya ná ndéé bwá shín kân nda mimbimbə. ⁵ Əŋgəles mú lás, ci nə budá ná: «Bí bāŋ, kúgá fúndə. Mə mpú ná bí ηgə sə Yésus bwá á bwambulə kwólós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwúm nda nyə á ci ná. Zəgá dúg kúl nyə ámə du bæ a mbwúg yí. ⁷ Nə ndéé, ləeləgá kə, kə jaaw *ompwíín bé ná a má gwúm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilê. Nūŋ wá bíńónŋ bí é dúgya yé. Sā má ámə bæ ná mə jaaw bí óni.»

⁸ Budá bwá mú ləel wú shwəŋ dí, bwá njúl lám nə ifwaas lám nə məshusəg. Bwá mú kə ná bwá kə jaaw ómpwíín bé məkəl. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəmə nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bí ó lás ó.» Bwá mú shísh nyódí kə kúđəw shí bíi nyə məkuú, yə nyə gúmə. ¹⁰ Yésus mú

27:54 14.33; 26.63; Mak 15.39 **27:57** Mbá 21.22-23

27:63 12.40 **27:64** 28.13 **28:6** 16.21 **28:7** 26.32

ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə. Kəgá ci nə bwááŋg ná bwé kág Galilê. Núŋ wé sánónŋ bwo sá é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwé njúl ná zhííd íí, bíl ísándálé í má læl kə ŋgwála kə jaaw mílúlúú myâ ofada sâ jêsh í á mə sîy yí. ¹² Milúlúú myâ ofada mí mú kə seŋgya nə ocúmbá buud, bwé mú yə ísándálé fwámé bímbí lú *mwaanê, ¹³ bwé nə bwo ná: «Bí ɔ bá ŋgə jaaw ná: “Wey éne ompwíín bé bwé á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sá njúl ígwád”. ¹⁴ Nkí lâŋ wəŋŋ í gwííg málwə mə ŋgwámuna dí, sá wé má bá cweel nyə lâm, bí bāg bə kú bwəma nə intúgúlí.» ¹⁵ Ísándálé í mú ŋwa mwaanê ná ndéé bwé mú námá kə ŋgə jaaw nda í á ciy ná bwé ŋgég nə jaaw ná. *Oyúden bwé á ŋgə kala lâŋ wəŋgú zə wósós múús.

Lwámá mə Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

¹⁶ *Ompwíín wúm nə ŋgwúd bwé á ka kə Galilê, kə kumə mbáŋ Yésus nyə á ci ná bwé bāg kə yí. ¹⁷ Ja bwé á dúg nyə yí, bwé á kúd mámpwoombú shí, yə nyə gúmá. Nji, bwé á ŋgə bə kú fwo mpu *búgula ná jísə nyə. ¹⁸ Yésus músə shísh bwádí kúná-kúnə, zə ci nə bwo ná: «Dá Zembí mə yə mə ŋkul ná mə jwúg nə isâ byêsh, tə ya jon dí, tə ya shí ga. ¹⁹ Ntó, kagá ŋgə sá ná mə bəg nə ompwíín ikúl nə ilwonŋ byêsh dí, bí ŋgə duu bwo jínə mə Zembí Sósŋgú, nə Mwân, nə Nkəŋkə Shíshim dí, ²⁰ bí ŋgə jííguli bwo ná bwé bég sâ jêsh mə á ci nə bí yí. Mpugá nə mə ji nə bí jwôw dēsh kə kumə máshíné mə shí.»

28:13 27.64 **28:16** 5.1; 26.32; 28.10 **28:17** 14.31 **28:18** Dan 7.14; Mat 11.27 **28:19** ikúl nə ilwonŋ byêsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbú 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jínə mə Zembí Sósŋgú, nə Mwân, nə Nkəŋkə Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12 **28:20** 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ngə lwó cug múud mə Yésus. A ngə bul lwó nə Yésus ji sóal məsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwon byêsh, kú bul bə nji Oyúden.

Kəw áshúshwóógú di íí, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkugulə shwéeshá shíd, a mú ka zə téed byé ísáy. Márkus ngə bul lwó nkul mə Yésus, téed nə ngələ jôw buud ná bwé bég nyə, kala nə mínjígulá di, kumə nə ngələ yálashi buud məbwas dí.

Kómb kəw ábécé á micilyá myé di, Márkus ngə lwó nda Yésus ngə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyé é kə yé a nyiŋgə gwôm Yurúsalem ná.

A kə wóós Yurúsalem bwé ngə lág nyə nda məma cí, a kə wíŋg búúd bwé á də sá mikus Mpáanzə Zembî wá; a mú bwəma nə zhíŋ á shwiy cínŋg (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shín lɔ dwo, wo məm nda njwú ozimbi á mwá Róma ná: «Yésus á Nazarêt nyə á bále mpu bə Mwân mə Zembî.»

Cúndá mə Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Mətéédulé mə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst, *Mwân mə Zembî wé mága: ² Námə nda jísə cilyá kálad mə Izayî *muud micúndá dí ná, ná:

Dugí! Məe mə zə kənd mbwiŋgye lân waamé ná a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhí.

³ Jísə kál mə múúd ngə cúndə shí a shwéeshád yé, a ngə cí ná: «Kwambuləgá zhí mə Cwamba, bí sá íkwûŋ byé ná səndôŋ.»

⁴ Ná ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dí, a mú ngə cúndə ná buud bwé céndúg mitédúgá, bwé zə duwan, Zembî yílúg misám myáŋ lámúd. ⁵ Ntó, buud ó shí á Yudéa nə bəŋg wá Yurúsalem bəsh

bwé á də kə nyádí, kə də magulə misám myáŋ tām buud. Yuánes mú də duu bwo ngwɔɔ Zhurdê dí. ⁶ Káándá Yuánes nyə á də bwáád yí í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúduú cúduú. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. ⁷ Nyə á də cúndə ná: «ŋg-wól múúd ngə zə mə mpúsə, a ji nə mpífé cɔ mə. Nda məe, mə ampíyáyé ná mə kúdwág shí, ciny nyə mikwoolú mí máŋgwub. ⁸ Məe ngə duu bí nə məjúwó, nji nyə mə bá duu bí nə Nkékê Shíshim.»

Yésus mə zə duwan (Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Mwôw məŋgú di, Yésus mú zə wóós, a ngə wú Nazarêt, shí a Galilê; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdê. ¹⁰ Í mú zə bə ná, Yésus mə shín duwan, a ngə cúwo wú májúwód íí, a mú dúg jon mə bāŋ, Shíshim mə Zembî mú ngə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúd. ¹¹ Kál mú cúwo wú jon dí ná: «Wo wé Mwân waamé alám. Lám wám wêsh wúsə wódí.»

Sátan mə bwówulə Yésus (Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shín duwan ntáni yí, kú námə bwey, Shíshim mə Zembî mú cínal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwôw məwúm máŋŋ, *Sátan ngə bwówulə nyə. Bónôŋ ocúduú ó anyinyaaná wé bwé á də ji, *wəŋgəles bwé ngə sêy nə nyə.

Yésus mə téed jówulə ómpwín (Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Bwé á ka wá Yuánes mímbwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilê, kə ngə cúndə Jɔɔ Kéel mə Zembî. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í mə wóós. Faan mə Zembî í mú kúná-kúnə, céndúgá mitédúgá! *Maguləgá Jɔɔ Kéel!»

¹⁶ Dúl jwów, Yésus ngə cɔ ncindye māŋ má Galilê, nyə a dúg Shímun bá mínyŋŋú yé Andrê, bwé ngə wusə wód májúwód. Bwé á də julə oshú nə məwód. ¹⁷ Yésus mú cí nə bwo ná: «Bégá mə, mə é sá ná bí dúg julə búúd.»

¹⁸ Námə cé nə cé bwé mú lágə məwód, bə nyə. ¹⁹ Ja bwé mə ŋwá shísh shwóg yí, Yésus músə nyiŋgə dúg Zhák bá mínyŋŋú yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé njúl námə byóólúd, bwé ngə kwambulə məwód. ²⁰ Cé nə cé a mú námə jôw bwo. Bwé mú lágə

sóŋgá wáŋ Zhébedé bânêŋ osóal ó másáal byóólúd, bę nyə.

Yésus mə lwóyá ŋkúl ijwúga
(Luk 4.31-37)

²¹ Bónôŋ bwá mú kə Kapernawûm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáánzə mínjígúla jwôw lá Sábaad, kə yə búúd mínjígúla. ²² Buud bwá mú bul káam mbií nyə á ŋgə jígúli yí, nəcə nyə á ŋgə jígúli nə kéénd, kú bə nda *Oyígúli ó mácçç. ²³ Cínəŋg mpáánzə mínjígúla dí, ŋgwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bôw shíshim í də lwáfələ nyə. Cé nə cé a mú kîm ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarêt! Shé bəŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgələ sê? Məç mə mpú wo. Wo wá féeshá múúd mə Zembî.» ²⁵ Yésus mú ŋkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúd!» ²⁶ Bów-bôw shíshim wəŋgú í mú juŋg múúd éne nə ŋkulû, í kîm məma ŋkwiimbyê ná ndéé wós tóŋn. ²⁷ Buud bēsh bwá mú bul káam, bwá ŋgə nyímbula ná: «Jáyé ga? Míga mínjígúla mí mə bə gúgwáan é! Nə məma kéénd! A ká námá lás, tə ibów-bôw míshíshim mí ŋgə bəle sá nyə məgwág!» ²⁸ Jíná dé í mú jwə ləəm á Galilê wēsh dî.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹ Yésus bânêŋ Zhâk nə Yuánes bwá mú zə wú mpáánzə mínjígúla, kə Shímun bá André dí njów. ³⁰ Í á bə, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayôŋ nə yôŋ mə bií nyə. Bwá ka ləel jaaw Yésus námá nji bwá á nyíi njów yí. ³¹ A mú shísh mudá kúná-kúnə, bií nyə mbwád, təl nyə tútəlí, ayôŋ nə yôŋ mú shwal shîn. Mudá wəŋg mú zə tééd séyálə nə bwo. ³² Mpwó-kugú shí, buud ó ŋgwála bwá mú zə nə mimbâl myēsh nyádi, tə mimbâl mí məjamb. ³³ Ntó bwá mú zə ŋkúndəw mpumbéd ná jəd. ³⁴ Cínəŋg Yésus mú lwag zhwoŋg mimbâl mí á bə nə məbwás mímbií mímbií myá, myēsh mí yâl. A yíl námá zhwoŋg buud məjamb, a kú bíd ná məjamb məŋgú mə lásúg, nəcə mə á ŋgə mpú nyə.

Yésus ŋgə jaaw Jjə Kéél Galilê
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

1:22 Mat 7.28-29 1:24 3.11 1:31 5.41 1:34 3.12
Mak 7.36; Luk 17.14 1:45 7.36

³⁵ Ntó, ná mpámán mpámán, jwôw kú fwo sâŋ, Yésus mú zə wəal, wós tóŋn, kə gúl kúl í á shígé bə nə buud yí, kə jəgəla nə Zembî. ³⁶ Nyə ŋgə ná jəgəla wu, Shímun bânêŋ bóól *ómpwíin bwá mú kə sç nyə. ³⁷ Ja bwá mə kwey nyə yí, bwá mú ci nə né ná: «Buud bēsh, bwá ŋgə sç wo.» ³⁸ Ntó Yésus mú ci nə bwo ná: «Inkyenâ! Shé kág mól mänd másə wa məkoogú məkoogú má! Mə jəlá nə cündə námá Jjə Kéél wu, nəcə sâ jəŋg wá mə á zə sá yí.» ³⁹ Ntó a mú kə shí á Galilê nyēshud, kə ŋgə cündə *məmpáánzə mə mínjígúla mə *Oyúden dí, nyə ŋgə yíl buud məjamb.

Yésus mə lwag zúzaamə
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Wúl zúzaamə í á ka zə wə Yésus, zə kúd məbwóŋ shí, téég nyə məbwə, ci nə nyə ná, «ŋkí wó magələ wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôŋ.» ⁴¹ Yésus mú gwág nyə ŋkúŋkwəŋ, nyə séemb mbwə, kúnə nə né. Nyə ná: «Mə magələ. Nyúúl í bəg wo ná səndôŋ!» ⁴² Cé nə cé jəŋgú zaamə í mú shîn múúd éne nyúúlúd. Nyúúl í mú bə nyə ná səndôŋ. ⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásələ nyə, a ŋgə ŋkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í mə sŋy yí. Yidagú kə lwágələ fada nda wó músə ná, wo ka wá sâ Moyiz nyə á ci yí shú yálələ wó mə yâl ni. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nə cé nyə mú nyiŋg muud éne. ⁴⁵ Yésus nyə á tēem báásələ muud éne ntáni, muud éne nyə á kə ŋgə jaaw ləŋ wəŋgú kúl jēsh, a ŋgə bəŋgəla nə sâ í á sŋy nə nyə yí. Sâ jəŋgú wə Yésus nyə a shígé ná kwo bə nə ŋkul ná a nyíig wúl ŋgwála dí buud bwá ŋgə dág nyə yí. Nyə á shwal də ji nji íkúl búúd bwá á shígé də bə yí. Buud yidá də wú íkəl íkəl, də zə kwey nyə cínəŋg.

2

Yésus mə lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Mpúsə baalé mwôw, Yésus mú nyiŋgə zə Kapernawûm. Buud bwá mú zə mpu ná a ji cínəŋg njów. ² Bwá mú zə səŋgya áncuncuma, váál á ná kú nə tə cé kuú tóŋ balánda dí. Yésus mú ŋgə bwiiŋg bwo Milású mí Zembî cínəŋgú. ³ A ŋgə bwiiŋg ntáni,

1:35 Luk 5.16 1:39 Mat 4.23 1:43-44 Ləv 14.2-32;

bóól búúd on̄ bwá mú zə nyádi, bwá ngə ɲkəny mbúmbwúgá. ⁴ Bwá á shígé dúg kúl bí nə ɲkul c̄ə nə mbêl wán̄ yí nəc̄é buud bálə áncuncuma. Bwá mú kə cúwo luun kwáminé nə beendyá nə kúl Yésus nyə á bə yí, bwá mú shul mbúmbwúgá wán̄ cínəng. ⁵ Yésus mú dúg ná buud bəəngú básə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgá ná: «Mwân waam! Mə má juu wo nə *misám myô!» ⁶ Í njúl ná bóól *Oyíguli ó mácɛɛ bwá á bə cínəng bwá njúl shí, bwá ngə lás mílám dí ná: ⁷ «Nəc̄é jí múúd éne mə mpú lás ntáni yí? A ngə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu. Zə ngwól jí nə ɲkul juu búúd misám myéd kwon̄ Zembî nyəméfwó yé?» ⁸ Yésus mú leelú mpu sâ bwá á ngə lás bwádí mílám dí yí. A mú ci nə bwo ná: «Nəc̄é jí bí ngə lás ntáni bídí mílám dí yí? ⁹ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye c̄lə nə mbúmbwúgá ná: “Mə má juu wo nə misám myô”, ye c̄lə nə nyə ná: “Wəólúg wo ɲwág tanú gwô, wo kyéyug”? ¹⁰ Má ka c̄eɛl ná bi mpúg ná *Mwân mə Múúd jí nə ɲkul ijwûga ná a juu búúd nə misám myán̄ wa shí.» Ná ndeé a mú ci nə mbúmbwúgá ná ¹¹ «Má ci nə wo ná wəólúg, wo báágúg tanú gwô, wo nyíngəg, kə njów». ¹² Cé nə cé, muud wəəngú mú wəól, báág tanú jé, kyey buud bēsh bwá ngə dúg. Bēsh bwá mú ngə káam, bwá mú yə Zembî gúmá, bwá ná: «Sá abwélé dúg gúlúgá sâ ntúga!»

Yésus má jôw Lévi

(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Mpúsə cínəng, Yésus mú nyiŋgə kə ɲgeé m̄n̄, áncuncuma buud ngə bɛ nyə, a ngə jíguli bwo Milású mí Zembî. ¹⁴ Nyə ngə kyey, a mú dúg Lévi, mwân má Alfê, ngə s̄ey wú bwá də jəna ótəya wá. Yésus mú ci nə né ná: «Bɛg mə.» A mú t̄ow, bɛ Yésus. ¹⁵ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl Lévi dí njów a ngə də, zhwoŋ ɲwenye ɔ t̄oya nə bóól ósól ó mábôw bwá mú námá zə, bən̄n̄ nyə nə ompwíin b́é zə də, nəc̄é mimbií mi búúd myəəngú ɲkí bulya mí á ngə bɛ nyə. ¹⁶ *Oyíguli ó mácɛɛ bwá á bə *Ofarizyên wá, bwá á bə námá cínəng. Bwá mú dúg ná Yésus ngə də kúl ɲgwúd nə ósól ó mábôw nə ɲwenye ɔ ótəya. Bwá mú

jí ompwíin b́é ná: «Nəc̄é jí á ngə bálə də nə ɲwenye ɔ t̄oya nə bóól ósól ó mábôw yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sâ bwá á ngə ci yí. Nyə mú ci nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówuda, í də bə mímbâl. Mə a shígé zə jôw ótətəlí ɔ búúd. Mə á yida zə jôw ósól ɔ mábôw.»

Ici í id̄aw nə m̄ngul

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Ompwíin ó Yuánes bən̄n̄ Ofarizyên, bwá á ngə ci id̄aw yálə Zembî gúmá. Buud bwá mú ka kə jí Yésus ná: «Nəc̄é jí ompwíin ó Yuánes bən̄n̄ *Ofarizyên bwá ngə ci id̄aw yálə Zembî gúmá, wɛɛ bwô b̄n̄ kú ci yí?» ¹⁹ Yésus mú b̄sa nə bwo ná: «Ja múúd mə ɲwa b̄a yí, a t̄el z̄n̄, a jôw óshwá b́é; ye oshwá b́é bwá yidá zə nə m̄c̄ey lámád bən̄n̄ muud b̄a bwá njúl kúl ɲgwúd? Mb̄. Té wēsh bən̄n̄ muud nyə ámə ɲwa bá yé básá yí, bwá cúgé nə ɲkul ci d̄alə. ²⁰ Nji mól m̄wôw mə ngə zə, bwá bá yíl bwo muud b̄a yí. M̄wôw m̄əngú dí ó óshwá b́é bwá ka bá ci id̄aw yí. ²¹ Mpugá ná bwá ádé ɲwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád; bágá d̄əng í é bá juli, í t̄aw, í yida bweeg luun l̄ə káándá. ²² Ntó námá, muud cugé nə ɲkul ɲwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad̄, wáan í é bá sá ná lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byēsh ntáma. Í jii ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í ágúgwáanud.»

Yésus nə m̄c̄ɛɛ mə Sábaad

(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Í á wós d̄ulúgá jwôw l̄ə Sábaad dí ná Yésus bən̄n̄ ompwíin b́é bwá á ngə lína ifambá í *blé, ompwíin bwá mú ka ngə búgə mikəng mí blé. ²⁴ Ná ndeé, bóól *Ofarizyên bwá mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nəc̄é jí ompwíin bwô bwá ngə sá sâ mácɛɛ mə amágúláyé ná muud sáág jwôw l̄ə Sábaad yí?» ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwelə l̄ə sâ *Dávid nyə á sá ja id̄aw í á fufə nyə bən̄n̄ buud b́é bwá ngə gwág zha yí? ²⁶ Ná nyə á kə nyí banda *mátúnuga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bálə də íbuléd í á bə ci shú yálə Zembî gúmá a yə námá búúd b́é

2:5 Mat 9.2 **2:10** Yuá 5.36 **2:14** Mat 8.21-22 **2:15** Mat 9.10 **2:17** Luk 19.10 **2:18** Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 **2:19** Mat 9.15 * **2:21** Na jí kál káándá í afwóyé kə m̄ájúwó ná ndeé í juli yí. † **2:22** lenya: Oyúden bwá á də sá lenya nə kúúúú c̄úúú. **2:23** Mbá 23.25 **2:24** MmN 20.8-10 **2:25** 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 **2:27** Mbá 5.14 **2:27** Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16

bwá də námá; í njúl ná mæççé mə də ci ná nji ofada wá bwá dǫg də byo.» ²⁷ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Zembî nyə á tǎl jwôw lú sábaad shú mánywa mə múúd. Nyə á shígé kwambulə múúd nəcé jwôw dǫngú. ²⁸ Ntó ji ná, *Mwân mə Múúd ngə námá jwú nə mæççé mə Sábaad.»

3

*Yésus mə lwag búúd jwôw lú Sábaad
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)*

¹ Yésus mú nyingə kə nyíi *mpáánzé mínjǫgú. Ngwól múúd nyə á bə cínəng nə mbwê í mə shîn shwáámb. ² Bóólúgá búúd bwá á bə námá cínəng, bwá ngé fáf ná ka Yésus nyə é lwag múúd wǫngú jwôw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwá kə shwáman nyə. ³ Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwê shwáámbulə ná: «Tówúg tútəlí na tām buud!» ⁴ Yésus mú jí búúd bwá á bə mpáánzé wá ná: «Mæççé máshé mə magulə ná jí í síyúg jwôw lú Sábaad? Ye ná sá sáág mánywa, ye ná sá sáág məbôw, ye ná sá cǫgug buud, ye sá gwúg?» Bêsh bwá mú ji ná kufug! ⁵ A mú cínəng mpwóómbú ngə dǫg bêsh nyádí mákoogú, nə mpimbə nəcé nyə a dǫg ná búsa ŋkí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáámbulə mbwê ná: «Kwéégúg mbwê.» A mú kwéég mbwê, í mú bə mpwogé. ⁶ Ofarizyên bǎnəng buud wá gwoong í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú ntǎg wóós tóón, kə sá shwushwaga, sǫlə zhí ná bwá çǫlə Yésus shwiy.

*Buud bwá zə wá Yésus áncuncuma
(Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)*

⁷ Yésus bǎnəng *ómpwíin bé bwá mú wú cínəng, kə mǎn, buud bwá ngé bə nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilé, bóólúgá wú shí á Yudéa, ⁸ búga wú ngéé ngwála Yurúsalem, bóólúgá wú ləom Idume, bóólúgá wú cínú Zhurdé, bóólúgá wú kúnə-kúnə nə mingwála myá Tir nə Sidon. Buud bǫngú bwá á ngə bə nyə áncuncuma ntó nəcé bwá á ngə gwág isá byêsh nyə á ngə sá yí. ⁹ Nyə a ka ci nə ompwíin ná bwá bwíigúg nyə ŋkúmba bíbyóól, nyə é də ji cínəng cwú ncúlyá buud óni bwá nda shúsə nyə. ¹⁰ Nəcé í á də bə ná,

nda nyə á də lwag zhwog buud ná, buud bêsh bwá á bə nə məbwas wá bwá á ngə shwə nə bwá kúnýá nə nyə. ¹¹ Bów-bów míshíshim* mí á ka dǫg Yésus, mí mú kə wusə mányúúl nyádí shí mákuú, mí ngé kím ná: «Wo wá Mwân mə Zembî.» ¹² Nji Yésus mú mpu báásulə myə ná mí kú bwelə sá ná buud bwá mpúg mbii váál múúd á jís yí.

*Yésus mə féesh búúd ə lwámá bé
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)*

¹³ Yésus mú wú na, kə bád mbámbǎnád. A mú jôw búúd nyə á çeel wá. Bwá mú kə nyádí. ¹⁴ A mú féesh búúd wúm nə óbá, gwiid bwo ná *buud ə lwámá bé, ná bwá də námá bə nyádí koogú, a də kənd bwo kə də cúndə Jǫǫ Kéél. ¹⁵ A mú námá yə bwo ŋkul ná bwá kég ngə yíl buud məjamb. ¹⁶ Nyə a féesh bwo ntúga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə ná Pyêr, ¹⁷ a féesh Zhâk, bá mínyəngú yé, Yuánes, bwân ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó mə ké ná «Bwân ó Ŋkél Mpú», ¹⁸ a féesh námá André bǎnəng Fílíp nə Batəlumi, nə Matiyô bǎnəng Tómas nə Zhâk, mwân mə Alfè, ná Tadé nə Shímun muud nyə á bə «Kambulə ləom» yé, ¹⁹ ka zə keel Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

*Yésus bá Belzebub
(Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10)*

²⁰ Mpúsə na, Yésus mú nyingə kə njów. Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú zə seengya cínəng mbii á ná bǎnəng *ompwíin bé bwá á shígé bə nə baan ná bwá dǫg. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág sá jǫngú. Bwá mú zə ná bwá zə ŋwa nyə nə ŋkul, nəcé bwá á ngə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyíguli ó mæççé bwá á ka shulə wú Yurúsalem wá bwá mú ngə nyímbulə bwámé nə bwámé ná: «Belzebub mə tów nyə lúúd. A ngə yíl buud məjamb nə ŋkul mə Belzebub wǫngú, njwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka jôw bwo ná bwá shíshúg nyádí. Nyə mú lás nə bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ŋkul wíng Sátan yí? ²⁴ Ŋkí buud ə dúl faan bwá bóóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dǫng í ámpúyé ná tów. ²⁵ Búúd

3:1 2.27-28 **3:6** Yuá 5.16, 18 **3:11** 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28 * **3:11** Bów-bów míshíshim míni mí á də ji buud mányúúlád, buud bǫng wá bwá á də wusə mányúúl shí. **3:12** 1.34; Luk 4.41 **3:16** Mis 1.13; Yuá 1.40-44 **3:21** 3.31; Yuá 7.5 **3:22** Mat 9.34; 10.25

o wúl njów bwá ká bóóg ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wəɔŋg í ábúlé bwey nə jímbúlə. ²⁶ Nkí Sátan má yida nyiŋgə cuwo, ngə yíl nyáméfwó, a má bóóg wə ní, a cugé ná nə ɲkul t̄w, a jɛɛ. ²⁷ Muud cúgə nə ɲkul nyíi njów má ɲkuŋkúl, júwo nyə isâ byé, a kú fwo figə ɲkuŋkúl wəɔŋg shí, wóolə nyə mənəkəda. Nji, á ká shîn wóolə nyə mənəkəda, a mú ka tɛɛm sha nyə njów. ²⁸ Bábálé, má jaaw bí ná, *misám myəsh búúd bwé sá myá, nə bímbí lú *bwaasúlə mpu dēsh bwé bá sá yí, í bá bə nə ijuugá. ²⁹ Njii, múúd yēsh mə bá kə nə bwaasúlə mpu wə Nkɛŋkɛ Shíshim yé, nyə abúle bwelə bə nə ijuugá. Nyíni múúd má sá sám á kandugə kandugə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcé bwé á ngə ci ná: «A ji nə bów-bôw shíshim.»

*Nyɔɔŋgú nə omínyoŋhú á Yésus
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Nyɔɔŋgú mə Yésus bənŋŋ omínyoŋhú bə bwé á ka jê, bwé mú t̄w tóón, ka lwâm muud ná a kág j̄w bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə mənəkúmbə mə búúd dí, bwé mú jaaw nyə ná: «Nyɔɔŋgú woó bənŋŋ omínyoŋhú bwô† bí na tóón, bwé ngə s̄ wo.» ³³ Yésus mú bɛsa nə bwo, nyə ná: «Nyɔɔŋgú waamə wə zə? Omínyoŋhú báamə wə ozə?» ³⁴ A mú kənd mísh dúg búúd bwé á ngə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyɔɔŋgú waamə nə omínyoŋhú báamə, bwé wə óga! ³⁵ Muud yēsh má də sá sâ Zembî mə jii yé, nyə wə jí mínyoŋhú waamə, ɲkí kóól waamə ɲkí ntâg nyɔɔŋgú waamə.»

4

*Kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Dúlúgá jwôw, Yésus nyə á ngə nyiŋgə jíigali buud, bwé njúl ncindye m̄ŋ. Buud bwé á ka sɛɛngya nyédí ɲkí jág bulya nə ndéé, a mú t̄w kə kəwa byóólád, ji shí, buud b̄ŋg cínú. ² A mú ngə jíigali bwo zhwog isâ míkandad. Nyə nə bwo nyédí njúgúlád ná: ³ «Bényúgá məlwə, bi mpúg gwágulə! Ngwól mbəəl məmpəg nyə á kə myɛɛg mpəg. ⁴ Í á ka bə, a ngə myɛɛg íi, nyúl mpumə mú shugala zhíi nə zhíi. Inunú í mú zə, zə shîn

lúú nywô. ⁵ Nyúl mpumə í mú shugala shí á məkwoógúd, kú nə fwámé məndəlú cínəŋg. Í mú námə lɛl wéesh míngwu, nəcé məndəlú má á shígé fifə. ⁶ Njii, ja yásə í má faan yí, míngwu mi mpwásə mí mú jígə, shîn shwáás nəcé kú nə fwámé míkəəl. ⁷ Nyúl mpumə í mú shugala íbiin-biinud. Ibiin-biin byəɔŋg í mú lɛl juwo nə ndéé káda íkólə í mpəg, í mú bə kú wúmə təo bumə. ⁸ Njii, nyúl mpumə í á shugala tag-tag shí d̄i, í mú k̄, mpu w̄y. Í mú ngə wúmə, dúl shug ibumə məwúm málól, dúlúgá məwúm məsaman, dúlúgá təd.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág!»

*Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)*

¹⁰ Ja á má kə bə nyáméfwó yí, *ompwíin bə wúm nə óbá nə buud bənŋŋ bwé á bə wá, bwé mú jí nyə ná a jáawug bwo nda míkanda mí kə ná. ¹¹ Yésus mú bɛsa ná: «Zembî nyə a má yə bí báá *ndimba á Faan dé. Nji buud o tóón b̄ŋg bwé é də gwág nji mikanda ¹² shú ná bwé dúg bə, bwé tɛɛm kənd mísh, bwé kú dúg; bwé tɛɛm gwágulə, bwé kú wambulə, ɲkwanjá bwé á bá cénd kuú njəond, Zembî juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bi agwágé kanda ni? Ká bí é bá ka gwág mílúgá na ntudélé? ¹⁴ Mbəəl məmpəg má də bɛ Mílésú mí Zembî. ¹⁵ Buud búsə t̄ŋ nda zhíi nə zhíi kúl mpəg Mílésú mí Zembî í á myɛɛg yí, jisə bəɔŋg bwé á bə ná, bwé ká námə shîn gwág Mílésú mí Zembî, *Sátan lɛl ntâg námə zə, zə yíl bwo mpəg í amə kə lámúd yí. ¹⁶ Ntó námə, bóól búsə nda bwé də lág mpəg shí á məkwoógúd. Ja bwé gwág Mílésú mí Zembî, bwé téd fwo lág myə nə məshusug; ¹⁷ nji bwé kú nə míkəələ bwádí cugud, bwé kú wá nadâ, bwé bɛ Mílésú mí Zembî nji kúkál baan, bwé ká námə bwəma nə məntágula ɲkí cúwálí nəcé Mílésú mí Zembî, bwé julə mányúul. ¹⁸ Bóól bwé də lág mpəg íbiin-biin d̄i. B̄ŋg búsə ná, bwé gwág Mílésú mí Zembî, ¹⁹ njii, yágúwó isâ yâ m̄ŋ mwôw, nə wímbúlə məbii, nə bíl zhwog iwímbúg

3:27 Iza 49.24 **3:30** Yuá 7.20 **3:31** 3.21 † **3:32** Míl mícilyá mí ayág mí ngə ci na ná: «Nyɔɔŋgú woó bənŋŋ omínyoŋhú bwô, nə okóól bwô...» námə nda mpánzə 35 í kə féel ná. **3:35** Mat 6.10 **4:1** 3.9 **4:9** Mat 11.15 **4:12** Iza 6.9-10; Mat 13.14-15 **4:19** 1Tm 6.9-10

yâ cug í mú zə káda Mílésú mí Zembî, mí mú bæ nda wúmæ. ²⁰ Bóól báá búse nda bwá də lég mpəg shí átutagú dî. Bâŋ búse ná, bwá gwág Mílésú mí Zembî, bwá lég myə, bwá mú wúmæ mpúmá, dúl shug wúmæ íbumá məwúm málól, dúl məwúm mósaman, dúlúgá təd.»

*Kaaná lámba
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Ye bwá də jida lámba ná bwá ké kúd dwo mpííd? Yé bwá də kə tâl shí gwoŋá? Ngaá jí yida bæ ná í tówúg cé lámba dî? ²² Kú nə sâ á *ndím̄ba í bá bwên kú nyín, ŋkí sâ á shwoó í bwên kú wóós mánkenyad. ²³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Jígá kuú ná kalé nə sâ bí mə də gwág yí! Nəcə yuug bí é də yigula bóól búúd ná ndí yí, gwá námá wə bwá bá də yigula bí nə ndí yí, bwá wá mábádî. ²⁵ Muud jí nə baalé fag yé, Zembî mə bá kwádala nyə nywo. Nji nyəŋgə cúgə nə ndí yé, Zembî mə bá məel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.»

Kaaná mpəg í də kə gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyiŋgə ci nə: «Faan mə Zembî dúsə nda yuug ga. Ngwól múúd mə myεεg mpəg nyádí fambá. ²⁷ Nyə e já ibulú, wəól mímwásə. Mpəg jáá í é kâl ná ndeé, í ŋgə wŋy gwáméfwó, muud nyə ámə bε yé kú mpu nda í ŋgə sŋy ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá nə mpəg kəg íkáá, í wá mábəga, mpúmá lwánd mábəga dî. ²⁹ Ná ndeé, ja mpúmá mə tŋ yí, bwá mú saag fambá, nəcé fwála bwá jélá nə saag yí í mə wóós.»

*Kaaná búbumá mutárud
(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yésus mú nyiŋgə ci nə: «Shé bí nə ŋkul ci nə Faan mə Zembî dúsə nda jí? Shé bí nə ŋkul yüga dwo nə wáyé kaaná? ³¹ Dúsə nda búbumá *mutárud. Búbumá jəŋg wə í búl cwáágəwo nə bíl íbumá í mampəg byēsh. ³² Nji ja bwá bε gwo yí, í də gwaa cə mólúgá mampəg m̄a fambá; í wá mílŋw ná ŋkudé, mbií á nə inunú bí nə ŋkul zə lwə maage cínəŋg nyádí gúgúwád.» ³³ Míl zhwoɡ mikaaná mbií nid wə nyə á də lás nə buud yé, námá mbií bwá á bæ nə ŋkul də gwág yí.

³⁴ Nyə a shígé də bwəle lás nə bwo kú kənd kaaná. Nji nyə á də kə féel isâ byēsh, ja bəŋŋə *ompwíín bε bwá mə kə bæ bwáméfwó yí.

*Yésus mə ŋkáánd nə ŋkwə
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Jwəw ŋgwúd dəŋgá mpwó-kugú, Yésus mú ci nə *ompwíín bε ná: «Shé línágá m̄an, kə faŋwíny!» ³⁶ Ompwíín bwá mú béegyá nə áncuncuma buud, kə kwey Yésus byóólúd. Bəŋŋə bwá mú kə nə dwo. Mólúgá mólú mə á bæ námá mákoogú, mə ŋgə bε bwo. ³⁷ Bwá ŋgə kə, seegyá nə məma ŋkwə mú tééd kuŋgúla, ikwə í májúwó í mú ŋgə shwiy byóólúd, byóól mú tééd lwándula nə məjúwó. ³⁸ Í á bæ, Yésus mbwúg bán byóólúd, a ŋgə já, lúú mbwúg fílo dî. Ompwíín bε bwá mú juuməshi nyə. Bwá nə né ná: «Yíguli sá wál zə yə! Ye sâ jəŋgá í acíyé wo təə sâ?» ³⁹ Yésus mú wəól, nyə ŋkáánd nə ŋkwə. Nyə nə m̄an ná: «Saləwóg, jigú ná shεε!» Nji nyə á shín lás ntáni yí, ŋkwə mú shwal shín, m̄an bæ nə shεε. ⁴⁰ Ntó Yésus mú ka ci nə ompwíín bε ná: «Wáyé mbií ífwaas ní? Ye bi cúgə nə búgə nə Zembî?» ⁴¹ Inkuŋkúúnd í mú jág bii bwo, kə jé bwá mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyé! Təə ŋkwə, təə m̄an í bálé sá nyə məgwág í?»

5

*Yésus mə yíl mājamb
(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)*

¹ Ntó bwá mú kə wóós cínú faŋwíny shí á Ogerazenyé. ² Yésus mú shulə byóólúd. A ká námá shín tâl məkuú shí, ŋgwólúgá múúd mú wú máshwoŋ dí, bəw-bəw *shíshim ŋgə lwáfələ nyə, zə bwəma nə Yésus. ³ Muud wəŋgú nyə á də ji baŋ máshwoŋ. Təə muud ŋgwúd nyə a shígé ná bæ nə ŋkul mə wálúla nyə, tεem bæ nə mímbwagə mí íŋkwánz. ⁴ Ija ŋkí bulya bwá á də tεem wóólə nyə məbwə nə mikwoolú mí íŋkwánz, bwá wá nyə mímbwagə məkuúd, nji nyə á də tŋ isâ íni byēsh. Təə muud ŋgwúd nyə a shígé bæ nə ŋkul mə káágúlə nyə. ⁵ Bulú nə mwásə nyə á də bul bæ nji baŋ máshwoŋ nə mímbəŋúd, ké də k̄im, a ŋgə béwəli nyúúl nyé nə məkwóógú.

⁶ Ntó nda nyə á dág Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kúlá, kə kúd Yésus məbwón shí, jəgula nə nyə, ⁷ a ngə kím ná: «Yésus, *Mwân má Zembî á gwów-gwów, shwê bān nə iney? Má jəgula nə wo jíná má Zembî dí ná, wo kú təl mə cwúndəd.» ⁸ Nyə á jəgula nə Yésus ntáni nəcə Yésus nyə á ngə ci nə nyə ná: «bów-bów shíshim, wúg nyə nyúúlád.» ⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jíná dwô wə zə?» Nyə ná: «Jíná dām wə “Kínda”, nəcə sá bí ηkí bulya.» ¹⁰ Bwə mú téég Yésus məbwê ná a kú yíl bwo ləəm dí kənd kúl shús.

¹¹ Na, məma sənz óηkuú, í á ngə də mbúmbúnád. ¹² Məjamb má mú téég Yésus məbwê ná a nyíngálág mwo óηkuú bəəngád. ¹³ A mú magulə ná í síyúg ntó. Bów-bów míshíshim myəəngá, mí mú zə wú múúd wəəngá nyúúlád, kə nyí óηkuúd. Sənz óηkuú ní, je bə ótósšin óbá, jêsh mú shwal bumb nə mikúlá, wú mbúmbúnád, kə juwa máηúd. Bwə mú ηgul məjúwó ná ndéé fudə.

¹⁴ Buud bwə á ngə baagulə óηkuú wá, bwə mú wəenzh kə ngə jaaw buud ηgwála nə míləəm míləəm. Buud bwə mú zə, zə dág sá í ámə síy yí. ¹⁵ Bwə mú zə wós kúl Yésus nyə á bə yí. Bwə dág múúd məjamb má á də lwáfulə yé, a njúl cínəng shí nə jəjə míkáándá, a njúl námə ná shəe. Bwə mú bul gwág ífwaas. ¹⁶ Buud bwə á dág sólúgá í á síy wá bwə mú jaaw bwo sá í ámə bə nə muud wəəngá nə óηkuú yí. ¹⁷ Ntó bwə mú téég Yésus məbwê ná a wúg bwədí ləəməd.

¹⁸ Ja Yésus má kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwê ná a ηwág nyə nyédí gwoəngəd. ¹⁹ Nji Yésus nyə a shígé magulə. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wódí kwáádá kə jaaw búúd bwô sá jêsh Cwámba má sá wo yí, nda á má gwág wo ηkúηkwóhúlə ná.» ²⁰ Muud éne músa kyey, kə ngə jaaw buud wá Dekapwól sá jêsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bəəng bēsh bwə á gwág wá bwə mú bul káam.

Yésus má gwúmushi

shilə mə Zharus

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Ja Yésus má səw kə fanwíny byóól dí yí, buud bwə mú zə lyə nyə áncuncuma, a njúl ná bwúnád. ²² Ngwól njwú á *mpáanzé

minjígulá, nə jíná ná Zharus mú wós. Nji nyə á dág Yésus yí, nyə á zə kúd məbwón shí, ²³ téég nyə məbwê. Nyə ná: «Súsás jám í ngə júgula. Má jəgula nə wo ná wo zəg kə keel nyə məbwê, a bəg mpwogé, a cágəg.» ²⁴ Bá Yésus bwə mú kə, buud bwə ngə bə bwo áncuncuma, bwə ngə shúsə Yésus ikómb byêsh.

²⁵ Ngwól múdá nyə á bə cínəng, məcií má á də wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. ²⁶ Nyə á bul dág cúη ncúlyá ojwówuda dí sələ ná a yál, a shín keenzh *mwaané yé yêsh. Nji, a kú yál, bwas ngə yida yáag yáagúg. ²⁷ Nda nyə á gwág lān má Yésus ná, nyə á kə Yésus mpəsə kwon na áncuncuma buud dí, kə kúnnya nə nyə káándá, ²⁸ a ngə táduga ná: «ηkí mə kúnnya nə nji káándá má Yésus, mə yál.» ²⁹ Nji nyə á kúnnya nə nyə káándá yí, məcií tōw ntāg nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a má yál. ³⁰ Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífə má wú nyə nyúúlád. A mú yág mpəsə búúd dí, jí ná: «Zə má kúnnya mə nə káándá éne?» ³¹ *Ompwíin bə bwə mú bəsa nə nyə ná: «Wo ngə dág buud ó ngə shúsə wo ikómb byêsh, wo nyíngə jí ná: “Zə má kúnnya nə mə káándá éne?”»

³² Nji Yésus mú ngə kənd mísh mákoogú məkoogú ná a dág múúd nyə ámə sá sólúgá wəəngá yé. ³³ Mudá éne nyə á ngə lilya nə ífwaas, nəcə nyə á mpu sá í ámə síy nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, jaaw nyə búbálé yêsh. ³⁴ Ntó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wām, wo má *dág cug nəcə búgá gwô. Kaág ná shəe. Bwas í shínúg wo!»

³⁵ Yésus ngə ná lás ntáni, buud bwə mú wós wúlə wə njwú á mpáanzé minjígulá zə ci nə nyə ná: «Shilə wô má yə. Wó ka kwo ngə ntágulə Yíguli nə ji?» ³⁶ Nji, Yésus kú bish sá bwə á ngə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú beeg fúndə, bəg nji nə búgá.» ³⁷ A mú ci ná təə muud kú bə nyə, a kə nə nji Pyêr nə Zhák bá mínyəhú yé Yuánes. ³⁸ Ja bwə má jé njwú á mpáanzé minjígulá dí njów yí, Yésus mú dág buud bwə ngə sá saagawo mímbí mímbí, bwə ngə jii, bwə ngə kím. ³⁹ A mú nyí njów, nyə nə bwo ná: «Bí ngə jii nə ngə sá bímbí lú saagawo ní nəcə ji? Mwân nyə afwóyé yə,

a ngə yida já.» ⁴⁰ Bwə mú yida ngə cágulə nyə. Ná ndeé a mú wéeshəli bēsh tóón, lúgə nji sóónɡú nə nyəónɡú mə mwân, nə buud ó gwoonɡ jé. Bwə mú nyi fúm, kúl mwân nyə á bə yí. ⁴¹ A mú bii mwân wəonɡú mbwâ. Nyə nə né ná: «Talita, kûm!» Ntó mə ké ná «Mwámuda! Mə ci nə wo ná: wəolúg!» ⁴² Cé nə cé, shilə wəonɡ mú wəol, tééd kyeyá, nəcé nyə á bə nə mimbû wûm nə mimbá. Ja bwə mə dúg ntúni yí, bwə mú ngə káám mbií á nə fəg jímb lúúd. ⁴³ Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwə kú bwiinɡ múúd sâ í mə s̄y yí. A mú ci nə bwə yəg nyə sâ mə dâ.

6

Buud ó Nazarêt bwə ban Yésus (Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Yésus mú ka wú na, bənəŋ *ompwíin bé bwə mú kə nyéđí kwáádá. ² Ja jwôw lú Sábaad í á wóós yí, nyə á kə *mpáánzə mínjígúla, kə ngə yə buud mínjígúla. Ncúlyá buud bwə á ngə gwágulə nyə wá bwə mú ngə bul káam, bwə ngé jî ná: «Bíga ísâ í á wú nyə ngow? Dúga váal fəg wé jî? A ngə mpu sá dúga váal *məshimbá wa ntədəlé? ³ Kábíndá á mwân mə Maríya dí éga? Mínyonə mə Zhâk, bənəŋ Yózes, nə Yúdə nə Shímun dí éga? Ngaá okóól bé búsə wa sádí!» A mú bə bwo kwal-bəonɡú. ⁴ Yésus mú zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá mə də námə bwəma nə mpyón nji nyéđí kwáádá, nə nyéđí məwónɡód, nə nyéđí njów búúdəd.» ⁵ Nyə a shígé bə nə ŋkul sá tɔɔ *shimbá cínəŋ nyéđí kwáádá, nji baalé mímbəl nyə a keel məbwâ, cəg myá. ⁶ A mú bul káam nda búúd bwə á bə kú *búgula nyə ná. Ná ndeé a mú cə, ngə kə məkwáádá məsh m̄a faan dəonɡúđ kə ngə yə buud mínjígúla.

Yésus mə lwâm ompwíin wûm nə óbá (Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

⁷ Ja ísâ íni í mə cə yí, Yésus mú jôw *ompwíin wûm nə óbá bé, a mú zə ngə lwâm bwo óbá óbá. A shîn yə bwo ŋkul á dúlə yíl búúd bów-bôw míshíshim. ⁸ A báásulə bwo ná: «Ja bí mə ké yí, bí kú ŋwa íbaduga í njəond, ka nji wagatíg. Bí kú ŋwa bələđ,

tɔɔ baamutálá. Bí kú kə nə *mwaanê. ⁹ Bí bwáád osiláfaas! Nji bí kú bwáád íshimí íbá.» ¹⁰ A mú nyinɡə ci nə bwo ná: «Ja bí mə jé wúl ngwəla dí yí, bí ó jî njów bí amə nyí yíid, kə jé jwôw bí mə bá lə yí. ¹¹ Búúd bwə ká bá bə kú ləg bí gúl kúlúđ, bwə kú ceel gwág sâ bí mə jáaw bwo yí, bí ó bá wú cínəŋɡú, bí kudə fumbyá í amə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgú wəonɡú í lwágulə bwo ná bwə mə byaagulə.» ¹² Ná ndeé ompwíin bé bwə mú zə kə, kə ngə cúndə ná buud bwə céndúg mítədúgá. ¹³ Bwə mú námə yíl buud zhwog məjamb mə á ngə ntəgələ bwo má. Bwə gwáágulə zhwog mímbəl məwúdə, ngə lwag myo.

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud (Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

¹⁴ Njwú-buud Herod mú gwág jínə mə Yésus ngə jag bul jwə, bóólúgá búúd bwə á ngə ci ná: «Yuánes Nduu-buud mə gwûm, sâ jəonɡ wə á músə nə mpífá á ngə sá *məshimbá ntúni ni.» ¹⁵ Bóólúgá ná: «Jísə Eli.» Bóólúgá ná: «Jísə Zembí ngwól *múúd micúndá yé, nda bəonɡ ó ayág.»

¹⁶ Ja Herod nyə á gwág ntó yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud mə á cígə cún wə éne! A mə gwûm shwónəđ!» ¹⁷ Nəcé Herod nyəməfwó nyə a ŋwa Herodyâd, mudá mə mínyonə yé Fílíp, bā. Lású wəonɡ wə í á sá ná Herod lwámúg buud kə bii Yuánes, wóolə nyə məŋkəda, kə wá nyə mímbwugəd. ¹⁸ Nəcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajéláyé nə ŋwa mudá mə mínyonə woó ná wo bā!» ¹⁹ Herodyâd nyə á ka də fəm Yuánes, a mú də sə məzhí né a gwú nyə. Nji, yuug jé í á shígé bānda ²⁰ nəcé Herod nyə á də mpu ná Yuánes jî tátəlí muud mísh mə Zembí dî, a njúl muud Zembí, nyə á ka də gwəqə nyə. Sâ jəonɡ wə nyə á də keem nyə yí. Ná ndeé, teem bə ná iciyá í Yuánes í á də shul nyə lámúđ, nyə á yida námə də gwágulə nyə nə məshusəg.

²¹ Ná ndeé, Herodyâd nyə á zə dúg zhí mə gwú Yuánes jwôw Herod nyə a təl zaŋ byélé dé yí. Herod nyə a jôw milúlúú myá ləom nə myá izimbi, a jôw námə otówe ó shwóg

5:41 1.31; 9.27 5:43 7.36 6:2 Yuá 7.15 6:3 Yuá 6.42 6:4 Yuá 4.44 * 6:11 Ja Oyúden bwə á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwə á də lwágulə ná, kúkúl shí bwə amə təl mákuú máŋ yí, bwə mə kál gwo nə buud bí cínəŋ wá ná bwə músə sâ nyéé. 6:13 Zhk 5.14 6:14 8.28 6:15 Luk 7.16 6:17 Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20

wâ Galilê. ²² Í á ka bæ, Herod bánôn buud bœngú bwé njúl shí, shilê má Herodyâd mú nyíi cínong, tééd sáágúlê cwánúd. Kuú zâñ yé mú zæ bul nywa Herod bánôn buud óni míshúd. Kæ jé Njwú-buud nyæ á ci næ nyæ ná: «Jaawúg mæ sâ jêsh wó céél yí, mæ é fáágulê wo gwo.» ²³ A mú kaag nyæ fwámé kaag ná: «Teem bæ næ wó jii mæma mpál á faan dâm, mæ é fáágulê wo gwo.» ²⁴ Shilê ni kú fwo bæsa, a mú wóós tóón, kæ jí nyóónghú ná: «Mæ gwáámbúg jí?» Nyœngú mú bæsa næ nyæ ná: «Gwáámbúg lúu má Yuánes Nduu-buud!» ²⁵ A mú læl ntâg jéél nyiŋgæ kæ jé wé Herod, kæ ci næ nyæ ná: «Má jii ná wo yág mæ lúu má Yuánes Nduu-buud yáásád wa kíkidíga.» ²⁶ Ngwóómbúlú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyæ á bwey keen ŋkaané mísh má ójóñ dí ná, nyæ a shígé nywá nyiŋgæ ban ná nyæ ayáyé nyæ sâ nyó ámæ gwáámb yí. ²⁷ Námá cé næ cé, a mú kænd ngwólúgá zimbí ná: «Zaá mæ næ lúu má Yuánes Nduu-buud!» Muud wœngú mú kæ cígæ Yuánes cúñ. ²⁸ A mú zæ næ lúu yáásád, zæ yæ shilê ni. Shilê ni mú kæ næ wo, kæ cwámbulê nyóónghú. ²⁹ Ná ndéé *ompwíin ó Yuánes bwé mú gwág sóólúgá wœngú. Bwé mú kæ ŋkêny kug nyúul má Yuánes kæ wá shwóñud.

Yésus mæ yá búúd idâw

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

³⁰ Ja *búúd ó lwámá ó Yésus bwé á nyiŋgæ yí, bwé á zæ bwiing Yésus sâ jêsh bwé á kæ ŋgæ sá yí, næ sâ bwé á ŋgæ jíguli buud yí. ³¹ Yésus mú ci næ bwo ná: «Zægá, shé kág kúl búúd bwé cúgé yí ŋwá ná kæ woga.» Nyæ á ci ntó næcé buud bwé á bæ cínong ŋkí bulya, bóól ó ŋgé kæ, bóól ó ŋgé nyiŋgæ, mbií á ná bánôn ompwíin bé bwé á shígé bæ næ fwála ná bwé dág. ³² Bwé á ka kæwa byóólúd, kyey ná bwé ká ji bwáméfwó bugád kúl búúd bwé cúgé yí. ³³ Nji buud ŋkí bulya bwé á dág bwé ŋgé kæ byóólúd, bwé mú yag bwo. Buud bwé á ka ŋgæ wu míngwála myêsh dí, ŋgæ kæ næ mikúlê, ká sám̄b Yésus bánôn ompwíin bé shwóg kæ tééd jê.

³⁴ Ja bwé má shulê byóól dí yí, a mú dág mánkúmbæ mæ búúd máni, a mú gwág

bwo cey lámúd næcé bwé á bæ nda sœnz încwæmbe í cúgé næ mbaagulê yí. Ntó a mú ŋgæ jíguli bwo isâ ŋkí bulya. ³⁵ Nda kugú í á ka jé ná, ompwíin bwé mú kæ ci næ nyæ ná: «Sé búsæ wa bugád, kugú námé óga. ³⁶ Bídúg búúd óga, bwé kág íbaafé næ mákwáádé mäsé wa kúná-kúnæ má, kæ kusæ sâ mé dâ.» ³⁷ Yésus mú ci næ bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sâ mé dâ.» Bwé mú jí nyæ ná: «Sé é sá ntædelê ná sé kúsæg íbuléd kwaga næ buud óga? Í jii ódanarí† mitéd mímbá!» ³⁸ A mú jí bwo ná: «Bi búsæ næ íbuléd ínáy? Kægá dág!» Bwé mú kæ l̄. Bwé mú zæ jaaw nyæ ná: «Sé búsæ næ íbuléd itóón, næ oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci næ bwo ná bwé jílug buud shí ikínda ikínda ákanda dî. ⁴⁰ Bwé mú zæ ji shí ikínda ikínda, bíl íkínda næ buud tæd, bíl næ buud mæwûm mátóón. ⁴¹ Ja búúd bwé má shîn ji shí yí, Yésus mú ka ŋwa íbuléd itóón næ oshú óbá óni, a bán mísh gwôw, yæ Zembí akíba. A mú fêy íbuléd, yæ ompwíin bé. Bwé mú kaaw búúd. A mú námé kaaw oshú mbií ŋgwúd. ⁴² Buud bêsh bwé mú dæ, jílé, idâw lág. ⁴³ Ompwíin bwé mú sœng íkúl í buléd næ íkúl í óshú í á lág yí, byêsh í á lwánd mábwumú wûm næ mábá. ⁴⁴ Buud bwé á dæ íbuléd byœng wá, bwé á bæ budûm otóóshin otóón.

Yésus má kyey májúwó dí gwôw

(Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21)

⁴⁵ Námé nji í á shîn yí, Yésus næ *ompwíin bé ná bwé kágag byóólúd, bwé línág kæ nyæ shwóg Betusayída, mân fanwíny té nyæ é ŋgæ fwo bíd zhwog buud bwé á bæ óni yí. ⁴⁶ Yésus mú shîn bíd búúd, a músæ bád mbánud ná a ká jægula næ Zembí. ⁴⁷ Bulú mú zæ yínd, kwey ná byóól mú tâm mân, nye má lág cindú nyæmé. ⁴⁸ Nyæ á ka dág ná júgæ í ŋgæ bæ ompwíin cúñ næ cúñ, næcé ŋkwó nyæ á ŋgæ yida wú kóómb bwé á ŋgæ kæ yí. Ngeε míngwûm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músæ zæ bæ bwo, a ŋgé kyey næ mækuú májúwó dí gwôw. Nyæ á ka sá nda a c̄ bwo. ⁴⁹ Ja bán bwé má dág a ŋgé kyey næ mækuú májúwó dí gwôw yí, bwé má téduga ná jísæ *jîm, bwé mú bwú óŋkwiimbyê. ⁵⁰ Næcé bêsh bwé a dág nyæ,

6:23 Est 5.3, 6; 7.2 6:30 Luk 6.13; 10.17 6:32 8.1-10 6:34 Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 9.36; 14.14; 15.32; Mak 8.2 † 6:37 danarí: Danarí ŋgwúd í á dæ kwaga næ myóna myâ ŋkúmba jwôw. 6:43 2Oj 4.43-44 6:46 Luk 5.16 6:48 Zhb 9.8; Luk 24.28 6:49 Luk 24.37 6:51 4.39

in̄kũkũúnd í mú bii bêsh. Yésus mú læel ci nã bwo ná: «Sælágá milâm shí. Mã wã éne, kúgá fúndã!» ⁵¹ A mú kã kãwa byóólád, kwey bwo, ñkwõ mú ntãg shîn. Bwã mú kãam mbií á ná fũg dũ jĩmb lúúd. ⁵² Bwã á bul kãam nãcé bwã á shígé fwo mpu gwág mbií múúd mã Yésus. Sã jãõngã ẽ í á sã ná bwã kú wãmbulã sã nyã á cẽel jĩgũli bwo ja nyã á sã ná ibulãd í búlyag yí. Bwã á bã ná ñkí jilã milúu.

*Yésus mã lwag mímbãl Genezarêt
(Mat 14.34-36)*

⁵³ Bwã mã shîn lína mãñ, bwã mú jé lãom á Genezarêt, bwã mú sãl byóól. ⁵⁴ Nãmã shulãlã bwã á shulã byóólád yí, buud bwã mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwã mú kã nã mikúlã kã ñgã bãngũla shí nyõõng nyêsh dî. Bwã mú ñgã ñkêny mimbãl ítanjãd, ñgã kã nã myo kúl jêsh bwã á ñgã gwág ná Yésus jisã yí. ⁵⁶ Yésus mú ñgã kyey mãkwãádã nã míngwãla, tãõ íbaafã. Buud bwã mú ñgã kã bwĩg mimbãl myãñ mímbaadãd, íkúl nyã é ñgã cõ yí. Bwã mú ñgã téég nyã mãbwã ná a bídãg ná bwã jisõwũg ñgã kúnã ñji nã *mbwaag kãándã yé. Bõõng bwã á ñgã kúnã nã nyã wã bwã mú ñgã yãl.

7

*Ofarizyên nã ijãm nã ijag
(Mat 15.1-9)*

¹ *Ofarizyên nã bóólúgã *Oyĩgũli ó mãcẽẽ bwã á wú Yurúsalem, kã wã Yésus. ² Bwã mú zã dũg ná bóólúgã *õmpwíin bẽ bwã á dũ dã idãw mãbwã nã mãbwam. Ntõ jĩ ná bwã á shígé dũ gusa mwo mbií mãcum mã *Oyúden mã ñgã jĩgũlí yí. ³ Í njúl ná Ofarizyên nãmã ndã Oyúden bêsh bwã á shígé dũ dã, bwã kú fwo mpu gusa mãbwã, nãcé bwã á dũ yãág nã mãcum ímpãámbã í á lúgã mã. ⁴ Ja bwã nyĩngã míkus dî yí, bwã cúgã nã ñkul dã kú fwo gusa. Bwã á dũ nãmã baagũlã bílúgã íjãm nã ijag ndã dálã gusa íbálã nã mikãágã nã iwõngõ.

⁵ Ja Ofarizyên nã Oyĩgũli ó mãcẽẽ bwã á dũg ntũni yí, bwã mú ci nã Yésus ná: «Ompwíin bwõ bãñ bwã aõgã nã baagũlã mãcum mã ímpãámbã, bwã ñgã dã kú gusa mãbwã. Jĩ í sã ntõ?» ⁶ Yésus mú bẽsa bwo ná:

«Ízayí nyã á bã nã ñkaam ja nyã á cúndã shú dãn, bí buud ẽ mãkãñ mbií wúsã cilyã yí, ná: Kúl búúd ga í ñgã gũmal mã ñji mímpu dî, milâm myãñ mí njúl shwóg-shwóg nã mã.

⁷ Wãñ ñgãlã sãgũsã bwã ñgã sãgũsã mã yí wúsã ntõ ñgwas.

Bwã ñgã yida jĩgũli buud minjĩgũlã myã mãmpãndí mã búúd.»

⁸ Yésus mú kwãdulã ná: «Bí mã myaas mãcẽẽ mã Zembî, yida nywĩlya nã mãcum mãn.» ⁹ A kwo nãmã ci ná: «Bí mã mpú dũ ntõ mpãndí mã Zembî ná bí mã yida baagũlã mãcum mãn. ¹⁰ Moyiz nyã á ci ná: “Gũmálãg sóõngã wõ nã nyõõngã wõ.” A nyĩngã nãmã ci ná: “Múúd mã kã lweem sóõngã yé ñkí nyõõngã yé, bwã jalã nã gwú múúd wõõngã.”

¹¹ «Ñji bí bãñ bí ñgã ci ná: “Múúd mã kã jaaw sóõngã ñkí nyõõngã ná: ‘Sã mããmã nywã kwíind wo nã ndí yí í músã korbã (ntõ mã kã ná ñkõw nyõõng í músã mãyãna shú mã Zembî),’ ” ¹² bí kú cĩndal múúd wõõng ná a sãág sã shú mã sóõngã ñkí nyõõngã. ¹³ Ngaã ntõ jĩ ná bí ñgã sã ná Milãsú mí Zembî mí bãg ñkãngũg, mãcum mãn yidã mpu yãág? Bí ñgã nãmã nyĩngã sã bíl zhwog isã í abúbõw!»

*Isã í dũ wã múúd mãlwaagũwo yí
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Yésus músã kã kwo yid, lãsha nã buud bwã á bã cĩnãngã áncuncuma wã, nyã nã bwo ná: «Bí bêsh bẽnyúgã mãlwã, mpu gwãgulã. ¹⁵ Sã í dú wú tóõn, nyíi múúd nyúúlãd yí, gwã dî í dú wã múúd mãlwaagũwo mísh mã Zembî dî; ñji byõõng í wú nyãdí lãmãd yí, byõ wã í dú wã nyã mãlwaagũwo. ¹⁶ Muud jĩ nã mãlwã mã gwág yé, nyã mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lúgã áncuncuma buud. Bãñõñ *õmpwíin bẽ bwã mú nyĩngã kã ñjõw. Cĩnãng bwã mú zã jí nyã ná a fãéllãg bwo kaaná wõõngã. ¹⁸ A mú kã ci nã bwo ná: «Ye bí búsã nãmã kú mpu gwág isã? Ye bí agwãgã ná sã jêsh í wú tóõn nyíi múúd nyúúlãd yí, í cúgã nã ñkul wã nyã mãlwaagũwo mísh mã Zembî dî. ¹⁹ Nãcé í anyíiyé nyã lãmãd. Í yida kã nyã mwõ dî ná ndãé í mú wóõs kã bíd.» (Ntõ mã cẽel ci ná idãw í cúgã nã mãlwaagũwo mísh mã Zembî dî.) ²⁰ Nyã mú

nyingə ci ná: «Sâ í wóós wú múúd dí yí, gwá wé í wá nyə məlwaagəwo mísh má Zembî dî. ²¹ Nəcé lâm má múúd dí wə bów-bôw mítádúgá mí də zhu yé, nə janğa, nə júwo, nə məgwú mə búúd, ²² nə minəomb, nə yéesh mábii, nə mbíya lâm, nə məkəŋ, nə asíy-síy, nə zhíŋ, nə *bwaasúlə mpu, nə dúlə ŋkəny nyúúl, nə cəg ímpwúfú. ²³ Isâ íni byēsh í wú lâm má múúd dí cwú, byó wé í dú wá múúd məlwaagəwo mísh má Zembî dî.»

*Mudá ikúl má búgula Yésus
(Mat 15.21-28)*

²⁴ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kóómb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyíi wúlúgá njówád, nyə ŋgá sɔ́ ná muud kú mpu ná nyə jí cínəŋg. Nji buud bwé mú bəle námə mpu. ²⁵ Kú námə bwey, ŋgwólúgá mudá mú gwág ná Yésus má jé cínəŋg. Mudá wəŋgá, bów-bôw shíshim í á bul bii shilə yé. Nyə á ka zə kəl nyúúl Yésus dí shí məkuú. ²⁶ Mudá wəŋgá nyə á bə shilə Ogərək, nyə a byêl ləom á Fenisî, shí á Sirî. Nyə á ka zə jəgula nə Yésus ná a yílúg shilə yé jamb. ²⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Fwog bíd ná bwân ó njów bwé dág ná ndeé, jíla. Nəcé ŋwálə ídəw í bwân ó njów, wusə yə ómpyə, í anywáyé.» ²⁸ Nji mudá éne mú zə bəsa nə nyə ná: «Ká, Cwamba, ompyə bwé də námə cwála mámpulú má dú kud túwəli bwán dí shí má.» ²⁹ Ntó Yésus mú zə ci nə né ná: «Nda wo má mpu bə nə zény ná, nyingəg kə wódí njów; məjamb má á ŋgə lwáfələ shilə wô má, má má wú nyə nyúúléd.» ³⁰ Mudá wəŋgá mú nyingə, kə nyádí njów, kə kwey Mwân mbwúg shí, məjamb má má wú nyə.

Yésus má lwag akúmálwə

³¹ Mpásə na, Yésus mú wú ŋgwála á Tir, ciŋgya Sidon. Nyə a lína mpál shí á miŋgwála wúm kə ŋgeε mənə má Galilê. ³² Cínəŋg bwé mú zə nyə nə ŋgwól akúmálwə a njúl námə fífi. Bwé mú jəgula nə Yésus ná a bədug nyə məbwə. ³³ Ntó Yésus mú zə ŋwa múúd éne kə nə nyə kóómb búúd bwé á shígé bə yí. A mú jil nyə inyiná málwád, a yíl. A sey məntənd nyádí inyinád ná ndeé a cilə múúd éne júmád. ³⁴ Ná ndeé nyə mú yág gwów, nyə səl fəm, nyə mú ci nə muud éne ná: «Efata!»

(Ntó má ké ná «bánúg!») ³⁵ Cé nə cé jəŋgád, muud éne məlwə má mú bəŋ, téembí í mú wú júmád. Nyə mú mpu ŋgə lás. Yésus mú nyingə nə nyə, zə kwey búúd. ³⁶ Ntó Yésus mú báásələ bwo ná bwé kú bwəle jaaw tóo muud. Nyə á tεem báásələ bwo ntáni, í mú yida bə nda nyə á ŋgə lwám bwo ná bwé ŋgág nə cúndə. ³⁷ Buud bəsh bwé mú bul bî, bwé ŋgá ci ná: «Isâ byēsh nyə ŋgá sá yí bísə ŋkí bul nywa! Nyə bəle sá ná wəakúmálwə bwé gwágúg, mifífi mí lásúg!»

8

*Yésus má nyingə yə búúd idəw
(Mat 15.32-39)*

¹ Mwəw məŋgá dí, áncuncuma buud nyə á zə seŋgya kúl Yésus nyə á bə yí. Nda bwé á shígélə bə nə sâ má də ná, Yésus mú jəw *ómpwíin bə, nyə nə bwo ná ² «Mə ŋgə gwág buud óga ŋkúŋkwónúlə nəcé sənəŋ sə má jí mwəw málóol, ja gaad bwé cúgé ná nə sâ má də. ³ Ŋkí má nyingə bwo ntáni zha ná bwé kág bwéadí, bwé é kə tag nə məntəmbəli zhíd, nəcé bóólúgá ŋkí bulya bwé ŋgə gwaa zhu.» ⁴ Ompwíin bə bwé mú bəsa nə nyə ná: «Sá é wíl bwo ntədəlé ná bwé jíla wa bugád?» ⁵ Yésus mú jí bwo ná: «Bí búse nə íbuléd íné?» Bwé ná: «Zəŋgbá.» ⁶ Yésus músə ka ci ná buud bwé jíg shí. Ná ndeé a músə ŋwa íbuléd zəŋgbá byəŋgá, a yə Zembî akíba, a fēy byo ikúl ikúl, yə ómpwíin bə ná bwé kág ŋgə kaaw, bwé mú kə kaaw búúd. ⁷ Bwé á bə nə búbaalé íshúshú. Nyə mú ŋwa námə, yə Zembî akíba. Nyə nə ompwíin bə ná bwé káawug námə byo. ⁸ Buud bwé mú də ná ndeé, jíla. Zhwog ikúl í mú lág tən məkúdé zəŋgbá. ⁹ Í njúl ná buud bwé á jee bə otóshin onə. Yésus mú nyingə búúd ná bwé kág ŋgə kə. ¹⁰ Nyə shwal kəwa byóólú, bənəŋ ompwíin bə bwé mú kə shí á Dalmanuta.

*Ofarizyēŋ bwé jî dūg sâ mímbúgú
(Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)*

¹¹ Ja bwé má kə jé wu yí, *Ofarizyēŋ bwé mú zə shúsə Yésus nə minjígá mí mábwbəbúlán, bwé zə jí nyə ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ŋgə zhu gwəw. ¹² Yésus mú

səl fâm nə mətag má nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nəcə jí bí kala buud ga bí ηgə céél dúg shimbá yí? Búbálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé bwεε dúg tɔɔ sâ!» ¹³ A mú béégya nə bwo, kwo kə kəwa byóólúd né a lína, kə cínú fanwíny.

Ompwíin básə nə jág
(*Mat 16.5-12; Luk 12.1*)

¹⁴ *Ompwíin bwá á ka wusa ηwaálə íbuléd ja bónŋ bwá á kəwa byóól dí yí, bwá á bə nə nji ηgwúd. ¹⁵ Yésus mú báásulə bwo ná: «Jígá ncə nə *Ofarizyēη *ləvur wán, tɔɔ yé má Herod». ¹⁶ Bwá mú ηgə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé sə cugé nə íbuléd.» ¹⁷ Yésus mú mpu sâ bwá á ηgə ci yí. A mú jí bwo ná: «Nəcə jí tédúgá wúsá bí nji ná bí shígé ηwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntáni yí? Kú wámbulə ísâ! Bì anyíngáyé ná bə nə fug í? ¹⁸ Bì básə nə mísh, nji bí kú dúg í? Bì básə nə məlwə, nji bí kú gwág í? ¹⁹ Bì anyíngáyé ná téduga ja má á fēy íbuléd itóon buud otóóshin otóon də yí? Bì á lwándulə məbwumú mánéy nə ikúl bí á lág nə ndí yí?» Bwá ná: «Wúm nə məbá.» ²⁰ Nyə ná: «Ja má á fēy íbuléd zanɡbá buud otóóshin onŋ də yí, bí á lwándulə məkúdé mánéy nə ikúl bí á lág nə ndí yí?» Bwá ná: «Zanɡbá.» ²¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yésus má lwag áncím-ncím

²² Ntó bwá mú kə jé Betusayída. Buud bwá mú zə nyə nə áncím-ncím, zə téeɡ Yésus məbwə ná á kúnýág nə né. ²³ Yésus mú zə bii áncím-ncím wəŋgə mbwád, wú nə né kwáádá. Kúl bá bwá á kə yí, nyə á ηwa məntənd, bwiid múúd éne míshúd, a bəd nyə məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ηgə ηwá dúg?» ²⁴ Áncím-ncím mú bēny mísh, nyə ná: «Mə ηgə dúg buud. Básə nda ílí, nji í ηgə jaand.» ²⁵ Yésus mú nyiŋgə kwo kəel múúd éne məbwə míshúd. Nyə mú yál. Nyə mpu dúg ísá byēsh ná ηgəŋ. ²⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nyíngág, wo kág bídí; wo kú nyiŋgə kə kwáádá níđ.»

Yésus jisə Mesí
(*Mat 16.13-20; Luk 9.18-21*)

8:15 Luk 12.1 **8:16** 6.52 **8:18** Zhe 5.21 **8:20** 8.8-9 **8:23** 7.33; Yuá 9.6 **8:28** 6.14-15; 9.11-13; Luk 7.16
8:29 Mat 16.16 * **8:29** Kríst: Kríst mə kə nə «kwiidye buud Zembí nyə á kaag yé.» **8:30** 9.9 **8:31** 9.30-32; 10.32-34 **8:34** Mat 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25 **8:34** 1Pr 2.21 **8:38** Mat 10.33; Luk 12.9 **9:1** Mat 16.28

²⁷ Yésus bánŋη *ompwíin bé bwá músə cə na, kə ηgeε məkwáádá mə Sezaré mə Fílíp. A mú ηgə jí ómpwíin bé nūη zhíd ná: «Buud bwá ηgə ci nə mə jisə zə?» ²⁸ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Bóólúgá búúd bwá ηgə ci nə wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisə Eli, bóólúgá bwá ηgə námə ci nə wo jisə ηgwól *múúd micúndá.» ²⁹ A mú nyiŋgə jí bwo ná: «Ká bí bāη ηgə ci nə mə jisə zə?» Pyēr músə bəsa nə nyə ná: «Wo jisə *Kríst.*» ³⁰ Ná ndeé, a mú báásulə bwo ná ci bwá kú bwεε jaaw múúd sâ á jisə yí.

Yésus má bá ya, a nyiŋgə gwúm
(*Mat 16.21-28; Luk 9.22-27*)

³¹ A mú ka téeđ jígúílilə bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúd né ocúmbá buud wə ləom nə milúúlúú myā ofada nə *Oyígúli ó máceε bwá kág jág jugushi nyə, bwá kudəwa nyə, bwá gwú ntāη nyə. Nji a bá gwúm shwŋ dí mpúsə mwów məlól.» ³² Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwó. Pyēr músə kə nə nyə koogá, kə lás nə nyə. ³³ Yésus músə yid, dúg *ómpwíin bé, a mú ηkáand nə Pyēr ná: «Wúg mə na, *Sátan! Mitédúgá myô mí cúgé mítédúgá mí Zembí, mísə nji mítédúgá myā buud.»

³⁴ A mú ka jŋw ncúlyá buud bwá á bə cínəŋg wá bánŋη ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «ŋkí muud má cεel bε mə, a bəg kú jagulə nyáméfwó; a ηkényág kwolós jé, a bε mə. ³⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəŋgə mə jímbál cug jé nəcé mə nə shú Jəjə Kéél yé, a faam. ³⁶ ŋkí muud má bii məbii məsh mə shí ga ná ndeé *shíshim yé jímb, wáyé mfíí nyə é bə nə ndí cínəŋg yí? ³⁷ Muud jì nə ηkul wá jí shú ná a nyiŋgəg bii shíshim yé? ³⁸ Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwŋ, gwág íciyá byām shwŋ kala búúd á mítédúgá olíŋgí í ηgə sá məbŋw ga dí yé, Mwān mə Múúd mə bá námə gwág nyə shwŋ ja á bá zə a ηgə ηkəŋəwa məŋkəŋəwa mə Sóŋgá yé, bánŋη míféeshá mí wəŋgəles yí.»

9

¹ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Búbálé má

jaaw bí ná, bóól búúd básá wa óga, bwá abúlé bwεε ya, bwá kú fwo dúg Faan má Zembí má wóós nà ñkul.»

*Yésus má lwóyá mǔlwaná myé
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Mpúsə mwôw mäsaman, Yésus mú ñwa Pyêr nà Zhâk bá Yuánes. A mú wú nà bwo búúd dí, bwá kə bád wúl məma mbáñúd, ñji bə́nəñ kú nà ñgwól múud. Nyúúl nyé mú shwǒǒla bwo míshúd, ³ mikáándé myé mí mú ñgə jág bul faan nà mbii mǎfuma má ná, tǒ muud cúgə nà ñkul gusa mikáándé ná ndeé mí fuma ntó. ⁴ Cínəñgá, Moyîz bá Eli bwá mú wóós, zə ñgə lésha nà Yésus. ⁵ Pyêr músə ka ci nà Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ñgələ ji wa. Sá shúməgá məbanda məlǒl, ñgwúd shú dwô, dúl shú má Moyîz, dúlúgá shú má Eli.» ⁶ Pyêr nyə a shígé mpu sâ á cig yí, nəc é bə́nəñ bóólúgá *ómpwíin bwá á bul gwág ifwaas nda bwá nyé. ⁷ Seegya ñji gúndá í má zə búdal bēsh. Bwá mú gwág kál í ñgə wú gúndá jǒñg dí ná: «Mwân waamə abábə wé éga. Sá gá nyə məgwág.» ⁸ Ompwíin bwá mú ntág ñgə yágəwa, bwá kú ná dúg tǒ muud shús, ñji bə́nəñ Yésus wá bwá á bə.

⁹ Ja bə́nəñ bwá má ka ñgə shulə wú mbáñ dí yí, a mú lás nà bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wóós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwon dí yí.» ¹⁰ Bwá mú baagulə ci ñi, ñji bwá mú ñgə nyímbala bwámé nà bwámé ná: «Gwúmúlə máshwon dí á ñgə ci ga, í kə ná jí?» ¹¹ Ná ndeé bwá músə jí nyə ná: «Nəc é jí *Oyíguli ó məcçç bwá də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹² A mú bəsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nà fwo zə, zə təl ísá byēsh ícə byáñúd. Ká nəc é jí jisá cilyá Kálaad Zembí dí ná bwá bá mpyēny Mwân mə Múud, bwá bul jugəshi nyə yí? ¹³ Sâ ñgwúdú, mεε má jaaw bí ná Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwá á sá nyə mbií wēsh bwá á cεel yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

*Yésus má yíl ñgwól mwân jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Ja bwá má kə wóós *ómpwíin dí yí, bwá mú kwey mǎñkúmbə mə búúd má má lyε bwo, bə́nəñ Oyíguli ó məcçç bwá ñgə séñusa məkəl. ¹⁵ Ñji mǎñkúmbə mə búúd mǎni má

má dúg Yésus yí, bwá mú seegya, bwá mú ñgə kə nà mikúlá, kə ñgə báda nyə. ¹⁶ Yésus mú jí ómpwíin bə ná: «Jáyé bínəñ buud óga ñgə séñusa məkəl nà ndi yí?» ¹⁷ Na zhwog buud éne dí, ñgwól múúd mú bəsa nà nyə ná: «Yíguli má ámə zə nà mwân waamə wódí, wúl shíshim í má sá ná a bág kú ná lás. ¹⁸ Í mú ntág ka də bə, kál jēsh í ámə wóós ná í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ñgə fúgal məjə, a shwal nyánəwo. Má ámə jí ómpwíin bwó ná bwá yílúg nyə jamb dǒñgá, bwá shígé kwag.» ¹⁹ Yésus músə bí ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mə e bá kə nà bí ntáni kə wóós ñgow? Mə e bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nà mwân wǒñg.»

²⁰ Bwá mú kə nà nyə. Ñji shíshim ñi* í má dúg Yésus yí, í mú junğ mwân nà ñkulú, a mú juma shí, ñgə bínğula, ifúlug í ñgə wóós nyə mpud. ²¹ Yésus mú jí sóñgú mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú bəsa ná: «Í á tééd nyə, a njúl ná mwántombú. ²² Í də cεel gwú nyə. Í də kul nyə tǒ kuda dí tǒ mǎjúwód ija ija. Ñkí wo jí nà ñkul sá gúl sâ shú dé, gwágúg sá ñkúnkwónğúlə, kwíindúg sâ.» ²³ Yésus mú yagala nyə ná: «Ñkí wo jí nà ñkul!» Ntó, a mú jaaw nyə ná: «Múúd yēsh mə *búgúlá Zembí yé jí nà ñkul sá sâ jēsh.» ²⁴ Cé nà cé sóñgú mwân mú lás gwów gwôw ná: «Mə ñgə *búgula! Ñji, yég mə ñkul ná mə mpúg bə nà búgá!» ²⁵ Buud bwá mú zə seεñgya áncuncuma kál bwá á bə yí. Ntó Yésus mú ñkáánd nà shíshim ábábôw wǒñg ná: «Wo shíshim ñgə juwo mwân məlwə nà mpu ga! Mə yímbáli wo ná, wúg nyə nyúúlúd! Ci wo kú ná bá nyíngə nyí nyə nyúúlúd!» ²⁶ Í mú kím nà ñkulú, í junğ mwân ná ndeé wú nyə nyúúlúd. Mwân mú cǒ fudud ná nyágúsá, zhwog buud bwá ñgə ci ná: «A má yə.» ²⁷ Ñji Yésus mú bií nyə mbwə, wεel nyə. Mwân mú tǒw tátəlí. ²⁸ Ná ndeé, Yésus mú kə nyí njów. Ompwíin bə bwá mú kə jí nyə wu bə́nəñ bwáméfwó ná: «Nəc é jí sá bəñ shígé kwag yílúlə shíshim ñi yí?» ²⁹ A mú bəsa bwo ná, bwá də yíl mbií ñi ñji nà məjəgula.

Yésus má jaaw ja ábéé ná a bá ya, a mú

*gwûm**(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)*

³⁰ Bwá mú zə lɔ na. Bwá lína Galilê. Yésus nyə a shígé cɛel nə buud bwá mpúg kúl bwá á bə yí, ³¹ nəcə nyə á ngə jíígulí *ompwíín bé. Nə ndéé, a mú ngə jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bāg kaanz məbwə mə búúd dí, bwá bág gwú nyə. Nji mpásə shwiy dé, nyə bá já shwoŋ dí mwəw məbá, a mú gwûm jwəw álél.» ³² Nji Yésus nyə á tɛem ngə jaaw bwo ntó, bwá á shígé mpu gwág. Bwá mú bul gwág ifwaas. Bwá ngə fúndə jííle nyə ná nyə féélúg bwo isá nyə ngə jaaw bwo yí.

*Zá jí fwó múúd**(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)*

³³ Ntó bwá mú kə jé Kapernawûm. Cínəŋg bwá mú nyíi wúl njówád. Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ngə séŋusa məkəl nə gwo zhíí nə zhíí yí?» ³⁴ Bwá mú jí ná kufug, nəcə zhíí nə zhíí, bwá á ngə shwɔ ná bwá cɛel mpu nyəŋg jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoonŋ dí yé. ³⁵ Ntó Yésus mú zə jí shí. Nyə jəw *ómpwíín wûm nə óbá bé. Nyə nə bwo ná: «Múúd mə céél bə tówe shwóg á gwoonŋ jín yé, nyə jəlá nə bə múúd a mpásə, nyə bə námə sóol məsáal á gwoonŋ jínád.» ³⁶ Nyə ká shín lás ntó, nyə mú zə ŋwa gúl kúkágé, tál bwo nyə míshád, a mú ŋwa nyə nyádí məbwád. Nyə nə bwo ná: ³⁷ «Muud mə lég gúl kúkágé nda jíga jínə dām dí yé, a mə lég mə. Muud mə lég ntāg mə yé, nyə alágé mə, a lég múúd nyə á nti mə yé.»

Buud wə shédí kóómbúd
(Luk 9.49-50)

³⁸ Na Yuánes mú ci nə Yésus ná: «Yíígulí, sá ámə dúg ngwól múúd ngə balan nə jínə dwô, ngə yíl buud məjamb nə ndí. Sá ámə ka kaambələ nə nyə ná a kú ná ngə sá nəcə a cugé sádí gwoonŋ dí.» ³⁹ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambələ nə a kú ngə sá. Muud cugé nə ŋkul balan nə jínə dām, sá *məshimbá nə ndí, nə ndéé nyə nyiŋgə kə ngə lás nə mə ŋkí bəw. ⁴⁰ Nəcə muud nyə aŋgê nə mpii shé yé, jí shédí kóómbúd. ⁴¹ Muud mə bá yána təo nji láá məjúwó

ngwúd, ngulal bí mádí jínəd nəcé bí bələ búúd ó *Kríst yé, búbálé, mə jaaw bí ná, muud wəŋgə nyə abále shúb myána myá cínəŋg.»

*Sám í bul jilə**(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)*

⁴² «Nji, ikúkágé í ngə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəŋgá, í bul jəla nə bwá kəlɛg muud wəŋgə məma kwóógú cúnéd, bwá kul nyə nə dwo mán. ⁴³ Ntó, í ká bə nə mbwə wô ŋkí kuú wô í ngə kwal wo bəŋgá, sámbúg wə, nəcé í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwə ŋkí kúl kuú, ⁴⁴ ntɔ ná wo bág nə məbwə mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísə kú jímə yíd. ⁴⁵ Í ká bə nə kuú wô í ngə kwal wo bəŋgá, sámbúg wə, nəcé í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl kuú, ⁴⁶ ntɔ ná wo bág nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísə kú jímə yíd. ⁴⁷ Ŋkí jús dwô í ngə kwal wo bəŋgá, tíg dwo. Í bul jəla nə wo nyíig Faan mə Zembí dí nə ncwaan jús, ntɔ ná wo bág nə mísh mwô mēsh bwá bá kə kul wo kuda á kandugəd. ⁴⁸ Cínəŋg kuda jəŋgúd ilúmágé í də də nyúul yí í ádé fudə. Kuda kú námə bwɛɛ jímə. ⁴⁹ Mpugá ná kuda í bá wá múúd yēsh məgwám námə nda ca í də wá məgwám ídúw dí ná. ⁵⁰ Ca dəsə jɔ sá. Sá ngwúdú, ŋkí ca í sóómb, jí í bá nyiŋgə wá dwo məgwám? Bágá námə nda jɔ ca mpédúgá búúd, bí mú ka bə nə ŋkul jí mpwogé mpédúgá bíməfwó nə bíməfwó.»

10*Yésus nə məgwú mə bā**(Mat 19.1-9; Luk 16.18)*

¹ Nə ndéé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. Buud bwá mú zə áncuncuma zə ŋkúndəw cínəŋg nyádí. A mú ngə jíígulí bwo nda nyə á də sá ná. ² Bóól *Ofarizyēŋ bwá á zə kə nyádí, kə bwówələ nyə, bwá ná: «Ye məcɛɛ míshé mə ngə ci nə muud jí nə ŋkul yíl múdá yé bā?» ³ Ntó nyə mú bɛsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásələ bí ná jí?» ⁴ Bwá nə nyə ná: «Moyíz nyə nyə á cilə nə múúd mə ká cɛel yíl múdá yé bā, a yə nyə kálaad məgwú mə bā.» ⁵ Yésus mú ci nə

bwo ná: «Moyîz nyə á yə bí cɛɛ dɔɔŋgá nɛcé lal bí milâm. ⁶ Sâ ηgwúdâ, ja Zembî nyə á té isâ byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná: ⁷ “Nda mə mə sá bwo ntání ná, mudúm mə bá lúgə sóŋgá bá nyɔɔŋgá, a kə leedya nə mudá yé, ⁸ bá obá bwá mú bə nyúul ηgwúdâ.” Ntó ji nə bwá cúgé ná búúd obá, bwá músə muud ηgwúd. ⁹ Muud nyə ajaláyé nə ka béég sá Zembî má laad yí.»

¹⁰ Ja bánêη *ompwíin bé bwá mə kə wós njów yí, bwá mú kwo jí nyə ná a féélúg bwo lésú wɔɔŋgá. ¹¹ Ntó wá nyə á ci nə bwo ná: «ηkí muud mə yíl múdá yé bâ, a bá múdá shús í, muud wɔɔŋg mə sá mínɔɔmb mísh mə múdá nyə ámə yíl yéd. ¹² Tɔɔ mudá, á ká wú bâ, a nyiŋgə kə dúl báád í, a mə sá námə mínɔɔmb.»

*Yésus mə bəd bwân óntombú məbwá
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)*

¹³ Bóól búúd bwá á ka zə nə ikúkágə wá Yésus ná a kúnýág nə byo. Nji *ompwíin bwá mú lás nə bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyə a dúg ntó ná, nyə a lámusa nə ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikúkágə í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nɛcé Faan mə Zembî dúsə sâ á mbií búúd wáŋ. ¹⁵ Bábálé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan mə Zembî məməgúlá mə kúkágə yé, muud wɔɔŋgá cúgé nə ηkul nyíi cínɔŋg.» ¹⁶ A mú ηkêny bwân bɔɔŋgá, ηgə bəd bwo məbwá, ηgə yə bwo ocúncésh.

*Yésus bá muud byɔɔg
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷ Yésus mú zə cɔ na. A ηgə kə zhíd, ηgwól múúd mú zə nə kúlá, zə kúdɔw nyádí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jɔjɔ Yíguli, jáyɛ jɔ sâ mə sáág nə mə bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nɛcé jí wó jów mə ná jɔjɔ múúd yí? Kú nə muud jí jɔ múúd, nji Zembî nyəmɛfwó. ¹⁹ Wo mpú dí məcɛɛ mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínɔɔmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, kú shiig múúd, gúmal sóŋgá woó nə nyɔɔŋgá woó.”» ²⁰ Muud éne mú bɛsa nə nyə ná: «Yíguli! Mə ηgə bɛ məcɛɛ mání mēsh, tééd íkágəd zə kumə múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyə ná figá-figá, a

mú gwág nyə cey lámád. Nyə nə né ná: «Í ηgə ná fúfə wo sâ ηgwúd. Kaá kusha ísâ byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanê wɔɔŋgá, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.» ²² Muud wɔɔŋg mú shúsula nə mpɛsá mə Yésus, a mú ntâg kyey, nɛcé nyə á bə nə zhwog məbii.

²³ Yésus mú cing mpwóombá dúg nyádí mákoogá nə ndéé, a mú ci nə *ompwíin bé ná: «A kwowulálə nə buud bí nə məbii wá bwá nyíig Faan mə Zembî dí eé!»

²⁴ Ompwíin bé bwá mú káam ciyá jɔɔŋg, Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Yé bwân bâm! A kwowulálə nə muud nyíig Faan mə Zembî dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúnə-kúnə nə *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya məbii nyíig Faan mə Zembî dí.» ²⁶ Nji bwá á gwág ntání yí, bwá á bul káam, bwá mú ηgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Ká zə jí nə ηkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cúgé nə ηkul sá jini jâŋ, nji Zembî; nɛcé Zembî nywáá ji nə ηkul sá sâ jêsh.»

²⁸ Pyêr mú ja lésú, nyə ná: «Ká, dúgí! Sə báá sə á mə shîn lúgə ísâ byêsh, sə zə bɛ wo.» ²⁹ Yésus mú bɛsa ná: «Bábálé, mə jaaw bí ná, ηkí muud mə sá ná, tɔɔ minjów, tɔɔ məshí, tɔɔ omínyɔŋú, tɔɔ okóól, tɔɔ nyɔɔŋgá, tɔɔ sóŋgá, tɔɔ bwân, a lúgə byo shú dâm, nə shú bwiŋgúle Jɔjɔ Kéél, ³⁰ nyə é nyiŋgə bií ísâ byɔɔŋg byêsh ija təd té nyə é ηgə cugə wa shí yí: tɔɔ minjów, tɔɔ məshí, tɔɔ omínyɔŋú nə okóól, nə nyɔɔŋgá, nə bwân, ija təd, a bwəma námə nə cúwúlí cínɔŋg, nə ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid. ³¹ Bóól ncúlyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tɔw mpúsə, bɔɔŋg bwá tál mpúsə wá, bwá bá tɔw shwóg.»

Yésus mə jaaw ja áléel ná a bá yə, a mú gwúm

(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Bwá á ka ηgə bád kə Yurúsələm, Yésus tál shwóg, ompwíin bé bwá ηgə bɛ nyə mpúsə, mílâm mí kál bwo gwôw nə ifwaas. Tɔɔ buud bwá á ηgə bɛ bwo wá, bwá á ηgə námə bɛemb. Yésus mú ηwa *ompwíin wúm nə

óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bánónη kə ηgə kyey koogú, a mú ηgə jaaw bwo isâ í bá zə síy nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sá ηgələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz mábwê mə mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó mácxéd. Bwá é cəxlə nyə shwiy, bwá mú kəenzh nyə mábwê mə íkúl ishúsád. ³⁴ Bwá wá bwá bá cágulə nyə, bwá sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá fyáməsə nyə milwónη, bwá mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwoη dí jwôw áléel.»

*Zá jî fwó múúd
(Mat 20.20-28)*

³⁵ Ná ndeé, Zhâk bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwá mú zə shísh wá Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sá mə téég wo məbwê, ság sá sâ sá é jí wo yí.» ³⁶ A músə jí bwo ná: «Bí mə jii ná mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwá mú bəsa ná: «Yág sá wáda ná sá bāg ji wo, nyíga mbwê məkóól, nyíga mbwê məncwúm ja wó bá kə ji wódí jiya gúmád yí.» ³⁸ Yésus mú bəsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ηgə jii yí. Ye bí bí nə ηkul ηgul bálá mə é ηgul yí, ηkí ná bí duwan nduwán mə é duwan yí?» ³⁹ Bwá ná: «Haaw. Sá bí nə ηkul ηgul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá mə zə ηgul yí, bí é ηgul gwo, tə nduwán mə zə duwan yí, bí é duwan námə wo. ⁴⁰ Nji, kóómb á ná bí jig mə nyíga mbwê məncwúm nyíga mbwê məkóól, mə dí jí nə ηkul ηwa wúni cígúlá, ijiya byəηg bísə shú búúd í á bwey kwəməsəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíin wúm bwá á gwág ntó yí, bwá a gwág Zhâk bá Yuánes bôw. ⁴² Yésus mú jôw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bí mə mpú ná buud bwá ηgə wúmə nə jiya tówe shwóg íkúl ishús dí wá bwá ηgə nteηηg ijwúga byán, ofwó búúd bwá ηgə lwóya nji mpəl. ⁴³ Í ajáláyé nə bə ntó bí bāη dí. Nyəηg yēsh mə céél bə fwó múúd gwoηg jín dí yé, yídag sēy nə bóól. ⁴⁴ Nyəηg mə céél tōw bí shwóg yé, bəg bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sâ jəηgú wá jísə ná *Mwân mə Múúd nyəmfwó nyə a shígé zə ná bwá séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sēy nə buud, a yána námə cəg jé shú ná ncúlyá buud bwá bəg ofalí*.»

*Yésus mə bēny Bartimê mísh
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)*

⁴⁶ Ntó, Yésus bánónη ómpwíin bé bwá mú kə kumə Zheríko. Bwá mú ηgə lə ηgwéla wəηgú; buud bwá á ηgə bə bwo áncuncuma. Ŋgwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ηgə gwáám buud isâ. Muud wəηgú nyə á bə nə jínə ná Bartimê, mwân mə Timê. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarēt wə ηgə cə éne. Ntó nyə mú tééd ηgələ kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwígúg mə ná ηkwonjá.» ⁴⁸ Nji buud bwá mú ηgə ηkáánd nə nyə. Tə ntó nyə mú mpu bān kəl gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwígúg mə ná ηkwonjá.» ⁴⁹ Yésus mú shigúla. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə nyə.» Bwá músə jôw áncím-ncím. Bwá nə nyə ná: «Səlug lám shí! Tówúg! A ηgə jôw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, leel kə wá Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná mə sáág wo jí?» Ancím-ncím mú bəsa ná: «Ye yíguli, ság ná mə kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág mpwogé, wo mə *dúg cəg nəcé búgə gwô.» Cé nə cé, mísh mə mú nyiηgə dúgya nyə. A músə bə nyə.

11

*Yésus mə nyí Yurúsəlem
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)*

¹ Ja bwá á ηgə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsəlem yí, bwá á kə wóós ηgeé Betəfazhe, *Mbāη wəolivyē dí. Yésus mú lwām *ómpwíin óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dónđ á shwóg níid. Í é bə, bí ká námə jé, bí kwey cwə jakáás cəxlá, í njúl ná tə muud kú fwo bwəle kəwa nyə kwonud. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Ŋkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ηgə ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: «Cwámba wə ηgə jii gwo.» Muud wəηgú nyə é leel námə bíđ ná bí zəg nə gwo.» ⁴ Ompwíin bwá mú kə, bwá mú kə kwey cwə jakáás cəxlá kúnə-kúnə nə wúl mpumbé, njwóη dí koogú. Bwá mú ciny gwo. ⁵ Bóólúgá búúd bwá á bə cínəηg wá, bwá mú jí bwo ná: «Jí bí ηgə sá ní? Bí mə ciny cwə jakáás ní nəcé jí?» ⁶ Bwá músə bəsa mbíi Yésus nyə ámə jaaw

10:34 15.15-20 **10:38** Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11 **10:39** Mis 12.2 **10:43** 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48 **10:45** Mat 20.28 * **10:45** Bwá á du jəna ηkúmba tāη shú ná ηkúmba kwám í bəg falí. Tāη nyəηg wə Yésus nyə a jəna nə cəg jé shú búúd bēsh yí. **10:47** Mat 20.30-31 **10:52** Mat 9.22

bwo yí. Buud bɔɔŋg bwé mú bíd ná bwé kág nà ndí.

⁷ Bwé mú zə Yésus nə cwɔ jakáás, bwé ɲgə yíl mikáándá myán ɲgə jɛɛl gwo kwonɔd. Yésus músə ji gwôw. ⁸ Ncúlyá buud bwé mú ɲgə taalə mikáándá myán zhí nə zhí, ból b́wé ɲgə búgə məmpúnzə mə ílí mákoogú ɲgə zə taalə zhíd. ⁹ Shwínzhá buud bwé á ɲgə kə Yésus shwóg wá nə bɔɔŋg bwé á ɲgə bɛ mpúsá wá bwé á ɲgə wá ɲgwa ná: «Hosána! Gúmá í bág nə nyɔɔŋg ɲgə zə jíná mə Cwám̄ba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bág nə ijwúga í ɲgə zə yí, ijwúga í Dá *Dávid! Hosána jon̄ lə gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, nyə á kə nyíi *Lun̄ mə Zembî, a músə kənd mísh Lun̄ dēshɔd. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóŋ, nyiŋgə kə nə ompwíin bé wúm nə óbá Betanî.

Yésus mə shwó lí figyê

(Mat 21.18-19)

¹² Mán mələm, bwé mú wú Betanî. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lú *figyê shwóg-shwóg í njúl ná ɲkudá. A mú kə dúg ná ka nyə é kwey mpumá cínɔŋg. Nji, ja á mə kə wós lí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nəcə í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyê ná: «Muud nyə abulé ná bá bwɛɛ də tɔɔ bumá gwô.» Nyə á ɲgə lás ntó, *ompwíin bé bwé ɲgə gwág.

Yésus mə wíŋg búúú ó mikus Lun̄ mə Zembî

(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

¹⁵ Bwé mú nyiŋgə jé Yurúsalem. Ná ndéé, Yésus mú kə nyíi *Lun̄ mə Zembî, a mú kə wíŋg búúú bwé á ɲgə sá mikus cínɔŋg wá. A shín lwág ítáwəli í búúú bwé á ɲgə sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bɔɔŋg bwé á ɲgə kusha məfəf wá. ¹⁶ A ban ná muud kú ná lína nə mbag Lun̄ mə Zembî dí cwú. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo ɲjígúla, nyə ná: Ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwé bá də jôw ɲjów wám ná: “ɲjów məjəgula á ikúl nə ilwon̄ byêsh?” Ká bí bāŋ mə yida sá ná í bág daage lá íjúwâl.»

¹⁸ Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwé mú gwág sólúgú wɔɔŋgú. Bwé mú ɲgə

sə məzhií ná bwé gwú Yésus, nji bwé á ka ɲgə fúndə nəcə ɲjígúla yé á ɲgə bul nyíi buud mílamúd, buud ɲgə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bəŋŋə *ompwíin bé bwé músə wú ɲgwála.

ɲjígúla búgə nə dúl sá məjəgula

(Mat 21.20-22)

²⁰ Mán mələm, bwé mú nyiŋgə kə ɲgwála, bwé mú dúg líi *figyê, í mə shín shwáás kə jé mikɔplád. ²¹ Pyêr mú zə téduga sá Yésus nyə ámə sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dɔgi! Figyê wó ámə shwó yé mə shwáás.» ²² Yésus mú ntág ci nə bwo ná: «Búgúlagá Zembî! ²³ Búbálé, mə jaaw bí ná, ɲkí muud mə ci nə mbún ga ná: “Túwág na, wo kág juwa mən̄”, a ká bə nə lám búgú, kú ɲgə sá məshwán, í bále s̄y nda nyə ámə ci ná. ²⁴ Gwé wá mə jáaw bí ná, sá jêsh bí mə bá gwáám̄b məjəgula dí yí, bágá nə búgú ná bí mə bii, bí dúg í bə námə nda bí ámə gwáám̄b ná. ²⁵ Ja bí tál tətəli ɲgə sá məjəgula yí, ɲkí muud mə tédúgá íwushí ɲgwól múúú nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wɔɔŋgú. Ságá ntó, Sóŋgú wán jísə gwów yé júúg námə bí nə iwushí bín.» ²⁶ * [Nji, ɲkí bí mə bá kú də juu ból búúú hí, Sóŋgú wán jísə gwów yé kú námə də juu bí nə məbôw bí mə də sá má.]

ɲkul ijwúga mə Yésus í ɲgə wú ɲgow

(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Bwé mú zə jé Yurúsalem. Yésus mú kə ɲgə kyey *Lun̄ mə Zembî dí cwú ná ndéé, mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ nə ocúmbá buud bwé mú kə nyódí. ²⁸ Bwé mú jí nyə ná: «Nyáyé ɲkul wó ɲgə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ɲkul ná wo zág ɲgə sá byo?» ²⁹ A músə bɛsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí ɲjígá. Bí mə ká bɛsa, mə mú jaaw bí ɲkul mə ɲgə sá misólúgú míga nə ndí yí. ³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ɲgə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ɲkú? Ye ɲkul á gwów wá Zembî, ye ɲkul á buud? Bɛsagá mə.» ³¹ Bwé mú téduga ná: «ɲkí sá mə ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcə jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ³² Sə mə ká məɛɛ ci ná í á bə ɲkul á buud hí, ɲkwéɛ s̄! Buud bēsh bwé ɲgə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ³³ Bwé

11:8 20j 9.13 **11:9** Sôm 118.26 **11:10** Sôm 148.1; Mat 20.30-31 **11:13** Luk 13.6 **11:17** Iza 56.7; Zhe 7.11

11:18 12.12; 14.1-2 **11:23** Mat 17.20; Luk 17.6 **11:24** Mat 7.7; Luk 11.9 **11:25** Mat 7.1; Luk 6.37 * **11:26** Míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə mpánzə ni. **11:32** Mat 14.5

mú bæsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí nkul má ngá sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

12

*Kanda ósól ó mäsáal ó abúbdw
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)*

¹ Nyə á ka zə kənd milúlúú myâ ofada nə *Onkume ó məcçɛ nə ocúmbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «Ngwól múúd nyə a sá fambá *vînyə, wá gwo lunɣala dí. A fáág bí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwɔ cwámábá ísándélé, a mú yə búúd fambá jəɔng məcéd. A músə kə njəɔndəd. ² Fwála lú məmwáágulə dí, nyə á kənd ngwól sóɔl mäsáal yé ná a kág nwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwé á lúg nə fambá wá dí. ³ Nji buud bəɔngá, bwé mú yida bii sóɔl mäsáal wəɔngá, danɣulə ná ndeé nyiŋ nyə məbwə məbwə. ⁴ Muud fambá mú nyiŋgə kənd ngwól sóɔl mäsáal yé. Bwé mú wá nyə fəŋ lúúd, séembəli námə nyə nə məlwíy. ⁵ Muud fambá nyə á nyiŋgə kənd muud shús. Bwé mú kə gwú nyāŋ. Nyə mú nyiŋgə kənd bóɔl nkí bulya, bwé mú námə sá bwo nda bəɔng wə ashúshwóógá: bwé cú búga, bwé gwú búga. ⁶ Muud fambá nyə á ka bə nə mwān yé nyə á də bul də cɛɛl yé. A mú ka zə jəna kənd mwān yé wəɔng búúd bəɔng dí, nyə ngá tédaga ná gúl ja, buud óni bwé é gwɔɔ nyə ná mwān yé. ⁷ Ká, ja búúd bwé á lúg nə fambá wá bwé á dúg mwān éne yí, bwé á ngə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ⁸ Bwé mú zə bíi nyə, gwú nyə ná ndeé wusə ncā fambá. ⁹ Yésus mú jí milúlúú myâ ofada nə Onkume ó məcçɛ nə ocúmbá buud óni ná: «Nda bí, bí má dúg ná muud fambá mə bá zə sá jí? Mɛɛ mə dúg ná a bá zə, zə gwú búúd bwé á lúg nə fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé. ¹⁰ Bí afwóyɛ bwele lɔ micilyá mí Kálad Zembí dí ná: Kwóógú ólwɔye bwé á myaas yí, dwó wə í má bə kwóógú lú lámuga*.

¹¹ Cwámaba sóólúgú yé wə ní.

Jísə *sā mímbúgú sádí míshúd íf?»

¹² Milúlúú myâ ofada bānəŋ *Onkume ó məcçɛ nə ocúmbá buud óni bwé mú tééd ngáɔlə sɔ məzhií ná bwé bíi nyə, nəcɛ bwé á mpu ná ləsú wāŋ wə Yésus nyə á ngə lās kandad ní. Nji, nda bwé á ngə fúndə məŋkúmbə mə búúd ná, bwé mú béégya nə nyə, bwé mú kyey.

Mwaanə tóya má Káázɛl

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Bwé mú ka nwa bóɔl *Ofarizyɛŋ nə bóɔl búúd wā gwoɔng í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwé mú kənd bwo nyədí ná bwé kág bwówələ nyə, ná ka nyə é biil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwé má jé nyədí yí, bwé má ci nə né ná: «Yíguli! Sə ngə mpu ná wo jí búbálé muud. Wə ádé bæemb sā bóɔl búúd bwé é ci yí, wo kú námə bə nə ifwaas nə mbíi múúd wí nə nkul tōw wo míshúd yí. Wo ngə jíguli sə cug á Zembí búbálé. Ntɔ, jaawug sə. Ye məcçɛ məshé má ngə magulə ná sə jánág tóya mə *Káázɛl, ye mə anɣə nə magulə? Ye sə dúg jəna, ye sə nda də jəna?» ¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába jáŋ jəɔng, a mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówələ mə nəcɛ jí? Zəgá ná mə nə saŋ *danarí†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwé mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombá nə jínə bwé á lúlə wa ga?» Bwé nə né ná: «Jísə Káázɛl.» ¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yəgá Káázɛl isā í Káázɛl, bí yə Zembí isā í Zembí.» Bwé mú bul káam mpɛsá nyé nyəɔngá.

Gwúmulə búúd bwé bá gwúm yí

(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)

¹⁸ *Osadwisyeŋ, buud bwé də ci ná mim-bimbə mí ábúɛ gwúm məshwəŋ dí wá, bwé á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yíguli! Moyíz nyə á yə sə cɛɛ ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyəŋ yé má jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyəɔng má yə yé mpwəŋ buud.” ²⁰ Bóɔl ómínyəŋə bwé á byél wa zəŋgbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwān. ²¹ Nyəɔng nyə á bɛ nə nyə yé, mú bā kúsə acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námə yə kú nə mwān. Mbíi ngwúd nə álél, ²² nə bóɔl óntombú bé bəsh, kə jé mwān á məzhúgúlā. Bəsh, bwé á bā mudá

12:1 Iza 5.1-2 **12:6** 1.11 **12:10** Sòm 118.22-23 * **12:10** kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú bwé á də tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwé á də bɛ ja bwé lám mənyuŋ mə njów yí. **12:12** 11.18 † **12:15** danarí: Í á bə mwaanə á Rom, bwé á də jəna tóya nə ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 dí. **12:17** Rom 13.7 **12:18** Luk 20.27 **12:19** Mbá 25.5-6; Mət 38.8

ngwúd wəŋgû, bēsh shîn yə, bwá kú lúgə mwân. Mpúsə wāŋ, mudá wəŋg mü námə zə yə. ²³ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé mə bá ŋwa mudá? Ngaá ná bēsh bwá á shí bə ógwúm bé?»

²⁴ Yésus mü bəsa nə bwo ná: «Ŋgaá bi mə kwab, nəcé bí ampúyé sâ Kálaad Zembî ŋgá ci yí, bi kú námə mpu mpífə mə Zembî. ²⁵ Ja búúd bwá bá gwúm máshwəŋ dí yí, budúm bwá ábúlé ná bā búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwá bá ji nda *wəŋgəles ó Zembî bwá ŋjúl jəŋ dí ná. ²⁶ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwəŋ dí, ŋgaá ná Kálaad məcəx mə Moyíz dî, bi mə də lə kúl í ŋgə lwágulə nda nyə á kwey ŋgwiile ŋkaŋ dí yí. Ngaá Zembî nyə á ci nə nyə ná: “Mə ji Zembî mə *Aburaham, Zembî mə *Izaag, Zembî mə *Yákwab.” ²⁷ Ntó ji ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwá ŋgə cugə wá. Bí ŋgə jág bul kwab.»

Cəx í ntə məcəx mēsh yí
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Ngwól Yíguli məcəx nyə á ŋgə gwág nda bwá á ŋgə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg ná Yésus ŋgə mpu bəsa ná, a mü zə jí nyə ná: «Məcəx mishé mēsh dí, dáyé í təl mól mēsh shwóg?» ²⁹ Yésus mü bəsa nə nyə ná: «Cəx í təl mól mēsh shwóg yí, dí ná:

Gwágúlág, Izarəyêl! Zembî wúsú, Cwámba, jísə Zembî nji nyəmfwó.

³⁰ Wó jəlá nə cəel Zembî wô Cwámba nə lâm wô wēsh, nə *shíshim wô wēsh, nə lúú wô wēsh, nə ŋkul nywô nyēsh!»

³¹ Yésus mü nyiŋgə ci ná: «Cəx ábēē dúsə ná: Wo cəel múúd yēsh jísə wo kúná-kúnə yé nda woméfwó.

Kú nə tə cəx í ntə mání.»

³² Yíguli məcəx ntəg nə nyə ná: «Haaw! Wo mə mpu lás! Sâ wó ŋgə ci yí, jísə tátəlí. Zembî jísə nji ŋgwúd, kú nə ŋgwólúgá shús mpúsə nyə. ³³ Muud mə jəlá nə wá lâm yé wēsh wə Zembî, a cəel nyə nə fəg nyé nyēsh, nə ŋkul nyé nyēsh. A jəlá nə cəel námə muud jí nyə kúná-kúnə yé nda nyəmfwó. Ntó wə jísə mpwogé, cə jígálulə Zembî ocúdí nə sálə nyə mól *mátúnəga mēsh.» ³⁴ Nda Yésus nyə á

dúg ná nyə á mpu bəsa nə nyə ná, a mü ci nə nyə ná: «Í abulé ná gwaa nə wo ná, wo nyíg Faan mə Zembî dî.» Ná ndeé, tə muud nyə a shígé ná nyiŋgə jí Yésus njígá.

Mesî bá Dávid
(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Ntó, nda Yésus nyə á ŋgə jíguli buud *Luŋ mə Zembî dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbii *Oyíguli ó məcəx bí nə ŋkul ci ná *Kríst ji Mwân mə *Dávid yí? ³⁶ Ngaá *Dávid, nyəmfwó, nə ŋkul mə Ŋkəŋkə Shíshim, mə ci ná:

Cwámba† nyə á ci nə Cwámba wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwə mənchwúm, kə wós ja mə é culəshi mízhíhíŋ myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁷ Dávid nyəmfwó nyə á jəw *Kríst ná Cwámba. Ká nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?» Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá á bul gwág məshusəg nə lésú yé.

Yésus mə kéwá lí búud
(Mat 23.1-12; Luk 20.45-47)

³⁸ Ná ndeé, a mü kə shwóg nə jígúlílə búúd. Nyə nə bwo ná: «Bi ó káálúgə nə Oyíguli ó məcəx! Bwá cəel dúlə məxla nə ŋwəpla ŋwəpla íjud, nə dúlə sə ná buud bwá dúg báda bwo məbədə mə gúmə mənəkúmbə mə búúd dî. ³⁹ Bwá cəel námə kə də ji nji íjiya yá shwóg ja búsə *mámpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí yí; bwá cəel námə də kə ji nji lúú táwuli dí ja bwá dá kə ídína dí yí. ⁴⁰ Bwá déég míkúsə mí búdá isá byəŋ byēsh. Bwá nyiŋgə də sá ígwaa-gwaa í mājəgula, lwóyalə ná búsə ijə í búúd. Intúgúlí byəŋ í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

Yána mə kúsə múdá
(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yésus nyə á ka kə ji ná bəendyá nə jaadá máyána mə *Mpáanzə Zembî, a ka ŋgə dúg nda búúd bwá á ŋgə wá məyána ná. Ofwó búúd bwá á ŋgə wá ŋkí bulya. ⁴² Nji wúl mbúmbúwá kúsə múdá, í á zə wá isusəŋ íbá, təŋ á búbaalé ífáda. ⁴³ Yésus mü jəw *ompwín bé, nyə nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, mbúmbúwá kúsə múdá ni mə wá máyána cə buud bēsh bwá ámə ŋgə wá wá.

12:26 MmN 3.2, 6 12:29 Mbá 6.4-5 12:31 Ləv 19.18; Mat 22.39 12:32 Luk 20.39 12:33 1Sa 15.22; Ozé 6.6 12:34 Mat 22.46; Luk 20.40 12:35 Mat 20.30-31 12:36 Mat 22.44 † 12:36 Wa, jínə lá Cwámba dúsə “Yawé”, mbii í ŋgə wú Sòm 110.1 dí yí. 12:38 Luk 11.43 12:41 2Oj 12.10 12:44 2Kr 8.12

44 Nəcə buud bêsh bwá ámæ ηgæ wá óni, bwá ámæ ηgæ ηwa mæmpugæ mâ byɔɔg dánúð. Ká nyɛ, a njúl mbúmbúwá, nyæ ámæ wá bímbí dêsh nyá ámæ bæ næ ndí yí, bímbí dêsh í ámæ bæ ná nyæ é ηgæ cugæ næ ndí yí.»

13

Mæshíné má shí (Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)

1 Nda Yésus nyæ á ηgæ cúwo wú *Luη má Zembî ná, ηgwól *mpwíín yé mú ci næ né ná: «Yíguli, fwog dúg jɔjɔ mákwóógú mání, næ mæma lwóyá ni!» 2 Yésus nyæ á ka bæsa næ né ná: «Næ jɔjɔ mákwóógú næ mæma lwóyá wó dúg ni, tóo kwóógú ηgwúd í ábúlé nyiηgæ lág í mbéd na dúlúgá dí gwôw, mêsh má bá shugala shí.»

3 Yésus mú ka kæ *Mbúnj wóolivyé dí, kæ ji shí, ηgé dúg kóomb Luη má Zembî. Pyêr, Zhâk, Yuánes næ André, bânônj bwá á bæ bwáméfwó wá, bwá mú ci næ nyæ ná 4 «Jaawug sâ, isâ íni í bá bæ jáyé ja? Jí í bá ka lwágulæ sá ná isâ byɔɔng í wál bá ηgæ zæ bwæma yí.» 5 Yésus mú ka ci næ bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwá bâg shiig bí. 6 Nəcə buud ηkí bulya bwá bá ðæ zæ næ jíné dâm; nyânj wóós, nyæ ná: “Mæ wó *Kris̄t”. Bwá bá kænd zhwoog buud jugú. 7 Bî mæ bá ðæ gwág mílânj mí móomb, bî gwáduga ncíndé dæomb, bí kú bá ðæ kænd mílám gwôw; í bá jii ná isâ íni í bág. Nji tæem bæ ntó, í ábúlé fwo bæ máshíné má shí. 8 Gúl lwoη í bá lúmbuli næ gúl, dúl faan lúmbuli næ dúl. Shí í bá námá ðæ ntaηusa bíl íkúlád, zha á ifíi mpu í bá bæ. Isâ íni byêsh í bá ná bæ nji mætéédúlé má mæcey mæ byéyí.

9 «Bí ó ðæ bey. Bwá bá ðæ kusha næ bí mábwá má osémbye ó mílúsúð, bwá ðæ fyámusæ bí milwónj *mæmpáánzé má mínjígúlá má *Oyúden dí. Bî mæ bá ðæ kaad mísh má búúd ó anánî næ ojwû ó læm dí ná, bî kág bwaagulæ sâ bí má mpú shú jíné dâm yí. 10 Í fwo tééd jii ná bwá cúndág Jɔjɔ Kéél íkúl næ ilwoη byêsh dí. 11 Ja bwá bá ðæ kusha næ bí yí, bî kú bá ðæ bwey yáguwo íciyá í kœod. Bî ó bá ðæ lás sâ í é bá ðæ jé bí cé

jœongúð ná bí lásúg yí; nəcə bî dí má bá ðæ lás, í bá ðæ bæ Nkêñkê Shíshim. 12 Mínyonjâ má bá kusha næ mínyonjâ yé ná bwá kág gwú nyæ. Sónjgú mæ bá kusha næ mwân; bwân bwá lúmbuli næ obyól, ηgæ gwú bwo. 13 Buud bêsh bwá bá mpii bí nəcə jíné dâm. Nji, muud mæ bá jisœw kæ wóós máshínéd yé, a bá cugæ.»

Incwaw í ntug í bá bæ (Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23)

14 «Ja bí má bá dúg ájælæñkúnkwɔ má kæ ηwa jiya kúl í búl bæ ci yí, muud ηgé lɔ cilyá ga yé, ká mpú gwág! Ja bí má bá dúg ísâ byɔɔng yí, buud bwá bá bæ Yudéa wá, bwá bâg fúndæ, kæ mímbúmbúnjád! 15 Muud mæ bá bæ kwáminá yé kú bá shulæ ná a ká njów kæ ηwa sâ. 16 Nyœong mæ bá bæ fambé yé, kú ná kwo kæ kwáádé ná a ká ηwa kúúd. 17 Nkwéε budá bwá bá bæ næ mæbum, næ bæong bwá bá ηgæ nyééng bwân mwôw mœong dí wá! Bwá bá bul ηkúnkwonj. 18 Jægulagá næ Zembî ná isâ íni í kú bá wóós bí ηkwánúð. 19 Nəcə *incwaw í ntug í bá bæ mwôw mœong dí mbií í abwélé bæ té Zembî nyæ á té gwôw næ shí yí. Bíl í ábúlé kwo bæ mbií wœong. 20 Í á mbâm bæ Cwámaba kú cunal mwôw má incwaw í ntug mœongú, tœ muud kú faam. Nji, a bá cunal mwôw mœongú shú buud nyæ á féesh ná bwá bág bé wá. 21 Ntó, ηkí ηgwól múúd má ci næ bí ná: “Dugá! Mesî jî wa”, ηkí ná: “a jisæ wá”, kúgá *magulæ. 22 Omesí ó máshügâ næ *buud ó micúndé wâ mæshügâ bwá bá ðæ wóós. Bwá bá ðæ sá *mæshimbá næ *isâ í ntɔ búúd ηkwónj yí mbií wúsé ná ηkí gúl sâ jí næ ηkul bæ ntó, buud Zembî má bwey féesh wá bwá bæ bów-bôw zhíí. 23 Bî ó bey! Mæ má bwey jaaw bí isâ byêsh wé ni.

24 «Má jaaw bí ná mwôw mœongú dí, mwôw má incwaw í ntug mœong má ká námé shín cê, jwów í bá shila ná ηkwed kú ná kwo faan; ηkwoond kú ná wéeshuli máñkenya; 25 wœacén-cénî bwá bá ðæ bí shí; isâ byêsh bísé næ mpífé jonj dí yí í bá kúnjgula. 26 Ja jœongú, bwá bá ka dúg *Mwân mæ Múúd ηgé cúwo jonjád, a zág næ mpífé næ milwané. 27 A bá nti *wœéngæles bé bwá zæ sœeηg búúd

13:2 Luk 19.44 13:8 2Ib 15.6; Iza 19.2 13:9 Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 13:11 Luk 12.11-12 13:12 Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 13:13 Yuá 15.21; Mbú 13.10 13:14 Dan 9.27 13:15 Luk 17.31 13:19 Dan 12.1; Mbú 7.14 13:21 Luk 17.23-24 13:22 Mat 24.24 13:24 Mat 24.29 13:26 Mat 24.30

Zembî nyə á féesh wá ikóómb ínə byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóós bílúgád.»

Yuug á lífigyê

(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)

²⁸ «Ŋwagá fug nə yuug bí má də dúg nə líí *figyê yí. Í də bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, məncuug má agúgwáan má ngə kə yí, bí mú mpu ná ompú bwə mú kúnə-kúnə. ²⁹ Ntó námə, ja bí má bá dúg ísà byəŋg í ngə s̄y yí, mpugá ná z̄iyé má *Mwân mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ. ³⁰ Búbálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé c̄y ísà íni byêsh kú fwo s̄y. ³¹ Gwów nə shí í bá c̄y, n̄j̄i iciyá byâm kú c̄y.

³² «Shú s̄a í dúgyá nə jwôw nə wəla ísà byəŋg í bá s̄y yí, kú nə muud mə mpû; t̄em bə *wəéngəles b̄sə wə Zembî wá bwə ampúyé; t̄em bə Mwân nyə ampúyé; n̄j̄i Sóŋgú wə má mpû. ³³ Bí ɔ mpú j̄i ŋkasá! Nəcə b̄i ampúyé baan d̄əŋgú. ³⁴ Í bá bə nda muud mə z̄é tí ná a kə n̄j̄ənd dí, a lúgə n̄j̄əw búúd yé, a yə ósól ó mäsáal ŋkul ŋgélə s̄a ísà, nyə nə mbaagulə mbê ná a j̄ig ŋkasâ. ³⁵ Ntó, j̄igá ŋkasâ! B̄i ampúyé baan amádí n̄j̄əw má bá zə yí. A j̄i nə ŋkul zə mpwó-kugú, t̄ə t̄am bulú, ŋkí ná ŋgwúm kúwó ashúshwóógú, t̄ə mán má lâm. ³⁶ Sásúlágá ná a z̄ég məseegya, zə kwey bí ígwád. ³⁷ S̄a má ngə jaaw bí ga, j̄isə shú buud b̄esh. J̄igá ŋkasá!»

14

Shwushwaga á shw̄y mə Yésus

(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuá 11.45-53; 12.1-8)

¹ Ná ndeé, í á lúg mwôw mábá ná *Páska nə zan bwə á də də íbuled yâ kú nə *l̄əvur yí í bwámag. Milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó mác̄ɛɛ bwə á ngə s̄y məzhíí ná bwə b̄ií Yésus mákəŋúd, bwə gwú nyə. ² Nəcə bwə á ngə nyímbula ná: «Shé ajáláyé nə b̄ií nyə baan lú z̄āŋ, ŋkwan̄gá buud bwə á bá s̄a ícucu.»

³ Yésus nyə á ka bə Betanî Shímun á zúzaamá dí n̄j̄əw. Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú j̄əŋg í á bə lwándúlá nə labínda álal-kus. Bwə də s̄a labínda j̄əŋgə nə mik̄ɔl̄l̄

mí n̄ar†. Ná ndeé, bwə ngə də, mudá wəŋgə mú búgə fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúd.

⁴ Bóólúgá búúd bwə á bə cínəŋg wá, bwə mú gwág b̄əw, bwə mú ngə lás mpódúgá nyāŋ ná: «Wúga m̄b̄ií yúúdugá wə j̄í? ⁵ Í mb̄əm j̄əla ná bwə kusha labínda ni odanarí mitəd milól, bwə kwíind mímbúbúwá nə ndí.» Bwə mú bul jum múdá wəŋgə. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bídúgá nyə ná sh̄e! J̄í bí ngə lúg nyə lâm nt̄ani yí? A má s̄a mə j̄əj̄ə sóólúgá. ⁷ B̄in̄ə mímbúbúwá bí n̄j̄ul jwôw d̄esh, b̄i bí nə ŋkul s̄a bwo m̄ənywa ja j̄esh bí má c̄eel yí. N̄j̄i s̄ən̄əŋ bí s̄a ábúlé j̄i mwôw m̄esh. ⁸ Mudá éga má s̄a bímbí nyə ámə kwag yí. Nyə má bwey gwáágulə mə labínda nyúúúlú, shú mádulya m̄am. ⁹ Búbálé, má jaaw bí ná, kál j̄esh bwə bá cúndə j̄əj̄ə Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwə bá námə də jaaw s̄a múdá éga má s̄a mə yí, buud də t̄əduga nyə.»

Yúdas má kusha nə Yésus

(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Ná ndeé, Yúdas Iskariyôt, ŋgwól múúd á gwoŋg *ómpwíin w̄um nə óbá, músə kə dúgya nə milúlúú myâ ofada ná a kə kusha bwo nə Yésus. ¹¹ Nda bwə á gwág ntó ná, bwə mú gwág nywa. Bwə mú kaag ná bwə é yə nyə *mwaanê. Yúdas músə zə s̄y fwámé fwála á j̄í nə ŋkul s̄a ná bwə bíig Yésus yí.

Yésus b̄an̄əŋ ompwíin bé bwə s̄a Páska

(Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30)

¹² Jwôw lú *Páska *Oyúden í á ka j̄é. Jwôw d̄əŋgú wə bwə á də cigə ncwəmb̄e Páska, í n̄j̄ul námə jwôw á shúshwóógú á zan íbuled yâ kú nə *l̄əvur yí. Ntó wə *ómpwíin ó Yésus bwə á zə j̄í nyə ná: «J̄áyé kál wó céél ná s̄a kág kwísha wo dína Páska yí?» ¹³ Yésus mú lwâm ompwíin bé óbá, nyə nə bwo ná: «Kəgá ŋgwála! Bí é bwəma nə ŋgwól múúd, a ngə ŋk̄eny káágə məj̄úwó. B̄i ó b̄ɛ nyə! ¹⁴ N̄j̄əw nyə é kə nyí yí, bí ci nə amádí n̄j̄əw ná Yíguli má ci ná wo lwóg s̄a kál b̄an̄əŋ ompwíin bé bwə é də dína Páska yí. ¹⁵ Nyə e lwágulə bí fúm án̄n̄i n̄j̄əw á gwówád, í n̄j̄ul kwambulá. Cínəŋg wə bí é kwísha shé zan Páska yé.»

13:30 Mat 16.28 **13:32** Mis 1.7 **13:33** 14.42 **13:34** Mat 25.14-15; Luk 19.12-13 **14:1** 11.18 **14:3** Luk 7.37-38 * **14:3** alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógú, bwə á də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. † **14:3** n̄ar: K̄ɔl̄l̄ wəŋg í də mpə námə nda nt̄angə. **14:12** MmN 12.1-14 **14:12** MmN 12.15-20

16 Ompwíin bwá mú kə jé ηgwála, kə kwey ísá byēsh mbií nyə á jaaw bwo yí. Bwá mú shîn kwísha dína Páska.

17 Ja kugú í a bii shí yí, bánôη *buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwá mú jê. 18 Ntó, bwá ηgə də, Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí, shénôη ηgə də wa yé, nyə é kusha nə mə.» 19 Ompwíin bwá mú gwág sâ jəηgú cey lámád, bwá mú ηgə jí nyə ηgwúd ηgwúd ná: «Ye jísə mə?» 20 Nyə mú bəsa nə bwo ná: «Jísə ηgwúd á bí buud wúm nə óbá, nyəηg sáná ηgə juwo məbwə shúyá ηgwúd dí yé. 21 *Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námə nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wəηgú kú byél.»

22 Bwá ηgə də ntáni, Yésus mú ηwa bələd, yə Zembí cuncésh ná ndeé, a mú fēy bələd, yə ómpwíin bé. Nyə nə bwo ná: «ηwagá, bí dág. Nyúul nyám wə ga.» 23 Mpúsə na, nyə mú ηwa bálá wáan, yə Zembí akíba, nyə mú kala bwo. Bēsh bwá mú ηgul. 24 Nyə mú ci nə bwo ná: «Məcií mām wə mání, məcií mā sɔ, má zə shwiy shí, zə cé búúd ηkí bulya má. 25 Búbálé, má jaaw bí ná, mə abulé ná kwo ηgul wáan ni, kə wós ja má bá ηgul ncuncumbə Faan má Zembí dí yí.»

Pyêr nyə é kálya Yésus

(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)

26 Bwá mú ka sey Zembí isusa i gúmə ná ndeé bwá músə kyey kə *Mbún wóolivyé dí. 27 Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí e lánɣəwo búgəd nəcé mə. Sâ jəηgú wə jísə cilyá Kálad Zembí dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbə í sənz í mú shîn ciima.” 28 Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilé, bí kə bá kwey mə nūη.» 29 Pyêr mú ci nə né ná: «Tɛem bə ná bóslúgá bēsh bwá lánɣəwo búgəd nəcé wo, mə mə abulé bwele lánɣəwo.» 30 Ntó wə Yésus mú ci nə né ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, wo e kálya mə ija ílól búlú gaád, ηgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛé.» 31 Pyêr mú nyingə kə shwóg, mpu báásulə ná: «Tɛem bə ná í wós nə shwá yég shwiy ηgwúdú, mə kú

bwele kálya wo». Bósl *ómpwíin bēsh bwá mú námə ηgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembí Getsemane
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

32 Nə ndeé, Yésus bánôη *ompwíin bé bwá músə kumə kúl bwá də jəw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té má kə sá májəgula yí.» 33 A músə jəw Pyêr, nə Zhâk, nə Yuánes, bánôη bwá mú kə kómb shús. Yésus mú ηgə bə kú ná gwáduga lám nə shɛɛ, məbɔm í ηgə shwiy nyə nyúúlú. 34 Nyə nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcey ki mə é yə. Jigá ηkasə wa shí.» 35 A mú ηwá shish shwóg, kə wusə nyúúl shí mbúmbudí. A mú jəgula nə Zembí ná, ηkí jí nə ηkul bə ntó, a kándug nyə baan lú mácey nə ifwaas ni shwóg-shwóg. 36 Nyə ná: «Abba! Pupa! Sâ í ádé káád wo. Yílúg mə bálá mácey ga! Tɛem bə ntó, í kú bə nda má céél ná, nji nda wó céél ná!» 37 Nyə mú wəl shí, zə kwey ompwíin bé ólól ígwəd. Nyə nə Pyêr ná: «Shímun! Wo ηgə bále kə gwəd í? Wo cugé nə ηkul ji ηkasə tə nji wəla ηgwúdú? 38 Jigá ηkasə, jəgula nə Zembí, bí bág kú biil mábwábúlánú. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njənd; nji nyúul í cugé nə ηkul kwag kuú njənd wəηg.» 39 A mú nyingə shish shwóg, kə nyingə jəgula nə Zembí, mbií nyə ámə fwo jəgula yí. 40 A músə nyingə zə ómpwíin bé dí, zə námə nyingə kwey bwo ígwəd nəcé mísh má á ηgə ntám bwo, bwá kú ná mpu sâ bwá bí nə ηkul jaaw nyə yí. 41 Ja áléel nyə á nyingə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə gwəd, bí woga! Í má shîn. Baan í má jê. Bwá zə kéenzh *Mwân mə Múúd məbwə má ósól ó məbòw dí. 42 Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha nə mə ó zág yé.»

Bwá bii Yésus

(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)

43 Yésus ηgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoηg *ómpwíin wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ηgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbúlə. Milúlúú myá ofada, nə *Oyíguli ó máceɛɛ, nə ocúmbá buud wə ləom wə bwá á nti bwo. 44 Yúdas,

muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambulə nə buud óni ná: «Muud má é kə fálal, sá sɔnya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bií nyə, bi ɔ kə ná nyə kú wúya.» ⁴⁵ Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a ɔ kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «*Rabi!» A mú fálal nyə. ⁴⁶ Buud óni bwə mú ntág kɔ Yésus, bwə mú bií nyə. ⁴⁷ Nji, ηgwól múúd gwoong mə Yésus má wéem kafwele jé, taad ηgwól sóol məsáal mə Ajeláci á ofada, í mú sámb nyə lwə. ⁴⁸ Ná ndeé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ηgə zə nə ikafwele nə məbúlə zələ bií mə, mə jisə zhiləngaanə? ⁴⁹ Ngaá ná shé á də bə jwəw dēsh kúl ηgwúd, mə ηgə jíguli buud *Luη má Zembî dí, bi kú séémb mbwə ná bi má bií mə. Nji bi má bií mə ja gaád, shú ná sá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag.» ⁵⁰ Ompwíin bēsh bwə mú myaas nyə, bwə shín fúnda. ⁵¹ Wúl shwanzá í á ηgə bɛ nyə mpúsə, í njúl nji nə *sanda nyúúlúd. Nda bwə á ηwá námə bií nyə ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

⁵³ Bwə mú kə nə Yésus wə Ajeláci á ofada. Milúlúú myā ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó máceɛ, bēsh bwə mú kə seηgya cínəηg. ⁵⁴ Pyêr nyə nyə á ηgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndeé kə wós nūη luη. A mú kə jí shí, bənəη bíl ífulish, ηgə gwáalə kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myā ofada, bənəη *Gwoong ósəmbye ó mílúsú wā Zembî jēsh bwə á ηgə sɔ njagə bwə jéeg nyə ná ndeé bwə gwú nyə nə ndí yí. Nji, bwə á shígé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwə á ηgə búgə nyə mílúsú, nji isá bwə á ηgə ci yí í kú ηgə bwəma. ⁵⁷ Ntó, bóól búúd bwə mú tōw otátəlí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ηgə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzə Zembî búúd bwə á lwə nə məbwə ga. Ná ndeé, nyə é shumə Mpáánzə íshús nji mwów málól, nyāη í kú bə ná məbwə má búúd wə má shúmə.» ⁵⁹ Nji bwə á tēem ci ntó, mílúsú myāη mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajeláci á ofada mú tōw tətəlí mísh má buud óníd, a mú jí Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sá bwə ηgə bwaagulə wo ni?» Yésus njúl nji kúl-kúl, kú bɛsa təə sá. ⁶¹ Ntó, Ajeláci mú nyiηgə jí nyə ná: «Ye wo jí *Kríst, *Mwān má Zembî sá ηgə gúmal yé?» ⁶² Yésus

músə bɛsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó, bi é dág *Mwān mə Múúd njúl shí mbwə mənəwúm má Zembî á ηkul nyēsh dí, bi mə bá námə dág nyə, a ηgə zə míηkúdí.»

⁶³ Ajeláci músə nyəa míkáándó, nyə ná: «Jí shé má kwo sɔ owúshined yí? ⁶⁴ Biméfwó bi má gwág nda á má *lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. Bi mə dág ná jí?» Bēsh bwə mú sámb ná á jəlá nə yə. ⁶⁵ Ná ndeé, bóólúgá búúd wā cínəηg bwə mú tééd ηgélə sey nyə məntənd mpwóóbúd, bwə cɛɛlə nyə sá míshád, ηgə wá nyə ikúda, bwə ηgə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo jí *muud micúnda, jaawag sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulish í mú ηgə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kílyá Yésus

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadé di, seegya ná ηgwól múdá má də sēy wə Ajeláci á ofada mú wós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ηgə gwáalə kuda, nyə dág nyə ná figá-figá. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námə gwoong má Yésus muud á Nazarēt dí.» ⁶⁸ Pyêr mú kílyá nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sá gwáméfwó wó ηgə cɛel ci yí.» Ntó, nyə mú wú cínəηg, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbē dí koogú yí, ηgwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wəəηg mú nyiηgə dág Pyêr cínəηgá, nyə nə buud bwə á bə nyádi koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoong jáη.» ⁷⁰ Pyêr mú nyiηgə kílyá. Kú bwey ná, buud bwə á bə cínəηg wá, bwə mú nyiηgə ci nə Pyêr ná: «Jísə búbálé ná wo jisə muud á gwoong jáη, nəcé wo jisə námə múúd á Galilê.» ⁷¹ Pyêr mú kílyá nyə nə məma ηkaanə, nyə ná: «Ŋkí má bwiηg ijó, ηkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ηgə ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ηgwúm kúwó mú kwáág ja ábeé. Pyêr mú téduga sá Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «Ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábeé, wo e kílyá mə ija ílól.» A mú cwíil nə yə.

15

Yésus təl kəədud wə Pilât

(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16)

1 Mán mælêṃ, ná námé mpámán mpámán, milúlúú myâ ofada, nê ocúmbá buud wâ lóom, nê *Oyíguli ó máccē nê *Gwoong ósémbye ó milású wâ Zembí bwé mú seengya né bwé zé sámb lésú má Yésus. Bwé mú wóolê Yésus mænkæda, kæ cwámbulê Pilât. 2 Ntó Pilât mú jí nyê ná: «Ye wo jisê Njwû *Oyúden?» Yésus mú bęsa nê nyê ná: «Wo má ci óni.» 3 Milúlúú myâ ofada mí mú ngæ bul búgæ Yésus lésú. 4 Pilât mú nyiŋgæ jí nyê ná: «Fwog dág bímbí milású bwé ngé búgæ wo myá. Né wo abęsáyé?» 5 Yésus kú bęsa tæo ciyá. Pilât mú káam.

6 Pilât nyê á ða bæ ná, ja jêsh zâŋ nyísó yí, a bíð mbwug ngwûd, wæŋg lóom í áma gwáámby nyê yí. 7 Í á ka bæ, ngwól múúð nê jíné né Barábas bânêŋ bóól búúð bwé á sá né buud bwé sáág miŋgáádé nê ijwû, bwé gwú múúð cínŋg, bwé mú ka kæ mímbwugæd. 8 Ntó, áncuncuma buud mú bád mbúnj í ða kæ mpáánzê milású yí, kæ jí Pilât né nyê sáág bwo sâ nyé ða bwey sá nê nkændí yí. 9 Pilât mú jí bwo ná: «Ye bi má jii né mæ bíðág bí Njwû Oyúden?» 10 Nyê á ci ntó næcé nyê á bwey mpu né milúlúú myâ ofada mí ngæ kusha nê Yésus zhíhúð. 11 Ja Pilât má jí bwo ntáni yí, milúlúú myâ ofada mí má shwúguli lóom ná Pilât bíðág Barábas. 12 Pilât mú kwo jí bwo ná: «Ká mæ sáág nyæŋg bí ngé jôw ná Njwû Oyúden yé ntæðelê?» 13 Bwé mú nyiŋgæ kîm gwów-gwôw ná: «Bwambulæg nyê kwolós ðí!» 14 Pilât mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwé mú kwo kîm gwów ná: «Bwambulág nyê kwolós ðí!» 15 Nda Pilât nyê á cæel cweel lóom mpimbæ ná, nyê mú bíð bwo Barábas. Nyê lwâm búúð né bwé fyámáség Yésus milwóŋ. Nyê mú yæ bwo Yésus né bwé kág bwambulæ nyê kwolós ðí.

16 Ozimbi bwé mú kæ nê Yésus luŋ má Pilât ðí cwû. Bwé mú seeng ózimbi bêsh cínŋg. 17 Bwé mú bwééd nyê káándé ící atítíí. Bwé ŋwa kwoolú íbiin-bíin, lwó *tûm gú má, jil nyê lúúð. 18 Bwé mú ngæ bóda nyê mæbáðá mæ cóógú ná: «Yé Njwû Oyúden,

sé ngæ báág næ wo.» 19 Bwé mú nyífæ nyê mbwu lúúð, sey nyê mæntænd, bwé ngé kúð mæbwóŋ shí nyéðí mpwóómbáð nda bwé ngæ yæ nyê gú má. 20 Ja bwé má shîn cágula nyê ntáni yí, bwé mú yíl nyê káándé ící atítíí, bwééd nyê mikáándé myé, bwé mú kæ nê nyê, kálæ bwambulæ nyê kwolós ðí.

Bwé bwambulæ Yésus kwolós ðí
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24)

21 Bwé ngé kæ ntáni, bwé mú bwæma nê ngwól múúð ngé wú ífambá, Shímun, muud á Sirên, sóŋgú má Alæguzándræ bá Rúfus. Bwé mú yímbuli nyê ná nyê nkényæg Yésus kwolós. 22 Bwé mú ngæ kæ nê Yésus kæ jé kúl bwé ða jôw né Golgota yí. Jíné ðæŋg í ká ná «kúl á bwundú lúu». 23 Bwé mú ŋwá yæ nyê wáan falá nê mîr* né a ngúlæg, a mú ban. 24 Bwé mú bwambulæ nyê kwolós ðí, bwé mú wusæ mpaambé né bwé kawula mikáándé myé, muud yêsh á gwoong jáŋ bæ nê kow. 25 Bwé á bwambulæ nyê kwolós ðí, jwôw í mú mæbaan ibuu má mpámán mpámán. 26 Bwé á cilæ cwoomb bwé á gwú nyê nê ndí yí nyéðí kwolós ðí ná «Njwû *Oyúden wé éga». 27 Bwé á bwambulæ nyê kwolós ðí, bânêŋ izhilŋgaaná íbá, jíga jé kwolós ðí Yésus ðí mbwê mæncwûm, jíga jéð nyéðí mbwê mækóól. 28 †[Micilyá mí Kálaad Zembí mí á bwæma ná: «Bwé á ló nyê gwoong izhilŋgaanáð.»]

29 Buud bwé mú ngæ ló cínŋg, bwé ngé lwíy nyê, bwé ngé sagusæ milúu nê mæzhwámá. Bwé nê né ná: «Né wo wé éga! Wo muud ji nê nkul búgæ *Mpáánzê Zembí né ndeé wo kwo sá nji mwów málóól shumálæ nyúl yé, 30 cugug woméfwó, shulág, wú kwolós níð». 31 Milúlúú myâ ofada nê *Oyíguli ó máccē bwé mú námé ngæ cágula nyê, bwé ngé ci bwámé nê bwámé ná: «Nyê á ða cug buud oshús, nji a káád cugúlæ nyéméfwó. 32 Yé *Krîst Njwû-buud á *Izæryêl! shulæg shí kíkídíga, sá dágúg ná, sá ka *búgula wo». Tæem bæ búúð bânêŋ bwé á bæ íkwolós ðí wá, bwé á ngæ námé lwíy nyê.

15:2 Mat 27.11 15:3 Yuá 19.9; Mak 14.61 15:9 Mat 27.11 15:11 Mis 3.13-14 15:15 10.34 15:17 Luk 23.11 15:18 Mat 27.11 15:19 14.65 15:21 Rom 16.13 * 15:23 mîr: Nyê á bæ mólól mákúl má líí bwé á ða sá bóól ólabínda nê míl mímyudú nê ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé nkow á oféél-féélí ó íciyá ðí. 15:24 Sôm 22.19 15:26 Mat 27.11 15:27 Iza 53.12 † 15:28 Míl micilyá mí ayág mí cugé nê iciyá íni. 15:29 Sôm 22.8; 109.25 15:29 14.58 15:32 Mat 27.11

*Shwiy mə Yésus**(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)*

³³ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ñkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla mələól mā mpwó-kugú. ³⁴ Məwəla mələól dí, Yésus múşə kîm nə ñkulú ná: «Eli, Eli, *lemá sabakutáni?*» Ntó mə ké ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?» ³⁵ Ja bóól búúd bwə á bə cínəng wá bwə á gwág ntó yí, bwə ná: «Gwágá, a ñgə jôw Eli.» ³⁶ Ngwól múúd mú tí kúló, kə ñwa eponzh, juwo málwəg mə ábibyenzhú dí, a feen shwóg lú lííd. A mú kənd ná Yésus ñgúləg. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dág jini, ñkí Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntág kîm nə ñkulú, a mú jimal. ³⁸ Seegya ná məmə *sanda í á də kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tətám nə cáñ wú gwôw wóós shí. ³⁹ Lúlúú ízimbi í á bə Yésus dí shwóg yí mú dág mbii Yésus nyə á jimal yí, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə *Mwân mə Zembî.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwə á bə cínəng bwə təl shwóg-shwóg ka də dág. Mariya á Magúdála, nə Mariya nyəñgú mə Yózes bá Zhâk á ntombú, zə keel Salúma, bwə á bə gwoonng búdá jəng dí. ⁴¹ Budá bəñgú bwə á də sêy nə Yésus ja nyə á bə Galilê yí. Bóólúgá búdá ñkí bulya bəñón bwə á bád zə Yurúsəlem wá, bwə á bə námə cínəng.

*Bwə kə dul Yésus**(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)*

⁴²⁻⁴³ Ngwól múúd nə jínə ná Yóseb, muud á Arimatê, nyə á bə námə gwoonng mílúlúú myá ləəm dí. Nyə á də bwánd Faan mə Zembî. Jwôw dəñgú, kugú í mú ñgə bii shí, baan bwə də kwísha ísá yá Sábaad† yí, Yóseb wəñgú mú kə nə ñnkáñ wə Pilát, kə gwáám mbimbə mə Yésus.

⁴⁴ Nji Pilát nyə á gwág ná Yésus mə leelá yə yí, a mú bul bî. A mú jôw lúlúú ízimbi, zə wámbulə ñkí Yésus mə ñwá bwey yə. ⁴⁵ Ja á mə shîn gwág mpəsá mə lúlúú ízimbi yí, a mú magulə ná Yóseb kág ñwa mbimbə. ⁴⁶ Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumə, nyə kə shul mbimbə shí, wóólə wo

ndómbó wəñgú, kə dul shwôñ dí. Bwə á lúmə shwəñ nyəñgú fifim məkwóógú. A mú bingal məmə kwóógú, juwal shwəñ. ⁴⁷ Mariya á Magúdála bá Mariya nyəñgú mə Zhâk, bwə mú ñgə mpu dág kúl bwə á dul nyə yí.

16*Yésus mə gwûm**(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)*

¹ Ja Sábaad mə shîn yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magúdála, nə Salúma, nə Mariya nyəñgú mə Zhâk, bwə mú kə kusə ólabínda ná bwə bá kə gwáágulə mbimbə mə Yésus. ² Ná ndeé, jwôw shwénde mə dá tééd yí, bwə mú kə wóós shwəñ dí ná námə mpámán mpámán, lúú jwôw í ñgə kúnəw cwíil. ³ Bwə mú ñgə jî bwámé nə bwámé ná: «Zə nyə é kə bingal shé kwóógú dásə shwəñ dí yí?» ⁴ Bwə ka bân mísh, bwə mú dág məmə kwóógú ni í mbwúg koogú. ⁵ Bwə mú nyí shwəñ dí, kə kwey wúl shwanzə í njúl njínjilí, kóómb á mbwə mənəwûm, nyə nə mikáándə mí áfufumə. Bwə mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwanzə ni mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə! Bí ñgə sô Yésus, muud á Nazarêt bwə á bwambulə kwólós dí yé! A cúgé wa, a mə gwûm. Dəgá kúl bwə á bwíng nyə yí. ⁷ Ná ndeé, leelúgá kə, kə jaaw *ómpwíin bé nə Pyêr ná a mə kə shwóg, kə bwánd bí Galilê. Nûñ wə bínón bí é dúgya yé, námə nda nyə á bwíing bí ná.» ⁸ Ntó, bwə mú wəenzh wú shwəñ dí bwə ñgə lílya, mílám kú bə ná shee; í mú sá ná bwə nda jaaw təə muud.

Yésus mə lwóyá nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwûm mpámán mpámán a jwôw lú shwénde. Nyə á ka tééd lwóyá nyúul wə Mariya á Magúdála, mudá nyə á yíl məjamb zəngbá yé. ¹⁰ Mudá wəñgú mú kə jaaw buud ó gwoonng o Yésus sâ jəñgú, nəcé bwə á bə nə məcey mílámád, bwə ka ñgə jii. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus mə gwûm, nyə shí námə dág nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tēem jaaw bwo ntó, bwə á shígé magulə.

15:33 Amo 8.9 **15:34** Sôm 22.1 **15:36** Sôm 69.22 **15:38** MmN 26.31; Heb 10.19-20 **15:39** 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 † **15:42-43** Jwôw lú Sábaad í á də bə, tééd mpwó-kugú shí á jwôw lú flaadê, kə jé kugú á sásaadê. Oyúden bwə á shígé də sêy jwôw dəñgú. **16:6** 8.31 **16:7** 14.28; Luk 24.34 * **16:9** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 9 kə kumə 20.

¹² Mpúsə na, bóól ómpwíín bé óbá, bwé ñgə kə bwədí kwáádá, nyə mú lwóya bwo nyúúl nyé wúl mbií shús. ¹³ Buud obá bəəñgú bwə mú nyiñgə nə mpúsə, kə jaaw bəəñgú ómpwíín bwə á lúgə Yurúsəlem wá, bəñ nəmá nji məshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyiñgə lwóya nyúúl nyé ómpwíín wúm nə ñgwúd dî, bwé ñgə də. Cínəñg a mú jum bwo nəcé bwə á shígé *magulə kéel búúd bwə á jaaw bwo ná a mə gwúm shwoñ dí yí. Bwə á bə ñkí lal mílâm. ¹⁵ Ná ndéé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bi kág cúndə Jəjə Kéel, muud yêsh gwágúg. ¹⁶ Nyəəñg mə bá *búgula, bwə juwo nyə yé, nyə wə mə bá *dúg cug yé. Nyəəñg mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intúgúlí yâ kandugə. ¹⁷ Ntó, bəəñg bwə bá búgula wá, bwə bá də sá *máshimbá: bwə bá də yíl búúd məjamb jínə dáámud, bwə lás məkál məshús, ¹⁸ bwə bii ónywâ nə məbwê. Nkí bwə dá gwoog, sâ kú sá bwo. Bwə kéel mimbêl mábwê, mimbêl myəəñgú mí yâl.»

Yésus mə ká gwôw

¹⁹ Ja Yésus mə shîn lás nə bwo ntúni yí, a mú ñkâñ kə gwôw, kə ji mbwê mənəcwúm mə Zembí dî. ²⁰ Ná ndéé, *ompwíín bé bwə mú nyiñgə, kə ñgə cúndə Jəjə Kéel ikúl byêsh. Cwáməba Yésus nyə á də yə bwo ñkul ísény byáñúd. A lwágulə nə minjígúlá myáñ mí á bə tətəlí nəcé bwə á də sá máshimbá.]

Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálaad éga. Njii, tɛɛm bə ntó, nyə á cilə Jɔɔɔ Kéel shú buud bwé á shígé bə mímbýágá mí Oyúden wá, bəɔɔɔ bwé á dɛ lás Gúrêk wá. A ɔgə féel bwo iciyá bísé nə ɔkul yáág bwo gwágúlə dí yí, nə isâ í dúgyá nə ijám nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ɔgə lwó cug múud mə Yésus.

Nyə á bɛ icé ílól wa Jɔɔɔ Kéel égaád námə nda Matiyô bá Márkus.

(1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nə nduwán mə Yésus, nə məbwəbúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).

(2) Cug mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilê yí (4.14-9.50).

(3) Njənd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsalem yí (9.51-19.28), nə sólúgú nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmálə nyə á gwúm shwoɔ dí yí (22-24).

Sé bí nə ɔkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúse 19.10: «Mwân mə Múúud nyə á zə sɔ bəɔɔɔ bwé á jímb wá, zə cug bwo.» Zembî mə mpú ná buud bēsh bwé ɔgə cugə kú nə nyə wá búse njímbúlá. Gwé wé nyə á nti Yésus-Kríst yí, ná a zəg cug bəɔɔɔ bēsh bwé é lág nyə wá. Yésus mə dɛ bul julə búúud bwé ɔgə bwəma nə mpyóɔ wá, nda: osól ɔ mísám, ikákágá, mimbúbúwá, mimbêl nə ojínə ɔ búúud.

Matéédúlé mə cilyá

¹ Yé Tyofil lwám múúud, zhwoɔ buud bwé á mə ɔgə she cilə ɔkúmba lân á isâ í á sɔy wa sádí yí. ² Bwé á ɔgə jaaw isâ námə nda búúud bwé á dúg byo téed matéédúléd wá bwé á bwiing sá ná. Buud bəɔɔɔgú wé bwé ɔgə sá iséy í bwiingúlə mílású mí Zembî. ³ Né ndeé mə mə ka námə kwey ná mə jálá nə cilə wo isâ byəɔɔɔgú téegyá nda í á ɔgə sɔy ná. Mə zə cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jēsh téed matéédúléd. ⁴ Mə jii ná wo mpúg ná minjígúlá wó á ɔwa myá mí bálé bə búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byél

⁵ Njwól fada nyə á bə ná Zakarî ja Herod nyə á bə njwú-buud á Yudéa yí. Fada wəɔɔɔgú bənêɔ Abiya wé bwé á bə ján gwoɔɔɔ. Mudá yé nyə á bə ná Ilísabet, a njúl shilə bag ɔ Arəon. ⁶ Bēsh obá nə mudúm nə mudá bwé á bə otátəlí ɔ búúud mísh mə Zembî dí, bwé dúgə mpu sá Zembî məgwág, dɛ bɛ isâ byēsh Cwámba ɔgə ci ná í bág yí nə mæcɛɛ mə mēsh mbií á kú nə sá á jumúg. ⁷ Njii bwé áshígé bə nə mwân nəcə Ilísabet nyə á bə kundú, bēsh obá bwé á bə ntâg bwé mú icwúcwúul.

⁸ Dúlúgá jwôw dí íí, Zakarî nyə á ɔgə sá iséy í fada byé nda í á bə jwanɔgá á gwoɔɔɔ ján ná. ⁹ Ofada bwé á dɛ wusə mpaambé ná bwé féesh nyəɔɔɔ kóg nyii *Mpáanzó Zembî yé. Bwé á ka námə wusə jini jaá, mpaambé mú féesh Zakarî ná nyə wé kóg nyii kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla lə jígalúlə cáá ni dí, buud ɔ kúl búúud bēsh bwé á bə tóɔn bwé ɔgə jəgúla nə Zembî ¹¹ Njwól *éngəles mə Yawé mú zə lwóya nyúul wé Zakarî, zə tōw nyə ɔgəɛ mbwə mæncwúm, *alatár bwé dɛ jígal cáá yé dí koogú. ¹² Mitédúgá mí á búbulə Zakarî lúúud nə dúgúlə nyə á dúg éngəles yí, a mú bul bə nə ifwaas. ¹³ Njii, éngəles mú ci nə nyə ná: «Zakarî, kú bɛɛg fúndə, nəcə Zembî mə ɔwa mājəgúla mwô. Mudá woó mə bá byá wo mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yuánes. ¹⁴ Wo bá bul kəɔs nə məshusəg, ncúlyá buud bwé bá námə bə nə məshusəg nə byélúlə mwân wəɔɔɔɔ mə bá byél yí. ¹⁵ Nəcə a bá bə fwámé múúud mísh mə Zembî dí. Nyə abulé bwelé ɔgul málwəg kú ɔgul gúl sá ányinyaanê. A bá bwey bə lwándúlá nə Nkɛɔkɛ Shíshim a njúl ná mwə mə nyóɔɔɔgúd. ¹⁶ A bá námə sá ná bóól búúud wá bag ɔ *Izəɔyél bwé nyíngəg zə wé Zembî wáj Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lân mə Zembî nə *shíshim nə ɔkul Eli nyə á bə nə ndí yí. A bá zə sá ɔkwambulə mpédúgá osóɔɔgú bənêɔ bwân. A bá námə sá nə bəɔɔɔɔ bwé á dɛ bə nə məlwə wá bwé céndúg kuú njənd, bwé bə nə fúg á otátəlí ɔ búúud. Ntó, a bá kwəməsa Cwámba kúl búúud í njúl nyə fwámé kwéeshá.» ¹⁸ Zakarî mú ci nə éngəles ná: «Mə músə cwúcwúul, mudá waamé mə námə jaas; mə e bá wámbulə sá wó ɔgə ci ni

ntudélê?» ¹⁹ Engales mú bęsa nę nyę ná: «Mę wó Gabryél, mę ji míš mę Zembî dî, mę ngę sęy nę nyę. Nyę ámę nti mę ná mę zág lęsha nę wo, zę jaaw wo jęję mákál mání. ²⁰ Nji, nda wó mę ka bę kú *magulę íciyá byâm ná, wo é bę fifi. Wo bá ji kú lás kę wóós jwđw ísâ mę ámę zę jaaw wo íni í bá bwęma yí. Nęcé byáá í bá bwęma dáj węlad.»

²¹ Í á bę na, kú búúd jân í ngę bwánd Zakarî. Buud bwé mú ngę káam ná a mę bul bwęy nûŋ Mpáánzọ Zembî dí cwû.

²² Ja Zakarî nyę á ka cúwo tóón yí, nyę á bę kú ná nę ŋkul mę lęsha nę buud. Bwé mú mpu ná a shí dág gúl sâ nûŋ fúm á ci dí. Nyę á ngę fufę nji mębwę. Nyę á shwal bę fifi. ²³ Ja nyę á shínal mé mwđw mę ísęy yâ Mpáánzọ Zembî yí, nyę á ka nyiŋgę kę bwđdí.

²⁴ Fwála mú cę, mudá yé Ilísabet músę bę nę bum. A mú shwaaw tâŋ ŋkwoond otóón kú lwóya nyúul, a ngę ci ná: ²⁵ «Sâ Cwámba mę sá mę wó ga. A mę nti míš mé mđdí zę yíl mę shwôn mę á bę nę ndî búúd bâm dí yí.»

Yésus mę bá byél

²⁶ Ja bum mę wóós Ilísabet ŋkwoond saman dí yí, Zembî mú kęnd *ęngales Gabryél ngwála á Galilę bwę dę jđw ná Nazaręt yí. ²⁷ Nyę á kęnd nyę ná a kág lęsha nę ncwiyę sás lú múdá í á bę wu ná Mariya yí. Sás dęŋg í á bę nę cęlá bá nę Yóseb, muud á bag ọ *Dávid. ²⁸ Engales mú nyí Mariya njów ci nę nyę ná: «Mę báág nę wo, Yawé ji nę wo, a mę sá mpaam nę ję lām.» ²⁹ Iciyá íni í mú sá Mariya mitédúgá búbulę lúúd. A mú ngę jî lámúd ná wâŋ mbií mębđdá í kę ná ji. ³⁰ Engales mú ci nę nyę ná: «Mariya, kú bęeg fúnda. Nęcé wo mę bwęma nę ocúncęsh ọ Zembî. ³¹ Dęgí, wo zó bę nę bum, wo bá byá mwámudûm, wo gwiid nyę ná Yésus. ³² A bá bę fwámé múúd. Bwé bá dę jđw nyę ná *Mwân mę Zembî a gwów-gwđw. Zembî wúsú Yawé mę bá yę nyę ijwúga í mpáámbá ję Dávid. ³³ A bá jwú nę bag ọ *Yákwab kandęgá á kandęgá, ijwúga byé í ábúlé bę nę męshíné.» ³⁴ Mariya mú ci nę ęngales ná: «Jân í bá bę ntudélę, mę kú fwo mpu múdûm?» ³⁵ Engales mú bęsa nę nyę

nę «ŋkęŋkę Shíšim mę bá zę wódí, ŋkul mę Zembî a gwów-gwđw í mú búdal wo nda gúgúwá í dę búdal múúd ná. Gwé wó í bá sá ná mwân wó bá byá yé mę bá bę féeshá, bwę dę jđw nyę ná Mwân mę Zembî. ³⁶ Dęgí, mbyél wđ Ilísabet mę zę bę nę bum ícwúúlúd. A bá námę byá mwámudûm. Nyę muud bwę á dę ci ná a ji kundú yé, bum mú nyę ŋkwoond saman dî. ³⁷ Mpug ná sâ cúgę nę ŋkul bwelę ntę Zembî.» ³⁸ Mariya mú ci ná: «Mę ji sól męsáal mę Yawé. A sáág mę nda wó mę ci ná.» Engales mú kyey.

Mariya mę ká dág Ilísabet

³⁹ Námę fwála dęŋgú dí, Mariya mú ŋwa zhí lęlúłę kę ngwála á kóómb Yudęa jisę mímbúnj mimbúnj yí. ⁴⁰ A mú kę nyí Zakarî dí njów, będa Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyę á gwág mębđdá mę Mariya yí, mwân nyę á lugusa nyę mwđ dî, Ilísabet músę lwánd nę Ŋkęŋkę Shíšim ná cwóó. ⁴² A mú kîm męma ŋkwiimbyę, nyę ná: «Wo ji nę ibwádán ntę bóólúgá búdá bęsh, mwân jî wo mwđ dí yé ji námę nę ibwádán. ⁴³ Jí í mpú sâ ná nyęŋgú mę Cwámba waamę zág mđdí yí. ⁴⁴ Nęcé dęgí, nji męlwę mām mę ámę gwág mębđdá mwđ yí, mwân nyę ámę lugusa mę nę męshusęg mwđ dî. ⁴⁵ Węę mę jęla, węę muud mę *búgula ná sâ jęsh Cwámba mę sá ná bwę jááwęg wo yí í é bwęma yé.»

Mariya mę ságúsá Zembî

⁴⁶ Mariya mú ci ná: Zembî waam, wo ji męma Zembî. ⁴⁷ Shíšim wām í ngę kęos nę męshusęg nęcé cęgye waamę Zembî. ⁴⁸ Nęcé a mę bále nti míš dág zhizhe lwaá dé ámudá. Haaw! Tééd fwála gaád buud wá ikala byęsh bwę bá dę ci ná: «męę mę jęla». ⁴⁹ Nęcé Zembî á ŋkul nyęsh mę sá mę męma ísâ. Jíné dé dúsę nę gúmé ntę sâ jęsh. ⁵⁰ Lām męcęy yé wúsę ná bagó shú búúd bwę ŋwá nyę nę fúndúgá wá kę wóós íkala ikala. ⁵¹ A mę lwóya ŋkúl nyé.

1:25 Mę 30.23 1:27 Mat 1.16 1:31 Iza 7.14; Mat 1.21; Luk 2.21; Mis 4.12 1:32 Iza 9.6; 2Sa 7.16; Mat 20.30-31
1:33 Dan 7.14 1:35 Mat 1.18; Luk 4.18 1:37 Mę 18.14; Mat 19.26; Mak 10.27; Luk 18.27 1:46 1Sa 2.1-10
1:50 Sđm 103.13, 17 1:51 Mbá 5.15; 26.8

A má sá ná buud bwá ða ñkêny mányúúl wá
bwá címagú.

⁵² A má yíl ñkácid i búúd íjiya í ící byáñúd
wusə shí,
a bân ózhizhe ɔ búúd gwôw.

⁵³ Buud bwá á bæ nə məfúfə wá, a má yə bwo
zhwoɔ təəm
a nying búúd ó təəm məbwə ocwûd.

⁵⁴ A má zə kwiid bag ɔ sół məsáal yé
*Izarəyêl,

a má téduga lâm mácey yé,

⁵⁵ nda nyə á kaag impáámbə bísú
shú má *Aburəham bəñəñ mpwoñ buud
nyé kandugə á kandugə ná.

⁵⁶ Mariya bá Ilisabet bwá á já je bæ
óñkwoond olóol ná ndéé Mariya músə nyingə
kə bwódí.

Byélé má Yuánes Nduu-buud

⁵⁷ Wəla læ byeyí í á ka wóós Ilisabet. A mú
byá mwámudûm. ⁵⁸ Nə buud bəñəñ bwá á bæ
jáh ban wá, nə mimbyél myé bwá mú gwág
ná Yawé má bul gwág nyə ceɔ lámád. Bəñəñ
bwá mú ka zə taag.

⁵⁹ Jwôw mwân nyə a wóós mwôw
mwəamb yí, bwá mú zə ná bwá zə sá nyə
ábíwáág. Bwá mú ceel gwiid nyə ná Zakarî
nda sóñgú. ⁶⁰ Nji nyəñgú mú ci ná: «Mbô!
Jínə dé wə Yuánes.» ⁶¹ Bwá mú ci nə nyə
ná: «Muud ñgwúd nə ñgwúd cugé nə jínə læ
Yuánes njów búúd wán wêsh dí.» ⁶² Bwá mú
ðə lésha nə sóñgú mwân ðə fufə nji məbwə
jílə nyə jínə á céél gwiid mwân yí. ⁶³ Sóñgú
mwân mú gwáámb nə bwá yág nyə kwóógú
ná a zág cilə cínəng. A mú cilə ná: «Jínə dé
wə Yuánes.» Buud bēsh bwá mú bul káam.

⁶⁴ Seegya ntág ná Zakarî mpu má bāñ, jūm
mú nyə fulí ná a je lás. A mú shwal bāñ
kál ñgə yə Zembî məshwúmb. ⁶⁵ Buud ó ban
bé bwá mú bæ nə fúndúgú. Ná ndéé buud
bwá mú ñgə bwiing lân á isá í á síy íni shí
Yudéa á mimbāñ nyēsh. ⁶⁶ Buud bēsh bwá
á gwág lân wəñng wá bwá á bæ kú bwēle yíl
lām cínəng. Bwá mú ðə jì ná: «Múmwán jəñng
í bá bæ jí e? Búbálé, ñkul má Yawé í á ñgə nyín
cug mə mwân wəñngú.»

Zakarî mə cúnda cúnda má Zembî

⁶⁷ Mwân sóñgú yé Zakarî mú lwánd nə
Ñkəñkə Shíshim ná cwóó, a mú cúnda cúnda
má Zembî, nyə ná:

⁶⁸ Gúmá nə Yawé, Zembî á *Izarəyêl
nəcé a má kwiid kúl búúd jé, yíl bwo
mənyámád.

⁶⁹ A má wéeshəli sá ñkácid cugye
mpwoñ buud má sół məsáal yé *Dávid dí.

⁷⁰ Nyə a shí bwey ðə jaaw kéel ðəñgú,
*buud ɔ micúnda bé nyə á féesh yág wá ðə
jaaw.

⁷¹ Nyə á kaag ná a bá zə yíl sá mányámá má
mízhízhíñ mísúd,
a yíl sá məbwə má bəñng bwá ñgə mpii sá
wád.

⁷² A má lwáɔulə ná a jì nə lâm mácey nə odá;
a má téduga sɔ nyə á sá nə bwo yí.

⁷³ Nəcé nyə á keɔn búbálé nə Dâ *Aburəham
ná í bá bæ ná

⁷⁴ á ká shîn yíl sá məbwə má búúd bwá ñgə
lúmbəli nə sá wá dí,
sá má bá ðə yə nyə gúmá kú nə ifwaas,

⁷⁵ sá ñgə lwóya ná sá búsə buud bé,
sá ñgə cugə tətəlí nyədí míshád,
ñgə cugə nda búúd ɔ kúl jé bwá jálá nə cugə
ná,

sá bæ ntó mwôw má cug məsú mēsh.

⁷⁶ Múmwán, bwá bá ðə jôw wo ná *muud
micúnda má Zembî á gwów-gwôw.

Nəcé wo bá ká Cwamba shwóg, kə
kwambəle nyə zhií

⁷⁷ kúl búúd jé í mpúg ná a ñgə zə ná a zə cug
bwo,
juu bwo nə *misám myáñ.

⁷⁸ Zembî wúsú jì bul bæ nə lâm mácey.

A má ntí sá məñkenya má ñgə zhu gwôw
nda məñng mə jwôw ja í ðə cúwo yí,

⁷⁹ má zág kwan bəñng bwá ñgə cugə yídúgú
shwiy dí wá,
má zág sá ná sá cúgəgí ná shee.

⁸⁰ Mwân nyə á ka námə ñgə wíy, *shíshim
yé ñgə ñwa ñkul. Nyə á ðə jì máshí má
shwéeshá ná ndéé kə wóós jwôw nyə á kə
lwóya nyúúl kúl búúd jé dí yí.

1:52 Sôm 75.8; Mat 23.12; Zhk 4.6, 10 **1:53** Sôm 107.9; 34.11 **1:54** Msh 7.20; Sôm 98.3; Mət 17.7; 22.17 **1:59**
Mət 17.12-13 **1:60** 1.13 **1:68** Sôm 41.13; 72.18; 111.9; Luk 4.18-21; 7.16; 19.44 **1:69** Sôm 132.17; Mat 20.30-31
1:70 Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3 **1:71** Sôm 106.10 **1:72** Sôm 106.45; 105.8-9; Ləv 26.42 **1:73** Mət 22.16-18
1:74 Tit 2.12, 14 **1:76** Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27 **1:77** Zhe 31.34 **1:78** MmN 34.6; Iza 60.1-2
1:79 Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16

2

Byélé má Yésus

¹ Í á zə bə mənɪ mwəw di, *Káázəl Ogust nyə á cilə ná buud ɔ shí mishwun bēsh bwé kág cilya ílān dī. ² Ílān bwelélə sɪy wə cí. Í á bə Kirínus njúl ngwəmuna á faan lú Sirí. ³ Ntó buud bēsh bwé á ka kə ngə cilya, muud kə ngwála í dúgyá nə beend jé yíid. ⁴ Yóseb mú námá tí Nazarēt faan lú Galilē, bád kə Betulehem, ngwála mə *Dávid faan lú Yudéa, nəcé nyə á bə mwān á njów búúd mə Dávid. ⁵ Nyə á ngə kə ílān dī, bá Maríya, mudá í á bə ná bá bwé zə béya yé, Maríya wəɔng njúl nə bum.

⁶ Í á ka bə, bwé njúl nūn, fwála lə byeyí mú wós Maríya. ⁷ A mú byá mwān yé acúmbá, mwámudúm. A mú wá nyə bwámád a bwíg nyə kúl bwé á də wá itəw idəw ná í dúg də yí, nəcé bwé áshígé bə nə bwágé njów ójón.

Obaagulə ó itəw bwé dúg wəéngəles

⁸ Obaagulə ó itəw bwé á bə shí nyəɔngúd bwé ngə jí mifum tónn íbugád ngə baagulə itəw byán. ⁹ Ngwól *éngəles mə Yawé mú zə wós bwo na, mənkenəwa mə Cwamba mə mú lyɛ bwo nə mənkenya ná kəsh. Ifwaas í músə jág bií bwo. ¹⁰ Nji, éngəles mú cí nə bwo ná: «Kúgá fúndə, nəcé mə ngə zə bí nə jəjə kéel í é sá kúl búúd jəsh məma máshusəg yí. ¹¹ Cugye mə byél bí múús ngwála mə *Dávid. Nyə wə *Kríst Cwamba. ¹² Bi é yag nyə nə məyigyé mága: bi é kwey kúkény í mbwúg bwámád kúl bwé də wá itəw idəw ná í dúg də yí.»

¹³ Seegya ná kúdə zhwog wəéngəles wə gwəw bwé mú zə kwey nyíni bwé ngə yə Zembí gúmə səsad ná:

¹⁴ Zembí bəg nə gúmə jon á gwów-gwówúd; wa shí, buud Zembí mə gwág nywa wá bwé cágəg nə shəe.

¹⁵ Í mú zə bə ná, ja wəéngəles bwé mə béegya nə bwo kə jon dī yí, obaagulə ó itəw bwé mú cí bwámé nə bwámé ná: «Sə kágá Betulehem kə dúg sá í mə sɪy Zembí mə sá ná sə mpúg ga.» ¹⁶ Bwé mú ngə kə ná cá-cá, bwé mú kə kwey Maríya nə Yóseb nə kúkény

í mbwúg kúl bwé də wá itəw idəw ná í dúg də yí. ¹⁷ Ja bwé mə dúg nyə yí, bwé mú bwiing sá éngəles nyə ámə jaaw bwo shú mə múmwán jəɔng yí. ¹⁸ Buud bēsh bwé á ngə gwág bwo wá bwé á ngə bul káam sá bwé á ngə bwiing yí. ¹⁹ Maríya nyə nyə á baagulə isá byəɔng lámúd, a ngə bigas byo. ²⁰ Ná ndéé obaagulə ó itəw bwé mú nyingə bwé ngə yə Zembí gúmə, ngə yə nyə məshwúmb nə isá byēsh bwé ámə gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námá nji nda éngəles nyə á jaaw bwo ná.

Bwé kə nə kúkény Yésus mpáánzə

²¹ Ja jwəw lú mwəomb í á wós yí, í mú bə fwála ná bwé sáag mwān ábiwáag. Bwé mú gwiid nyə ná Yésus, jínə éngəles nyə á jaaw Maríya a kú fwo ŋwa bum yí.

²² Ná ndéé í mú zə bə fwála ná bwé sáag ŋgusa íci Moyíz nyə a cí yí. Bwé mú bád kə nə mwān Yurúsəlem kálə lwóya nyə wə Yawé, ²³ námá nda jí cilyá *mbwoomb məcɛɛ dī ná, ná: «Mwámudúm yēsh mə tééd byél yé, bwé kənd nyə koogú ná a bəg shú mə Yawé.» ²⁴ Í á jii ná bwé kəg yána ílím í *mátúnuga námá nda jí cilyá nda mbwoomb məcɛɛ dī ná, bwé kə nə məwúwo məbá ŋkí icwə í máfaf íbá.

²⁵ Ngwól múúd nyə á də bə Yurúsəlem ná Símayon. Nyə á bə tátalí muud, nyə a wá lám wə Zembí. Nyə á bə nə Ŋkəŋkə Shíshim. Nyə á də bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izəyél milám shí yé. ²⁶ Ŋkəŋkə Shíshim í á lwágulə nyə ntáməd ná nyə abəle yə a kú fwo dúg *Kríst Yawé mə bá nti yé. ²⁷ Muud wəɔngú Ŋkəŋkə Shíshim í á sá ná a kəg *Lun mə Zembí. Ja óbyəl ɔ Yésus bwé á zə nə mwān Lun ná bwé zə sá nyə nda mbwoomb məcɛɛ í ngə cí ná, ²⁸ nyə á ŋwa mwān nyədí mábwəd a mú yə Zembí cúncəsh, nyə ná:

²⁹ Mása, jaá ga í músə wo je bíd ná lwaá dwó í yəg nə shəe

nda wó á cí ná,

³⁰ nəcé mísh mām mə mə dúg nda wó zə cug sé ná,

³¹ cugúlə wó á kwəməsa ikúl í búúd byēsh í ngə dúg yí.

³² Jísə mənkenya mə bá sá ná ikúl íshús í mpúg wo yí,

kûl gwô Izurayêl í bág nê gúmá yí.

³³ Yésus sóŋgú nê nyɔɔŋgú bwá á ngə káam sâ jêsh Símayon nyə á ngə ci shú dé dí yí. ³⁴ Símayon mú bwádan nê bwo, nyə nê Maríya nyɔɔŋgú mæ Yésus ná: «Mwân éga Zembî má ntí nyə ná a zég sá ná zhwoog buud ɔ Izurayêl bwá búlag, zhwoog buud wɔɔl. A bá bæ gúl sâ má Zembî í bá ntɔ búúd ŋkul yí, sâ búúd bwá ábúle magulə yí. ³⁵ A bá zə sá ná zhwoog buud mitádúgá myáŋ mí mpúyúg. Wɛɛ ntâg íí, mæcy má bá nyisali wo lámúd nda kafwele.»

³⁶ Ngwól *múúd micúndá á mudâ nyə á bæ námá cínɔŋg ná Ana, a njúl shilə mæ Fanuêl bænd má Azɛr dí. Mudá wɔɔŋgú nyə á bæ a má bul jaas. Nyə a béya a mú cugə nê ngwúm mimbú zangbá. ³⁷ Nyə á ji kúsə kə wóos mimbú mæwúm mwɔɔmb nê mínɔ. Nyə a shígé dæ bwelé kə shwóg-shwóg nê Luŋ má Zembî. Nyə á dæ sá Zembî iséy byé nê mwásə nê bulú a dúgá ci ídâw, dæ yə Zembî gúmá. ³⁸ Nyə á bæ námá cínɔŋgú ja bwá á bæ nê Yésus Luŋ yí, a mú yə Zembî akíba; buud bêsh bwá á ngə bwánd ná Zembî mæ bá zə yíl Yurúsəlem mánýámád wá, Ana nyə á ngə jaaw lân má mwân.

³⁹ Ja obyâl ɔ Yésus bwá á shîn sá isâ byêsh Máccɛ má Yawé má ngə ci yí, bwá á ka nyiŋgə kə bwádí ngwála Nazarêt, faan læ Galilé. ⁴⁰ Mwân nyə á ka námá ngə wɔy, *shíshim yé ngə ŋwa ŋkul, a njúl mpaam má Zembî dí.

Yésus mæ nyín mpáánzá Zembî a njúl kákágá

⁴¹ Obyâl ɔ Yésus bwá á dæ kə zâŋ páska dí Yurúsəlem mbú wêsh. ⁴² Bwá á ka námá kwo bád kə nda fúlú í á bæ ná, Yésus njúl mimbú wúm nê mímbá, bwá mú kə nê nyə. ⁴³ Ja zâŋ í á shîn yí, obyâl bé bwá mú nyiŋgə. Yésus mú lúg Yurúsəlem bwá kú mpu. ⁴⁴ Bwá á ngə táduga ná Yésus bônŋ buud ɔ gwoonŋ búsa zhííd. Bwá músə kyey mwásə ncindí. Né ndéé bwá mú ka zə ngə sɔ nyə mímbýêl nê mímbíí myáŋ dí. ⁴⁵ Nda bwá áshígé kwey nyə ná, bwá mú nyiŋgə nê mæsɔ́ɔ́gú kə Yurúsəlem. ⁴⁶ Í á ka zə bæ, bwá má sɔ nyə ná sɔ sɔ tâŋ mwôw málóol, bwá mú kə kwey nyə a njúl tâm oyígúli ɔ máccɛ *Luŋ

má Zembî, a ngə gwágulə bwo, a ngə jí bwo minjígá. ⁴⁷ Buud bêsh bwá á ngə gwág nyə wá bwá á ngə káam fúg nyé nê mæmpɛsá mé. Bwá á ngə káam mbií á ná fúg dæ jímb lúúd. ⁴⁸ Ja obyâl bé bwá á dúg nyə yí, bwá á jág bul káam. Nyɔɔŋgú mú ci nê nyə ná: «Mwân waam, jí wó má sá sá ntáni ní? Wo mpú ná sá shwóóŋgú sá má ngə sɔ wo nê milám gwôw?» ⁴⁹ Nyɛ mú ci nê bwo ná: «Bí á mæ ngə sɔ mæ nê jí? Bí ampúyé ná má jəlá nê dæ bæ ísâ í Dâ dí?» ⁵⁰ Nji bân bwá áshígé mpu gwág sá nyə á ci nê bwo yí. ⁵¹ Yésus bônŋ bwo bwá mú shulə kə Nazarêt, a ngə magulə ijwúga byáŋ. Nyɔɔŋgú mú baagulə ísâ íni byêsh lámúd. ⁵² Yésus nyə á ka ngə wɔɔf, fúg ngə kwídúli, mpaam má Zembî ngə kwídúli, a ngə bæ jɔ kágé mísh má Zembî nê mísh má búúdud.

3

*Iséy í Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)*

¹ Í á ka zə bæ, ijwúga í *Káázɛl Tiber í má wóos mbú wúm nê tóon dí, Pons Pilát mú bæ ngwáməna á faan lú Yudéa, Herod nyə Tatarâk* á Galilé, mínyɔŋú yé Fílíp nê faan lú Ityrê nê Trakonítídí, Lisanəyas nê faan lú Abilɛn. ² Í á bæ Hána njúl Ajəláci á ofada, bá Kayíf. Ja jɔɔŋgú, kéel má Zembî í á wóos wá Yuánes mwân má Zakarí a njúl shí a shwéeshád.

³ Nyə á ka zə ngə kyey shí nyêsh á fundú ngwɔ́ Zhurdɛ, ngə cúndə ná: «Céndúgá mitádúgá, bí duwan, Zembî nyə é juu bí nê *misám mín.» ⁴ Í á bæ ntó nda jísə cilyá kálaad mæ *múúd micúndá Izayí dí ná. Næcé jísə ná:

Muud ngə cúndə shí a shwéeshád, a ngə ci

nó:
«Kwambuləgá zhíí má Cwáməba,

bí ság kwûŋ jé.

⁵ Bulaləgá íbí byêsh,

bí bwú mímbáŋ mí anúnî nê mi acíg-cíg
myêsh səl shí,

bí ság mábúgə.

2:34 Iza 8.14; 1Pr 2.8 **2:37** 1Tm 5.5; Mat 6.16-17 **2:38** Iza 52.9 **2:41** MmN 12.1-27; 23.14-17 **2:49** Yuá 2.16 **2:51** 2.19 **2:52** 1Sa 2.26 * **3:1** Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ngwáməna nyə á ngə jwú nê mpál nê á ŋkúmba faan yé». Dúgúg námá Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mis 13.1. **3:3** Mis 13.24; 19.4; Luk 24.47 **3:4** Iza 40.3-5

Sandulögá ikúl í ákukwowulâ, sá byo ná sændôn

⁶ muud yêsh ka bá dúg cugúlâ Zembî mæ bá cug búúd yí.»

⁷ Buud bwé á ðu zæ wé Yuánes áncuncuma zélæ ðu duwan wá, nyæ á ka ðu ci næ bwo ná: «Yé iyalukag íga! Bi má bále fúndæ mpimbæ Zembî má bá lwóya yí? Zé á mæ kéwæli bí éne? ⁸ Kágá wúmæ fwámé mpúmá† í lwágúlá ná bi má cénd mítédúgá yí. Kúgá bæ nji dúlæ téduga ná: “Sé bân sá bí mpwon buud má *Aburaham” næcé mæ mpú jaaw bí ná Zembî ji næ ñkul shwópla mákwóógá mæga, sá mwo bwân ó Aburaham. ⁹ Mpugá ná zêñ í wál zæ sámb míkóplá mí ílí máshugud. Bwé é cal lí jêsh í ádé wúmæ fwámé mpúmá yí, bwé kæl gwo kudad.»

¹⁰ Buud bwé mú zæ jî nyæ ná: «Sé má jælá næ sá jí?» ¹¹ A mú bæsa næ bwo ná: «Muud jí næ ishimí íbá yé kéénzhug ñgwûd yæ nyæñg cúgé næ ndî yé. Muud jí næ idâw yé sáág námé ntó.» ¹² Onwenye o tóya bwé mú námé zæ ná bwé zé duwan. Bwé mú jî nyæ ná: «Yíguli e, sá má jælá næ sá jí?» ¹³ Nyæ næ bwo ná: «Dúgá jî búúd nji sá mácéççé má yé bí ñkul ná bi dúg jî yí, bi kú nteñg.» ¹⁴ Ozimbi bwé mú námé jî nyæ ná: «Sé bân sá má jælá næ sá jí?» Nyæ næ bwo ná: «Kúgá mánda múúd næ sá jé ñkí ntâg ná bi mæ lwó múúd mpêl. Magulægá ná myána bwé ñgá jæna næ bí má má jæla.»

¹⁵ Nda búúd bwé á ñgæ bwánd bwé ñgæ téduga ná Yuánes o má jéé bæ Mesí ná, ¹⁶ Yuánes nyæ á ci næ bwo ná: «Mæ mæ ñgæ duu bí næ mæjúwó. Nji ñgwól múúd ñgæ zæ, a jî næ mpífé çj mæ. Mæ ampíyáyé ná mæ cínuyug nyæ míkwoolú mí máñgwub. Nywáá má bá duu bí næ Ñkêñkê Shíshim næ kuda. ¹⁷ A mbid fwafuga mbwád. A bá zæ béég búúd nda bwé ðu fyaf ñkwáándé ná; a ñwa fwámé mpúmá wá ñkundá déd, a yíl ílwáásé shwu kuda jí kú bwele jímæ yííd.» ¹⁸ Yuánes nyæ á kwo námé ñgæ jaaw bwo Jójç Kéel, a ñgá yáág næ bwo ná bwé magulæg. ¹⁹ Í á ka zæ wóós ná, nyæ á jum Herod á Tatarâk næcé lésú má Herodyâd, mudá má mínyonjæ næ móól mábôw mêsh nyæ

á ðu sá má. ²⁰ Herod mú kwádulæ dúl bôw cínong gwôw, wá Yuánes mímbwugud.

²¹ Í á ka bæ gúl ja ná, nda búúd bæsh bwé á ñgæ duwan ná, Yésus mú námé kæ duwan. Né ndeé, ja nyæ á ñgæ jøgula yí, jon í mú bân, ²² Ñkêñkê Shíshim mú nyîn næ nyúul nda faf í mú shulæ nyæ nyúúlú. Kál í mú zhu jon dí ná: «Wo wé Mwân waamê alâm. Lâm wâm wêsh wúsæ wódí.»

Impáámbá í Yésus
(Mat 1.1-17)

²³ Ja Yésus nyæ a tééd saal dé yí, nyæ á bæ kala múúd á je bæ mímbú mæwúm málóol. Buud bwé á ñgæ téduga ná a jî mwân mæ Yóseb, Yóseb mwân mæ Heli, ²⁴ Heli mwân mæ Matat, Matat mwân mæ Lévi, Lévi mwân mæ Melukí, Melukí mwân mæ Yanay, Yanay mwân mæ Yóseb. ²⁵ Yóseb mwân mæ Matatíyas, Matatíyas mwân mæ Amos, Amos mwân mæ Nahum, Nahum mwân mæ Hesali, Hesali mwân mæ Nagay, ²⁶ Nagay mwân mæ Maad, Maad mwân mæ Matatíyas, Matatíyas mwân mæ Símayon, Símayon mwân mæ Yósek, Yósek mwân mæ Yoda. ²⁷ Yoda mwân mæ Yoanan, Yoanan mwân mæ Résa, Résa mwân mæ Zorobábel, Zorobábel mwân mæ Salátíyel, Salátíyel mwân mæ Neri; ²⁸ Neri mwân mæ Melukí, Melukí mwân mæ Adi, Adi mwân mæ Kosam, Kosam mwân mæ Elumadam, Elumadam mwân mæ Er. ²⁹ Er mwân mæ Yésus, Yésus mwân mæ Elyazar, Elyazar mwân mæ Yorím, Yorím mwân mæ Matat, Matat mwân mæ Lévi. ³⁰ Lévi mwân mæ Símayon, Símayon mwân mæ Yúda, Yúda mwân mæ Yóseb, Yóseb mwân mæ Yonam, Yonam mwân mæ Eliyakim. ³¹ Eliyakim mwân mæ Mæleya, Mæleya mwân mæ Mæna, Mæna mwân mæ Matata, Matata mwân mæ Natan, Natan mwân mæ *Dávid. ³² Dávid mwân mæ Yése, Yése mwân mæ Yobed, Yobed mwân mæ Bowaz, Bowaz mwân mæ Sala, Sala mwân mæ Naáson. ³³ Naáson mwân mæ Aminadab, Aminadab mwân mæ Adámin, Adámin mwân mæ Arni, Arni mwân mæ Hesaron, Hesaron mwân mæ Fares, Fares mwân mæ Yúda; ³⁴ Yúda mwân mæ *Yákwab, Yákwab mwân mæ *Izaag, Izaag mwân mæ

3:6 2.30-31; Mis 28.28 **3:7** Mat 3.7; Luk 21.5-36 **3:8** 1.54-55; Mat 3.9 † **3:8** Mpumá nyæñg wá misóólúgú.
3:9 Mat 7.19 **3:16** Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18 **3:19** Mat 14.3-4; Mak 6.17-18 **3:21** 5.16 **3:22**
4.18 Mwân: Sôm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13 **3:27** Salátíyel: 1Ib 3.17; Esd 3.2 **3:30** Rut 4.18-22; 1Ib 2.1-14 **3:31**
Natan: 2Sa 5.14 **3:33** Mat 29.35; 25.19-26; 11.10-20; 5.1-32

*Aburaham, Aburaham mwân mæ Tara, Tara mwân mæ Nakor; ³⁵ Nakor mwân mæ Seruk, Seruk mwân mæ Ragow, Ragow mwân mæ Falæk, Falæk mwân mæ Eber, Eber mwân mæ Sala; ³⁶ Sala mwân mæ Kaynam, Kaynam mwân mæ Arfagusaad, Arfagusaad mwân mæ Sem, Sem mwân mæ *Nówe, Nówe mwân mæ Lamæk; ³⁷ Lamæk mwân mæ Matusalem, Matusalem mwân mæ Inoog, Inoog mwân mæ Yared, Yared mwân mæ Maluleel, Maluleel mwân mæ Kaynam. ³⁸ Kaynam mwân mæ Inos, Inos mwân mæ Set, Set mwân mæ Adam, Adam mwân mæ Zembî.

4

Sátan mæ bwówulá Yésus (Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)

¹ Yésus nyæ a wú Zhurdê a má shîn lwánd næ Nkêŋkê Shíshim ná cwóó. Nkêŋkê Shíshim mú kə næ nyæ shí a shwéeshád. ² Njwû mæjamb mú kə bwówulæ nyæ wu tãŋ mwôw mæwûm mánê. Yésus nyæ a shígé dæ tóo sã mwôw mæwûgúd ná ndeé ja mwôw mæwûng má á shîn yí a mú gwág zha. ³ Njwû mæjamb mú ci næ nyæ ná: «Ŋkí wo ji *Mwân má Zembî, cíng næ kwóógú ga ná í nyéég idãw.» ⁴ Yésus mú yidá bęsa næ nyæ ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Muud cugé næ ŋkul cugə nji næ idãw”.»

⁵ Njwû mæjamb mú kə næ nyæ gwów-gwôw. A mú lwágulæ nyæ mæfaan mâ shí mishwun mêsh nji ja ŋgwúd ná cág. ⁶ A mú ci næ nyæ ná: «Mæ é yə wo ijwûga ná wo jwúg næ mæfaan móni mêsh wo ŋwa gúmá jáŋ, nəcə mæ wó jí næ byo. Mæ ji næ ŋkul yána byo yə múúd yêsh má céél yə yé. ⁷ Ntó, ŋkí wo kúd mpwoombú wa shí yə mæ gúmá, byêsh í é bə ísã byô.» ⁸ Yésus mú bęsa næ nyæ ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugú kúd mpwoombú shí nji wó Zembî woó Yawé. Nji nyæ wó wó dúg yə gúmá yé.”»

⁹ *Sátan mú kə næ nyæ Yurusalem, kə tâl nyæ zhwaáŋgê *Mpáánzə Zembî dí gwôw. A mú ci næ nyæ ná: «Ŋkí wo ji Mwân má Zembî, bídúg nyúul wú wa kə kud shí, ¹⁰ nəcə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî mæ bá lésha næ *wæŋgales bé ná bwó báágulæg wo. ¹¹ Bwó

é ŋkêny wo mábwád, kuú wô í nda bwíim boogú.”»

¹² Yésus mú bęsa næ né ná: «Ciyá jisə ná: “Wo ajáláyé næ bwówulæ Zembî woó Yawé”.»

¹³ Ja Njwû mæjamb má shîn bwówulæ Yésus mimbii myêsh ntáni yí, a mú kyey béégya næ Yésus, kə bwánd ja fwámé fwála í bá bə yí.

Matéédulé má ísý má Yésus (Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)

¹⁴ Yésus mú nyingə kə Galilé a njúl næ ŋkul á Nkêŋkê Shíshim. Jínó dé í mú ŋgə jwə cínəŋg yêsh. ¹⁵ Nyæ á ŋgə yə buud minjígúlá *mámpáánzə má minjígúlá má *Oyúden dî, buud bēsh bwó ŋgə yə nyæ gúmá.

¹⁶ Ná ndeé nyæ á ka kə Nazarêt wú nyæ á wəof wá. A mú kə nyí *mpáánzə minjígúlá jwôw lú Sábaad nda nyæ á dæ bwey sá ná. Nyæ á ka tów tətəlí ná a lə Kálaad Zembî. ¹⁷ Bwó mú yə nyæ ŋgwól kálaad Izayí *muud micúndá nyæ á cilə yé. A mú wəef kálaad ná ndeé a mú kwey kúkúl jisə cilyá ná:

¹⁸ Shíshim mæ Yawé wúsə mádí nəcə nyæ a gwáágulæ mæ mæwúdə ná mæ zəg bwíing mímúbumbúwá Jəjə Kéel.

Nyæ á nti mæ ná mæ zəg jaaw mímbwug ná: «Bi má wú mímbwug dî», mæ jaaw wəancím-ncím ná: «Mísh má mæ bəŋ bí».

Nyæ á nti mæ ná mæ zəg fəemushi búúd bwó cúgé næ ŋkul shwə mányúúl wá,

¹⁹ mæ zə cúndə mbú Yawé mæ bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyæ á ka fúlə kálaad ná ndeé a mú yə fulísh á *Mpáánzə Zembî, a mú ji shí. Buud bēsh bwó á bə mpáánzə minjígúlá wá bwó mú mpu kənd mísh nyádí. ²¹ A mú tééd lásúlə næ bwo, nyæ ná: «Kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî bí ámə gwág má ámə lə ní í má bwəma múús.»

²² Buud bēsh bwó á ŋgə ságusə nyæ. Bēsh bwó á ŋgə káam jəjə íciyá í á ŋgə wú nyádí mpu dí yí, bwó ŋgə ci ná: «Mwân mæ Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci næ bwo ná: «Mæ mpú ná bí é kənd mæ kaaná í dæ ci ná: “Yé jwówuda,

4:1 Mat 6.16-17; Luk 4.18; Heb 4.15 4:4 Mbá 8.3 4:6 Mat 28.18; Yuá 12.31 4:8 Mbá 6.13; 5.9 4:10 Sôm 91.11-12 4:12 Mbá 6.16 4:13 22.3, 31 4:14 4.18 4:18 1.68 4:18 Iza 61.1-2; Mat 11.5; Luk 7.22 4:18 1.35; 3.16, 22; 4.1, 14; 10.21; 24.49; Mat 1.18, 20; 3.11, 16; 4.1; 12.18, 28, 31-32; 28.19; Mak 1.8, 10, 12; 3.29; Mis 1.2, 5, 8; 2.4, 17, 18 4:19 Ləv 25.10 4:22 Yuá 6.42

lwagug wóméfwó” yí. Sá á shí gwág ísâ wó á sá Kapernawúm yí. Sáág námá byo wa wódí kwáádá.» ²⁴ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bwá abwélé mpu lág múúd micúndá nyádi kwáádá. ²⁵ Má jaaw bí búbálé ná, ja Eli nyə á bæ yí, ja jon í á feed tâŋ mimbû mílól nə onkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bæ shí nyêsh yí, zhwoog mikúsá mí búdá mí á bæ *Izərayél. ²⁶ Nji Zembî nyə a shígé kənd Eli mikúsá myəəŋg dí! Cwú! kú bæ tóŋ ŋgwúd dí. Nyə á yida kənd nyə Saréputa, shí í gwág nə Sidon yí, wá wúl kúsá múdá á nûŋ. ²⁷ Mizəzaamá mí á bæ námá Izərayél ŋkí bulya ja má múúd micúndá Elizê nyə á bæ yí. Nji, ŋgwúd nə ŋgwúd í áshígé lwəgəwa; í á bæ nji Naaman muud á Sirí.» ²⁸ Buud bəsh bwá á bæ mpáánzə minjígúla wá bwé mú nyada nə a lásúla ntó. ²⁹ Bwé mú tōw shí, wáám bə nə nyə ŋgwála dí tóŋ, kə bád nə nyə mbánj dí gwōw. Ŋgwála wəəŋg í á bæ lwəyá mbánjád. Bwé mú kə nə nyə wu gwōw ná bwé ká ságəwo nyə wusə mbánj dí shí. ³⁰ Nji, nywáá mú cə bwo mpádúgá ná ndéé a mú kyey.

Yésus mə lwóyá ŋkul ijwūga
(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)

³¹ A mú shulə kə Kapernawúm, wúl ŋgwála á faan lú Galilé. A mú də yə búúd minjígúla mwōw má ósábaad dí. ³² Buud bwé mú bul káam mbií nyə á ŋgə jígúli yí, nəcé ciyá jé í á də bæ nə kéénd.

³³ Ŋgwól múúd nyə á ka bæ *mpáánzə minjígúla a njúl nə bów-bōw shíshim jamb, a mú kām nə ŋkulú ná: ³⁴ «Eékyé! Yé Yésus muud á Nazarét! Shé bāŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgələ sə? Mee mə mpú wo. Wo wá féeshá múúd má Zembî.» ³⁵ Yésus mú ŋkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlád!» Jamb í mú wusə múúd wəəŋg shí na tām buud. Í mú wú nyə nyúúlád kú sá nyə məbōw. ³⁶ Buud bəsh bwé mú bul káam, bwé ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbií lésú wí nə kéénd nə ŋkul ijwūga ntága ga? Muud éga mə ŋkáánd nə bów-bōw míshíshim, mí wú?» ³⁷ Jínə dé í mú jwə kákúl jəsh faan dəəŋgád.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl
(Mak 1.29-34)

³⁸ Yésus nyə á ka wú *mpáánzə minjígúla, a mú kə Shímun dí njōw. Shímun wəəŋgú ayōŋ nə yōŋ nyə á bií cii yé á mudá ná táás. Bwé mú ci ná Yésus ná a sáág sá shú déd. ³⁹ Yésus mú shísh kə jwaagəwo nyádi, ŋkáánd nə ayōŋ nə yōŋ. Ayōŋ nə yōŋ mú bíd nyə. Mudá wəəŋg mú wəəl cé nə cé tééd ntāg ŋgələ ŋwa njugú wāŋ.

⁴⁰ Ja jwōw í á ŋgə jímə yí, buud bəsh bwé á bæ nə mimbâl mimbii mimbii wá bwé á zə nə myo wá Yésus. A mú ŋgə bəd myo məbwə ná ndéé mí ŋgə yál. ⁴¹ Zhwoog buud məjamb má á ŋgə wú má ŋgə kām ná: «Wo ji *Mwân má Zembî.» A mú ŋgə ŋkáánd nə mwə, a kú magələ ná má ŋgəg nə lás ntó, nəcé má á ŋgə mpu ná a jisə *Kríst.

⁴² Ja mán í á ləm yí, Yésus nyə a cúwo tóŋ kə kúl búúd bwé áshígé bæ yí. Buud bwé mú ka kə sə nyə áncuncuma ná ndéé bwé mú kə kwey nyə. Bwé mú cəel bií nyə ná a kú ná kwo béégya nə bwo. ⁴³ A mú ci nə bwo ná: «Í jii ná mə kág námá bwiiŋg Jəjə Kéel á Faan má Zembî míl míŋgwálad. Gwé wá nyə á nti mə ná mə zóg sá yí.» ⁴⁴ Nyə á ka kə ŋgə cúndə *mámpáánzə má mínjígúla má *Oyúden má Yudéa* dí.

5

Yésus mə tééd jówúla ómpwín
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

¹ Dúl jwōw, Yésus nyə á bæ a tál bwūŋ lú cwoogú cínú á Genezarét; buud bwé á ka zə bul shúsə nyə ŋgələ gwágələ Milésú mí Zembî. ² A mú dúg mól mábá na ncindye cwoogú. Buud ó shwey bwé á shulə mól məəŋgú, bwé ka ŋgə gusa məwód máŋ. ³ Yésus mú kəwa dúl byól dəəŋgú. Dāŋ í á bæ dé mə Shímun. A mú ci nə Shímun ná a wúg nə byól bwūŋád shísh ŋgeé bwag. A mú ji shí na byólád ka ŋgə yə buud minjígúla.

⁴ Ja nyə á yəw lásúla yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálúg byól dwō kúl jí ŋkí jímə yí bi wúsəg məwód məjúwód ná bwé julə óshū.»

⁵ Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sé mə ntāŋ bulú ncindí kú bií tō sá. Mə zə wusə

4:24 Yuá 4.44 4:25 10j 17.1, 8-16 4:27 20j 5.1-14 4:32 Mat 7.28-29 4:34 Mak 3.11 4:41 Mak 3.11-12

4:43 11.2 * 4:44 Bi ə kálugə, Segond ŋgə ci na ná Galilé, í njúl ná í jalá nə bæ Yudéa. 5:4 Yuá 21.2-11

máwóð nji nácé wo má ci.» ⁶ Bwé mú wusə máwóð ná ndéé bwé mú bii ncúlyá oshû, mæwóð má ngə nyey. ⁷ Bwé mú ðə mas búúð ó gwoonɔ bəŋ bwé á bæ dúl byóólúð wá mæbwê ná bwé zəg kwíínd bwo. Bwé mú zə, bə́nəŋ bwé mú wá óshû mábá mēsh dí ná ndéé má mú tééd ná má nyasala májúwóð.

⁸ Nda Shímun Pyêr nyə á dúg ntó ná, nyə á zə kúd Yésus mæbwón shí, nyə ná: «Cwámba, wúg mə kúnə-kúnə nácé mə ji sóol *misám.» ⁹ Wəonɔ mbií bwé á bii oshû yí í á sá bə́nəŋ buud bé bēsh inkuŋkúúnd. ¹⁰ Tεem bæ Zhâk bá Yuánes bwân ó Zhébedé bwé á bæ buud ó gwoonɔ ɔ Shímun wá bwé á bæ námə nə inkuŋkúúnd. Ná ndéé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bæeg fúndə, tééd fwála gaád wo zə bá ðə julə búúð.» ¹¹ Bwé mú zə nə móól cínú ná ndéé bwé lúgə ntəg isâ byēsh, bɛ Yésus.

Yésus má lwag zəzaamə
(Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bæ wúl ngwála ði. Ngwól múúð nyə á bæ cínəŋgú nə zaamə nyúúlúð ná jəəd. Ja múúð wəonɔ nyə á dúg Yésus yí, nyə á læel zə jwaagəwo kúd mpwóómbú mändəlúð, jəgula nə nyə ná: «Cwámba, ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bæ mə ná səndəŋ.» ¹³ Yésus mú séémb mbwê, kúnə nə nyə, ci nə nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndəŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shîn wú muud éne nyúúlúð.

¹⁴ Nji Yésus mú təl nyə mpəndí ná ci a kú jaaw tə muud sâ í má sŋy yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá sâ Moyíz nyə á ci yí shú yálələ wó má yəl ni. Bwé mpúg nə wo mú mpwogé.»

¹⁵ Ləŋ má Yésus í mú ngə bul kyey, buud bwé mú bul ngə seɛŋgya áncuncuma, ngə zə gwágulə nyə, ngə námə zə lwəgəwə mæbwas máŋ. ¹⁶ Nji, nyə mú kə, nyáméfwó íkəl í áshígə bæ nə buud yí, kə jəgula nə Zembí.

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷ Yésus nyə á ngə yə buud minjígúla dúl jwówúð. Bóól *Ofarizyēŋ nə *Ŋkumə ó mácéɛ bwé á zhu míləəm myēsh myə Galilə nə Yudéa, bóól zhu námə Yurúsələm. Yésus nyə á bæ nə ŋkul mə Cwámba shú ná buud

mæbwas má ngəg nə yəl. ¹⁸ Ká dúg ná, bóól búúð bwé mú wóós bwé ngə ŋkēny mbúmbwúgú táádád. Bwé mú ngə sə ná bwé nyíngál nyə njów kənd nyə kúl Yésus nyə á bæ yí. ¹⁹ Bwé áshígə ka bæ nə wú bwé nyíngálúg nyə, nácé buud bələ áncuncuma. Bwé mú ntəg bád nə nyə kwáminú kə cúwo luun ná ndéé bwé shul nyə nə táádá jé wá Yésus na tām buud.

²⁰ Yésus mú dúg ná buud bəonɔgú búsə nə fwámé búgə, a mú ci nə: «Amudúm, mə má juu wo nə *misám myô.» ²¹ *Oyíguli ó mácéɛ bə́nəŋ Ofarizyēŋ bwé mú tééd ngələ lás bwámé nə bwámé ná: «Wáyé múúð ngə *lás nə Zembí bwaasələ mpu éga? Ngwól zə jí nə ŋkul juu búúð nə misám myéd kwon Zembí nyáméfwó?»

²² Yésus músə mpu sâ bwé á ngə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Ji bí ngə ci bídí mílamúð yí? ²³ Jí í búl bæ kúnə-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə má juu wo nə misám myô”, ye nə: “Wəólúg, wo kyéyug?” ²⁴ Má ka cəel ná bí mpúg nə *Mwân mə Múúð ji nə ŋkul ijwúga ná a juu búúð nə misám myəŋ wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wá mbúmbwúgú, nyə nə nyə ná: «Má ci nə wo ná, wəólúg, wo ŋkényúg táádá gwô, wo nyíngəg kə njów.» ²⁵ Námə cé nə cé, mbúmbwúgú mú wəol bwé ngə dúg, a mú ŋkēny táádá jé, kyey kə njów a ngə yə Zembí gúmá. ²⁶ Buud bēsh bwé mú káam mbií á ná fəg ðə jímb lúúð. Bwé mú yə Zembí gúmá bwé mú bul bæ nə ifwaas, bwé mú ngə lás ná: «Sə má dúg *ísâ í mímbúgú múús.»

Bwé ádé fəla sâ ágúgwáan nə acwúlu
(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)

²⁷ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú cúwo tóón, a mú dúg ŋwenye tóya bwé á ðə jəw ná Lévi yé njúl kúl bwé á ðə jəna tóya yí. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bəg mə.» ²⁸ Lévi mú lúgə ísâ byēsh, təw bɛ Yésus.

²⁹ A mú kə sá məma dína nyédí njów. Ŋwenye ó tóya nə bóól búúð bwé á kə cínəŋg áncuncuma, bə́nəŋ bwé mú kə ðə. ³⁰ *Ofarizyēŋ bə́nəŋ *Oyíguli ó mácéɛ bwé mú kə ngə nyímbəla nə *ompwíin ó Yésus ná: «Nácé jí bínəŋ ŋwenye ɔ tóya nə bóól osóol ɔ mábəw bí ngə bələ ðə nə ŋgul yí?»

31 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Mikanz dí mí dę jii jwówęda, í dę bę mímbël. 32 Mę a shígé zę jôw ótátalı ɔ búúd ná bwé céndúg mítédúgá, mę á yida zę jôw osóal ɔ mábôw.» 33 Bwé mú ci nə nyę ná: «Ompwíin ó Yuánes báá bwé dę ci idâw yélę Zembî gú má, ompwíin ó Ofarizyęň bwé dę námé sá ntó; węc bwô bân ku ci.» 34 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ja múúd mé ęwa bâ yí, a tál zân, a jôw óshwé bé; ye bi bú sę nə ękul sá ná oshwé bé bwé yídag zę nə męcęy lámúd bânđň muud bâ bwé njúl kúl ęgwúd? 35 Mbô! Nji mósł mwôw mé ęgę zę, bwé bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw męcęgú dí ó óshwé bé bwé ka bá ci idâw.»

36 A mú námé kęnd bwo kaaná ná: «Bwé ádé nyaa káándó ágúgwáan* ęwa kúl cínęgú, kę wá bágá bwoodú káándéd. Múúd mę ká sá ntó, í é bę, a mé nyaa káándó ágúgwáan, kúl jé kú nyięgę mpíya nə káándó á bwoodúd. 37 Ntó námé, bwé ádé ęwa wáan ágúgwáan kę wá bwoodú lenyad; ękwanęá wáan í é sá ná lenya búndúg, wáan shwi y shí. 38 Ntó, í jii nə bwé dęg wá wáan ágúgwáan í lenya í agúgwáanud. 39 Muud cugé nə ękul bę ná a shín ęgul málwęg mé mé lyęj má a nyięgę gwág yéesh íkwan. Mbô! Bwé dę ci ná málwęg mé mé lyęj má wé męsé fwámé málwęg.»

6

Yésus nə męcęę má Sábaad (Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)

1 Í á wós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyę á ęgę lína ifambá í *blé. *Ompwíin bé bwé mú ka ęgę búgę mikęjg mí blé, ęgę nyamęsę nə ndeé ęgę dę. 2 Bósłúgá búúd wá gwoonę *Ofarizyęň bwé mú lás nə bwo ná: «Nęcé jí bí ęgę sá sá męcęę má amágúlýé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí?»

3 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ye bi afwóyę bwele lę sá *Dávid nyę á sá ja bânđň buud bé bwé á gwág zha yí? 4 Ná nyę á kę nyíi banda *mátúnęga dí, ęwa íbuléd í á dę bę ci shú yélę Zembî gú má yí dę, a yę námé búúd bé bwé dę. Í njúl ná męcęę má ęgę ci ná nji ofada wé bwé á jęla nə dę dę byo, kú nə ęgwól múúd shús.»

5:32 19.10 5:33 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34
nę ndeé í juli yí. 6:1 Mbá 23.25 6:2 MmN 20.8-10
Yuá 5.16, 18 6:12 5.16 6:14 Mis 1.13; Yuá 1.40-44

5 A mú ci nə bwo ná: «Mwân mę Múúd ęgę jwú nə męcęę mę Sábaad.»

6 Í á nyięgę bę dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyę a nyíi *mpáanzé minjígú lá, a mú dę yę búúd minjígú lá. ęgwól múúd nyę á bę cínęgú nə mbwé męncwúm shwáámbulę. 7 *Oyíguli ó męcęę bânđň Ofarizyęň bwé mú ęgę fáf Yésus ná bwé dęg ękí nyę é lwag múúd jwôw lú Sábaad, bwé shwéman nyę.

8 Yésus mú bwey mpu mítédúgá bwé á ęgę tédęga bwédí mílámúd myá. A mú ci nə muud á mbwé shwáámbulę ná: «Tówág títalı, wo kęg tôw na tám buud.» Muud węcęjg mú kę, kę tôw. 9 Yésus mú ci nə buud ná: «Mę shílę ná bí ná ye męcęę má magulę ná sá sáág męnywa jwôw lú Sábaad, ye ná sá sáág mębôw, ye ná sá cęgęg buud, ye ná sá gwúg?» 10 A mú cięjg mpwóómbú ęgę dęg bęsh nyédí mákoogú nə ndeé nyę nə muud á shwáámbulę mbwé ná: «Kwéégúg mbwé.» A mú kwéég mbwé, í mú bę mpwogé. 11 *Oņkume ó męcęę bânđň Ofarizyęň bwé mú bę nə impimbę nda bwé é cwíil. Bwé mú ęgę sęęsa mękêl bwámé nə bwámé ęgęlę sę sá bí nə ękul sá Yésus yí.

Yésus mę féesh búúd ɔ lwámá bé (Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

12 Í á zę bę na dúl fwála dí ná, Yésus nyę a bád mbúbúnęd kę jęgula nə Zembî. Nyę a shínal bulú ncindí a ęgę jęgula. 13 Ja mán í á lêm yí, nyę a jôw ompwíin bé a mú féesh wúm nə óbá cínęgú, a mú gwiid bwo ná *buud ɔ lwámá. 14 Í á bę, nə Shímun nyę á gwiid ná Pyêr yé, nə André mínyęjü mę Pyêr węcęgú, nə Zhâk nə Yuánes, nə Fílíp, nə Batelumi, 15 nə Matiyô, nə Tómas, nə Zhâk mwân mé Alfê, nə Shímun nyę á bę kaambulę lęc m yé, 16 nə Yúdas mwân mę Zhâk, zę kęel Yúdas Iskariyôt muud nyę á zę kusha nə Yésus yé.

Yésus mę lwag mímbël (Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)

17 Yésus nyę á ka shulę wú nə bwo mbúnęd zę tôw kúl í á bę mbwaan zulę yí. Ncúlyá *ompwíin bé nə kúdę zhwoj buud bwé á bę cínęgę áncuncuma bwé ęgę zhu

5:34 Mat 9.15 * 5:36 Na ji kúl káándó í afwóyę kę májúwó
6:3 1Sa 21.2-7; Lęv 24.5-9 6:6 Mak 2.27-28 6:11

Yudéa yêsh nê Yurúsalem, bóól zhu fundú mâñ á kóómb míngwála myâ Tir nê Sidon. ¹⁸ Buud bôongá bwá á zê ná bwá zé gwágulê Yésus zê ngê lwægüwa mabwas máñ. Bôong bów-bôw míshíshim mí á ðu tâl cwúnd dí wá bwá ngé yâl. ¹⁹ Buud bêsh bwá á ngê sô ná bwá kúnyá nê Yésus nêcé nyúl ñkúl í á ngê wú nyádí ngê lwag bwo bêsh.

Yésus mæ yá búúd minjígulá
(Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)

²⁰ Yésus mú bân mísh ðúg *ómpwíín bé, a mú ci nê bwo ná:

Bí buud ò mábúwa bí má jêla,
nêcé Faan má Zembî dí shú ðún.

²¹ Bí buud bí ngé gwág zha kidíga wá, bí má jêla,

nêcé bí má bá bê nê jílá.

Bí bôong bí ngé jii mæyê kidíga wá, bí má jêla,
nêcé bí má bá bê nê mæshusug.

²² Buud bwá bá mpii bí, bwá ban ná bí kú ná ðu sêngya nê bwo, bwá lwîy bí, bwá ñwa míná múñ nda sâ nyéé nêcé bí ngólê bê *Mwân mæ Múúd. Ja í bá nê bí ntó yí, bí má jêla. ²³ Jwôw í bá nê bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí kôw nê mæshusug,

nêcé bí má bá kâ bê nê mæma myána gwôw. Mpugá ná nda bwá ngé sá bí ni, ntó námé wé ímpáámbé byán í á ðu sá *buud ò mícúndé yé.

²⁴ Ká mântágula nê bí buud ò kúm,
nêcé wán tóom wêsh ò bí bí nê ndí ni.

²⁵ Mântágula nê bí buud bí nê jílá wá,
nêcé bí má bá bê nê zha.

Mântágula nê bí buud bí ngé gwo kidíga wá,
nêcé bí má bá tædæwa, bí jii mæyê.

²⁶ Mântágula nê bí ja búúd bêsh bwá fáág bí,
ci nê bí nji mænywa yí.

Mbíí ngwúd wôong námé wé ímpáámbé byán í á ðu sá buud ò mícúndé wâ mæshügâ yí.

²⁷ «Nji, mæé má ci nê bí buud bí ngé gwágulê mæ wá ná, cêlêgá mizhízhín mín, bí sá bôong bwá ngé mpii bí wá mænywa.

²⁸ Bwádánúgá nê buud bwá shwó bí wá, bí jêgula nê Zembî shú bôong bwá ngé cúg

bí wá. ²⁹ Nkí muud mæ nyífá wo bóónz mbáñúð, yég námé nyê wúl mbáñ. Nkí muud mæ mándá wo nê kúúd gwô, wo kú kaambulê nyê nê wáma gwô á cwû. ³⁰ Nkí muud mæ gwáámb wo sâ, yég nyê; nyôong mæ mándá wo nê sâ gwô yé, bíðág a kág nê gwo. ³¹ Sága buud sâ bí má céél ná bwá sáág bí yí.

³² «Ñkí bí má ðu cêl nji buud bwá céél námé bí wá, buud bí nê ñkul ka ló bí ntædelê? Ngeá ná osóol ò *mísám bwá ðu námé cêl nji buud bwá céél bwo wá? ³³ Nkí bí má sá búúd mænywa nji bôong bwá sá námé bí mænywa wá, buud bí nê ñkul ka ló bí ntædelê? Ngeá ná osóol ò mísám bwá ðu námé sá ntó? ³⁴ Nkí bí má ðu kænd íkwálá nji wú bí má bwánd nê búgá ná bwá é nyiñg bí wá, buud bí nê ñkul ka ló bí ntædelê? Ngeá ná osóol ò mísám bwá ðu námé kænd íkwálá nji wú bwá ðu nyiñg bwo tâñ ngwúd wá?

³⁵ «Bí bân, cêlêgá mizhízhín mín, ðugá sá búúd mænywa, bí ðu yê búúd íkwálá kú bwánd ná bwá nyíngug bí. Ntó, Zembî mæ bá yê bí mæma myána; í é mpûy ná bí búse bwân ó Zembî a gwów-gwôw. Nêcé nywáá ji nê jô lâm tæem bê shú búúd bwá anjê nê yê nyê akíba wá, tæem bê shú bôong wâ mbíya milâm. ³⁶ Ðugá lwóya lâm íñkúñkwon nda Sósingá wán má ðu lwóya lâm íñkúñkwon ná.

³⁷ «Kúgá ðu jéég búúd minjagá, bwá ka námé bá ðu bê kú jéég bí minjagá. Kúgá ðu yê búúd intágulí í mábêxé máñ, bwá ka námé bá ðu bê kú yê bí intágulí í mábêxé múñ. Ðugá juu búúd nê mábêxé máñ, bwá ka námé bá ðu juu bí nê múñ mábêxé. ³⁸ Ðugá sá yána, bwá bâg námé ðu sá bí yána. Bwá bá ðu shwu bí isâ mæma kwáám káándéd, í njúl njinyá, bwá san í ngé sôw. Nêcé yuug bí é ðu yigula bóól búúd ná ndí yí, gwé námé ó bwá bá ðu yigula bí nê ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námé kænd bwo kaaná ná: «Ñgwól áncím-ncím ji nê ñkul jaand nê ngwól? Ngeá ná bêsh bwá é búla bíð?» ⁴⁰ Mpwiín nyê ádé bwêle ntó yínguli; nji, *mpwiín má mpú ñwa njígulá yé má ðu námé bê nda yínguli.

6:19 Mat 9.20 **6:20** Mat 5-7 **6:20** Zhk 2.5 **6:21** Mbú 7.16-17; Zhe 31.25; Sôm 126.5; Iza 61.3 **6:22** Mat 5.11; Yuá 16.2; Mis 5.41; 1Pr 4.14 **6:23** Mat 5.12 **6:24** Mat 19.23-24; Zhk 5.1 **6:25** 1Kr 4.8 **6:26** Zhk 4.4; Zhe 5.31 **6:29** Rom 12.17; 1Kr 6.7 **6:35** yê búúd íkwálá: Læv 25.35-36 **6:37** Mat 6.14-15; Mak 11.25-26 **6:38** Mak 4.24 **6:39** Mat 15.14 **6:40** Mat 10.24-25

41 «Nacé jí wó ñgá mpu dúg ntand shwú jí mínyonh woó jús dí, ñji wo kú dúg mbwûñ wí dwó jús dí yí? 42 Ntadélé wó jí nà ñkul ci ná wo yíl mínyonh woó ntand shwú júsú wée kú dúg mbwûñ wúsé wo dwó júsú yí? Yé múúd mækèñ, fwog yíl mbwûñ wódí júsú; ja jəonh wá wó é ka dúg nda wó jí nà ñkul yíl mínyonh woó ntand shwú júsú ná.

43 «Fwámé líí dí í dú wúmá íbumá í abúbôw; líí abúbôw kú námá wúmá fwámé íbumá. 44 Líí jêsh í ða mpúy íbumád. Bwá ádé mwáág ífumbí ñgwúdáanzó ðí, kú saag mábudé ñgwunú. 45 Jəjə múúd lâm yé wúsə nà jəjə kwəzəzə, í ka ða wéeshali jəjə ísâ; bów-bôw múúd yé lâm nà bów-bôw kwəzəzə, ka námá ða wéeshali bów-bôw ísâ. Sâ múúd ñgá bul téduga lámúd yí, gwá wə mpu yé í dú lás yí. 46 Bí ñgə jəw mə ná Cwámba! Cwámba! Ká nacé jí bí búésá kú sá sâ má ñgə ci yí? 47 Muud yêsh mə zə mádí zə gwágulə lésú má ñgə lás ga, a sá nda má ñgə ci ná, muud wəonhə jisə mbií múúd má zə lwágulə bí ga. 48 A jí nda muud mə sá ná, ja á zə shumə njów yí, a tééd fáág shí ná fáág fáág fáág, a mú kə tâl mífim kwóógú. Ja mpuñ i wóós yí, kwunhú tɛem ða nyífa njów wəonhú, í kú bwelə shwágusa, nacé í bələ fwámé shumyá. 49 Nji, ñkí muud mə gwágúlə lésú má ñgə lás yí, a kú sá nda má ñgə ci ná, a jisə nda muud mə shúmá njów mátag dí kú fáág ná ndéé kə tâl mífim kwóógú yé. Kwunhú mə ká nyífa njów wəonhú, í búg shugula shí ná mpuu.»

7

Yésus má lwag sɔl məsáal mə wúl lúlúú ózimbi

(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

1 Ja Yésus nyə á shín lás lésú yé nə wêsh kúl búúd í ñgá gwág yí, nyə á kyey kə Kapernawûm. 2 Wúl lúlúú múúd í á ða jwú nə ozimbi təd yí í á bə nûñ, lwaá dé á lâm í á ñgə bwás ñkí yáág ná í zə yə. 3 Lúlúú ózimbi ní í á ka gwáduga Yésus. A mú kənd bábaalé ocúmbá buud wá *Oyúden ná bwá kág jəgula nə nyə ná a zág lwag nyə lwaá dé. 4 Ocúmbá buud bəonhə bwá mú kə wóós wə Yésus, kə bul bul téég nyə məbwə ná: «Muud éne má jəla ná wo kwíndág nyə, 5 nacé á cɛel lwoñ

búúd jísú, nyə wá nyə a lwə sə *mpáanzə minjígulá nyísú.»

6 Yésus mú ñwa zhí, bónónhə bwá mú kə. Ná bwá wál bá kə kumə njów, lúlúú ózimbi mú kənd óshwá bé ná bwá kág ci nə Yésus ná: «Cwámba, kú bul ntágulə nyúúl, nacé mə ampíyáyé ná wo nyíig mádí njów. 7 Gwá wá má shígé kwey tətəlí ná mə zág məmɛfwó zə bwəma nə wo yí. Jeg lás lásúg, sɔl məsáal waamə yálág. 8 Nacé mə jí nə omása bwá ñgə jwú nə mə wá. Mə jí námá nə ozimbi má ñgə jwú nə ndí wá. Nyəonhə yêsh mə é ci ná a kyéyag yé, a kə; nyəonhə mə é ci ná a zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sá, í sá gwo.»

9 Yésus nyə á faag njwú ozimbi éne ja nyə á gwág á má lás ntáni yí. A mú yid dúg búúd bwá á ñgə bɛ nyə áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Mə jaaw bí ná mə afwóyɛ bwelə dúg múúd nə fwámé búgə nda nyíga, tɛem bə kúl búúd *Izəryél ðí» 10 Buud bwá á zə lwámád wá bwá mú nyinğə, kə njów má lúlúú ózimbi, bwá mú kə kwey sɔl məsáal mú mpwogé.

Yésus mə gwúmushi mwân mə wúl kúsá múdá

11 Yésus nyə á ka kə ñgwála á Nayîn, bónónhə *ompwín bé nə bóól zhwoğ buud ə bwá á ñgə kə. 12 Bwá ñgələ shish ñgeé mpumbé ñgwála, dúg ná, buud bwá ñgə kə nə mbimbə ná bwá kə ðul. Í á bə cágə lú mwân, nyəonhú njúl kúsə. Zhwoğ buud ə ñgwála bwá á ñgə lúgal nyə.

13 Cwámba nyə á bul gwág cey lâm mwo dí ja nyə á dúg kúsə múdá wəonhə yí. A mú ci nə nyə ná: «Kú ná ñgə jii.» 14 A mú shish kə kúnnya nə tanú. Buud bwá á ñgə ñkény wá bwá mú shigula. Yésus mú lás ná: «Mwá ncwámá, juumúg! Má ci nə wo ntó.» 15 Mbimbə mú wəol jí njínjilí, tééd ntəg ñgələ lás. Yésus mú ñwa nyə nyinğə yə nyóonhú.

16 Buud bêsh bwá mú bə nə inkuñkúund. Bwá mú ñgə yə Zembí məshwúmb bwá ñgə ci ná: «Məmə *múúd micúnda má wóós sádí. Zembí má zə kwiid kúl búúd jé.» 17 Lâñ mə Yésus í mú ñgə kala ná ndéé í mú kyey Yudea yêsh nə cínəñgə mákoogú məkoogú yêsh.

*Yésus bá Yuánes Nduu-buud
(Mat 11.2-19)*

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólágú míni myêsh nə *ompwíín bé. Nyə á ka jôw óbá cínəngú, ¹⁹ a mú kənd bwo wə Yésus ná bwə kág jî nyə ná: «Ye wo wə muud sə ngə bwánd ná a bá zə yé? Ye sə kwóg ná bwánd íshús?» ²⁰ Ompwíín ó Yuánes bwə mú kə wóós wə Yésus, bwə mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ngə nti sə ná sə zág jî wo ná: “Ye wo wə muud sə á ngə bwánd ná a bá zə yé, ye sə kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Námə fwála dəəngú di, Yésus mú lwag zhwog buud məbwas, shínal íjám, yíl mójamb, bēny zhwog wəancím-ncím mísh. ²² A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí mə dúg yí nə sá bí mə gwág yí. Wəancím-ncím bwə ngə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ngə kyey tətəlí, mizúzaamə mí ngə yál, wəakúmálwə bwə ngə mpú gwág, mimbimbə mí ngə gwúm, inkwónkwónhə í búúd í mú ngə gwág Jjə Kéel. ²³ Muud nyə é bə kú bwəma nə bəəgú mádí yé, nywáá mə jəla.»

²⁴ Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwə mə nyiŋgə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwə á bə cínəng əncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwéeshá dí yí, bí á də kə dúg jí? Ye gúl ká í dúgə ntəŋ nə fufə? ²⁵ Nkí í á shígé bə ntó, bí á də kə dúg jí? Ye ngwól múud dúgə bwáád íjimə í mímbwéedí? Mbə, buud bwə dú bwáád íjimə í mímbwéedí də cəgə cəg əlal-ŋkul wá bwə də bə mínjów mí ójwú-buudəd. ²⁶ Ká bí á də kə dúg jí? Ye *muud micúndə mə Zembî? Haaw, mə jaaw bí nə nyəəng bí á kə də dúg yé mə ntə ŋkwón múúd micúndə mə Zembî. ²⁷ Nəcə nyə wə Zembî nyə á ci nda jísə cilyá nyədí Kálad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd mbwiŋgye lân waamə ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”

²⁸ Mə ka jaaw bí ná, mpədúgá buud bəsh bwə mə byél mímwə mí búdad wá, kú nə muud mə ntə Yuánes. Nji tɛem bə ntó, muud mə bul bə zhizhe Faan mə Zembî dí yé, á ntə Yuánes. ²⁹ Buud bəsh tɛem bə óŋwenye ə tóya bwə á ngə duwan wə Yuánes wá,

báa bwə á ngə magələ ná Zembî ji tətəlí. ³⁰ Nji, *Ofarizyēŋ bənōŋ *Oŋkumə ó məcɛɛ bəŋ buud bwə á ban ná bwə adúwáné wə Yuánes wá, bwə á ban sá Zembî nyə á yagələ shú dəŋ dí yí.

³¹ «Mə kág ná yūga kala búúd á múús nə ozó? Mə kág ci nə bəsə ntədəle? ³² Bəsə nda ikágə bísə shishé ísɛŋgyá dí yí, bíl í ngə kámbulə nə bílúgá ná: “Sə mə lwə bí ilúlwón í ábulya məkəl, bí kú sáag; sə mə nyiŋgə wá míŋgwa mí shwiy, bí kú jii”. ³³ Ntó wá í ngə bə éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-díy, kú ngul məlwəg; bí ná: “A ji nə jamb.” ³⁴ Mwān mə Múúd mə zə, a ngə də a ngə ngul, bí ná: “Nyíni jisə ndəl dəg, ngule məlwəg. A ji námə shwə oŋwenye ə tóya nə osól ə *mísəm.” ³⁵ Nji buud bəsh bwə ngə bə fəg mə Zembî wá bwə lwó ná jisə jəjə sá.»

Yésus mə juu ngwól múdá

³⁶ Ngwól *Farizyēŋ nyə a jôw Yésus ná a kág nyədí njów bá bwə kə də. Yésus mú kə nyí njów mə Farizyēŋ wəəngə kə ŋwa jiya shú dálə. ³⁷ Ngwól múdá nyə á də bə sól *misəm cínəng ngwəla, nyə á ka mpu ná Yésus ji wə Farizyēŋ éne, a ngə də. Ká dúg íi, mudá wəəngə mə wóós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí. ³⁸ A mú zə tōw Yésus mpəsə, ngəe kómb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle ná ndéé a fím nyə mwo nə shilú jé, a músə ngə ywó nyə mwo nə mpu, a nywə mwo labínda. ³⁹ Ja Farizyēŋ nyə a jôw Yésus yé nyə á dúg sólúgú wəəng yí, nyə á ngə lás nyədí lámúd ná: «Muud éga mbəm bə *múúd micúndə mə Zembî, ŋki a mə mpu múdá ngə kúnya nə nyə éga mbií múdá á jísə yí, a mpu ná a jisə sól misəm.»

⁴⁰ Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, mə cəl jaaw wo gúl sá.» Shímun ná: «Yígali, jaawúg.» ⁴¹ «Ŋgwól múúd nyə á bə nə buud obá bwə mbíd nyə mpwálá; ngwól nə mpwálá odanarí mitəd mitóon, ngwólúgá nə odanarí məwúm mətəon. ⁴² Nda bwə áshígé bə nə *mwaanə bwə nyiŋg nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwálá nyəəng. Búud obá óníd, nyáyé nyə é bul cəl múúd mpwálá wəŋ yé?» ⁴³ Shímun mú bəsa ná:

7:22 4.18-19; Mat 11.5 7:27 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 7:29 Mat 21.32 7:29 3.7, 12 7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 7:33 1.15 7:34 Mat 9.10 7:36 11.37 7:37 Mat 26.6-7; Mak 14.3 * 7:37 alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógú, bwə á də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. 7:39 7.16 7:42 Mat 18.27

«Mə tédúgá ná í é bə nyɔɔŋg á má bíd nə məma mpwəlá yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo mə sámmb mbií í jála yí.»

⁴⁴ Yésus mú yid wə mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo mə dúg múdá éga? Mə ámə nyíi wa wódí njów, wo shígé shwú mə məjúwó məkuú; nji nywáá, a mə gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fim mə mwo nə shilú jé. ⁴⁵ Wo shígé námə ywó mə mpu; nji nywáá, té nyə ámə nyíi wa yí, a ji nji a ηgə ywó mə məkuú. ⁴⁶ Wo shígé nywə mə məwúdó lúú; nji nywáá mə nywə mə labínda məkuú. ⁴⁷ Gwə wə mə ká jaaw wo ná, misəm myé mí á tɛem bulya nda jí, a mə bii íjuugá yá misəm myɔɔŋg myêsh; gwə wə á búl bə nə cɛelí nə mə yí. Nəcə, muud bwə də juu nə isâ cíg-cíg yé a də námə bə nə cɛelí cíg-cíg.» ⁴⁸ A mūsə ci nə mudá ná: «Wo mə bə nə ijuugá nə misəm myô.» ⁴⁹ Buud bwə á bə dína dí wá bwə mú ηgə lás bwədí mílámúd ná: «Nyáyé múúd éga nyé? A bálé juu múúd nə misəm?» ⁵⁰ Yésus mú ci nə mudá ná: «Wo mə *dúg cug nəcé búgə gwô. Wɛɛ kaág ná shɛɛ.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mpəsə isâ íni, í á zə bə ná, Yésus nyə á ηgə kyey míŋgwəla nə mánđúd ηgə jíígli buud, a ηgə cúndə Jəjə Kéel á Faan mə Zembí. *Buud ɔ lwámá bə wúm nə óbá bwə á ηgə lúgal nyə, ² nə bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nə bóól nyə á lwag wá. Í á bə, nə Maríya bwə á də jəw nə Mədalína məjamb zəŋgbá mə á wú yé, ³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyə á də vyee jús isâ í Herod dí yé, nə Súsána, nə bóól búdá. Budá bəηgə bwə á də ηgə kwíind Yésus bənəη buud ɔ lwámá bə nə məbii mán.

⁴ Buud bwə á ka zə sɛɛŋgya ηkí jág bulya, bwə ηgə wú míŋgwəla myêsh, ηgə zə nyédí. A mú zə lás nə bwo kandad ná: ⁵ «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myɛɛg mpəg. Ja á mə ηgə myɛɛg yí, nyúl mpúmá í mə shugəla zhíi nə zhíi. Buud bwə mú nyaal nywo nə məkuú, inunú í zə ntəg shín lúu. ⁶ Nyúl kə shugəla kwóógád, í mú kə ná ndéé í mú

shwáás nəcé kú nə məbwaas. ⁷ Nyúl mú shugəla íbiin-bíinud. Bənəη ibiin-bíin bwə mú kə ná ndéé ibiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Njíi, nyúlúgá mú kə shugəla jəjə shíd, í mú kə, í wúmə, bumə ηgwúd wúmə íbumə təd.» A mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

Féél-féelí á kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)

⁹ *Ompwíin bə bwə mú jí nyə nda kanda wəηg í kə ná. ¹⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Zembí nyə a mə sá ná bi báá mpúg mindimba myá Faan dé; nji a sá ná bóól bəη bwə ηgəg gwág nji mikaanə; bwə bəg, bwə tɛem kənd mísh, bwə kú dúg; bwə tɛem gwágulə, bwə kú wámələ.

¹¹ «Kanda ni í kə ntúga: Mpəg wə Milésú mí Zembí. ¹² Buud básə ka bə tən nda zhíi nə zhíi wá, jisə bəηgə bwə dá gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milésú mí Zembí lámúd, ná bwə á bá *búgəla ná ndéé bwə *bə nə cug. ¹³ Bəηgə básə tən nda kwóógád gwów wá, nyísə bəηgə básə ná, ja bwə gwág Milésú mí Zembí, bwə ləg myə nə məshusəg; nji bwə kú nə mikəplə bwədí cugud, bwə də búgəla nji kúkúl baan. Bwə ká bwəma nə məkəgələ, bwə julə mənnyúl. ¹⁴ Mpəg í á shugəla ibiin-bíin dí yí, jisə buud básə ná, bwə ká shín gwág Milésú mí Zembí, bwə kə, yágəwó nə təəm nə məlugə mə cug í mú káda bwo, bwə nda wúmə mpúmá ná ndéé í tı. ¹⁵ Mpəg í á shugəla shí átətagú dí yí, nyísə buud báá básə ná, bwə gwág Milésú mí Zembí nə jə mílám myá tətəlí, bwə bii myə, bwə mú wúmə mpúmá nəcé bələ nə zény.

Kaanə lámba (Mak 4.21-25)

¹⁶ «Muud cugə nə ηkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dı, ηkí ná a kə təl dwo shí gwəηé. Bwə də yida təl lámba cé lámba dí né buud bwə nyíi njów wá bwə dúgúg məŋkenya. ¹⁷ Kú nə sâ á *ndimba í bá bwən kú búgəli, ηkí sâ á shwoó í bwən kú mpúy, kú wóós məŋkenyad. ¹⁸ Bi ó ka də bey nə mbií bí mə də gwágulə isâ yí. Mpugá nə muud jí nə baalé fəg yé, Zembí mə bá kwádələ nyə

7:44 Mat 18.4; 1Tm 5.10 **7:46** Sôm 23.5 **7:48** 5.20; Mat 9.2; Mak 2.5 **7:50** Mat 9.22 **8:2** 23.49, 55-56; 24.1-10; Mat 27.55-56, 61; 28.1, 8-10; Mak 15.40-41, 47; 16.1, 8 **8:8** Mat 11.15 **8:10** Mat 13.14-15 **8:14** 1Tm 6.9-10 **8:16** 11.33; Mat 5.15 **8:17** 12.2; Mat 10.26 **8:18** Mat 25.29

nywo. Nji nyɔɔŋg cúgé námá fwo bæ nà ndí yé, Zembí mæ bá mæel yíl nyə búbaalê á ngə *búgala ná a ji nà ndí yí.»

¹⁹ Nyɔɔŋgú mæ Yésus bánŋ omínyɔŋê bé bwá músə jê ná bwá zə nyádí. Nji, bwá a shígé bæ nà ŋkul mæ shísh nyə kúnə-kúna nəcə buud bulúlə bulya. ²⁰ Bwá mú ka jaaw Yésus ná: «Nyɔɔŋgú woó bánŋ omínyɔŋê bwô básə na tóŋ, bwá ngə jii dúg wo.» ²¹ A mú bɛsa nà bwo ná: «Nyɔɔŋgú waamə nà omínyɔŋê báamə wá buud bwá ngə gwág Milású mí Zembí bwá ngə sá nda mí ngə ci ná.»

Yésus má cweel ŋkwô

(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)

²² Í á bæ dúlúgá jwówád ná, Yésus má kəwa byóólád bánŋ ompwíin bé, a mú ci nà bwo ná: «Sə línágá m̄ŋ mága kə fanwíny.» Bwá músə wú bwúŋád kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwád ompwíin bé bwá ngə júgə. Məma ŋkwô músə zə kuŋg m̄ŋ, məjúwó mə mú lwándala byóólád, í mú bæ bwo ŋkí wagəwo. ²⁴ Ompwíin bwá mú kə juuməshi nyə ná: «Mása, Mása, sə wál zə yə.»

A músə juum, a ŋkáánd nà ŋkwô, ŋkáánd nà ikwô í məjúwó, byêsh í mú cwaaləwo, m̄ŋ mə mú bæ ná shɛɛ. ²⁵ A mú ci nà bwo ná: «Búgə jín jí ngow?» Inkuŋkúúnd í mú bii bwo, bwá ngə bul bí. Bwá mú ngə nyímbala bwámé nà bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyɛ! A ká námá lás, tɔɔ ŋkwô, tɔɔ məjúwó í bálé sá nyə məgwág í?»

Yésus mæ yíl njumbálu məjamb

(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Bwá mú kə səl byóól shí á Ogerazenyɛ, ná bæendyá nà Galilé. ²⁷ Yésus ngə námá wú byóólád t̄w shí, ngwól múúd a ngwála mú zə bwəma nà nyə. Muud wɔɔŋgú nyə á bæ nà məjamb. Bweyúlə nyə á bwey də ji shushwáás, kú ji mínjów, də ji nji máshwoŋ dí. ²⁸ Dúgúlə múúd éne nyə á dúg Yésus yí, nyə a bwú ŋkwiimbyê a mú zə búla nyə shí məkuú. A músə k̄m ná: «Yé Yésus *Mwân mə Zembí á gwów-gwôw, shwê b̄ŋ nà iney? Má jəgala nà wo, kú bæeg t̄l mæ cwúndəd.» ²⁹ Nəcə Yésus nyə a lás nà bów-bôw shíshim mp̄l dí ná í wúg muud wɔɔŋg nyúúlád. Í á də bád nyə ija ija, bwá dúgə wóolə nyə nà

mikwoolú mí inkwánz, də wá nyə mimb-wagə məkuú shú ná bwá baagulə nyə. Nji nyə á də tí isá iní byêsh, jamb í mú də kə nà nyə íkál í á də bæ kú nà buud yí. ³⁰ Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwô wá zə?» Nyə ná: «Jínə d̄m wá Kínda,» nəcə ncúlyá məjamb mə á bæ nyə nyúúlád. ³¹ Məjamb mə mú téeg Yésus məbwê ná a kú ci nà bwo mp̄l dí ná bwá kág bí ncíməd. ³² Na, məma sɔɔnz óŋkuú í á bæ í ngə də cínəŋg mb̄ŋád. Məjamb mə mú téeg Yésus məbwê ná a máguləg ná mə kág nyíi óŋkuú. A mú magulə. ³³ Məjamb mə músə wú múúd éne dí, kə nyíi óŋkuú. Dɔ lú óŋkuú dɔɔŋg d̄sh mú dad wú mb̄ŋád kə juwa m̄ŋ ná ndéé fudə. ³⁴ Buud bwá á ngə baagulə óŋkuú wá, dúgúlə bwá mə dúg s̄ í ámə cɔ yí, bwá mú wɛɛnz kə ngə jaaw buud ngwála nà mílɔɔm mílɔɔm. ³⁵ Buud bwá mú wú kwáádə zə, zələ dúg s̄ í ámə cɔ yí. Bwá mú zə kwey múúd məjamb mə á wú éne a njúl nà mikáándə nə fwámé fúg, a njúl Yésus shí məkuú. Bwá mú gwág inkuŋkúúnd. ³⁶ Buud bwá á dúg sóólúgú í á s̄y wá bwá mú jaaw bwo nda njumbálu wɔɔŋg í á *dúg cug ná. ³⁷ Nə ndéé, zhwoŋ buud b̄sh wá shí Ogerazenyɛ bwá mú zə, zə ci nà Yésus ná a kyéyug wú bwádí shíd, nəcə í á bæ fwámé inkuŋkúúnd í mə bíi bwo. Yésus mú nyiŋgə kəwa byóólád, nyiŋgə nà mpúsə.

³⁸ Muud nyə á bæ nà məjamb yé, mú téeg nyə məbwê ná a ŋwág nyə nyádí gwoŋgud. Yésus mú yidá nyiŋg nyə ná: ³⁹ «Nyíngág kə wódí njów kə jaaw s̄ jêsh Zembí mə sá wo yí.» A músə kyey, lína ngwála wêsh a ngə jaaw s̄ jêsh Yésus mə sá nyə yí.

Yésus má gwúməshi shilə mə Zharus

(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Nyiŋgélə Yésus nyə á nyiŋgə yí, buud bwá á shwas nyə áncuncuma, nəcə í á bæ bwá ngə bwánd nyə. ⁴¹ Ká dúg ná, ngwól múúd nà jínə ná Zharus, a njúl njwú á *mpáánzə mínjígúlá, mə zə ná ndéé zə kúd məbwón shí, téeg Yésus məbwê ná a kág nyíi nyádí njów. ⁴² Muud wɔɔŋgú nyə á bæ nə súsású ngwúd nà ngwúd í njúl nə mimbú wúm nə mímbá. Súsású jɔɔŋgú í á ngə júgala.

Ja Yésus mə tí njɔɔnd kələ wu yí, buud bwá mú zə ngə shúsə nyə ikóómb byêsh.

⁴³ Ngwól múdá nyə á bæ cínəng mæcií m á dɛ wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá wəngə nyə á kɛenzh məbii mé mēsh mínjəw mí mábyaŋ dí nji a kú yál. ⁴⁴ Nyə á ka shísh wə Yésus ηγεε mpúsə kwon, a mú kúnya nə nyə lwə lá káándá, mæcií tōw ntāg nyə.

⁴⁵ Nə ndeé Yésus mú ci ná: «Zá má kúnya nə mə éne?» Buud bēsh bwə mú ηgə kílya ná ndeé Pyēr mú ci ná: «Mása, buud bwə ηgə bɛ wo áncuncuma bwə ηgə shúsə wo.»

⁴⁶ Yésus mú ci ná: «ηgwól múúd má kúnya nə mə. Mə má gwáduga nyúl mpífə má wú mə nyúúlád.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ηgə lílya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, zə jaaw búúd bēsh sâ í ámə sá ná a kúnýág nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wâm, wo má *dúg cug nəcé búgə gwô. Kaág nə shɛɛ.»

⁴⁹ A ηgə ná lás ntúni, muud mú wóós wúlə wə njwú á mpáánzə minjígúla, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwô má yə, kú ná bɛeg ntágulə Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bɛeg fúndə, bəg nji nə búgə, nyə é cugə.» ⁵¹ Ja Yésus má kə wóós njəw yí, a mú ban ná ηgwól múúd shús kú nyí, nji Pyēr nə Yuánes nə Zhâk nə sóngú mwân nə nyəngú mwân. ⁵² Bēsh bwə á ηgə jii súsású jəngú, ηgə tədəwa. Yésus mú ci ná: «Kúgá ηgə jii, nyə afwóyé yə, a ηgə yida jâ.» ⁵³ Nda bân bwə á mpu ná súsású má yə ná, bwə á yida ηgə cágulə Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii súsású mbwád, a mú ci gwów-gwôw ná: «Mwân, wəólúg!» ⁵⁵ *Jím mə mwân mú nyiŋgə zə nyə nyúúlád, a mú wəól cé nə cé. Yésus mú ci ná bwə yəg nyə sâ má dâ. ⁵⁶ Obyól ə mwân bwə mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwə kú jaaw múúd sâ í ámə cə yí.

9

Yésus má kənd búúd ə lwámá bé (Mat 10.1-14; Mak 6.6-13)

8:44 Mat 9.20 **8:48** Mat 9.22 **8:52** Yuá 11.11-13 **8:54** Mak 5.41 **8:56** Mak 7.36 **9:1** 10.1-12 **9:2** 11.2
9:3 22.35 **9:5** Mis 13.51 * **9:5** Ja Oyúden bwə á dɛ kudə fumbyá mákuú dí yí, bwə á dɛ lwágulə ná, kákúl shí bwə
ámə təl mákuú máŋ yí, bwə má kál gwo nə buud bí cínəng wá nə bwə músə sâ nyéé. **9:7** 9.19 † **9:7** Tatarâk: Ciyá
ní í cugé ciyá mákaa; nji í kə nə «ηgwáməna nyə á ηgə jwú nə mpál nə á ηkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1,
19; Mis 13.1. **9:9** 23.8 **9:10** Mat 15.32-39 **9:10** 6.13; 10.17

¹ Yésus nyə á ka jəw *buud ə lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ηkul nə kéénd á dúlə yíl búúd məjamb, nə ηkul á dúlə lwag bwo məbwas. ² A mú kənd bwo ná bwə kəg ηgə cúndə Faan má Zembî, kə ηgə lwag mimbâl. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ηwa íbaduga í njəond, təwə wəgatíg, təwə baamətálá, kú kə nə bələd, kú kə nə mwaañé; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bí ó jii njəw bí ámə nyíi yíid, bí ka bá tí cínəngú kə shwóg. ⁵ Búúd bwə ká bá kə kú lég bí wúl ηgwála dí, bí wú cínəngú, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgú wəngə í lwágulə bwo ná bwə má byaagulə.» ⁶ Buud ə lwámá bəngə bwə mú kyey, ηgə kə míləəm míləəm, ηgə kə bwiŋg Jəjə Kéel, bwə ηgə lwag buud kál jēsh.

Herod mə jág Yésus

(Mat 14.1-2; Mak 6.14-16)

⁷ Herod á tatarâk† mú gwág isâ byēsh í á ηgə sŋy yí. A mú bæ kú ná mpu sâ á tédúgág yí, nəcé bóól búúd bwə á ηgə ci ná Yuánes má gwúm; ⁸ bóól ná Eli wə má nyiŋgə lwóya nyúúl éne; bóól ná ηgwól *múúd micúndə ayág wə má gwúm éne. ⁹ Herod mú ci ná: «Mə wə mə a cígə Yuánes cún. Nyáyé múúd nye mə búl gwáduga ntúga éga?» A mú ka ηgə sə ná a dúg Yésus.

Yésus mə yá búúd idâw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

¹⁰ *Buud ó lwámá bwə á ka nyiŋgə. Bwə mú zə jaaw Yésus sâ jēsh bwə á sá yí. Yésus mú ηwa bwo, bánəŋ bwə wú búúd dí, kə bwáméfwó ηgeé ηgwála bwə dá jəw ná Betəsayída yí. ¹¹ Ncúlyá buud bwə mú mpu ná bwə ηgə kə nŋŋ, bwə mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú lég bwo, a mú ηgə bwiŋg bwo isâ í dúgyá nə Faan má Zembî yí, a ηgə lwag bəngə bwə á ηgə jii luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí, buud ə lwámá wúm nə óbá bwə mú shísh wə Yésus zə ci nə nyə ná: «Cíig nə bwo ná bwə nyiŋgəg, bwə kəg ηgə já məkwaádə nə ibaafə yá wa kúnə-kúnə, bwə kə sə sâ má dâ nəcé sá bí wa bugád.» ¹³ A mú ci nə bwo ná: «Biméfwó

yágá bwo sâ má dâ.» Bwá nã né ná: «Sá cugé nã sâ, nji íbúléd ítóon nã oshú óbá. Ka nji né sámfwó sá má ká kusã búúd óga bësh idâw, í ka tɛem kwaga nã bwo.» ¹⁴ Buud bwá á bã cínɔŋgá je bã budûm otóshin otóon. Yésus mú ci nã *ompwíín né bwá jílag bwo shí ikínda ikínda, kínda jêsh nã buud je bã mǎwûm mǎtóon. ¹⁵ Bwá mú námá sá ntó, shín jil búúd bësh shí. ¹⁶ A mú ka ŋwa íbúléd ítóon nã oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yã Zembî akíba. A mú fêy byo yã ómpwíín bé bwá kã ŋgã yã buud. ¹⁷ Buud bësh bwá mú dã, jíla, idâw lág. Bwá mú sɛɛŋg íkál í á lág yí, wá mǎbwumúd tâŋ mǎbwumú wûm nã mǎbá.

Yésus jisã Mesî

(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)

¹⁸ Í á ka zã bã, a má kã koogá kã jægula nã Zembî, ompwíín bé bwá mú kã sɛɛŋgya nã nyã. A mú jí bwo ná: «Buud bwá ŋgã ci ná mã jisã zã?» ¹⁹ Bwá mú bɛsa ná: «Bóól búúd bwá ŋgã ci ná wo jisã Yuánes Nduu-buud, bóólágá ná wo jisã Eli, bóólágá ná wo jisã ŋgwál *múúd micúndã ayág má gwûm yé.» ²⁰ A mú ci nã bwo ná: «Ká bî bân bí ŋgã ci ná mã jisã zã?» Pyêr mú bɛsa ná: «Wo jisã *Kríst Zembî nyã á nti yé.»

Buud bwá bɛ Kríst wá

bwá bá námá jug

(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

²¹ Yésus mú mpu báásulã bwo ná ci bwá kú bwelɛ jaaw múúd ntó. ²² A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwân mã Múúd né ocumbá buud wã lãom nã milúlúú myã ofada nã *Oyíguli ó mǎcɛɛ bwá kág jág jugushi nyã, bwá kudãwa nyã, bwá gwú ntâg nyã. Nji a bá gwûm shwoŋ dí jwów lá léel.» ²³ A mú ci nã bësh ná: «Ŋkí muud má cɛel bɛ mã, a bág kú jagulã nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé jwów dêsh, bɛ mã. ²⁴ Nãcé, múúd mã ká kaambulã nã cug jé, a yida jímbal gwo. Nyãŋg mã jímbál cug jé nãcé mã yé, a faam. ²⁵ Ŋkí muud má bii mǎbii mêsh mâ shí ga, nji a yã, ŋkí ntâg ná a ntámá cug jé, wáyé mfíí nyã é bã nã ndí cínɔŋg yí? ²⁶ Mpugá ná muud mã gwág mã

shwôn, gwág íciyá byâm shwôn yé, Mwân mã Múúd mã bá námá gwág nyã shwôn ja á bá zã a ŋgã ŋkãnwã mǎŋkãnwã mé nã mǎŋkãnwã mã Sóŋgá, bânŋ miféeshá mí *wãéŋgales myé dí yí. ²⁷ Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd búsá wa óga, bwá abálé bwelɛ yã, bwá kú fwo dág Faan má Zembî.»

Yésus mã lwóyá mílwaná myé

(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)

²⁸ Í á ka zã bã, Yésus má shín lás lású ni, mwôw má mú cɔ je bã mwɔomb, nyã á ŋwa Pyêr nã Yuánes nã Zhâk. Bónŋ bwá mú bád mbúnéd gwôw kã jægula nã Zembî. ²⁹ Ja nyã á ŋgã jægula yí, mpwoombá nyé í á shwôgla, mikáándã myé mí mú bã ŋkí fumã, mí ŋgã faan ndã njãs. ³⁰ Seegya ná buud obá, Moyîz bá Eli bwá mú bwá ŋgã lésha nã nyã. ³¹ Moyîz bá Eli bwá á lwóyã mǎnyúúl mílwanád. Bwá mú ŋgã lésha nã Yésus shú shwiy á bá kã yã Yurúsalem yí. ³² Na nyã á bã, Pyêr bânŋ buud ó gwoŋg bé bwá mú ígwád ná cúg. Bwá á ka juum, bwá mú dág Yésus ŋgã jág ŋkãnwã, buud obá bwá ŋgã lésha nã nyã. ³³ Ja Moyîz bá Eli bwá á ŋgã béégã nã Yésus yí, Pyêr nyã á ci nã Yésus ná: «Mása, nywaálã ŋgálã ji wa. Sá shúmægã mǎbandã mǎlól, ŋgwúd shú dwô, dúl shú má Moyîz, dúlágá shú má Eli.» Nyã a shígé mpu sã nyã á ŋgã ci yí.

³⁴ A ŋgã ná lás ntáni, seegya ná gúndã í má zã búdal bësh. Inkunjúund í mú bii bwo ja bwá má dág gúndã má búdal bwo yí. ³⁵ Kál í mú wú gúndã jãŋg dí ná: «Mwân waam má á féesh wã éga. Sá gá nyã mǎgwág.» ³⁶ Ja kál í má shín lás ntáni yí, bwá mú dág Yésus nji nyãméfwó. Bwá mú ji ókál-ókál. Bwá á ji mwôw mǎŋgúd kú jaaw tã muud sã bwá á dág yí.

Yésus má lwag wúl mbâl jamb

(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)

³⁷ Jwôw í á bɛ cínɔŋg yí, bwá má shulã wú mbún di, buud bwá mú zã bwãma nã nyã áncuncuma. ³⁸ Ká gwág íí, ŋgwól múúd má kím na mǎŋkumbã mã búúd dí ná: «Yíguli, má jægula nã wo, kãndug mísh dág mwân

9:17 20j 4.43-44 9:18 5.16 9:19 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 9:20 Mat 16.16; Luk 22.67 9:21 9.36 9:22 9.43-45; 17.25; 18.31-34; 24.6-7 9:23 14.27; 17.33; Mat 10.38-39; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 9:26 12.9; Mat 10.33; 2Tm 1.8; 2.12 9:27 Mat 16.28 9:28 5.16 9:29 2Pr 1.16-18 9:31 9.22; 13.33 9:32 Yuá 1.14 9:35 3.22; Mbá 18.15 9:36 9.21

waamê dí. Mə ji nə nyə nji ηgwúd éne. ³⁹ Jamb í dɛ bii nyə, a mú dɛ kɛm, ifúlug í dúgá wós nyə mpud. Jamb í dɛ jugushi nyə ná ndéé í ka tɛem zə ηgə bíd nyə í má fwo líduga. ⁴⁰ Mə ámə jəgula nə *ompwíin bwô ná bwé yílúg nyə jamb dɔɔŋgú, bwé shígé kwag.» ⁴¹ Yésus músə káam ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bɛ ntúni kə wós ηgow? Mə é bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zaá mə nə mwân woó wɔɔŋg.» ⁴² Mwân ηgə shísh wá Yésus í, jamb mú kadəwo nyə shí, ηgə jág sagusə nyə. Yésus mú ηkáánd nə jamb, a lwag mwân ná ndéé a nyiŋg kənd nyə wá sóŋgú. ⁴³ Dúgúlə búúd bəsh bwé á dúg misóólúgú mí Zembí yí, bwé á káam ntɔ ηkúl.

Buud bəsh bwé ηgə ná káam isâ byêsh Yésus nyə á ηgə sá yí, nyə mú ci nə ompwíin bé ná: ⁴⁴ «Mpugá gwágulə lósú mə zó lás ga: *Mwân mə Múúd wál bá zə kaanz mábwə mə búúdud.» ⁴⁵ Nji bəŋ bwé á shígé mpu gwág lósú wɔɔŋgú, í á bə bwo shwílyá ná bwé kú gwág nda í kə ná. Bwé á ka ηgə fúnda jílə nyə lósú wɔɔŋgú.

Zá má ntɔ bóól

(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Bwé mú zə tééd sɛŋúsálə mákəl ná bwé cɛel mpu nyɔɔŋg jí bul bə fwámé múúd bwédí gwoonŋ dí yé. ⁴⁷ Nji Yésus nyə á bwey mpu sâ bwé á ηgə téduga bwédí mílámád yí. A mú ηwa gúl kákágá, tál nyádí kúnə-kúnə. ⁴⁸ A mú ci nə bwo ná: «Muud mə lág kákágá ga jínə dām dí yé, a mə lág mə. Muud mə lág ntəg mə yé, nyə alágé mə, a lág múúd nyə á ntí mə yé. Mpugá nə muud mə ηwá nyáméfwó zhizhe mpédúgá nyín yé, nyə wá jí fwámé múúd ntɔ bóól.»

Muud mə bə kú lúmbəli yé ηgə magula

(Mak 9.38-41)

⁴⁹ Yuánes mú ka zə lás ci ná: «Mása, sá ámə dúg ηgwól múúd ηgə balan nə jínə dwô, ηgə yíl buud məjamb nə ndí. Sá ámə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ηgə sá nəcé a cugé sádí gwoonŋ dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Kúgá dɛ kaambulə ná a kú ηgə sâ, nəcé muud nyá anŋé nə mpii bí yé, jí bídí

kóómbúd.» ⁵¹ Fwála í á bə ná Yésus mə zə bá ηkəŋ wú shí ga dí yí í á ηgə shísh. Ntɔ Yésus nyə á ηwa cígúlá ná tɔɔ jí tɔɔ jí a kə Yurúsəlem. ⁵² Nyə á ka lwâm bóól búúd ná bwé kág nyə shwóg. Bwé mú ηwa zhí, kə nyí dúl dánd á Samariya dí ná bwé kə kwəmsa, Yésus bəg kə shigula cíŋŋ. ⁵³ Nji, buud ə dánd dɔɔŋgú bwé mú ban ná bwé alágé nyə nəcé nyə á ηgə kə ηgée Yurúsəlem. ⁵⁴ Nda *ompwíin bé Zhák bá Yuánes bwé á dúg ntɔ ná, bwé á ci nə nyə ná: «Cwámba, ye wó jí ná sá jówág kuda í shúləg wú gwəw zə cumbal jígal bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, ηkáánd nə bwo, †[nyə ná: «Bí ampúyé wɔɔŋg shíshim í ηgə shwambulə bí ní.»] ⁵⁶ Bwé mú ηwa zhí kə dúl dándúd.

Bɛ́lə Yésus

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwé ηgə kyey zhí nə zhí, ηgwól múúd mú ci nə Yésus ná: «Mə zə bá dɛ bɛ wo kúl jəsh wó bá dɛ kə yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontɔ bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə ηkúmba kúl á dúg já yí.» ⁵⁹ A mú ci nə ηgwól múúd ná: «Bɛg mə.» Nyíni nə né ná: «Cwámba, fwog bíd mə, mə kág dul sóŋgú waamə.» ⁶⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bídúg mímbimbə mí dúlɔg mímbimbə myáŋ. Wɛɛ, kaág ηgə bwíiŋg buud Faan mə Zembí.» ⁶¹ Ngwól múúd mú námá ci nə nyə ná: «Cwámba, mə zə bɛ wo. Nji bwándúg nə mə fwóg kə jóna nə njów búúd wám.» ⁶² Yésus mú ci nə nyə ná: «Múúd mə ká ηkəny bɔɔg nə á waad fambá, a nyiŋgə yág dúg mpúsə, muud wɔɔŋgú cugé nə mfíi Faan mə Zembí dí.»

10

Yésus mə kənd búúd məwúm zəŋgbá lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwámba nyə a shín lás isâ íni yí, nyə a cwééd *ompwíin məwúm zəŋgbá nə óbá* a mú kənd bwo ná bwé ηgəg nə kə óbá óbá íkúl byêsh nyáméfwó nyə á jəla nə kə yí. ² Nyə a lás nə bwo ná: «Dugá, idəw í má tí fambá məŋkund məŋkund, nji buud bwé kə saag wá búsə cíg-cíg. Ntɔ wá mə cí náə: jəgəlagá nə

9:43 9.21-22 **9:45** 18.34 **9:46** 22.24-26 **9:48** 10.16; 22.26; Mat 10.40; 20.26-27; Mak 10.43-44; Yuá 13.20
9:50 11.23; Mat 12.30 **9:51** 24.50-51; Mat 19.1; Mak 10.1; Mis 1.9 **9:52** 10.33 **9:54** 20j 1.10, 12 † **9:55**
Míl mícilyá mí ayág mí cúgé nə icyá íni. **9:61** 10j 19.20 **9:62** 11.2; Flp 3.13 **10:1** 9.1-6 * **10:1** Míl mícilyá mí ayág mí ηgə ci ná bwé á bə nji məwúm zəŋgbá.

amádí fambé ná a kándæg buud, bwá zág saag. ³ Kégá, mə mə kənd bí nda bwán ó íncwəmbε mpédúgá onkweny. ⁴ Muud kú kə nə *mwaanê ηkí kwáám. Muud kú ηwa bóól osílúfaas; muud kú kə ji mábédád zhíí nə zhií.

⁵ «Njów wêsh bí mə nyíi yí, fwogá ci ná: «Zembî sáág ná bi bág ná sheε.» ⁶ Nkí ηgwól muud á ná sheε ji cínəngú, məbədə mún mə kə nyádí; ηkí ntó dí, mə nyiηgə zə bídí. ⁷ Bi ó ji njów wəəngú, bí du də nə ηgul isâ bwé é du yə bí yí, nəcé sóól məsáal mə jəlá nə bæ nə myána. Bí kú bá du kyey mínjów minjów. ⁸ Ngwála wêsh bí é nyíi buud lág bí yí, bi ó dá isâ bwé yə bí cínəng yí, ⁹ bi ó lwag mímbəl myâ cínəng, bí jaaw bwo ná Faan mə Zembî í mú bí kúnə-kúnə. ¹⁰ Wəəng ηgwála bí mə nyíi buud kú lág bí yí, bí kə tām dánd kə lás ná: ¹¹ «Sá mə kudə yə bí fumbyá a ηgwála wán í ámə nada sá mákuú dí yí. Nji mpugá ná Faan mə Zembî í mə shísh kúnə-kúnə.» ¹² Mə mpú jaaw bí né jwów Zembî mə bá zə sámb búúd milésú yí, a bá jagulə búúd ə Sódóm ntə ηgwála wəəng. ¹³ Məntágula nə bí buud ó Korazín. Məntágula nə bí buud ó Betusayída námə. Nəcə bímbí lú *məshimbá mə mə wós bídí má, mə á mbəm wós Tir nə Sidon, buud ó nūη bwé á mbəm námə bwey bwáád míηkud ji ífí dí ná bwé cénd mítédúgá. ¹⁴ Né ndéé, cígúlé mílésú di, intágúlí i Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ¹⁵ Bi bāη buud ó Kapernawúm, bí ηgə téduga ná bi mə bá kə gwów? Mbô, bi mə bá yidá shulə kə baη mínjím. ¹⁶ Muud mə gwágúlé bí yé, mə gwágulə mə. Muud mə bə kú gwágulə bí yé, mə bə kú gwágulə mə. Muud mə bə ntāg kú gwágulə mə yé, a mə bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

*Ompwíin bwá mə kə nyiηgə nə məshusug
(Mat 11.25-27; 13.16-17)*

¹⁷ *Ompwíin məwúm zəngbá nə óbá† bwé mú kə nyiηgə nə məshusug bwé ηgə ci ná: «Cwámba, tεem bæ məjamb mə ámə ηgə bæ

nə məgwág nə sá ja sá ámə ηgə lás nə mwo jínə dwô dí yí.» ¹⁸ A mú ci nə bwo ná: «Mə á ηgə dúg *Sátan ηgə kud wú gwów nda njes. ¹⁹ Mə mə yə bí ηkul ijwúga ná bi nyáálug onywá nə wəacálaafê nə məkuú, bí nyaal námə mpífə mə múúd ηgə lúmbəli nə bí yé† nyêsh, sâ kú sá bî. ²⁰ Nji bi kú bul gwág məshusug nə məjamb ηgələ magulə ijwúga bín, yidagá gwág məshusug nə mínə mún bələ cilyá gwów jon dí.» ²¹ Námə wəla dəəngú di, Yésus mú kəəs nə məshusug mə Nkəηkê Shíshim, a mú ci ná: «Pupa, Cwámba á gwów nə shí, mə yə wo gúmə nəcé wo á shweel ompuye bənnəη buud ó fug isâ íga, wo yida lwágulə ozhizhe ə búúd. Haaw Pupa, ntó wə wó á cεel ná í bág yé. ²² Dá nyə a cwámbulə mə isâ byêsh. Kú nə muud mə mpú Zembî Mwân, nji Sónəngú; kú námə nə muud mə mpú Zembî Sónəngú, nji mwân nə muud yêsh mwân mə céél sá ná a mpúg yé.» ²³ A mú yág dúg ómpwíin bé, ci nə nji bwo ná: «Bi bāη mísh mún mə mə jəla nəcé mə ηgə dúg isâ bí ηgə dúg íni. ²⁴ Búbələ mə jaaw bí ná, zhwog *buud ə mícúndə nə minjwú-buud mí á cεel dúg sâ bí ηgə dúg yí, nji mí áshígé dúg. Bwé á cεel gwág sâ bí ηgə gwág yí, nji bwé áshígé gwág.»

*Kanda Jəjə múúd á Samarıya
(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)*

²⁵ Ka dúg ná, ηgwól *Nkume məcεε mə zə bwówulə nyə jî nyə ná: «Yíguli, mə sáág jí ná mə lógúg cug á kandugə kandugə?» ²⁶ Nyə ntāg nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb məcεε dí yí? Wó du lə cínəng ná jí?» ²⁷ A mú bεsa ná: «Wó jəlá nə cεel Zembî woó Yawé nə lám wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə ηkul nywô nyêsh, nə lúú wô wêsh. Wo cεel námə múúd yêsh jisó wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.» ²⁸ Yésus nə né ná: «Wo mə bεsa mbií í jəla yí. Sáág ntó wo bāg du cug.» ²⁹ Nyε, cεelələ lwágulə ná a ji tətəlí, a mú jî Yésus ná: «Muud jí mə kúnə-kúnə wə zé?»

³⁰ Yésus mú nyiηgə lás, a mú ci ná: «ηgwól múúd nyə á ηgə wú Yurúsəlem ηgə shulə

10:4 22.35; 20j 4.29 10:5 2.14 10:7 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 10:9 11.2 10:11 Mis 13.51; 18.6 10:12 Mat 10.15 10:13 Iza 23.1-16 10:15 Iza 14.13, 15 10:16 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20 10:17 9.10; Mak 6.30 † 10:17 Míl mícilyá mí ayág mí ηgə ci ná bwé á bæ nji məwúm zəngbá. 10:18 Yuá 12.31; Mbú 12.9 10:19 Sôm 91.13 † 10:19 múúd ηgə lúmbəli nə bí yé: Wa jisə Sátan. 10:20 MmN 32.32; Flp 4.3; Mbú 3.5 10:21 4.18; Mat 11.25 10:22 Mat 11.27 10:24 1Pr 1.10-12 10:25 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17 10:27 Mat 22.37, 39 10:28 Ləv 18.5; Rom 10.5; Gal 3.12; Yuá 13.17

kə Zheríko. Izhiləŋgaané í mú bií nyə zhíd, déég nyə isâ byé byésh, yíd nyə ná ndéé lúgə nyə cíg-cíg ná á fudə. ³¹ Í mú jé ná ηgwól fada kyéyug zhí nyəŋgád. A mú dág múúd wəŋgâ, a mú cə lúú tál gwôw. ³² Nηgwól *Levít mú námá zə wós kúl jəŋgád, a dág múúd éne, a cə lúú tál gwôw. ³³ Nji ηgwól múúd á Samariya ηgə námá kyey yé njəond í, a mú wós kúl múúd éne nyə á bə a mbwúg yí. Ja á má dág nyə yí, lám mú bul cey nyə cwú. ³⁴ A mú shísh kúná-kúnə, a lwag nyə məfəŋ nə məwúdə nə wáan ná ndéé a shín wólə. A mú ηkəny nyə bəd nyádí jakáás dí, kə nə nyə njów ójòŋ kə kweemb nyə. ³⁵ Mán məlám, muud á Samariya mú ηwa ódanarí obá, yə múúd njów ójòŋ. Nyə nə né ná: “Kweembəgú mə muud éga. Bímbí dēsh wo é kwo kəenzh shú dé yí, mə é zə nyiŋ wo ja mə é nyiŋgə yí”. ³⁶ Yésus mú jí ná: «Búúd olól óni bēsh dí, nyáyé nyə á bə muud ízhiləŋgaané í á yíd yé kúná-kúnə yé?» ³⁷ Yíguli məcəx ná: «Jísə nyəŋgə nyə á gwág nyə cey lámúd yé.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Kaág, wo kág sá ntó.»

Ləŋ mə Mááta bá Maríya

³⁸ Ja Yésus bənəŋ *ompwíin bé bwə á ηgə kyey yí, bwə á kə nyí dúl dándúd. Nηgwól múdá nyə á bə dánd dəŋg dí ná Mááta, a mú lág bwo nyádí njów. ³⁹ Mudá wəŋgə nyə á bə nə mínyəŋə ná Maríya. Nyə á zə ji Cwámba shí məkuú, də gwágulə lésú yé. ⁴⁰ Mááta nye nyə á ηgə yíŋga nə zhwog iság-ság shú ójòŋ. A mú ka zə, zə ci nə Cwámba ná: «Ja Maríya mə yida bíd né mə ηgəg nə sēy məmэфwó ga, sâ jəŋg í acíyé wo sâ? Cíg nə nyə ná a zág kwiid mə.» ⁴¹ Cwámba mú bəsa nə nyə ná: «Mááta, Mááta, wo ηgə kənd lám gwôw ηgə ntágulə nyúúl nə zhwog isâ. ⁴² Sâ jí nə mfíi yí jí nji ηgwúd. Maríya mə féesh sâ í búl nywa yí, muud nyə abále kwo ηwa nyə gwo.»

11

Yésus mə jígúli ómpwíin məjəgula (Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwôw di, Yésus nyə á bə gúl kúkúlúd a ηgə jəgula. Ja nyə á yow jəgúlálə yí, ηgwól

*mpwíin yé mú ci nə nyə ná: «Cwámba, jígúli sə jəgúlálə nda Yuánes nyə a jígúli bé ómpwíin ná.» ² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ja bí má bá də jəgula yí, bí ə bá də ci ná:

Pəpa,

Jínə dwô í bəg nə gúmá ntə sâ jēsh.

Ijwúga byô í zəg.

³ Yəg sá idəw í jálá nə sá yí jwôw dēsh.

⁴ Juug sə *misəm mísú

nəcé sə ηgə námá juu buud bwə ηgə byaagulə nə sə wá.

Wo kú bíd nə məbwəbúlán mə ntə sə ηkul.»

⁵ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Shé fwógá ná ci nə ηgwól múúd na bídí jí nə yé shwə. Muud wəŋgə ka kə wə shwə yé mpwóbulú kə ci nə nyə ná: “Wey e, kwaləg ná mə ibuléd ilól ⁶ nəcé ηgwól shwə waamá ηgə zhu njəond dí, a mə wós mə kâ njów mə kú nə sâ má yə nyə.” ⁷ Shé fwógá ná ci nə shwə yé mə bəsa nə nyə nūŋ njów dí cwú ná: “Kú zə ntágulə mə, sənəŋ bwān bām sə má bwey já shí, mə cugé nə ηkul wól zə yə wo ibuléd.”

⁸ Má jaaw bí ná, tēem bə ná a cugé nə ηkul wól zə yə nyə ibuléd ná a jí shwə yé, nyə é wól nəcé ηgwól sálə kəŋgá ηgwóómbúlú, nyə é zə yə nyə sâ jēsh á ηgə gwáamb yí.

⁹ «Mee mə ka ci nə bí ná: Gwáambúgá Zembí, nyə é yə bî; sógá, nyə e lwó bî; kudəgá mbē, nyə é juw. ¹⁰ Nəcé muud mə gwáamb yé nyə é bií, muud mə sə yé nyə é kwey, múúd mə ká kudə mpumbé, bwə juw nyə wə. ¹¹ Nyáyé sóŋgú mwān na bídí gwoŋg dí jí nə ηkul sá nə mwān yé gwáamb nyə shú, a yidá yə nyə kuwó nywā yé? ¹² Nkí ntāg ná Mwān yé gwáamb nyə kí, a yidá yə nyə acəlaafə? ¹³ Nkəməsá bî, tēem bə nda bí búse nə mbíya mílám ni, bí mə də yə bwān bān isâ í ányunywaā. Nkəməsa nə Dā á gwôw; ηkí bí mə gwáamb nyə Nkəŋkə Shíshim, a yə bî.»

Yésus mə lwag ákúmalwə a fifi

(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

¹⁴ Yésus nyə á ηgə yíl muud jamb í á wá nyə mənəkədad nə a bəg fifi yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wəŋgə nyə a tééd lásúlə, buud bēsh bwə mú ηgə káam. ¹⁵ Ból búúd wā cínəŋgú bāŋ bwə mú yidá

10:33 múúd á Samariya: Mat 10.5; Luk 9.52; 17.11, 16; Yuá 4.9, 39-40; Mis 1.8; 8.1, 5, 14-17, 25; 9.31 **10:38** Yuá 11.2; 12.2-3 **11:1** 5.16 **11:2** Ijwúga byô: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 **11:3** 12.22-32 **11:7** 18.5 **11:9** Mat 7.7 **11:14** Mat 9.32-34 * **11:15** Beluzebel wə Njwú ibów-bôw í míshishim.

ci ná Belazebul* wá ngá yə Yésus ñkul ná a ngág nə yíl buud məjamb. ¹⁶ Bóólúgá bwá mú zə nə njígá mábwbúlán wá Yésus, zə ci ná a wéeshúg bwo gúl *sâ í ntɔ́ búúd ñkwón yí, í ngá zhu gwôw. ¹⁷ Nye mú mpu mítédúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ́ dúl faan bwá ká bóóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dɔ́ng í é jɛɛ ná mpaá. Búúd ɔ́ wúl njów bwá ká bóóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wɔ́ng jímb. ¹⁸ Bí ngə ci ná Belazebul wá ngá yə mə ñkul ná mə ngág nə yíl buud məjamb. Ntó jí ná *Sátan má yida nyingə cuwo, ngə yíl nyáméfwó. Ká dé faan í é ka tɔ́w na ntədəl? ¹⁹ Nkí Belazebul wá ngá yə mə ñkul ná mə ngág yíl buud məjamb nda bí ngə ci ná, zə nye ngə yə buud bán ñkul nyɔ́ngá? Ngaá bwáméfwó bwá ngə mpu lwágulə bí ná sán ná bi búsa nə məbɛɛ? ²⁰ Nji, ñkí nyiná mbwə mə Zembí wá í ngá yə mə ñkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan mə Zembí í mú wa. ²¹ Ja ñkuñkúl múúd wí nə fwámé ísá í dóómb í ngá baagulə njów yé yí, muud cugé nə ñkul kúnnya nə məbii mé. ²² Nji múúd mə ntɔ́ nyə ñkul yé má ká námá zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwɔ́ɔ́ mə dóómb á du *búgula má, muud wɔ́ng mú ka tɛem ñwa mábii mé ngə kaaw buud. ²³ Muud mə bá kú kɛem mə yé ngə lúmbuli nə mə. Muud mə bá kú zə wá mábwbə ná sáná sá sééngug yé, a ngə yida caam.»

Yésus mə yá búúd minjígulá mimbii mimbii
(Mat 12.43-45)

²⁴ «Ja bów-bôw shíshim í du wú múúd nyúúléd yí, í du kə ngə jéɛla máshí má mish-wéeshá ngəlá sɔ́ wogá. Nji ñkí í bá kú kwey wogá, í mú téduga ná: “Mə zə nyingə kə mádí njów kúl má á fwo du jí yí.” ²⁵ Í ká zə kwey njów ngwámbulá, sá jêsh jɔ́ kwambulá, ²⁶ í é kə ñwa mílúgá míshíshim zangbá mí njúl nə ñkúd ntɔ́ wáméfwó, bánónɔ́ bēsh bwá mú kə nyí njów, kwambulə jíya cínɔ́ng. Ná ndéé, cug mə múúd wɔ́ngá í mú nyingə jág bôw, ntɔ́ mbií í á fwó du bə yí.»

11:16 Mak 8.11; Mat 16.1 **11:20** 17.21 **11:21** Iza 49.24 **11:23** 9.50; Mak 9.40 **11:26** 2Pr 2.20 **11:28** 8.21 **11:29** Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 **11:30** Zhn 2.1 **11:31** 10j 10.1-10 † **11:31** məkóól má jwôw: Ciyá ni í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **11:32** Zhn 3.5 **11:33** 8.16; Mak 4.21 **11:37** 7.36 **11:38** Mak 7.2-4; Mat 15.2

²⁷ Í á ka zə bə, Yésus ngá lás ntáni, ñgwól múdá mú wéeshuli kál mánkumbə mə búúd dí ci nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyééng wo yé nywáá má jəla.» ²⁸ Yésus nye mú ci ná: «Buud bwá ngə gwág Milésú mí Zembí wá, bwá ngə sá nda mí ngə ci ná, bwó wá bwá má jəla.»

²⁹ Buud bwá á ka ngə sɛɛngya ñkí bulya. Yésus mú ci nə bwo ná: «Mbɛɛ kala búúd í njúl ñkí bôw, í bálé jí ná mə wéeshúg bwo gúl *sâ í ntɔ́ búúd ñkwón yí! Bwá abulé dág gúl sâ í ntɔ́ búúd ñkwón yí, ñji jɔ́ng í á bə nə Zhwónas yí. ³⁰ Nda Zhwónas nyə á bə sâ í á ntɔ́ buud ɔ́ Ninivə ñkul ná, ntó námá wá *Mwán má Múúd nyé é bə sâ í ntɔ́ búúd ɔ́ kala ga ñkul yé. ³¹ Jwôw Zembí mə bá zə sámb búúd milésú yí, Cí á mudá í á wú *mákóól má jwôw† yí í bá tɔ́w tátəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fug mə Sálamun. Dugá, sá í ntɔ́ Sálamun yí jísə wa. ³² Buud ó Ninivə bwá bá námá tɔ́w tátəlí, yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé báá bwá á cénd mítédúgá ja bwá á gwág cúndə Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sá í ntɔ́ Zhwónas yí jísə wa. ³³ Muud cugé nə ñkul sá ná, a jida lámba né ndéé a kə shweel dwo shí tɔ́wuli. Í du bə a yida təl dwo cé lámba dí ná buud bwá nyí njów wá bwá dágúg mənkenya. ³⁴ Jús dwô dúsa lámba á nyúúl nywô. Jús dwô í ká bə kú nə bwás í, nyúúl nywô nyêsh bə mənkenyad. Nji, jús dwô í ká bə ñkí bôw, nyúúl nywô bə yídúgúd. ³⁵ Ntó, wo ó bey ná mənkenya másə wódí má má bág yídúgú. ³⁶ Nkí nyúúl nywô nyêsh í bə mənkenya dí kú nə kúkúl jísə yídúgúd yí, nyúúl nywô nyêsh í faan nda ja lámba í kwan wo nə mənkenya mé yí.»

Yésus mə lás nə Ofarizyên bánôh Onkume ó mácéɛ

(Mat 23; Mak 12.38-39)

³⁷ Ja Yésus nyə a shín lás yí ñgwól *Farizyên nyə a jôw nyə ná a kág də nyédí njów. Yésus nyə á ka námá kə, kə jí shí kálə də. ³⁸ Farizyên éne mú káam ná Yésus nyə a shígé sá ngusa bwá du sá shúshwóógú ná bwá zág də yí. ³⁹ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Bí bāñ

Ofarizyên bi má ðu sá ná bí gusa kwon bálá nà kwon shúyá, cwû nye njúl bí lwándúlá nà isâ í mándá, nà bów-bôw isâ. ⁴⁰ Yé ílad íga! Ngaá ná muud nyə á sá tóón yé, nyə námá wá nyə a sá cwû? ⁴¹ Yidagá keenzh isâ bísé cwû yí, yə mímbúmbúwá, isâ byêsh í mú bæ bí ñkí ñkê. ⁴² Məntágula nà bí Ofarizyên nəc é isâ nda mânt nà ru† nà bíl íkáá í ðə byêsh, bí ngə yə Zembí *ñkəw wúm á isâ byəngú, bí yida mpyêny cugálə nà buud tátəlí nà cəelələ Zembí. Í njúl ná sâ bí má jálá nà sá wá ni, kú yida mpyêny byəng bí ngə bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nà bí Ofarizyên nəc é bi má cəel kə ðu ji nji íjiya yâ shwóg ja bí búsə *məmpáánzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí yí; bi má cəel námá ná buud bwé dág báda bí məbədə mə gúmə mənjkumbə mə búúd ðí. ⁴⁴ Məntágula nà bí nəc é bi búsə nda məshwon məsə kú nà məyigyé; buud bwé ðu kyey mwo gwəw kú mpu.»

⁴⁵ Ngwól *Ñkume məcəx mú bəsa nà Yésus ná: «Yíguli, ja wó ngə lás ntáni ni, wo ngələ námá lwíy sá óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nà bí *Onkume ó məcəx námá, nəc é bi má ðu zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl ná biméfwó bi áde bwelə sásal nyíná ná bi má kwiid bwo nà ñkényúlə myo. ⁴⁷ Məntágula nà bí nəc é bí ngə lwə məshwon mə *búúd ə mícúndə ímpáámbé bín í á ðu gwú yí. ⁴⁸ Ntó ji ná bí ngə bwaagulə misóólágú mí ímpáámbé bín, bí ngə gwág myo nywa. Bāñ bwé á gwú, bi mú zə lwə məshwon. ⁴⁹ Gwə wá jí ná, Zembí nyə á ci fág nyé dí ná: “Mə bá ðu kənd bwo buud ə mícúndə nà *buud ə lwámá. Bwé bá ðu gwú bóól wá cínəngú, bwé lwágulə bóólágá cúwálí. ⁵⁰ Bwé bá ðu sá ntə shú ná kala búúd ga í bāg tōw kəod dí nəc é məcií mə búúd ə mícúndə bēsh bwé á gwúyow tééd mətéédúlé mə shí wá. ⁵¹ Í bá bæ, tééd məcií mə Abel zə wóós mí mə Zakarí nyə á gwúyow mpédágá *alatār nà Njów Zembí yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí ná kala búúd ga í bá tōw kəod dí nəc é məcií məng. ⁵² Məntágula nà bí Onkume ó məcəx nəc é bi a mə mánda juwəga jí nà ñkul juw búúd mbē ná bwé bəg nà mpúyá yí.

Biméfwó bi anyíyé mpúyá wəngəd, bí kú námá nyíngə bíd ná bəng bwé ngə cəel nyí wá, bwé nyíg.»

⁵³ Ja Yésus nyə a wú njów wəng dí cúwo tóón yí, *Oyíguli ó məcəx bənəñ Ofarizyên bwé á ngə nándulə nyə nə zhwog mishílí ngə jí nyə isâ mimbíi mimbíi, ⁵⁴ bwé ngə bwéél ná a lásúg gúl sá abábəw.

12

Buud bwé jálá nà fúndə nji Zembí (Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)

¹ Ja jəngú, buud bwé á seengya ñkí jág bulya mbií bwé cúgé nà ñkul lə yí, bóól bwé ngə nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo tééd lás nà *ompwíin bé ná: «Jigá ncə nà *Ofarizyên *ləvur wán, ntó ji ná kwába búsə nà ndí yí. ² Kú nà sá á mbúdlá í bá bwên kú búguli, ñkí sá á shwoó í bwên kú mpúy. ³ Gwə wá jí ná, sá jēsh bí má lás yídúgəd yí, í bá gwíg mənkenyad; jəng bí má nyímbálá nà muud lwəd kúl fúm yí, bwé bá ngə cúndə gwo íkwálúminúd.

⁴ «Mə ci nà bí oshwə bām ná, kúgá ðu fúndə búúd bí nà ñkul gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sá mpúsə wəng wá. ⁵ Mə zə lwágulə bí muud bí má jálá nà fúndə yé. Fúndəgá muud jí nà ñkul ijwúga ná a gwú múúd, a kənd námá nyə kuda á kandəgə dí yé. Haaw, mə ngə ci ná nyə wá bí má jálá nà fúndə yé. ⁶ Ngaá ná bwé ðu kusha mímbá-kwáádə mítóon ífáda íbá? Təem bæ ntó, Zembí nyə awúsáyé tə mbá-kwáádə ngwúd. ⁷ Bi bāñ ntāg í, Zembí mə mpú bímbí lú íntand í shilú bísé bí mílúúd yí. Ná ndéé, kúgá ðu fúndə. Mpugá ná bí má cey Zembí lámúd cə mimbá-kwáádə ñkí bulya.

⁸ «Mə jaaw bí ná muud yēsh mə mágúlə mə mísh mə búúd dí yé, *Mwān mə Múúd mə bá námá magulə nyə mísh mə *wəéngəles ó Zembí dí. ⁹ Nji, nyəng mə kílyá mə mísh mə búúd dí yé, Mwān mə Múúd nyə é kílyá námá nyə mísh mə wəéngəles ó Zembí dí. ¹⁰ Muud yēsh mə bá jág lás nà Mwān mə Múúd yé mə bá bæ nà ijuugá. Nji nyəng mə bá kə nà *bwaasúlə mpu wə Ñkəñkə Shíshim

11:41 12.33 **11:42** Mat 23.23; Luk 18.12 † **11:42** mânt nà ru: Jísə íkáá bwé ðu lugushi jáámb nà ndí yí, isâ nda məsəb. **11:43** 20.46; Mak 12.38-39 **11:47** Mis 7.52 **11:49** 6.13 **11:51** Mat 4.8-10; 2Ib 24.20-22 **11:52** Mat 16.19 **11:53** 20.20 **12:1** Mat 16.6; Mak 8.15 **12:2** 8.17; Mak 4.22 **12:5** Heb 10.31 **12:7** 21.18 **12:9** 9.26; Mak 8.38 **12:11** 21.14-15; Mat 10.19-20; Mak 13.11

yé nyə abúle bæ nə ijuugá. ¹¹ Ja bwə bá ðə kə nə bí *məmpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden ði, nə ósəmbye ɔ mílású dí, ñkí ójwú ɔ lɔɔm dí yí, bí kú bá ðə yágəwo mbií bí mə bá shwɔ mənyúúl yí, kú yágəwo íciyá í kɔɔd. ¹² Nəcə Ñkəñkə Shíshim mə bá ðə jíguli bí lósú bí mə bá ðə lás yí cé jəɔŋgúd.»

Fwámé mábii
(Mat 6.25-34)

¹³ Ngwól múúd nyə á ka lás mənəkúmbə mə búúd dí ná: «Yíguli, ciɔg nə mínyɔŋɔ waamé ná a kááwug sá məbii sóŋgá wúsú nyə a lúgə sá nə ndí má.» ¹⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud éga, zə nyə a təl mə ná mə dúg sámb bí mílású ðə kaaw bí mənəkəw?» ¹⁵ A mú ci nə bəsh ná: «Bí ɔ bey, bí ɔ káálúgə nə ñkóóg. Nəcə, muud tɛem bæ nə məbii mənəkund mənəkund íí, cug jé í cúgə mábii ði.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bæ nə məshí; məshí mɔɔŋg mə á ka zə wéeshuli nyə zhwoɔg məbii. ¹⁷ A mú ka zə ŋgə jî lámúd ná: “Mə cugə nə kúl mə é ñkúnd mábii mām yí. Mə é ka sá ntədɛl?” ¹⁸ A mú ci ná: “Mə zə sá ntúga: mə zə céég ífwɔɔ byám, mə lwɔ byɔɔŋg í búl bwaag yí, mə mú ñkúnd *blé waamé nə məbii mām cínɔŋg. ¹⁹ Mə músə ci nə lâm wâm ná: Yé lâm, wo mú nə zhwoɔg məbii mə ñkúndú ná wo é ðə balan nə mwo mimbú mimbú. Wogagú ja gaád, wo dág wo ñgul wo zhwiimbya.” ²⁰ Zembî mú ci nə muud wɔɔŋgú ná: “Yé lad, ñkí mə yíl wo cug gwô búlu gaád isâ wó mə shîn ñkúnd íni í bæ isâ í zə?” ²¹ Yésus mú ci ná: «Muud mə ðə ñkúnd mábii shú nyéméfwó, kú nə məbii mə jéllá mísh mə Zembî dí yé, nda í ðə bæ nə nyə wə ní.»

²² Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Mə ka ci nə bí ná, bí kú ðə yágəwo cug jín ná bí é ðə jí. Bí kú yágəwo mənyúúl mán ná bí é bwáád jí. ²³ Cug í ntɔ ídâw, nyúul ntɔ míkáándá? ²⁴ Mpugá dúg ñkwəlɔŋkwə. Í ádé bɛ məmpəg, kú mwáágulə mpúmá, í cúgə nə ífwɔɔ, kú nə owaag ɔ ídâw. Nji, Zembî ŋgə wíl byo. Ñkəməsa nə bî, bí búse nə mfíí cɔ ñkwəlɔŋkwə. ²⁵ Zə á na bídí jí nə ñkul bæ ná, nəcə a ŋgələ yágəwó, a kwádulə jwôw ŋgwúd

nyádi cug dí yé? ²⁶ Ñkí bí cugə nə ñkul sá súsúsá acíg-cíg, bí mə ka ðə yágəwo bíl nəcə jí?»

²⁷ «Mpugá dúg nda ófuláwa bwə ðə wîy ná. Bwə ádé yíŋga nə iséy, kú tin míkáándá. Nji mə mpú jaaw bí ná cí Sáləmun nyə á tɛem jág bul bæ nə gúmá, nyə a shígé bwelə bwáád nda ofuláwa. ²⁸ Ñkámúsá Zembî mə fwó bwéed zhizhe sâ nda akánda jí ná bwə é wusə kuda dí mán yé, ñkəməsa nə bî; bí wə nyə é bul mpu bwéed wá. Yé búúd wá tag búgə óga! ²⁹ Nji bí báá, kúgá ðə sɔ sâ bí é ðə yí nə sâ bí é ñgul yí; kúgá ðə yágəwo. ³⁰ Ikúl ishús yâ shí mishwun wə í dú ŋgə wáduga sɔ isâ íni byêsh. Bí báá kúgá ðə sɔ byo, nəcə Sóŋgá wún mə mpú ná í jî bí isâ byɔɔŋgú. ³¹ Yidagá ðə təl isâ í dúgyá ná Faan mə Zembî yí shwóg, Zembî ka ðə kwádulə bí isâ íni.

³² «Yé səsɔɔzú íncwəmbɛ, kúgá fúndə tɔɔ sâ nəcə Sóŋgá wún nyə á gwág nywa ná a yé bí Faan dé. ³³ Kushagá məbii mán bí kááwug mimbúbúwá *mwaanê wɔɔŋg. Kwəməsagá miməŋga mí abúle bwelə cóóg myá, ñkúndúgá məkwəzú mə bá bæ kú bóóg má gwôw kúl íjúwâl í cúgə nə ñkul kumə, oshê kú námə ðə yí. ³⁴ Nəcə kúl byɔɔg dán mbwúg yí, cínɔŋg wə lâm wún í é bæ námə yé.»

Məcum mə jɔjɔ sáɔl məsáal
(Mat 24.43-51)

³⁵ «Yáásúlógá wəáfigusa, bí jî ñkasê. ³⁶ Bágá nda buud bwə ŋgə bwánd mása wəŋ ná a ŋgə wú zaŋ bá dí wá. Bwə ŋgə bwánd ná ja nyə é wóós yí, á ká námə kudə mbê, bwə ɔ juw. ³⁷ Məlwaá mə bá bæ ná, mása wəŋ ká wóós, a zə kwey bwo bwə njúl oŋkasə má, məlwaá mɔɔŋg má mə mə jəla. Búbálé, mə jaaw bí ná, ja mása mə kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jilú bwo shí ná bwə dág, nyɛ mú ka sêy nə bwo. ³⁸ Ñkí mása mə wóós tām bulú ñkí ŋgwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey məlwaá mə ŋgə bwánd ntó, məlwaá mɔɔŋg mə mə jəla. ³⁹ Mpugá ná amádi njów mbəm ðə mpu wəla júwâl í é zə yí, a kú bíd ná júwâl búgəg nyə njów júwo isâ. ⁴⁰ Ntó, bí mə jéllá nə ðə jí

ηκωμῆσα, ἡσέ *Mwân mə Múúd mə bá zə wala bí ábúlé ηγə téduga nə nyə é zə yí.»

⁴¹ Pyêr músə ka ci ná: «Lású wó ηγə lás ni, ye í ηγə dúgya nji nə sê, ye í dúgyá nə buud bêsh?» ⁴² Cwám̄ba mú bęsa ná: «Dáyé kulág dúsá abúgúlág í njúl ηkí kę masa má tâl ná í bág lúlúú á osól ɔ mäsáal í d̄u yə bwo idâw wala í jála yí? ⁴³ Sól mäsáal wəηg nywáá má jəla ḡcə mása nyə é zə kwey í ηγə sá iséy byé. ⁴⁴ Bábálé, má jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl isá í njów byêsh. ⁴⁵ Nji ηkí sól mäsáal má yida ná: “Cwám̄ba waamə nyə áleeleé nyiηgə”, a mú ka ji yídúle ósól ɔ mäsáal wā budā nə wa budūm, nə dälə dæg, nə ηgulúlə ná ndéé shwág ii, ⁴⁶ mása yé má bá zə wós nyə dúl jwówúd məseegyā, wala á shígə ηγə téduga yí. Mása nyə é yə nyə intúgúlí í anyinyaanə, a kənd nyə kúl búúú ó məkəη bwə ηγə bwəma nə ηkúú yí. ⁴⁷ Lwaá dí ná, í ηγə mpu sá mása yé ηγə jii yí nji í kú kwəməsa, í kú sá nda mása mə jí ná, lwaá dəηg í d̄u bwəma nə bígə áyíyáág. ⁴⁸ Dəηg dí ná, í kú mpu sá mása ηγə jii yí, í mú ηγə sá isá í jálá nə bígə yí nyə é bwəma nə bígə kú bul yáág. Muud yêsh bwə d̄u yə isá ηkí bulya yé, nyə námə wə bwə d̄u gwáám̄b ηkí bulya yé. Nyəηg bwə d̄u yə isá kú nə ηkágúlə yé nyə námə wə bwə d̄u jí ηkí bulya yé.

Yésus mə yá búúú minjígúlá

(Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13; Mat 5.25-26)

⁴⁹ «Mə á zə nə mə zə jida kuda shí gaád. Mə mú námə ka jii ná kuda jəηg í jidug. ⁵⁰ Má jəlá nə duwan wúl nduwán, lám í cúgə mə ná shēé té nduwán wəηg í afwóyé bə yí. ⁵¹ Bí ηγə téduga nə mə á zə sá ná buud bwə cúgəg ná shēé shí ga dí? Mbô! Má jaaw bí ná mə má yidá zə nə mbéégí d̄. ⁵² Nəcé í zə bá d̄u bə ná buud otəon bwə ηγə cęgə njów ηgwúú, bwə béegyā; olól lúmbuli nə óbá, óbá lúmbuli nə ólól. ⁵³ Mbéégí məkəmə í bá bə; sósηgú lúmbuli nə mwân, mwân lúmbuli nə sósηgú; nyəηgú lúmbuli nə sás dé, sás lúmbuli nə nyəηgú yé; mpósmbúlú á mudā lúmbuli nə cól, cól lúmbuli nə mpósmbúlú á mudā.»

⁵⁴ Yésus nyə á ci námə nə buud bwə á bə áncuncuma wá ná: «Bí mə d̄u bə ja bí mə dúg

ηkúú í má bád kósmb jwôw í d̄u jímə yí, ηgaá bí ci ná mpú má zə nywô; mpú nywô námə? ⁵⁵ Ja ηkwô mə dú kuηg wúlə ηgeé *mákóól má jwôw* yí, ηgaá bí mə d̄u ci ná yásá í é yáág, yásə yáág námə? ⁵⁶ Bí bí nə məkəη. Bí mə d̄u mpu yag íyuuɡ i shí nə ya gwôw; ká nəcé jí bí ampúyé yag sá í ηγə s̄y mwôw mága dí yí?

⁵⁷ «Biméfwó bí cugé nə ηkul mpu sámb ná: “Tátəlí wə éga.” Nəcé jí? ⁵⁸ Nkí wo má byaagulə nə ηgwól múúú ná ndéé a ηγə kə nə wo wə sémbye milású, s̄óg nə wo kwám̄buləgí nə nyə zhíd. Nəcé nyə a bá kə nə wo wə sémbye milású ná ndéé sémbye milású mú kənd wo wə fulish, fulish kə wá wo mímbwugud. ⁵⁹ Mə mpú jaaw wo ná wo cugé nə ηkul wú mímbwug myəηgúú wo kú fwo t̄p wôη jəηgú kə wós fáda á məshínéd.»

13

Buud bwə jəlá nə cénd mítédúgá

¹ Ból búúú bwə mú zə wós ja jəηgúú zə jaaw nyə sá Pilát nyə a sá ból búúú ó Galilé yí. Ná nyə a gwú bwo, a fala mácií máη nə mácií má ílám í *mátúnuga byāη. ² Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ye bí mə tédúgá ná buud ó Galilé bəηg bwə á jęx ntó nəcé bwə bulúlə bul sá *mísám ntə bólúgá búúú ó Galilé bêsh í? ³ Mbô! Má yida ci nə bí ná ηkí bí mə bá kú cénd mítédúgá, bí bêsh mə bá námə jęx mbií ηgwúú wəηg. ⁴ Nkí ntāg nə ye buud wūm nə mwəmb cwám̄bá á Siloy í á káda í shīn gwú wá, bāη ɔ bwə á bul bə nə məbyaagulə ntə ból búúú ó Yurúsəlem bêsh? ⁵ Mbô! Má yidá ci nə bí ná ηkí bí mə bá kú cénd mítédúgá, bí bêsh mə bá námə jęx mbií ηgwúú wəηg.»

⁶ A mú námə kənd bwo kanda ga ná: «ηgwól múúú nyə á bə nə *figyē təl nyódí fambá *vīnyə. Nyə á ka kə s̄p mpumə lí jəηgúú a kú kwey. ⁷ A mú ci nə muud nyə á d̄u baagulə nyə fambá yé ná: wo má dúg í? Mimbū mílól ɔ míga, mə ηγə s̄p mpumə wa figyē égaád mə kú kwey. Cígálúg gwo. Í é ηγə fánda laa shí na ntó ηgwas ná jí? ⁸ Mbaagulə fambá mú bęsa nə nyə ná:

12:42 19.17-19 12:47 Zhk 4.17 12:50 Mak 10.38 12:51 2.14 12:52 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12
12:53 Msh 7.6 * 12:55 məkóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey f̄éél-f̄éélí yé ηkəw á of̄éél-f̄éélí ó íciyá dí. 13:3
Sôm 7.13 13:6 Mat 21.19; Mak 11.13 13:8 2Pr 3.9, 15

“Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbû gaád. Mə e fáág na mákoogú məkooɡú, mə shwu mándəlú mə kund, ⁹ ja jəŋɡú wə í bá jee wúmə yí. Nkí í ka námə bá nyingə bə kú wúmə, wo ka bá cal.”»

Yésus mə lwag ɲgwól múdá jwôw lá sábaad

¹⁰ Dúl jwôw lá Sábaad íí, Yésus nyə á bə nyúl *mpáánzə minjígúla dí. Nyə á ɲgə yə buud minjígúla. ¹¹ ɲgwól múdá nyə á ka bə cínəŋɡú nə wúl shíshim í á sá nə a jámúg mbúbmɛlí té mímbû wúm nə mwəmb, kú bwele ság bə tətəlí. ¹² Ja Yésus nyə á dúg mudá wəŋg yí, nyə a jôw nyə ci nə nyə nə: «Muda, wo mə wú mányámá mə jám gwô dí.» ¹³ A mú bəd nyə məbwə, mudá mú ság námə cé nə cé, a mú yə Zembî gúmá. ¹⁴ Njwû á mpáánzə minjígúla mú gwág bôw nə Yésus mə jág sá nə lwagúla múúd jwôw lá sábaad. A mú lámusa nə buud nə: «Mwôw búúd búsé nə ɲkul sêy má mäsə mwôw mäsaman. Zəgá də lwəgəwa mwôw məŋɡú; kú bə jwôw lá Sábaad.» ¹⁵ Cwámba mú bəsa nə nyə nə: «Bí bí buud ɔ məkəŋ. ɲgáá bí mə də bə jwôw lá Sábaad muud yêsh ciny nteny jé ɲkí kabulí jé kúl í də də yí kə nə gwo kə ɲgulal gwo məjúwó? ¹⁶ Ká, ɲkəmusa nə shilə bag ɔ *Aburaham *Sátan nyə a mə wólə té mímbû wúm nə mwəmb éga. Ye í shígé jəla nə nyé ɲkáda nyəŋg í wíínzhug jwôw lá Sábaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyə á ci ntó yí, buud bəsh bwə á də lúmbuli nə nyə wá bwə á bə nə shwôn nə ɲkwed. Bóólúgá zhwoɡ buud bəsh bwə á bə nə məshusug nə *isá í mímbúɡú Yésus nyə á ɲgə sá yí.

Yésus mə lwágulə búúd Faan mə Zembî mikaanád
(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci nə: «Faan mə Zembî dúsə nda jí e, mə kág ná yígga dwo nə jí? ¹⁹ Dúsə nda búbumə *mutárud múúd mə ɲwá kə myεεg nyédí fambé yí. Ja í dú kə yí, í də gwaa, bə fwámé lílí, inunú zə lwə maage nyédí mílówud.» ²⁰ A mú nyingə ci nə: «Mə yígag ná Faan mə Zembî nə jí? ²¹ Dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ɲwa wə, a fugə nə

məmpíí mə ɲgug buléd málóol yí, í é sá nə ɲgug wəŋg wêsh í búndəwəg.»

Mpumbé ámámánda

(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyə á ka ɲgə lína miŋgwəla nə mánd a ɲgə yə buud minjígúla, a ɲgə kə ɲgəé Yurúsəlem. ²³ ɲgwól múúd mú ka ci nə nyə nə: «Cwámba, ye ɲjí búbaalé buud wə bwə bá *dúg cəg?» Cwámba mú ci nə ²⁴ «Yáágúgá nə bí nyíg mpumbé ámámánda dí. Nəcə mə jaaw bí nə zhwoɡ buud bwə bá sə nə bwə nyíg, ɲjí bwə ábúle nyí. ²⁵ Ja ámádí ɲjów mə bá wəol zə fad mbé bí lúg tóón yí, bí mə bá téd kudálə mbé bí ɲgə ci nə: “Mása, juwúg sə mbé”. A bá ci nə bí nə: “Mə ampúyé bí dán shug.” ²⁶ Bí mú bá ci nə nyə nə: “ɲgáá nə shé á də də ɲgul kəl ɲgwúd? Wo á də námə yə buud minjígúla sádí íkúlúd.” ²⁷ Nyə nə bí nə: “Mə ɲgə ci nə bí fwámé ci nə, mεε mə ampúyé bí dán shug. Wúgá mə na, bí á ɲgə bə məzhíí mâ olíŋgá.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja jəŋɡú, bí mə bá dúg *Aburaham nə *Izaag nə *Yákwab bənôŋ *buud ɔ mícúndə bəsh bwə ɲjúl Faan mə Zembî dí, bí bəŋ bí ɲjúl tóón. Bí mə bá ka bə cínəŋɡú ɲjí bí ɲgə bwam nə məyá. ²⁹ Buud bwə bá zhu kóómb jwôw í də cúwo yí, zhu kóómb í də jímə yí, zhu *mánəwúm mə jwôw* nə *mákóól mə jwôw†, bwə zə jí shí zə də dína Faan mə Zembî dí. ³⁰ Ntó, bóól ncúlyá buud bwə tál shwóg wá, bwə bá tów mpúsə, bəŋg bwə tál mpúsə wá, bwə bá tów shwóg.»

Yésus nə Herod

³¹ Námə wəla dəŋɡú, bóólúgá *Ofarizyēŋ bwə mú shísh zə ci nə Yésus nə: «Kyeyúg, wúg wa nəcé Herod ɲgə cəel gwú wo.» ³² A mú ci nə bwo nə: «Kəgá ci nə muud kwába wəŋg nə: “Dúgí mə ɲgə yíl buud məjamb mə ɲgə lwag mímbəl múús nə mán. Mə bá casulə ísəy byám wəŋ mánúd”. ³³ ɲjí í jí nə mə kəg shwóg múús nə mán nə wəŋ mán. Nəcə í cúgə nə ɲkul bə nə *muud micúndə bwəmagí nə shwíy kəl shúsúd, ɲjí Yurúsəlem.»

13:10 Mak 2.27-28 **13:14** MmN 20.9-10 **13:15** 14.5; Mat 12.11-12 **13:16** bag ɔ Aburaham: 1.54-55, 73; 3.8; 19.9 **13:19** Eze 17.23; Mat 13.31 **13:21** Mat 13.33 **13:25** Mat 25.11-12 **13:27** 2Tm 2.19 * **13:29** mənəwúm mə jwôw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. † **13:29** məkóól mə jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **13:30** Mat 19.30

*Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd
(Mat 23.37-39)*

³⁴ «Eéé Yurúsalem ngá gwú buud ɔ micúndá éga! Eéé Yurúsalem! Wo ngə sá ná, buud Zembî ngə nti lwámád wódí wá, wo ngə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúla má á tééd ná má sɛɛng bwân bwô nda ábiyá kúwó má da sɛɛng bwân bé máfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁵ Ká, dugá njów wún í zá lúg cwúdugú. Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyingə nyîn nji ja bí má bá shwas mə ná: “Gúmá í bág nə nyɔɔng ngá zə jíná mə Cwámá dí yé”.»

14

Yésus mə lwag mbâl jwôw lú Sábaad

¹ Í á ka zə bə dúl jwôw lú Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúlúú *Ofarizyên dí njów kálə də. Ja nyə á kə ni, Ofarizyên bwá á ngə fáf nyə. ² Ka dúg ná, ngwól múúd nyə á bə a njúl Yésus dí shwóg, muud wɔɔngú ngá bwás ság májúwó. ³ Yésus mú lás ci nə *Onkume ó mácéx bânôh Ofarizyên ná: «Ye mácéx míshé má ngə magulə ná sá lwágug buud jwôw lú Sábaad, ye má anğə nə magulə ntó?»

⁴ Bwá mú ji ókúl-ókúl nda bəsa. Yésus mú ηwa mbâl, lwag nyə ná ndéé a mú bíd nyə ná a kág. ⁵ A mú ci nə Onkume ó mácéx bânôh Ofarizyên ná: «Zá jí nə ηkul bə na bídí ná, mwân yé, ηkí ntâg nteny jé í kud taamb dí, a kú læl cáás kə yíl gwo nəcé í bələ jwôw lú Sábaad yé?» ⁶ Bwá mú bə kú nə ηkul ná bwá bəsa nə nyə.

Zembî wá má da bân búúd gwôw

⁷ Yésus nyə a dúg ná buud bwá á bə féeshá ná bwá zág də wá, bwá á ngə féesh jíla nji íjiya í gúmád; a mú kənd bwo kaaná ná: ⁸ «Ja múúd mə jów wo zâh báád yí, kú kə ηwa jiya gúmá. Wo ampúyé ηkí nyé ámə jôw námá ngwól múúd mə jálá nə gúmá ntɔ wo yé. ⁹ Ja múúd wɔɔngú nyə e wóós yí, bwá é ci nə wo ná: “Yág nyə jiya”, í njúl ná bwá ámə jôw bíná bēsh. Wo é ka ngə kə nə shwôn kə ηwa jiya wəampyal-kogú. ¹⁰ Yidagú sá ná, ja bwá jów wo yí, kaág ηwa jiya wəampyal-kogú shú ná ja múúd nyé ámə jôw wo yé má wóós yí, a

cíg nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ηwa fwámé jiya”. Ja jɔɔngú, wo é bul ηwa gúmá mísh má búúd bínôh bí ámə bə féeshá wád. ¹¹ Nəcə, muud mə bân nyáméfwó gwów yé, bwá bá səl nyə shí; nyɔɔng mə səl nyáméfwó shí yé, bwá bá bân nyə gwôw.»

¹² Yésus mú námá ci nə *Farizyên nyə a jôw nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idâw ηkí dína yí, kú ngə jôw oshwá bwô ηkí omínyɔhú bwô nə mimbyél myô. Nda ngə jôw buud ɔ kúm bínôh búúsé mábwugálu wá. Nda ngə jôw mbií búúd wɔɔngú, nəcé bwá á bá námá jôw wo ján ja, í mú bə ná bwá má nying wo sá wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówág mímbúbúwá nə ɔ á ijâm, nə buud bwá da nyêsh wá nə wəancím-ncím. ¹⁴ Wó ká sá ntó, wɛɛ má jəla, nəcé bwá cúgé nə sá bwá nying wo mənywa mwô nə ndí yí. Zembî nyə é bá nying wo mwo jwôw á bá gwúmushi ótútəlí ɔ búúd yí.»

*Kanda məma zâh
(Mat 20.1-14)*

¹⁵ Ngwól múúd á buud bwá á ngə də wá, ja á má gwág ntúni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idâw Faan má Zembî dí yé nywáá má jəla.» ¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ngwól múúd nyə á kwəmsa ná a sá məma dína; a mú jôw búúd ηkí bulya. ¹⁷ Nyə á ka kənd sól məsáal yé ja wəla lu dína í á wóós yí, ná a kág ci nə buud nyé á jôw wá ná: “Zəgá, isâ byêsh í mú mitéégyá”. ¹⁸ Nji, bēsh bwá mú ngə yida lwágulə ná bwá cúgé nə fwála ná bwá kág dínad. Ashúshwóógú ná: “Mə má kúnɔw kusə fambá, í jii ná mə kág dúg gwo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bág kú zə.” ¹⁹ Ngwól ná: “Mə má kúnɔw kusə mímbáág mí ínteny íbá íbá tâh mímbáág mítóɔn; mə kə sheé myo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bág kú zə.” ²⁰ Ngwólúgá ná: “Mə má kúnɔw bá múdá, gwé wé má cúgé nə ηkul zə nə ndí yí.”

²¹ «Sól məsáal mú nyingə zə wá mása yé zə jaaw nyə nda búúd óni bwá ámə ngə bəsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sól məsáal yé ná: “Né cá. Kaág wa ηgwéla íkúl búúd bwá da sɛɛngya yí, nə mínjwónh mínjwónh kə ngə ηwa mímbúbúwá nə ɔ á

ijâm, nê wêancím-ncím nê bœœng bwé ngé nyêsh wá wo zág nê bwo wa.” ²² Nê ndéé sóól mæsáal mú zê jaaw nyê ná: “Mása, í mæ bê nda wó ámæ jii ná. Nji fwála dúsê ná njów.” ²³ Mása músê ci nê nyê ná: “Kaág mázhií mæzhií nê ífambé kê ngê yímbuli buud nê bwé zág nyíi, njów í lwándúg mæ. ²⁴ Mæ jaaw bí ná buud mæ ámæ jów wá, ngwúd nê ngwúd nyê ákagéé tœ sâ mádí dínad.”»

*Bála mpwíin mæ Yésus í cúgé tagú-tagú sâ
(Mat 10.37-38)*

²⁵ Zhwog mænkúmbæ mæ búúd mæ á ngê kê sámhá nê Yésus. A mú yid ci nê bwo ná: ²⁶ «ŋkí muud mæ zê mádí a nda cœel mæ ntœ sóœngú bá nyœœngú, ntœ múdá yé, ntœ bwân bē, ntœ ómínyœhê bē nê okóól bē, a kú cœel mæ ntœ námæ cœg jé gwáméfwó, muud wœœngê cugé nê ŋkul bæ *mpwíin waamâ. ²⁷ Muud mæ bæ kú ŋkény kwolós jé nyœméfwó ngê bœ mæ yé, a cugé nê ŋkul bæ mpwíin waamâ.

²⁸ «Zê jí nê ŋkul sá na bídí ná ja á céél lwœ cwámhá yí, a tééd nji lwœlê kú fwo ji shí fwo bála tâœ á jêlá nê kœœzh yé? A jêlá nê fwo bála, a dœg ŋkí a ji nê bímbí læ mábii á jí nê ŋkul lwœ njów nê ndí shínal má. ²⁹ Næcé í á bá bæ ná a shín lîm njów ná ndéé a kú nyiœgæ bæ nê ŋkul mæ shínal málwœga. Buud bwé bá dœ dœg wá bwé ka bá dœ cágula, ³⁰ dœ ci ná: “Muud éga nyê a tééd ná a lwœ njów a kú nê ŋkul mæ shínal ísý.” ³¹ Í kwo námæ bæ ná, wáyé njwú-buud wúsá nê ŋkul tí kê lúmbuli dóómb nê wúl cî, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jêlá nê fwo faas ŋkí nyê nê buud otóóshin wúm a ji nê ŋkul lúmbuli nê nyœœng zág dóómb dí nyédí nê buud otóóshin mæwúm mábá yé. ³² Ŋkí a dœg ná a cugé nê ŋkul lúmbuli dóómb dœœngú, nyê é bwey fwo kænd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwé kê jí nyê ná í jii ná bœnœœng bwé bág ná sheœ. ³³ Ntœ jí ná, muud yêsh jí na bídí ná nyê ayílé lâm mábii méd yé, muud wœœngê cugé nê ŋkul bæ mpwíin waamâ.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsê jœ sâ. Nji ŋkí ca í cwâl, jí bwé é nyiœgæ wá dwo mægwâm nê ndí yí? ³⁵ Kú nê sâ. Í mú bæ kú nê mfíi tœ shú mândêlú, tœ

shú kund; bwé shwu dwo tóón. Muud jí nê mælwê mæ gwág yé, a gwág.»

15

Mæshusœg ja múúd misám mæ cénd mítédúgá yí

¹ Zhwog zhwog œœwœnyœ œ tóya nê bóól búúd œ *misám bêsh bwé á ngê zê wé Yésus ná bwé zê gwágula nyê. ² *Ofarizyêœ bœnœœng *Oyíœguli ó máœœœ bwé mú ngê nyímbula nê nyê ngê ci ná: «Muud éga ngê mpu lág buud œ misám bœnœœng ngê dæ kul ngwúdú!»

*Kanda ncwæmbœ í á jímbyí
(Mat 18.12-14)*

³ Yésus mú ka zê ŋwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí nê ŋkul sá ná, nyê nê íncwæmbœ tæd, ngwúd á cínœœng jímbyí, a kú sœ gwo yé? Ngáá ná nyê e lúgæ byœœng yâ mæwúm ibuú nê ibuu bugád, a fwo kê sœ jœœng í ámæ jímbyí ná ndéé kê wóós ja nyê é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ngáá ná nyê é bæ nê mæshusœg, a bæd gwo zámæbag ⁶ a mú nyiœgæ kê njów, kê sœœng óshwá bē nê buud bœnœœng búésé mæbwugúlu wá, nyê nê bwo ná: “Shé sáágá mæshusœg næcé mæ mæ kwey ncwæmbœ jâm í ámæ jímbyí?” ⁷ Mæ jaaw bí ná mæshusœg mæ bá námæ bæ ntœ jœœng dí nê muud *misám ngwúd mæ cénd tédúgá yé, ntœ mbií mæsé nê ŋkul bæ nê otátêlî œ búúd mæwúm ibuú nê ibuu bwé œœgê nê jii céndêlê tédúgá wá.

Kanda saœ mwaanê í á jímbyí

⁸ «Shé fwógá ná nyiœgæ ci ná ngwól múdá ngê bæ nê misaœ mí *mwaanê wúm, ngwúd mú jímbyí. Ngáá ná nyê é jida lámba, a wáámbulê njów ngê mpu sœ saœ ná ndéé kê wóós ja nyê é kwey wæ yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ngáá ná nyê é sœœng bē óshwá nê budá bœnœœng búésé mæbwugúlu wá, nyê nê bwo ná: “Shé sáágá mæshusœg næcé mæ mæ kwey saœ mwaanê wâm í ámæ jímbyí?” ¹⁰ Gwé wé mæ jááw bí ná mæshusœg mæ dœ bæ *wæœngæles ó Zembî dí ja múúd *misám ngwúd mæ cénd mítédúgá yí.»

Kanda mwân á caamú-caamú

11 Yésus mú nyingə ci ná: «Ŋgwól múúd nya á bə nə bwán óbá budúm nə budúm. 12 Á ntombú mú ci nə sóǵǵú ná: “Pəpa, yég mə nyám ŋkəw lú mábii má jéla nə bə nə ndí yí”. Sóǵǵú wáŋ mú kaaw bwo məbii mé. 13 Baalé mwəw mə mú cə, mwân á ntombú mú kusha nyé ŋkəw lá mábii nə ndéé a mú kyey kə wúl ləəm á shwóg-shwógúd. A mú kə gwiimb cug núŋ nə ndéé shín caam byəəg dé. 14 Ja nyə á shín kəenzh kúm dé yí, məma zha mú zə wós ləəm wəəŋgúd. Mwân éne mú zə bə mǎfúfəd. 15 A mú zə kə nyíi ísáyúd wə wúl mbyágá á shí nyəəŋg. Muud wəəŋgú mú kənd nyə nyádí máshíd kə də wíŋ nyə oŋkuú. 16 Ja nyə á ŋgə wíŋ oŋkuú bəəŋg yí, nyə á də bə nə yéesh né a dé mímwag mi mpúmá oŋkuú bəəŋg bwé á də də myá, nji kú nə muud mə yé nyə.

17 «A mú zə nying lām, zə téduga ná: “A zh-wog idəw ósól ə mǎsáal ə sóǵǵú waam bəsh búsé nə ndí yí e! Məe mə ŋgə fudə nə zha wa? 18 Mə zə nyingə kə wə sóǵǵú waamə. Mə é kə ci nə nyə ná: Pəpa, mə á má səm nə Zembí, mə səm nə wo. 19 Mə ampíyáyé ná né wo ŋwág mə né mwân woó. Nwag mə nda ŋgwól sóal mǎsáal woó.” 20 Mwân éne mú zə tí kə wə sóǵǵú.

«A mú ŋgə kə nə ndéé sóǵǵú mú dúg nyə a ŋgə ná gwaa zə. A mú bul gwág nyə cey lámúd. A mú kə nə kúlé kə shwiŋ nyə nyúúlúd kúlal nyə. 21 Mwân mú ci nə sóǵǵú ná: “Pəpa, mə á má səm nə Zembí, mə səm nə wo. Mə ampíyáyé ná né wo ŋwág mə né mwân woó”. 22 Sóǵǵú mú ci nə ósól ə mǎsáal bé ná: “Né cá! Zəgá nə káándá í búl bə káándá gúmá yí, zə bwééd nyə. Wágá nyə lwondó mbwád, bí wá nyə osílúfaas məkuú. 23 Bí ka námə zə nə mwā nteny a wóŋə zə cígə tǎŋ lám, sé dǎg, sé zhwiimbya. 24 Nəcə mwân waam éga nyə á yə, a mə gwúm; nyə á jímb, a mə nyín.” Bwé mú tééd zǎŋ.

25 «Í á bə na mwân a cúmbá njúl ífambé. Ja nyə á ka ŋgə nyingə yí, a mú ŋgə zə, zə wós kúnə-kúnə nə njów, a mú gwág íbwamugə-bwámug nə isusa. 26 A mú jəw ŋgwól mwā mpáánzə zə jí nyə sá í ŋgə cə yí. 27 Mwā mpáánzə mú jaaw nyə ná: “Mínyəŋə woó

mə wós. Shwóŋgə nyə ámə cígə mwā nteny á wóŋə nəcə mínyəŋə woó mə nyingə zə mpwogé.” 28 Mwân a cúmbá mú gwág bəw, a ban nə nyə anyíyé njów. Sóǵǵú mú cúwo tóŋ kə téég nyə məbwə. 29 A mú ci nə sóǵǵú ná: “Mə mə sēy nə wo mimbú mimbú kú bwelə mpyēny ciyá gwō təə ŋgwúd. Nji, wo abwélé yə mə təə nji mwā təw nə sənŋə oshwə bām sé zhwiimbyag. 30 Nji, mwân woó nyə á shín kə kəenzh wo byəəg dwó kálə ŋgə cugə nə budá ó jaŋga éga, ja á mə wós yí, wo mə cígə nyə mwā nteny a wóŋə.” 31 Sóǵǵú mú ci nə nyə ná: “Mwân waam wo njul nə mə wa mwəw mēsh isá byám bíse isá byō. 32 Nji í ámə jí né sé zhwiimbyag nəcə mínyəŋə woó éne, mə ŋgə dúg nyə na nda nyə á yə nə ndéé a mə gwúm; nyə a jímb, a mə nyín.”»

16

Kanda kulág á inkwíl

1 Yésus nyə á nyingə ci nə *ompwíin bé ná: «Ŋgwól múúd byəəg nyə á bə nə kulág. Í mú zə búgali wə muud éne ná kulág dəəŋgú í ŋgə caam nyə məbii. 2 Muud byəəg mú jəw kulág zə ci nə nyə ná: “Wəəŋg lǎŋ mə ŋgə gwág ga wí né jí? Zaá shitógud, mə wámbulág nda wó ŋgə kyey nə iséy byō ná.” 3 Kulág mú zə lás lámúd ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág dí ga, mə e sá ntədél? Mə cugé nə ŋkul nə mə kág fulə mándəlú, bə mámpəg. Sálə námə shwón nə mə bəg muud miŋgwóombúlú. 4 Mə mə mpu sá mə zə sá yí. Í jí né ja bwé é yíl mə íkulág dí yí, mə bəg nə buud bwé é də ŋwa mə bwédí wá.” 5 Buud bwé á ŋgə bə nə Mása yé məmpwélá wá, a mú ŋgə jəw bwo ŋgwúd ŋgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamə mpwélá tǎŋ nə?” 6 Muud mpwélá ná: “Mə mbid nyə məwúdə məfwánda wúm*.” Kulág mú ci nə nyə ná: “Lógúg, fəb lú mpwélá dwó wə ga; jigú shí wo léélug cilə nə məfwánda məwúm mǎtón.” 7 Nyə nə ŋgwól ná: “Wəe jí nə mpwélá tǎŋ nə?” Nyíni ná: “Iyuug í *blé təd.” Nyə nə né ná: “Lógúg, fəb lú mpwélá dwó wə ga. Ciləg nə məwúm mwəəmb.” 8 Mása músə yə kulág á inkwíl nə məshwúmb

nacé a sálə sóólúgú mákyê. Nacé í ηgə nyîn ná buud bwə ηgə bɛ cug á shí ga wá bwə ηgə bul kyé mpédúgá nyán ntə bəəηg básá búúd ɔ mánkenya wá.»

⁹ Yésus mú nyingə ci ná: «Μεε má ci nə bí ná, balanəgá nə *mwaanê inkwííl ηgə cɛɛ məshwə nə ndî: ja bí má bá bə máfúfə dí yí, oshwə bán bəəηg bwə bəg ηwa bí mábanda mâ kandəgə kandəgə dí†. ¹⁰ Muud mə báágúlá ísúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwón yé, nyə é baagələ námá ísâ í anúnî kú teeg búúd məbwón. Muud mə tég búúd məbwón ísúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námá búúd məbwón ísâ í anúnî dí. ¹¹ Nkí bí mə tééd teeg búúd məbwón ja bí má balán nə mwaanê inkwííl yí, zə nyə é yə bí mwaanê á fwámé a kú bə nə məsus lámúd yé? ¹² Bí má ká tééd teeg búúd məbwón nə sá ηkán, zə nyə é yə bí jəəηg í jəlá nə bə sá jín yé? ¹³ Lwaábulə cúgə nə ηkul sêy nə omása obá ja ηgwúd, nacé nyə é mpii ηgwól, a cɛel ηgwól; gúl ja nyə e gwág nə ηgwól, a mpyênny ηgwól. Bí cúgə nə ηkul sêy nə Zembî bí ηgə sêy nə mwaanê ja ηgwúd» ¹⁴ *Ofarizyên, nda bwə á dɛ bul cɛel mwaanê ná, bwə á ηgə gwágələ lósú ní wêsh bwə ηgə cágələ Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Bí ηgə cɛel lwóya mísh má búúd dí ná bí básə otátəlí ɔ búúd, nji Zembî mə mpú mílám mín; nacé sá búúd bwə dúg ná fwámé sá yí, Zembî nyə mə dúg gwo sá nyéé. ¹⁶ *Mbwoomb máccɛɛ nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá mí á ηgə cwîny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kálə wú fwála má Yuánes íí, Jəjə Kéel á Faan má Zembî wə í ηgə bwiingya, muud yêsh ka ηgə nádəwo nə ηkul nyé nyêsh ná á ηwa kəw cínəηg. ¹⁷ Jisə ηkí fwanəwo nə gwôw nə shí í cəg, ntə ná gúl lúlándá kanjá á mbwoomb máccɛɛ í jímbug. ¹⁸ Muud yêsh mə yíl múdá yé bá a nyingə bâ múdá shús yé, má sá mínəomb. Muud mə bâ múdá bwə ámə yíl bá yé, má sá mínəomb.»

Kanda múúd byəəg bá Lazâr

¹⁹ «ηgwól múúd nyə bə nə byəəg, a dúgá bwáád míkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwə dɛ bwáád myá. Nyə á dɛ cugə cug áyíyáág, dɛ sá ídína jwôw dêsh. ²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula múúd ná Lazâr, nə nyúúl

məfəη məfəη, í á dɛ já múúd byəəg wəəηg dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á dɛ bə nə yéesh ná a dá məmpulú má á dɛ kud wú múúd byəəg dí túwəli dí yí. Nji, ompyê bwə á dɛ zə jáal nyə məfəη. ²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəəηgəles bwə mú kə nə nyə kə jéég *Aburaham dí bədəd. Muud byəəg mú námá yə, a mú dəw. ²³ Kə wós nūη ban mínjím, muud byəəg mú kə bwəma nə cwúnd. A njúl ηkáəngé dí ntáni, a mú bán mísh, a mú dúg Lazâr njóóg Aburaham bədəd. ²⁴ A mú kámb Aburaham, nyə ná: “Eéé Pəpá Aburaham, bwígúg mə ná ηkwəηá. Kəndúg Lazâr kəg juwo nyiná mbwə mójúwód zə cweel mə júm; mīngwiile míga mí ηgə sá mə ηkáəngé mbíya.” ²⁵ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Mwân waam, wo á shí bə nə təəm ja wó á ηgə cugə yí, Lazâr nyə ηgə bwəma nə micúη. Ja ga dí, Lazâr micúη myé mí má cwaaləwo, wɛɛ mú cwa bwəma nə ηkáəngé. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntəg ná məma bí ncímə jisə shé wa títám ná buud bwə céél wú wa zə nūη wá bwə cúgə nə ηkul lína; bəəηg bwə céél wú nūη zə kəga wá bwə kú lína.” ²⁷ Muud byəəg mú ci ná: “Pəpa, nda jí ntó ná, má jəgula nə wo: kəndúg Lazâr njów má sóəηgú waamə. ²⁸ Omínyəηú bām básə nūη ótəən. A kəg lās nə bwo ná bwə ó bəy, bwə kú bá zə wa kúl má jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omínyəηú bwə básə nə Məccɛɛ má Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá, bwə bəg myo.” ³⁰ Muud byəəg ná: “Nda bə ntó, Pəpá Aburaham. Nji, ηkí muud mə wú mínjím kə lésha nə bwo, bwə é cénd mítádúgá.” ³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Nkí bwə bə kú bɛ micilyá mí Moyíz bənəη buud ɔ micúndá, mpug nə muud tɛəm gwûm mínjím kə lésha nə bwo, bwə ábúlé magulə lân yé.”»

17

Yésus mə yá búúd minjígúlá

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwíín bé ná: «Cug í cúgə nə ηkul bə kú nə kwal-bəəgú. Nji, ηkwéé muud mə bá bóól kwal-bəəgú yé. ² Í yidá nywa nyə ná bwə kələg nyə məma

† 16:9 Mósł mákál má ηgə ci na ná: Zembî bəg ηwa bí nyádí njów kandəgə kandəgə. 16:10 19.17-19; Mat 25.21-23
16:15 Mat 23.28 16:18 Mat 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 16:29 2Tm 3.16

kwóógú cánúđ kul nyə nə dwo m̄n̄, nt̄ə nə a kwálug ɲgwúd á ikúkágá íga b̄oógú. ³ Bi ó bey. Nkí mínyon̄á woó má s̄m̄ nə wo, jumág nyə. A ká cénd mítédúgá, wo juu nyə. ⁴ Nkí ɲkúmba jw̄w̄ a s̄m̄ nə wo ija zan̄gbá, a du námá zə wódí ija zan̄gbá zə du ci ná: “Mə má cénd téduga,” juugú nyə.»

⁵ *Buud ɔ lwámá bwé mú ci nə Cwám̄ba ná: «Kwádúlóg sá búgá.» ⁶ Cwám̄ba mú ci ná: «Bi mb̄m̄ bə nə búgá t̄o ɲi cig-c̄ig bímbí búbumé *mutárud, bí je ci nə lí sikom̄r ga ná: “Munág kə t̄w̄ m̄n̄”, lí sá bí m̄gwág. ⁷ Zə á na bídí jí nə ɲkul sá ná ɲkí a mbid lwaá dé í du waad nyə ifambá ɲkí nt̄ag ná í du w̄il nyə iwoó, lwaá d̄oɲg ɲgé wóós wúlə ís̄yád, nyə nə lwaá ná: “L̄eɛlágú zə jí shí zə də?” ⁸ Ye nyə áyidayé ci nə nyə ná: “Kwəməsag mə id̄w̄, wo yáásulə áfigusa zə s̄ȳ nə mə. Má ká sh̄n̄ də mə ɲgul, wo ka t̄em̄ də nə ɲgul gw̄o ja?” ⁹ Ye nyə e l̄ lwaá dé nə nyə nə sá ís̄a byēsh nyə ámə lwám nyə ná a sáág yí? ¹⁰ Nt̄o námá wé jíśé shú d̄n̄úd yé. Ja bí má sh̄n̄ sá s̄a j̄sh bwé ámə lwám bí ná bi sáág yí, ɲwagá bim̄éfwó ná: “Sé búśə ozhizhe osóol ɔ m̄sáal wá kú nə mf̄í, sé má sá ɲi sá í ámə bə ná sé sáág yí.”»

Wúl zúzaamé í zə yə Yésus akíba

¹¹ Yésus nyə á ɲgə kyey Samariya nə Galilē, ɲgə kə Yurúsəlem. ¹² Ja nyə á ɲgə nyí d̄ul d̄énd dí yí, mizúzaamé w̄m̄ mí á zə ná mí zə bwəma nə nyə, ɲi mí mú t̄w̄ shwóg-shwóg kú fwo kumə nyádí. ¹³ Mí mú b̄an mákál gw̄w̄ ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bw̄gúg sá ná ɲkwon̄á.» ¹⁴ Yésus mú dúg bwo, a mú ci ná: «Kəgá lwóya m̄nyúúl ófada dí.» Bwé má ka námá ɲgə kə ná bwé kə ófada dí, bwé mú ȳal zh̄íd, m̄nyúúl bə bwo ná s̄ənd̄on̄. ¹⁵ N̄gwólúgá nywáá, ja á má dúg ná a má ȳal yí, a mú cuw̄ali nyiɲgə, a mú ɲgə zə a ɲgé lás gw̄w̄-gw̄w̄ ɲgə yə Zemb̄i gúmá. ¹⁶ A mú zə kul nyúúl Yésus dí shí m̄akuú, kúđ mpwoombú shí yə Yésus akíba. Nȳn̄ nyə á bə muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci ná: «ɲgaá ná b̄esh w̄m̄ bwé ámə ȳal? Ká bóól

ibuu búśə ɲgow? ¹⁸ Nt̄o ná bwé b̄esh dí, kú nə muud mə zə yə Zemb̄i gúmá ɲi ɲj̄on̄ muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nə nyə ná: «Tówág wo kyéyug wo má *dúg cug n̄acé búgá gw̄o.»

Mbií Mwân mə Múúd mə bá zə yí (Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

²⁰ *Ofarizyēn bwé á jí Yésus ná: «Faan mə Zemb̄i í bá ka zə jáyé ja?» A mú b̄esa nə bwo ná: «Faan mə Zemb̄i í ab̄ulé zə nda gúl yan̄gá-yán̄ga s̄a búúd bwé bá beny yí. ²¹ Í ab̄ulé bə s̄a ná bwé ci ná: “Gwé wé jí wa ga”, ɲkí ná: “Gwé wé jí wáádá mí!” N̄acé Faan mə Zemb̄i d̄úsə na bídí.»

²² A mú ci nə *ompw̄ín ná: «Móól mw̄w̄ mə bá bə, bi mə bá gwág yéesh ná bi mə dúg *Mwân mə Múúd nə ijw̄uga byé t̄o ɲi jw̄w̄ ɲgwúd, ɲi bi kú dúg. ²³ Bwé bá du ci nə bí ná: “Dugá nyə wáádá,” gúl ja ná: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá du kə, bi kú b̄e, ²⁴ n̄acé, jw̄w̄ Mwân mə Múúd mə bá zə yí, a bá zə námá nda ɲj̄es í du yas wú bíga íjumə kə wóós bíga dí ná. ²⁵ ɲi í bá fwo jí ná a b̄ag bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(Mat 24.37-39)

²⁶ «Mw̄w̄ Mwân mə Múúd mə bá zə má, is̄a í bá s̄ȳ námá nda í á s̄ȳ ja mə *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwé á du də, du ɲgul, bwé béya, b̄elushi námá bw̄n̄ b̄an̄ ná ndéé kə wóós jw̄w̄ Nówe nyə a nyí m̄əma byóól dí yí. Mp̄n̄ í mú zə byaluga nə buud ná ndéé jan̄gulə ís̄a byēsh. ²⁸ Nt̄o námá wé í á bə mw̄w̄ mə Lót dí yé. Buud bwé á du də, du ɲgul, bwé du sá m̄ikus, du b̄e m̄əmp̄ag, shumə mínjów. ²⁹ ɲi jw̄w̄ Lót nyə a wú Sódóm yí, Zemb̄i nyə a sá ná kuda nə fumb̄yá ágúgw̄ó í nyw̄og nda mp̄ú, zə jan̄gulə búúd b̄esh. ³⁰ Mbií ɲgwúd w̄oɲg námá wé í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(Mat 24.17-18; Mak 13.15-16)

³¹ «Jw̄w̄ d̄oɲg í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminú*, kú bá shulə ná a kə ɲwa s̄a. Nȳoɲg mə bá bə fambá yé, kú ná námá kwo kə kwáádá. ³² Bi ɔ tédúgá s̄a í á bə nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá s̄og ná á kaamb̄ulə

17:5 6.13 17:6 Mat 13.31; 21.21; Mak 11.23 17:10 1Kr 9.16-17 17:12 L̄əv 13.46 17:14 L̄əv 14.2-32; Mat 8.4; Mak 1.44; Luk 5.14 17:16 10.33 17:19 Mat 9.22 17:21 11.2, 20; Mat 12.28 17:22 21.7-24 17:23 Mat 24.23-25; Mak 13.21-23 17:25 9.21-22 17:28 M̄ət 19.24-25 17:31 Mat 24.17-18; Mak 13.15-16 * 17:31 Ja bwé á du lw̄og mínjów yí, bwé du m̄e kwáminú námá nda m̄ənyun̄g. Kwáminú í á du bə ɲkí lal, buud kə du ɲgə kyey wu gw̄w̄, muud jee námá kə woga wu. 17:32 M̄ət 19.26 17:33 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35

nə cug jé yé, a bá jímbal gwo. Nyɔɔng mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a mə yidá kaambələ nə gwo.

(Mat 24.40-41)

³⁴ «Mə jaaw bí ná, í bá bə búlú jɔɔng dí ná buud óbá bwé mbwúg gwoŋá ngwúd, ngwúd mə bá ηwiny, ηgwól lúg. ³⁵ Budá óbá bwé ηgə jí isá kúl ηgwúd dí, ηgwúd mə bá ηwiny, ηgwól lúg. ³⁶ [Budúm óbá bwé bá bə fambá, ηgwúd mə bá ηwiny, ηgwól lúg.]†» ³⁷ Ompwíin bwé mú jí nyə ná: «Cwám̄ba, sâ jɔɔng í bá s̄y ηgwo?» A mú b̄esa nə bwo ná: «Kúl mbimbə í bá bə yí, cínɔng wə ómpal ó bá s̄eηgya yé.»

18

Kanda kúsá múdá bá sémye milású

¹ Yésus nyə á jí zə lwágulə bwo ná bwé dág jəgula ja jêsh kú teeg mányúul. Gwé wə nyə á kənd bwo kanda ga yí. ² Nyə á ci ná: «ηgwól sémye milású nyə á bə wúl ηgwála dí kú fúndə Zembî, kú bish tɔɔ muud. ³ Wúl kúsá múdá í á bə námə ηgwála wɔɔng d̄i, í mú d̄u zə ci nə sémye milású éne ná: “ηgwól múúd ηgə lúmbəli nə mə, kyemug mə.” ⁴ Sémye milású nyə á ka d̄u ban məlú məlú nə nyə alásé lású yé wɔɔng.

«Nji a mú zə ci ná: “Tɛem bə ná mə afúndáyé Zembî mə kú námə bish tɔɔ muud í, ⁵ mə zə kyem kúsá múdá ga nəcé mə mə gwág nyə kángá. Nyə a bá bul zə ntágulə mə lúu.”» ⁶ Cwám̄ba mú ci nə *ompwíin ná: «Bí mə gwág sâ sémye milású á olínḡi éne mə ci yí? ⁷ ηkəmusa nə Zembî, ηkí buud b̄é nyə á mə féesh wá bwé j̄ilya nyádí nə mwásə nə bulú, yé nyə é sá ná bwé cáág bwánd? ⁸ Mə jaaw bí ná nyə é l̄el kyem bwo ná máás. Nji, ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, ye a bá ná zə kwey búgə shí ga dí e?»

Kanda Farizyêη bá ηwenye tóya

⁹ Bóól búúd bwé d̄u téduga nə búsə otátəlí, bwé ηwa bóólúgá mpyón ηmə mpyón. Yésus nyə á ka kənd kanda shú dánúđ, nyə ná: ¹⁰ «Buud obá bwé á zə kə *Luη mə Zembî ná bwé kə jəgula nə Zembî. ηgwól nyə á bə *Farizyêη, ηgwólúgá nye ηwenye tóya. ¹¹ Farizyêη nyə a t̄ow t̄átəlí a mú d̄u jəgula

nyáméfwó dí ná: “Yé Zembî, mə yə wo cúncəsh nəcé mə cugé nda bóólúgá búúd. Bí ijúwâl, bwé c̄eel olínḡi, nə minɔomb, tɛem bə nda ηwenye tóya éga, mə cugé nda nyə. ¹² Mə d̄u ci íd̄aw ija íbá ηkúmba shwénd̄e; mə d̄u j̄ana *ηk̄ow w̄um á sâ j̄esh mə bí yí.” ¹³ ηwenye tóya nywáá nyə a t̄ow shwóg-shwóg. A kú námə she b̄an t̄ow mpwoombú ná a yág ηḡe jon̄ d̄i; nyə á yida d̄u *bí mbwə bud dí a ηgə ci ná: “Yé Zembî, bw̄ígúg mə nə ηkwon̄á, mə jí s̄ól *misám.” ¹⁴ Mə jaaw bí ná á məzhúgúlá éga nyə á kə nyádí nj̄ow Zembî mə sá ná a bág t̄átəlí nyádí míshúđ, kú bə ashúshwóógú nye. Nəcé, muud mə b̄an nyáméfwó gwów yé, bwé bá səl nyə shí; nyɔɔng mə səl nyáméfwó shí yé, bwé bá b̄an nyə gw̄ow.»

Yésus mə bwádan nə ikúkágá

(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Bóól búúd bwé á zə námə nə ikúkény wə Yésus ná a kúnyág nə byo. *Ompwíin, nda bwé á dág ntó ná, bwé mú lás nə bwo. ¹⁶ Yésus nywáá mú j̄ow bwo, nyə ná: «Bídúgá ikúkágá í zág mádí, kúgá kaambələ nə bwo, nəcé Faan mə Zembî dúsə sâ á mbií búúd wáj. ¹⁷ Búbólé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan mə Zembî məməgulá mə kúkágá yé, muud wɔɔnḡu cúgə nə ηkul nyí cínɔng.»

Cí á bulya məbii

(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)

¹⁸ Wúl c̄i *Oyúden í á jí Yésus ná: «J̄j̄j̄ Yíguli, jáyé j̄ə sâ mə sáág nə mə bíig cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁹ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó j̄ow mə ná j̄j̄j̄ múúd yí? Kú nə muud jí j̄ə múúd, nji Zembî nyáméfwó. ²⁰ Wo mpú dí məc̄c̄é mága? “Wo kú sá mínɔomb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, wo gúmal sónḡú woó nə nyɔɔnḡú woó.”» ²¹ C̄i nə Yésus ná: «Mə ηgə b̄ə məc̄c̄é m̄ani m̄esh, tééd wú íkágéd zə kumə múús.» ²² Ja Yésus mə gwág nt̄ani yí a mú ci nə nyə ná: «Sâ ηgwúd í ηgə ná fúfə wo: kaá kusha ísá byêsh wó jí nə nd̄i yí, wo kaaw mímbúbúwá

† 17:36 Sá jisó cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə gwo. 17:37 Zhb 39.30 18:1 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17 18:5 11.7-8 18:12 11.42; Mat 6.16-17; 23.23 18:13 5.8; Sôm 51.3, 5 18:14 Sôm 51.19; Mat 23.12 18:17 Mat 18.3 18:18 10.25 18:20 MmN 20.12-16 18:22 12.33; Mat 8.21-22

*mwaanê wəɔŋgâ, wo ka bá kə bæ nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²³ Cî wəɔŋg mú shúsula nə mpɛsá má Yésus, nəcé nyə á bæ nə zhwog məbii. ²⁴ Yésus mú dúg *[nə a má shúsula], a mú ci ná: «A kwowalálə ná buud bí nə məbii wá bwə nyíig Faan má Zembî dí eé. ²⁵ Í yida nywá bæ kúná-kúnə ná *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya məbii nyíig Faan má Zembî dí.»

²⁶ Buud bwə á ηgə gwágulə Yésus wá bwə á ηgə ci ná: «Ká zə jí nə ηkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bɛsa nə bwo ná: «Ísâ í ntɔ múúd ηkul yí, Zembî nywáá jí nə ηkul sá byo.» ²⁸ Pyêr mú ci ná: «Sá báá sá á má lúgə ísâ byêsh, sá zə bɛ wo.» ²⁹ A mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ηkí muud mə lúgə təɔ njów, təɔ mudá, təɔ omínyəŋgâ, təɔ obyðl, təɔ bwân shú Faan má Zembî, ³⁰ nyə é nyiŋgə bii ísâ byəɔŋg byêsh ηkí bulya té nyə é ηgə cugə wa shí yí, a bá námə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid.»

*Yésus má jaaw ná a bá yə
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)*

³¹ Yésus nyə á ka ηwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a mú ci nə bwo ná: «Dugá, sá ηgələ bád kə Yurúsalem óga. Ísâ byêsh *búúd ɔ mícúndə bwə á cilə shú má *Mwân mə Múúd yí í zə kə bwəma. ³² A zə kə kaanz məbwə má íkúl ishúsúd, a bwəma nə cóógá, buud cúg nyə, bwo sey nyə məntənd nyúúlúd. ³³ Bwə é fyámusə nyə milwón, bwə gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwəw álél.» ³⁴ Bəŋ bwə áshígé ηgə mpu gwág nda lósú wəɔŋg í á ηgə kə ná. Í á bæ bwo sá shwoó, bwə kú wámbulə sá Yésus nyə á ηgə ci yí.

*Yésus má lwag áncím-ncím
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)*

³⁵ Í á ka zə bæ ná, ja Yésus nyə á ηgə shísh Zheríko yí, ηgwól áncím-ncím nyə á bæ zhí dí koogá, a ηgə gwáamb buud *mwaanê. ³⁶ Nyə á ka gwág buud bwə ηgə cɔ áncuncuma, a mú jí ná: «Jí í ηgə cɔ yí?» ³⁷ Bwə mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarê wá

ηgə cɔ éne. ³⁸ A mú kám ná: «Yésus Mwân mə *Dávid, bwíigúg mə ná ηkwonjá!» ³⁹ Buud bwə á ηgə kyey mpwoombá gwoŋg dí wá bwə mú ηkáand nə nyə ná a jig kúl-kúl. Nyə mú yidá mpu bân kál gwów ná: «Mwân mə Dávid, bwíigúg mə ná ηkwonjá.» ⁴⁰ Yésus mú tów, a mú ci ná bwə zəg nə nyə. Ja áncím-ncím má zə wóos nyə kúná-kúnə yí, Yésus mú jí nyə ná ⁴¹ «Wó jí ná mə sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwámaba, mísh mām má kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwô má kwóg dúgya. Wo má *dúg cug nəcé búgə gwô.» ⁴³ Námə cé nə cé, mísh má mú kwo dúgya nyə. A mú ηgə bɛ Yésus a ηgə yə Zembî gúmá. Buud bəsh bwə á dúg sóólúgú wəɔŋg wá bwə mú ηgə yə Zembî məshwúb.

19

Zashé mə cénd mítádúgá

¹ Ná ndéé Yésus mú nyí Zheríko, a mú ηgə líina ηgwála. ² Ngwól múúd nyə á bæ cínəŋg ná Zashé, a njúl ηwenye tóya, a mbíd zhwog məbii. ³ Nyə á ηgə sɔ ná a dúg Yésus; nji nyə a shígé bæ nə ηkul mə dúg nyə nəcé buud bwə á bæ áncuncuma, Zashé nyə njúl ntág wúlə-wúlə. ⁴ A mú ju nə kálə kə shwóg kə bád sikomôr* dí shú ná a bəg dúg Yésus ja á bá cɔ cínəŋg shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóos kákúl jəɔŋg dí yí, nyə a bân mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, ləɛlɛg shulə nəcé í jí ná mə jig wódí njów múús.» ⁶ Zashé mú ləɛl shulə, a mú kə lóg Yésus nə məshusug. ⁷ Nda búúd bwə á dúg ntó ná, bəsh bwə á ηgə nyímbula ná: «A mə kə nyí kə jí múúd mísám dí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tów tətəlí ci nə Yésus ná: «Cwámaba e, mə zə kaaw məbii mām tətám ná cáŋ, mə yə mimbúbúwá dúl kəw. Nkí mə a shí ntág mánda múúd nə sá jé mə nyiŋg nyə gwo ija inɔ.» ⁹ Yésus músə ci ná: «Zembî má cug búúd ɔ njów ga múús, nəcé a jí námə múúd á bag mə *Aburaham. ¹⁰ Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə sɔ bəɔŋg bwə á jímb wá, zə cugushi bwo.»

* **18:24** ná a má shúsula: Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. **18:27** Zak 8.6; Luk 1.37 **18:29** 14.26; Mat 10.37 **18:31** 9.21-22 **18:34** 9.45 **18:38** Mat 20.30-31 **18:42** Mat 9.22 * **19:4** sikomôr: Jísə dúl váál lí í á du bul bæ mbwaanəzələ shí á Yudéa (10j 10.27; 11b 27.28; 21b 1.15; 9.27), təɔ shíshíŋ á Zhurdê dí (Luk 19.4); bwə á du námə sá məbóombú nə ndí. Buud ɔ Igípten bwə á du bɛ lí jəɔŋg (Sôm 78.47). **19:7** Mat 9.10 **19:8** MmN 21.36; Eze 33.14-16 **19:9** 13.16; Mis 16.31 **19:10** Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15

Kanda misan wûm

11 Buud bwé mú gwág lésú Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə lésú shwóg kənd bwo kanda nəcé bwé á ngə táduga ná, nda a mú kúnə-kúnə nə Yurúsəlem ná Faan má Zembî í zə nyîn. 12 Ntó Yésus mú ci ná: «Ngwól múúd nyə a byêl njów mícî dí. Nyə á ka zə bə ná a kə nyúl shí a shwóg-shwógúd bwé kə tál nyə Njwú-buud ná ndeé a mú nyingə. 13 Ja á má bə ná a zé tí yí, a mú jôw ósól ɔ mäsáal bé wûm, zə yə bwo *mwaanê, muud yêsh sán mína† ngwúd; nyə nə bwo ná: “Ngəgá nə sá omákíd nə mwaanê éne té mə é bə njənd dí yí.” 14 Nji, nda búúd ó ləəm yé bwé á də mpíi nyə ná, bwé á kənd buud nyé dí mpúsə kə jaaw ná: “Sá acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

15 «Ja bwé á shîn tál nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyingə. A mú zə wós, a mú jôw ósól ó mäsáal bé nyə á kaaw mwaanê wá ná bwé zəg lwágulə nyə nda mákíd máŋ mə á kyey ná. 16 Ashúshwóógú mú zə wós, nyə ná: “Mása, san wô í á má sá ná mə bíg misan wûm.” 17 Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Uhúŋ, wo ji jəjə sól mäsáal. Wo mə bə mə abúgúlág nə súsúsá á cíg-cíg. Mə mə yə wo ijwúga ná wo jwúg nə mingwéla wûm.” 18 Sóol mäsáal ábeé mú námə zə, nyə ná: “Mása, san wô í á má sá ná mə bíg misan mitóon.” 19 Njwú-buud mú námə ci nə nyə ná: “Mə mə yə námə wo ijwúga ná wo jwúg nə mingwéla mitóon.”

20 «Ngwól mú námə zə, nyə ná: “Mása, san wô wə ga. Mə a fúlə wo nábúkən dí ná ndeé mə baagulə. 21 Mə á ngə fúndə wo nəcé wo ji muud nkéd; wó də ŋwa sá jí ná wo dí wo á bwíg yí, wo də saag isá bísé ná wo dí wo á bə yí.” 22 Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Mə zə sámb wo lésú wô na wó dí íciyád. Wo ji bów-bôw sóol mäsáal. Wo á ngə mpu ná mə ji muud nkéd, mə də ŋwa isá bísé ná mə dí mə a bwíg yí, mə də saag isá bí ná mə dí mə á bə yí. 23 Ká nəcé jí wó áshígé kə wá mə mwaanê waamə bəŋ dí, ná ja má wós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwôw yí?” 24 A mú ci nə buud bwé á bə cíŋŋ wá ná: “Déégúgá nyə san ni bi yág nyəŋ jí nə misan wûm

yé.” 25 Bwé mú ci nə nyə ná: “Cwámba, á bwey fwo bə nə misan wûm.” 26 Mə mpú jaaw bí ná muud jí nə baalé yé, Zembî mə bá kwádulə nyə. Nji nyəŋ cígé nə ndí yé, Zembî mə bá mēel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí. 27 “Nə ndeé mizhízhíŋ myâm mí á ban ná mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cígə bwo məcún mə ngə dág.” 28 Ja Yésus nyə á shîn lás ntúni yí nyə a tów shwóg ŋwa zhí kələ Yurúsəlem.

Yésus mə zə nyí Yurúsəlem

(*Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19*)

29 Í á ka zə bə, Yésus nyə á ngə shísh kúnə-kúnə nə Betufazhe nə Betanî, a mú kə wós ŋgeé mbán bwé dá jôw ná *Mbán wóolivyé yí. A mú lwâm *ómpwín óbá. 30 Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námə jí bi kwey cwə jakáas cəçlá, í njúl ná tə muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mə nə ndí. 31 Nkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ngə ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wə ngə jí gwo.” 32 Buud nyə á lwâm wá bwé mú kə, kə námə kwey isá nda nyə á ci ná. 33 Ja bwé mə ciny cwə jakáas yí, wəamədí bé bwé mú ci nə bwo ná: «Bi má ciny gwo nəcé jí?» 34 Bwé ná: «Cwámba wə ngə jí gwo». 35 Bwé mú zə Yésus nə cwə jakáas jəŋg, bwé ngə yíl mikáándə myán ngə jēel gwo kwonud, bwé mú jil Yésus gwôw. 36 Yésus mú ngə kə jakáas dí, buud bwé ngə taalə mikáándə myán zhíd.

37 Ja nyə á ngə shísh kúnə-kúnə nə Mbán wóolivyé yí, ompwín bēsh bwé á bə áncuncuma wá bwé mú bə nə məshusəg, bwé mú ngə yə Zembî məshwúmb gwów-gwów nəcé məma misóólúgú mí nkúl bwé á dág myá. 38 Bwé mú ngə ci ná:

Gúmə í bág nə Njwú-buud ngə zə jínə mə Cwámba dí yé.

Jon í bág ná shee,

gúmə jon lə gwów dí cwú.

39 Bóólúgá *Ofarizyēŋ bwé á bə na mənjkúmbə mə búúd dí wá bwé mú ci nə Yésus ná: «Yígúli, wo alá sé nə ompwín bwô ná bwé yówəg kímúlə?» 40 A mú bəsa nə bwo ná: «Mə jaaw bí ná nkí bwé jí kúl-kúl, məkwóógú kím.»

19:11 11.2; Mis 1.6 19:12 Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36
Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 19:17 12.42-44; 16.10
118.26; Luk 2.14 19:40 Aba 2.11

† 19:13 San mína ngwúd í á də bə odanarí təd. 19:14
19:26 Mat 25.29 19:36 20j 9.13 19:38 Sôm

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd

⁴¹ Yésus nyə á ngə shísh ngwála ná ndeé ja nyə á dúg wə yí, nyə á jii yə nə gwágúlə wə cey lámúd. ⁴² A mú ci ná: «Eéé! Jwôw gaád wo mbâm mpu nda wó jálá nə sọ nə wo jíig ná shéé ná! Ká jisə wo shwílyá, mísh mwô kú dúg. ⁴³ Nəcé mósól mwôw mə bá bə wo nə mizhízhíy myô mí bá laá wo nə mimyáǵǵ, mí lyə wo nə dəamb, shúsə wo ikósómb byəsh. ⁴⁴ Bwə bá caam wo nə bwân bwô, lágə wo shí nə shí kú nə tə kwóógú í mbád dúlúgáád. Í bá bə wo ntó nəcé wo a shígé mpu fwála Zembî nyə á zə nə a zə cugushi wo yí.»

Yésus mə wíng búúd ó mikus Mpáánzə Zembî

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

⁴⁵ Ná ndeé, Yésus mú kə nyíi *Lun mə Zembî, a mú kə wíng búúd bwə á ngə sá mikus cínəng wá, ⁴⁶ nyə nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálad Zembî dí ná: “Njów wâm í bá bə njów mǵǵəgula.” Bi bān mə yida sá ná í bǵ daage lú íjwâl!»

⁴⁷ Nyə á ka də yə buud minjǵǵúlá Lun mə Zembî jwôw dēsh. Nə ndeé, nə Milúlúú myā ofada, nə *Oyǵǵuli ó mǵǵǵ, nə míci mí kúl búúd mí mú ngə sọ nə mí gwú nyə. ⁴⁸ Nji bwə áshígé mpu nda bwə sáág ná, nəcé mǵǵkúmbə mə búúd mēsh mə á də gwágulə nyə nə lám wēsh.

20

Nkul ijwûga mə Yésus í ngə zhu ngow
(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Í á bə dúl jwówúd ná, Yésus ngə yə buud minjǵǵúlá *Lun mə Zembî, a ngə jaaw Jǵǵ Kéel, seegya ná milúlúú myā ofada, nə *Oyǵǵuli ó mǵǵǵ, nə ocúmbá buud bwə mə wós. ² Bwə mú jí nyə ná: «Jaawug sə. Nyáyé nkul wó ngə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo nkul nyəngə?» ³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njíǵá. ⁴ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé nkúl? Ye nkul á gwów wə Zembî, ye

nkul á buud?» ⁵ Bwə mú téduga ná: «Nkí sá mə ci ná: “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ⁶ Sə mə ká mēel ci ná í á bə nkul á buud í, kúl búúd jēsh gwú sə nə mǵǵwóógú, nəcé bēsh bwə ngə magulə nə Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ⁷ Bwə mú bəsa ná bwə ampúyé kúl í á ngə wú yí. ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí nkul mə ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda ósól ə másáal ó abúbwə
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «Ngwól múúd nyə a sá fambá *vínə a mú yə búúd fambá jəng mǵǵ. A músə kə njənd dí ná nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú mǵǵwááǵulə dí, nyə á kənd ngwól sól mǵǵáal yé ná a kǵ ngwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwə á lúg nə fambá wá dí. Nji buud bəngú bwə mú kə danǵulə cú sól mǵǵáal nə ndeé nyiŋ nyə məbwə məbwə. ¹¹ Muud fambá mú ngwa cíǵúlá ná á nyiŋə námə kənd ngwól sól mǵǵáal yé. Bwə mú námə kə danǵulə cú nyān, séémbuli nyə nə mǵǵwíy nə ndeé nyiŋ nyə məbwə məbwə. ¹² Muud fambá ná á nyiŋə námə kənd sól mǵǵáal áléel. Bwə mú kə wá nyān mǵǵán nə ndeé bwə wíng nyə.

¹³ «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág nə e? Mə zə kənd mwān waam mə búl cēel yé, ka bwə é gwǵǵ nyə.” ¹⁴ Ká, buud bwə á lúg nə fambá wá, dúǵulə bwə á dúǵ *Mwān mə Múúd fambá mə wós yí, bwə á nyímbula bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lúg nə lúǵi wə éne. Shé gwúǵá nyə shé bāg lúg nə lúǵi.” ¹⁵ Bwə mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá mə bá sá búúd óni ntədél? ¹⁶ Nǵáá nə a bá zə gwú bwo nə ndeé a ngwa fambá yə búúd oshús?»

Ja búúd bwə á gwág á mə ci ntó yí, bwə á lás ná: «Mbə! Í cúǵé nə nkul bə ntó!» ¹⁷ Yésus mú dúǵ bwo nə figə-figə, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí ká ná jí?

Kwóógú ólwǵye bwə á myaas yí, dwó wə í mə bə kwóógú lú lámuga*.

19:41 21.20-24 **19:42** Mbá 32.29; Luk 2.14 **19:44** 1.68; 21.6; Mat 24.2; Mak 13.2 **19:46** Iza 56.7; Zhe 7.11
19:47 21.37; 22.53; Mat 26.55; Mak 14.49; Yuá 18.20 **19:48** 20.19; 22.2 **20:6** Mat 14.5 **20:9** Iza 5.1-2 **20:10**
2Ib 36.15-16 **20:13** 3.22 **20:16** 21.20-24 **20:17** Sòm 118.22 * **20:17** kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú
bwə á də tééd jil mǵǵndəlúd yí, dwó wə bwə á də bə ja bwə lám mǵǵnyunǵ mə njów yí. **20:18** 1Pr 2.8

18 Muud mə bá bál kwóógú dɔɔŋg dí yé mə bá kweshali búg; nyɔɔŋg kwóógú dɔɔŋg í bá káda yé mə bá cugali.» 19 Oyíguli ó máccɛɛ bɛnɔŋ milúlúú myâ ofada bwá á mpu ná lésú wáŋ wá Yésus nyə á ngə lás kaanád ni. Bwá mú tééd ngələ sɔ məzhií ná bwá bii nyə námá wəla dɔɔŋgúd. Nji bwá á ka ngə fúnda məŋkúmbə mə búúd.

*Otəwe ɔ shwóg ó Oyúden bwá bwéél Yésus
(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)*

20 Nə ndéé bwá mú ngə baagusə Yésus. Bwá kə kənd búúd ná bwá kág nda buud wá tátəlí. Bwá ká də bwéél ná ka bwá é gwág gúl ciyá í ajáláyé yí, bwá kusha nə nyə, a bə mányámá mə ngwəməna dí, nyádí mpəl dí. 21 Buud bwá mú zə jí Yésus ná: «Yíguli! Sə ngə mpu ná lésú wə nə njígúla wə bísə tátəlí. Wó də námá dág búúd nji nda njígúla wə wí ná. Wo ngə jíguli sə cug á Zembí búbálé. 22 Ntó, jaawug sə. Ye məccɛɛ máshé mə ngə magulə ná sə jánág tóya mə *Káázəl, ye mə aŋgə nə magulə?»

23 Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkəŋ mán, a mú ci nə bwo ná: 24 «Lwógá ná mə sanj *danarí†. Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jíná bwá á lúlə wa ga?» Bwá ná: «Jísə Káázəl.» 25 Nyə ntəg nə bwo ná: «Ntó, yégá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.» 26 Bwá mú kú nə sá bwá júmug Yésus mísh mə búúd dí yí; bwá mú bul káam mpɛsá ni, bwá shwal fad mímpu.

*Osadwisyêŋ bwá bwéél Yésus
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)*

27 Gúl búbaalê *Osadwisyêŋ, buud bwá də ci nə mimbimbə mí ábúle gwúm máshwonj dí wá, í á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: 28 «Yíguli, Moyíz nyə á yə sə cɛɛ ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyonə yé mə jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyɔɔŋg mə yə yé mpwonj buud.” 29 Bóól ómínyonə bwá á byél wa zəŋgbá budúm nə budúm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwân. 30 Nyɔɔŋg nyə á bɛ nə nyə yé mú ŋwa múdá, 31 álél ŋwa námá nyə, nə ndéé bəsh zəŋgbá bwá á ŋwa mudá wɔɔŋgá, bwá ngə yə kú byá mwân.

32 Zhúgúla zhúgúla, mudá mú námá yə. 33 Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ŋwa mudá? Ngaá nə bəsh bwá á shí bə ógwúm bɛ?»

34 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Buud wá cug ga bwá ngə bə, budúm bā búdá, budá kə məbáád. 35 Nji, bɔɔŋg bwá bá nyîn ná bwá jəlá nə gwúm bwá cugə cug í zág wá, bwá ábúle də sá mábâ: budúm nda ná bā búdá, budá nda ná kə məbáád. 36 Bwá ábúle ná námá bə nə ŋkul yə, nəcé bwá bá bə nda *wəéŋgales. Bwá bá bə bwân ó Zembí nəcé í bá bə bwá mə wú shwiy dí kə cugəd. 37 Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwonj dí, Moyíz nyə a lwágulə ntó ja nyə á kwey ŋwiile ŋkaŋ dí yí; nyə á jəw Cwámba nə Zembí mə *Aburaham, Zembí mə *Izaag, Zembí mə *Yákwab. 38 Ntó ji ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a ji yidá bə Zembí á buud bwá ngə cugə wá. Ntó ji shú déd nə bəsh bwá ngə cugə.»

39 Bóólúgá *Oyíguli ó máccɛɛ bwá mú lás ci ná: «Yíguli, wo mə mpu lás.» 40 Bwá áshígé ná nyinŋə bwəle jí Yésus tɔ njígá ngwúd nə ngwúd.

*Ye Mesí ji mwân mə Dávid
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)*

41 A mú ci nə bwo ná: «Ntədəlé búúd bwá mpú də ci ná *Kríst ji mwân mə Dávid yé? 42 Ngaá Dávid nyə á ci nyádí kálad Osôm dí ná:

Cwámba† nyə á ci nə Cwámba wám ná:

“Jig shí wa mádí mbwə məncwúm,

43 kə wóós ja mə é culəshi mízhízhíj myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

44 Nkí Dávid mə bwey jəw *Kríst ná Cwámba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?»

45 Yésus mú ci nə *ompwíín bé buud bəsh bwá ngə gwág ná: 46 «Bí ɔ káálúgə nə Oyíguli ó máccɛɛ bwá céél də məɛla nə ŋwɔɔla ŋwɔɔla íjud wá, bwá céél námá nə buud bwá dág báda bwo məbədə mə gúmá məŋkúmbə mə búúd dí wá, bwá námá wə bwá céél dúlə kə ji nji íjiya yá shwóg ja búsá *məmpáanzə mə mínjígúla mə *Oyúden dí yí, nə dúlə də ji nji lúú túwəli dí ja bwá dú kə ídína dí yí. 47 Bwá

20:19 19.48 20:20 11.53-54 † 20:24 danarí: Í á bə mwaanê á Rom bwá á də jəna tóya nə ndí yí (wo je dág Mat 22.18-9). 20:25 Rom 13.7 20:27 Mis 4.1-2; 23.6-8 20:28 Mbá 25.5-6; Mat 38.8 20:36 1Yn 3.1-2 20:37 MmN 3.2, 6 20:39 Mak 12.32 20:40 Mat 22.46; Mak 12.34 20:41 Mat 20.30-31 20:42 Sôm 110.1; Mis 2.33-35 † 20:42 Cwámba: Wa, ja ashúshwóógú jísə “Yawé”, mbií í ngə wu Sôm 110.1 dí yí. 20:46 11.43; 14.7

du déég míkúsé mí búdá isâ byán byêsh ka du sá igwaa-gwaa í mājəgala ná bwé dúgúg ná búsé ijə i búúd. Intəgúli byán í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

21

*Yána mə kúsə múdá
(Mak 12.41-44)*

¹ Yésus nyə a bân mísh a mú dúg ofwó búúd bwé ŋgə wá məyána máŋ jaadé məyána mâ *Mpáánzé Zembî dî. ² A mú námé dúg wúl mbúmbúwá kúsé múdá ŋgə wá isúsán íbá. ³ Yésus mú ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, mbúmbúwá kúsé múdá ni mə wá məyána cə búúd bēsh. ⁴ Nəcə buud óni bwé ámə ŋgə wá óni, bwé ámə ŋgə ŋwa mámpugə mâ byəəg dánjúd. Ká nyə, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ŋgə cəgə nə ndí yí.»

*Luy mə Zembî í bá cîm
(Mat 24.1-3; Mak 13.1-3)*

⁵ Bóól búúd bwé á ŋgə faag *Luy mə Zembî bwé ŋgə ci ná məlwəga mâ cínəŋg məsə nə jəjə mákwóógú, jəjə isâ búúd bwé á ŋgə yə Zembî yí í ŋgə kwádələ ijə. Nda bwé á ŋgə faag ntó ná, Yésus mú ci ná: ⁶ «sâ bí ŋgə dúg ŋkí nywa ni í bá cîm jēsh, dúl kwóógú í ábúlé lúg na í mbéd dúl gwəw.» ⁷ Bwé mú ka jí nyə ná: «Yígúli, jân sâ í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágələ sá ná í wál zə sîy?»

*Yésus mə jaaw nda məcəy mə bá tééd ná
(Mat 24.4-8; Mak 13.5-8)*

⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí ó bey nə buud bwé bəg zə kənd bí jugú. Nəcə buud ŋkí bulya bwé bá du zə nə jíné dām zə ci ná: “Mə wó *Kříst,” bwé ná: “Wəla í mə wóós.” Bí kú bá du bə bwo. ⁹ Ja bí mə bá du gwág milán mí móomb yí, bí kú bá du gwág wagəwo. Bí tēem gwág ná buud bwé mú ŋgə sá mingáádé nə ijwú, bí kú bá gwág wagəwo. Nəcə í bá jii ná isâ byəəŋg í ŋgəg nə tééd fwo sîy; nji, í ábúlé lēel bə məshíné mə shí.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Gúl lwoŋ í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl, ¹¹ shí í bá du jág ntaŋsə, zha á ifíi mpu nə okwaag-jumə ó məbwas í bá du bə íkúl íkúl,

isâ í áwuwaŋwə nə məma isâ í ntə búúd fəg yí í bá du zhu gwəw joŋ dî.»

*Zembî mə bá kwínd
(Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13)*

¹² «Nji, shúshwóógú ná isâ ini byēsh í bəg, bwé bá du bii bî, du lwágələ bî cúwáli, bwé bá du kusha nə bî məbwé mə wəamádí wá *məmpáánzé mə mínjígúla mə *Oyúden, bwé wá bí mímbwugud. Bí mə bá du kaad mísh mə ójwú ó ləom nə buud ó anánî dí nəcə jíné dām. ¹³ Nji sóólúgú wəəŋg wēsh í bá bə shú ná bí kəg bwaagələ sâ bí mə mpú shú dām yí. ¹⁴ Bweyəgá wá mílúúd ná bí ajəláyé nə bá du kwəməsa mbii bí mə bá du shwə mənyúúl yí. ¹⁵ Məməfwó mə bá du yə bí iciyá í ləsú nə fəg mbií í bá du bə ná, buud bēsh bwé bá du lúmbəli nə bí wá, ŋgwúd nə ŋgwúd kú tí sâ bí mə cí yí, ŋgwúd nə ŋgwúd kú wá íciyá í oŋkwafad. ¹⁶ Obyəl bān bwáməfwó, təə omínyəŋə bān, təə mimbyəl mín nə oshwə bān bwé bá du kusha nə bî, bwé sá ná bí bóól ŋkí bulya bí bwámag nə shwiy. ¹⁷ Buud bēsh bwé bá mpíi bí nəcə jíné dām. ¹⁸ Nji, sâ í ábúlé sá bí təə bíbíyá. ¹⁹ Bí ó bá jísəw kə wóós məshínéd, bí mú bá cəgə.

(Mat 24.15-22; Mak 13.14-20)

²⁰ «Nji, ja bí mə bá dúg ígwoŋg í dósmb í mə lyə Yurəsəlem ná kesh yí, bí ə bá mpu ná Yurəsəlem wál zə cîm. ²¹ Né ndeé, buud bwé bá bə Yudéa wá bwé bəg fúndə kə mímbəmbəŋjúd! Bəəŋg bwé bá bə tām ŋgwála wá, bwé bəg wú; bəəŋg bwé bá bə mpəsə miləom wá, bwé kú bá zə ŋgwála. ²² Nəcə mwəw məəŋg mə bá bə mwəw Zembî mə bá zə yə búúd intəgúli má, sâ jēsh Mícilyá mí ŋgə ci yí í bá bwəma. ²³ Nkwéε budá bwé bá bə nə məbum, nə bəəŋg bwé bá ŋgə nyééŋg bwān mwəw məəŋg dí wá! Bwé bá bul ŋkúŋkwəŋ. Nəcə məntəgala mə bá bul bə ləom dí, mpimbə mə Zembî í bá bii kúl búúd ga. ²⁴ Bóól bwé bá gwúyəw nə ikafwele, bóól kə míkámúd íkúl byēsh í cúgə Oyúden dî; íkúl í cúgə Oyúden í bá yád Yurəsəlem, tagələ nyaal nyə ná ndeé kə kumə məshíné mə jwanğa dán.»

*Ja Mwân mə Múúd mə bá bə ná a wál zə yí
(Mat 24.29-36; Mak 13.24-32)*

²⁵ «*Məshimbá mə bá wós jwôw nə ñkwoond nə wéacén-cénid. Shí í bá bə ná, ilwoŋ í bá bə ífwaasud, muud kú wəof nəcé mən mə bá sá məma ncíndá, ikwə bul juŋgya. ²⁶ Buud bwé bá ñgə kân nə fúndúgú ñgələ bwánd cúg í bá wós shí mishwun yí, nəcé isâ byêsh bíś nə mpífə joŋ dí yí í bá kúŋgula. ²⁷ Ja jəŋgú, bwé bá ka dúg *Mwân mə Múúd ñgə zə míŋkúddú, a zág nə mpífə nə milwaná. ²⁸ Ja isâ byəŋg í bá tééd ñgələ sîy yí, bi ə bá ság mánýúúl ijiyad, bí bân milúu nəcé í bá bə wəla bí mə bá zə wú mánýámád yí í mú kúná-kúnə.»

²⁹ A mú kənd bwo kaaná ná: «Ŋwagá yuug nə *figyê nə bíl ílí byêsh. ³⁰ Ja mənçuug mə agúgwáan mə ñgə kə yí, ñgaá bi mə də mpu cínəŋg nə ompú bwé mú kúná-kúnə. ³¹ Ntó námá, ja bí mə bá dúg ísâ byəŋg í ñgə sîy yí, mpugá nə Faan mə Zembî í mú kúná-kúnə.

³² «Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə, isâ ini byêsh kú fwo sîy. ³³ Gwów nə shí í bá cə, ñji íciyá byâm kú cə.»

Ompwíin ó Yésus bwə jalá nə də ji ñkwəməsá

³⁴ «Bí ó bey ná milám mí kág bá wamba bí mazaŋ nə ñŋuluga nə zhwiimbyála nə cəg dí nə ndeé, jwôw dəŋgú zə bá byaluga nə bí ³⁵ nda wód í də byaluga nə cúdú ná. Nəcé jwôw dəŋg í bá bii búúd ə shí mishwun óga bēsh. ³⁶ Jigá ñkasá, bí də jəgula nə Zembî ja jēsh shú ná bi bāg faam ísâ byəŋg byēsh dí, bí mú bá kə wós ótətəlí mísh mə *Mwân mə Múúd dí.»

³⁷ Yésus nyə á də sá ná, mwásə wēsh a ji *Luŋ mə Zembî a ñgə yə buud minjígúla; mpwó-bulú, a kə mbámábəŋ á wəolivyē kə cínŋuli búlú wu. ³⁸ Buud bwé á ka də zə nyádí cínəŋg Luŋ ná kúndé mán zə də gwágulə nyə.

22

*Yúdas mə kusha nə Yésus
(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)*

¹ Wəla lə *Páska í á ñgə shísh. Páska nyə á bə zaŋ bwé á də də íbuléd yá kú nə *ləvur yí. ² Milúlúú myá ofada bənəŋ *Oyíguli ó

máççə bwé á ñgə sə məzhií ná bwé gwú Yésus, bwé á ka ñgə fúndə mənəkúmbə mə búúd.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Yúdas bwé á də jôw nə dúl jínə ná Iskariyôt yé, a njúl ñgwól múúd á gwoŋg *ómpwíin wúm nə óbá, *Sátan mú nyí nyə lámúd. ⁴ Yúdas músə zə kə, kə lésa nə milúlúú myá ofada bənəŋ ojwú wá buud bwé á də baagulə *Luŋ mə Zembî wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá ná bwé bíig Yésus ná. ⁵ Bwé mú gwág nywa, bənəŋ bwé mú bə cúŋ ná bwé é yə nyə *mwaanê. ⁶ Yúdas mú ka ñgə sə fwámé fwála á jí nə ñkul sá ná bwé bíig Yésus mənəkúmbə mə búúd kú mpu yí.

Ompwíin ó Yésus bwə kwəməsa Páska

(Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)

⁷ Jwôw lú zəŋ bwé də tééd dələ íbuléd yá kú nə *ləvur yí í mú ka wós. Jwôw dəŋgú wə bwé də cígə ncwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwám Pyêr bá Yuánes ná: «Kagá kwísha sá dína Páska, sá bāg kə də.» ⁹ Bwé mú jí nyə ná: «Wo ñgə cəel ná sá kág kwísha gwo ñgow?» ¹⁰ Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyí ñgwála yí, bí é bwəma nə ñgwól múúd ñgə ñkēny káágə májúwó; bí ó bə múúd wəŋgú kə wós njów nyə é nyí yí. ¹¹ Bí mú ci nə muud njów ná: “Yíguli mə ci ná wo lwóg sá kúl bənəŋ *ómpwíin bə bwé é də dína Páska yí.” ¹² Nyə e lwágulə bí fúm ánənî njów á gwówád, í njúl kwambulá. Cínəŋg wə bí é kwísha shé zaŋ Páska yé.» ¹³ Ompwíin bwé mú kə ñgwála, bwé mú kə kwey ísâ námə nda nyə á jaaw bwo ná. Bwé mú kwísha dína Páska.

Dína mə Cwamba

(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)

¹⁴ Ja wəla lə dína í á wós yí, Yésus nyə á kə ji shí, bənəŋ *buud ə lwámá bə. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Mə ámə bul jii ná sənəŋ bí sá dág *Páska éga té mə afwóyé bwəma nə cúŋ yí. ¹⁶ Mə jaaw bí ná mə abulé ná kwo də ídêw í Páska kə wós ja Zembî mə bá féég sólúgú á cínəŋg nyádí Faan dí yí.» ¹⁷ Né ndeé, a mú űwa bálá, a yə Zembî akíba, a mú ci ná: «Ŋwagá bálá málwəg ga bí kááwəlag mpédúgá nyín. ¹⁸ Mə jaaw bí ná, tééd kíkídíga mə aŋguleé ná wáan ni; mə bá

kwo ηgul gwo nji ja Faan má Zembî í bá zə tōw yí.»

¹⁹ Nə ndeé a mú ηwa buléd, a yə Zembî akíba nə ndeé, a mú fēy buléd, a yə ómpwíín, nyə nə bwo ná: «Nyúúl nyâm í má kaanz shú dún dí wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» ²⁰ Námə mbií ηgwúdí, ja bwə má shín də yí, a mú námə ηwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jísə sə á gúgwáan í zə s̄y mácií mām dí yí. Nəcé mácií mām mə zə shw̄y shí, zə cé b̄i.

²¹ «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé ji wa, sánónη ηgə də. ²² Nəcé *Mwân mə Múúd mə zə kə nda c̄çlá má Zembî wí ná. Nji m̄antágula nə múúd mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwə mú ηgə s̄ηusa mək̄əl bwámé nə bwámé, ηgə jí ná zə nyə e sá sóólúgú wəəηḡu na mpédúgá nyánúđ?

Fwámé múúd mpédúgá buud ə lwámá
(Mat 20.25-28; Mak 10.42-43)

²⁴ *Buud ə lwámá bwə á s̄ηusa mək̄əl nə bwə c̄eel mpu nyəəηg jí bul bə fwámé múúd bwədí gwoəηg dí yé. ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Micí myâ ik̄ul ishús mí ηgə nteəηg ijwúga byán; buud ə mp̄əl bwə ηgə yida j̄i ná buud bwə ηwág bwo ná ijə́ i búud. ²⁶ Í ajáláyé nə bə ntó bí b̄an dí. Nyəəηg yēsh mə céél bul bə fwó múúd gwoəηg j̄ín dí yé, yídag bə nda nyə wə má búl bə mwántombú; nyəəηg mə tów bí shwóg yé séyúg nə bóólúgá. ²⁷ Mpédúgá muud njúl shí ηgə də yé nə nyəəηg ηgə s̄ēy nə nyə yé, zə jí fwámé múúd? Ngeá nə nyəəηg njúl shí ηgə də yé? Nji, m̄e mə yidá ηwa jiya sóól m̄əsáal mpédúgá nyínúđ.

²⁸ «Bí báá, bí má kyey nə mə zə wós wəla lú mákuḡulə dām dí. ²⁹ Nə ndeé mə ji nə ηkul yə bí Faan má Zembî nda Dā nyə á yə mə dwo ná. ³⁰ Mə ji nə ηkul sá ntó shú ná bí b̄ag də nə ηgul m̄adí t̄aw̄li dí ja mə bá bə m̄adí Faan dí yí, bí ji námə ícaəηgéd s̄amb íb̄eend w̄um nə íbá yā *Iz̄r̄əȳél milósú.»

Pyêr mə bá k̄lyə Yésus
(Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

³¹ Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan má gwáám̄b ηk̄ul ná a zə fyá bí nə məbwəb̄ulán nda múdá má də fyá máwúdə ná. ³² Nji m̄e mə ámə jəgula shú dwō dí ná búgə gwō í b̄ag kú tag. Nə ndeé, wo ə bá ka l̄ulashi óm̄inyəəη̄ə bwō ja wó é bá cénd kuú njəənd yí.» ³³ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, mə ji kwéeshá ná t̄ə m̄imbwug shwə kə, t̄ə shw̄y shwə b̄esh yə.» ³⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, mə jaaw wo ná shúshwóógú nə ηgwúm kúwó kwáágúg wo e k̄lyə ija ilóól ná wo ampúyé mə.»

Wəla lə gwáná
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

³⁵ A mú ci nə bwo ná: «Ja mə á lwâm bí kú nə *mwāan̄ē, kú nə mək̄wáám, kú nə osilúfaas yí, jí í á fúfə b̄i?» Bwə ná: «Kú nə s̄ā.» ³⁶ A mú ci nə bwo ná: «Í zə yidá bə ja ga dí ná, ηk̄i muud ji nə mwāan̄ē, a ηwa; ηk̄i muud ji nə kwáám, a ηwa; muud cúgə nə kafwele yé kusha kúúd jé, kusə kafwele. ³⁷ Nəcé mə jaaw bí ná micilyá míga mí j̄elá nə bwəma c̄ag j̄am d̄i. Micilyá mí ná: “Bwə á s̄eəηg b̄án̄əη̄ izhiləηgaan̄ə.” Ntó ji ná, s̄ā í dúgyá nə mə yí í j̄elá nə s̄y nda í jí ná.» ³⁸ Bwə mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, duḡi ikafwele íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bím̄bí ní í j̄elá.» ³⁹ A mú cúwo t̄óón, kə *Mb̄ún wóolivyé nda nyə á də bwey sá ná. *Ompwíín b̄é bwə mú b̄e nyə.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemāne
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

⁴⁰ Ja bwə má kə wós kúkul j̄əəηg dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíín ná: «Jəgula gá nə Zembî, bí b̄ag kú biil mábwəb̄ulánúđ.» ⁴¹ Nyə, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé b̄ə́l̄é dí nə ηkul shúg yí. A mú kúđ mábwón̄ shí, tééd ηḡələ jəgula nə Zembî, ⁴² nyə ná: «P̄upa, ηk̄i wó c̄eel, yílúg mə bálá mácey ga! Nji, kú bə nda mə jí ná, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ [Nə ndeé, ηgwól̄ *ēngales mú wós zhúlə gwōw, zə ηgə l̄ulashi nyə. ⁴⁴ Ifwaas í shw̄y í mú bul bií nyə, a mú bul

22:20 MmN 24.8; Zhe 31.31; Zak 9.11; Rom 11.27; 2Kr 3.6; Gal 4.24; Heb 8.6; 9.12 **22:21** Yuá 13.2, 21-30 **22:24** 9.46-48 **22:24** Mat 18.1; Mak 9.33-34 **22:26** 9.48; Mat 23.11; Mak 9.35 **22:27** Yuá 13.4-5, 12-17 **22:30** Mat 19.28 **22:31** 22.3 **22:32** Mat 16.18; Yuá 21.15-17 **22:34** 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72 **22:35** 9.2-3; 10.4 **22:37** Iza 53.12 **22:39** 5.16 **22:39** 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1 **22:42** Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28 * **22:44** S̄ā j̄esh j̄ísə cilyá wa ímpánzə íga dí yí, míl micilyá mí ayág mí cúgə nə byo.

nyingə jəgula nə Zembî, gún í mú ðu wú nya nyúúléd nda ibəbəl í mácií ðu kud shí.]*

⁴⁵ A músə yəw jəgulála, a bən zə kóómb ómpwíín bwá á bə yí. A mú zə kwey nə məcey mə lâm má má kənd bwo ígwəd. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Ná ji! Bí ngə já? Wəɔluga, bi jəgulag, bi bəg kú biil məbwəbəlánéd.»

*Bwá zə bií Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)*

⁴⁷ Yésus ngə ná lás ntáni, seegya ná məma kínda búúd má cúwo, Yúdas tál bwo shwóg. Yúdas nyə á bə námə muud á gwoonɔ *búúd ɔ lwámá wúm nə óbá yé mú shísh wə Yésus, zə fúlalú nyə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó né wo zə kusha nə *Mwân mə Múúd máfúlula dí?» ⁴⁹ Ja búúd bənəh Yésus bwá á bə gwoonɔ wá bwá á dág sá í á ngə s̄y jəonɔ yí, bwá á jí nyə ná: «Cwámba, ye sá gwánág nə ikafwɛɛ?» ⁵⁰ Ngwól mú wéem kafwɛɛ jé, taad ngwól sɔɔl məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá á mbwə məncwúm. ⁵¹ Yésus mú ci ná: «Yəwugá ntáni». A mú kúnnya nə muud éne lwə, í mú yál. ⁵² Yésus mú lás nə milúlúú myá ofada bənəh ojwú wá buud bwá á ðu baagulə *Luɔ mə Zembî wá nə ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ngə zə nə ikafwɛɛ nə məbələ zələ bií mə, mə jisə zhilunɔgaanə? ⁵³ Ngaá ná shé á ðu bə jwəw dēsh kúl ngwúd Luɔ mə Zembî dí, bi kú séemb mbwə ná bi má bií mə. Nji, wəla dún wá má wóós ga, wəla mə *Sátan muud má ðu kuɔng máyídúgúd yé.»

⁵⁴ Bwá mú bií nyə, kə nə nyə ná ndéé kə nyíi njów mə Ajəláci á ofada. Í á bə, Pyêr ngə bə bwo nə fwámé cé.

*Pyêr mə kílyá Yésus
(Mat 26.69-75; Mak 14.66-72)*

⁵⁵ Bwá á ka jida kuda tām mbaadé bwá mú seɔngya zə ji shí; Pyêr mú námə zə ji cínəng bwádí. ⁵⁶ Dúl sás í á ðu s̄y nə Ajəláci á ofada yí í mú dág nyə na mánkenya mə kudad. Sás dəonɔ mú mpu shimal dág nə ndéé a mú ci ná: «Muud éga nyə á bə námə gwoonɔ mə Yésus dí.» ⁵⁷ Pyêr mú kílyá nyə, nyə ná: «Amuda, mə ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwálá mú cə, ngwól múúd mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Wo ji námə ngwól múúd

wán.» Pyêr nə né ná: «Muud éga, kú bə mə.» ⁵⁹ Fwála má cə je bə wəla ngwúd ntáni, ngwól múúd mú nyingə zə báásulə ná: «Jí ntó, muud éga bənəh Yésus wə bwá á bə. Ngaá a ji námə muud á Galilé?» ⁶⁰ Pyêr mú ci ná: «Mə ampúyé sá wó ngə ci yí.» Pyêr ngə ná lás ntáni, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwámba mú yid dág Pyêr ná shi shi shi. Pyêr mú táduga ciyá Yésus nyə ámə ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú nə ngwúm kúwó kwáágúg múús í, wo e kílyá mə ija ilɔɔl.» ⁶² Pyêr mú cúwo tón kə ðu nyêsh nə yə. ⁶³ Buud bwá á bə bwá mbíd Yésus wá bwá á ngə cágulə Yésus, bwá ngə yid nyə. ⁶⁴ Bwá á cəɔlə nyə sá míshúd ka ngə ci nə nyə ná: «Lwóg nə wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yid wo yé.» ⁶⁵ Bwá mú ngə jág lás nə nyə bíl íciyá í málwíy.

*Bwá nwa cígúlá nə Yésus mə jalá nə ya
(Mat 26.62-66; Mak 14.60-65)*

⁶⁶ Mán məlám, gúfúgá ócúmbá wá kúl búúd, nə milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á seɔngya. Bwá mú zə nə Yésus bwádí *Gwoonɔ ósəmbye ó mílású wá Zembî dí. ⁶⁷ Bwá mú ci nə nyə ná: «Ŋkí wo jisə *Kríst, jaawugá sá». Nyə nə bwo ná: «Mə tɛem jaaw bí, bi ámaguləyé. ⁶⁸ Mə jí námə bí njígá na, bi ábɛsayé mə. ⁶⁹ Nji, tééd kíkidíga, *Mwân mə Múúd nyə é kə ji shí mbwə məncwúm mə Zembî á ŋkul nyêsh dí.» ⁷⁰ Bēsh ntāg ná: «Ntó ji ná wo ji *Mwân mə Zembî?» Nyə nə bwo ná: «Biméfwó bí ngə ci ntó, mə jisə nyə.» ⁷¹ Bwá mú ntāg ci ná: «Jí shé má kwo sə owúshined yí? Sáméfwó má gwág á má lás.»

23

*Yésus mə ká kaad wá Pilât
(Mat 27.11-14; Mak 15.2-5)*

¹ Gúfúgá búúd jēsh mú tōw kyey kə nə Yésus wə Pilât. ² Kə wóós nūh, bwá mú ngə búgə nyə lósú ná: «Sá ámə kwey múúd éga ngə sá nə lwonɔ búúd jisú mítédúgá mí ngəg nə búbulə mílúúú, a ngə ci ná nyə wə jisə Mesí, Njwú-buud; a ngə sá ná bwá kú jána *Káázel tóya.» ³ Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bəsa ná:

«Wo má ci óni.» ⁴ Pilât mú ci nə milúlúú myâ ofada nə mən̄kúmbə mə búúd ná: «Mə akwéyé nə muud éga má shwey wôn̄.» ⁵ Bwé mú ci nə nyə ná: «A ngə shwambələ kúl búúd jisú. A má ngə yə bwo minjígúla wú Galilé, wós Yudéa zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilât má gwág ntúni yí, a mú jí nkí Yésus ji muud á Galilé. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus ji muud á faan lá íjwúga má Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwé kág nə nyə wé Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsəlem mwôw mœngád.

Yésus mə ká kaad wé Herod

⁸ Herod nyə á bul bə nə məshusug ja nyə á dág Yésus yí. Nəcə bwey nyə á də bwey sɔ ná a dág nyə nə isâ nyə á də gwág shú dé dí yí. Nyə á ngə bwánd nə búgə ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dág. ⁹ A mú jí Yésus zhwo minjígá, nji Yésus kú bɛsa. ¹⁰ Milúlúú myâ ofada bən̄n̄h *Oyíguli ó məcɛɛ bwé á bə cín̄ngá bwé ngə búgə Yésus milású nə nkád. ¹¹ Herod bən̄n̄h ifulish byé bwé ngə nwa nyə mpyón̄ nə mpyón̄, ngə cágulə nyə. Bwé mú bwééd nyə jɔjɔ jud ná ndéé nyiŋ nyə ná bwé kág nə nyə wé Pilât. ¹² Herod bá Pilât buud bwé á də bə nə ifumuga wá, bwé mú cɛɛ shwé jwôw dœngád.

Yésus má nyiŋə kə kaad wé Pilât

¹³ Pilât mú seɛng milúlúú myâ ofada, nə micí nə buud bəsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí ámə zə nə muud éga mádí ná a ngə shwúguli kúl búúd jín. Ká dɔgá, mə má jí nyə minjígá bi ngə gwág. Mɛɛ má kwey ná a cugé nə tœ wôn̄ isâ byēsh bí ngə cɛɛl bwaagulə nyə yíid. ¹⁵ Herod má kwey námə ná a cugé nə məbyaagulə, gwé wé á má nyiŋə nti sé nyə yí. Ntó ji ná muud éga nyə asáyé gúl sâ shwiy. ¹⁶ Mə zə yə nyə intúgúli ná ndéé mə bíd nyə.»

Bwé ban Yésus, cɛɛl Barábas (Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)

¹⁷ * [Pilât nyə á də bə nə fúlú ná zan] *Páska í ká bə, a bíd búúd wúl mbwug.] ¹⁸ Bəsh bwé mú kím ja ngwúd ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wœngú nyə á kə mímbwug dí nəcə bwé á sá ná buud bwé sáag minjígáádə nə ijwú, bwé gwú námə múúd.

²⁰ Pilât mú kwo lésha nə buud bwé á ngə shwəman Yésus wá gúl ja ná, nywáá má cɛɛl bíd nyə. ²¹ Bwé mú kím ná: «Bwambələg nyə kwolós dí, bwambələg nyə kwolós dí.» ²² Pilât mú nyiŋə ci nə bwo ja áléɛl ná: «Dáyé bôw á má sá yí? Mə akwéyé ná a má shwey wôn̄ í jálá nə shwiy yí. Mə zə sá nə bwé fyámúság nyə milwón̄ ná ndéé mə bíd nyə.» ²³ Bwé mú nyiŋə kím ná a bwambələg Yésus kwolós dí, on̄kwiimbyé ngə yáag yáagúg. ²⁴ Pilât mú nwa cígúla ná a zə sá sâ bwé ngə jii yí. ²⁵ A mú bíd múúd bwé á ngə gwáamb yé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcə cin̄ú-cində nə məgwú mə múúd yé; a mú yə bwo Yésus ná bwé kág sá nyə nda bwé dág ná.

Bwé ká nə Yésus kwolós dí (Mat 27.31-38; Mak 15.20-28; Yuá 19.16-24)

²⁶ Ja bwé á ka ngə kə nə Yésus yí, bwé á bii Shímun á Sirên ngə wú ífambá, bwé mú zhimb nyə kwolós ná a nkényúg, ngə bɛ Yésus. ²⁷ Zhwo buud wá kúl búúd, nə budá bwé á ngə bɛ, bwé ngə *bí məbwé íbud dí†, bwé ngə tədəwa. ²⁸ Yésus mú yid dág búdá bœngú, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jii mə, jii gá biméfwó nə bwân bân, ²⁹ nəcə í bá wós ná buud bwé bá ci ná: “Mikundú mí búdá myá mí má jəla, bá buud bwé abwélé nwa mábum, kú bwɛɛ nyééng bwân wá.” Mwôw búúd bwé bá lás ntó má má ngə zə. ³⁰ Ná ndéé bwé bá ci nə mímbúŋ ná: “Kádágá sâ,” bwé nə in̄kwúndúgú ná: “Shweelugá sâ.” ³¹ Nkémúsá ná bwé fwó sá lí á bús nda bwé ngə sá ga, jân í bá bə nə fumbə ntudɛɛl?» ³² Ja bwé á ngə kə nə Yésus yí, bwé á ngə námə kə nə míl mímbúwálú mí búúd mímbá ná bwé ká gwú bən̄n̄h.

Bwé bwambələ Yésus kwolós dí (Mat 27.33-36; Mak 15.22-24)

³³ Ja bwé má kə wós kúl bwé də jôw ná «Bwundú lúú» yí, bwé mú bwambələ Yésus kwolós dí, bən̄n̄h mímbúwálú mí búúd mímbá myœng, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə mœncwúm, nyíga jéd nyádí mbwə

23:7 3.1 23:8 9.9 23:11 Mat 27.28; Mak 15.17; Yuá 19.2 * 23:17 Micilyá míni mí cúgə bóól ókálad wá yágúđ.
23:18 Mis 3.13-14 † 23:27 bí məbwé íbud dí: Bílə mbwə bud dí í á də lwágulə ná muud má bul gwág sâ í ngə sɔy yí cey lámúd. 23:29 21.23 23:30 Ozê 10.8; Mbú 6.16 23:31 1Pr 4.17 23:33 Iza 53.12 23:34 Sóm 22.19; Mat 5.44; Luk 6.28; Mis 7.60 ‡ 23:34 Isâ bís cilyá íyuug íga dí cwú yí í cúgə bóól ókálad wá yágúđ.

mækóól. ³⁴ †[Ná ndeé Yésus mú lás ná: «Papa, juug bwo, naceé bwé ampúyé sâ bwé ngé sá yí.»] Bwé mú wusə mpaambé shú kaawulé míkáándá mí Yésus. ³⁵ Zhwog buud bwé á bə bwé tál dū dág.

Mbúwálú múúd í cénd mítádúgá

Micî mí mú ngə cágulə Yésus, ngə ci ná: «Nyə á dū dí cugushi buud í, a cugug nyəméfwó, nkí a jí *Kríst, muud Zembî nyə a féesh yé». ³⁶ Ozimbi bwé á ngə námə cágulə nyə; bwé mú shísh nyədí kə yə nyə məlwəg má ábibyenzhə. ³⁷ Bwé ná: «Nkí wo jí Njwū *Oyúden, cugug wóméfwó.» ³⁸ Bwé á cilə cilyá, bwambulə nyə wə ngəe lúúd gwów ná «Njwū Oyúden wə éga.» ³⁹ Wúl mbúwálú í á bə námə jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «Ngaá wo wə jí Kríst? Cugugú wóméfwó wo ka námə cug sə.» ⁴⁰ Wúl mbúwálú mú feel, jum nyə ná: «O! Wo jí námə íntúgúlíd nda nyə, wo ka bə kú fúndə Zembî? ⁴¹ Shwə bəh mə jəla nə íntúgúlí íga, naceé shwə a sá námə ísá í jálá nə shwə bég nə íntúgúlí yí. Ká nyə, nyə abwélé sá sá abúbəw.» ⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ə bá tédugá mə ja wó bá zə nə ijwúga byô yí.» ⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, shwə é bə múús *Paradis.»

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-51; Mak 15.33-37)

⁴⁴ Jwəw í á bə í mú ngəe tólóg dí, yídúgá í á shila shí nyēsh nə nkwed kə wóós məwəla málóól mǎ mpwó-kugú, ⁴⁵ jwəw í mə shwaaw, *sanda í á dū kaləwo *Mpráanzə Zembî yí í mú seel tətám nə cəh. ⁴⁶ Yésus mú kím gwów-gwəw ná: «Papa, mə mə keel *jím jam wódí məbwəd.» Ná ndeé a mú jimal.

(Mat 27.51-56; Mak 15.38-41)

⁴⁷ Ja lúlúú ízimbi mə dág ísá í á ngə sŷy yí, a mú yə Zembî gúmə, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə tətəlí muud.» ⁴⁸ Buud bēsh bwé á ngə zə nə mikúlə áncuncuma nə bwé zə dág lugə-lugə sá wá, ja bwé mə dág ísá í á ngə sŷy yí, bwé mú ngə nyiŷgə bwé ngə *bí məbwə íbud dí nə məcey mə lám. ⁴⁹ Buud bēsh bənəh Yésus bwé á bə nə wónghó wá nə budá bənəh

bwé á ngə kyey té wúlə Galilə wá bwé á bə bwé tál shwóg-shwóg ka dū dág.

⁵⁰ Ná ndeé, ngwól múúd nə jínə nə Yóseb mú zə wóós, a njúl tətəlí muud nə jəjə lám, a njúl námə muud á gwoong mílúlúú myá ləom. ⁵¹ Nyə á bə muud Arimaté, nyə a shígé bə cəh nə cígulá bwé á nwa yí nə sá jēsh bwé á ngə sá yí. Nywáá nyə á ngə jí a ngə bwánd Faan mə Zembî. ⁵² Nyə á ka kə wə Pilát, kə gwáámə nyə mbimbə mə Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fúlə wə ndómbó dí nə ndeé kə wá nyúl shwoh bwé á bwagulə kwóógúdí yí, í njúl bwé nda fwo bwəle bwíh wúl mbimbə cínəh cwú. ⁵⁴ Jwəw dəhng í á bə ntəh jwəw bwé dú kwəməsa Sábaad yí, kwəməsələ wəhng í á shí námə tééd.

⁵⁵ Budá bənəh Yésus bwé á dū ngə kyey té wúlə Galilə wá bwé á ngə bə Yóseb kə wóós shwoh dí, kə dág nda nyə á wá mbimbə mə Yésus cínəh ná. ⁵⁶ Bwé mú nyiŷgə, bwé kə kwəməsa ísá í ámpə-məcud nə olabínda. Bwé mú woga jwəw lú Sábaad nda cəh í á ngə ci ná.

24

Yésus mə gwúm

(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8)

¹ Jwəw shwénde mə dú tééd yí, ná námə mpámán mpámán, bwé á ká zə kə nə olabínda bwé á kwəməsa wá shwoh dí. ² Bwé mú kə kwey nə məma kwóógú í ámə dū juwal shwoh yí í músə í mbwúg koogú.* ³ Bwé mú nyí shwoh dí, nji, bwé kú kwey mbimbə mə Cwáməba Yésus. ⁴ Í mú zə bə, bwé ngə nā ntíya, seegya nji buud obá bwé mú bwé tál bwo na kúnə-kúnə, bwé njúl nə míkáándá mí ngə nkənwə. ⁵ Inkukúúnd í mú shwiy budá nyúúlúdí, bwé mú kúd məmpwoombə shí. Buud obá bəhng bwé mú ci nə bwo ná: «Naceé jí bí mə zə sə múúd ngə cəgə yé mímbimbə dí yí? ⁶ A cugé wa, a mə gwúm. Tédúgágá nda nyə á lás nə bí binəh njúl Galilə ná. ⁷ Ngaá nyə á ci ná í jii nə *Mwán mə Múúd káanzəg məbwə mə búúd ə *mísmúd, bwé bwambulə nyə kwolós dí

23:35 Sòm 22.8 23:36 Sòm 69.22 23:37 Mat 27.11 23:43 2Kr 12.3 23:44 Amo 8.9 23:46 Sòm 31.6; Mis 7.59 23:47 tətəlí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14 23:49 8.2-3; Sòm 38.12 23:55 8.2-3 23:56 MmN 20.10 * 24:2 Mat 28.2 ngə ci ná éngəles wə nyə a bíngal kwóógú dəhngú kənd koogú. Dúgúg ivugali í shwoh Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí. 24:6 9.21-22

ná ndeé a mú gwûm jwôw áléel.» ⁸ Budá bwé mú nyingə téduga lésú wəŋg.

⁹ Ná ndeé bwé mú wú shwon dí kə bwiing *búúd ɔ lwámá wûm nə ŋgwúd isâ íni byêsh, bwé bwiing námá bóól *ómpwíin bêsh. ¹⁰ Í á bə, nə Maríya á Magadála, nə Yuána, nə Maríya nyəŋgá mə Zhâk, nə bóólúgá bəŋŋə bwé á bə wá. Bwé á ŋgə bwiing buud ɔ lwámá isâ byəŋg, ¹¹ nji buud ɔ lwámá bwé á ŋgə ŋwa bwo nda buud bwé ŋgə ci isâ bisá kú nə wúmbulé yí, bwé áshíge magulə lân wán. ¹² Nji, Pyêr mú tōw, a mú kə nə kúlə shwon dí. A mú bəŋlə, a mú dúg nji obándashi bwé á dal Yésus nə ndí wá. A mú nyingə kə njów a ŋgə káam sâ í ámə s̄y yí.

Ompwíin óbá bwé bwəma nə Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bə ná, jwôw ŋgwúd dəŋgá, *ompwíin ó Yésus obá bwé á ŋgə kə dánd bwé á də jôw ná Imawus yí. Wúlə Yurúsəlem kə wu í á jee bə okílomáda wûm nə óbá†. ¹⁴ Bwé á ŋgə kə bwé ŋgə lésha mpédúgá nyán, ŋgə bwiing isâ byêsh í á s̄y yí. ¹⁵ Í mú kə wóós ná, bwé ŋgə kə ntáni bwé ŋgə lésha ŋgə faas íí, Yésus nyəméfwó mú zə kwey bwo, bəŋŋə bwé mú ŋgə kə. ¹⁶ Nji mísh mán mə á bə nda gúl sâ í á ŋgə ntágulə, bwé áshíge yag nyə. ¹⁷ A mú ci nə bwo ná: «Myáyé milán bí ŋgə zə bwiingya zhí nə zhí míga?» Bwé mú shigula, bwé ŋgə nyín nda bwé mə shúsula nə zhwuŋá. ¹⁸ Nyəŋgə nyə á bə nə jíná ná Kleyopas yé mú bəsa ná: «Nji wo wé jí ná wo njúl Yurúsəlem wo kú mpu isâ í mə s̄y mwôw mąga dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé isâ?» Bwé ná nyə ná: «Isâ í dúgyá nə Yésus á Nazarêt yí! Muud nyə á bə *muud micúndá yé, misóólúgá myé nə iciyá byé í dúgə bə ŋkí lal ŋkúl mísh mə Zembî nə mísh mə búúd bēsh dí. ²⁰ Wo afwóyé gwág nda milúlúú myá ofada nə otówe ɔ shwóg bású bwé á kusha nə nyə ná a yág, bwé bwambulə nyə kwolós dí ná? ²¹ Sá á ŋgə bwánd nə búgə ná nyə wé nyə é zə yíl *Izarəyêl mányámád. Nji í áshíge ná bə ntó. Múús ji jwôw áléel bwé shínulə sá isâ byəŋgá. ²² Í mə meel nyingə bə, bóól búdá wá sádí gwoŋgə bwé mə zə ntágulə sá milúu,

ná bwé ámə kə shwon dí mpámán mpámán, ²³ bwé shíge kwey mbimbə yé cínəŋg; bwé mú zə jaaw ná bwé ámə dúg *wəŋgəles, wəŋgəles bəŋgə bwé mú jaaw bwo ná Yésus ŋgə cugə. ²⁴ Bóól búúd ó gwoŋgə jisú bwé shí námá kə shwon dí, bwé kə kwey isâ nda búdá bwé ámə jaaw ná; nji nyə, bwé shíge dúg nyə.»

²⁵ Nyə mú ka zə lás nə bwo ná: «A bí mə bə nə shúg e! A bí caálə *magulə ná isâ búúd ɔ micúndá bwé á ci yí bisá búbalé e! ²⁶ Ngaá ná í á jii ná *Kríst júgug ntáni ná ndeé a mú nyingə ŋwa gúme jé?» ²⁷ A mú ka zə sá ná bwé mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálad Zembî ŋgə ci ná, téed nə Micilyá mí Moyíz kala nə mí mí búúd ɔ micúndá. ²⁸ Bwé mú ŋgə shísh kúnə-kúnə nə dánd bwé á ŋgə kə yí. Yésus nyə mú sá nda a cə kə nə njəŋnd shwóg. ²⁹ Bwé mú yáag nə nyə ná a kú cə, bwé nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugú mə bii shí, jwôw í mú bul kə.» A mú nyí njów ná a ji cínəŋg bwádí. ³⁰ Í mú zə bə ná, ja bəŋŋə bwé mə zə ji shí ná bwé də yí, Yésus mú ŋwa buléd, a mú bwádan nə gwo, a mú fēy gwo a yə bwo. ³¹ Mísh mə mú ka tɛem bəŋ bwo ná ndeé bwé mú yag nyə. Nji, a mú jímb bwo míshád. ³² Bwé mú ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ŋgə lésha nə sá zhí nə zhí ŋgə féeg sá micilyá mí Kálad Zembî yí, ngaá ná milám mí ámə ŋgə bə sá ná gwəŋgə-gwəŋgə nə fwámé yéesh í?» ³³ Bwé mú tí njəŋnd námá wəla dəŋgúd nyingə kə Yurúsəlem. Bwé mú kə kwey *búúd ɔ lwámá wûm nə ŋgwúd bəŋŋə buud bwé á zə sɛɛŋgə nə bwo wá. ³⁴ Bwé mú kə jaaw bwo ná jisə búbalé ná Cwámə mə gwûm, Shímun shí dúg nyə. ³⁵ Bwé mú bwiing bwo sâ í ámə bə nə bwo zhí nə zhí yí nə nda bwé ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fēy buléd ná.

Yésus mə lwágulə ompwíin bé nyúul

³⁶ Bwé ŋgə bwiing bwo gwo ntáni, Yésus mə cúwo, zə tōw bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ³⁷ Məma yáag-yáag íŋkəŋkúund í mú shwiy bwo nyúúlád, bwé ŋgə dúg ná *jím wé bwé mə dúg ni. ³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ŋgə búbulə yí? Jí bí

24:9 Mak 16.10-11; Luk 8.2-3 † **24:13** Osutád məwúum mäsaman. **24:19** 7.16 **24:21** 1.68; 2.38 **24:24** 24.12; Yuá 20.3-10 **24:25** 24.45 **24:27** 24.44 **24:32** 24.45 **24:34** Mak 16.7; 1Kr 15.4-5 **24:36** 1Kr 15.5 Səlugá milám shí: Luk 2.14 **24:37** Mat 14.26; Mak 6.49

ngə bæ nə məshwán mílamúd yí? ³⁹ Dúgúgá məbwê nə məkuú mām. Jísə mpú bæ mə wé éga. Kúnyágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bæ nə ifúndə nə iyasə nda bí ngə dúg mə nə ndí éga.» ⁴⁰ Nyə á ngə ci ntúni a ngə lwágulə bwo məbwé nə məkuú mé. ⁴¹ Bwé á bæ bwé mú nə məshusug, bwé ngə káam, nji bwé kú fwo mpu *búgula. A mú ci nə bwo ná: «Bí cugé nə sâ má dá wa?» ⁴² Bwé mú yə nyə kál shú mbufá. ⁴³ A mú ηwa gwo, a mú də bwé ngə dúg. ⁴⁴ A mú ci nə bwo ná: «Sâ má á bwey də jaaw bí ja shé á də bæ yí óni; mə á də jaaw bí nə isâ bísá cilyá shú dām Cεε má Moyíz dí nə micilyá mí *búúd ə micúndə nə osôm dí yí byêsh í jəlá nə bá síy.» ⁴⁵ A mú bēny bwo fəg nə bwé gwágúg micilyá mí Kálaad Zembî. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ntúga “Kříst mə bá jug nə ndéé a gwúm jwôw áléeləd, ⁴⁷ bwé ka bá də cúndə jínə déd nə buud bwé céndúg mitédúgá, Zembî mú juu bwo. Cúndə wəng í bá tééd Yurúsəlem í mú kala ílwoη byêsh.” ⁴⁸ Bí wé búśə ówúshinəd wá isâ byəng. ⁴⁹ Nə ndéé, mə bá ntí bí sâ Dâ nyə á kaag bí yí. Bí bāη jigá wa ηgwála kə kumə ja mpífé í bá zhu gwôw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus má ká gwôw

⁵⁰ A mú wú nə bwo ηgwála kə nə bwo kúnə-kúnə nə Betanî. Kə wós nūη, a mú bān məbwê bwádan nə bwo. ⁵¹ A ngə bwádan nə bwo ntúni, a mú ngə béégya nə bwo, ηgə ηkāη kə gwôw. ⁵² Bāη bwé mú kúdow shí yə nyə gúmə nə ndéé bwé mú nyiηgə kə Yurúsəlem nə məshusug mílām nə cwós. ⁵³ Bwé mú kə ji *Luη má Zembî kú ná kwo wú, də ságusə Zembî.

24:41 Yuá 21.5, 10; Mis 10.41 **24:44** 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúd ə micúndə: Iza 52.13-53.12; Ozê 6.2 osôm: Sôm 22.69 **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9 **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23 **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19 **24:48** Mis 5.32; Yuá 15.26-27 **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31 **24:49** 4.18 **24:50** 9.51; Mak 16.19; Mis 1.9; 3.21 **24:52** Mis 1.12; Yuá 14.28; 16.22 **24:53** Mis 2.46; 5.12

Jɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámbá búúd ɔ lwámá wûm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bə mpwíin Yésus nyə á bul cɛel yé (13.23; 21.20), mínyəŋê mə Zhâk, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ngə salan nə bəŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ngə jii ná buud bwá mpúg ná Yésus-Kríst jisə Mwân má Zembî. Sá bí nə ŋkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá mäsə cilyá wa má mäsə shú ná bi máguləg ná Yésus jisə Kríst, Mwân má Zembî, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jíná déd».

Tééd lúú 2 kə wóós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zəŋgbá Yésus nyə a sá, búúd bwá ngə káam má. Məshimbá məŋg má sá ná sə mpúg ná Yésus ji búbálé Mwân má Zembî.

Tééd lúú 13 kə wóós 21 dí, Yuánes ngə bwiing nda Yésus nyə á ngə kwəməsa ná a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágulə mácwûŋ Yésus nyə á cwíny ompwíin bé shú cug á mpásə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula nə Zembî bəd nyə ompwíin bé məbwəd ná (17). Yuánes mə nyiŋgə námə lwágulə nda búúd bwá á bii Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyiŋgə námə lwágulə nda Yésus nyə a gwûm, a lwóya nyúúl ná ompwíin bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə ŋkul mányúúléd (20-21).

Ciyá í á nyɛ muud

¹ Mátéédúlé má isâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembî wə bwá á bə. Ciyá jəŋg í á bə ntəg Zembî. ² Bá Zembî wə bwá á bə mətéédúlé má isâ byêsh dí. ³ Gwá wá í á té isâ byêsh; kú nə təw sá wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá jəŋg dí, cug jəŋg í njúl

məŋkenya ngələ kwan buud. ⁵ Məŋkenya má á ngə faan yídúgú; nji, yídúgú í áshígé magulə ləg məŋkenya.

⁶ Ngwól múúd nyə á bə ná Yuánes, Zembî wə nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə né a zəg bwiing sá í dúgyá nə məŋkenya məŋg yí, shú nə buud bəsh bwá búgúləg nəcé bwiingyá jəŋg. ⁸ Nyə dí nyə á bə məŋkenya; nyə á yida zə bwiing sá í dúgyá nə məŋkenya yí. ⁹ Məŋkenya məŋg má á bə fwámé məŋkenya, mə ná, ja má zə shí ga dí yí, má zə kwan búúd bəsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwá námə wə í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shígé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd bé dí, nji buud bé nda magulə ləg gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá á ləg gwo, bwá *búgula jíná dé wá, nyə á yə bwo ŋkul ná bwá bəg bwán ɔ Zembî. ¹³ Bəŋ bwá má byél, kú bə byélé í ngə wú mácií dí yí, kú námə bə váál búúd bwá dú ngə byá nə yéesh jəŋ yí, nda nyiŋgə bə ná muud nyə ámə jii ná a byá mwân; bwá má byél byélé á ná Zembî wə má byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyɛ muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bə cug mílwaná, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sá á beny mílwaná myé, mí njúl mílwaná mí Mwán má byél cúgə mwə mə Sónjé dí yé. ¹⁵ Yuánes nyə á bwiing ləŋ yé, a ləs gwów-gwôw ná: «Muud mə á jaaw bí wə éne. Nyə wə mə á ci yé, ná: muud ngə zə mádí mpásə; nji, a má tów mə shwóg, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə. Muud wəŋg wə éne» ¹⁶ Sá bəsh sá á má bə nə kəw nyédí zhwog təəm dí, a ngə cugə nə sə nji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcé Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb məcɛɛ, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud nyə abwélé dúg Zembî. Nji, Cúgə lú Mwán dé nyáméfwó má jéég bəd dí, dəsə námə Zembî yí, dwə wə í á sá ná Zembî mpúyúg.

Yésus mə tééd ísɛy

(Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17)

¹⁹ Oyúden bwá á kənd ofada nə *Olevît kə shilə Yuánes ná: «Wo wə zə?» A mú ka bwiing bwo sá Yésus jisə yí. ²⁰ Nyə á mpu

1:1 Mət 1.1–2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1–2; Mbú 19.13–16

1:3 1.9–10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16–17; Heb 1.2; Mbú 3.14

17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5–6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9

1:14 Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 mílwaná mí Mwán má byél cúgə mwə mə Sónjé dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1–3

1:15 1.24–27, 30; 5.31–34, 36 **1:17** 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8–9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12

1:19 5.33

1:20 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14

* **1:1** «Ciyá» ni wə Kríst (Wo ji nə ŋkul dúg Yuánes 1.14).

1:5 Mət 1.3–4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12;

1:14 Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb

1:15 1.24–27, 30;

1:17 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8–9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12

1:19 5.33

1:20 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14

məm ná: «Mεε dí jísá *Kríst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. ²¹ Bwá á ka námá jì nyə ná: «Ká wo wá zó? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wá *Muud micúndá†?» Nyə ná: «Mbô». ²² Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wá zó? Sá kág bɛsa nə buud bwá ámə nti sá wá ná jì? Woméfwó ηgə ci ná wo wá zó?» ²³ A mú bɛsa nə bwo ná: «Mə wá kál í ηgə cúndə shí a shwéeshád yí, ηgə ci ná: “Súgúgá zhíí mə Cwám̄ba í bóg tátəlí” námá nda múúd micúndá Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevît bwá á kəndəw wá bwá á bə *Ofarizyɛn. ²⁵ Bwá mú ka jì nyə ná: «ηkí wo dí Kríst, wo kú bə Eli, wo kú nyiηgə bə múúd micúndá, nəcé jì wó ηgə duu buud yí?» Yuánes mú bɛsa nə bwo ná ²⁶ «Mεε mə ηgə duu buud məjúwód. Nji ηgwól múúd jì na mpédúgá nyínád, bi ampúyɛ nyə. ²⁷ A ηgə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyé ná mə cínɔg nyə mikwoolú mí mánɔg wub məkuúd.» ²⁸ Sá ní í á ηgə s̄y Betaní, Zhurdɛ fanwíny, kál Yuánes nyə á ηgə duu buud yí.

²⁹ Ná ndéé, mán məlâm, Yuánes nyə á dúg Yésus ηgə zə nyádí, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbɛ mə Zembí wá éga, nyə wá mə zó yíl búúd ɔ shí ga *sám wáj. ³⁰ Ngaá mə a ci ná: “Muud ηgə zə mádí mpúsə; nji, nyə wá nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wá nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wá mə á ηgə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jii ná bag ɔ *Izarəyɛl bwá mpúg nyə ná, gwá wá mə á zə ηgə duu buud məjúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ηgə shulə wú gwôw nda faf ná ndéé zə jì nyə nyúúlád. ³³ Mεε mə a shígé fwo də mpu nyə ɔ; nji muud nyə á nti mə ná mə zég ηgə duu buud məjúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim mə shulə zə jì nyúúlád yé, nyə wá mə bá də duu búúd Nkɛ̀ηkɛ̀ Shíshimud.” ³⁴ Mεε mə a shí ntág dúg, mə ηgə bwaagulə ná nyə wá jì Mwân mə Zembí.»

*Ompwíín wá ashúshwóógâ
(Mat 4.18-22)*

³⁵ Í á ka zə bə mán məlâm, Yuánes bánôn bóól *ómpwíín bə óbá bwá njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ηgə ɔ, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbɛ mə Zembí wá éga.» ³⁷ Ompwíín óbá bɔɔηg bwá mú gwág sâ Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndéé bwá mú kə ηgə bɛ Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwá ηgə bɛ nyə, a mú jì bwo ná: «Bí ηgə s̄ɔ jì?» Bwá nə né ná: «*Rabi, wó də jì ηgow?» (Rabi mə ké ná «Yíguli».) ³⁹ Nyə ntág nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwá mú ka kə dúg kál á də jì yí, ná ndéé, bwá mú jì cínɔg nyádí jwôw dɔɔηgúd. Í á bə jwôw í mú ηgeε məwəla mənɔ̄ mə mpwó-kugá.

⁴⁰ Ompwíín óbá bwá á gwág sâ Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndéé bwá mú bɛ Yésus wá, ηgwólúgá nyə á bə André mínyɔηú mə Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wá mínyɔηú yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sá mə bwəma nə Mesí (jínə dɔɔηg í ké ná Kríst).» ⁴² A mú kə nə nyə wá Yésus. Yésus mú də dúg Shímun ná ndéé a mú ci nə nyə ná: «Ŋgáá ná wo wá Shímun, shwóóηgá ná Yuánes; wo bá zə də jówəw ná Séfas» (jínə dɔɔηg í ké ná Pyêr).

⁴³ Mán məlâm, Yésus nyə a ηwa cigúlá ná a ká Galilé. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bɛg mə.» ⁴⁴ Fílíp nyə á bə muud á Betusayída, dánd mə André bá Pyêr.

⁴⁵ Fílíp mú ka kə wá Natanaël kə ci nə nyə ná: «Sá mə bwəma nə Yésus á Nazarét, mwân mə Yóseb bwá ηgə ci ókálaad ɔ mácɛɛ mə Moyíz nə bɔɔηg ɔ *búúd ɔ micúndéd yé.» ⁴⁶ Natanaël mú ci nə Fílíp ná: «Ye sâ ányunywaá jì nə ηkul zhu Nazarét?» ⁴⁷ Fílíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaël ηgə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga jì fwámé mwâ *Izarəyɛl, kú yíl, kú bəd.» ⁴⁸ Natanaël mú jì nyə ná: «Wεε mə mpú mə na ntədɛl?» Yésus mú bɛsa ná: «Mə ámə ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú *figyɛ dí, bíná Fílíp kú fwo lésa.» ⁴⁹ Natanaël mú ci ná: «Rabi, wεε jì Mwân mə Zembí, wεε jì Cí á Izarəyɛl.» ⁵⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə *búgula nəcé mə jaawála

† 1:21 Oyúden bwá á ηgə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ηgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 1:23 Iza 40.3 1:25 1.33; Mat 21.25 1:27 1.15; Mis 13.25 1:28 10.40; Mat 3.13 1:29 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2; Mbá 5.6 1:30 1.15 1:32 Mat 3.16 1:34 Mwân mə Zembí: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20 1:36 1.29 1:40 Mat 4.18-20 1:41 4.25 1:42 Mat 10.2; 16.18 1:45 Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 1:49 1.34; 12.13; Mat 27.42

wo ná mə á ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá figyê di; mpug ná wo bá dúg ísâ í bá nyingə bul bæ í anání yí.» ⁵¹ A mú nyingə ci ná: «Búbále, mə jaaw bí ná, bi mə bá dúg jon ná bagá, *wəéngəles ó Zembî bwé dúgá bád də shulə *Mwân mə Múúd nyúúlád.»

2

Shimbá á Kana

¹ Mpúsə mwəw məbá, ηgwól múúd nyə á ηwa bá ηgwála á Galilê bwé jów ná Kana yí, bwé á ka sá zaŋ. Maríya á nyəngú mə Yésus nyə á bæ cínəng. ² Bwé á jów námə Yésus ná a kég zāŋ nyəngú, təw *ompwíín bé. ³ Í á ka zə bæ, məlwəg ka zə fúfə, Yésus nyəngú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwé cúgé ná nə məlwəg.» ⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwə bāŋ nə inéy? Wəla dām í afwóyé wós.» ⁵ Nyəngú mú ci nə osól ə məsáal ná: «Bi ə sá sâ jêsh nyə é ci ná bi sáág yí.» ⁶ Na ji ná, idəpla ísaman í á bæ í təl na, *Oyúden bwé á də balan nə byo dúlə gusa míngusa mí íci. Idəpla byəng í á bæ ciigá nə məkwóógú, í njúl ná dəpla ηgwúd je kə ílwuŋgá í məjúwó ηkí mwəmb ηkí wúm nə íbá.* ⁷ Yésus mú ci nə osól ə məsáal ná: «Lwándúlégá məjúwó na ídəpla íníd.» Bwé mú lwándulə byo ná cwós. ⁸ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Kagá dəplə ja níid bi kég yə múúd ηgá sá dína yé.» Bwé mú dəplə, kə yə nyə. ⁹ Muud nyə á ηgə sá dína yé mú kəgələ məjúwó mə mə shín nyə məlwəg mən; nyə a shígé mpu kúl məlwəg məng mə á ηgə wú yí, osól ə məsáal báa, buud bwé á dəplə məjúwó wá, bwé ηgá mpu. ¹⁰ A mú jów múúd nyə á ηwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwé də sá ídína yí, bwé də tééd fwo yə búúd məlwəg mə búl nywa má, ka zə shúgula nə məng mə abulé nywa má ja búúd bwé mú ηgə shwág yí. Ká wəe wo ámə nyingə baagələ məlwəg mə anyunywaá zə wós wəla ga di?»

¹¹ *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wáni, nyə a sá dwo ηgwála á Galilê bwé jów ná Kana yí lwóya milwaná myé, ompwíín bé bwé mú *búgula nyə.

¹² Ja ísâ íni í mə shín yí, a mú shulə kə Kapernawúm, bənəŋ nyəngú yé nə omínyəŋú bé nə ompwíín bé. Nji, bwé á jli wu nji búbaalé mwəw.

Yésus mə wíŋg búúd ə míkus Luŋ mə Zembî (Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

¹³ Nda zāŋ Páska í á bæ í mú kúnə-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsəlem. ¹⁴ A mú kə kwey ná, nə buud bwé á ηgə kusha inteny wá, nə bəng bwé á ηgə kusha itəw nə məfaf wá, nə bəng bwé á ηgə sá icénd í *mwaanə wá bwé mə kə ji nə míkus *Luŋ mə Zembî. ¹⁵ A mú ηwa míkwoolú sá lwóŋ ná ndéé wíŋg yíl bēsh Luŋ mə Zembî, wíŋg námə itəw nə inteny. A mú ηgə lwágusə omwaanə búúd bwé á ηgə sá icénd wá, shín lwág itəwəli byāŋ. ¹⁶ Nyə nə buud bwé á ηgə kusha məfaf wá ná: «Yílúgá ísâ íga wa. Kúgá ηwa njów mə pəpa nda watála.» ¹⁷ *Ompwíín bé bwé mú téduga nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Cəelí mə ηgə cəel njów wó yí, í ηgə gwə mə lámúd nda kuda.»

¹⁸ Oyúden bwé mú zə lás nə nyə ná: «Wo ηgə zə sá ísâ íni ná wo mə fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» ¹⁹ Yésus nə bwo ná: «Caaməgá *Mpáanzə Zembî ga, mə nyingəg lwə bi nywo nji mwəw məlól.» ²⁰ *Oyúden ná: «Jí! Mpáanzə ni, məlwəga mé mə á ηwa buud mimbú məwúm mənə nə mísaman, wəe mə ci ná wo é lwə nywo nji mwəw məlól?» ²¹ Ndug nyúúl nyé wə nywáa nyə á ηgə jów ná Mpáanzə yí. ²² Ompwíín bé bwé á kə nyingə téduga lósú Yésus nyə a lás wəngú ja nyə gwúm yí, bwé mú *magulə Mícilyá myá Kálaad Zembî, *magulə námə lósú yé.

²³ Í á ka ηgə bæ na ná, ja Yésus nyə á bæ zāŋ Páska dí Yurúsəlem yí, zhwoŋ buud bwé á *búgula jínə dé nə dúgələ məshimbá nyə á ηgə sá má. ²⁴ Nji Yésus nyə a shígé ηgə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ηgə mpu bēsh. ²⁵ Í áshígé nyingə jii ná muud zég jaaw nyə ná mbéé ji ntúga, keel ji ntúga. Nyáméfwó nyə á ηgə mpu sá jí múúd lámúd yí.

2:1 4.46 2:4 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53 2:6 Mak 7.3-4 * 2:6 Na ji je bæ ólitre məwúm mwəmb ηkí təd. 2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mis 2.22; Rom 15.19 2:12 Mat 4.13 2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 2:16 Luk 2.49 2:17 Sóm 69.10 2:18 2.11 2:19 Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 2:21 1Kr 6.19 2:22 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 2:23 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9

3

Yésus bá Nikodêm

1 Ngwól múúd nyə á ka bæ gwoonɔ *Ofarizyên dí nə jínə ná Nikodêm; nyə á bæ námá tówe shwóg *Oyúden. 2 Muud éne nyə á ka kə dág Yésus mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: «*Rabi sá ngə mpu ná wo jì yíguli ngə zhu wá Zembî yé. Nəcə, muud cugé nə nkul sá *máshimbá wó ngə sá mága nkí Zembî nyə ayáyé nyə nkul.» 3 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, nkí muud mə bá kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé nə nkul dág Faan má Zembî». 4 Nikodêm mú jì nyə ná: «Ntədəlé cwúcwúul múúd jí nə nkul nyinɔ byél yé? Ye a jí nə nkul nyinɔ nyí nyóónɔ mwó dí ja ábɛé ná ndéé a mú nyinɔ byél?» 5 Yésus mú bəsa ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, nkí muud mə bá kú byél zhí á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə nkul nyí Faan má Zembî dí. 6 Byeyí á shí ga í dɛ byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. 7 Kú káam ná má ci nə wo ná bí má jəlá nə byél byélé ágúgwáan. 8 Nkwə má dɛ kuɔ kúl á kúɔ yí, wo ngə gwág ncíndə nyé, njí wo nda mpu kómb á ngə zhu yí nə kómb á ngə kə yí. Ntó námá wá jí nə muud má byél byélé Shíshim yé.» 9 Nikodêm mú ci nə nyə ná: «Ján jí nə nkul bæ na ntədəlé?» 10 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wɛɛ muud ngə jíguli bwán ó *Izəryél yé wo ampúyé ísá íni? 11 Búbálé, má jaaw wo ná, sá ngə lás sá sá má mpú yí, sá ngə bwiinɔ sá sá á dág yí, njí bí nda magulə sá sá ngə bwiinɔ yí. 12 Ja má lás nə bí ísá yá shí ga, bí nda *magulə yí, bí búsa nə nkul magulə yá gwôw na ntədəlé? 13 Mpugá ná muud nyə afwóyé bád kə jon dí gwôw, námá njí *Mwân mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwów yé. 14 Ná ndéé, námá nda Moyíz nyə a bân vuguli nywá gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwé bág námá bân Mwân mə Múúd gwôw, 15 shú ná muud yêsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. 16 Nəcə, Zembî nyə á cɛel buud ɔ shí ga nə mbíya yáág-yáág cɛelí, váál á ná, nyə a yána Cúgə lú Mwán dé

nə muud yêsh mə búgula nyə yé bág bə kú yə, a yidag bə nə cug á kandugə kandugə. 17 Mpugá ná Zembî nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zág yə búúd intúgúlí, í á yida bæ ná a zág sá ná buud bwé fáámug. 18 Muud mə búgúlá nyə yé nyə ányinɔyé ná bwəma nə intúgúlí; muud mə yídá bæ kú búgula yé, intúgúlí byé í má bwey bə; í má bwey bə nəcə a má bə kú búgula Cúgə lú Mwán má Zembî. 19 Dugá, Zembî nyə a sá ná sémbyé mílúsú í mpúyúg, nyə a sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dí, buud bwé mú yida cɛel máyídúgú cə mənkenya. Bwé á sá ntó nəcə bôw bwo misóólúgú. 20 Jí ná muud yêsh mə dɛ sá məbôw yé má dɛ mpii mənkenya, nyə ádé kə kúl mósú yí, a fúndə ná misóólúgú myé mí á bá búguli. 21 Muud nywáá ngə bə obúbálé yé má dɛ kə kúl mənkenya mósú yí, í nyínúg ná a ngə sá misóólúgú myé váál Zembî ngə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

22 Ja ísá íni í má shín yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bənônɔ *ompwíin bé. A mú kə jí nə bwo wu, a ngə duu buud. 23 Í á bæ, Yuánes ngə námá duu buud Inən, kúnə-kúnə nə Salím, nəcə məjúwó má á bæ wu nkí bulya. Buud bwé á ka dɛ kə, dɛ kə duwan. 24 Na nyə á bæ bwé kú fwo wá Yuánes mímbwugud. 25 Ompwíin ó Yuánes bənônɔ ngwól *Yúden bwé á ka zə séɔusa məkəl shú sá í dúgyá nə ngusa yəbá yí. 26 Bwé mú kə wá Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bí á bæ Zhurdɛ fanwíny wó á ngə bwaagulə lán yé yé, a ngə duu buud, buud bəsh bwé mú ngə kə nyéadí.» 27 Yuánes mú bəsa ná: «Muud cugé nə nkul bæ nə sá, Zembî kú fwo yə nyə. 28 Biméfwó bí búsa mə owúshined ná mə á ci ná: “Mɛɛ dí jísá *Kríst, mɛɛ jí njí muud Zembî nyə á nti Kríst dí shwóg yé.” 29 Muud mə nɔwá bá yé, nyə wá jí nə mudá; shwé yé tál cínɔngú ngə gwágulə nyə yé, nyə é bul bæ nə məshusug ja á gwág kəl má múúd bá yí. Váál məshusug dɔɔɔng wá má jí nə ndí yí,

3:1 Nikodêm: 7.50; 19.39 **3:2** Mat 22.16; Yuá 2.11 **3:3** 1.13 * **3:3** Kúl jêsh sá ngə ci ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, bóól bwé ngə ci ná «byél byélé á gwôw». **3:5** Tit 3.5 **3:6** 6.63 **3:8** Ekl 11.5 **3:11** 3.32; 8.26 **3:12** 12.32; 14.1-3; 17.5 **3:13** Mik 30.4; Rom 10.6 **3:14** Ilɔ 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 **3:15** 20.31 **3:16** 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 **3:17** 12.47 **3:18** 5.22 **3:19** 8.12 **3:20** Ifz 5.11-13 **3:21** 1Yn 2.4 **3:22** 4.1-2 **3:24** Mat 4.12; 14.3 **3:26** 1.29-34 **3:27** 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4 **3:28** 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10 **3:29** Mat 9.15

mæshusug ntɔ nji. ³⁰ Í jii ná jíná má Yésus ngóg nə jwɔ, mæc dâm ngó jímb jímbúg.

³¹ «Muud ngó zhu gwów yé ngə cɔ buud bēsh; nyəng ngó zhu shí yé ji námə nji muud a shí, a lás námə nji sâ í dúgyá nə shí yí. Muud ngó zhu gwów jon dí yé ngə cɔ buud bēsh. ³² A ngə bwaagulə sâ nyə á dúg yí nə sâ nyə á gwág yí, nji, buud bwə ángə nə magulə sâ á ngó bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlə bwaagulələ wəng yé má lwágulə ná Zembî ji búbálé. ³⁴ Nəcə muud Zembî nyə á nti yé má də lás íciyá í Zembî; nəcə, Zembî mə yə nyə Shíshim kú nə minji. ³⁵ Dá má cɛel Mwán, nyə a má bəd nyə isâ byēsh mábwəd. ³⁶ Muud mə *búgúlá Mwân mə Zembî yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mə bán ná nyə abúgúláyé *Mwân má Zembî yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə má Zembî yida nada nyə cugəd.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyēn bwə má gwáduga ná a mú ngə bul bə nə *ompwíin ntɔ Yuánes, a ngə duu buud ntɔ nyə. ² Nji, Yésus nyəmɛfwó nyə a shígé ngə duu buud, ompwíin wə bwə á ngə duu. ³ Ná ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa ná a kə Galilé. ⁴ Ná ndéé, í á jii ná a línág Samariya. ⁵ A mú kə wóos ngwála á Samariya bwə də jəw ná Sikar yí, ngwála wəng í njúl kúnə-kúnə nə fambə *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwūn mə Yákwab í njúl cínəng. Yésus nyə á ka bə a má tag nə njəond, a mú kə ji shí bwíinde lú taambəd. Í á bə na, jwów í mú ngɛɛ tólóg dí.

⁷ A njúl na ntúni, ngwól mudá á Samariya mú wóos ná a zə dɔ májúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yég mə májúwó má ngul.» ⁸ Í á bə ompwíin bwə má kə ngwála ná bwə kə kusə ídāw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Né ji? Wo mwā *Yúden, wo bálé gwáamb mə shilə Samariya májúwó? Jān í amə té na ntədɛl?» Mpugá ná *Oyúden bənôñ nə buud ɔ Samariya bwə ádé bə nə

wəngó. ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sâ Zembî má yána yí, wo kú mpu múúd ngó gwáamb wo májúwó yé. Wo mbəm mpu, ŋki wo wə má yida gwáamb nyə májúwó, a mú yə wo májúwó mâ cug.»

¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwamba, taamb jí nə gwaálə shí, wo ntāg kú nə dɔɔla; wo é ka ŋwa májúwó mâ cug ngow? ¹² Ye wó bul bə fwámé múúd ntɔ mpáambá jísú Yákwab muud nyə á yə sé taamb ga yé? Nyəmɛfwó nyə á ngul májúwó mâ wa, bwán bə ngul námə, tɔə iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Muud yēsh mə ngúl májúwó mága yé, nyə é nyiŋgə gwág shwáásúlə miná; ¹⁴ nji, muud mə bá ngul májúwó má bá yə nyə yé, nyə abúle nyiŋgə bwelə gwág shwáásúlə miná, májúwó məng mə bá bə nyə bwūn í bá də wéeshəli májúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwamba, yég mə májúwó məngə mə bág bə kú ná nyiŋgə gwág shwáásúlə miná, mə nda ná bá nyiŋgə jii ná mə zə dɔ májúwó wa.» ¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jəw ngwūm woó, biná zág.» ¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé nə ngwūm.» Yésus nə né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé nə ngwūm. ¹⁸ Nəcə wo a má bə nə ogwūm ótəon, nyəng wó jí nə ndí ja gaád yé cugé ngwūm woð. Wo má bwiiŋg búbálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwamba, mə dúg ná wo ji *muud micúndá. ²⁰ Odá bwə á də yə Zembî gúmə wa mbún gaád; bi bān mə ci ná Yurúsəlem wə búúd bwə kəg də nyə gúmə yé.» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *maguləg sâ má cí yí. Dúl wəla í bá zə bə, í bá bə, bi kú ná də yə Dá gúmə wa mbún gaád, kú námə nyiŋgə bə Yurúsəlem. ²² Bí ngə kənd gúmə kúl bí ampúyé yí; sé bān sé ngə kənd kúl sé má mpú yí, nəcə cugushilə Zembî ngə cugushi buud yí í ngə cingya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəng ntāg námə wəga, wəla á ná fwámé búúd bwə yə Dá gúmə wá bwə é yə nyə gúmə nə *shíshim nə obúbálé. Váál búúd í yə nyə gúmə ntó wə Dá ngó sɔ yí. ²⁴ Zembî ji shíshim, buud bwə yə nyə gúmə wá bwə jəlá nə yə nyə gúmə nə shíshim, nə obúbálé.» ²⁵ Mudá mú ci nə nyə

3:31 8.23; 15.19; 1Yn 4.5 3:32 3.11 3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18 3:36 3.16 4:1 3.22 4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 4:5 Mat 33.19; 48.22 4:9 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53 4:10 4.26; 7.37 4:12 8.53 4:13 6.35; 7.37 4:15 6.34 4:19 9.17; Mat 21.46 4:20 Mbá 12.5-14; Sôm 122.1-5 4:22 Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4 4:23 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3 4:25 1.41; 4.29; 7.26; 11.27

ná: «Mə mpú ná Mesî zag, nyə wə bwə ngə jôw ná *Krîst yé. Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə jaaw sá isâ byêsh.» ²⁶ Yésus ntâg nə né ná: «Mə wəwəng wə ngə lésha nə wo éga.»

²⁷ Ompwíin bé bwə mú ntâg wóós, bwə mú ngə káam ná Yésus ngə lésha nə mudá; nji, təw muud nyə a shígé jî nyə ná: «Wo ngə jî jî?» Nkí ntâg ná: «Nəcə jí wó ngə lésha nə nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lúgə dɔɔla jé na, kyey kə kwáádá kə jôw búúd ná: ²⁹ «Zəgá kə dúg ngwól múúd má jaaw mə sâ jêsh má á sá yí, ye í cúgé je bə Krîst í?» ³⁰ Buud bwə mú tí kwáádá, kə kóómb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwíin bwə mú ngə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntâg nə bwo ná: «Mεε ji ná mə dág idâw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwíin bwə mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ngwól múúd nyə ámə zə yə nyə bíl idâw?» ³⁴ Yésus nə bwo ná: «Idâw byám wə mə sáág sâ múúd nyə á nti mə yé mə jî yí. ³⁵ Ngaá bí ngə ci ná í má lúg ɔŋkwoond onɔ ná fwála bwə jéla nə saag ífambé yí í wóósúg í? Ʋhúu. Mεε má ka ci ná: Kəndugá mísh bí dúgúg, idâw í má shîn wíy ífambé, í mú fwála lú másaag. ³⁶ Muud məsaag mú ngə bwey ηwa myəna, a ngə seeng mpumá shú cug á kandugə kandugə; ná ndéé, mbəol məmpəg bá bēsh muud məsaag bwə gwág məshusug mbií ngwûd. ³⁷ Wúl kaaná í də ci ná: muud mə bə mpəg yé, nə yé; nyəwəng mə sáag yé, nə yé. Sâ kaaná wəwəng ngə ci yí jí búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kág saag ídâw kúl bí áshígé wéénd gún yí. Bóól bwə á sēy, bwə wéénd gún; bí bān mú kə saag ígún byánúd.»

³⁹ Zhwog buud wā ngwála Samariya wəwəng bwə á *búgula Yésus nəcé bwaagulé múdá nyə á bwaagulé ná: «A má jaaw mə sâ jêsh má á sá yí.» ⁴⁰ Né ndéé, ja búúd ɔ Samariya bwə á zə wóós wə Yésus yí, bwə á jəgula nə nyə ná a jíg na bwádí; a mú ja cínəngú mwəw məbá. ⁴¹ Buud bwə mú nyiŋgə jág bul zə búgula nəcé ngələ gwág ciyá jé. ⁴² Bwə mú ngə ci nə mudá ná: «Sá ngə búgula ja gaád nəcé sámfwó sá má gwág nyə nə məlwə məsú, kú ná nyiŋgə bə nəcé

bwiŋgúla wô, sá má ka mpu ná nyə wə jí bále bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpúsə mwəw məbá máni, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í njúl ná nyəmfwó nyə á bwey bwaagulé ná: «Bwə ádé gúmal *múúd micúndá má Zembí nyádí kwáádá.» ⁴⁵ Nji, ja nyə á wóós Galilé yí, buud ɔ Galilé bwə á jəend nyə nəcé bwə á shí dúg sâ jêsh nyə á sá Yurúsəlem fwála lə zān yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyiŋgə kə Kana á Galilé, wú nyə á sá ná məjúwó má nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ósól ɔ məsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ngə bwás. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a má wóós Galilé. A mú kə nyádí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcé, nyə á ngə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dúg *máshimbá nə *isâ í mímbúgú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ məsáal mú ci nə nyə ná: «Ləeləg kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí.» ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ngə cugə.» Muud éne mú *magulé ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ngə ná ka shulə kə, ósól ɔ məsáal bé bwə mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ngə cugə. ⁵² A mú jí bwo wəla bwás í ámə shîn mwán yí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mpwambəwo nyə nəkugú wəla ngwûd á tām mwásá.» ⁵³ Sóóŋgú mwán mú yag ná wəla dəwəng dí wə Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwán woó ngə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wēsh bwə mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábēé Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyiŋgə zə Galilé óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétésda

¹ Ja isâ íni í má shîn yí, *Oyúden bwə mú zə bə nə zaŋ. Yésus nyə á ka námá kə Yurúsəlem zān nyəwəngú. ² Gúl cwoogú í á ka də bə nūŋ Yurúsəlem, bwə dúgá jôw gwo heburə dí ná Bétésda. Cwoogú jəwəng í á də bə nə mənyíngulé* mátəon, í njúl kúnə-kúnə nə mpumbé bwə á gwiid ná Mpumbé

4:26 9.37 4:29 Mat 12.23 4:34 6.38; 8.28; 12.49-50; 14.31; 15.10; 17.4 4:35 Mat 9.37; Mbá 14.14-20 4:37 Msh 6.15 4:42 1Yn 4.14 4:44 Mat 13.57 4:46 Mat 8.5-13 4:46 2.1-11 4:48 Mak 13.22; 1Kr 1.22 4:53 2.23 4:54 2.11 * 5:2 mənyíngulé: Sâ sá ngə jôw ná nyíngulé ní í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwəng mí mámpin mimbá, bwə ka wá kwáminá gwəw ná gúgáwá bág.

Itaw yí. ³ Ncúlyá mimbêl mí a ka ðu já na mányíngúlé mánííd, nə wəancím-ncím, nə wə á ibúgúlə í mákuú, nə bəɔŋg bwə á bə nə bíl íkál í nyúúl í má shwáámb wá. †[Bwə á ðu já cínəŋgú ðu bwánd ná məjúwó má búsulag. ⁴ Nəcə, ŋgwól *éŋgəles nyə á ðu shulə cwoogúd bíl íja, ðu zə busal məjúwó. Ná ndeé, mbêl í bwélé kəl nyúúl cwoogúd ja á má busal yí, í yâl, təɔ ná dé bwás í á bə dáye váál.]

⁵ Ŋgwól múúd nyə á ka bə cínəŋgú, bwás má ji nyə nyúúlád mimbú məwúm málól nə mwəmb. ⁶ Yésus mú dúg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jí ná: «Ye wó cɛel yâl?» ⁷ Mbêl wəɔŋg mú bəsa nə nyə ná: «É ye Cwámba, mə cugé nə muud mə kəl mə cwoogúd ja məjúwó má ŋgə busəla yí. Í ðu bə, mə ŋgə ná nywá kə, ŋgwól múúd nywáá má lɛel kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wəɔlág, wo báágúg tanjú gwô, wo kyéyug.» ⁹ Muud wəɔŋgú mú yâl námá cé nə cé, a mú báág tanjú jé ná ndeé tééd njəɔnd. Isá íni í á ŋgə sɛy jwów lú Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwə mú ka ci nə muud nyə á yâl éne ná: «Sábaad wə éga, jisə wo ci né wo kú ŋkəny tanjú gwô.» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə ye nyə ámə ci nə mə ná: “Ŋwag tanjú gwô wo kyéyug”». ¹² Bwə nə né ná: «Nyáyé múúd nyə nyə ámə ci nə wo ná: “Ŋwagú tanjú gwô wo kyéyug” éne?» ¹³ Nji, muud nyə á yâl ye nyə a shígé ná mpu múúd wəɔŋgú; í á bə Yésus má nyəɔs cínəŋg búúd bwə á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á cɔ yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Lun mə Zembí, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo má yâl dí? Wo kú ná nyingə sá *səm, wo a bá bwəma nə sá í búl yáág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wə nyə ámə lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwə mú tééd ná bwə lwágulə Yésus cúwúlí, nəcə a sálə sóólúgú ni jwów lú Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyə á bəsa nə Oyúden bəɔŋg ná: «Dá ŋgə ná sɛy zə wóos fwála gaád;

məe mə séy námá.» ¹⁸ Ja nyə á məel ci ntáni yí, Oyúden bwə mú nyingə bul sɔ ná bwə gwú nyə; kú bə nji nəcə á ðu yád Sábaad í, nyə á nyingə námá ci nə Zembí ji Sóóŋgú ye, ntó ji ná a ŋgə təl nyəməfwó cé ŋgwúd nə Zembí.

Nkul ijwúga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyə á ka bəsa nə bwo ná: «Búbále, má jaaw bí ná, Mwân cugé nə ŋkul sá sá nə lúú ye, a sá námá nji sá á dúg Dá má sá yí. Sâ jêsh Dá má sá ntâg yí, Mwân má sá námá gwo. ²⁰ Nəcə Dá ŋgə cɛel Mwân, a ka ŋgə lwágulə nyə sâ jêsh á ŋgə sá yí; a bá námá lwágulə nyə misóólúgú mí nyingə ntə míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dá má ðu gwúmushi búúd, ðu nyingə yə bwo cug; mbiú ŋgwúd wəɔŋgú, Mwân má ðu námá sá ná, muud á cɛel yə cug ye, a yə nyə. ²² Dá nyə asámbe təɔ muud lósú, nyə a má yida yə Mwân ŋkul ná a dúg cígal mílósú myêsh. ²³ A sá ntó ná buud bəsh bwə gúmálág Mwân nda bwə gúmál Dá ná. Muud mə bə kú gúmál Mwân ye, nyə agúmále námá Dá muud nyə á nti Mwân ye. ²⁴ Búbále, má jaaw bí ná, muud mə gwágúlə ciyá jâm a *búgula múúd nyə á nti mə ye, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyingə bwəma nə intúgúlí, a má yida wú shwiy dí kə cugud. ²⁵ Búbále, má jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəɔŋg ntâg námá wəga, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl má *Mwân má Zembí yí. Bəɔŋg bwə bá ntâg gwág dwo wá, bwə bá *bə nə cug. ²⁶ Mpugá ná, Dá ji amádí á cug, a má ka námá sá ná Mwân bəg amádí á cug. ²⁷ Nda Mwân jí Mwân mə Múúd† ná, Dá má yə nyə ŋkul ná a dúg sámb mílósú. ²⁸ Kúgá káam sâ jəɔŋg; nəcə dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd básə məshwəŋ dí wá bwə bá gwág kəl má *Mwân mə Múúd yí. ²⁹ Bəɔŋg bwə bá bə ná bwə á sá mánywa wá, bwə bá gwúm məshwəŋ dí, zə lég cug; bəɔŋg bwə bá bə ná bwə á sá məbôw wá, bwə bá gwúm

† **5:3** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá bísə na mpádágá iyuug íbá íni yí. **5:8** Mat 9.6-7 **5:9** 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 **5:10** MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 **5:13** 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 **5:14** Mat 9.2; Zhk 5.16 **5:15** 9.11 **5:18** sɔ ná bwə gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyingə námá ci nə Zembí ji Sóóŋgú ye: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 **5:19** 1.34 **5:20** 3.35 **5:21** Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 **5:22** 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25** 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 **5:27** Mwân mə Múúd: Ntó má kə ná «Mesí Zembí nyə á nti ye». (Wo ji nə ŋkul dúg Dan 7.14.) **5:29** 11.24 **5:30** 4.34

máshwon dí, zə bwəma nə intágúli. ³⁰ Mεε, mə cugé nə ηkul sá sâ nə lúú wâm, mé də sámb mílású nda má də gwág nə Pəpá ná; mə də cígal mílású tútəlí, nəcé mə ádé sọ ná mə sá sâ mé jí yí, nji ná mə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ηgə jí yí.

³¹ «Í mbəm bə ná məmэфwó wə ηgə bwiing lán wâm, bwiingúlə wəηg í nda bə sá búúd bwə máguləg yí. ³² Ká, muud shús wə ηgə bwiing lán wâm, mə mpú ntəg ná bwiingúlə wəηg wúsə búbálé. ³³ Bì á kənd buud wə Yuánes§, nyə á shí ntəg bwiing bí búbálé waamə. ³⁴ Mεε mə aηgə ntəg bwánd né muud bwiingug lán wâm; mə ηgə yida lás ntúni shú ná bí dúgúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ηgə kwan yí, bí á shí ntəg jí ná bí má kəəs nə məηkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mεε jí nə wúl bwiingúlə í ηgə bwiing lán wâm, wəη í ntə wəηg Yuánes nyə á bwiing yí. Misóólúgú Dá nyə á yə mə ηkul ná mə sáag myá, mə ηgə sá myo, mí ηgə bwiing lán wâm ná Dá wə nyə á nti mə. ³⁷ Dá muud nyə á nti mə yé nyəmэфwó ηgə bwiing lán wâm. Bì abwélé gwág kəl dé, kú bwele dúg mpwóombú nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé ηwa jiya bídí mílámúd, nəcé bí aηgə nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bí ηgə sọ ná bí mpúg micilyá myá Kálaad Zembí, bí ηgə téduga ná bí é kwey cug á kanduga kanduga cínəηg; í njúl ná micilyá myəηg mí ηgə bwiing lán wâm. ⁴⁰ Nji bí acéélé zə mádí ná bí bəg nə cug.

⁴¹ «Mə aηgə nə jí ná buud bwə gúmálúg mə. ⁴² Nji, mə mpú bí, mə mpú ná mílám mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dá wə nyə á nti mə nyádí jínád, nji bí alágé mə; ηkí ηgwól múúd mə zé dé jínád í, bí yida lég nyé. ⁴⁴ Bì bí nə ηkul búgula na ntədəlé bí ηgə sọ gúmə mənýúúl má búúd dí? Bì cugé nə ηkul búgula, nəcé bí aηgə nə sọ gúmə í ηgə zhu wə Zembí á ηgwúd nə ηgwúd yí. ⁴⁵ Kúgá ηgə téduga ná mə bá shwəman bí wə Dá. Moyíz muud bí á má kə kəl mílám nyádí yé, nyə wə má bá shwəman bí. ⁴⁶ Nəcé, bí mbəm ηgə búgula Moyíz í, ηki bí má búgula námə mə, nəcé lán wâm

wə Moyíz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí aηgə nə *magulə micilyá myé ni, bí é ka *magulə íciyá byám na ntədəlé?»

6

Yésus mə yə ncúlyá buud idəw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Ja ísá íni í mé shín yí, Yésus mú lína máη mə Galilé bwə də námə jəw ná Tiberyad yí, kə faηwíny. ² Buud bwə mú ηgə bə nyə áncuncuma, nəcé bwə á ηgə dúg a ηgə lwag mimbəl máshimbád. ³ A mú ka bád mbámბəηúđ, kə jí shí wu gwəw, bəηəη *ompwíín bé. ⁴ Na jí ntəg ná, *Oyúden zaη *Páska nyán í mú kúnə-kúnə.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dúg ná ncúlyá buud bwə ηgə zə nyádí, a mú ka jí Fílíp ná: «Sé é ka kusə íbuléd ηgow ná buud óga bwə dág?» ⁶ Nyə á jí ntó ná a gwágúlə ná nda Fílíp nyə é ci ná, nyə á ηgə bwey mpu sá á zó sá yí. ⁷ Fílíp mú bəsa nə nyə ná: «Sé tεem kusə íbuléd təη odanarí mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á ná muud yəsh bə nə jé kákúl.» ⁸ Nyəηg *mpwíín mə Yésus bwə á də jəw ná André yé, mínyəηú mə Shímun Pyēr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwəmə jí nə íbuléd itóon wa, íbuléd í *orzə, nə oshú óbá; ká bímbí dəηg dí nə ηkul ka sá zhwoηg buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jiləgá buud shí.» Zhwoηg ákanda nyə á bə kákúl jəηgúđ, buud bwə mú shín jí shí, je bə búúd otóshin otóon lələ nji budúm. ¹¹ Yésus mú ηwa íbuléd, a mú yə Zembí akíba ná ndéé a mú kaaw búud bwə á bə cínəηg wá. A mú námə sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwə á jí yí. ¹² Ja búúd bwə mə də ná ndéé jílə yí, a mú ci nə ompwíín bé ná: «Kwósúgá íkúl í mé lúg yí, í kú bə sá yúúdúgá.» ¹³ Bwə mú kwós íkúl í íbuléd í á lúg ja búúd bwə á shín də yí, í mú lwánd mábwumú wúm nə məbá.

¹⁴ Ja búúd óni bwə mé dúg Yésus mə sá *shimbá yí, bwə mú ηgə ci ná: «Búbálé, *muud micúndə nyə á bə ná a bá zə shí ga dí óni.» ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwə

5:31 5.36 5:33 1.15, 19, 34 § 5:33 Lán ní í jəlá nə bə sá í ηgə səy Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. 5:36 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 5:37 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 5:38 16.9 5:39 Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 5:41 7.18 5:44 5.41 5:45 Mbá 31.24-29 5:46 Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 5:47 Luk 16.29-31 6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23 6:3 mbámბəηúđ: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 6:4 2.13 6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 6:11 21.9, 13 6:14 Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23 6:15 5.13; 18.36

é zə ɲwa nyə ná bwə ká təl nyə ɲwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiŋgə bád mbámábáŋd nyəméfwó kú nə muud.

Yésus má kyey májúwó d gwôw

¹⁶ Mpwó-kugá, *ompwíin bé bwə mú shulə kə mən. ¹⁷ Bwə mú kəwa byóólád, tí kə faŋwíny, Kapernawúm. Í á bə yídúgú í má bii shí, Yésus kú fwo nyiŋgə seɲgya nə bwo sámbá. ¹⁸ Yáág-yáág ɲkwô nyə á ka zə kuŋg, ikwô tów mən né shwu. ¹⁹ Bwə mú ka ɲgə júgə ná ndéé, ja bwə má kə shwóg je bə ókílomáda otóon ɲkí ósaman* yí, bwə mú dúg Yésus ɲgə kyey májúwó dí gwôw, a ɲgə shísh kúná-kúnə nə byóól dán; bwə mú gwág íkukwendé. ²⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wé éne, kúgá fúnda.» ²¹ Bwə mú ceel ɲwa nyə byóólád, ɲji byóól mú leel kumə bwúŋ, kál bwə á ɲgə kə yí.

Idâw yâ cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

²² Mán mələm, ncúlyá buud bwə á lúg gúl kóómb mən wá, bwə mú dúg ná byóól í á bə cínəŋgú ɲji ɲgwúdugá, dwó ntəg wə í á kə nə *ompwíin yí, Yésus nyə a shíge bád byóól dɔəŋgú; ompwíin bwə á kə bwəméfwó. ²³ ɲji, mósólúgá mósól má á shí wú Tiberyad, nyiŋgə zə kúná-kúnə nə kál Cwámba nyə á yə Zembî akíba ná ndéé bwə mú də yí. ²⁴ Ncúlyá buud óni bwə mú dúg nə tɔə Yésus, tɔə ompwíin bé bwə cúge cínəŋg. Bwə mú ntəg bád mósól mɔəŋgú kə Kapernawúm, kə sɔə Yésus. ²⁵ Bwə mú kə kwey nyə nūŋ mən faŋwíny, bwə mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáy ja?» ²⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí aŋgə nə sɔə mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ɲgə sɔə mə nəcé bí ámə də íbəléd né ndéé jíla. ²⁷ Kúgá ɲgə yáág ná bí bəg nə idâw í də kaag yí, yidagá yáág shú byəŋg í kwíind né muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wə *Mwân mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byə nəcé a ji nyəŋg Dâ nyə a wá məyigyé mə íjwúga yé.» ²⁸ Bwə mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misóólúgú mí Zembî wə ntədəl, sə sáág jí?» ²⁹ Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sósólúgú má

Zembî wúsə ná bí búgúlág muud Zembî nyə á nti yé.» ³⁰ Bwə nə né ná: «Wo má fwo sá jáy é sâ í ntɔə buud fəg ná sə dúgúg ná ndéé sə mú *búgula wo? Wáyé sósólúgú wo má fwo sá yí?

³¹ Osóŋgú bású bwə á də də *mána ja bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Nyə á yə bwo idâw í á ɲgə zhu jəŋ dí yí.» ³² Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Moyíz námə dí nyə á yə bí idâw í á də zhu jəŋ dí yí, Sósŋgú waam wə má yə bí fwámé idâw í ɲgə zhu jəŋ dí yí. ³³ Fwámé idâw í Zembî bísə byəŋg í wú jəŋ dí, zə yə búúd ɔə shí cug yí.» ³⁴ Bwə nə né ná: «Cwámba, dug yə sə idâw byəŋgú ja jêsh.»

³⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə jisə idâw yâ cug. Muud mə zə mádí yé, nyə abále nyiŋgə bwele gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyiŋgə bwele gwág shwáásúlə miná. ³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bí mə dúg mə, ɲji bí aŋgə nə *magula. ³⁷ Búúd bəsh Dâ mə yə mə wá bwə é zə mádí; mə abále ntəg wíŋg múúd mə zə mádí yé. ³⁸ Nəcé, mə mə á shulə wú gwôw nə mə zə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ɲgə jí yí, kú bə sâ mə ɲgə jí yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sâ á ɲgə jí yí jisə ná, mə kú jímbal tɔə muud ɲgwú d á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə bág yida gwúmashi bwo jwów á məzhúgúlá. ⁴⁰ Mə ɲgə ci nə sâ Dâ ɲgə jí yí jisə ná, muud yêsh mə dúg Mwân, a búgula nyə yé, a bəg nə cug á kandugə kandugə; mə ka bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá.»

⁴¹ *Oyúden bwə á ka ɲgə cwaduga nə Yésus, nə a cílə ná: «Mə wé jisə idâw í á wú jəŋ dí yí.» ⁴² Bwə á ɲgə cwaduga ná: «ɲgaá nyə wə Yésus mwân mə Yóseb? Sə má mpú dí sósŋgú bá nyəŋgú? Ká, a zə ɲgə ci ná: «Mə jisə idâw í á wú jəŋ dí yí.»»

⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá ɲgə cwaduga bíméfwó nə bíméfwó. ⁴⁴ Muud cugə nə ɲkul zə mádí té Dâ, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dâ ká námə ka julə múúd í, muud mú zə mádí, mə ka bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá. ⁴⁵ ɲgaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bêsh bwə bá ɲwa mɪnjúgúlá wə Zembî». Kagá mpu ná muud

* **6:19** Osətád məwúm mábá nə ótón, ɲkí ntəg məwúm málóol.

6:31 Sôm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49

6:33 6.41, 51

6:34 4.15; Mat 6.11

6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37

6:36 16.9; 20.29

6:37 17.2, 24

6:38 4.34; Mat 26.39

6:39 10.28; 17.12; 18.9

6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24

6:42 Mat 13.55

6:45 Iza 54.13

6:46 1.18

yêsh má gwág Dâ, a ñwa ñjígú lá yé yé, nyə é zə mádí. ⁴⁶ Ntó jì ná muud nyə abwélé dúg Dâ; námá ñjì muud nyə á zhu wó Zembî yé, nywáá wó nyə a dúg Dâ. ⁴⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cug á kandugə kandugə. ⁴⁸ Mə wó jisá ídâw yâ cug. ⁴⁹ Osóŋgú bín bwá á ðu ðə mána ja bwá á bə shí a shwéeshá dí yí, ñjì bwá á shí yə. ⁵⁰ Idâw í ñgə wú jɔŋ dí yí byáá, í ñgə zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yə. ⁵¹ Mə wó jisá ídâw yâ cug í ñgə wú jɔŋ dí yí. Múúd mə ká ðə ídâw byoŋgú, a bá cugə kandugə kandugə. Idâw mə é yána yí bísə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ə shí ga bwá bág nə cug.»

⁵² Oyúðen bwá mú ka bə nə zhuyâ bwámé nə bwámé bwá ñgə shilə ná: «Nyíga nye jì nə ñkul yə sá mishwun myé na ntúdelé ná sá dág?» ⁵³ Yésus mú cì nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mə ká bə kú ðə míshwun mi Mwân mə Múúd, bí má ká bə kú ñgul mácií mé, bí kú *bə nə cug. ⁵⁴ Muud mə dá míshwun myâm ñgul mácií mâm yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwûmushi nyə jwów á məzhúgúlâ. ⁵⁵ Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bə ídâw, məcií mâm məŋgul. ⁵⁶ Muud mə dá míshwun myâm, ñgul mácií mâm yé mə nada nə mə, mə mə ñwa jija nyé dí lámúd. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyə á ntí mə ná, á ñgə ntâg sá ná mə cúgəg ná, muud mə dá mə yé, mə wó mə é ñgə sá ná a ñgəg nə cugə. ⁵⁸ Idâw í á wú jɔŋ dí yí byáá í cúgə nda idâw ímpáámbo bín í á ðə yí. Bâŋ bwá á ðə, ñjì bwá á shí yə. Muud mə ðə bíga yé, nywáá mə bá cugə kandugə kandugə.»

⁵⁹ Lású Yésus nyə lás ja nyə á ñgə yə buud minjígú lá wáni, nyə á ñgə yə buud minjígú lá myoŋg *mpáánzə minjígú lá á Kapernawûm.

⁶⁰ Ja ompwíin bé bwá á gwág lású yé wəŋg yí, bóól ñkí bulya bwá á cì ná: «Wáni lású í bul nyaan, muud cugé ná nə ñkul ñgə nyiŋgə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíin bé bwá ñgə cwaduga, a mú jì bwo ná: «Lású wâm í má kwal bí bəŋgú? ⁶² Bì mbəm ka meel dúg Mwân mə Múúd ñgə bád

kə kúl nyə á fwo ðu bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shíshim má Zembî wá í ðu sá ná muud cúgəg, ñkul mə múúd í ádé kwíind tóo sâ. Lású mə ñgə lás nə bí ñi wúsə shú ná Shíshim má Zembî í zág bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Njì, bóól búúd wâ na bídí bwá aŋgê nə magulə mə.» Yésus nyə á cì ntáni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yálə búúd minjígú lá yí, nyə á bwey ñgə mpu buud bwá áshígé ñgə magulə nyə wá, a bwey námá mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyiŋgə námá cì nə bwo ná: «Muud cugé nə ñkul zə mádí, Dâ kú fwo sá ná nyân zág.» ⁶⁶ Tééd na fwála níð wá zhwog ompwíin bé bwá á wú nyé dí gwoŋg dí kú ná nyiŋgə ñgə kyey nə nyə yí.

⁶⁷ Yésus nyə á ka cì nə wa wûm nə óbá ná: «Bì báá bí akyéyé?» ⁶⁸ Shímun Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Cwamba, sá é ká nyiŋgə kə wá zó? Wəe jì nə iciyá í ðu yə búúd cug yí. ⁶⁹ Sá mə magulə, sá mə mpu ntâg ná wo jisə Ñkəŋkə múúd má Zembî.» ⁷⁰ Yésus mú bəsa bwo ná: «Ñgáá mə wó mə a féesh bí buud wûm nə óbá? Ká daga, ñgwól á na bídí jisə nə jamb.» ⁷¹ Nyə á ñgə cì Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyót; nəcə, Yúdas nyə á tɛem bə muud á sámbá ompwíin wûm nə óbá, nyə á bə ná nyə wó mə bá kusha nə Yésus.

7

Omínyəŋə ə Yésus kú nə búgə (Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

¹ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú kə ñgə kyey Galilé. Nyə a shígé cɛel kə Yudéa, *Oyúðen bwá á ñgə sə ná bwá gwú nyə. ² Í á bə ntâg íí, Oyúðen zaŋ nyán bwá á ðu jôw ná Zaŋ məbanda* yí í mú kúnə-kúnə. ³ Yésus omínyəŋə bé bwá mú cì nə nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudéa, *ompwíin bwô bwá kág námá dúg mísóólúgú wó ñgə sá myá. ⁴ Ja múúd mə céél ná bwá mpúg nyə yí, nyə ádé nyiŋgə ñgə sá ísâ ishwoó ishwoo. Məma mísóólúgú wó ñgə sá míni, í jii ná wo lwóyág myo bəl-bəl ði.» ⁵ Í á bə na, omínyəŋə bé bwáméfwó nda *búgula nyə. ⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Fwála ðəm í afwóyɛ bə; bí

6:48 6.35; Mbá 2.17 **6:49** 6.31 **6:53** Mat 26.26-28; 1Kr 10.16; 11.23-26 **6:56** 15.4-5 **6:62** Mis 1.9-11
6:63 3.5-8; 2Kr 3.6 **6:64** 13.11; 16.9 **6:67** Mat 16.15-20; Mak 1.24 **6:71** 12.4 **7:1** 5.18 **7:2** Ləv 23.33-34;

Mbá 16.13-15 * **7:2** Zaŋ məbanda í á ðu bə, Oyúðen ðu jì məbanda dí, ðu téduga váál Zembî nyə á ñgə baagulə bwo ja bwá á ñgə cugə məbanda dí shí a shwéeshá yí. Dúgúg vuguli fəb 486. **7:5** 16.9 **7:6** 2.4 **7:7** 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13

bâŋ bi búsa nã fwála ija byêsh.» ⁷ Buud ɔ shí ga bwá cúgê nã ñkul mpíi bî; bwá ñgã mpíi mê, nãcé mã ñgã bwaagulã bwo ná bôw bwo misóólúgú. ⁸ Bi báá kagá, mɛɛ mã akéé zâŋ ñíid, nãcé fwála dãm í afwóyê bwãma. ⁹ Ja nyã á shîn ci nã bwo ntãni yí, nyã á lúg Galilê.

Yésus zâŋ dí Yurúsalem

¹⁰ Yésus nyã á ka námó zã bád kã zâŋ dí omínyonjã bé bwá má bwey kã. Nyã á kã nda muud ñgã shwaaw yé, kú bã bæl-bæl dí. ¹¹ Oyúden bwá á ñgã sɔ nyã zâŋ dí, bwá ñgã jî ná: «A jî ñgow?» ¹² Buud bwá á ñgã bul lãs lãsú yé íkinda dí; bóól bwá ñgã ci ná: «A jî jɔ múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ñgã yida kúl buud jugú». ¹³ Nji, isã íni byêsh í á ñgã bã, muud kú cwééd nyã ná kpwoó, bwá ñgã fúnda *Oyúden.

¹⁴ Zan í á ka zã wóós tútám†. Yésus mú bád kã Luŋ má Zembî kã ñgã yã buud minjígúlá. ¹⁵ Oyúden bwá mú ñgã kãam nyã ná: «Muud éga nyã á mpu dũga bímbí lú kwas ntudélé nyɛ nda sá shikûl?» ¹⁶ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Njígúlá má ñgã jígúli yí í áŋgê nã zhu mãméfwó dí; í ñgã zhu wé muud nyã á nti mã yé. ¹⁷ Múúd mã kã cɛel sá sã Zembî mã jíi yí, a ka mpu ñkí njígúlá wãm í ñgã zhu wé Zembî, ñkí mã ñgã té wo nã lúu. ¹⁸ Muud má ðã té íbwiingyã nã lúu yé, a ðã sɔ ná gúmá í kág nyádí; nji, muud mã sɔ ná gúmá í kág wé muud nyã á nti nyã yé, nywáá jisã tútálí, a cugé nã mæshígã. ¹⁹ Ngaá Moyîz nyã a shí yã bí *mbwoomb mácɛɛ? Nji, kú nã tã muud ñgã baagulã mwo. Nãcé jí bí ñgã sɔ ná bi mã gwú mã yí?» ²⁰ Buud bwá mú bɛsa nã nyã ná: «Jamb í ñgã ntágulã wo. Zã ñgã sɔ ná a gwú wo?» ²¹ Yésus mú bɛsa nã bwo ná: «Mɛɛ mã a sá nji sóólúgú† ñgwûd, í má tí bí mækuú shí. ²² Ngaá Moyîz nyã á ci ná bi dúg sá ábiwáág, í njúl ná nyã dí nyã a tééd dũlã sá ábiwáág, odã wé bwá á tééd. Nji, nda Moyîz nyã á ci ná bi dúg sá ná, bi mú ðã sá ábiwáág wãŋgú tã jwów lú Sábaad. ²³ Bi má magulã ná bi é ðã sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nãcé

bi acéélé caam cɛɛ má Moyîz; kã nãcé jí bí má gwág bôw ja má lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? ²⁴ Kúgá ná ðã ñwa isã nji váál bí ñgã dúg yí, ðugá ñwa isã váál í jóla yí.»

²⁵ Bóól búúd ó Yurúsalem bwá á ka ñgã ci ná: «Ñgaá muud bwá ñgã sɔ ná bwá gwú wé éga? ²⁶ Kã ðugá, nywáá ñgã lãs bæl-bæl dí, bwá nda ci nyã tã sã. Ye micí mísú mí má mpu fwámé mpu ná nyã wé jisá *Krîst e? ²⁷ Sã bâŋ sã má mpú kúl múúd éga ñgã zhu yí, í njúl ná, ja Krîst mã bá zã yí, muud nyã abúle mpu kúl á bá zhu yí.» ²⁸ Ná ndéé, Yésus ñgã yã buud minjígúlá *Luŋ má Zembî, a má shwal ci gwów-gwów ná: «Bi mã mpú mã éɛ? Bí mpu námó kúl má ñgã zhu yí! Kã mã a shígé zã nã lúu wãm, muud nyã á nti mã yé jisã abúgúlag; nji bi ampúyê nyã. ²⁹ Mɛɛ mã mpú nyã, mã ñgã zhu nyádí, nyã wé nyã a nti mã.» ³⁰ Nji nyã á lãs ntãni yí, bwá mú ñgã sɔ mæzhíi ná bwá bii nyã; nji, muud nyã a shígé kúnnya nã nyã, í á bã wãla dé kú fwo wóós. ³¹ Í á ka bã na mæŋkumbã mã búúd mãni dí ná, bóól ñkí bulya bwá á *búgula nyã; bwá mú ñgã ci ná: «Ja Krîst mã bá zã yí, ye a bá nyiŋgã bul sã *mæshimbã cɔ múúd éga?»

Bwá cɛel bii Yésus

³² *Ofarizyên bwá á ka gwág buud bwá ñgã nyímbula ntó lúu má Yésus dí. Bãnôŋ mílúlúú myã ofada bwá mú kãnd ífulish ná bwá kág bii nyã. ³³ Yésus mú ci ná: «Sãnôŋ bí é ñgã na bã fúfwálã ná ndéé, mã mú kã wé muud nyã á nti mã yé. ³⁴ Bi mã bá sɔ mã, kú kwey, nãcé bí cugé nã ñkul bá kã kúl má bá bã yí.» ³⁵ *Oyúden bwá mú ñgã ci bwámé nã bwámé ná: «Ñgow á bá ka kã ná sã nda bá kwey nyã éne? Ye a bá kã búúd búsu bwá á má kã ñgã jî mílõm mí Ogurêk dí wá, kã ñgã yã Ogurêk minjígúlá? ³⁶ A ci nã “Bi mã bá sɔ mã, kú kwey, nãcé bí cugé nã ñkul bá kã kúl má bá bã yí.” Ntó má kã ná jî?»

³⁷ Jwów á mæshíné, jwów zâŋ í kã ðã busulaŦ yí, Yésus nyã a tãw tútálí a mú ci gwów gwów ná: «Ñkí muud ñgã gwág

7:11 11.56 **7:13** 9.22 † **7:14** Zan í á ðã já mwów zanjbã; tútám zan jisã mwów málól shwóg, mwów málól mpús.

7:15 Mat 13.54; Luk 2.47 **7:16** 12.49; 14.10 **7:18** 5.41; 8.50; 12.43 **7:19** 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 **7:20**

8.48 **7:21** 5.9 † **7:21** Yésus ñgã ci lwagúlã nyã á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). **7:22** Mæt 17.9-14; Læv

12.3 **7:23** 5.9 **7:24** 8.15 **7:25** 5.18 **7:26** 4.25; 18.20 **7:27** 9.29 **7:28** 8.55; 17.8, 21, 25 **7:30** 2.4;

7.44 **7:31** 2.23 **7:33** 8.14 **7:33** 13.33; 16.5 **7:34** 8.21; 13.36 **7:37** Læv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbú 22.17

Ŧ **7:37** Zan í á fwo ðã ñgã sɔ yã tãŋ mwów zanjbã kú fwo kyɛɛg, í ka kã busula jwów lú mwóomb (Wo jî nã ñkul dúg sá ni Læv 23.36).

shwáásúlə miná, a zəg mádí zə ŋgul. ³⁸ Muud mə búgúlá mə yé, məjúwó mà cug má é də júg wú nyə lámúd nda miŋgwəǝǝ, námá nda Kálaad Zembî ŋgá ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ŋgə lás ntó yí, nyə á ŋgə ci Nkəŋkə Shíshim í á bə ná, buud bəsh bwá bá *búgula nyə wá bwá bá lág yí; í á bə, Nkəŋkə Shíshim kú fwo zə nəcə Yésus nyə a shígé fwo ŋwa gúmá.

Buud icé íbá

⁴⁰ Í á ka bə, ja búúd bwá á gwág lósú yé ni yí, bóól bwá á ŋgə ci ná: «Búbále, muud éga wá jísá *Múúd micúndá*»; ⁴¹ bóól bāŋ ná: «Kríst wá éne», bóólúgá ka ŋgə ci ná: «Kríst cugé nə ŋkul zhu Galilé. ⁴² Ngaá Kálaad Zembî ŋgə ci gúl kúkúlúd ná *Kríst mə bá zhu mpwoŋ buud mə *Dávid dí? Ntó jí ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betulehem.» ⁴³ Buud bwá mú bə ícə íbá líu má Yésus dí. ⁴⁴ Bóólúgá bwá mú ŋgə jí ná bwá bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnnya nə nyə.

⁴⁵ Ifulísh í má ka kə nyingə. Mílúlúú myá ofada bənəŋ *Ofarizyēŋ bwá mú jí bwo ná: «Bi má bə kú zə nə nyə? Nəcə jí?» ⁴⁶ Ifulísh ná: «Muud nyə afwóyé bwele lás nda muud éne.» ⁴⁷ Ofarizyēŋ ntāg ná: «Bi má námá bíd ná a kúlúg bí júgú éxé? ⁴⁸ Ye bi má fwo bwele dúg wúl cí ŋkí ŋgwól Farizyēŋ mə *búgúlá nyə? ⁴⁹ Zhwoŋ buud bí ŋgá dúg bwá ŋgá *búgula nyə óni bwá ámpúyé máccəx, búsa nə məlweemyá.» ⁵⁰ Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus yé nyə á bə sámbá mící míniíd; a mú ka ci nə bwo ná: ⁵¹ «Ye máccəx mósú má magulə ná shé yág muud məbçé a kú fwo kaad, sə mpu sá nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwá nə né ná: «Wo á zhu námá Galilé? Fwog ná mpu faas, wo ákweye ná ŋgwól múúd micúndá nyə a má bwele zhu Galilé.» ⁵³ †[Bwá mú bwílya, ŋgə kə bwádí mínjów.

8

Mudá nyə á biil mínəəmb dí yé

¹ Yésus nyə mú kə mbúbáməŋ á wəolivyé.

² Ná námá mpámán mpámán, a mú nyingə kə *Luŋ má Zembî, buud bəsh bwá mú kə nyádí. A mú jí shí, tééd ŋgólə yə bwo minjígúlá. ³ Ná ndeé, *Oyíguli ó máccəx bənəŋ *Ofarizyēŋ bwá mú ŋgə zə nə ŋgwól múdá ná a má biil mínəəmbəd. Bwá mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwá nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ŋgə sá mínəəmb. ⁵ Moyíz nyə á yə sə ŋkul *mbwoomb máccəxé ná sə dúg lúmə váál búdá óga məkwóógú ná ndeé bwá fudə. Ká wəe má ci ná jí?»

⁶ Bwá á jí nyə ntáni bwá ŋgə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á líŋgí ná ndeé bwá ó kə shwəman nyə. Nji, Yésus mú nyōw shí, a mú ŋgə cilə nə nyinó jé mándəlúd. ⁷ Bāŋ bwá mú ŋgə yáág ŋgə jí nyə. Né ndeé, a mú bāŋ, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámbád yé téédúg ŋkēny kwóógú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyingə nyōw shí, ŋgə cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd óni bwá má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwá mú ŋgə nyəəs ŋgwúd ŋgwúd ná ndeé bəsh, tééd ócúmbá wósó ontombú. Yésus mú lág na nyəmfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰ Ná ndeé, Yésus mú nyingə bāŋ, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwá mú ŋgow? Kú nə muud mə sámb ná wó jalá nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwámaba, kú nə muud.» Yésus ntāg nə nyə ná: «Mə asámbé námá. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyingə sá sám.»]

Yésus, məŋkenya má shí ga

¹² Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wá jísá məŋkenya má ŋgə kwan buud wá shí ga má. Muud mə bə mə yé nyə abúle bwele kyey yídúgúd, a bá yida bə nə məŋkenya má cug.» ¹³ Ja *Ofarizyēŋ bwá má gwág ntó yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ŋgə bwiing lán wō ntáni kú nə muud mə bwáágulə? Jíni bwiingyá cugé sá búúd bwá máguləg yí.» ¹⁴ A mú bəsa bwo ná: «Təem bə ná məmfwó má bwiing lán wām, bwiingyá jām jísə sá búúd bwá máguləg yí; mə mpú kúl má ŋgə wú yí, nə kúl má ŋgə kə yí. Bi bāŋ bi ampúyé

7:39 14.16; 17.1 **7:40** 6.14 * **7:40** Oyúden bwá á ŋgə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ŋgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyəmfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). **7:42** Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 **7:50** 3.1-2 **7:51** Mbá 1.16-17; 17.6 † **7:53** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 7.53 kə kumə 8.11. **8:2** Mat 26.55 **8:5** Mbá 22.22-24 **8:6** Mat 22.15 **8:7** Mbá 17.7; 13.10 **8:9** Mat 22.22 **8:11** 5.14 **8:12** 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 **8:13** 5.31-32 **8:14** 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 **8:15** 7.24

kúl má ηgá wú yí, nà kúl má ηgá kà yí. ¹⁵ Bì ηgà sámb milésú nji váál dán á buud; mεε mæ asámbé tɔɔ muud lésú. ¹⁶ Í ká ntâg bæ ná mæ sámb lésú, sémyé wâm bæ tâtəlí, nəcè mæ cugé máméfwó, sá Dâ muud nyə á nti mæ wá búsó. ¹⁷ Ngaá jisə cilyá məcεε múnád né buud bwá jəlá nə magulə bwiingyá á buud obá? ¹⁸ Mæ ηgə bwiing lāη wām, Dâ muud nyə á nti mæ yé ηgə námə bwiing.» ¹⁹ Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Shwóongú ji ηgow?» Yésus nə bwo ná: «Bì ampúyé tɔɔ mæ, tɔɔ Sóongú waamə. Bì mbəm mpu mæ, ηki bì má mpu námə Sóongú waamə.»

²⁰ Yésus nyə á ηgə lás ntáni a ηgə yə buud minjígulá *Luj má Zembí, a njúl kúl kúm í á bæ yí, muud kú séémə mbwá ná á bii nyə. Bwá á shígé bii nyə nəcè í á bæ wəla dé kú fwo wós.

Yésus mæ zə kyey

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Mæ zə kyey, bì mæ bá sɔ mæ, nji bì mæ bá yə bì njúl nə *sám wún. Bì cugé nə ηkul kə kúl má zə kə yí.» ²² *Oyúden bwá mú ηgə ci ná: «Ja á ηgə ci ná: “bì cugé nə ηkul kə kúl má zə kə yí” ni, ye a zə gwílya nyúul?» ²³ A mú ci nə bwo ná: «Bì bāη bì búse buud ɔ shí ga, mεε jisə muud a gwôw. Bì bāη shug dán dúsə wa shí gaád, mεε shug dām cugé wa shí gaád. ²⁴ Gwə wə mæ ámə cí nə bí ná bì mæ bá yə nə misəm mín yí. Nəcè, bí má ká bæ kú *magulə ná mæ jisə*, bì mæ bá yə nə misəm mín.» ²⁵ Bwá mú jì nyə ná: «Wo wə zə?» Yésus mú bεsa bwo ná: «Mæ jisə nda má ηgə bwey jaaw bí té sá ámə tééd yí ná. ²⁶ Mæ jì nə zhwog isá má lás nə bì, nə byəong bisé ná mæ sámbúg yí. Nji, muud nyə á nti mæ yé jisə búbalé, mæ ηgə ntâg jaaw buud sá mæ á gwág nə nyə yí.» ²⁷ Bwá á shígé gwág na nə nyə á ηgə ci Zembí Sóongú. ²⁸ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí má bá bāη *Mwān mæ Múúd yí, bì má bá ka mpu ná mæ jisə†, mæ anjé nə sá tɔɔ sá nə lúu wām, mæ ηgə lás námə nda Dâ nyə á jíguli mæ ná. ²⁹ Sá muud nyə á nti mæ wə búsó. Nyə a shígé lúgə

mæ məmé, nəcè mεε má dɔ sá nji sá á jì nə ηkul magulə yí.»

³⁰ Ja Yésus nyə á ηgə lás ntáni yí, zhwog buud bwá á *búgula nyə.

Nə bwán ó Aburaham, nə bwán ó Njwú məjamb

³¹ Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwá á *búgula nyə wá ná: «Bì má ká nada mádí íciyá di, mpu ná bì búse wámbulə bæ *ómpwíin bām, ³² bí ka mpu óbúbalé, óbúbalé bəongú ka bá sá ná bì bəg ofulí.» ³³ Bwá mú bεsa nə nyə ná: «Sé búse mpwoη mæ *Aburaham, sá abwélé bæ málwaa mæ múúd. Nəcè jì wó mpú ci nə sá ná: “Bì ka bá bæ ofulí” yí?» ³⁴ Yésus mú bεsa bwo ná: «Búbalé, má jaaw bí ná, muud yēsh mæ sá *sám yé, jisə lwaá lú misəm. ³⁵ Lwaá í ádé ntâg jì njów kandugə, mwān a njów nywáá má dɔ jì kandugə kandugə. ³⁶ Nə ndeé, Mwān mæ Zembí mæ ká yíl bí mányámád í, bí bæ fwámé ofulí. ³⁷ Mæ mpú ná bì búse mpwoη mæ Aburaham; ká bí ηgə sɔ ná bì mæ gwú mæ, nəcè kéel dām í anjé nə jəla nə bì. ³⁸ Mεε ηgə jaaw sá má á dúg wə Dâ yí; bì bāη ηgə ntâg sá isá bí á gwág nə sóongú wún yí.» ³⁹ Bwá mú bεsa nə nyə ná: «Sóongú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntâg nə bwo ná: «Í mbəm bæ ná sóongú wún wə Aburaham í, ki bí ηgə sá misóólúgú Aburaham nyə a sá myá. ⁴⁰ Ká dúgá, bì mú ηgə cεel gwú mæ, í njúl ná mεε má jaaw bí búbalé má á gwág nə Zembí yé. Aburaham nyə a shígé sá ntó. ⁴¹ Bì ηgə sá misóólúgú mí sóongú wún.» Bwá mú ci nə nyə ná: «Sé cugé bwān wā tóon, sé búse nə sóongú ηgwúd jì Zembí.» ⁴² Yésus nə bwo ná: «Í mbəm bæ nə sóongú wún wə Zembí, ki bí ηgə cεel mæ, nəcè ja má jì wa ga, mæ á zhu nyədí. Mæ a shígé ntâg zə nə lúu wām, nyə wə nyə á nti mæ. ⁴³ Ká nəcè jì bí anjé nə gwág lésú wām yí? Jisə nəcè bí cugé nə ηkul gwágulə kéel dām. ⁴⁴ Sóongú wún wə Njwú məjamb, bí ka námə ηgə cεel sá isá sóongú wún má dú gwág yéesh yí. A jì ηgwúl buud tééd mátéédúléd; a cugé nə ηkul bwele bwiing

8:17 Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4 **8:21** 8.14 **8:23** 3.31 **8:24** 13.19

* **8:24** Ciyá ni í jəlá nə bæ sá Zembí nyə á ci kúl nyə á lésha nə Moyíz yí. (Wo jì nə ηkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ηgə lwágulə né nyə wə Zembí. **8:28** 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ηgwúd nə 8.24 nə 8.58: á cεel ci ná «Bì mæ bá mpu múúd má jì yé.» **8:30** 2.23 **8:31** 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 **8:35** MmN 21.2 **8:36** Gal 5.1 **8:37** 5.18 **8:39** 8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1 **8:44** Mat 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8

óbúbálé, nəc é obúbálé bwá cugé nyádi cugud. Yé bwiingúlə íjǝǝ í bwey námə də nyîn ná a jí amádi íjǝǝ, nəc é a jí mbíya njínjǝǝ, nyə wá íjǝǝ sǝǝngú. ⁴⁵ Ká bi anǝ nə búgula mə nəc é mee ngə jaaw bí obúbálé. ⁴⁶ Zə á na bídí jí nə nkul máalə mə ná mə má səm yé? Ká, mee ngə jaaw bí obúbálé, bi má ban ka *magulə mə nə jí? ⁴⁷ Múúd mə ká bə yé má Zembí, a gwágulə mákéel má Zembí. Ká bi bāñ bi agwágúláyé, nəc é bí cugé bǝǝng wá Zembí.»

⁴⁸ Oyúden bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sə shí mpu cí ná wo jí mwā Samaríya, ná wo jí nə jamb.» ⁴⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mee cugé nə jamb, mee ngə gúmal Sǝǝngú waamə, bi bāñ kú gúmal mə. ⁵⁰ Mee mə anǝ nə sǝ ná mə nwa gúmal. Muud ngə sǝ ná mə bág nə gúmal yé jisə, nyə wá má də cígal mílású. ⁵¹ Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə ká bə íciyá byām, a kú bá bwelə yə.» ⁵² Bwá nə né ná: «Sə má ka mpu ja gaád ná wo jí nə jamb. Aburāham nyə á yə, *buud ə mícúndə yə; wəe má cí ná: múúd mə ká bə íciyá byām, a kú bá bwelə yə. ⁵³ Wəe má bul bə fwámé múúd ntǝ sǝǝngú wúsú Aburāham muud nyə á yə yé? Wó ntǝ námə búúd ə mícúndə buud bwá á ngə yə wá? Wo ngə ccel cí ná wo jí jí?» ⁵⁴ Yésus mú bəsa ná: «Má ká ngə nwa gúmal məmǝfwó, í bə ntǝ cwag. Dā wá ngə sá ná mə nwaǝ gúmal, nyə muud bí ngə kudə ibud ná: “A jisə Zembí wúsú” yé. ⁵⁵ Bi ampúyé ntǝ námə nyə. Mee mə mpú nyə. Má ká cí ná mə ampúyé nyə, mə bə njínjǝǝ nda bí. Ká mee mə mpú nyə, mə ngə ntǝ námə bə íciyá byé. ⁵⁶ Sǝǝngú wún Aburāham nyə á bwey kǝǝs nə məshusug nə tédúgalə ná a bá dúg jwǝw mə bá wǝǝs yí; nyə a shí námə dúg jwǝw dǝǝngú, a kǝǝs ntǝ nə məshusug. ⁵⁷ Ja Oyúden bwá má gwág ntúni yí, bwá mú cí ná nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mátóǝn, wó cí ná wo a dúg Aburāham í?» ⁵⁸ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Aburāham nda námə fwo bə, mə jisə†.» ⁵⁹ Oyúden bwá mú ntǝ nkény mákwóógú ná bwá lúmə nyə; Yésus mú shwaaw ná ndéé, nyǝǝs cúwo tǝǝn.

9

Yésus má lwag áncím-ncím

¹ Yésus ngə cǝ ntúni, a mú dúg ngwól múúd ná nye nyə a byél a njúl áncím-ncím. ² *Ompwíin bwá mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél áncím-ncím ní, í á bə nəc é *səm má zə, ye nyəméfwó səm yé, ye obyól bé?» ³ Yésus mú bəsa ná: «Í á shígé bə nəc é səm, mbô; kú bə tǝǝ səm yé, kú námə nyingə bə səm obyól bé. Í á yida bə ná buud bwá dúgúg sá Zembí jí nə nkul sá yí na nyádi. ⁴ Í jí ná shé sáag iséy í múúd nyə á ntí mə yé, té mwásə wúsə ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntǝ nə nkul sēy mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wá jí máñkenya má ngə kwan buud wá shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shín cí ntúni yí, a mú sey mántənd shí, a fugə mwo nə məndəlú ná ndéé, a bwiid áncím-ncím ish wáfá byǝǝng míshúd. ⁷ A mú cí ná nyə ná: «Kyeyág kə gusa cwoogú bwá jǝw ná Siloy yí» (Siloy mə kə ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kə, kə gusa ná ndéé a mú nyingə a ngə dúgya. ⁸ Ná ndéé, nə buud bǝnǝñ bwá á də bə məbwugúlu wá, nə bǝǝng bwá á də dúg a dúgə gwáámə buud isá wá, bwá mú ngə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á də jí wá a dúgə gwáámə búúd isá yé?» ⁹ Í á ka bə, bóól bwá ngə cí ná: «Jísə nyə», bóólúgá ná: «Mbô! A yida bəǝla nyə.» Nyəméfwó mú ngə cí ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwá mú jí nyə ná: «Ntədəlé mísh mə ámə bāñ wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwá ngə jǝw ná Yésus yé nyə ámə fugə ish wáfá bwiid mə míshúd, a mú cí ná mə ná mə kág gusa Siloy. Mə ámə ka námə kə, kə gusa ná ndéé, mísh má mú dúgya mə.» ¹² Bwá mú shilə nyə ná: «Muud wǝǝngú jí ngow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwá mú kə nə muud nyə á də bə áncím-ncím éne *Ofarizyēñ dí. ¹⁴ Jwǝw Yésus nyə á fugə ish wáfá bwiid múúd éne míshúd ní í á bə ntǝ jwǝw lú Sábaad. ¹⁵ Ofarizyēñ bwá mú námə jí múúd éne váál mísh má ámə dúgya nyə yí. A mú bəsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ish wáfá míshúd ná ndéé, mə

8:46 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5 **8:47** 10.27; 18.37 **8:48** 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22 **8:50** 7.18 **8:51** 5.24
8:53 4.12 **8:55** 4.34; 7.28-29 **8:58** 1.1; 17.5 † **8:58** Váál ngwúd nə 8.24 nə 8.28. **8:59** 10.31 **9:2** MmN 20.5; Eze 18.20; Luk 13.2, 4 **9:3** 11.4 **9:4** 5.17 **9:5** 8.12 **9:6** Mak 8.23 **9:8** Mís 3.10 **9:14** 5.9 **9:16** 7.43; 9.33; 10.19

mú kə gusa, mə músə ntəg dúgya.» ¹⁶ Ja bwé má gwág ntó yí, bóól Ofarizyên bwé mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sâ ni yé nyə anjê nə wú wə Zembî. Dugá, nyə agúmálé jwôw lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sóol misém ji nə ηkul sá mbiú *shimbá ni?» Bwé mú bæ nə mbéégí mpádúgá nyəj. ¹⁷ Bwé mú nyingə jî áncím-ncím ná: «Wεε ηgə dúg ná muud nyə ámə bēny wo mísh éne ji ntədəl?» Nyə ná: «A ji *muud micúndá má Zembî.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwé mú sá məshwán nə muud éne nyə a shígé bæ áncím-ncím ná ndeé mísh má mú dúgya nyə. Bwé mú ntəg kənd búúd kə jôw obyól bé, ¹⁹ zə jî bwo ná: «Ye mwân wún bí má də ci ná nyə a byél áncím-ncím wə éga? Ka ntədəlé a mú ηgə dúgya yé?» ²⁰ Obyól bwé mú bəsa ná: «Sé má mpú ná mwân wúsú wə éne, ná nyə a byél áncím-ncím. ²¹ Nji, váál í má zə wóós ja gaád ná a ηgág nə dúgya yí, sá bāη sá ámpúyé; sá kú námá mpu múúd nyə ámə bēny nyə mísh yé. Shílúgá nyəméfwó, a bəsa, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyól bwé á bəsa ntáni nəcé bwé á fúndá Oyúden. Oyúden bwé á bwey tōw cún nə ηkí muud má məm ná Yésus ji *Kríst í, bwé yíl múúd wəηg *mpáánzə minjígúlad. ²³ Gwé wə bwé á shwal ci ná: «Shílúgá nyəméfwó, a cugé ná mwántombú, nyəméfwó bəsa sâ í dúgyá nə nyə yí.»

²⁴ Ofarizyên bwé mú nyingə jôw múúd nyə á də bæ áncím-ncím éne ja ábeé zə ci nə nyə ná: «Yág Zembî gúma. Sá má mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne ji sóol misém.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «ηkí a ji sóol misém óo, mee mə ampúyé. Mεε mə mpú nji sâ ηgwûd ná: mə á də bæ áncím-ncím, mə mú ηgə dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwé mú nyingə jî nyə ná: «Nyə ámə sá wo ji? Ntədəlé nyə ámə bēny wo mísh yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «ηgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bi má cεel ná mə nyingəg jaaw bí ja ábeé? Bi wál námá cεel zə bæ ómpwíín bé?» ²⁸ Bwé mú lwî nyə ná ndeé bwé ná: «Wo wə ji *mpwíín yé. Sá báá, sá bəsə ompwíín ó Moyíz. ²⁹ Sá má mpú ná Zembî nyə a lésha nə Moyíz, sá ámpúyé nyíni nyεε ηgə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á də bæ áncím-ncím yé mú ci ná: «Mə

káám ná bi ampúyé á ηgə zhu wá; ká nywáá má bēny dí mə mísh í. ³¹ Sá má mpú ná Zembî nyə áde magulə májəgula má ósóol ə misém. Nji, muud ηgə yə Zembî gúma yé, á ηgə sá sâ Zembî mə jí yé, Zembî magulə májəgula mé. ³² Sá abwélé námá fwo gwág ná muud má bēny áncím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbəm bæ ná muud éne nyə anjê nə wú wə Zembî, a kú bæ nə ηkul mə sá tə sâ.» ³⁴ Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Wεε mbéé sâ í á byél misémád ncindí nə ncindí yí, wó cεel zə yə sá minjígúla?» Bwé mú ntəg wíηg nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwé ámə wíηg múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jî nyə ná: «Ye wo búgúla *Mwân mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwamba, Mwân mə Múúd wə zə ná mə búgúlag nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wə wó ηgə dúg á ηgə lésha nə wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwamba, mə má *búgula.» A mú kú mpwóombú shí na wə Yésus.

³⁹ Ná ndeé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mə zə sámb ηkúmba lésú. Sémyé lésú wəηg wúsə nə mə zə sá nə wəáncím-ncím bwé dúgyág, buud bwé ηgə dúgya wá bæ wəáncím-ncím.» ⁴⁰ Búbaalé Ofarizyên bwé á bæ cínəηg wá bwé mú gwág á má ci ntó, bwé mú shilə nyə ná: «Ntó ji ná sá bí námá wəáncím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bi mbəm bæ wəáncím-ncím, bi kú bæ nə misém. Ká bí ηgə ci ná: “Sé ηgə dúgya”, sém wún í má nada.»

10

Jəjə mbaagulə itəw

¹ «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə ké ηkáál itəw dí yé má ká bæ kú nyí mpumbéd, a yida kə kyey zhí shúsú, kə ntə kóógúlad gwôw, nyíni múúd jisə juwál, a jisə zhiləηgaanə. ² Muud nywáá má nyí mpumbé dí yé, mbaagulə itəw wə éne. ³ Í də bæ, muud má də baagusə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itəw í mú gwág mbaagulə wáη kál. A mú ηgə jôw itəw byé, jôw təw jēsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á má shín cúwál byēsh tóón yí, a kə tōw byo shwóg, í ka ηgə bə nyə nəcé í ηgə yag kál dé. ⁵ Itəw í cúgé nə ηkul bwεε bə njínə muud, í yida ηgə túb

nyə, nəcé í ádé yag mákâl má ójínə ɔ búúd.»

⁶ Yésus nyə á ηwa bwo mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wámbulə sâ nyə á ηgə cɛel ci yí.

⁷ Ná ndéé, a mú ka nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mɛɛ wá jísé mpumbé ηkáál itəw. ⁸ Buud bēsh bwá á tééd zə nə mə wá búsə ijúwâl, izhilunghaná, itəw í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wá jísé mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dág cug; nyə é də nyíi, də cúwo, a kwey ídūw. ¹⁰ Juwâl í də zə nji ná í zá júwo, zə gwú, zə caam. Mɛɛ mə á zə shú ná buud bwá bág nə cug, bwá bág nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wá jísé jɔjɔ mbaagulə itəw. Jɔjɔ mbaagulə má də kɛenzh cug jé shú itəw byé. ¹² Nyənyə mbaagulə mə séy nji shú *mwaané yé, a cugé fwámé mbaagulə itəw, a mpú ná itəw í cugé nyə byé yí; á də bə, á ká dág ηkweny ηgə zə, a myaas itəw, a túb; ηkweny mú zə ηgə bii itəw, itəw í ηgə cɛima. ¹³ A sá ntó nəcé a ηgə sɛy ibamba, itəw í acéyé nyə lámúd.

¹⁴ «Mɛɛ wá jísé jɔjɔ mbaagulə itəw, mə mpú itəw byâm, itəw byâm mpu mə, ¹⁵ námə nda Dâ mə mpú mə, mə mpu námə nyə ná. Má kɛenzh cug jâm shú itəw. ¹⁶ Mə ji námə nə bíl itəw, byâη í cugé wa ηkáál gaád. Í jii ná mə kyéyug námə nə byo, í é gwágulə kál dâm ná ndéé sɔanz mú bə ηgwúdâ, mbaagulə námə ηgwúdâ. ¹⁷ Dâ má cɛel mə nəcé mə kɛenzh cug jâm ná mə bá nyingə ηwa gwo. ¹⁸ Muud nyə adéégé mə cug jâm; məmɛfwó wá má kɛenzh gwo. Mə ji nə ηkul mə kɛenzh cug jâm, mə nə ηkul mə nyíngé ηwa gwo: wáda Dâ nyə á yə mə wé cí.»

¹⁹ Lású Yésus nyə á ηgə lás ni í á sá mbéégí mpádúgá *Oyúden. ²⁰ Bóólúgá ηkí bulya bwá á ηgə ci ná: «Jamb í má bii nyə, í mú ηgə sá ná a lásúg ilís-lís; kúgá ná ηgə gwágulə nyə.» ²¹ Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí ini; jamb í cugé nə ηkul bwelə bēny áncím-ncím mísh.»

Bwá kudəwa Yésus

²² Zan ifúb mpáánzə* í á ηgə sɛy Yurúsalem, í á bə fwála lə ηkwân. ²³ Yésus nyə á ka bə *Lun má Zembî, a ηgə kyey kál bwá á gwiid ná Nyíngúlét má Sálumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwá á ka kə lyɛ nyə, kə jii nyə ná: «Wo é ka bá səl sá milám shí jáyé ja? Nkí wo wá jísé *Kríst, jaawug sá ná kpwoó.» ²⁵ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bí ηgə shwána. Misóólúgú má ηgə sá jínə má Dâ dí myá mí ηgə námə lwágulə ntó. ²⁶ Mí ηgə tɛem lwágulə ntó, bí ηgə shwána shwánág, nəcé bí cugé mádí sɔanz itəw dí. ²⁷ Itəw byâm í də gwágulə kál dâm; mə mpú byo, í də bɛ mə. ²⁸ Mɛɛ ηgə ntâg yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwelə yə, muud nyə abúle námə bwelə déég mə byo mbwád. ²⁹ Dâ muud nyə á yə mə byo yé má ntə múúd yēsh ηkúlud; muud cugé nə ηkul déég nyə sâ mbwád. ³⁰ Sá Dâ sá búsə nda muud ηgwúd.»

³¹ Oyúden bwá mú nyingə ηkēny mákwóógú ná bwá gwú nyə nə ndí. ³² Nji, Yésus mú jii bwo ná: «Mə má lwágulə bí jɔjɔ mísóólúgú mí ηgə zhu wá Dâ myá, bí má cɛel gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə jɔjɔ sóólúgú; sá má yida cɛel gwú wo nəcé wo ηgə lás nə Zembî *bwaasúle mpu; wɛɛ njúl muud, wo ηgə bále ci ná wo jii Zembî.» ³⁴ Yésus mú fɛel ná: «Ŋgaá cilyá wúsə bídí kálaad məcɛéd ná: “Bí búsə ozembî” ³⁵ Na mə lwágulə ná buud Zembî nyə á ηgə lás nə ndí wá, Kálaad Zembî mə jôw bwo ná ozembî. Ká jii? Muud nyə ajáláyé nə yíl sâ Kálaad Zembî ηgə ci yí. ³⁶ Bí bāη bí mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féesh, a mú nti shí ga dí yé, bí má ci ná mə ηgə *lás nə Zembî bwaasúle mpu nəcé mə ηgə bwaagulə ná mə jii Mwân mə Zembî. ³⁷ Nkí mə anjé nə sá mísóólúgú mí Dâ, shwánágá mə. ³⁸ Nji, ηkí mə ηgə sá myo, bí tɛem ηgə shwána mə, *maguləgá mísóólúgú; bí má ká

10:6 16.25 **10:8** Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3 **10:9** 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 **10:11** jɔjɔ mbaagulə itəw: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 kɛenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 **10:12** Mis 20.29 **10:14** 10.27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19** 9.16 **10:20** 8.48 * **10:22** Bwá á də tédaga jwów Yúdas Makabé nyə á nyingə fúb alatâr á Mpáánzə yí, nyə a sá gwo ηgé mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sâ sá ηgə jôw ná nyíngulé ni í cugé zhizhe mpumbé; jísə milwoη mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág. **10:24** Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3, 14 **10:28** 5.24; 6.39 **10:30** 5.18; 17.21 **10:31** 11.8 **10:33** Ləv 24.16; Mat 26.65 **10:34** Sôm 82.6 **10:36** 1.34 **10:38** 10.25 **10:39** 7.30; 8.20

magulə myo, bí yag, bí mpu námá ná Dâ njul mádí, mə njúl wə Dâ.» ³⁹ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá mú nyingə sə ná bwá bii nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyingə lína kə Zhurdê fanwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ngə duu buud yí, a mú kə ji wu. ⁴¹ Zhwog buud bwé mú də zə nyádí. Bwé mú də ci ná: «Yuánes nyə a shígé bwelə sá təə *shimbá; nji, sâ jêsh nyə á ci shú má múúd éga yí jisə búbálé.» ⁴² Zhwog buud bwé mú *búgula Yésus kúkúl jəngəd.

11

Shwiy mə Lazâr

¹ Ngwól múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betanî, ləəm mə Mariya bá mínyəŋə shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka kwas. ² Lazâr nyə á kwas éne nyə á bə ncwúm mə Mariya, Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda məkuúd, a fím mwo nə shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwé á ka kənd Yésus məkál ná: «Cwámba, muud woó ngə kwas.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál máni yí, nyə á ci ná: «Bwas ni í cúgé kwas shwiy, í yida bə kwas i é sá ná Zembî ŋwág gúmá yí, í ka námá sá ná *Mwân mə Zembî ŋwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á də bul cəel Mááta bá mínyəŋə shilə Mariya, nə Lazâr. ⁶ Ná ndeé, nyə á tɛem gwág ná Lazâr ngə kwas í, nyə á fwo nyingə cínɣali mwôw mábá kúl nyə á bə yí. ⁷ Mpúsə mwôw mábá məŋgə, a mú ka ci nə *ompwíin bé ná: «Shé nyingəgá kə Yudéa.» ⁸ Ompwíin nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwé mə nywá fwo kúnəw gwú wo nə məkwóógú nún Yudéa, wó cəel námá nyingə kə wu?» ⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ŋgaá mwásə wí nə məwəla wúm nə mábá? Múúd mə ká ngə kyey məwəla məŋg di, nyə abúle ngə mága, nəcé nyə é ngə dúg ŋgúnɣəŋ yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ngə mága, nəcé kú nə ŋgúnɣəŋ lámúd.» ¹¹ Ja nyə á shín ci ntáni yí, nyə ná: «Shwə wúsú Lazâr mə kə gwád, nji, mə é kə juuməshi nyə.» ¹² Ompwíin ntəg ná: «Cwámba, ŋkí Lazâr mə kə gwə di, nyə é yál.» ¹³ Í á bə, Yésus ngə cəel ci ná Lazâr mə yə, bəŋ bwé ngə dúg ná a ngə ci gwó múúd mə də

ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwoó ná: «Lazâr mə yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jəng í é sá ná bi búgúlág. Ná ndeé, ŋkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwé á də námá nyingə jôw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ompwíin ná: «Ŋkyená, shénəŋ Cwámba bəsh kág námá yə.»

Yésus ji Cəg

¹⁷ Ja Yésus mə kə wóos yí, a mə kə kwey ná Lazâr mə bwey dəw mwôw mánə. ¹⁸ Nda wúlə Betanî kə Yurúsəlem wúsə jee bə ókílómda ólól* ná, ¹⁹ zhwog *Oyúden bwé á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiy mə ncwúm wəŋ. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zə wóos yí, nyə á ləel kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nye njúl ná shí, njôw. ²¹ Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bə wa, ŋki ncwúm waamə shígé yə. ²² Nji, təə kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sâ jêsh wó é gwáám nyə yí.» ²³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwúm woó mə bá gwúm.» ²⁴ Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwúm ja búúd bwé bá gwúm jwów á məzhúgúlá yí.» ²⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wə mə də gwúməshi búúd, də nyingə yə bwo cəg. Muud mə *búgúlá mə yé, a tɛem yə, a bá nyingə cəgə. ²⁶ Muud ngə ntəg cəgə yé ká *búgula mə, a kú bá bwelə yə. Ye wo *magulə ntó?» ²⁷ Mááta ná: «Haaw Cwámba. Mə mə magulə ná wo jisə *Křist, *Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» ²⁸ Ja Mááta mə shín ci ntáni yí, a mə kyey kə jôw mínyəŋə shilə Mariya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwámba mə wóos, a ngə jôw wo.» ²⁹ Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə a tów ná máás kə wə Yésus. ³⁰ Í á bə, Yésus kú fwo nyí bəŋ ləəmud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. ³¹ Oyúden bəŋəŋ Mariya bwé á bə njôw bwé ngə cəel cweel nyə lám wá bwé mú dúg á tów ná máás cúwo tóon. Bwé mú bɛ nyə, bwé ngə dúg ná a kə jii shwónud. ³² Mariya mə kə kumə kúl Yésus nyə á bə yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí

10:40 1.28 **10:41** 1.29-34; 3.27-28 **10:42** 2.23 **11:1** 12.1-3; Luk 10.38-39 **11:3** 11.36 **11:4** 9.3; 17.1
11:8 8.59; 10.31 **11:9** 8.12; 12.35-36 **11:11** Mat 9.24 **11:16** Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24 * **11:18**
 Osaťad wúm nə ótəon. **11:21** 11.32 **11:24** 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 **11:25** 5.21, 24; 8.51 **11:27** 1.34; 4.25
11:32 11.21

məkuú, nyə ná: «Yé Cwámba, wo mbâm bə wa, ŋki ncwûm waamá shígé yə.» ³³ Yésus mú dúg Mariya bânêŋ Oyúden bwá á ŋgə lúgal nyə wá bwá ŋgə jii, mbəəm mú shwiy nyə nyúúlád, mitédúgá búbulə nyə lámád. ³⁴ A mú jî ná: «Bi á dul nyə ŋgow?» Bwá nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwámba.» ³⁵ Yésus mú ntâg jii. ³⁶ Oyúden bwá mú ŋgə ci ná: «Bi mé dúg íi, nyə á bul ceeł nyə ɛ́.» ³⁷ Bóólúgá wá bwádí sámbád bāŋ bwá mú ŋgə ci ná: «Ŋgaá muud éga wə nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bə nə ŋkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúmúshí Lazâr

³⁸ Yésus mbəəm mú nyiŋgə shwiy nyúúlád, a mú kə kúl bwá á dul Lazâr yí. Shwoŋ í á bə ku, mbwagulá kwóógú, bwá ka fad nə dól kwóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Máata á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwámba, a mé dəw mwôw mánê múús, a mú ŋgə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgaá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembî nyə é ŋwa gúmá ná.» ⁴¹ Bwá mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bân mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dâ, mə yə wo akíba nəcé wo ámə magulə májəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ŋgə mpu ná wó də magulə májəgula mām ja jêsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwog buud bwá má lyɛ mə óga bwá mpúg nə wo wə wo ámə nti mə.» ⁴³ Ja á mé shîn lás ntáni yí, a mú kîm nə ŋkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bə mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ŋgwóólá mákuú nə məbwád, mpwóómbú ŋgwóólá nə kúl káándá. Yésus mú ci nə buud ná: «Wiinzhugá nyə isâ íni bi bídúg nyə, a kág.»

Ciŋú-cindâ ná Yésus yág

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwog *Oyúden bwá á zə wə Mariya wá, bwá á dúg sâ Yésus nyə a sá yí, bwá mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwá á kə *Ofarizyêŋ dí, kə jaaw bwo sâ Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myâ ofada bânêŋ Ofarizyêŋ bwá mú sɛɛŋg *Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembî, kə ci ná: «Muud éga ŋgə bul sá

*məshimbá. Shé má sá ntədəł? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ŋgəg nə kə shwóg íi, buud bēsh bwá é búgula nyə nə ndéé, buud ɔ Róma bwá zə ntâg íi, zə búgə Mpáanzá íshé, bwú námə ləəm íshé.» ⁴⁹ Ŋgwól múúd wāŋ nə jíná ná Kayíf íi, nyə muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbû wəonŋ dí yé mú ci ná: «Bi agwágé təw sâ na lású níid. ⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bə bí nə mfií ná muud ŋgwûd yág shú kúl búúd jêsh ncindî, ləəm í nda jɛ wêsh íi?» ⁵¹ Lású nyə á lás wəonŋá, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bə ná, nda nyə á bə Ajəláci á ofada mbû wəonŋ dí ná, nyə a lás tãŋ *muud micúndá ná í á jii ná Yésus yág shú ləəm wêsh; ⁵² kú námə bə nji shú ləəm wáméfwó, a yə shú nə bwân ó Zembî básé íciimí iciimí wá bwá séɛŋgyag bə sâ ŋgwûd. ⁵³ Jwôw ni wə bwá á ŋwa cigulá ná bwá gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyə mú yəw ŋgəla kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden básé yí; a mú kə kóómb ləəm jísə ŋgɛɛ shí a shwéeshá dí yí, bânêŋ *ompwíin bə kə ji dánd bwá á də jôw ná Ifrêm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúden nyə á bə kúná-kúnə ná, zhwog buud bwá á ŋgə wú mákwáádé máŋúđ ŋgə bád kə Yurúsəlem ná bwá kə ŋgə gusa miŋgusa mi yábá†. ⁵⁶ Bwá á ka ŋgə sɔ Yésus ná ndéé, kúl bwá á bə *Luŋ mə Zembî yí, bwá á ŋgə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dúg ná ji? Nyə ajeyé zə zāŋ dí.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú myâ ofada bânêŋ Ofarizyêŋ bwá mé ci ná í bág ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí, bágúlág, bwá kág bii nyə.»

12

Labínda mə Mariya

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í mé lúg mwôw mäsaman nə *Páska *Oyúden zəg bə, Yésus mə kə Betani, dánd mə Lazâr Yésus nyə a gwúmushi yé. ² Bóól búúd ɔ dánd dəonŋú bwá á ka sá dína lúu mə Yésus dí. Máata nyə á bə a ŋgə sá milwámá dína jəonŋúđ, Lazâr njúl sámbá búúd bânêŋ Yésus bwá á ŋgə də wád. ³ Mariya mú ka ŋwa labínda álal-kus bwá á

11:35 Luk 19.41 **11:37** 9.6 **11:38** 20.1; Mat 27.60 **11:42** 12.30 **11:44** 20.6-7 **11:45** 2.23 **11:47** 2.11; Mat 26.3-5; Mis 4.16 **11:49** 18.14 **11:52** 10.16 **11:53** 5.18 **11:54** 5.13; 7.1 **11:55** 2.13; Ilŋ 19.11-20; 2Ib 30.17-18 † **11:55** Oyúden bwá á də sá miŋgusa ná bwá gusa milám myáŋ shú zələ də Páska. **11:56** 7.11 **12:1** 11.1-2 **12:2** Luk 10.40 **12:3** Luk 7.37-38 * **12:3** nâr: Jisə wúl kəłl í dúgə mpə námə nda ntanga.

sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ɲwa labínda ni kúl ɲjwəmbə, zə gwááɣulə Yésus məkuúd né ndeé a mú fīm nyə mwo nə shilú jé; məcud mə labínda mə mú lwánd ɲjów wêsh. ⁴ Ɲgwól *mpwíín mə Yésus nyə á bə cínɔŋg né Yúdas Iskariyôt, mpwíín nyə á bə né nyə wé mə bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne mə dúg nda Mariya nyə á gwááɣulə Yésus labínda nâr ná, a mə ci ná ⁵ «Jí bwé ámə bə kú kusha labínda éga odanarí† mitəd milól né ndeé bwé kwíínd mímbúbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni né a baam nə mimbúbúwá. Nyə á ci ntó nəcé nyə á bə juwâl; nda nyə á du bii maŋga *mwaanê ná, nyə á du júwo mwaanê cínɔŋg. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne né shee. A mə sá sóólúgú ni, ɲgélə bwey táduga nda bwé bá dul mə ní. ⁸ Nəcé bi é du ji nə mimbúbúwá mwôw mêsh, ɲji sánɔŋ bí sá ábálé ji mwôw mêsh.» ⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwog Oyúden bwé mə gwág né Yésus ji Bétanî; bwé á ka ɲgə kə wu, kú bul bə ɲji shú dé, bwé á ɲgə námə kə né bwé ké dúg Lazâr nyə á gwúmushi yé. ¹⁰ Né ndeé, milúlúú myá ofada mí mú ɲwa cígúlá né bwé jəlá nə gwú námə Lazâr, ¹¹ nəcé sâ í á bə nə nyə yí í á sá né kúdə zhwog Oyúden bwé béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyí Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán məlêm, ncúlyá buud bwé á zə zâŋ dí wá bwé mú gwág né Yésus ɲgə zə Yurúsalem. ¹³ Bwé mú ɲgə ɲwa máŋ mə lándú né ndeé, kə lág nyə bwé ɲgə kîm ná:

Hosána! Gúmá í bəg nə nyɔŋg ɲgə zə jínə mə Cwám̄ba dí yé,

Ɲjwú-buud á Izarəyêl.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálad Zembî ɲgə ci ná, né:

¹⁵ Yé shilə Siyôn†, kú fúnda.

Dugí ɲjwú woó ɲgə zə.

A mbád cwə jakáás dî.

¹⁶ *Ompwíín ó Yésus bwé áshígé fwo wámbulə sâ í á ɲgə sîy yí fwála dɔŋgúd. Bwé

á ka kə táduga gwo ja Yésus nyə á ɲwa gúmá yí; bwé mú mpu né í á bə cilyá shú mə Yésus, sóólúgú wɔŋg námə wé bwé á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwé á bə ja nyə á jôw Lazâr gwúmushi nyə yí, bwé ɲgə bwiiŋg lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwé á ɲgə zə bwəma nə nyə nəcé bwé á gwág ná nyə a sá *shimbá dɔŋgú. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyên bwé mú ka ɲgə ci bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dúg í? Bi cugé nə ɲkul sá sâ. Dugá ləcm wêsh ɲgə kə nyádi!»

Gúmá mə Yésus

²⁰ Búbaalé Ogarêk bwé á bád námə zə Yurúsalem né bwé zə yə Zembî gúmá zâŋ níid. ²¹ Bwé á ka kə dúgya nə Fílíp á mwâ Betusayída, kə jî nyə ná: «Mása, sá ɲgə cɛel dúg Yésus.» ²² Fílíp mú kə jaaw André, bá bêsh bwé mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla mə wós, wəla *Mwân mə Múúd mə jəlá nə ɲwa gúmá yí. ²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, bumə mpəg í ámə kə mändəlúd yí, í ká kə ji kú yə, í bwên gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə məŋkund məŋkund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jímbal gwo; muud mə yidá bə kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ Ɲkí muud mə cɛel síya nə mə, a bə mə, í mú bə ná, kúl mə jísə yí, muud ɲgə síya nə mə yé bə námə cínɔŋg. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

²⁷ «Nda bí mə dúg éga, mitədúgá mí mə búbulə mə lámúd. Ká mə cíg né ji? Né Dâ, ság nə mə fáámug nə cúŋ ɲgə zə ga? Mbô. Mə á yida zə nə mə zəg bwəma nə cúŋ wɔŋg. ²⁸ Dâ, ság nə jínə dwô í ɲwág gúmá.» A ká námə shîn lás ntáni, kál mú wú jɔŋ dí ná: «Mə mə sá, mə é nyiŋgə námə sâ.» ²⁹ Buud bwé á bə cínɔŋgú áncuncuma wá bwé á gwág kál dɔŋgú, bwé mú ci ná jísə ɲjum-mpú; bóólúgá né ɲgwól *éŋgales mə lésha nə Yésus. ³⁰ Yésus mú ka ci ná: «Kál ní shígé lás na shú dâm, í ámə yida bə shú dún. ³¹ Nəcé shí ga í zə bwəma nə sémyé mílású kíkídiga, ci á shí ga wusəw tóŋ. ³² Mee, ja mə bá wú shí

12:4 Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 **12:5** Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16 † **12:5** danarí: Danarí ɲgwúd í á du kwaga nə myána myá ɲkúmba jwôw. **12:7** 19.40 **12:8** Mbá 15.11 **12:9** 11.43-44 **12:11** 11.45

12:13 Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9 † **12:15** Siyôn: Nyə á bə məma mbáŋ bwé á lwə ɲgwála á Yurúsalem cínɔŋg gwów yí. **12:16** 2.22; 17.1 **12:17** 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8

12:23 2.4; 12.16 **12:24** Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 **12:26** 14.3; 17.24 **12:27** 12.23; Mat 26.38 **12:28** 17.1; Mat 3.17; 17.5 **12:31** 5.22; 14.30; 16.11 **12:32** 3.14

gaád bânəw gwów yí, mə bá julə búúd bēsh mēdí.»

³³ Ja Yésus nyə á ngə ci ntáni yí, nyə á ngə lwágulə váál shwiy á bá yə yí. ³⁴ Zhwog buud óni bwá mú bęsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb məcęę dí ná *Kríst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyingə zə jaaw sé ná í bá jii ná Mwân mə Múúd bánówúg gwów, ntó nyə wə ji? Mwân mə Múúd wəwng wə zə?»

³⁵ Yésus mú bęsa bwo ná: «Mənkənya mäsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí búsá ná nə mənkənya yí, yidúgú í kú bá zə byaluga nə bí; nəcé, muud mə kyéy yidúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ngə kə yí. ³⁶ Ngəgá nə *búgula mənkənya té mənkənya mäsə ná bídí yí, bí ngəgá nə bə bwân ó mənkənya.» Ja Yésus nyə a shîn lás nə bwo ntáni yí, nyə a béęya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwá á búgúláyé Yésus

³⁷ Yésus nyə á tēm sá bímí lú *máshimbá mání buud bwá ngə dág í, buud bwá áshígé *búgula nyə. ³⁸ Sâ jəwng í á sá ná ciyá mə Izayí *muud micúndá í bwəmag. Nyə á ci ná:

Cwámba, zə nyə a búgula kéel sá á ngə bwiing yí?

Zə Cwámba nyə a lwágulə mpífə nyé yé?

³⁹ Gwə wá í sá ná buud óni bwá bág kú búgula sâ Izayí nyə á ci yí.

⁴⁰ Zembí nyə a shwu bwo ncím míshúd, a ləushi bwo milâm, nəcé mísh máj mə á bá dág, milâm myáj mí á bá wámbulə, bwá á bá cénd kuú njənd, nə ndéé mə mú lwag bwo.

⁴¹ Izayí nyə á lás ntó nəcé nyə á bwey dág milwaná mí Yésus, a mú lás sâ í dúgyá nə Yésus yí. ⁴² Í á tēm bə ntó, bóól zhwog buud wá sámbá ótówe ə shwóg bwá á shí búgula Yésus. Nji, bwá áshígé bə nə nkul məm nyə mísh mə búúd dí, bwá á ngə fúndə ná *Ofarizyên bwá á bá yíl bwo *mpáanzə minjígúlá. ⁴³ Nəcə bwá á cēel nwa gúmə mísh mə búúd dí, kú bə mísh mə Zembí dí.

⁴⁴ Nji, tēm bə ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwôw ná: «Muud mə búgúlá mə yé nyə abúgúláyé nji mə, a búgúlá námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁵ Muud mə dág mə yé, a mə dág námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁶ Mē muud jísá mənkənya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yēsh mə búgúlá mə yé bág kú nyingə ngə cugə yidúgúd.

⁴⁷ «Muud mə gwágulə lású mə ngə lás yé, nji a kú sá nda mə ngə ci ná, mə dí mə yə nyə intúgúlí; mə áyayé nyə intúgúlí nəcé mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ə shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ə shí bwá fáámug.

⁴⁸ Muud mə ká ban mə, ban lású mə ngə lás yí, muud wəwng mə bwey bə nə sâ í bá yə nyə intúgúlí yí; lású mə ngə lás ga wá í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlá. ⁴⁹ Mə anjé nə lás nə lúu wám; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sâ mə bág də ci yí nə sâ mə bág də bwiing yí. ⁵⁰ Mə mpú ntəg ná sâ Dâ mə cí ná í bág yí, gwə wá í də yə búúd cug á kandugə kandugə. Ná ndéé, sâ jēsh mə ngə lás yí, mə ngə lás nda Dâ nyə á ci ná mə dág lás ná.»

13

Ngusa mákuú

¹ Í á ka zə bə, zəj *Páska í ngə bə ná í zə tééd í, Yésus nyə á ngə bwey mpu ná wəla í mə wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dâ. Nda nyə á bul cēel buud bé ná, nyə á ka námə cēel bwo kə wóós máshíné mə cug jé. ² Ná ndéé, bəndə buud bé bwá á ka ngə də; bwá ngə də ntáni, ndug Njwú məjamb mə bwey wá Yúdas mwân mə Shímun Iskariyót tédúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Ná ndéé, Yésus nywáá nyə á ngə bwey mpu ná Dâ nyə a mə sá ná a jwúg nə isá byēsh, a ngə mpu ná nyə á zhu wə Dâ, a zə námə nyingə kə wə Dâ. ⁴ Yésus ngə bwey mpu ntó, a mú tōw shí, yíl káándə nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú nwa táwəla cęlə kugəd. ⁵ A mú shwu məjúwó bíshim dí, tééd ngələ gusa *ompwíin bé məkuú, ngə fím nə táwəla nyə á cęlə kug dí yé.

12:33 18.32 **12:34** Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14 **§ 12:34** Mwân mə Múúd: Ntó mə ká ná «Mesí Zembí nyə á nti yé. (Wo ji nə nkul dág Dan 7.14.) **12:35** 7.33; 8.12 **12:36** 5.13 **12:37** 16.9 **12:38** Iza 53.1; Rom 10.16 **12:40** Iza 6.10 **12:41** Iza 6.1-3 **12:42** 2.23; 9.22 **12:43** 7.18 **12:44** 5.24 **12:45** 14.9; 5.18 **12:46** 12.35-36 **12:47** 3.17; 5.22 **12:49** 7.16-17 **12:50** 4.34 **13:1** 2.4 **13:2** 12.4; Luk 22.3 **13:3** 3.35; 8.14 **13:4** Luk 12.37

6 Í mú zə wóós nə a gúsag Shímun Pyêr mé mákuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwámba? Wó gusa mə məkuú?» 7 Yésus nə né ná: «Sâ mə ngə sá ga, wo cugé nə ñkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgala wámbələ gwo.» 8 Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abúlé bwelə gusa mə məkuú.» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Má ka bə kú gusa wo məkuú, wo nda ná nyingə bə múúd waamâ.» 9 Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Ñkí ntó Cwámba, kú gusa mə nji məkuú; gusag námə mə məbwə, nə lúu!» 10 Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé má də jii ná bwə gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyêsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bi báá bi búsə ntəg mífúbán, nji kú bə bí bēsh.» 11 Yésus nyə á ngə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwá wá nyə á ci nə bwo ná: «Bi bēsh dí búsə mífúbán» yí.

12 Ja Yésus nyə a shín gusa ompwíin bə məkuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándé yé ná ndeé a mú nyingə kə ji shí, də. A mú jí bwo ná: «Sâ mə ámə sá bí ni, ye bi mə mpú nda í ké ná? 13 Bi má də dí jəw mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwámba.” Bi má də mpu sâ, nəcé mə jisə Yíguli, mə Cwámba. 14 Nkí mə Yíguli, mə Cwámba, mə má gusa bí məkuú, bi má jəla námə nə də sá ntó mpádúgá nyín. 15 Nəcé yuug wá mə má yə bí ni. Nda mə ámə sá bí ni, dugá síya ntó. 16 Búbálé, mə jaaw bí ná, lwaá í ádé bwelə ntə mása, *muud lwámá nda bwelə ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. 17 Bi má mpu ntó wá ni; bí má ká də sá ntó, bi má jəla. 18 Mə aŋgə nə ci bi bēsh. Mə mpú búúd má á féesh wá. Nji, í jii ná sâ jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwəmag. Jí cilyá ná: “Muud sá ngə də səŋ ngwúd yé má tééd nə a lúmbálí nə mə”. 19 Mə má fwo bwey jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo s̄y, shú ná ja í bá s̄y yí, bi bág *magulə nə mə jisə. 20 Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə lég múúd lwámá wám yé, a má lég mə; muud mə lég ntəg mə yé má lég múúd nyə á nti mə yé.»

Yúdas mə zə kusha nə Yésus
(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

21 Ja Yésus nyə a shín ci ntáni yí, mitádúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» 22 *Ompwíin bwə mú ngə dúgya mpádúgá nyəŋ ngə sə nə bwə mpúg muud Yésus ngə ci yé. 23 Mpwíin Yésus nyə á də bul cəel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogá. 24 Shímun Pyêr mú ngə nyúg nyə mpu ná: «Shílág nyə muud á ngə ci yé.» 25 Mpwíin wəŋg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jí nyə ná: «Cwámba, jisə zə eé?» 26 Yésus mú bəsa ná: «Mə zə juwo kúl buléd ídəwəd, muud má é yə yé, muud wəŋg wə éci.» Yésus mú ñwa kúl buléd juwo ídəw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. 27 Nji Yésus má yə nyə kúl buléd ni yí, *Sátan mə nyíi wá Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Ləeləg sá sâ wó ngə jí ná wo sá yí.» 28 Buud bwə á bə cínəŋg wá, kú nə təŋ ngwúd nyə á mpu sâ Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. 29 Nda í á bə ná Yúdas nyə á də bii maŋga *mwaanə ná, bóól bwə á ngə téduga ná Yésus nyə á ngə ci nə nyə ná a kəg kusə ísá í zəŋ, ñkí ntəg nə a kəg yə mímbúbúwá gúl sâ. 30 Yúdas nyə nyə á shwal cúwo tóŋn ja nyə á ñwa kúl buléd yí, í njúl mpwó-bulú.

31 Nji Yúdas nyə a cúwo tóŋn yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ñwa gúmá ja gaád, a mə sá námə nə Zembí ñwág gúmá. 32 Zembí nyəmfwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námə zə lwóya gwo. 33 Yé bwán bām, sənəŋ bí sə é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sə mə; nə ndeé, námə nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námə nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ñkul kə kúl má zə kə yí.” 34 Mə yə bí cəŋ agúgwáan, dúsə ná: “Ciilagá biméfwó nə biméfwó. Námə nda mə á cəel bí ná, ciilagá biméfwó nə biméfwó. 35 Sâ í é sá nə buud bwə dúg mpu ná bi búsə ompwíin bām yí jisə cəelí bí é ngə ciila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e kilya Yésus
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

13:10 15.3 13:11 6.64, 70-71 13:12 Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 13:15 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 13:16 15.20; Mat 10.24 13:17 Zhk 1.25 13:18 Sòm 41.10; Yuá 17.12 13:19 8.24; 14.29; 16.4 13:20 Mat 10.40 13:23 19.26; 20.2; 21.7, 20 13:27 13.2 13:29 12.6 13:31 17.1 13:33 8.14 13:34 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23; 4.11; 2Yn 5-6 13:35 1Yn 3.14 13:36 8.14; 21.19

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nà nyə ná: «Cwám̄ba e, wo ká ñgow ée?» Yésus nà nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nà ñkul bɛ m̄a kúl m̄a é kə yí, wo e bá shúgula bɛ m̄a.» ³⁷ Pyêr mú bɛsa ná: «Cwám̄ba, m̄a cugé nà ñkul ka bɛ wo kíkídíga n̄acé jì? M̄a jì nà ñkul k̄eenzh cug j̄am shú dw̄o.» ³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Wo jì nà ñkul b̄alé k̄eenzh cug gw̄o shú d̄am? Búbálé, m̄a jaaw wo ná, shúshw̄ógá n̄a ñgw̄um kúw̄o kw̄áágúgi, wo e kílya m̄a ija ilól.»

14

Yésus jis̄a zh̄í

¹ «Mitédúgá mí nda b̄eeg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zemb̄i, bí *búgula m̄a. ² Nj̄ow m̄a D̄a wúsə nà zhwog ikúl búúd bí nà ñkul jì yí. Í mb̄am bə kú bə ntó, ñki m̄a m̄a nám̄a jaaw b̄i. M̄a zə kə kwambulə bí jiya. ³ Ja m̄a bá sh̄in kwambulə bí jiya yí, m̄a bá nyiŋgə zə ñwa bí, kə nə b̄i. M̄a bá kə nə bí n̄a bí b̄ag nám̄a bə kúl m̄a jísó yí. ⁴ Bì m̄a mpú nt̄ag zh̄í í ká kúl m̄a zə kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nà nyə ná: «Cwám̄ba, s̄a b̄an nda mpu kúl wó zə kə yí, s̄a é ka mpu zh̄í á wu nt̄ad̄ele?» ⁶ Yésus mú ci ná: «M̄a wə jísó zh̄í, m̄a obúbálé, m̄a cug. Muud cugé nà ñkul kə wə D̄a kú ciŋgya m̄adí. ⁷ Í ká bə n̄a bí m̄a mpú m̄a, bí é mpu nám̄a S̄óŋgá waam̄. N̄a nd̄éé, tééd kíkídíga, bí m̄a mpu nyə, bí m̄a nám̄a dúg nyə.» ⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwám̄ba, lwóg s̄a D̄a, bímbi d̄oŋg í é j̄ela nə s̄a.» ⁹ Yésus ná: «O Fílíp! Wo afw̄oyé mpu m̄a? Bímbi shw̄a m̄a jì ga? Muud m̄a dúg m̄a yé, m̄a dúg D̄a. N̄acé jì wó nyiŋgá ci n̄a m̄a lwóg bí D̄a yí? ¹⁰ Ye wo aŋḡe n̄a *magulə n̄a m̄a jì D̄a dí cw̄u, D̄a njúl m̄adí cw̄u? L̄ású w̄esh m̄a ñgá l̄as n̄a bí yí, m̄a aŋḡe n̄a ci t̄o ciyá n̄a lúu w̄am. D̄a muud njúl m̄adí cw̄u wə ñgá s̄a misóólúgú myé. ¹¹ Maguləgá n̄a m̄a jis̄a D̄a dí cw̄u, D̄a njúl m̄adí cw̄u. Nywágá nám̄a ka magulə n̄a dúgúlə misóólúgú m̄a ñgá s̄a myá. ¹² Búbálé, m̄a jaaw bí n̄a, muud m̄a búgúlá m̄a yé, a bá nám̄a s̄a misóólúgú m̄a ñgá s̄a myá; a bá nám̄a s̄a mȳoŋg mí búl nyiŋgə nt̄o myá. A bá s̄a myo n̄acé m̄a zə kə wə D̄a. ¹³ S̄a j̄esh bí m̄a bá gw̄áamb n̄a jíná d̄am yí, m̄a

bá s̄a gwo; ntó, Mwân mú bá s̄a ná S̄óŋgá ñwág gúmá. ¹⁴ Bí m̄a ká gw̄áamb *[m̄a] gúl s̄a n̄a jíná d̄am, m̄a s̄a gwo.

Yésus m̄a kaag ómpw̄ín Nk̄eŋk̄e Sh̄ishim

¹⁵ «Bí m̄a ká c̄eel m̄a, bí e wá mílúú m̄ac̄eɛɛ m̄am dí, ¹⁶ m̄eɛ ka bá j̄əgula n̄a D̄a. A bá n̄ti bí ñgwól múúd m̄a bá zə d̄u b̄andulə bí yé, bin̄oŋ nȳan zə bá jì kanduḡa kanduḡa. ¹⁷ Nȳan wə Sh̄ishim obúbálé; Sh̄ishim búúd o shí ga bwá cugé nà ñkul l̄ag yí. Bwá cugé nà ñkul l̄ag nyə n̄acé bwá aŋḡe n̄a dúg nyə, bwá ámpúyé nám̄a nyə. Bí b̄an bí m̄a mpú nyə, n̄acé bin̄oŋ wə búsa, a bá nám̄a ñwa jiya bídí. ¹⁸ M̄a abulé l̄ag bí bw̄an ónyulú, m̄a bá nyiŋgə zə bídí. ¹⁹ Í m̄a l̄ag búbaalé fw̄ala, buud bwá á nyiŋḡayé ná dúg m̄a. Bí b̄an bí m̄a bá dúg m̄a m̄a ñgá cugə, bí ka nt̄ag bá cugə. ²⁰ Jw̄ow d̄oŋgá, bí m̄a bá mpu n̄a m̄a jì S̄óŋgá waam dí cw̄u, bí njúl m̄adí cw̄u, m̄a nám̄a bídí cw̄u. ²¹ Nk̄i muud m̄a gwág is̄a bȳesh m̄a ñgá ci n̄a í b̄ag yí, a bɛ byo, muud w̄oŋg m̄a c̄eel m̄a. Í njúl nt̄ag ná, muud m̄a c̄eel m̄a yé, D̄a nyə é c̄eel nyə, m̄a mú nám̄a c̄eel nyə, m̄a s̄a ná a mpúg m̄a.»

²² Yúde, kú bə Yúdas Iskariyôt, mú ci nà nyə ná: «Cwám̄ba, wo s̄a ná s̄a mpúg wo, kú s̄a ná buud o shí ga bwá mpúg wo, ntó nyə wə nt̄ad̄el?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Múúd m̄a ká c̄eel m̄a, nyə e s̄a s̄a m̄a ñgá ci yí, D̄a mú bá c̄eel nyə; n̄a nd̄éé, s̄a bá zə nyádí zə jì jiya. ²⁴ Muud nyə ac̄éélé m̄a yé, nyə á b̄ayé n̄a m̄agwág n̄a l̄ású w̄am. Í njúl ná l̄ású bí ñgá gwág m̄a ñgá l̄as n̄i í aŋḡe n̄a zhu m̄adí, í ñgə zhu wə D̄a muud nyə á n̄ti m̄a yé. ²⁵ M̄a á d̄u jaaw bí is̄a íni s̄an̄oŋ bí s̄a njúl ná. ²⁶ Njì, muud m̄a bá d̄u zə b̄andulə bí yé, Nk̄eŋk̄e Sh̄ishim D̄a m̄a bá n̄ti bí jíná dáámud yé, a bá j̄ígali bí is̄a bȳesh, a d̄u s̄a ná bí dúg t̄aduga is̄a bȳesh m̄a á jaaw bí yí. ²⁷ M̄a l̄ag bí n̄a m̄at̄ela, m̄a yé bí m̄at̄ela m̄am. M̄a ayáyé bí mwo nda búúd o shí ga bwá d̄u yə bí ná. Mitédúgá mí nda b̄eeg búbulə bí mílúúd, kúgá bə n̄a ifwaas. ²⁸ Bí a shí gwág m̄a á ci n̄a bí ná: “M̄a é kyey, njì m̄a bá nyiŋgə zə.”

13:38 18.27 14:1 14.27 14:3 12.26 14:5 Tómas: 20.24 14:6 Heb 10.20 14:7 8.19 14:9 12.45
 14:10 3.35 14:11 5.18, 36; 10.37-38 14:13 15.16; 17.1 * 14:14 Míl micilyá mí ayág mí cugé n̄a “m̄a”. 14:15
 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 14:16 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4 14:17 1Kr
 2.10-16 14:19 16.16; 8.14 14:20 5.18 14:21 14.15 14:23 Mbú 3.20 14:24 7.16 14:26 14.16 14:27
 16.33; 20.19, 21 14:28 8.14

Í mbâm bæ ná bi má cœl mæ, ki bi má gwág mæshusug ná mæ zæ kæ wá Dâ, næcé Dâ mæ cõ mæ. ²⁹ Má bwey ná jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo s̄y, shú ná bi bág *búgula ja í bá s̄y yí. ³⁰ Tééd kíkídíga, mæ á nyingæyé ná ηgæ bul lésha næ bî, næcé cî á shí ga ηgæ zæ. A cúgé yida bæ næ tæ zhízhíí né a sá mæ sâ; ³¹ í yida jii né buud bwó mpúg ná má cœl Dâ, má dæ sá ísâ nji váál Dâ nyæ á cœlæ né mæ bág dæ sá yí. Tówúgâ shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lá kwoolú vînya

¹ «Mæ wá jísá fwámé shug lá kwoolú *vînya, Dâ jisæ mbœl. ² Lôw wêsh í nóód mádí í kú næ ibumá yí, a yíl wo. Wœng wêsh í ηgé wúmæ yí, a kwambulæ wo shú né í nyingæg mpu wúmæ. ³ Bi má bwey ntâg bæ mífúbân, mínjígulá má má jíguli bí myá mí má bwey fúb bî. ⁴ Nadagá næ mæ, námé nda má má nada næ bí ná. Lôw líí í cúgé næ ηkul wúmæ ntáni, í kú bæ í nóód kug lííd. Námé váál ηgwúd, bí cugé næ ηkul bæ næ mpumá ηkí bi anádáyé næ mæ yí. ⁵ Mæ wá jísá shug lá kwoolú vînya, bi bân milôw. Nyœng mæ nádá næ mæ, mæ ηwa jiya nyádí láméd yé, a bá bæ næ ibumá mænkund mænkund; bi mæ mpú ná bí cugé næ ηkul sá sâ mæ kú bæ. ⁶ Múúd mæ ká bæ kú nada næ mæ, bwé bá wusæ nyæ tóón, a mú bæ nda lôw kwoolú vînya í áshígé wúmæ yí. Milôw myœng mí dæ shwáás né ndéé, bwé cwéég myo kul kuda dí, mí kæ jígæ. ⁷ Bí má ká nada næ mæ, iciyá byâm ηwa jiya bídí mí láméd íí, bí je gwáámb sâ jêsh bí má jíí yí, í bæ. ⁸ Zhíí bí bí næ ηkul sá né Dâ ηwág gúmé yí nyísæ ná, bi bág næ ibumá mænkund mænkund íí, lwágulæ né bi búsa *ompwíín báamé. ⁹ Mæ má cœl bí námé nda Dâ mæ céél mæ né; nadagá mádí cœlíd. ¹⁰ Bí má ká wá mílúu mácéx mâm dí, bí nada mádí cœlíd, námé nda má má wá lúu mácéx má Dâ dí, mæ nada nyádí cœlíd ná.

¹¹ «Mæ má lás næ bí ntáni næcé má jii né mæshusug mâm má kálag bídí, bi bég næ

mæshusug kú næ nji. ¹² Cœx dâm wá: Cíilagá bímfwó næ bímfwó námé nda má céél bí ná. ¹³ Gúl cœlí í ányíngé ntõ jœng ji né muud má kœnz h cug jé shú óshwá bé yí. ¹⁴ Bí má ká wá mílúu mácéx mâm dí, bi búsa oshwá bâm. ¹⁵ Mæ anjê ná ηwa bí né osóol õ mäsáal, sóol mäsáal nyæ ádé mpu sâ mása yé ηgé sá yí. Mæ ηgæ ηwa bí né oshwá bâm, mæ a má sá né bi mpúg sâ jêsh mæ á gwág næ Sóóηgú waam yí. ¹⁶ Bi dí bi a féesh mæ; mæ wá mæ a féesh bí, mæ yæ bí séy né bi kæg, kæ ηgæ bæ næ ibumá, ibumá byœng í ji kandugæ. Í ká bæ ntó, Dâ dæ bá yæ bí sâ jêsh bí má bá dæ gwáámb næ jíná dâm yí. ¹⁷ Sâ má ηgé cî ná bi sáág yí jí ná bi cíilag bímfwó næ bímfwó.»

Zhíy a shí ga

¹⁸ «Búúd õ shí ga bwé ká mpíi bî, mpugá ná bwé á fwo námé tééd mpíi mæ. ¹⁹ Bi mbâm bæ búúd õ shí ga, ki buud õ shí ga bwé má cœl bî né bi búsa buud bán. Ká, bí cugé búúd õ shí ga, mæ a féesh bí, mæ wá mbéégí mpédúgá binónη bwo, gwé wá búúd õ shí ga bwé ηgé mpíi bí yí. ²⁰ Bi õ tádúgá lésú má á lás næ bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwele ntõ mása”. Kagá mpu ná ηkí bwé á lwágulæ mæ cúwáí, bwé bá námé lwágulæ bí cúwáí; ηkí bwé á bæ næ mægwág næ lésú wâm, bwé bá námé bæ næ mægwág næ lésú wán. ²¹ Bwé bá dæ sá bí isâ íni byêsh næcé bí bálæ búúd bâm, bân bwé ámpúyé ntâg muud nyæ á nti mæ yé. ²² Mæ a mbâm bæ kú zæ, zæ lésha næ bwo, bwé nda bæ næ *sám; ká, bwé cúgé næ kœd bwé káádug shú sám wán ja gaád yí. ²³ Muud ηgé mpíi mæ yé ηgæ mpíi Sóóηgú waamê. ²⁴ Mæ a mbâm bæ kú sá mísóólúgú má á sá bwé dí myá, mísóólúgú múúd nyæ abwélé sá myá, bwé nda bæ næ sám; ká, bwé á má dúg mísóólúgú myœngú, nji bwé ηgæ mpíi sá, næ mæ næ Sóóηgú waamê. ²⁵ Nji, í ηgæ bæ ntó shú né sâ jísá cilyá bwé dí mácéx dí yí í bwámag; jísæ cilyá ná: “Bwé á mpíi mæ kú næ sâ má á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mæ bá dæ zæ bándulæ bí yé mæ bá zæ, nyæ wá Shíshim óbúbálé má Dâ. Mæ bá ηwa

14:29 13.19 14:30 12.31 14:31 15.10; Mat 26.46 15:1 Ozê 10.1; Sôm 80.9-12 15:2 Mat 3.10 15:3 13.10
15:4 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24 15:6 Mat 7.19 15:7 15.16 15:8 14.13;
17.1 15:9 13.1; 5.18 15:10 14.15 15:11 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 15:12 13.34; 1Yn 4.11 15:13 10.11
15:16 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18 15:17 13.34 15:18 7.7 15:20 13.16
15:21 16.3 15:22 9.41 15:23 Luk 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 15:24 5.36 15:25 Sôm 69.5; 35.19 15:26
1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9 15:27 1.14; Mis 1.8; 1Yn 1.2; 4.14

nyə wə Dâ, mə nti bî. Ja á bá zə yí, a bá zə də bwiing sâ í dúgyá nə mə yí. ²⁷ Bî, bî mə bá námə də bwiing sâ í dúgyá nə mə yí, nəcé shé á má bə sámbá té mátéédúlé.»

16

¹ «Mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú nó bí nda bá biil mábwábúlánúd. ² Mpugá nə bwé bá də yíl bí *məmpáánzə mə mínjígúlád. Dúl wəla í bá ntəg zə bə nó, buud bwé bá də téduga nó ja nyāη mə gwú ηgwól a bídí yí, a mə yə Zembî gúmá fwámé yə. ³ Bwé bá də sá ntó nəcé bwé áshígé mpu Dâ, kú námə mpu mə. ⁴ Nji, mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú nó ja wəla dɔɔηg í bá wós yí, bî ɔ bá téduga nə mə á shí jaaw bî.»

Séy Nkəŋkə Shíshim mə bá zə də sêy yí

«Mə a shígé fwo bwey jaaw bí isâ íni mátéédúléd nəcé sənəη bí sá á bə ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád íí, mə zə kə wə muud nyə á nti mə yé, tɔɔ muud a bídí sámbá nyə ashílé ntəg mə nó: “Wo kə ηgow?” ⁶ Nji, nda mə ηgə jaaw bí isâ íni nó, bî mə shín bul bə nə məcəy mílámúd. ⁷ Nji, tɛem bə ntó, mə mə jaaw bí búbálé. Í yida bə bí nə mfíú nó mə kyéyug; mə ká bə kú kə, muud mə bá zə də bándulə bí yé kú zə bídí. Mə ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntəg zə yí, a bá zə sá nó buud ɔ shí ga bwé mpúg iwushí básə nə ndí kóómb á *sám, nə otátəlí, nə sémyé mílású yí. ⁹ Iwushí básə nə ndí kóómb á sám yí bíse nó bwé abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwé nyiηgə bə nə iwushí kóómb á otátəlí dí; byāη bíse nəcé mə zə kə wə Dâ, bî ányiηgəyé ná dúg mə.* ¹¹ Bwé ka námə nyiηgə bə nə iwushí kóómb á sémyé mílósúd; bíse nəcé Zembî mə bwey sámb Cî á shí ga lósú yé†.

¹² «Mə jî ná nə zhwoη isâ nó mə ηgəg nə jaaw bî; nji, bí cugé nə ηkul jísəw byo kíkídíga. ¹³ Ja Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí né ndéé bí wámbulə óbúbálé bēsh. Nyə abúlé də lās ísâ nə lúú yé, a bá də kala bí isâ bwé bá də jaaw nyə yí, a də jaaw bí isâ í bá s̄y yí. ¹⁴ A bá sá nó mə ηwág gúmá,

nəcé a bá də lág ísâ byām a də jaaw bî. ¹⁵ Sâ jēsh Sóŋgú waam jî nə ndí yí jísə sâ jām, gwé wə má cí ná a bá jaaw bí isâ á bá lág mádí yí.»

Məcəy mə lâm mə bá nyεε máshusug

¹⁶ «Í má lág búbaalé fwála, bî á nyiηgəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyiηgə c̄ɔ, bî mú nyiηgə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *ómpwíín bwé mú ηgə cí bwámé nə bwámé nó: «Jí gwáméfwó á ηgə c̄ɔl cí yí? A cí ná: “Í má lág búbaalé fwála, bî á nyiηgəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyiηgə c̄ɔ, bî mú nyiηgə dúg mə.” Nyə ámə fwo námə cí ná: “Mə zə kə wə Dâ.” Ntó mə kə nó jî?» ¹⁸ Bwé nó: «“Búbaalé fwála” ntó nyε mə kə nó jî? Sə ampúyé sâ á ηgə c̄ɔl cí yí.» ¹⁹ Yésus músə mpu nó bwé wál c̄ɔl zə jî nyə mishílí, a mú ka cí nə bwo nó: «Mə ámə cí nə bí nó: “Í má lág búbaalé fwála, bî á nyiηgəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyiηgə c̄ɔ, bî mú nyiηgə dúg mə.” Gwé wə bí ηgə s̄ɔ bímífwo nə bímífwo nó bî mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí nó, bî mə bá jî mýə, bí tédawa, buud ɔ shí ga bāη bwé ηgə zhwiimbya. Bî mə bá bə nə məcəy mə lâm, nji məcəy mɔɔηg mə bá nyεε bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lə byéyí í də wós yí, ηgaá á də bə nə məcəy. ηgaá ja á mə byā yí nyə ádé ná téduga məcəy, a yida gwág məshusug nó a mə byá? ²² Námə mbií ηgwúd wɔɔηgú, bí básə nə məcəy ja gaád; nji, mə bá nyiηgə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwεle déég bí māη məshusug. ²³ Ja jwōw dɔɔηg í bá bə yí, bî abúle ná nyiηgə jî mə shílí tɔɔ gúl sâ nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí nó, bí mə ká gwáám b Dâ sâ nə jínə dām, a yə bí gwo. ²⁴ Wós nə kíkídíga, bî afwóyé ná gwáám b sâ nə jínə dām. Gwáám b gá, bî é bii, məshusug ka bə bí kú nə nji.»

Yésus mə ntə shí ga

²⁵ «Mə mə ηgə lās nə bí lósú nî wēsh ómpwokwoond dî. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔηgú, mə abúle ná də lās nə bí ntó, mə bá də jaaw bí isâ í dúgyá nə Dâ yí nó kpwoó kpwoó. ²⁶ Jwōw dɔɔηgú, bî mə bá gwáám b

16:2 9.22 16:3 15.21 16:4 13.19 16:5 8.14 16:6 16.22 16:7 14.16 16:8 Mis 24.25 16:9 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * 16:10 Yésus nyə á ηgə c̄ɔl cí ná: Zembî nyə e lwágulə otátəlí bə nə kəndúlə Mwān yé kwolós dí shú mísám mí búúd, nə ndéé a mú bān ηwa nyə gwōw nyádí caangád. 16:11 12.31 † 16:11 Iwushí bíse nó buud ɔ shí ga bwé amágúláyé nó Zembî mə bwey sámb nyə lósú yé. 16:13 14.16; 15.26; Mis 16.6-10; 1Yn 2.27 16:14 17.1 16:15 17.10 16:16 14.19 16:22 15.11 16:23 15.16 16:25 Mat 13.34

Dâ isâ nê jínê dâm, mæ acíyê ná mæ bá jægula nê nyê shú dán, mbê; ²⁷ nyæmêfwó mé cæel bí. A cæel bí næcé bi á cæel mæ, bí magulê ná mæ á wú wé Zembî. ²⁸ Mæ á wú wé Dâ, mæ zê wa shí mishwun; ja gaád íí, mæ zé wú wa shí mishwun kê wé Dâ.»

²⁹ *Ompwíin bé bwé mú ci nê nyê ná: «Wo mé dúg íí, wo mú ngæ lás ja gaád ná kpwoó kpwoó, kú ná nyíngæ bæ ómpwokwoond dí. ³⁰ Sá mé mpu ja gaád ná wæ mæ mpú sâ jêsh, ná í ajíyê ná muud shílág wo shílí. Gwé wé sá mé ka magulê ná wo a wú wé Zembî yí.» ³¹ Yésus mú bæsa nê bwo ná: «Bi mé ka tæm magulê ja gaád êé? ³² Dugá, dúl wæla í bá zê bæ, í mé bwey námá bæ, wæla á ná bi é ciima, muud yêsh kê jé kóomb, bí lúgæ mæ mæmêfwó. Nji, mæ cugé mæmêfwó, sá Dâ wé búsé. ³³ Mæ ngæ bwey jaaw bí isâ ini shú ná bi bég nê mætæla mádí kwonud. Shí ga í bá lwágulê bí *incwaw í ntug; nji bi ó lwóyá íjkân, mæ mé ntç *mánkul mâ shí ga.»

17

Mæjægula mæ Yésus

¹ Ja Yésus nyê á shîn lás ntáni yí, nyê bân mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wæla mæ wóós. Ság ná Mwân woó ñwág gúmá shú ná Mwân woó kág námá yê wo gúmá. ² A ñwág gúmá shú ná a yég buud bêsh wo á yê nyê wá cug á kandugæ kandugæ, nda wo á yê nyê ñkul ná a jwúg nê buud bêsh ná. ³ Cug á kandugæ kandugæ jœng jísê ná muud mpúg wo, fwámé Zembî ñgwúd nê ñgwúd jísê yé, ka námá mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mæ mé sá ná wo ñwág gúmá shí gaád, mæ mé casulê ísý wo á ci ná mæ sáág yí. ⁵ Dâ, mæ á bwey dæ bæ nê gúmá wódí koogú, shí nê gwów nda fwo bæ; ság ja gaád ná mæ nyíngæ bæ nê gúmá jœng wódí koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yê mæ mpédúgá buud ç shí ga wá, mæ á mé sá ná bwé mpúg sâ wó jísê yí. Bwé á bæ buud bwô, wo á ka yê mæ bwo, bwé mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwé mé mpu ja gaád ná sâ jêsh wo á yê mæ yí í á wú wódí, ⁸ næcé iciyá wo á yê mæ yí, mæ á

yê bwo byo. Bwé á mé bii byo, bwé á mé mpu fwámé mpu ná mæ á wú wódí, bwé á mé ntâg magulê ná wo á nti mæ. ⁹ Mæ ngæ jægula shú dán, kú bæ shú búúd ç shí ga; mæ ngæ jægula shú búúd wo á yê mæ wá, næcé búsé buud bwô. ¹⁰ Sâ jêsh mé jí nê ndí yí jísê sâ gwô, jœng jêsh wó jí nê ndí yí jísê sâ jâm. Buud wo á yê mæ wá bwé á mé sá ná mæ ñwág gúmá. ¹¹ Mæ ányíngæyê ná bæ wa shí, mæ ngæ zê nûñ wódí, nji bân búsé ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé seengya nê mæbêw yé, baagulæg bwo nê ñkul nyísê wódí jínê dí yí, ñkul wo á yê mæ yí. Baagulæg bwo ntó, bwé bág sâ ñgwúd námá nda mæ nê wo, shwé búsé sâ ñgwúd ná. ¹² Ja sánón sá á bæ yí, mæ á ngæ baagulê bwo nê ñkul nyísê wódí jínê dí yí; mæ á dæ baagæsê bwo ná ndéé, tœ ñgwúd nyê a shígé jimb, susaalê námá nji nyœng nyê á bæ ná a bá jimb yé. Ntó, sâ jí mícilyád yí í á mé bwæma. ¹³ Mæ ngæ zê wódí ja gaád; mæ ngæ ná lás lésú ga mæ ñjúl wa shí shú ná mæshusug mâm mé kálag bwádí kú nê nji. ¹⁴ Mæ á yê bwo iciyá byô, buud ç shí ga bwé mú ntâg mpii bwo; bwé mpii bwo næcé báá bwé cúgé búúd ç shí ga, námá nda mé cúgé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mæ acíyê ná wo yílág bwo shí gaád, mbê. Mé yida ci ná wo báagulæg bwo, Mbéwúlú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwé cúgé búúd ç shí ga, námá nda mé cúgé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság ná bwé ngág nê bæ obúbálé bwô, bwé ka ngæ béégya nê mæbêw; kéel dwô dúsê obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mæ shí gaád, mæ zé námá kænd bwo shí gaád. ¹⁹ Mæ tél mæmêfwó jâm cé shú ná obúbálé bwé sáág ná bwé béégyág nê mæbêw.

²⁰ «Mæ anjê nê bul jægula nji shú dán. Mé jægula námá shú búúd bêsh bwé bá *búgula mæ næcé lán wán wá. ²¹ Mé jægula nê wo ná bêsh bwé bég sâ ñgwúd. Dâ, wo jí mádí cwû, mæ ñjúl wódí cwû*. Námá nda shwé búsé ntó ná, mé jægula nê wo ná bwé bég námá shwé dí cwû, buud ç shí ga bwé magulæg ná wo á nti mæ. ²² Mæ a mé yê bwo milwaná wo á yê mæ myá, ná bwé bég sâ ñgwúd námá nda shwé búsé sâ ñgwúd ná, ²³ í bég ná, mæ ñjúl

16:28 8.14 16:32 Zak 13.7; Mat 26.31, 56 16:33 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 17:1 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24 17:2 3.35; 5.24; Mat 28.18 17:3 1Yn 5.20 17:4 4.34 17:5 1.1-2; 8.58; 17.24 17:6 17.26 17:10 15.8 17:11 6.39; 13.18 bwé bág sâ ñgwúd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 17:13 15.11 17:14 7.7; 8.23 17:15 Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 17:18 20.21 17:21 5.18; 17.11 * 17:21 Váál á ná, ñkí muud mæ nyíi mæ nyúúlád, a kwey wo; ñkí a nyíi wo nyúúlád, a kwey mæ.

bwádí cwû, wo njúl mádí cwû, bwá mú bə sâ ngwúdu váál í jála yí, buud bwá mú mpu ná wo á nti mə, wó cɛɛl ntâg námá bwo nda wó céél mə ná. ²⁴ Dâ, mə jii ná kúl mə jísá yí, sánôh buud wo á yə mə wá sə bág, bwá bényug milwaná wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcə wo á bwey cɛɛl mə wo nda fwo fwə shí nə gwôw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tətəlí yé, buud ə shí ga bwá ámpúyé wo, mɛɛ mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwá á mə mpu ná wo á nti mə. ²⁶ Mə a mə sá nə bwá mpúg sâ wó jísá yí, mə é nyiŋgə námá ŋgə sá, shú nə váál cɛɛlí wó céél mə yí í bág bwádí ícug dí, mə njúl bwádí ícugud.»

18

Bwá zə bii Yésus

(*Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53*)

¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, nyə á kyey, bánôh *ompwíin bé bwá mú ntə Kédron, kə fanwiny; gúl fambá í á du bə nûh, bánôh ompwíin bé bwá á du bwey kə cínəh. ² Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey du mpu kúkúl jəŋgá, nəcə Yésus nyə á kə du sɛɛŋgya nə ompwíin bé wu ija ija. ³ Milúlúú myá ofada bánôh *Ofarizyêh bwá á ka kənd kında ózimbi nə ifulish ná bwá kág bii Yésus. Bwá á ka ŋwa iməəs nə málamba nə məkwəp mə dómb. Yúdas mú ŋwa bwo, bánôh bwá mú kə fambá jəŋgúd. ⁴ Yésus nyə á ŋgə bwey mpu sâ í zə bə nə nyə yí; a mú ka shish bwádí, kə ji bwo ná: «Bí ŋgə sə zə?» ⁵ Bwá ná: «Sə ŋgə sə Yésus á Nazarêt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wə éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bánôh buud óni bwé njúl sámbá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wə éga», seegya nji bwé mú ŋgə cúculə nə mikwoŋ nə ndéé kə ŋgə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiŋgə ji bwo ná: «Bí ŋgə sə zə?» Bwá ná: «Sə ŋgə sə Yésus á Nazarêt.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wə éga”. Nkí mə wə bí ŋgə sə yé, bídúgá bága, báá bwé kág.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú nə ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwámag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal təŋgwúd.» ¹⁰ Nə ndéé, Shímun Pyêr nyə á bə

nə kafwele. A mú wéem gwo, taad ŋgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwé á mbwé məncwúm. Sóol məsáal wəŋg nyə á bə nə jíná nə Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fɛɛnág kafwele gwô kúl í du ji yí. Ye mə bág kú ŋgul bálá Dâ mə yə mə yí?» ¹² Nə ndéé, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wán, nə ifulish í *Oyúden bwé mú bii Yésus, wóolə nyə məŋkəda.

Bwá kə nə Yésus wə Hána

(*Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54*)

¹³ Bwé mú tééd fwo kə nə nyə wə Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəŋg dí yé. ¹⁴ Kayíf wəŋg wə nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfíí ná muud ŋgwúd yág shú kúl búúd jêsh ncindí yé.

Pyêr mə kúlyá Yésus

(*Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Shímun Pyêr bá ŋgwól *mpwíin bwé á ŋgə bə Yésus kúl bwé á ŋgə kə nə nyə yí. Kálə wóos Ajəláci á ofada dí njów, mpwíin éne nywáá bánôh Yésus bwé mú nyíi, nəcə Ajəláci á ofada nyə á du mpu mpwíin wəŋg. ¹⁶ Pyêr nyə nyə a lág tóon, kúnə-kúnə nə mpumbé. Mpwíin Ajəláci á ofada nyə á du mpu éne mú zə tóon, zə lésha nə mudá nyə á du baagulə mpumbé yé nə ndéé nyíŋgal Pyêr cwû. ¹⁷ Mudá nyə á du baagulə mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Ŋgaá wo ji námá mpwíin mə múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ¹⁸ Osól ə məsáal bánôh ifulish bwé á bə bwé mə jida kuda máág, ka ŋgə gwáalə, nəcə yôh. Pyêr nyə á ka námá ŋgə gwáalə kuda cínəh bwádí.

Ajəláci á ofada mə shíl Yésus mishílí

(*Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Ajəláci á ofada mú ŋgə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíin bé nə minjígúlá nyə á du jíguli myá. ²⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə á du lás nə buud bēsh nə kpwəó-kpwəó, mə á du yə buud minjígúlá ja jêsh *mámpáanzə mə minjígúlád nə *Lun mə Zembí dí, kúl *Oyúden bēsh bwé á du sɛɛŋgya yí, mə a shígé du lás moshwoó

17:24 12.26; 17.5 17:25 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 17:26 17.6 18:1 Mat 26.36 18:2 12.4; Luk 21.37; 22.39
18:3 7.32, 45 18:9 6.39 18:10 Luk 22.36, 38 18:11 Mat 20.22; 26.39 18:13 18.24; Luk 3.2 18:14
11.49-50 18:15 Mat 26.28 18:17 18.25 18:20 7.14, 26; 6.59; Mat 4.23; 26.55; Mis 26.26

mæshwoó. ²¹ Næcé jí wó zé ηgə jí mə mishílí yí? Shílég búúd bwá á ðu gwág mə wá sâ mə á ðu lás yí, bwá mpû sâ mó á ðu ci yí.» ²² Ja gúl fulísh má gwág Yésus má bęsa ntúni yí, a má tí Yésus bóónz, a bâm nə nyə ná: «Wo bęsa nə Ajəláci á ofada ntúni?» ²³ Yésus mú bęsa ná: «Ŋkí mə ámə jag lás íí, lwóg sâ mə ámə jág ci yí. Ká, ŋkí mə ámə mpu lás íí, næcé jí wó yíd mə yí?» ²⁴ Hána mú ci nə bwá kág nə Yésus wá Kayíf, bwá mú kə nə nyə, a njúl mánkədad.

Pyêr mə kwo kílya Yésus

(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr ηgé gwáala kuda. Bwá mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá wo jí námə *mpwíin yé?» Pyêr mú kílya nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ²⁶ Ŋgwól sóol məsáal má Ajəláci á ofada, a njúl nə byêl nə muud Pyêr nyə ámə sám b lwé yé, mú máalə nyə ná: «Ŋgaá mə shí dág bíná nūη fambá?» ²⁷ Pyêr mú námə nyingə kílya nyə, ηgwúm kúwó í wá kwáág ntág.

Bwá ká nə Yésus wá Pilât

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Nə ndeé, bwá mú wú nə Yésus wá Kayíf, kə nə nyə luη mə ηgwáməna. Í á bə mán í má ηgə lám. Nji, bwá áshígé nyí luη, nə bwá á bá lweegushi ícug nə ndeé bwá kú ná nə zhíí bwá dá *Páska. ²⁹ Pilât mú wú luη kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ηgə ci nə muud éga nyə ámə sá jí?» ³⁰ Bwá mú bęsa nə nyə ná: «Sé ámə zə yə wo nyə ntúni ntó a kú sá sâ?» ³¹ Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, bíméfwó bi kág sám b nyə lésú váal məcęę mán má ηgə ci yí.» *Oyúden ná: «Məcęę məsú má áηgê nə yə sá ŋkul nə sá gwúg muud.» ³² Ciyá ni í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váal shwiy á jéla nə bá yə yí.

³³ Pilât mú nyingə nyí luη. A mú jəw Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?» ³⁴ Yésus mú bęsa ná: «Ye wo ηgə ci ntúni nə lúú wó, ye bóól búúd bwá ámə jaaw wo ntó shú dām?» ³⁵ Pilât mú bęsa nə nyə ná: «Ye mə jí mwá Yúden? Ləom wó nə milúlúú myá

ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?» ³⁶ Yésus mú bęsa ná: «Ijwúga byâm í cúgé yâ shí ga; í mbâm bə ntó, ki buud bâm bwá má zə lúmbálíd, zə kaambələ nə Oyúden ná bwá nda bii mə. Ká, ijwúga byâm í cúgé yâ wa.» ³⁷ Pilât mú ci nə nyə ná: «Ntó jí nə wo jí Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo má ci, mə jí Njwú-buud. Ŋkí mə á zə byêl shí gaád íí, í á bə shú ŋkúmba sâ: nə mə zág lwágulə búúd sâ bwá jów nə obúbálé yí. Buud bēsh búsá búúd wá obúbálé wá bwá ðu gwágulə sâ mó cí yí.» ³⁸ Pilât mú jí ná: «Jí jí nə obúbálé yí?»

Bwá sám b nə Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Nji nyə á ci ntúni yí, a mú nyingə wú luη cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Mεε mə adúgé nə múúd éga má sá gúl sâ mábęę bí má jíí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Nji, í ðu bwey bə nə mə dág bíđ bí mbwug ηgwúđ fwála lu Páska; nə ndeé, ye bi má jíí nə mə bíđúg bí Njwú *Oyúden?» ⁴⁰ Bēsh bwá mú nyingə kím ná: «Mbô! Kú bə nyə! Yidagú bíđ sá Barábas!» Barábas éne nyə njúl zhiləŋgaanə.

19

¹ Nə ndeé, Pilât mú kə, kə sá nə bwá fyámúség Yésus milwóη. ² Ozimbí bwá mú ηwa ísâ yâ mægwaagulá, bwá lwə *túm gúmə nə ndeé jil Yésus lúúd; bwá mú námə bwééd nyə káándó ící atítíí. ³ Bwá mú ðu shísh nyóđí ðu zə ci ná: «Yé Njwú Oyúden, sá ηgə báág nə wo»; bwá mú ηgə nyífə nyə məmpóónz. ⁴ Pilât mú nyingə wú luη, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá nə bwá zég yə bí nyə; nji mpugá nə mə adúgé ŋkúmba sâ á má sá yí.» ⁵ Bwá mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmə á mægwaagulá nə káándó ící atítíí. Pilât nə bwo ná: «Dugá, muud wé éga.» ⁶ Dúgúlə mílúlúú myá ofada bənəη ifulísh bwá á dág Yésus yí, bwá á zə jí kímále ná: «Bwambələg nyə kwolós dí, bwambələg nyə kwolós dí.» Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, bíméfwó bi bwám bələg nyə kwolós dí, mεε mə adúgé ŋkúmba sâ á má sá yí.»

18:22 19:3; Mis 23.2 18:24 18.13 18:26 18.1, 10; Mat 26.51 18:31 19.6 18:32 3.14; Mat 20.19 18:35 1.11 18:36 6.15 18:37 3.32-33; 8.47; 1Tm 6.13; 1Yn 4.6 19:2 Luk 23.11 19:3 18.22 19:4 18.38; Luk 23.4 19:6 18.31 19:7 Ləv 24.16; Mat 26.63-65; Yuá 1.34; 5.18

⁷ Oyúden bwé mú fæel ná: «Sá búsa nà dúl cæx, dwó wó í ngé ci ná á jǎlá nà yə, nəc é a ngə jaaw nyúúl ná a ji Mwân mæ Zembî.»
⁸ Ja Pilât nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwende. ⁹ A mú nyingə kə lun kə ci nà Yésus ná: «Wo á zhu ngow?» Yésus kú bəsa. ¹⁰ Pilât ntâg nà nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mæ? Wo ampúyé ná mæ ji nà nkul mæ bíd wo, mæ ji námé nà nkul mæ sá ná bwé bwámbuləg wo kwolós dî?» ¹¹ Yésus mú bəsa nà nyə ná: «Í mbâm bæ Zembî kú yə wo nkul nyɔɔngú, wo kú sá mæ sâ. Gwé wó jí ná, muud nyə á mæ zə nà mæ wódí yé má jág bul byaagulə.» ¹² Tééd fwála ni dí, Pilât nyə á ngə sɔ zhí ná a bíd Yésus, Oyúden bwé mú ngə kîm ná: «Wó ká bíd nyə, sá mpu ná wo cugé shwé mæ *Káázəl. Nəc é muud yêsh mæ njwá ící nà bəd yé má lwágulə ná a ji zhízhiŋ má Káázəl.»

¹³ Nji Pilât nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nà Yésus tóón, a mú kə ji jiya nyə á dæ cígal mílósú yí, kúl bwé á dæ jôw ná Mbaadé á məkwoógú məkwoógú yí, heburê dí ná Gabáta. ¹⁴ Na í á bæ í njúl jwów bwé dá kwəmsa *Páska yí, jwów í mú ngəe tólóg dí. Pilât mú ci nà Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.» ¹⁵ Bwé mú ngə kîm ná: «Nji shwiy, nji shwiy. Bwambuləg nyə kwolósud.» Pilât ná: «Mæ bwámbuləg Njwú-buud wán kwolós dî?» Milúlúú myâ ofada mí mú bəsa ná: «Sá búsa nà Njwú-buud nji Káázəl.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwé kág bwambulə nyə kwolós dî.

Bwé bwambulə Yésus kwolós dî
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Bwé mú ka bii Yésus, kyey nà nyə. ¹⁷ Nyáméfwó mú ngə nkény kwolós jé, ngə wú ngwála, ngə kə kúl bwé jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburê dí ná «Golgota.» ¹⁸ Bwé mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bánôŋ bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tátám. ¹⁹ Pilât nyə á ka cilə búbóómbúdí bwé kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dî ná: «Yésus á Nazarêt, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwé á lɔ búbóómbú jɔɔng, nəc é kúl bwé á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bæ kúná-kúnə nà

ngwála, cilyá í á bæ ntâg heburê dí, nà laté dí, nà gurêk dí. ²¹ Milúlúú myâ ofada ó Oyúden mí mú ci nà Pilât ná: «Kú bæeg cilə ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden”.» ²² Pilât mú ci nà bwo ná: «Sâ má má cilə yí, gwé wé má má cilə yí.»

²³ Ja ózimbi bwé á shîn bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwé á ka njwa mikáándé myé bwé kaaw mánkəw mənə, muud nyé nkəw, muud nyé. Í mú ka lúg wáma jé á cwú. Jân í á bæ síyá ncindí, wú gwôw wóós shí kú nà leedyá. ²⁴ Ozimbi bwé mú ka ci bwámé nà bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídágá jwɔ bya, dág múúd nyə é njwa yé». Í mú sîy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî í ngé ci ná, ná: «Bwé á kawula mikáándé myâm nji, bwé á jwɔ bya shú mbwéédí wám». Ntáni wá ózimbi bwé á sá yé.

²⁵ Í á bæ, nyɔɔngú yé bá mínyɔŋə bwé tál nyə kúná-kúnə nà kwolós, nà Mariya mudá má Klópas, nà Mariya á Magúdála. ²⁶ Yésus mú dág nyóɔngú, *mpwíín Yésus nyə á dæ cæel yé tál nyə kúná-kúnə. A mú ci nà nyɔɔngú ná: «Dugí Muda, mwân woó wé éga.» ²⁷ A mú námé ci nà mpwíín ná: «Dugí nyɔɔngú woó.» Tééd wəla ní dí, mpwíín wɔɔng mú njwa nyóɔngú mæ Yésus, kə jil nyádí.

Shwiy mæ Yésus

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Ja í má shîn bæ ntáni yí, Yésus ngé mpu ná isâ byêsh í má shîn cishuli, nyə á ka ci ná: «Mæ ngə gwág shwáásulə miná»; ciyá jɔɔng í mú sá ná sâ í á bæ cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag váál í jála yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bæ í tál nà məlwəg má ábibyenzhú; bwé mú njwa eponzh, juwo cínəng málwəg má ábibyenzhú dí, ka fæen mbúmbwé *ízop dí. Bwé mú ka kənd gwo kə dásulə nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg má ábibyenzhú mání yí, nyə ná: «Súsúsá jêsh í má bæ.» A mú jweeg lúu, a mú nying kənd *jîm jé wé Zembî.

Mæciú nà mǎjúwó

³¹ Na nyə á bæ, í njúl jwów bwé dá kwəmsa Sábaad yí. *Oyúden bwé áshígé ka cæel ná mimbimbə mí jig íkwolós dí kə

wóos jwów lá Sábaad. Í á ngə ntâg bæ ná nyâh Sábaad nyə é cɔ bóólúgá bēsh*. Ná ndeé, bwá á ka kə jî Pilât ná a yág bwo ηkul ná bwá búgág buud óni makuú, ka yîl bwo íkwolós dî. ³² Ozimbi bwá mú kə, kə búgə áshúshwóógú makuú, búgə námá ábeê. ³³ Ja bwá á kə wóos wá Yésus yí, bwá mú kwey ná a má bwey yə, bwá nda ntâg búgə nyə makuú. ³⁴ Ngwól zimbi mú yida ηwa kwəp, juwo nyə ntúg lá mwəp dî, məjúwó nə macií má ó júg ntâg. ³⁵ Muud ngə bwiing isâ íni yé nyə a dúg byo nə mísh mé. Bwiingúlá á ngə bwiing yí wúsə nda óbúbálé bwá ngə magulə ná; a mpú ná a ngə bwiing sâ jísə búbálé yí. A ngə bwiing gwo shú ná bi búgúlág námá. ³⁶ Í á síy ntáni ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag, ná: «Təo yasə jé ηgwúd nə ηgwúd í áshígé bwele búg.» ³⁷ Í nyiingə námá bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwá bá dúg múúd bwá á cúwal nyúúl yé.»

Bwá ká dul Yésus
(*Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Ngwól múúd nyə á du bæ Arimaté ná Yóseb, nyə á du bæ *mpwíin mə Yésus shwoód a dúgə fúndə *Oyúden. Ja ózimbi bwá á shîn kə búgə buud ɔ íkwolós makuú bwá juwo Yésus kwəp ntúg lá mwəp dí yí, Yóseb nyə á ka wá Pilât ná Pilât yág nyə wáda ná a kág yîl mbimbə mə Yésus kwolós dî. Pilât mú magulə. Yóseb mú kə ηwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus gúl búlú dí yé mú námá zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwá á du jôw ná aloês† yí falá nə mîr‡. Fúlá wəəng wēsh í á jee bæ okílo məwûm málól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodēm bwá á ka ηwa mbimbə mə Yésus, bwá fúlə wo nə obándashi, wá ólabínda, váál Oyúden bwá dú sá ja bwá dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á du bæ nûh kúl Yésus nyə á bæ kwolós dí yí, nyúl shwôh njúl cínəngú gúgwáan, bwá kú fwo bwele dul múúd cwû. ⁴² Nda jwów dəəng í á bæ jwów bwá dú kwəməsa Sábaad yí ná,

bwá á shwal wá mbimbə mə Yésus shwon nyəəngúd nəcé í á bæ kúnə-kúnə.

20

Ompwíin bwá ká dúg shwon
(*Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Jwów shwénde má dú tééd yí, ná námá yídúgú yídúgú, Mariya á Magudála nyə á kə shwon dî. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyiingə bæ kúl í á ngə juwal shwon yí. ² A mú kə nə kúlá wá Shímun Pyêr bá nyəəng *mpwíin Yésus nyə á du ceel yé. A mú kə jaaw ná: «Bwá má yîl Cwámaba shwóηud, sá ámpúyé kúl bwá má kənd nyə yí.» ³ Pyêr mú cúwo tóón, ηgwól mpwíin cúwo námá, bwá mú kə kúl bwá á dul Yésus yí. ⁴ Bēsh obá bwá á ngə kə nə mikúlá, nji, ηgwól nyə á ngə bul ju cɔ Pyêr, a mú kə tééd kumə shwon dî. ⁵ A mú bəpələ, a mú dúg nji obándashi bwá á dul Yésus nə ndí wá bwá mbwúgá. Nji nyə a shígé nyí shwon dí cwû. ⁶ Shímun Pyêr nyə á ngə bə nyə, a mú zə wóos jé ja, a nyí shwóηud. A mú du dúg obándashi bwá á bæ bwá mbwúg cínəng wá. ⁷ A mú námá du dúg kúl káandé bwá á wólə mbimbə lúu nə ndí yí, jâh í á shígé bæ kúl obándashi bwá á bæ yí, í á bæ yé fúlá, í mbwúg jé kóomb. ⁸ Na, ηgwól mpwíin, nyəəng nyə á tééd wóos yé, mú ka zə nyí shwóηud, a mú dúg, a mú *magulə. ⁹ Í á bæ nəcé bwá áshígé fwo mpu wámbulə sâ í á bæ mícilyád yí, ná Yésus má jəlá nə bá gwûm. ¹⁰ Ja ompwíin bwá á shîn dúg ntáni yí, bwá á ka nyiingə kə bwádí.

Mariya á Magudála mə dúg Yésus
(*Mak 16.9-11*)

¹¹ Mariya nyə a lúg tóón, shwon dí kúnə-kúnə a ngə jii. Nyə á ka námá kə bəpələ shwon a ngə jii. ¹² A mú dúg wéəngəles obá nə mikáandé mí áfufumê bwá njúl kúl mbimbə má Yésus í á bæ í mbwúg yí, nyíga ηgeé kóomb lúú, nyíga ηgeé kóomb makuú. ¹³ Wéəngəles bwá mú jî nyə ná: «Amuda, jí wó ngə jii yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwá má yîl Cwámaba waamə wa, mə ampúyé kúl bwá má kənd nyə yí.»

* **19:31** Nyə é cɔ bóólúgá bēsh nəcé a bwəmələ nə Páska. **19:34** 1Yn 5.6 **19:35** 15.27; 21.24 **19:36** Sôm 34.20-21; MmN 12.46 **19:37** Zak 12.10; Mbá 1.7 **19:38** 9.22 **19:39** 3.1-2 † **19:39** aloês: Í á bæ labínda bwá á du gwáágulə mimbimbə yé. ‡ **19:39** mîr: Nyə á bæ móól mákúl má lí bwá á du sá bóól ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féel-féelí yé ηkəw á oféel-féelí ó íciyá dî. **19:40** 12.7 **20:2** 13.23 **20:6** 11.44 **20:9** Sôm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mís 2.25-31; 1Kr 15.4 **20:13** 20.2 **20:14** 21.4; Luk 24.16

14 A ngé ná lás ntúni, a mú yid, a dág ntâg Yésus tál, nji a kú mpu ná jisá nyà. 15 Yésus mú ci nà nyà ná: «Amuda, jí wó ngé jii yí? Wo ngé sọ zà?» Mariya mú téduga ná muud má ða sêy cínongú fambé wé ngé jii nyà ntúni éne. A mú ci nà nyà ná: «Cwámba, ñkí wo wé wo áma yíl nyà, jaawug má kúl wo áma kà kænd nyà yí, má ká ñwa nyà.» 16 Yésus mú jôw nyà ná jíná dé ná: «Mariya.» A mú yid wé Yésus ci nà nyà heburê dí ná: «Rabúni», ntó má ká ná «Yíguli.» 17 Yésus mú ci nà nyà ná: «Kú kúnya ná má, nácé má afwóyé bád ká wé Sónngú waamê. Yidagú ká jaaw ómínyonê bâm ná má zó bád ká wé Sónngú waamê jisá námá Sónngú wún yé, wé Zembî waamê jisá námá Zembî wún yé.» 18 Mariya á Magadála músá ká jaaw *ómpwíin ná: «Má áma dág Cwámba», a mú ntâg jaaw bwo nda Cwámba nyà áma ci ná.

Ompwíin bwá dág Yésus

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

19 Námá mpwó-kugú á jwôw ñgwúd ná ñgwúd ni, jwów shwénde má ða tééd yí, *ompwíin bwá á bə njów. Bwá á ngé jii ná mimpumbé minjuwalá, ngólə fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus má cúwo, zə tów bwo tútám, a mú ci nà bwo ná: «Səlugá milâm shí.» 20 Ja á má ci ntúni yí, a mú lwágulə bwo məbwé ná ntúg lú mwọ. Ompwíin bwá mú bul gwág məshusug ná dágúlə Cwámba. 21 Yésus mú nyingə ci nà bwo ná: «Səlugá milâm shí. Námá nda Dâ nyə á nti mə ná, má ka námá kænd bî.» 22 Ja á má shîn ci ntúni yí, a mú yámb bwo ñgúl, nyə ná: «Légúgá Nkèjê Shíshim; 23 buud bí má bá ða juu ná *misám wá, bwá bá ða lég íjuugá; bəong bí ábúle ða juu wá, bwá ábúle ða lég íjuugá.»

Yésus bá Tómas

24 Na, Tómas, ñgwól múúd á buud wûm ná óbá, nyəong bwá á ða námá nyingə jôw ná Wáás yé, nyə a shígé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ómpwíin bé dí ni. 25 Bóól ómpwíin bwá á ka jaaw nyə ná: «Sé báá sé áma dág Cwámba». Nye mú ci nà bwo ná: «Má jii ná má dágúg məluun má məsún nyédí məbwéd,

mə wá nyinə cínongú, mə juwo mbwá kúl bwá á juwo nyə kwọọ ntúg lú mwọ dí yí. Té má afwóyé dág íyuug byəong yí, mə cugé ná ñkul *magulə.» 26 Í á ka bə, ja shwénde ncindí nyə a bwəma yí, ompwíin ó Yésus bwá á nyingə bə seengyá njów, bənonê Tómas jân ja. Seegya ná, Yésus má zə, zə tów bwo ná tútám, mimpumbé mí njúl minjuwalá, a mú ci nà bwo ná: «Səlugá milâm shí.» 27 Nyə ntâg ná Tómas ná: «Ntíg nyinə mbwé gwô wa, dágí məbwé mām; ntíg mbwé zə wá wa mádí ntúg lú mwọ dí, yəwug ngólə sá məshwán, magulág.» 28 Tómas mú bəsa ná nyə ná: «Cwámba waamé ná Zembî waam.» 29 Yésus mú ci nà nyə ná: «Wo má ka magulə nácé wo dágúlə mə! Buud bwé ngé magulə bwá kú fwo dág mə wá, báá bwé má jəla.»

30 Yésus nyə a sá námá mósól zhwoğ məshimbá ompwíin bé bwé ngé dág; mənə má cugé cilyá wa kálad égaád. 31 Məong məsá cilyá wa má məsə shú ná bi maguləğ ná Yésus jisə *Kříst, *Mwān má Zembî, bí má ká magulə ntó bí *bə ná cug jíná déd.

21

Ompwíin zangbá bwá dág Yésus

1 Ná ndeé, fwála í á zə cò; Yésus mú námá nyingə zə lwóya *ompwíin bé nyúul ncindyə mán Tiberyad. Í á bə ntúga: 2 ná Shímun Pyêr, ná Tómas bwá á ða námá nyingə jôw ná Wáás yé, ná Natanaél muud á Kana faan lú Galilê, ná bwān ó Zhébedé, ná bóól ómpwíin bé óbá bwá á bə bwé njúl. 3 Shímun Pyêr mú zə ci nà bóól ná: «Má zə kə shwey óshû». Bwá ntâg ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwá mú kə, kə kəwa byóólú. Nji, bwá áshígé bii tə shú búlu nîd. 4 Ná ndeé, ja mán í má zə ngə lâm yí, Yésus mú zə, zə tów cindú, ompwíin nda mpu ná jisá nyə. 5 A mú ci nà bwo ná: «Nááá, bwān e, bi á bəyé ná búbaalé óshû na?» Bwá ná: «Mbô.» 6 Nyə ná bwo ná: «Wusəgá wód dán kóomb byóól á mbwé məncwûm, bi é bii óshû.» Bwá mú wusə, wód í mú bii óshû bímbí á ná bwá kú ná ná ñkul júgə. 7 Mpwíin Yésus nyə á ða cəel yé mú ci nà Pyêr ná: «Cwámba wé éne!» Nji Shímun

20:17 ómínyonê bâm: Rom 8.29; Heb 2.11-12 20:19 9.22; 14.27; 20.1 20:20 19.34; 20.25, 27 20:21 17.18
20:22 14.16 20:23 Mat 18.18 20:24 Tómas: 11.16; 14.5; 20.27; 21.2 20:26 20.19 20:29 1Pr 1.8 20:30
1.14; 2.11 20:31 3.15; 1Yn 5.13 21:3 Luk 5.5 21:4 20.14; Luk 24.16 21:6 Luk 5.5-7 21:7 13.23; Mat
14.29

Pyêr nyə a gwág ná jísə Cwám̄ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a má bwáád míkáándá, má kəl nyúúl májúwó. ⁸ Bóól bwá mú ngə zə nə byóól bwá ngə julə oshū lwándúla wódád ná cwóó. Bwá áshígé bul bə shwóg-shwóg nə bwûŋ, í á jee bə nji omáda təd*. ⁹ Ja bwá má wóós cínú yí, bwá mú kwey kuda máág, oshú bwá mbád cínəŋ, nə íbuléd. ¹⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá nə bóól óshū bí má bii óni.» ¹¹ Shím̄un Pyêr mú nyingə kəwa byóólád, a mú kə julə wód lwándúlá nə məma óshū təd nə məwûm mátóon nə ólóol. Oshū bwá á tɛm bə ntúni, wód í áshígé nyey. ¹² Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá də.» Təo muud nyə áshígé jî nyə ná: «Wo wə zə?» Bêsh bwá á ngə bwey mpu ná jísə Cwám̄ba. ¹³ Né ndéé, Yésus mú shísh, a ŋwa íbuléd yə bwo, a ŋwa námə óshū yə bwo. ¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyalə nyúúl ómpwíin bə dí ja nyə á shîn gwûm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwá má shîn də yí, Yésus mú jî Shím̄un Pyêr ná: «Shím̄un mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə çə bímbí búga bwá céél mə yí?» Shím̄un ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Wíflúg mə bwán ó ncwəmbɛ bām.» ¹⁶ Yésus mú nyingə jî nyə ja ábɛé ná: «Shím̄un mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagulə incwəmbɛ.» ¹⁷ Yésus mú nyingə jî nyə ja aléel ná: «Shím̄un mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Pyêr mú bə nə məcəy mə lâm nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cɛel mə?» A mú ntâg bɛsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú isâ byêsh, wo mpú ntâg nə má cɛel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíflúg mə incwəmbɛ byâm. ¹⁸ Búbálé, má jaaw wo ná, ja wó á də bə ncwámá yí, woméfwó wo á də çɛlə kandá, wo kə kúl wó céel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúúl yí, wo bá də téeɡ mábwá, buud oshús də çɛlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cɛel kə yí.» ¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ngə lwáɡulə mbií shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembî gúmá yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bɛɡ mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yid, a mú dúg *mpwíin Yésus nyə á də cɛel yé ngə zə nyédí mpús, mpwíin nyə á jáɡwo Yésus bud dí ja bwá á ngə də yí, jî nyə ná: «Cwám̄ba, zə nyə é kusha nə wo?» ²¹ Ja Pyêr má dúg mpwíin éne yí, a má jî Yésus ná: «Nyíga nyɛ mə bá shúɡula ntudɛl?» ²² Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ká ci nə a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cínəŋ yí? Wɛɛ bɛɡ mə.» ²³ Téeéd fwála ni dí, lâŋ mú kyey óbúɡula bêsh dí ná mpwíin wəŋɡá nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíin wəŋɡá nyə abúle yə, nyə yida ci nə: «Mə ká ci nə a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cínəŋ yí?»

²⁴ Mpwíin wəŋɡ wə ngə bwiing isâ íga, nyə wə nyə á cilə byo; sá má mpú ntâg ná bwiingúlə yé wúsə nda óbúbálé bwá ngə magulə ná. ²⁵ Bíl ncúlyá isâ Yésus nyə a sá yí bísə. Byêsh í á mbâm ngə kə mícilyá di, shí ga bə bíbilyá shú ókálad ə mícilyá myəŋɡ.

* **21:8** Okudé mitəd mimbá. **21:11** Luk 5.6 **21:13** 6.11; Mat 14.19; 15.36 **21:14** 20.19, 26 **21:15** Wíflúg mə bwán ó ncwəmbɛ bām: 10.14-16; Mis 20.28; 1Pr 5.2 **21:18** 2Pr 1.14 **21:19** 13.36 **21:20** 13.23, 25 **21:24** 15.27; 19.35 **21:25** 20.30

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá Isâ í dúgyá nà kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá, jisə cilyá ábeé mə Lúkas Kálaad Zembî dî. A ngə jaaw váál búúd ɔ Iwámá ɔ Yésus bwá á bwiing Jɔjɔ Kéel yí.

Mətéédúlé má kálaad má Iwágulə sá nə Yésus nyə á bwəndə fəg shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fəg nyəngú nə sán sán (1.8): «bi mə bá lág nkúl í bá zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjumé í shí byêsh dî.»

Kálaad Misóólúgú ji ka bə nə məma mánkəw məbá:

(1) Ja Yésus má shín kə gwów yí, a má nti búúd bé Nkɛŋkɛ Shíshim nyúúlád jwów lú Pantekôt. *Dɔ mə Zembî í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.

(2) Jɔjɔ Kéel nyə á kə námá nə ndéé kə kumə Róma, shug lú looməd (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wə ngə bul nyín: í bul bə mínjənd milól nyə a sá myá.

Kyeyúlə Jɔjɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowəla ni í cúgé nji sáal búúd ɔ Iwámá bənəŋ oshwə báj; í bul bə nə Nkɛŋkɛ Shíshim wə nyə á ngə sá nə Dɔ má Zembî í ngəg nə bwaag.

Zembî nyə á kaag buud Nkɛŋkɛ Shíshim

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóógú nə mə bwiing sá jəsh Yésus nyə a sá yí, nə jəng jəsh nyə á jíguli yí tééd mətéédúlé ² kə wós jwów nyə á bən kə gwów yí. Jwów dəngú, nə nkul á Nkɛŋkɛ Shíshim, nyə á fwo shín Iwágulə *buud ɔ Iwámá bé nyə á féesh wá sá bwé jéllá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ Iwámá bé bəng dí wə nyə á Iwóya nyúul mpəsə micún

nə shwiy dé yí. Nyə a Iwágulə bwo iyuug mimbií mimbií nə a jisə kuwó, bwé ngə dág nyə tən mwów məwúm mənə, a ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan má Zembî yí.

⁴ Í á ka zə bə, dani jwówád í, bənəŋ bwé ngə də, a mú báasulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuú Yurúsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dá nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.» ⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nyə nyə á duu buud nə məjúwó, bí bən bi mə zə bá duwan nə Nkɛŋkɛ Shíshim námə mwów mágaád.» ⁶ Bəsh bwé mú ka jì nyə cún ngwúd ná: «Cwámbe e, ye ja gaád wə wó zə kwo tál íjwúga yá *Izəyél yí?» ⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bi dí bí nə bi mpúg máfwála nə ija Dá nyəmfwó nyə á tál yí. ⁸ Nji, bi mə bá lág nkúl í bá zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjumé í shí byêsh dî.»

Yésus mə ká gwów (Luk 24.50-53)

⁹ Ja nyə á shín lás nə bwo ntáni yí, bwé ngə dág nyə, a mú nkən kə gwów, nkúdu mú shweel nyə, mísh máŋ má kú ná dág nyə. ¹⁰ Bwé ngə ná dág ngəe jon dí wú nyə á kə wá, seegya nə buud obá bwé má wós bwo na koogú, bwé njúl nə mimbwéedí mí áfufumá. ¹¹ Buud óni bwé mú ci nə bwo ná: «Yé búúd ɔ Galilé, jì bí má ká bwən na də dág jon dí yí? Yésus má bún kə jon dí béegya nə bi éne, nyə é bá námə kwo zə mbií ngwúd bi ámə dág a ngə kə jon dí ni.»

¹² Ntó, bwé mú tí njənd wúlə mbəmbəŋ á wəolivyé, kələ Yurúsəlem, cínəngú jisə cé zhí múúd mə kyéy jwów lú sábaad yí*. ¹³ Ja bwé má wós Yurúsəlem yí, bwé mú bád fúm á njów dí gwów, kúl bwé á də seegya yí, nə Pyêr, nə Yuánes, nə Zhâk bá André, nə Fílíp bá Tómas, nə Batəlamî bá Matiyô, nə Zhâk á mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə gwoong á məcey má loom dí yé, nə Yúda mwân mə Zhâk. ¹⁴ Bəsh bwé á də sá zény májəgula lám ngwúd, bənəŋ bóól búdá, nə Mariya nyəngú mə Yésus, nə omínyəŋə ó Yésus.

1:1 Luk 1.1-4 **1:2** 10.41; 13.31; 28.23; Luk 24.36-42, 46-51; 1Tm 3.16 **1:4** Luk 3.16; 24.49; Yuá 14.16 **1:6** Luk 24.21 **1:7** Mak 13.32 **1:8** Luk 24.47-48 bi músə bá bwiing lán wám: 1.21-22; 2.32; 3.15; 5.32; 10.39; Yuá 15.27
1:9 Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22 **1:10** Luk 24.4 **1:11** Luk 21.27; Mbú 1.7 **1:12** Luk 24.52 * **1:12** Cɛɛ má Moyíz í á də ci nə nkí muud má cəel sá njənd jwów lú Sábaad í, a kú ntə kilomáda ngwúd. **1:13** Luk 6.14-16 **1:14** Luk 23.49

Bwá féesh jilá mæ Yúdas

15 Dúl jwówád ntúni, obúgula bwá má sɛɛŋgya je bæ tâŋ buud tæd nə mæwûm mábá, Pyêr nyə á tâw shí, a mú ci nə bwo ná: 16 «Bwááŋg ó, Nkêŋkê Shíshim nyə a lás mpu má *Dávid dí, sâ jɔɔŋg jísə cilyá shú má Yúdas. Nyə wá nyə á ŋgə kə nə buud bwá á kə bii Yésus wá. Í á jii ná sâ jísə mícilyá mí Kálaad Zembî dí yí í bwámag. 17 Yúdas nyə á bæ námə gwoonŋg jísúd, Zembî nyə a yə námə nyə ŋkəw sáal gaád. 18 Nji, *mwaanê bwá á jəna nə nyə né a sáág olíŋŋi nyə á sâ wá, nyə á kusə shí nə mwaanê wəonŋg. Nyə á ka kə kadəwa shí cínəŋg mbúbudɔ́, a mú kəod tām kug, iság nə incuwa cīm shí nə shí†. 19 Buud ɔ Yurúsəlem bēsh bwá á shí mpu sâ jɔɔŋg, nə ndeé bwá á gwiid shí nyəonŋg ná Akéludama, ntó má kə ná “Shí mæcií”. 20 Mpugá ná jísə cilyá kálaad osôm dí ná: “Dónd dé í lúgúg wuul, muud kú ná bá ji cínəŋg”. Í njúl námə kwo bæ cilyá ná: “Ŋgwól múúd ŋwág jiya jé”.

21 «Ntó, sə bəsə nə bóól búúd wa, buud sánəŋ bwo sə á də ŋgə jaand ja sánəŋ Cwámaba Yésus sə á bæ gwoonŋg yí, 22 tééd nduwán má Yuánes Nduu-buud kə kumə ja nyə á bən kə jon dí yí. Í jii ná ŋgwól múúd á cínəŋg zág sɛɛŋgya nə sə, sánəŋ zə ŋgə bwiinŋg gwúmáɫə Cwámaba nyə a gwúm yí.» 23 Bwá mú lwágulə búúd obá, nə Yóseb nyə á bæ nə dúl jínə ná Barsábas, bwá dúgə námə nyinŋgə jəw ná Yustos yé, nə Matíyas. 24 Nə ndeé, buud bwá mú jəgula nə Zembî ná: «Cwámaba e, wo muud mæ mpú mílám mí búúd bēsh yé, lwóg sə nyəonŋg wó má féesh wa búúd obá óga dí yé, 25 a zág ŋwa jiya wa sáal *búúd ɔ lwámád, nəcé Yúdas nywáá nyə á myaas jiya jɔɔŋgá, a kə ŋwa jɔɔŋg í á jəla nə nyə yí.» 26 Bwá mú jwɔ bya shú búúd obá bəonŋg, mpaambé í mú féesh Matíyas, bwá músə sɛɛŋg nyə nə buud ɔ lwámá wúm nə ŋgwúd.

2*Nkêŋkê Shíshim má shulə jwəw lá Pantekôt*

1:16 Sôm 41.10 1:18 Mat 27.3-8 † 1:18 Bwəɔɔdagí ləŋ ga nə wəonŋg wúsó Mat. 27.5 yí. 1:20 Sôm 69.26; 109.8 1:21 Luk 1.2; 3.21; 24.51 1:24 Yuá 2.24-25 1:26 Mik 16.33 2:1 Ləv 23.15-21; Mbá 16.9-11 2:3 Luk 3.16 2:4 bwá mú lwánd nə Nkêŋkê Shíshim ná cwóó: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás mól mákál: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12 2:7 1.11 2:12 1Kr 14.23

1 Ja jwəw lá Pantekôt í á wóós yí, bēsh bwá á bæ bwá njúl kəkúl ŋgwúd. 2 Seegya nə nyúl ncíndá mú zhu gwəw námə nda ja mæma ŋkwə mæ də kung yí. Ncíndá nyəonŋg í mú lwánd njəw bwá á bæ yí wēsh nə cwóó. 3 Nə ndeé bwá mú dúg bíl ísâ í ŋgə wóós nda məjúm mə kuda. Isâ byəonŋg í mú ŋgə bóóg ŋgə kə badəwo muud yēsh nyúúlád. 4 Bēsh bwá mú lwánd nə Nkêŋkê Shíshim ná cwóó, bwá mú tééd ŋgələ lás mól mákál nda Shíshim í á ŋgə sá nə bwá lásúg ná.

5 Í á bæ *Oyúden bwá njúl Yurúsəlem, Oyúden bwá má wá lám wá Zembî wá, bwá á zhu ílwoŋ i búúd byēsh bísə jon dí shí yí. 6 Ja sâ ni má gwíg ləom nə ləom yí, búúd bwá mú zə sɛɛŋgya bwá kú mpu sâ bwá cíg yí nəcé muud yēsh ŋgələ gwág obúgula bwá ŋgə lás kál lá byélé dé. 7 Fug í á jimb bwo mílúúd, bwá ŋgə jág bul káam, bwá mú ŋgə ci ná: «Ŋgaá nə búúd bwá ŋgə lás óga bēsh bəsə buud wá Galilê? 8 Ká ntədəlé í mpú zə bæ ná sə ŋgəg nə gwág bwá ŋgə lás məkál mäsú, muud yēsh yag kál lá byélé dé yé? 9 Nə Oparət, nə buud ó Mədî nə bəonŋg wá Elam, nə bəonŋg bwá də ji Məzhuputamí nə Yudéa, nə bəonŋg wá Kapados námə, nə Pəŋ nə Azí, 10 nə Frizhí, nə Paməfilí námə, nə Igípten, nə məfaan má Libí mā ŋgeé ŋgwəla Sirên, nə buud bwá ámə zhu Róma wá, 11 fwámé Oyúden, nə ojóŋ bwá á zə nyí míscəon Oyúden dí wá, nə buud ó Kəřət nə Arabí. Ntədəlé sə ŋgə gwág buud óga bwá ŋgə bwiinŋg mæma mísóólúgú mí Zembî sádí mákál má byélé dí yé?» 12 Bēsh fug í á jimb mílúúd, bwá kú ná mpu sâ bwá cíg yí. Bwá mú ka ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Jáyé í má bæ ga?» 13 Bóólúgá bəŋ bwá mú ŋgə cágula obúgula, bwá ná: «Bwá má lwánd nə məlwəg.»

Pyêr mæ lás kaand

14 Pyêr bənəŋ *buud ɔ lwámá wúm nə ŋgwúd bwá mú ka zə tâw tām buud. Pyêr mú bən kál gwów-gwəw, lás nə bwo ná: «Yé *Oyúden nə bi bēsh buud bí ŋgə ji Yurúsəlem wá, bi ɔ mpú nti məlwə kəga mádí, bi má

jələ nə mpu sâ ga. ¹⁵ Buud óga bwá anjê nə fudə nə mælwæg nda bí ngá ci ná. Ngeá né jwôw dásə ná nji mæwəla ibuu mâ mpámán mpámán. ¹⁶ Í yidá bæ né sâ Zhuwêl *muud micúndá nyə á jaaw yí, gwá wé í mé bwəmə ga, nyə á ci ná:

¹⁷ Í bá bæ ná, mwôw mâ mæzhúgúlâ, mæ bá shwu múúd yêsh Shíshim wâm.

Zembî mé ci ntó.

Bwân bún wâ budûm nə wâ budá bwé bá cúndə micúndá myâm,

məncwámá mún mé dúg *məntamé mé á mísh ná bagá*,

icwúcwúúl bín dúg mántamé.

¹⁸ Jí ntó. Mæ bá shwu ósóol ə mäsáal bâm Shíshim wâm mwôw mæwəgúd,

təw osóol ə mäsáal wá budûm, təw wâ budá, bêsh bwé mú bæ búúd ə micúndá.

¹⁹ Mæ bá wéeshuli *isâ í mímbúgú gwów jonud,

mæ sá *isâ í ntó búúd ηkwón yí shí mishwun.

Í bá bæ, nə mæcií nə kuda, nə ηgúdá yíle,

²⁰ shúshwóógú nə mwásé mé Cwámba í zág wóós,

məma mwásé əŋkəŋkəŋwâ wəwəŋg,

jwôw í bá shwəzəla bæ yídúgá, mbyôl bæ mæcií.

²¹ Ná ndéé, múúd yêsh mæ bá kîm jôw jíná mé Cwámba yé, a bá cəgə.

²² «Bag ó *Izəryél, gwágúlógá sâ mé ηgá ci yí. Zembî nyə a wéeshuli bí *məshimbá nə isâ í mímbúgú nə isâ í ntó búud ηkwón yí. Nyə a wéeshuli byo məbwê mé Yésus á Nazarêt dí nda bí mé bwéy mpu ná. Ntó ji ná Zembî nyə á mpu lwóya nə nyə wé nyə á nti bí Yésus á Nazarêt wəwəŋgú, ²³ Zembî mú sá ná bi bíg muud wəwəŋgú námé nda nyáméfwó Zembî nyə á ηwa cigúlá ná, nda nyə á bwey mpu ná. Bi á kusha nyə nə buud básé kú bish məcçə wá, bí sá ná bwé gwúg nyə, bwé músə bwambələ nyə kwolós dí. ²⁴ Nji, Zembî nyə a gwûmushi nyə, a fəemushi nyə nə shwiy nəcé shwiy í á

shígé nywá bæ nə ηkul máánd nyə kandəgə.

²⁵ Dávid nyə á wámbələ ci shú déd ná:

Mə á də dúg Cwámba mádí shwóg ja jêsh, nəcé a jisə mádí mbwê məncwûm shú ná sâ kú bwəle fwágusə mə.

²⁶ Ntó, lâm wâm wúsə nə məshusəg, jûm dâm í ηgə kəos nə jámbá.

Ka nyiŋgə bul bæ né ifúndá byâm í bá ηgə woga nə búgá,

²⁷ nəcé wo abúlé sá ná mə kág myeesh ban mínjîm,

wo abúlé bíd ná jəjə sóol mäsáal wô kág bwo shwónud.

²⁸ Wo a sá ná mə mpúg mæzhîí mé cəg,

wo bá lwándələ mə nə məshusəg ja mé bá dúg wó yí.

²⁹ «Bwááŋg, maguləgá nə mə jááwəg bí ná kpwəó ná, mpáámé íshé *Dávid nyə a shí yə, nyə á dəw, shwəŋ nyé nyísə ná wa sádí zə wóós múús. ³⁰ Nji, nda nyə á bæ muud micúndá ná, nyə á bwey mpu ná Zembî nyə á kaag nyə, a kəen bábálé ná a bá jil ηgwól mwân yé, məbyá mé mâ nyəméfwó, a bá jil nyə nyádí jiya ící dí. ³¹ Nyə á bwey dúg ná Yésus mə bá gwûm, gwûmála wəwəŋg wə nyə á ηgə ci ja nyə á lás ná: “Bwé á shígé myaas nyə ban mínjîm, nyúúl nyé í á shígé bwo shwónud”.

³² «Yésus wəwəŋgú, Zembî nyə á gwûmushi nyə, sá bêsh sé básə owúshined wâ lâŋ wəwəŋg. ³³ Mbwê məncwûm mé Zembî í á bân nyə gwôw. Nkəŋkə Shíshim Zembî nyə á kaag yé, a mé lég nyə wé Dâ, a mé shwu sé nyə, gwé wé bí ηgá gwág bí ηgá dúg nə sé ga.

³⁴⁻³⁵ Dávid nyəméfwó nyə a shígé kə gwôw, nji nyə á ci ná:

Yawé nyə á ci nə Cwámba wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwê məncwûm kə wóós ja mə é culushi mízhízhíŋ myô,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁶ Yé bag ə Izəryél bêsh, bí mé jələ nə ka mpu kú nə məshwán ná Yésus bí á bwambələ kwolós dí yé, Zembî mé sá ná a bág Cwámba, a bæ *Kríst.»

2:17 Zhu 3.1-5 * **2:17** ntamé á mísh ná bagá: Wəŋ mbií ntamé í də bæ wo kú kə gwád. **2:21** 22.16; Rom 10.13
2:22 Luk 24.19; Yuá 3.2; Mis 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4 **2:23** 3.15; 4.28; 7.52;
 Luk 23.33; 1Te 2.15 **2:24** 3.15; Luk 24.5 **2:25** Sôm 16.8-11 **2:27** 13.35 **2:29** 10j 2.10; Mis 13.36 **2:30** 2Sa
 7.12-13, 16 **2:31** Sôm 16.10 **2:32** 1.8 **2:33** Mbwê məncwûm mé Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19;
 Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Nkəŋkə Shíshim Zembî nyə á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17;
 15.26 **2:34-35** Sôm 110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13 **2:36** 3.15

Obúgula ó Yésus ó ashúshwóógú

³⁷ Kaand ni nyə á kwiy buud milâm, bwá mú jî Pyêr bônôñ *buud ɔ lwámá ná: «Bwááñg e, sá sáág ntədəlé?» ³⁸ Pyêr mú bęsa nə bwo ná: «Céndúgá mitádúgá, muud yêsh dúwanugi jíná má Yésus-Krîst dí, Zembî jwúg bí nə *misám mín. Ntó, bi mú lág yána má Zembî, yána dɔɔñg wá Nkêñkê Shîshim. ³⁹ Nəcə ñkaagá má Zembî í dúgyá nə bî, nə bwân bún, nə bóól búúd bêsh búsá óshwóg-óshwóg wá, bímbí dêsh Zembî mə bá jôw yí.»

⁴⁰ Pyêr mú námá kwo ñgə lás nə bwo bíl zhwoğ iciyá na, ñgə cwîny bwo, nyə nə bwo ná: «Túbúgá wú na kala búúd á líñgî níid.»

⁴¹ Buud bwá á magulə kaand yé wá, bwá á duwan. Jwôw dɔɔñgú, buud bwá á kwíduli *Dɔ lú óbúgula dí kúnə-kúnə buud otóóshin olóol. ⁴² Obúgula bêsh bwá á də sá zény bęxlə mínjígúlá mí búúd ɔ lwámá, zény cug sɛɛñgí á omínyonê, zény dálə féya buléd, nə zény dálə ji ísɛɛñgyá í mójəgulad. ⁴³ Buud bêsh bwá á bə nə gwóógə, buud ɔ lwámá bwá ñgə bul sá *isâ í mímbúgú nə *isâ í ntɔ búúd ñkwón yí. ⁴⁴ Buud bêsh bwá á *búgula wá bwá á də bə kúl ñgwúd, bwá sɛɛñg isâ byán də bí byo sɛɛñgí. ⁴⁵ Bwá á ñgə kusha məbí máñ nə isâ byán, bwá ka də kawula *mwaanê wɔɔñgú námá nda múúd yêsh nyə á bə nə məyán gan ná. ⁴⁶ Bêsh bwá á də sá zény kələ *Luñ má Zembî jwôw dêsh mbí ñgwúd; bwá də féya buléd mínjów minjów, bwá də də ídúw byán nə məshusug, kú nə muud mə ñkény nyúul. ⁴⁷ Bwá də ságusə Zembî, bóól búúd bêsh də ñwa bwo nə məjilə. Cwámba nyə á də cug buud jwôw dêsh, a də kwádulə bwo *Dɔ dí.

3*Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgú*

¹ Pyêr bá Yuánes bwá á ka zə kə *Luñ má Zembî wəla lú mójəgula dí, məwəla məlól mə mpwó-kugú. ² Ngwól múúd nyə á byél mbúmbwúgú. Buud bwá á ka də ñkény nyə jwôw dêsh də kə jil nyə mpumbé Luñ bwá

də jôw ná: «Jɔ Mbê» yí, a ka də gwáámb búúd bwá kə Luñ wá kwíindyá. ³ Múúd éne nyə á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ñgə bə ná bwá zə nyí Luñ, a mú gwáámb bwo kwíindyá. ⁴ Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyə ná figə-figə, bwá nə né ná: «Ntiig mísh kága.» ⁵ Muud éne mú kənd mísh bwádí a ñgə téduga ná a zə lág gúl sá. ⁶ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Mə cugé nə *mwaanê, mə kú nə or. Sá má jí nə ndí yí, gwə wə má yə wo yí. Jíná má Yésus-Krîst á Nazarêt dí, tówúg tətəlí wo kyéyug!» ⁷ Ná ndéé a mú bí nyə mbwə məncwúmud, bən. Námá cé nə cé, məkuú nə məcugalu má músə lal múúd éne. ⁸ A mú sáanz tów tətəlí ná cədək. A mú tééd ñgələ kyey. A mú kə, bônôñ bwo bwá mú kə nyí Luñ má Zembî, a ñgə kyey, a ñgə kôw, a ñgə ságusə Zembî. ⁹ Buud bêsh bwá mú dúg nyə a ñgə kyey, a ñgə kôw, a ñgə ságusə Zembî, ¹⁰ bwá ñgə mpu yag nyə ná muud nyə á də jí mpumbé Luñ bwá də jôw ná Jɔ Mbê, a dúg gwáámb búúd mikwíindyá yé, nyə wə éne. Bwá mú ñgə jág bul káam sá í má s̄y yí, ikukwende bí bwo. ¹¹ Muud éne nyə á shígé ná kwo béégya nə Pyêr bá Yuánes. Buud bêsh bwo mú zə nə mikálá kú ná mpu sá bwá cíg yí, zə lyɛ bwo na wú bwá á bə kúl bwá á gwiid ná Nyíngulé* má Sólamun yí.

Pyêr mə lás kaand

¹² Nda Pyêr nyə á dúg ntáni ná, nyə á ka lás nə buud, nyə ná: «Yé bag ɔ *Izarəyél, nəcə jí bí ñgə bul káam sá í má s̄y ni yí? Jí bí ñgə dúg sá ná ñkaamá námá nda ñkul nyísú wə í má sá ná muud éga kyéyug tətəlí yí, ñkí ntág ná sá bulələ wá milâm wə Zembî wá í má sá yí? ¹³ Zembî má *Abraham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab, Zembî odá má sá ná sóol məsáal yé Yésus bág nə gúmá. Yésus bí bññ bí á kɛɛzh yé, bí á ban mísh má Pilát dí yé, í njúl ná Pilát nywáá nyə á ñgə cɛel bíd nyə. ¹⁴ Bí á ban muud Zembî nyə a féesh yé, tətəlí muud, bí yidá jî ná Pilát gwágúg ñgwúl buud ñkúñkwónjúlə, a bíd nyə. ¹⁵ Muud nyə a té cug yé, bí bññ bí a gwú nyə, Zembî nywáá

2:37 16.30; Luk 3.10, 12, 14 **2:38** 3.19; Luk 3.3 **2:39** Iza 57.18-19; Ifz 2.17 **2:41** 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1 **2:44** 4.32-35 **2:46** Luk 24.53 **2:47** 2.41 **3:1** 10.3, 9, 30 **3:2** 14.8 **3:8** 14.10; Yuá 5.14 **3:11** 5.12; Yuá 10.23 * **3:11** Nyíngulé: Sá sá ñgə jôw ná nyíngulé ni í cugé zhizhe mpumbé; jísə milwoñ mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág. **3:13** 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 **3:15** 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10 **3:16** Mat 9.22

mú gwûmushi nyə. Sá básə owúshined wâ lân wəɔŋg. ¹⁶ Nəcə búgúlálə Jínə mé Yésus í, Jínə dəɔŋg í mé ləlushi múúd bí mé dúg, bí mé bwey mpu éga. Búgúlálə Yésus wá í mé sá ná a yálúg fwámé yâ nda bí bēsh mé dúg éga. ¹⁷ Nə ndéé, bwaanŋ, mə mpú ná sóólúgú wēsh bínəŋ otówe ɔ shwóg bán bí á sá yí, í á bə nəcə ijág. ¹⁸ Nji, Zembí nyə á bwey jaaw mímpu mi *búúd ɔ micúndá bé bēsh dí ná *Kríst yé mé bá bwəma nə micúŋ né ndéé a yə, sâ jəɔŋg wá í mé bwəma ntáni ni. ¹⁹ Kagá cénd mítédúgá, bí cénd kuú njəɔnd, ja jəɔŋgú Zembí mú jímbal *misám mín; ²⁰ bí mé ká sá ntó Cwámbe mə bá sá ná bi bág ná bud-bud, a nti bí Yésus nyə á féesh ná a bég Kríst wún yé. ²¹ Í jii ná Yésus wəɔŋgú fwóg ji jon dí kə wóós ja ísá byēsh í bá kwo síy ógúgwáán yí. Zembí nyə á ngə jaaw ntó mímpu mí búúd ɔ micúndá bé nyə á féesh yág wá. ²² Nəcə Moyíz nyə a shí ci ná: “Cwámbe Zembí mə bá nti bí ngwól múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín. Bi ɔ bá gwágulə nyə sâ jēsh nyə é bá ci bí yí. ²³ Muud yēsh mə bá bə kú gwágulə múúd micúndá wəɔŋg yé, nyə abúle ná bə málánj má kúl búúd jíshéd, a bá gwúyɔw.” ²⁴ Buud ɔ micúndá bēsh, tééd wá Samyél kala nə bəɔŋg bēsh bwé á zə nyədí mpúsə wá bwé á shí bwey də bwiŋŋ lân á mwəw mága. ²⁵ Bi básə bwān ó búúd ɔ micúndá, bí á ngə námə byél Zembí njúl nə sɔ nə impáábə bín. Nyə a sá sɔ jəɔŋgú ja nyə á ci nə Aburaham ná: “Minjów mí búúd myā shí ga myēsh mí bá də lóg ibwádán mpwoŋ buud nywô dī.” ²⁶ Shú dún wá Zembí nyə á tééd wéeshali sóól mäsáal yé yé, a ntí nyə ná a zég bwádán nə bí, a sá ná muud yēsh yówug bów-bəw fúlú.»

4

Bwé zə bii Pyêr bá Yuánes

¹ Pyêr bá Yuánes bwé ngé ná lésha nə buud ntáni, nə ofada, nə njwú á buud bwé á də baagulé *Luŋ má Zembí wá, nə *Osadwisyēŋ bwé mú zə wóós, ² bwé ngé bul

3:17 Luk 23.34; 1Tm 1.13 **3:18** 5.42; Luk 24.27, 44-46

3:25 Mat 12.3; Gal 3.8, 16 **3:26** 13.46; 18.6; Rom 1.16

52 **4:2** 2.24; 4.33; 17.18; 26.23 **4:3** 5.18 **4:4** 2.41

20.2 **4:8** 2.4 **4:10** 3.6; 3.15 **4:11** Sôm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7 † **4:11** kwóógú lú lámuga: Kwóógú bwé á də tééd jil mändəlúd yí, dwó wé bwé á də bɛ ja bwé lám mənɔŋŋ mə njów yí. Bwé á də lwə mbii sá ngé dúg məlwəga má shiméd múús yí. (Sâ ga jísə námə Mat 21.42.) **4:12** Mat 1.21; 1Kr 3.11 **4:15** 5.34-35

gwág bəw nə Pyêr bá Yuánes ngələ yə buud minjígulá ngə jaaw ná buud bwé bá gwûm nda Yésus nyə a gwûm ná. ³ Buud óni bwé mú bii Pyêr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwé bá lás lésú wəŋ mpwó-mwásó. Nəcə í á bə kugú mé bii shí. ⁴ Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwé á gwág kéel wá, bwé á *búgula. Tāŋ obúgula í mú bád kə kumə kúnə-kúnə ótósšhin otóɔn.*

Pyêr bá Yuánes bwé zə təw kəɔdɔd

⁵ Mán mələm, otówe ɔ shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ó məcəɛ bwé á bə Yurásələm wá bwé mú zə sɛɛŋya. ⁶ Ajəláci á ofada bwé á də jəw ná Hána yé nyə á bə cínəŋg, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləgəzándrə, nə mimbyél myēsh myā wájəláci wá ofada. ⁷ Bwé mú zə nə Pyêr bá Yuánes zə tál bwo cwánud na búúd óni dí. Bwé mú ngə jī bwo mishílí. Bwé nə bwo ná: «Bi ámə sá sóólúgú wún ni nə nyáyé ŋkul? Bi ámə cwééd jínə mé zə?» ⁸ Ntó, Pyêr njúl lwándúlá nə Nkəŋkə Shíshim mú ka zə bɛsa nə bwo ná: «Yé otówe ɔ shwóg wá kúl búúd, yé ocúmbá buud, ⁹ sá təl kəɔd dí múús nəcə sá sálə mbəl múúd mənɔwə. Bí ngə jī sá sá ámə sá shú ná a bég mpwogé yí. ¹⁰ Bi bēsh nə bag ɔ *Izəryél bēsh, mpugá ná muud bí ngé dúg éga mé bə mpwogé jínə mé Yésus-Kríst á Nazarət dī, Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé. Nyə wá Zembí nyə a gwûmushi yé, nyə wé mé sá ná muud éga bég mpwogé nda a tál éga. ¹¹ Nəcə Yésus jisə “kwóógú bí olwəyɛ bí á myaas yí, dwó wá í mé shúgula kwóógú lú lámuga† yí”. ¹² Kú nə ngwól múúd jī nə ŋkul yíl búúd mábəw dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nəcə kú nə dúl jínə lú múúd sá mé jálá nə *dúg cug nə ndī wa shí mishwun yí.» ¹³ Buud óni bwé mú bul káám dúgúlə ná Pyêr bá Yuánes bwé ngə lás ná kpwəɔ-kpwəɔ. Bwé á bul káam nəcə mpúlə ná Pyêr bá Yuánes básə ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ngé yida mpûy ná básə buud ó gwoŋŋ mə Yésus. ¹⁴ Nda bwé á ngə námə dúg muud nyə á yâ éne tál na

3:19 2.38 **3:22** Mbá 18.15, 19; Mis 7.37 **3:24** 3.18

4:1 Osadwisyēŋ; 5.17; 23.8; Luk 20.27 **4:1** Luk 22.4,

* **4:4** Tāŋ ni nyísə lələ nji budúm nə budúm. **4:7** Luk

† **4:11** kwóógú lú lámuga: Kwóógú bwé á də tééd jil mändəlúd yí, dwó wé bwé á də bɛ ja bwé lám mənɔŋŋ mə njów yí. Bwé á də lwə mbii sá ngé dúg məlwəga má shiméd múús yí. (Sâ ga jísə námə Mat 21.42.) **4:12** Mat 1.21; 1Kr 3.11 **4:15** 5.34-35

bwádí koogú ná, bwá á shígé ná kwo bæ ná sâ bwá cî. ¹⁵ Bwá mú ci nâ Pyêr bá Yuánes ná bwá wúg na *mpáanzá milású á Zembî dí, bwá cúwóg tóón. Osémbye ó milású bwá mú ka ngə sɔ́ sâ bwá cig nâ bwo yí. ¹⁶ Bwá ná: «Sá sáág buud óga ntədəl? Jísə mpu bæ ná bwá mǎ sá *shimbá. Í cugé ná kwo bæ shwoó, buud ó Yurúsəlem bēsh bwá mǎ mpu ntó, sá cugé nâ nkul sá máshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé ná lâŋ ni í kwágagí nâ muud yēsh. Ntó, sá mpúg yáásulə bwo mǎlwə ná ci bwá kú ná kwo lésha nâ muud nâ jíná mǎ Yésus.»

¹⁸ Bwá mú jǎw bwo, zə mpu yáásulə bwo mǎlwə ná ci bwá kú ná kwo lésha nâ muud nâ jíná mǎ Yésus, nkí ná bwá kwo jǎguli búúd gúl sâ jínə dɔɔŋgúd. ¹⁹ Pyêr bá Yuánes bwá mú bɛsa nâ bwo ná: «Biméfwó faasugá. Ye í jəla mísh mǎ Zembî dí ná sá yídag gwág nâ bí, kú gwág nâ Zembî? ²⁰ Sá bāŋ sá cugé nâ nkul yəw bwiingúlə sâ sá á dúg nâ gwág yí.» ²¹ Buud ɔ́ gúfúgá ósémbye ɔ́ milású bwá mú kwo mpu báásulə bwo ci ná ndeé, bwá músə bíd bwo kú sá bwo sâ. Bwá dúg ná nkí bwá yə bwo intúgúlí, í bəw, nəcé buud bēsh bwá á ngə bul ságusə Zembî nâ sâ í á sɔ́ yí. ²² Muud nyə á yâl shimbád yé wɔɔŋg nyə á bæ kala múúd í mǎ cɔ́ mimbû mǎwŭm mǎnɔ́ yí.

Obúgula bwá jəgula nâ Zembî

²³ Pyêr bá Yuánes, ja buud óni bwá á bíd bwo yí, bwá á kə búúd bāŋ dí, kə jaaw bwo lású wēsh milúlúú myā ofada nâ ocúmbá buud bwá á lás nâ bwo yí. ²⁴ Nda bwá á gwág lású wɔɔŋg ná, bēsh bwá á bān mǎkəl jəgula nâ Zembî lâm ngwúd bwá ná: «Mása, wo wé wo a sá gwəw nâ shí nâ mǎŋ nâ isâ byēsh bí cínəŋg yí. ²⁵ Wo wé wo á balan nâ Nkəŋkə Shíshim lás mpu mǎ sól mǎsáal woó mpáámǎ jísú *Dávid dí, ci ná:

Nəcé jí ilwəŋ í búl cugula ntúga yí?

Nəcé jí ikúl í búl wá mílúú mítédúgá mí kú nâ wúmbúlé dí yí?

²⁶ Ojwú ɔ́ shí bwá mǎ sɛŋgya, otówe ɔ́ shwóg bwá báduga ná bēsh bwá zə lúmbuli nâ Cwámǎ á shí nyēsh bá Kríst yé.

²⁷ Nəcé Herod bá Pons Pilát bwá mǎ bále zə sɛŋgya nâ ikúl í cúgé *Oyúden yí nâ Dɔ́ mǎ *Izəryél. Bwá mǎ zə sɛŋgya wa ngwála gaád ná bwá zə lúmbuli nâ Yésus, jəjɔ́ sól mǎsáal wə wó á gwágulə mǎwúdá yé. ²⁸ Bwá sá ná isâ byēsh í bwəmag nda wó á bwey ŋwa cigúlá nâ nkul nywə nâ tédúgá woó ná í bāg bæ ná. ²⁹ Cwámǎ e, ntig mísh ja gaád wo dúgúg nda bwá ngə cɛl juwal sá ná. Sáŋ ná osól ɔ́ mǎsáal bwə bwá bwíingag kéel dwə nâ kpwɔ́-kpwɔ́. ³⁰ Shéembúg mbwə wə, mimbəl mí ngəg nâ yâl, *isâ í ntɔ́ búúd ŋkwóŋ yí nâ *isâ í mímbúgú í ngəg nâ sɔ́y Jíná mǎ Jəjɔ́ Sól mǎsáal woó Yésus dí.»

³¹ Ja bwá á shín jəgula yí, kúkúl bwá á bæ yí í mú ntəŋusa, bēsh bwá mú lwánd nâ Nkəŋkə Shíshim ná cwɔ́, bwá mú ngə bwiing Milású mí Zembî ná kpwɔ́-kpwɔ́.

Obúgula bwá cugə nâ isâ byáŋ sɛŋgi

³² Ncúlyá buud bwá á *búgula wá bwá á ngə cugə lâm ngwúd, nâ tédúgá ngwúd. Kú nâ muud nyə á ŋkwandəwa nâ mé mǎbii yé. Bēsh bwá á də balan nâ mǎbii mǎŋ sɛŋgi. ³³ *Buud ɔ́ lwámá bwá á ngə bwiing lâŋ gwúmálə Cwámǎ Yésus nyə a gwúm nâ mǎma nkúl yí, Zembî ngə bul lwágulə bēsh mǎma mpáam nyé. ³⁴ Kú ná nâ muud á *Dɔ́ lú óbúgula nyə á kwo bæ nâ mǎyāŋgan. Bɔɔŋg bēsh bwá á bæ nâ mǎshí nkí minjów wá, bwá á ngə kusha myo, də zə nâ *mwaanə wɔɔŋg ³⁵ də zə bwíig búúd ó lwámá shí mǎkuú. Bwá ka də kaaw búúd nda mǎyāŋgan mǎ á də bæ ná. ³⁶ Ntó, ngwól múúd á Shíprə ná jíná ná Yóseb, nyə á bæ mwā *Levít, búúd ɔ́ lwámá bwá á kwo gwiid ná Barnábas. Jínə dɔɔŋg í ké ná «Muud mǎ dú bándulə búúd yé». ³⁷ Nyə á bæ nâ fambá. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nâ mwaanə wɔɔŋg zə bwíig búúd ó lwámá shí mǎkuú.

5

Lāŋ mǎ Ananíyas bá mudá yé Safira

¹ Nji, ngwól múúd nâ jíná ná Ananíyas bá mudá yé Safira bwá á zə təw cǎŋ. Muud éne mú nómə zə kusha dúl bii dé. ² Né ndeé bá mudá yé bwá mú təw cǎŋ, a mú béég ngwól *mwaanə, a bwíig shú dé. A músə kə nâ

ngwól kə bwíig *búúd ɔ lwámá shí məkuú. ³ Pyêr mú ka jî nyə ná: «Ananíyas, jí í sá né *Sátan jwúg nə lâm wô wêsh wó mú shweel ngwól mwaanê wo ámə kusha shí yé, wo zə shíig Nkékê Shíshim? ⁴ Ngaá né shí í ámə bæ shí nywô? Ja wó ámə ka ntâg kusha nywo yí, ngaá né mwaanê wəng nyə ámə bæ mwaanê woó? Ntədəlé wó ámə mpu wá wáni táduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shíig wá, Zembî wé wó ámə shíig yé.» ⁵ Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá íni yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh bwé á ngə gwág lân ni wá. ⁶ Məncwámá má á tōw shí, fálə nyə né ndeé bwé mú kə dəl.

⁷ Fwámé fwála í mú cə, je bæ məwəla məlól ntáni. Mudá má Ananíyas mú nyíi njów, a kú mpu sá í ámə sɛy yí. ⁸ Pyêr mú jî nyə ná: «Jaawúg sê. Ye bímbí ga wé bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí dəng wé ni.» ⁹ Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Nəcé jí bí ámə mpu tōw cún ná bi mə zə shweenzh Shíshim mə Cwámə yí? Dəgí, búúd bwé ámə kə dəl ngwúm woó wá, bwé mú na mpumbéd máni. Bwé é kə námə nə wo.» ¹⁰ Námə cé jəngá, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkuú, a mú fudə. Məncwámá má ngə námə nyíi njów, má mú kwey nyə mbimbə. Bwé mú kə nə nyə kə dəl ngwúm dí koogá. ¹¹ Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh, tə bəng wá *Də lú óbúgəla, tə bəng bwé á ngə gwág nji lân wá.

Buud ɔ lwámá bwé sá zhwoɡ məshimbá

¹² *Buud ɔ lwámá bwé á ngə sá zhwoɡ *isá í ntə búúd nkəwón yí, nə *isá í mímbúgú mənkúmbə má búúd dí. Bēsh bwé á bæ cún ngwúd, bwé njúl kúl bwé á gwiid né Nyíngálé* má Sálumun yí. ¹³ Muud nyə a shígé ná kwo kə sɛngya nə bwo. Nji, zhwoɡ buud bwé á ngə bul ságəsə bwo. ¹⁴ Buud nkí bul bulya bwé á ngə *búgəla Cwámə, nə budúm nə budá, bwé mú zə ngə kwídəli gwoong dí, ¹⁵ mbií í á wóós né buud bwé á ngə zə nə mimbəl itáádə nə itanjúd, ngə zə bwíig koogá læ njwón. Bwé á ngə sá ná ja Pyêr nyə e cə yí, ka shishím jé í é kúnya nə

wúl mbəl cínəng. ¹⁶ Buud bwé á kə cíg wú míləəm myá kúnə-kúnə nə Yurúsəlem, bwé ngə zə nə mimbəl nə bəng buud məjamb má á təl cwúnd dí wá, bēsh bwé mú ngə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwé zə bwəma nə zhín

¹⁷ Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wá nkəəmú *Osadwisyeň bənonə bwé á bæ cún wá bwé á kə zə mpii *buud ɔ lwámá váál áwuwəgəwə. ¹⁸ Bwé mú bii bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dí. ¹⁹ Ngwól *éngəles mə Yawé músə zə mpwó-bulú, zə juw mímpumbé myá njów mímbwug, wéeshəli búúd ɔ lwámá tóón, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyíi *Luŋ mə Zembî, bi kəg bwiing búúd sá jēsh í dúgyá nə cəg ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á kə nyíi Luŋ mə Zembî ná námə mpámán mpámán, bwé mú ngə yə buud minjígúla.

Ajəláci á ofada nə buud bənonə bwé á bæ cún wá bwé mú sɛng *Gwoong ósəmbye ó míləsú wá Zembî nə sɛngyá mílúlúú mí bag ó Izəryél. Bwé mú kənd búúd njów mímbwug né bwé kəg ŋwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulish í má kə wóós wu, bwé kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwé músə nyíngə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sá ámə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándələ í təl ngə baagələ. Nji ja sá ámə juw yí sá shígé kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja njwú á buud bwé á də baagələ Luŋ mə Zembî wá bənonə mílúlúú myá ofada bwé má gwág ntáni yí, fəg í mú jimb bwo mílúúd. Bwé mú ngə jî ná ntó nyə wé ntədəlé?

²⁵ Ngwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí ámə wá mímbwug dí wá bwé təl kúga Luŋ mə Zembî, bwé ngə yə buud minjígúla». ²⁶ Ná ndeé, njwú á Luŋ mə Zembî bənonə ifulish bwé mú kə ŋwa bwo. Nji, bwé á ngə zə nə bwo né shee kú cún bwo, bwé ngə fúndə né buud bwé á bá gwú bwo nə məkwóógú. ²⁷ Bwé mú zə nə bwo zə təl mpwoombú gúfúgá ósəmbye ó míləsúd. Ajəláci á ofada mú téed jílə bwo mishíli. ²⁸ Nyə ná: «Ŋgá sá á shí bwey təl bí ci ná bi kú ná ngə jígəli buud jínə níid. Nji, ja ga, bi má lwándələ njígúla

5:9 1Kr 10.9 5:12 2.22; 3.11 * 5:12 Nyíngálé: Sá sá ngə jəw ná nyíngálé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jísə mílwoŋ mí mámpin mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bəg. 5:14 2.41 5:15 19.11-12; Luk 4.40 5:17 4.1-2 5:19 12.7-10 5:22 12.18-19 5:24 4.1 5:26 Luk 20.19; 22.2 5:28 4.17-19; Mat 27.25

wán Yurúsalem yêsh. Bi ngə námá cɛel yə sá mpwene shwiy mə múúd éne.» ²⁹ Pyêr bənôñ buud ɔ lwámá bwá mú bɛsa ná: «Sá má jəlá nə sá mágwág nə Zembî, kú bə búúd. ³⁰ Zembî odâ nyə a gwûmushi Yésus bí á gwú nə məbwê mún bwambulələ nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembî nywáá nyə a má bân nyə nə mbwê mənɔwúm yé, a təl nyə amádí á sâ jêsh, təl námá nyə Cugye buud shú ná buud ɔ *Izarəyêl bwá céndúg mítédúgá, Zembî mú juu bwo nə *misám myán. ³² Sá básə owúshined wâ isâ byəwngá, nə sá, nə Nkêñkê Shíshim Zembî nyə á yə buud bwá ngá sá nyə məgwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ mílósú bwá mú jág nyada nə mbií lósú ní. Bwá ná bwá zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ngwól *Farizyên á *Gwoong ósəmbye ɔ mílósú wâ Zembî, nyəwng bwá á du jôw ná Gamalyel yé, nyə á bə yíguli məcəɛ, buud bəsh bwá dúgá bul gwɔɔ nyə. A mú zə tôw, nyə ná bwá fwóg wéeshuli búúd óni tóón fúfwála. ³⁵ A mú ka zə ci nə buud bé ná: «Bag ɔ Izarəyêl, bi ɔ káálúgá nə sâ bí má céél sá búúd óga ní. ³⁶ Nəcə, í afwóyé námá bwey, Tadas nyə á wós wa, zə jaaw nyúúl ná ndéé buud je bə mitəd minɔ zə bɛ nyə. Nji, a mú gwúyow, buud bwá á bɛ nyə wá bəsh bwá mú cɪma, jâñ í mú shîn. ³⁷ Mpásə wəwngá, Yúdas á Galilê mú námá zə wós mwôw ílâñ í á ngə sîy yí. A mú námá zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bəsh bwá á bɛ nyə wá bwá mú námá shîn cɪma. ³⁸ Gwó wə mé cí nə bí ná, fwogá yíl mílâm búúd óga dí, bí bíd bwo ná shɛɛ. Nəcə, ñkí mítédúgá myán nə sóólúgú wáñ í ngə zhu búúd dí, mí é shîn jímb míméfwó. ³⁹ Í ká yida bə ná í ngə zhu wá Zembî, bí cugé nə ñkul caam bwo. Bi ɔ bey ná bi bāg lumbuli nə Zembî.» Bwá mú gwág nyə, ⁴⁰ bwá mú jôw búúd ɔ lwámá, zə fyáməsə bwo milwón ná ndéé bwá mú təl bwo ci ná bwá kú ná lésha nə buud jíná má Yésus dí. Bwá mú ntāg bíd bwo.

⁴¹ Buud ɔ lwámá bwá mú wú mpwóombú Gwoong ósəmbye ɔ mílósú wâ Zembî dí. Bwá mú ngə kə bwá ngá bul gwág nywa ná bwá má mpíya nə cúgə jíná má Yésus dí. ⁴² Bwá á

shígé yow bwiingúlə Jəjə Kéél má Kríst Yésus. Bwá á du bwiing dwo jwôw dêsh, təw Luñ má Zembî, təw mínjow minjow.

6

Bwá zə təl ójaákwon

¹ Ja *ómpwíin bwá á zə ngə bul bulya yí, mílúgya mí á zə bə. *Oyúden bwá á janawo nə cug Ogurêk wá bwá á ngə tədawa nə Wəheburê. Nəcə mikúsə myán mí á ngə bwəma nə mpyón mánkəw má idaw mā jwôw dêsh dí. ² *Buud ɔ lwámá wúm nə óbá bwá mú sɛɛng ómpwíin bəsh, zə ci nə bwo ná: «Í ajáláyé ná sá dúg təl bwiingúlə Milósú mí Zembî, fwo du zə kaaw ídaw. ³ Gwó wə jí ná, bwaang, sɔgá buud zangbá na mpédúgá nyínád, bəwng búúd bwá ngá bwiing lāñ wāñ ná básə ijɔ í búúd wá, bwá njúl lwándúlá nə Shíshim nə fug wá, sá təlúg bwo ísɛy í kaawələ məbiid. ⁴ Sá bāñ sá é ka wá mílúú ñji májəgula dí nə bwiingúlə kéel dí.» ⁵ Buud bəsh bwá mú magulə tédúgá wəwng. Bwá mú féesh Itiyen a njúl lwándúlá nə búgə nə Nkêñkê Shíshim ná cwóó. Bwá féesh námá Fílíp, nə Prokor, nə Nikanor, nə Timon nə Paramenas, zə bəd Níkwálá muud Antyósh nyə á nyíi mísəon Oyúden dí yé. ⁶ Bwá mú kə nə bwo búúd ɔ lwámá dí, buud ɔ lwámá bwá mú jəgula nə Zembî, bwá mú bəd bwo məbwə. ⁷ Milósú mí Zembî mí mú ngə kə shwóg nə shwóg, tāñ ompwíin í ngə kwídali Yurúsalem, ncúlyá ofada bwá mú magulə búgúlələ Yésus.

Bwá zə bii Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bə lwándúlá nə mpaam má Zembî nə ñkul ná cwóó. A mú ngə sá *isâ í mímbúgú nə məma *isâ í ntɔ búúd ñkwón yí, buud bəsh bwá ngá dúg. ⁹ Bóól búúd bənôñ Itiyen bwá mú zə sənusa məkəl. Í á bə bóól búúd wá *mpáanzə mínjígulá á buud bwá á wú málwáá dí wá, bwá njúl buud ɔ Sirên nə Aləguzandrí, zə kéel *Oyúden bwá á zhu Silisí nə Azî wá. ¹⁰ Nji, bwá á shígé bə nə ñkul mə kwag Itiyen nəcé nyə á ngə lás nə fug Nkêñkê Shíshim á ngə yə nyə yí. ¹¹ Bwá

mú kusə búúd ná bwə zəg máalə Itiyen ná: «Sá amə gwág múúd éga ηgá *lás nə Moyíz bá Zembî bwaasúlə mpu.» ¹² Bwə mú shwambulə búúd bēsh, nə ocúmbá buud, nə *Oyígəli ó máççə bwə mú zə bii Itiyen, kə nə nyə mpáánzə milású á Zembî dî. ¹³ Bwə mú kwəməsa bóól ówúshined wā məshügā ná bwə kág máalə ná: «Muud éga má dū jág lás nə kúl í búl bə ci yí, nə Məççə má Moyíz ja jēsh. ¹⁴ Sáméfwó sá amə gwág a ηgá ci ná Yésus á Nazarēt mə bá caam *Mpáánzə Zembî, a cénd íjām nə ijag yā odá Moyíz nyə a lúgə yí.» ¹⁵ Buud bēsh bwə á bə *Gwoonjg ósémbye ó milású wā Zembî dí wá bwə mú ηgə dúg Itiyen ná figá-figá, bwə mú dúg ná mpwoombú nyé nyísə nda mpwoombú *éngəles.

7

Itiyen mə lás kaand

¹ Ajəláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sá bwə ηgá ci wō ni jisə bándə bə ntó?» ² Itiyen mú bəsa ná: «Yé bwááng, yé ódā, gwágúlégá. Mpáámbé íshé *Aburaham njúl ná shí á Məzhuputamî, a kú fwó kə ji Sharan, Zembî á milwanə nyə a lwóya nyúúl nyádí, ³ zə ci nə nyə ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya nə njów búúd wō, wo kág shí má bá lwágulə wo yíid.” ⁴ Ntó, Aburaham mú wú shí Okaludyē dî, a mú kə ji Karan. Mpásə shwiý mə sóónjú, Zembî mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Nji nyə a shígé yə nyə ηkəw wa shí gaád, kú námə bə tóó bímbí múúd ji nə ηkul təl kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwonj buud nyé ka bá shúgula nə nywo. Í á bə cínəngú Aburaham njúl kú fwo bə nə mwān. ⁶ Zembî mú ci nə nyə ná: “Mpwonj buud nywō í bá kə ji ízhaá shíd. Buud ó wu bwə bá sá bwo məlwaaá bwə cúg bwo tən mimbú mitəd minə. ⁷ Nji, lwonj búúd í bá wá bwo məlwaa dí ni, mə bá yə gwo intégúli, bag dwō í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə dū yə mə gúma.” ⁸ Zembî músə sá bá sɔ. Sɔ jəonjú mé məyigyé wə ábiwáág. Ntó

Aburaham mú byá *Izaag a sá nyə ábiwáág jwōw lú mwəomb mpásə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námə nyə ntó. Yákwab byá námə ímpáámbé í á fwɔ ibeend wūm nə íbá íshé yí, a sá námə byo ábiwáág. ⁹ Impáámbé bíshé íni í á ka zə shîj Yóseb. Bwə mú kusha nə nyə ná a kág Igípten. Nji, Zembî nyə á bə nə nyə. ¹⁰ A mú ηgə sey yíl nyə *incwaw í ntug byəonjg byēsh dí ná ndéé a kə yə nyə fəg mísh má Farawōj njwú-buud á Igípten dî, a sá ná Farawōj gwágúg nyə nywa lámúd. Farawōj mú tál nyə ηgwámuna á Igípten yēsh, tēem bə nyáméfwó Farawōj dí njów. ¹¹ Məma zha músə zə bə Igípten yēsh dî, kumə Kanaan, incwaw í ntug bul yáág, ímpáámbé í íshé kú ná nə sá bwə dég. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga ná idāw bíse Igípten ná nyə á ka kənd ímpáámbé í íshé wu ja ashúshwóógá. ¹³ Ja bwə á kwo kə ja ábeé yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawōj músə zə mpu mpwonj buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná bwə kág ηwa sóónjú Yákwab nə njów buud yé wēsh tən buud məwūm zəngbá nə ótón. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bənōj ímpáámbé bíshé. ¹⁶ Bwə á nyinǵə nə bwo, kə dūl Síkem, shwonj Aburaham nyə á kusə bwān ó Imor dí nə *mwaanē yí.

¹⁷ «Ŋkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí í á ηgə bə ná í zə bwəma. Nda wəla dəonjg í á ηgə shísh ná, kúl búúd jé í á ηgə zə bulya, í ηgə bul mpyáanz nūj Igípten. ¹⁸ Kúl mə Aburaham í á ηgə mpyáanz ntó nə ndéé kə wóós ja wúl njwú-buud í á ηwa ijwúga yí, wəonjg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. ¹⁹ Njwú-buud wəonjg í á ka zə cugə nə mpwonj buud íshé məshügā dî. A mú cúg ódā nə bów-bōw lám nyə á bə nə ndí yí nə ndéé a sá ná bwə ηgəg nə myaas ikákény byāj í ηgəg nə fudə. ²⁰ Fwálá dəonjg wə Moyíz nyə a byél yí. Zembî nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyól bé bwə mú wíl nyə bwádí njów tən onkwoond olóol, ²¹ nə ndéé, ja bwə á ka námə kə myaas nyə yí, sás má Farawōj mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tən

6:13 18.13; 21.28; Zhe 26.11 7:2 22.1 7:3 Mat 12.1; Heb 11.8-10 7:4 Mat 11.31; 12.4 7:5 Mat 12.7
7:6 Mat 15.13-14 7:8 Mat 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 7:9 Mat 37.11, 28; 39.2, 21 7:10 Mat
41.37-44 7:11 Mat 41.54; 42.1-2, 5 7:13 Mat 45.1, 3, 16 7:14 Mat 45.9-10, 18; 46.6-7, 27 7:16 Mat 23.3-16;
49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13 7:17 MmN 1.7-8 7:19 MmN 1.10-11, 22 7:20 MmN 2.2-10; Heb 11.23

nda yé mwân. ²² Moyîz mú nyíngula mpúyá á Igípten wêsh dí ná ndeé á mú zə bə ɲkácíd íciyá nə mísóólúgúd.

²³ «Ja nyə á zə bə nə mimbû məwûm mánô yí, tédúgá í mú wóós nyə lámúd ná a kág dág ómínyonâ bé Bag ó *Izarəyêl. ²⁴ A mú dág ɲgwól mwân Igípten ɲgə sá ɲgwól mwân Izarəyêl. Moyîz mú kɛem mwân Izarəyêl, a cú mwân Igípten. ²⁵ Nyə á ɲgə téduga ná kúl jé Izarəyêl bwə é mpu ná Zembî mə zə balan nə nyə, zə cug bwo. Nji, bwə á shígé mpu ntó. ²⁶ Jwôw í á bɛ yí, a mú kə kwey bwân ó Izarəyêl óbá bwə ɲgə shuya. A mú ka cɛel béég bwo ná bwə jíg ná shɛɛ, nyə nə bwo ná: “Bi búsa omínyonâ, nəcé jí bí ɲgə síya yí?” ²⁷ Nji, nyonɲg nyə á ɲgə sá ɲgwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo dág sámɓ sá milású? ²⁸ Wó cɛel zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igípten nə kugú ná?” ²⁹ Nji Moyîz nyə a gwág ntáni yí, nyə a túb, a mú kə jí shí á Madyan. Wu wə nyə á byá bwábudúm óbá yé.

³⁰ «Nyə á jí wu mimbû məwûm mánô, ɲgwól *éngəles mə Cwámɓa mú zə lwóya nyə nyúúl míngwiiled, míngwiile mí ɲgə maɲ kwasa dí nûɲ shí a shwéeshá á mbúmbún Sinayî. ³¹ Moyîz mú káam sá nyə á ɲgə dág jəonɲgá. A mú ka shísh ná a ké mpu dág. Kál mə Cwámɓa í mú gwíig í ɲgə cí ná ³² “Mə óni, mə Zembî impáámɓá byô, Zembî mə Aburəham, Zembî mə Izaag, Zembî mə Yákwab.” Moyîz mú tééd lilyálə, a kú ná kwo sɔ ná a mpúg dág. ³³ Nə ndeé, Cwámɓa mú cí nə nyə ná: “Yílúg mánɲgub məkuúd nəcé kúl shí wó tál ni í músə nda mə. ³⁴ Mə mə ntí mísh, mə mə dág bôw dësh bwə ɲgə sá kúl jâm Igípten yí. Mə mə gwág nda bwə ɲgə leegya ná. Mə mə shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igípten.”

³⁵ «Éngəles nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembî nyə á kənd nyə, a kə tál Moyîz cí, tál nyə cugye. Í njúl ná bwə á ban Moyîz wəonɲg, bwə jí nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo zág də sámɓ sá milású?” ³⁶ Moyîz wəonɲg wə nyə á kə yíl bwo málwaá dí Igípten yé, a ɲgə sá

*isâ í mímbúgú nə *isâ í ntɔ búúd ɲkwón yí wu, tɛem bə ja bwə á líina mán mə atítí yí, tɛem bə ja bwə á ɲgə kyey shí a shwéeshá dí tãɲ mimbû məwûm mánô yí. ³⁷ Nyə wə nyə á cí nə Bag ó Izarəyêl ná: “Zembî mə bá ntí bí ɲgwól *múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.” ³⁸ Moyîz wəonɲg wə nyə á bə mpédúgá éngəles nyə á ɲgə lésɓa nə nyə yé bənnɔ odá, ja kúl búúd jíshé í á sá gúfúgá mbún Sinayî shí a shwéeshád yí. Nyə wə a lég milású myá cug wə éngəles, a kalá yə shé. ³⁹ Nji, odá bwə á shígé cɛel sá nyə məgwág. Bwə lámusa nə nyə, milám də nyíngə kə nji Igípten. ⁴⁰ Bwə mú cí nə Arɔon ná: “Ság ozembî bwə é də tów sá shwóg wá. Sə bəɲ sá ampúyé ná sá í mə bə nə Moyîz muud á kə yíl sá Igípten yé.” ⁴¹ Bwə mú lúlə mwá nteny tãɲ zembî áyadág, bwə sá nyə *mətúnuga nda Zembî, bwə sá məshusug gúmálálə sá bwə ámə sá nə məbwə mán yí. ⁴² Zembî nyə á ka ntág yid bwo kwon, a mú sá ná bwə nyíngúlág ɲgələ yə wəacén-céní wá jon gúmá. Sá jəonɲg wə jíś cilyá kálaad búúd ɔ micúndád ná:

Bag ó Izarəyêl,

ye bí á cígə mə ocúdu

ɲkí ná bí á sá mə *mətúnuga

mímbû məwûm mánô bí á bə shí a shwéeshá dí myá?

⁴³ Ngaá ná bí á yida də ɲkény banda mə Molok*,

nə yuug ácén-céní bí á sá shú mə Zembî wán Refan yí?

Ngaá ná bí á yida də kúd məmpwoombú mándəlúd

də yə mbéé íyuug í zembî bí á sá yí gúmá?

Sá jəonɲg wə í sá ná mə bəg kənd bí míkwám dí

shwóg-shwóg cɔ *Babilon.

⁴⁴ «Nji, ja odá bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, bwə á shí bə nə banda í á də lwágulə nə Zembî jisə bwədí yí. Muud nyə á də lésɓa nə Moyîz yé nyə á cí nə né ná a kág sá banda dəonɲgú, a bɛ yuug nyə á dág yí. ⁴⁵ Odá bwə á shí ɲgə kala banda dəonɲgú íkala í búúd byêsh í á ɲgə byêl yíid. Bəonɲg bənnɔ Yeshuwa bwə

7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27 **7:29** MmN 2.15, 21-22; 18.3-4 **7:30** MmN 3.1-10 **7:35** MmN 2.14; 3.2

7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; Ilɲ 14.33; 20.1-11 **7:37** 3.22-23 **7:38** MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19

7:39 Ilɲ 14.3 **7:40** MmN 32.1-8 **7:42** Amo 5.25-27 Molok: Ləv 18.11 * **7:43** Mán məbanda mə a də bə,

bwə laad káándá mbií á ná bwə ká wɛɛf í bə banda. **7:44** banda í á də lwágulə ná Zembî jisə bwədí yí: MmN 25.9, 40

7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6

á ntɔ shí Zembî nyə a wíhng wəamádí yí, bwá á kə námé nə dwo wu, í mú jì wu kə wósós fwála mǎ *Dávid.

⁴⁶ «Zembî nyə á bul cœel Dávid wœɔngá. Ntɔ Dávid mú jì Zembî né a sáág nyə mpaam né a lwɔg bag ɔ Yákwab njów Zembî. ⁴⁷ Sólumun wé nyə á yida lwɔ nyə njów. ⁴⁸ Njì, Zembî a gwów-gwów nyə ádé jì mínjów məbwê mé búúd mǎ ámə lwɔ myá, námé nda múúd micúndǎ nyə á cì ná. ⁴⁹ Nyə á cì ná:

Jon dásə jiya ícî jâm.

Shí nyísə kál mé də təl mákuú yí.

Wáyé njów bí bí nə nkul lwɔ mə yí?

Cwámǎ mə shílé ntó.

Ngow mé jì nə nkul kə woga yé?

⁵⁰ Ngaá né mə wé mə a sá isâ ini byêsh?

⁵¹ «Bì búšə nə núŋ. Bí ngə sá Zembî məlwê. Bì búšə njì bí ó də sá ngáádǎ nə Nkɛŋkɛ Shíshim, námé nda impáámǎ bín í a də sá ná. ⁵² Nyáyé múúd micúndǎ ímpáámǎ bín í á shígé lwágulə cúwúlí yé? Bwá á də gwú bœɔng bwá á də bwey zə jaaw nə Tútəlí Muud mə bá zə wá. Tútəlí muud wœɔngá wé bí á kœenzh, bí mú gwú yé. ⁵³ Bì buud bí á lóg *mbwoomb mǎcœœ wéngəles bwá á yə bí má, nə mǎmpándí mēsh má cínœɔng wá, bí abéýyé mwo.»

Bwá gwú Itiyen

⁵⁴ Njì búúd ɔ gúfúgá ósémbye ɔ mílǎsú bwá á gwág iciyá ini yí, bwá á shwal gwág Itiyen yáág-yáág mpimbə, bwá ngó fúgal məjə. ⁵⁵ Itiyen nyɛ, lwándúlá nə Nkɛŋkɛ Shíshim né cwóó, mú kænd mísh jon dí, a mú dúg mánkənwəwə mé Zembî, Yésus təl Zembî məbwê məncwúm. ⁵⁶ A mú cì ná: «Dugá, mə ngə dúg jon í mó bân. *Mwân mə Múúd təl Zembî məbwê məncwúm.» ⁵⁷ Bwá mú bwú məmə óŋkwimbyê, bwá ngó fad məlwê mán; bēsh nə lám ngwúdú, bwá shwal kə shwiy nyə nyúúlú. ⁵⁸ Bwá julə wú nə nyə ngwála, kə lúmə nyə məkwóógá. Buud bwá á ngə sá sóólúgú wœɔng wá bwá á yíl iwáma byán kə bwíg gúl ncúncwámá shí məkuú. Ncúncwámá jœɔng wé Sól. ⁵⁹ Bwá ngó lúmə Itiyen məkwóógú ntání, Itiyen mú

jów Zembî, nyə ná: «Cwámǎ Yésus, lógúg *jím jám.» ⁶⁰ Ná ndéé, a mú kúd məbwón shí, a kím nə nkulú ná: «Cwámǎ, wo kú lɔ bwo *sám bwé ngó sá ga.» Njì nyə á shín cì ntúni yí, a mú yə.

8

Sól mə zə jugəshi Dɔ lú óbúgula

¹ Sól nyə á bə cún nə buud bwá á gwú Itiyen wá. *Dɔ lú óbúgula í á bə Yurúsələm yí í á zə bul bwəma nə cúwúlí mwów məœɔngú. Obúgula bēsh bwá mú shín nyuŋgula wú Yurúsələm, kə məshí má Yudéa nə Samariya; í lóg cínœɔngú njì *buud ɔ lwámá. ² Bóól búúd bwá á wá mílám wé Zembî wá bwá á kə dəl Itiyen, bwá sá námé nyə shwiy mbií áyíyáág. ³ Sól nyɛ nyə á ngə yáág ná á jaŋgulə Dɔ lú óbúgula. Nyə á də ngə nyíi mínjów minjów, də ngə bii óbúgula, budá nə budúm, də kə wá bwo mímbwugəd.

Jɔjɔ Kéel í zə kə Samariya

⁴ Buud bwá á cüma Yurúsələm wá bēsh bwá á ngə kə mǎzhíí mǎzhíí, bwá ngó bwiing Jɔjɔ Kéel á lân mó Yésus. ⁵ Ntɔ, Fílíp nyə á shulə kə wúl ngwála á Samariya, a mú kə bwiing buud ó wu lân mó *Křist.

⁶ Buud ó wu bēsh bwá mú kænd mílám isâ Fílíp nyə á ngə cì yíid, muud ngwúd nə ngwúd kú sá núŋ nəcé bwá á ngə gwáduga *məshimbá nyə á ngə sá má, bwá ngó námé dúg mwo. ⁷ Nəcə zhwoɔg buud bwá á bə nə məjamb wá, məjamb mé á də wú mé ngó kím məmə óŋkwimbyê, mimbúmbwúgú nə bœɔng bwá á də nyēsh wá bwá ngó yál. ⁸ Ngwála wœɔng wēsh í mú bə nə məmə məshusəg.

⁹ Í njúl né ngwól múúd nyə á də bə ngwála wœɔngú nə jínə né Shímun. Muud wœɔngú nyə á də sá májig, buud bēsh wá Samariya bwá mú də bul káám nyə, nyɛ mú námé də jaaw nyúul né á bul bə. ¹⁰ Buud bēsh, tééd ozhizhe kə kumə məmə fwámé búúd, bēsh bwá á də ŋwa Shímun nə gwóógá, bwá ná: «Muud éne jisə nkul má Zembî, nyœɔng bwá də cì ná í búl ntɔ yí.» ¹¹ Bwá á kænd mílám nyódí

7:46 Sóm 132.1-5 **7:47** 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38 **7:48** 17.24-25 **7:49** Iza 66.1-2 **7:51** MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ó də sá ngáádǎ nə Nkɛŋkɛ Shíshim: Iza 63.10; Eze 2.3-5 **7:52** Luk 11.47-48 **7:53** 7.38; Heb 2.2
7:54 Sóm 37.12; 112.10 **7:55** Mat 26.64; Mis 2.33 **7:56** 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 **7:58** 22.20 **7:59** Sóm 31.6; Luk 23.46 **7:60** Luk 23.34 **8:1** 8.4; 11.19 **8:3** 9.1, 13, 21; 22.4-5; 26.9-11; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **8:4** 2.41
8:7 Mak 16.17; Luk 9.1 **8:12** 28.23

nacé nyə á bwey bul sá ná bwá káámúg nya nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwá á *magulə Jɔɔ Kéél Fílíp nyə á ngə bwiing bwo shú Faan má Zembî nə shú jíná má Yésus-Kríst yí, bwá á ngə duwan, nə budûm nə budá námá. ¹³ Shímun wəəngə nyəméfwó nyə á *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béégya nə nyə, a ngə dág məma ísá í ntɔ búúd ŋkul yí nə məshimbá má á ngə s̄y má, a ngə bul káam.

Pyêr bá Yuánes bwá ká Samariya

¹⁴ *Buud ɔ lwámá bwá á bə Yurúsəlem wá bwá á ka gwág ná buud ɔ Samariya bwá má lóg Milésú mí Zembî. Bwá mú kənd Pyêr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bāŋ, ja bwá á shulə kə Samariya yí, bwá á jəgula nə Zembî shú ná obúgula wā wu bwá lágúg Ŋkəŋkə Shíshim. ¹⁶ Nacé, í á bə cínəngú, Ŋkəŋkə Shíshim kú fwo shulə tə múúd ngwúd d̄i. Bwá á yida sh̄in ngə duwan jíná má Cwámba Yésus d̄i. ¹⁷ Ná ndéé, Pyêr bá Yuánes bwá mú ngə bəd bwo məbwə, bwá mú ngə lág Ŋkəŋkə Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dág ná buud bwá ngə lág Ŋkəŋkə Shíshim ja buud ɔ lwámá bwá bəd bwo məbwə yí, a mú ka zə nə *mwaanê ná a zə yə Pyêr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námá mə ŋkul ni, muud yêsh má é bəd məbwə yé lágúg Ŋkəŋkə Shíshim.» ²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaanê woó bēsh ná mpaá, nacé wó ámə táduga ná bwá də kusə yána má Zembî nə mwaanê. ²¹ Wo cugé nə ŋkəw wa sá gaád, kú nə təw sá, nacé lâm wô í cugé tətəlí nə Zembî. ²² Céndúg bów-bów tádúgá wô ni, wo jəgula nə Zembî, ka nyə é juu wo nə yuug í ámə wóos wo lámúd ni. ²³ Mə dág ná byó íw̄imbúg í má bul yáág. Olíinḡi bwá má bií wo kwám.» ²⁴ Shímun mú bəsa ná: «Biméfwó jəgula ná Zembî shú dām ná təw sá ngwúd bi má ci nə ni í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwá mú sh̄in lwóya búgá jáŋ, bwiing kéel mə Cwámba ná ndéé bwá mú nyingá kə Yurúsəlem. Bwá mú ngə bwiing Jɔɔ Kéél zh̄í nə zh̄í zhwog miləəm myá Samariya d̄i.

Muud Ityopí má zə lág Jɔɔ Kéél

8:16 19.1-6 **8:18** 6.6 **8:21** Ifz 5.5 **8:24** MmN 9.27-28 **8:27** Iza 18.7; 56.3 **8:32** Iza 53.7-8 **8:35** Luk 24.27 **8:36** Mat 28.19 * **8:37** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **8:39** 10j 18.12 **8:40** 21.8

²⁶ Ngwól *əngəles mə Yawé mú zə lás ci nə Fílíp ná: «Kyeyúg kə ngεε *məkóól má jwəw, zh̄í í də shulə wú Yurúsəlem kə Gaza, zh̄í nyísó kú jwəwla búúd yí.» ²⁷ Fílíp mú námá tí njəənd kú fadələ. Ndug ná ngwól múúd Ityopí, a njúl myáágá, a njúl lúlúú ósól ɔ mäsáal ɔ c̄i mudá á Ityopí bwá á də jəw ná Kandás yé, muud wəəngə njúl kulág məbii mə c̄i mēsh d̄i, nyə á kə Yurúsəlem kələ yə Zembî gúmá; ²⁸ nyə á ngə nyingə a njúl nyádí mátúwa d̄i, a ngə lɔ kálaad má *múúd micúndá Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə Fílíp ná: «Shíshúg kə kumə mátúwa éñəd.» ³⁰ Fílíp mú ləel kə, a mú gwág múúd éne ngə lɔ kálaad má múúd micúndá Izayí. Fílíp mú j̄i nyə ná: «Ye wo ngə mpu gwág sá wó ngə lɔ ni?» ³¹ Muud éne mú bəsa ná: «Mə é ka mpu gwág na ntədélé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú jəw Fílíp ná a kəwag mátúwa d̄i kə j̄i nyádí koogú. ³² Kúkúl micilyá mí Kálaad Zembî nyə á ngə lɔ wə ga:

Nyə á bə nda təw bwá ngə kə nə nd̄i ná bwá ká cigə yí, námá nda mwā ncwəmbə bwá ngə sámb mimyɔɔ yí.

Nyə a shígé bēny mpu ná a lás.

³³ Bwá á séémbəli nyə, bwá nyaal nyə ŋkaam nyé nə məkuú.

Zə j̄i nə ŋkul bá bwiing lâŋ á mpwəŋ buud nyé yé? Kú nə muud!

Bwá á sámb nyə jé cəg shí gaád.

³⁴ Myáágá mú j̄i Fílíp ná: «Mə jəgula nə wo, féélúg mə, zə múúd micúndá ngə ci yé? Ye nyəméfwó, yə muud shús?» ³⁵ Fílíp mú ka zə tééd lásúlə. A mú zə bwiing nyə Jɔɔ Kéél mə Yésus téédúlə na kúkúl micilyá n̄id. ³⁶ Bá bwá mú ngə kə ná ndéé bwá mú kə wóos júwó. Myáágá mú ci nə Fílíp ná: «Dugí, məjúwó wə mága. J̄i í ntágúlə ná mə kú duwan yí?»

³⁷ * [Fílíp mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo *búgula nə lâm wô wēsh, wo je duwan.» Nyə ná: «Mə má *magulə ná Yésus-Kríst jisə *Mwân má Zembî.»] ³⁸ A mú ci ná bwá tálúg mátúwa. Bēsh obá bwá mú shulə məjúwód, nə Fílíp, nə myáágá. Fílíp mú duu nyə. ³⁹ Ja bwá á ngə səw wú məjúwód yí, Shíshim mə Yawé í a ŋkēny Fílíp kyey nə nyə, myáágá kú ná

nyingə dúg nyə. Nji, a mú kə nə njəənd yé shwóg nə məshusəg. ⁴⁰ Fílip mú kə bə nji Azot. A mú ngə bwiing Jəjə Kéel mánd nə mánd ná ndéé kə wóós Sezaré.

9

Sól mə zə bə mbúgula mə Yésus

¹ Na í á bə Sól, nye ngə ná cwambula *ompwíin ó Cwám̄ba, a ngə gwú bwo. Nyə á ka kə wə Ajəláci á ofada, ² ná Ajəláci yəg nyə kálaad mə yə nyə ŋkul ná a kəg Damás, a kəg ngə dúg *mámpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden má nūŋ. A ká kwey búúd bwə ngə bə zhií mə Cwám̄ba, a bii bēsh təə budum təə budá, a wóolə bwo mən̄kəda, a kə nə bwo Yurúsəlem. ³ Nyə á ka kə ná ndéé ngələ shísh kúná-kúnə nə Damás, a mú seegya nji mən̄kenya mə mə zhu jəŋ dí zə kwan kúl nyə á bə yí. ⁴ A mú kadəwa shí, a mú gwág kəl í ngə ci nə nyə ná: «Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwálí ntáni yí?» ⁵ Nyə ntəg ná: «Wo zə e, Cwám̄ba?» Cwám̄ba nə né ná: «Mə Yésus, mə wə wó ngə lwágulə cúwálí yé. ⁶ Sə ngwúd, wóolúg, wo kúməg ngwála, bwə é jaaw wo sá wó jəlá nə sá yí.» ⁷ Buud ó gwoong bə bwə á shigula, bwə shwal ji ókúl-ókúl, fəg jimb bwo mílúúd. Bwə á ngə gwág nji kəl í ngə lás, bwə kú dúg múúd nyə á ngə lás yé. ⁸ Sól músə wəəl shí, mísh mə njúl nyə ná bagə nji a kú ngə dúg. Bwə mú bii nyə mbwəd kə nə nyə kə kumə Damás. ⁹ Nyə á ja mwəw məlól, mísh kú dúgya nyə, a kú də, a kú ngul.

¹⁰ Ngwól múúd nyə á bə Damás nə jínə ná Ananíyas, a njúl *mpwíin mə Yésus. Muud wəəng mú dúg *ntamə á mísh ná bagə, Cwám̄ba ngə jəw nyə ná: «Ananíyas!» Nyə ná: «Cwám̄ba, mə wə éga.» ¹¹ Cwám̄ba mú ci nə nyə ná: «Tówúg, wo kəg njwón bwə də jəw ná “njwón á tətəlí” yí, kə sə Sól muud á Tárus nūŋ njów mə Yúdas. A ngə jəgula námə nda mə ngə lás éga. ¹² Nyə ámə dúg ntamə á mísh ná bagə, muud bwə jəw ná Ananíyas yé mə nyíi njów zə bəd nyə məbwə ná mísh mə dúgyág nyə.» ¹³ Ananíyas mú bəsa

ná: «Cwám̄ba, mə mə bul gwáduga múúd éne, bímbí lú məbəw á mə sá buud bwə Yurúsəlem yí. ¹⁴ Təem bə wa nyəmfwó, mílúlúú myə ofada mí á yə nyə ŋkul ná a zəg bii búúd bēsh bwə ngə kím jəw jínə dwə wá.» ¹⁵ Cwám̄ba mú ci nə nyə ná: «Kaág, nəcé mə mə féesh múúd éne ná a bəg mə sá ísəy shú ná ikúl í cúgé Oyúden yí nə ojwú-buud bəŋ nə Bag ó *Izəreyəl bwə mpúg jínə dām. ¹⁶ Məmfwó mə é lwágulə nyə bímbí lú minjugú á bá jug shú dām myá.»

¹⁷ Ananíyas mú kə, kə nyíi njów, bəd nyə məbwə, ci nə nyə ná: «Sól mwaəng, Cwám̄ba Yésus wo á bwəma nə nyə zhíid ngələ zə wa yé, nyə ámə ntí mə shú ná mísh mwə mə nyíngəg dúgya, wo lwándúg nə Nkəŋkə Shíshim.» ¹⁸ Bíl ísə í mú shugula wú nyə míshád í njúl nda ifəfá. Mísh mə mú nyíngə dúgya nyə nə ndéé a mú shwal duwan. ¹⁹ Ná ndéé, a mú də ídəw, ŋkul í mú kwo wóós nyə nyúúlud. Bənəŋ ompwíin wə Damás bwə á ji baalé mwəw. ²⁰ Kú námə kwo ləng fwála, Sól mú shwal ngə kə mámpáánzə mə mínjígulá mə Oyúden dí, kə ngə cúndə ná Yésus jisə *Mwán mə Zembí. ²¹ Buud bēsh bwə á ngə gwág nyə wá bwə á ngə káam mbií á ná fəg də jimb lúúd, bwə ngə ci ná: «Ŋgá ná buud bēsh bwə á də kím jəw jínə ga Yurúsəlem wá muud éga wə nyə á lwágulə bwo njugú yé? Ŋgá ná nyə á zə wa ná a zə bii bəəng wə wa, a wóolə bwo mən̄kəda kə nə bwo mílúlúú myə ofada dí?»

²² Nji Sól nywáá nyə á ngə yáag nə jaawúle Jəjə Kéel yáag yáagúg, a də fad Oyúden wə Damás mimpu nə dúlə mpu lwágulə bwo ná Yésus wə jisə *Kříst. ²³ Ja fwámə baalé mwəw mə á cə yí, Oyúden bwə á cwə yuug ná bwə gwú nyə. ²⁴ Sól mú mpu shwushwaga jəəng. Bwə á bə bwə mú ngə baagəsə mimpumbé mí ngwála *mwásə nə bulú ná bwə gwú nyə. ²⁵ Nda ómpwíin bə bwə a mpu ntó ná, bwə á ŋwa nyə gúl búlúd, wá kúdád, bwə mú nteŋguli nyə nyuŋg dí gwəw kə shul tóón.

²⁶ Kə wóós Yurúsəlem, Sól nyə á cəel kə seəngya nə bóól ómpwíin. Nji, bēsh bwə á ngə

9:1 8.3 **9:2** 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22 **9:3** Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr 4.4, 6 **9:5** 1Kr 15.8 **9:8** 13.11
9:11 21.39; 22.3 **9:12** Mak 8.23-25 **9:15** 13.2; 22.21; 23.11; 26.1; 27.24; Rom 1.5 **9:16** 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28 **9:17** 19.6 **9:20** 17.2; Luk 22.70 **9:21** 8.1; 9.13-14 **9:22** 5.42 **9:23** 23.12 **9:23** 2Kr 11.32-33

* **9:24** mimpumbé mí ngwála: Bwə á də lwə mingwála, bwə sá məma nyuŋg lyə ngwála wəsh, bwə ka lúgə mímpumbé búúd ə jəlá nə də nyíi ngwála myá. **9:26** 9.3-6, 20; Gal 1.18

fúndə nyə, bwə kú fwo *magulə ná a músə mpwíín. ²⁷ Barnábas músə ηwa nyə, kə nə nyə *búúd ɔ lwámá dí. A kə bwiing bwo nda Sól nyə á dúg Cwám̄ba zhííd ná, nə nda Cwám̄ba nyə á lás nə nyə ná, nə nda nyə á bwiing kéel Damás jínə má Yésus dí kú fúndə muud ná. ²⁸ Tééd ja jəwəgá, Sól bə́nə́η buud ɔ lwámá bwə mú báduga gwoong, bə́nə́η bwə mú ηgə kyey ηgwə́la nə ηgwə́la, a ηgə bwiing kéel á jínə má Cwám̄ba, kú fúndə mísh má búúd. ²⁹ Nyə á də námə lésha nə Oyúden bwə á janəwo nə cug Ogərək wá, bə́nə́η də námə séηusa məkəl. Nji, bə́η bwə mú sɔ́ ná bwə gwú nyə. ³⁰ Nda ómínyəη wá búgə bwə á mpu ntó ná, bwə á kə nə nyə Sezarē, bwə mú kənd nyə Tárus. ³¹ *Dɔ́ lú óbúgula í á ka ηgə cugə ná shee Yudéa yēsh, nə Galilē, nə Samariya, gwoong í ηgə lal búgád, óbúgula bwə ηgə gwɔ́ɔ Cwám̄ba. Nkə́ηkə́ Shíshim ηgə sá ná buud ηkí bul bulya bwə zág ηgə nyíi gwoongud.

Pyêr má lwag Ene, gwûmushi Tabita

³² Í á ka zə bə, Pyêr ηgə kyey kálə ηgə dúg óbúgula, nyə á ka námə shulə kə dúg bəwəg wá Lida. ³³ A mú kə kwey ηgwól múúd nūη ná Ene. Muud wəwəg nyə á bə mbúbmbwúgú, a má já shí tən mimbú mwəwəmb. ³⁴ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ene, Yésus-Kríst má lwag wo. Wəwəg wo báágúg tanú gwô.» Námə cé nə cé, Ene mú wəwə. ³⁵ Buud bēsh bwə á bə Lida nə mbwaanzulə shí á Saronə wá bwə mú dúg nyə, bwə mú cénd kuú njəwənd, yid wə Cwám̄ba.

³⁶ Ngwól *mpwíín á mudá nyə á bə Zhwópe nə jínə ná Tabita. Jínə dəwəg í kə ná Dórakas.† Mudá wəwəg nyə á bul də sá jəjə misóólúgú, a də bul yə mímbúbmbúwá isá. ³⁷ Í á ka zə bə mənə mwəwə dí ná Tabita nyə á bwə ná ndeé a mú yə. Bwə mú gusa nyə ná ndeé kə bwíig fúm á njəwə dí gwəw. ³⁸ Ompwíín bwə á ka gwág ná Pyêr ji Lida, Lida njúl kúnə-kúnə nə Zhwópe. Bwə mú kənd búúd obá kə téég nyə məbwə ná: «Oshwəη! Ləelugú zə kúga, kú neela.» ³⁹ Pyêr mú námə təw shí, bə́nə́η buud óni bwə mú kə. Ja nyə á kə wósós yí, bwə á kə nə nyə fúm á gwówú. Mikúsə myēsh mí mú zə nə

məyə nyədí, zə ηgə lwágulə nyə ijud nə ikúúd Dórakas nyə á də laad bwo ja bə́nə́η bwə á bə yí. ⁴⁰ Pyêr mú wéeshali búúd bēsh tóón, a mú kú d məbwə shí, a jəgula nə Zembí ná ndeé a mú yid kóómb gwəwə mbimbəd, a ci ná: «Tabita, wəwəg.» Tabita mú bēny mísh, a mú dúg Pyêr, a músə wəwə ji njínjilí. ⁴¹ Pyêr músə bii nyə məbwəd, təl nyə tətəlí. A músə jəwə óbúgula nə mikúsə, a yə bwo nyə kuwó. ⁴² Sə́ jəwəg í mú mpúy Zhwópe yēsh, zhwoog buud bwə mú *búgula Cwám̄ba. ⁴³ Pyêr nyə á ji cínəg Zhwópe fwámə zhwoog mwəw, a njul njəwə má Shímun nyə á də sá ísəy í ikúúdú í cúdú yé.

10

Iséy nə misóólúgú mí Kəwənyə

¹ Ngwól múúd nyə á bə Sezarē nə jínə ná Kəwənyə. Nyə á bə lúlúú ózimbi təd, kında ózimbi ánúní dí, kında bwə á də jəwə ná «kında Itali» yí. ² Muud wəwəg nyə á kənd lám wə Zembí, bə́nə́η njəwə yé wēsh də bul gwɔ́ɔ Zembí. Ntó, nyə á də bul sá buud wá kúl *Oyúden mikwíindyá, a də jəgula nə Zembí ja jēsh. ³ Dúl jəwəw, ηgee məwəla məlól má mpwó-kugú, nyə a dúg *ntamá á mísh ná bagə, a dúg *əngəles má Zembí má zə nyíi nyə njəwə, zə jəwə nyə ná: «Kəwənyə». ⁴ Kəwənyə mú dúg nyə ná figə-figə ná ndeé nda ífwaas í á bii nyə ná, a mú ci ná: «Nə jí e, Cwám̄ba?» Engəles nə né ná: «Məjəgula mwə nə mikwíindyá wó ηgə kwíind buud myá mí má wósós wə Zembí, Zembí nyə awúsáyé myo. ⁵ Ntó, kəndúg búúd Zhwópe ja gaád, bwə kəg jəwə ηgwól múúd jí nūη ná Shímun bwə də jəwə nə dúl jínə ná Pyêr yé, ⁶ a njul wə ηgwól múúd má də sá ísəy í ikúúdú í cúdú yé, bwə də námə jəwə muud wəwəg ná Shímun. Njəwə yé wúsə ncindye mən.»

⁷ Ja engəles nyə á zə lésha nə nyə ni nyə á kyey yí, Kəwənyə nyə á jəwə olwaábə́lə óbá, nə ηgwól zimbi á bəwəg bwə á bul sēy nə nyə wá, a njúl ná nyə a má wá lám wə Zembí. ⁸ A mú shín bwiing bwo sá jēsh nə ndeé a mú kənd bwo Zhwópe.

Pyêr mə kə wə Kəwənyə

9:27 Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13 **9:30** 11.25; Gal 1.21 † **9:36** Dórakas: Ciyá Dórakas í kə ná mpindú. **9:40** Mak 5.40-41 **9:43** 10.6, 32 **10:1** 10.30-33 **10:1** 27.1, 3; Luk 7.2, 5

9 Mán mælêṃ, buud óni bwé ṅkág bwé mú kúná-kúnə nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a ké sá májəgula. Í á bæ ṅgeε tólóg dî. 10 A mú gwág zha nə yéesh ná á də. Í á bæ bwé ṅgə ná jáám̄b idâw, seegya a músənda *shíshim yé má wú nyédí nyúúlád. 11 A mú dúg jon í má bân, gúl sâ nda *sanda í kál málwê mán̄p̄ dî, í ṅgə shulə wú jon dî ṅgə zə shí. 12 Sá jəṅg í á bæ nə mímbií mí ócúdu myêsh: nə bəṅg wá məkuú mán̄p̄, nə bəṅg bwé də julə mímwəp̄ shí wá, nə inunú yá gwôw cínəṅg cwû. 13 A mú gwág kál í ṅgə ci nə nyə ná: «Pyêr, tówúg wo gwúg isâ íní wo dág!» 14 Pyêr mú bəsa ná: «Mbô, Cwám̄ba. Nécé mə abwélé də sâ jí nə nyéé mísh má Zembî dí yí, ṅkí sâ íci.» 15 Kál í mú nyiṅgə kwo lás ci nə nyə ná: «Sâ Zembî má fúb yí, wεε kú bæeg nyiṅgə ci nə jisə sâ abábôw.» 16 Í á sá ntúni ija ilól, sâ jəṅg í mú ṅkân̄ kə gwôw. 17 Pyêr fug má jimb lúúd nə sâ nyə ámə dúg ni nda í ké ná, ndug buud Kərunêy nyə ámə lwâm wá, bwé má s̄p̄ njów má Shímun ná s̄p̄ s̄p̄, bwo má kwey, bwé təl mpumbéd. 18 Bwé mú jôw búúd ɔ njów, jî bwo Shímun bwé də jôw ná dúl jínə ná Pyêr yé ṅkí cínəṅg wá á də ji yé. 19 Pyêr ṅgə ná ca téduga nda sâ nyə ámə dúg yí í ké ná, Nkék̄k̄ Shíshim mú ci nə nyə ná: «Dugí, buud olól bwé ṅgə s̄p̄ wo. 20 Tówúg wo shúləg, binón̄ bi kág. Wo kú zhízhigə nəcé mə wá mə ámə ntí bwo.»

21 Pyêr músə shulə kə bwəma nə buud bəṅg, nyə nə bwo ná: «Mə wé éga, mə muud bí ṅgə s̄p̄ yé. Jí bí ámə zə sá yí?» 22 Bwé nə né ná: «Kərunêy wé nyə ámə nti sá, Kərunêy á lúluú ózimbi təd, a ji tútəlí muud, a gwəp̄ Zembî, lwon̄ buud *Oyúden jêsh í ṅgə jaaw lân̄ yé ṅkí nywa. Nḡwól Engəles má Zembî nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kág nyédí njów, a kág gwágulə sâ wó é bwiing nyə yí.»

23 Pyêr mú nyiṅgal bwo njów, bánón̄ bwé mú já. Mán mælêṃ, a mú wəol, bánón̄ bwé mú kə. Ból ómínyon̄h̄ wá Zhwópe bwé mú kə lúgal nyə.

24 Jwôw í á kwo bε yí, bwé mú kumə Sezarê. Kərunêy nyə á ṅgə bwánd bwo, a má shîn seṅg mímbiél myé nə bé óshwá ó abúgúlág. 25 Ja Pyêr nyə á bæ nə a zə nyíi njów yí, Kərunêy nyə á lælú kə səl nyáméfwó shí, kúdw Pyêr shí məkuú nyə yə gúmá. 26 Pyêr mú bân nyə, nyə nə né ná: «Búnúg, mə ji námá múúd nda wo.»

27 Bá bwé mú ṅgə lésha ná ndeé kə nyíi njów. A mú kə kwey ná zhwoḡ buud bwé ámə seṅgya. 28 Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bí mə mpú ná mwá Yúden ji ci kú seṅgya nə mwân ilwon̄, kú námá shísh nyə kúná-kúnə. Nji, Zembî má lwágulə mə né mə ajáláyé nə dúg ṅwól múúd nda sâ jí nə nyéé mísh má Zembî dí yí, ṅkí sâ íci. 29 Gwá wá í ámə sá ná, nji má ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú nə onkwafad. Né ndeé, mə ṅgə ka cεel mpu sâ bí ámə jôw mə nə ndí yí.» 30 Kərunêy mú bəsa ná: «Í má sá mwôw mán̄p̄ múús, mə á ṅgə sá məjəgula ṅgeε máwəla málól má mpwó-kugú mádí njów, mə mú dúg nji ṅwól muud təl mə mpwóómbúd nə mikáándé mí aṅkəṅkənwá, 31 a ṅgə ci nə mə ná: “Kərunêy, Zembî má magulə májəgula mwô, nyə awúsáyé míkwíindyá wó ṅgə kwíind buud nə ndí myá. 32 Kəndúg búúd Zhwópe bwé kág jôw wo Shímun jí nə dúl jínə ná Pyêr yé. A njul njów má Shímun mə də sá ísý í íkúúdu í cúdu yé, ncindyε mân̄.” 33 Ntó námá má á ka lælú kənd buud kə jôw wo yé. Wo má mpu sá nə zəla. Né ndeé, sá bēsh sá təl mísh má Zembî dí ja gaád ná sá má gwágúlə sâ jêsh Zembî nyə ámə lwâm wo ná wo jááwug sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

34 Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbálé, mə má mpu ná Zembî nyə a dé dúg búúd məmpwoombá. 35 Jísə nji ná muud yêsh mə gwəp̄ Zembî a sá tútəlí yé, təɔ a ji jáyé lwon̄ búúd dí, Zembî mə gwág nyə nywa tεem bæ nə a ji jáyé kúl búúd dí, təɔ jáyé dí. 36 Nyə á kənd bag ɔ *Izəryél məkál. A bwiing bwo Jəp̄ Kéél ná buud bwé mú nə ṅkul jee

* **10:9** kwáminú: Ja bwé á də lwəp̄ minjów yí, bwé də mε kwáminú námá nda mənyun̄g. Kwáminú í á də bæ ṅkí lal, buud kə də ṅgə kyey wu gwôw, muud jee námá kə woga wu. **10:11** 7.56 **10:12** Ləv 11.1-47; Eze 4.14 **10:15** Mak 7.15, 19 **10:19** 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11 **10:23** 10.45; 11.12 **10:25** 14.13-15; Mbú 19.10 **10:28** 10.15; Gal 2.12 **10:30** 10.1-8 **10:30** 1.10; Luk 24.4 **10:32** 9.43 **10:34** Rom 2.11; Zhk 2.1 **10:35** Yuá 9.31 **10:36** Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbú 19.16

cugə nə Zembî ná shɛɛ nəcə Yésus-Kríst, nya wə jí Cwám̄ba á buud bēsh. ³⁷ Bi mə mpú məma sâ í á ngə s̄y tээ́d Galilē kə wóós Yudéa mpúsə nduwán Yuánes nyə á ngə cúndə yí. ³⁸ Bi mə mpú ná Zembî nyə a gwáágulə Yésus á Nazarēt Shíshim, yə nyə məma ŋkúl. Yésus wəɔŋḡə nyə á ka ngə kə íkəl íkəl, ngə sâ buud mənywa, ngə lwag bəɔŋg bēsh Njwū məjamb nyə á ngə lwágulə cún̄ wá, nəcə Zembî nyə á bə nyádí. ³⁹ Sə b̄an̄ sá á shí d̄ug sâ jēsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsəlem yí, nyə muud bwá á bwambulə kwolós dí bwá gwú yé. ⁴⁰ Zembî nyə a gwúm̄ashi nyə jwōw álél, a sá ná a lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jēsh d̄i, í á bə n̄ji sá owúshined Zembî nyə á bwey féesh wá. Mpúsə gwúm̄alə nyə á gwúm̄ yí, sánón̄ sá á də, sá ngul. ⁴² Nyə a lwām sá ná sá cúndág kéel, sá bwaagulə ná nyə wə Zembî nyə a t̄al ná a b̄ag sámb m̄ikuwó nə mimbimbə milésú yé. ⁴³ *Buud ə mícúndá bēsh bwá ngə bwiing l̄an̄ yé ná muud yēsh mə *búgúlá nyə yé a bə nə ijuugá í *mísəm̄ nəcə jíná dé.»

⁴⁴ Pyêr ngə ná lás ntáni, Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim mú shulə wə buud bēsh bwá á ngə gwágulə lésú yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwá á bə misíyá mí áb̄iwáág wá, bəɔŋg bēsh b̄án̄n̄ Pyêr bwá á bə gwoon̄g wá, bwá mú káam mbií á ná faḡ d̄u jímb lúúd. Bwá á jág bul káam ná Zembî mə b̄alə yə búúd bwá cúgέ Oyúden wá Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim. ⁴⁶ Nəcə bwá á gwág buud bəɔŋg bwá ngə lás m̄akálúd, bwá ngə ságusə Zembî. Ntó wə Pyêr nyə á ka ci ná: ⁴⁷ «Ye sá nyíngaḡ ban nə buud óga ná bwá kú duwan, í njúl ná bwá mə lág námá Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim nda sá?» ⁴⁸ A mú lwām ná bwá dúwanugí jíná mə Yésus-Kríst d̄i. Bwá mú ci nə nyə ná b̄án̄n̄ bwá kwóg ná já baalé mwōw.

11

Pyêr ngə bwiing sâ Zembî nyə á sâ yí

¹ Nə *buud ə lwámá nə obúgula wá Yudéa bwá á ka gwág ná ikúl í cúgέ *Oyúden yí bwá mə námá lág Milésú mí Zembî. ² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurúsəlem yí, buud ə áb̄iwáág bwá á ka kə lámusa nə nyə. ³ Bwá nə né

ná: «Wo mə kə nyíi búúd wá kú áb̄iwáág dí, binón̄ də íd̄aw s̄əŋ ngwúd». ⁴ Pyêr mú ka zə tээ́d jaawúlə bwo sâ í á c̄y yí nə oféél-féélí bēsh, nyə ná ⁵ «Mee mə á bə Zhwópe. Mə ngə jəgula nə Zembî, mə mú seegya n̄ji mə músə nda *shíshim wām mə wú mádí nyúúlúd. Mə mú d̄ug *ntamé á mísh ná bagá, gúl sâ nda *sanda í njúl ngwóólulá məlwə m̄ón̄ í ngə shulə wú gwōw ngə zə mádí. ⁶ Mə á ka kənd mísh, mə mpu d̄ug sâ jəɔŋg, mə mú d̄ug ná cínəŋg cwū í á bə, nə ocúdu wā məkuú m̄án̄ nə bəɔŋg wā jugá, nə bəɔŋg bwá d̄u julə mímwə shí wá, nə inunú yā gwōw. ⁷ Mə mú námá gwág kál í ngə ci nə mə ná: “Pyêr, tówág, wo gwúg isá ini wo d̄ag!” ⁸ Mə ná: “Mb̄, Cwám̄ba. Nəcə sâ jí nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, nə sâ íci í abwélé kə mádí mpud.” ⁹ Kál í mú nyíngə lás nə mə ja áb̄eé í ngə wú gwōw ná: “Sâ Zembî mə fúb yí, kú b̄eeg nyíngə ci ná jísə sâ ab̄úb̄w.” ¹⁰ Í á sá ntó ija ilóol, sá jəɔŋg jēsh mú ŋk̄an̄ kə gwōw. ¹¹ Ka seegya ná, námá wəla d̄əɔŋgú dí, buud olóol bwá mú wóós njów sá á bə yí, bwá ngə zhu Sezarē, ná bwá ámə ntí bwo mádí. ¹² Shíshim mú ci nə mə ná sán̄n̄ kág, mə nda zhízhigə. Bóol obúgula ósaman bwá mú zə, sán̄n̄ mú b̄ə búúd bəɔŋg ná ndeé bwá mú kə nə sá njów mə múúd bí ngə ci éne. ¹³ A mú jaaw sá nda nyə á d̄ug *éngales tál nyə njów ngə ci nə nyə ná: “Kəndaḡ búúd Zhwópe bwá kág j̄ow Shím̄un bwá d̄u j̄ow nə dúl jíná ná Pyêr yé, ¹⁴ nyə é zə bwiing wo kéel í é yə wo cuḡ nə njów wō wēsh yí”. ¹⁵ Mə á ka námá tээ́d ná mə bwiing bwo kéel, seegya n̄ji Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim mə shwiy bwo nyúúlúd námá nda í á bə nə sá m̄átээ́d̄alé* dí ná. ¹⁶ Mə mú téduga ciyá Cwám̄ba nyə á ci yí ná: “Yuánes nyə á ngə duu buud nə məjúwó, bí b̄an̄ bí é duwan nə Nk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim”. ¹⁷ Ntó, ŋkí Zembî mə yə búúd yána dé nda nyə a yə námá sá ja sá á *búgula Yésus yí, mə wə zə ná mə sáág ngáádə nə Zembî?» ¹⁸ Ja bwá á gwág ntáni yí, bwá á saləwo, bwá mú ságusə Zembî, bwá ná: «Ntó j̄i ná Zembî mə yə ikúl í cúgέ Oyúden yí zhíí ná bwá cénduḡ m̄ítédugá bwá ŋwa Cug.»

10:38 Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2 **10:39** 3.15 **10:41** 1.4; Luk 24.30-31, 41-43; Yuá 21.12-13 **10:42** 17.31; Rom 14.9; 2Tm 4.1; 1Pr 4.5 **10:43** 13.38; Zhe 31.34 **10:44** 2.4 **10:47** 8.36 **10:48** 19.5 **11:3** 10.28; Gal 2.12 **11:5** 10.11-20 **11:14** 16.31 **11:15** 2.4 * **11:15** Jwōw lú Pantekôt. (Dúgúg Mis 2.4.) **11:16** 1.5 **11:18** 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21

Jǝjǝ Kéel í zǝ kǝ íkùl ishúsúd

¹⁹Ja bwé á gwú Itiyen yí, mǝma lúmbáí í á zǝ bǝ obúgula, bwé mú shín cǝma, ngǝ kǝ íkùl íkùl kǝ kumǝ Fenisí, nǝ Shíprǝ nǝ Antyósh. Bwé á ngǝ bwiing njǝ *Oyúden kéel. ²⁰Njǝ, bóól búúd bwé á bǝ cínǝng bwé njúl buud ó Shíprǝ nǝ buud ó Sirên. Bǝh bwé á kǝ kumǝ Antyósh, bwé mú bwiing Ogurêk Jǝjǝ Kéel mǝ Cwámǝba Yésus. ²¹Cwámǝba nyǝ á ngǝ kwíínd bwo nǝ njul nyé, zhwoǝg buud bwé mú *búgula, bwé cénd kuú njǝond, yid wǝ Cwámǝba. ²²*Dǝ lú óbúgula á Yurúsalem í á ka gwáduga lân wǝǝng. Bwé mú kǝnd Barnábas wu Antyósh. ²³Barnábas wǝǝng, ja nyǝ á jé Antyósh a dúg nda Zembí nyǝ a lwóya mpaam nyé ná, nyǝ á bul bǝ nǝ mǝshusǝg, a mú cwíny óbúgula bǝsh ná bwé jíig gwoǝng mǝ Cwámǝba dí nǝ milám myáǝ myêsh. ²⁴Nyǝ á bǝ jǝ múúd, a njúl lwándúlá nǝ jǝjǝ Shíshim nǝ búgǝ ná cwóó. Bóólúgǝ ncúlyá buud bwé mú kwíduli Dǝ lú óbúgula dí.

²⁵Barnábas nyǝ á ka kǝ Tárus ná a kǝ njwa Sól. ²⁶Nda nyǝ á kwey nyǝ ná, nyǝ á zǝ nǝ nyǝ Antyósh. Bá bwé mú já cínǝngú mbú ncindí, bwé ngǝ seengya nǝ Dǝ lú óbúgula, bwé ngǝ yǝ ncúlyá buud minjígúlá. Núnj Antyósh wǝ *ompwíin bwé á tééd gwiidǝw ná okristen yé.

²⁷Í á ka zǝ bǝ na dúl baan dí ná, bóól *búúd ǝ micúndǝ bwé á shulǝ wú Yurúsalem kǝ Antyósh. ²⁸Ngwól á bwo, nǝ jíná ná Agabus, múse zǝ lás nda Shíshim nyǝ a lwágulǝ nyǝ ná. A mú jaaw ná mǝma yáág-yáág zha í bá bǝ shí nyêsh dí. Zha nyǝǝng í á shí námǝ bǝ fwála Klóod nyǝ á bǝ Káázal yí. ²⁹Ntó, ompwíin bwé mú njwa cigúlá ná bwé zǝ seeng mikwíindyá, muud yêsh wá bímbí á jí nǝ njul wá yí, bwé kǝnd bǝǝng óbúgula wá Yudéa. ³⁰Bwé á sá námǝ ntó, bwé mú kǝnd Barnábas bá Sól nǝ mikwíindyá, bwé kǝ yǝ ócúmbá buud wá Yudéa.

12*Engǝles mǝ kǝ yíl Pyêr mímbwugud*

¹Baan dǝǝngú Njwú-buud Herod nyǝ a tééd ná a zǝ ngǝ jugushi bóól búúd ó *Dǝ lú óbúgula. ²A mú gwú Zhâk mínyǝǝ mǝ

Yuánes nǝ kafwele. ³Nda nyǝ á dúg ná *Oyúden bwé á ngǝ gwág nywa sǝ jǝǝng ná, nyǝ á ka námǝ bii Pyêr, í njúl fwála lú zǝnj bwé dǝ dǝ íbuléd yá kú nǝ *lǝvur yí. ⁴Nyǝ á bii nyǝ ntáni, a mú kǝ wá nyǝ mímbwug dí, a tâl íkínda í ízimbi inǝ ná í báágulǝg nyǝ, kínda ízimbi jêsh nǝ ozimbi onǝ. Nyǝ a ngǝ tǝduga ná a bá ka zǝ tâl nyǝ kǝod dí tâm buud ja zǝnj *Páska í bá cǝ yí. ⁵Pyêr nyǝ á ka bǝ mímbwugud. Dǝ lú óbúgula dǝnj, ngǝ báásulǝ mǝjǝgula ngǝlǝ jǝgula nǝ Zembí shú déd kú yǝw.

⁶Búlú í á bǝ ná Herod mǝ bá tâl Pyêr kǝod dí nda mán yí, Pyêr nyǝ á bǝ a mbwúg gwád ngwóólúlá mǝnjkáda nǝ mikwoolú mí íjkwánz mímbá. Nyǝ a bǝ a mbwúg mpédúgǝ ózimbi obá, isándálé í tâl mpumbéd. ⁷Ka seegya ná ngwól *éngǝles mǝ Yawé má jé, kúl fúm jǝǝng má shwal bǝ nǝ mǝnjkenya ná ngǝnj. Engǝles mú yid Pyêr bugúlu dí, juumushi nyǝ, nyǝ nǝ né ná: «Ná câ! Wóólúg!» Mikwoolú mí íjkwánz mí mú shugula wú Pyêr mábwád. ⁸Engǝles mú kwo ci nǝ nyǝ ná: «Cǝǝlǝgǝ kanda wo bwáád mǝngwub.» A mú námǝ sá ntó. Engǝles ná: «Bwáádúg kúúd gwô, wo bǝg mǝ.» ⁹Pyêr mú cúwo tóon ngǝ bǝ éngǝles, a kú fwo mpu magulǝ ná sǝ éngǝles ngǝ sá yí jisǝ bábálé. Nyǝ á ngǝ njwa nda *ntamá á mísh ná bagó. ¹⁰Ja bwé má cǝ cé isándálé ashúshwóógú, bwé cǝ ábêê yí, bwé mú jé njuwug íjkwánz á ngǝ ngwála. Njuwug wǝǝng mú juw bwo wáméfwó. Njǝ bwé á wóós tóon kǝ njwóǝ dí yí, éngǝles mú kyey, béegya nǝ Pyêr. ¹¹Fug mú zǝ Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mǝ má ka mpu já gaád bábálé ná Cwámǝba nyǝ ámǝ nti éngǝles yé, zǝ tí yíl mǝ mǝbwê má Herod dí ná mǝ fáámug nǝ sǝ Oyúden bwé ngǝ jí sá mǝ yí.» ¹²Nda nyǝ á shín mpu ntó ná, nyǝ á ka kǝ njǝw má Maríya nyǝǝngú mǝ Yuánes bwé á kwo dǝ jǝw ná Márkus yé. Cínǝng wǝ zhwoǝg buud bwé á bǝ bwé mǝ seengya, bwé ngǝ jǝgula nǝ Zembí yé. ¹³Nyǝ á ka kudǝ mbê. Ngwól sóol mǝsáal mudá nǝ jíná ná Rôd mú shísh mbéd kǝ gwágulǝ. ¹⁴A mú yag Pyêr kǝl ná ndeé, a kú fwo juw mbê, a mú yida nyinjǝ nǝ kúlǝ nǝ mǝshusǝg kǝ jaaw búúd

11:19 8.1-4 11:20 Yuá 7.35 11:21 2.41 11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31 11:25 9.30
 11:27 13.1; 15.32 11:28 21.10 11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10 12:4 4.3
 12:5 Zhk 5.16 12:7 5.19 12:12 Yuánes bwé á kwo dǝ jǝw ná Márkus yé: 12.25; 13.13; 15.37; Kol 4.10

ná Pyêr təl na mbéd tóón. ¹⁵ Bwá mú ci nà né ná: «Wo ji lad». Nyεε mú námé bwaagulə ná a ηgə jaaw búbálé. Bwá ná: «Engəles yé wá éne.» ¹⁶ Pyêr mú nyiηgə bul kudə mbê. Bwá mú juw, bwá mú dúg nyə, fəg mú jímb bwo mílúúd. ¹⁷ Nyεε mú fufə bwo mbwê nə bwá jíg kúl-kúl. A mú bwiηg bwo nda Cwámba nyə ámə yíl nyə njów mímbwug wéeshəli nyə tóón ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhák bənəη bóól bwáηg bēsh». A músə kyey kə kúl shúsád.

¹⁸ Ja mán í á lâm yí, ózimbi məkuú mé á tâw shí nə á Pyêr, bwá kú mpu sâ í ámə sîy yí. ¹⁹ Herod mú kənd búúd mäsóógú, nji bwá kú kwey Pyêr. A mú təl ísándalé kəodud ná ndeé a mú lwám buud nə bwá gwúg byo. Herod músə shulə wú Yudeá kə Sezarê, kə ji wu.

Engəles mə zə sá ná Herod yág

²⁰ Herod nyə á ka zə bə nə mbíya zhwuηə nə buud ɔ Tir nə bəηg wā Sidon. Nda búúd bəηg bwá á mpu ná məbii máη mé á də bul zhu ləəm mə Herod ná, bwá á ka tōw cūη ná bwá jəlá nə kə dúg nyə, a sáág ná bənóη bwá jíig ná sheε. Bwá mú kə kwambulə nə mwā mpáánzə* yé Blastos ná a sáág ná bənəη Herod bwá bwəmag. ²¹ Jwōw lú mpwəmə dəηgú, Herod mú bwáád míkáándə mí ícī myé ná ndeé a mú kə ji jiya ícī dī. A mú ka zə lás nə buud óni kaand. ²² Buud óni bwá mú shwal wá yāngá ná: «Dúni kəl dúsə nji kəl lú Zembî, kú bə kəl lú múúd.» ²³ Ka seegya ná ηgwól *əngəles mə Yawé mə yíd nyə nəcə a bálə kú yə Zembî gúmə jé. A mú yə, mishwóómbú dələ nyə.

²⁴ Milésú mí Zembî myáá mí mú námé ηgə kə nji shwóg nə shwóg. ²⁵ Barnábas bá bāη Sól bwá mú shîn sá lwámá bwá á kə Yurásəlem yí ná ndeé bwá mú nyiηgə. Ja bwá nyiηgə ni, bwá mú kə nə Yuánes bwá á kwo də jōw ná Márkus yé.

13

Nkəηkə Shíshim mə féesh Sól bá Barnábas

12:18 5.22-24 * **12:20** mwā mpáánzə: Mwān wəηgə nyə á bə kágó mílwámá á fúm mə Herod. **12:22** Eze 28.2
12:24 2.41 **12:25** 11.29-30 **13:1** 11.27 * **13:1** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ηgwámuna nyə á ηgə jwú nə mpál nə á ηkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. **13:2** 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16
13:3 6.6 **13:4** 10.19; 15.39 † **13:4** ηkwamə: Nyísə bwádə lú shí tətám májúwó. **13:5** 17.2 **13:8** 2Tm 3.8
† **13:8** Elimas: Dúl jínə dé wə Bar-Yésus. **13:11** 9.8; 22.11

¹ Də lú óbúgula í á bə Antyósh yí í á bə nə *buud ɔ mícúndə nə oyígəli. Barnábas nyə á bə cínəηg, nə Símayon bwá á kwo də jōw ná Nizher yé, nə Lusyus múúd á Sirên, nə Manaen bá cî Herod á tatarâk* bá wəof kúl ηgwúd yé, nə Sól. ² Dúl jwōw bwá á ηgə sá mísəon bwá ηgə ci idāw yí, Nkəηkə Shíshim nyə á ci nə bwo ná: «Təlúgá mə Barnábas bá Sól koogú, bwá zə kə sá sáal mə mə féesh bwo ná bwá sáág yí.» ³ Ná ndeé, bwá mú jəgula nə Zembî bwá ηgə ci idāw, bwá mú bəd Barnábas bá Sól məbwə, bwá mú bíd bwo ná bwá kyéyug. ⁴ Ja Nkəηkə Shíshim mə kənd Barnábas bá Sól lwámád ntáni yí, báá bwá mú shulə kə Seləsi, bwá mú ηwa byóol cə kə kóómb ηkwamə† á Shíprə.

⁵ Bwá á kə wóós Salamina, ηgə bwiηg Milésú mí Zembî *mámpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden dī, bwá ηgə kə nə Yuánes tāη kágó mílwámá. ⁶ Bwá mú lína ηkwamə nyəηg nyēsh ná ndeé kə wóós ηgwála á Pafos. Bwá á kə kwey ηgwól mwā Yúden nūη Pafos nə jínə ná Bar-Yésus, a njúl muud ncidə, *muud micúndə á məshügá. ⁷ Bar-Yésus éne bá ηgwámuna Serzhus Polus wə bwá á ηgə cugə. ηgwámuna nywáá njúl nə fəg, nyə á ka jōw Barnábas bá Sól nəcə nyə á bə nə məma yéesh ná á gwág kéel mə Zembî. ⁸ Nji, Elimas† mú ηgə laa bwo, a ηgə yida cəel shwúguli ηgwámuna ná a kú *búgula. Jínə lú Elimas í kə ná muud ncidə. ⁹ Sól, bwá jōw ná Pwól yé, mə lwánd nə Nkəηkə Shíshim ná cwóó músə ka dúg Elimas ná figə-figə, ¹⁰ a mú lás nə nyə ná: «Yîf! yé mása məkəη nə məshügá éga, yé mwān mə Njwū məjamb, yé múúd jí kú cəel ótútəlí éga! Wo ayówé ηgələ cəel ntáma jəjə íyug i Cwámba? ¹¹ Wo zə dúg ja gaád. Mbwə mə Zembî í mə bii wo. Wo zə fwo bə áncím-ncím, kú ná dúg mənkenya mə jwōw. Wo é ji ntó fwámé fwála.» Pwól ká námə shîn lás ntáni, gúndə nə yídúgú í mú shulə Elimas míshúd, a mú ηgə lyəda kukúl ηgwúd ηgə sə muud bíig nyə mbwəd yé. ¹² Nji ηgwámuna nyə á dúg sâ í á sîy ni yí, nyə shwal bə mbúgula,

njígúlá nyə á gwág shú má Cwámba yí í má bií nyə.

Pwôl Antyósh á Pisidî

¹³ Pwôl bánêh buud ó gwoong bé bwé mú kəwa byóólúđ Pafos, kə Pərzhe kóómb shí á Paməfilí. Yuánes mú kə béégya nə bwo nûh, nyə mú nyiŋgə kə Yurúsəlem. ¹⁴ Bāh bwé mú tí Pərzhe, ŋgə kə ná ndeé kə wóós Antyósh á Pisidî. Bwé mú kə nyí *mpáánzə minjígúlá dí jwôw lá Sábaad, kə ji shí. ¹⁵ Ja lǝlə *mbwoomb məcəx nə micilyá mí búúd ɔ micúndə í á shîn yí, otówe ɔ shwóg wā mpáánzə minjígúlá bwé mú ci nə bwo ná: «Bwaang, ŋkí bi básə nə gúl sâ bí bí nə ŋkul bándulə búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwôl mú tōw tátəlí, a fufə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ó *Izərayēl nə bəŋgə bwé ŋgə gwǝǝ Zembî wá, bi ɔ gwágúlé mə. ¹⁷ Zembî á kúl búúd Izərayēl jísú ga nyə a féesh osóŋgú bású. Nyə a sá ná kúl búúd jísú í kég bul mpyáanz nûh jiya á Igípten dí. Né ndeé nyə a yíl bwo nûh nə mbwə ŋkúl yé. ¹⁸ A mú ŋgə jísow bwo shí a shwéeshá dí kə wóós je kumə mimbû məwûm mánê. ¹⁹ A mú janǝlə ílwoŋ í búúd zanǝbá shí á Kanaan nə ndeé a yə ódā shí nyāh tâh lúgí ²⁰ shú mimbû kúnə-kúnə mitəd minê nə məwûm mátəon.

«Mpásə wəŋgə a mú də wéeshuli bwo osəmbye ɔ mílészú ná ndeé zə wóós fwála má *múúd micúndə Samyél. ²¹ Ja jəŋgə bwo mú jii ná bwé bəg nə wāh njwú-buud. Zembî mú yə bwo Sawul mwān mə Kís a njúl mbyágá á beend má Bənzhamê. Sawul mú jwú nə bwo tâh mimbû məwûm mánê. ²² Zembî mú yíl nyə, a mú təl bwo *Dávid njwú-buud. Dávid wəŋgə wə Zembî nyə á bwiing lân yé ná: “Mə má dúg nə Dávid mwān mə Yése jisə muud má kwaga nə tédúgá wām yé, nyə wə mə bá də sá sâ jēsh má bá də jii ná a sáág yí.” ²³ Nyədí mpwoŋ buud dí wə Zembî nyə a lwándúlə mpu yé, a wéeshuli Yésus cugye buud á Izərayēl yé. ²⁴ Shúshwóógú nə cugye wəŋg

zəg, Yuánes nyə a zə jíguli kúl búúd Izərayēl jēsh nduwān tâh yuug nə bwé má cénd mítédúgá. ²⁵ Ja Yuánes wəŋgə nyə á ŋgə shinal sáal dé yí, nyə á ŋgə ci nə buud ná: “Bí ŋgə ná téduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ŋgə téduga nə má jisə yé. Nji, ŋgwól múúd zag mǝdí mpásə. Mə ampíyáyé nə mə cínuyə nyə mikwoolú mí mǝŋgwub məkuúd.” ²⁶ Bwáang bēsh, tə mpwoŋ buud má *Aburaham tə bí bəŋg bí ŋgə gwǝǝ Zembî wá, shé wə Zembî nyə á nti kéel á cug dəŋg wá. ²⁷ Buud ó Yurúsəlem bēsh nə otówe ɔ shwóg bāh bwé á shigé mpu Yésus. Bwé á yida cəǝlə nyə shwiy. Ntó, bwé á sá ná iciyá í búúd ɔ micúndə shé má də lǝ ósábaad bēsh dí yí í bwəmag. ²⁸ Təem bə nda bwé á shigé kwey nyə nə məbexé ná a yəg ná, bāh bwé á ci nə Pilāt nə a gwúg nyə. ²⁹ Némə nji bwé á shîn sá isā byēsh í á bə cilyá Kálaad Zembî dí shú dé dí yí, bwé á shul yíl nyə líd bwé kə wá nyə shwóŋud. ³⁰ Nji, Zembî nyə a gwûmushi nyə. ³¹ Nyə a lwóya nyúúl məlú məlú, buud bəŋŋə bwé á zhu Galilē bád kə Yurúsəlem wá bwé á ŋgə dúg nyə. Buud bəŋgə wə bwé músə owúshined bé kúl búúd jēsh dí. ³² Jǝǝ kéel dəŋg námə wə sə ŋgə bwiing bí yí, ŋkaagə Zembî nyə a kaag odā yí. ³³ Zembî nyə a sá ná ŋkaagə nyəŋg í zəg bwəma nə sá bwān gwúmúshílə nyə á gwûmushi Yésus yí. Sâ jəŋgə wə jisə cilyá Sôm ábeé dí yí, ná: “Wo ji mwān waamə, mə má byā wo múús”. ³⁴ Jí ntó. Zembî nyə a gwûmushi nyə ákandəg, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, ná: “Mə bá yə bí jǝǝ ísā mə á kaag Dávid yí, mǝŋkaagə má cugé nə ŋkul salan má”. ³⁵ Gwə námə wə á ŋgə báásulə gúl kákúl cilyá dí ná: “Wo abulé bíđ ná jǝǝ sól məsáal wə kég bwo shwóŋud”. ³⁶ Dávid nywáá nyə a shí sá mítédúgá mí Zembî fwála déđ. A mú yə, a dəw nə osóŋgú bé, a bwo. ³⁷ Nji, nyəŋg Zembî nyə a gwûmushi yé nywáá nyə a shigé bwo. ³⁸ Bwaang bi má jəlá nə mpu ntó nə nyə wə má sá ná bí gwágúg kéel ijuugá í *mísəm mín. Məcəx mə Moyíz bí á də bə má má á

13:13 13.5; 15.38 **13:14** 17.2 **13:15** 15.21 **13:17** MmN 1.7; Mbá 5.15 **13:18** MmN 16.35; Ilh 14.33-34; Mbá 29.4 **13:19** Mbá 7.1; Zho 14.1 **13:20** OoM 2.16; 1Sa 3.20 **13:21** 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15 **13:22** 1Sa 16.12; 13.14 **13:23** Iza 11.1; Rom 1.3; Mbá 5.5 **13:24** Luk 3.3 **13:25** Luk 3.15-16 **13:27** 3.17 **13:28** Luk 23.4, 14-15, 21-23 **13:29** Luk 23.50-56 **13:30** 3.15 **13:31** 1.3, 8 **13:32** Sôm 2.7; Rom 1.3-4 **13:34** Iza 55.3 **13:35** Sôm 16.10 **13:36** 2.29 **13:38** 10.43; 15.10 **13:39** Rom 4.25; 6.7; 10.4

shígé sá ná bi ñgég nə bə otútəlî. ³⁹ Nji Yésus wə jísé ná muud yêsh má búgúlá nyə yé, a bə tútəlî ncindî nə ncindî. ⁴⁰ Bi ó bey ná sâ búúd ɔ mícúndá bwé á ci yí, í bwámag nə bî. Bwé á ci ná:

⁴¹ Bî buud ɔ mpyóŋ, dɔgá, káámúgâ, bi jimbúg!

Nəcé, té bî ñgá ná dúgya yí, mə zé bá sá gúl sâ bi ñgá dúg, sâ jí ná ñkí bi mə gwág nji lân bî kú *magulə yí.»

⁴² Ja Pwól bá Barnábas bwé á cúwo tóon yí, búúd bwé á jəgula nə bwo ná bwé bəg kwo zə bwiiŋg bwo lân ñgwúd ni Sábaad mə bá bə yé. ⁴³ Ja buud bwé á bwílya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóól búúd bwé á wá milám mísəon wáŋ dí wá bwé á bə Pwól bá Barnábas bəñəŋ kə ñgə lésha. Pwól bá Barnábas bwé mú ñgə wá bwo ñkul mílámúd ná bwé wág icug byəŋ mpaam má Zembî dí.

⁴⁴ Sábaad nyə á bə yé, buud bwé á zə sɛɛŋgya je bə buud ɔ ñgwála bēsh ná bwé zə gwágulə kéel mə Cwámba. ⁴⁵ Nda bóól Oyúden bwé á dúg bímbí lú ncúlyá buud bəŋg ná, bwé á ka zə mpii Pwól bá Barnábas váál áwuwaguwá, bwé mú ñgə shwána bwo, ñgə lwíy bwo. ⁴⁶ Pwól bá Barnábas bwé mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: «Í á jəla ná bi wə téédúg gwág Milésú mí Zembî. Nda bí bəŋ má ka ban myo ná, bi má lwágulə ná bi ampíyáyé nə cug á kandugə kandugə. Ntó, sá bəŋ mə zə lésha nə ikúl í cúgé Oyúden yí. ⁴⁷ Nəcé Cwámba nyə á ci nə sá ná: “Mə mə təl wo ná wo bəg məŋkenya má ilwon, ná wo kág nə cug kə wós íjumə í shíd”.»

⁴⁸ Nji ikúl ishús í á gwág ntáni yí, bwé á bul bə nə məshusug bwé ñgə ságusə kéel mə Cwámba. Bəŋg bwé á bə féeshá ná bwé dúgúg cug á kandugə kandugə wá bwé mú bə óbúgula. ⁴⁹ Kéel mə Cwámba í á kyey ləom wəŋg wēsh. ⁵⁰ Oyúden bwé á ka shwambulə fwámé búdá ó ləom bwé á də gwóŋ Zembî wá. Bwé mú zə lwágulə Pwól bá Barnábas cúwá lí ná ndéé bwé wáám bwo kə

ntə mínji mí shí nyán. ⁵¹ Pwól bá Barnábas bwé mú kudə fumbyá mákuú máŋúd shú dán, báá bwé mú kə Ikóniyum. ⁵² *Ompwíin bwé mú lúg lwándulá nə məshusug nə Nkəŋkə Shíshim ná cwóó.

14

Pwól bá Barnábas Ikóniyum

¹ Í á ka bə, ja bwé á wós Ikóniyum yí, Pwól bá Barnábas bwé á kə mpáanzé minjígulá. Bwé á kə lésha nə buud mbií á ná *Oyúden nə Ogərək ñkí bul bulya bwé *magulə búgá. ² Bəŋg Oyúden bwé á shígé magulə búgá wá, bwé mú zə sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí bwé shíŋg obúgula. ³ Nji, Pwól bá Barnábas bəŋ bwé á ji cínəŋgú fwámé mwôw, bwé ñgə lás kú nə ifwaas. Bwé á ñgə bul ñwa ñkul wá Cwámba. Cwámba ñgə námə magulə kéel bwé á ñgə bwiiŋg yí, a ñgə yə bwo ñkul, bwé ñgə sá *ísâ í ntə búúd ñkwóŋ yí, nə *ísâ í mímbúgú. ⁴ Buud ɔ ñgwála bwé mú béegya ígwoŋg íbá, gúl í ñgə bə ishwambulə í Oyúden, gúl í ñgə magulə *buud ɔ lwámá. ⁵ Nə Oyúden, nə bóól búúd bwé cúgé Oyúden wá, nə otówe ɔ shwóg bəŋ bwé mú zə sá yuug ná bwé jugushi búúd ɔ lwámá, bwé lúmə bwo məkwóógú. ⁶ Nda búúd ɔ lwámá bwé á mpu yuug jəŋg ná, bwé mú túb kə Lístrə nə Dərbə, mingwála myâ Likawuní, nə cínəŋg mákoogú məkoogú. ⁷ Bwé mú kə ñgə bwiiŋg Jəŋg Kéel wu.

Pwól bá Barnábas Lístrə

⁸ Ngwól múúd nyə á bə nún Lístrə kú bwele tōw tútəlî nə məkuú mé. Nyə a byél mbúmbwúgú, nyə a shígé bwele kyey. ⁹ Dúl jwôw, muud wəŋg nyə á ka ñgə gwágulə nda Pwól nyə á ñgə lás ná. Pwól mú dúg nyə ná figá-figá, a mú dúg ná muud éne ji nə búgá nə a ji nə ñkul yál. ¹⁰ Pwól mú ci nə né gwów-gwôw ná: «Tówúg tútəlî nə məkuú mwô». Muud éne mú sáanz, a mú tééd ñgələ kyey. ¹¹ Buud bwé á bə cínəŋg wá bwé mú dúg sâ Pwól má sá yí. Bwé mú ñgə lás gwów-gwôw kál lú Likawuní dánúd

13:41 Aba 1.5 13:43 11.23 13:44 17.2 13:46 3.26; 18.6 13:47 Iza 49.6 13:48 11.18 13:49 2.41 13:51 18.6; Luk 9.5 § 13:51 Ja Oyúden bwé á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á də lwágulə ná, kúkúl shí bwé á má təl mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo nə buud bî cínəŋg wá, ná bwé músə sá nyéé. 14:1 17.2 14:2 13.45 14:3 2.22 14:5 14.19; 2Tm 3.11 14:6 Mat 10.23 14:8 3.2 14:11 28.6 * 14:12 nə Zés nə Hərmes: Ogərək bwé á ñgə téduga ná Pwól bá Barnábas búsa ozembî.

ná: «Ozembî bwá má bæ nda buud ná ndeé bwá má shulə zə sádí». ¹² Bwá mú ngə jôw Barnábas ná Zás, Pwôl nyɛ ná Hermēs* nəcə nyə wə nyə á du bæ nə ciyá lésú. ¹³ Buud bwá á du *búgula Zás wá bwá á du bæ nə mpáánzə ngéé nyíngulé ngwála dí. Fada á yábbə wəngú músə ηwa míngwûm mí nteny nə ikəlugá-kəlug í du lugushi dánd lú zâη yí, bənnəη buud bwá mú zə kə ngéé nyíngulé ngwála. Bwá á cəel kə cigə inteny ná bwá sâ Pwôl bá Barnábas *mətúnuga nda ozembî.

Pwôl bá Barnábas bwá jíguli búúd fwámé Zembî

¹⁴ Ja *búúd ɔ lwámá, Barnábas bá Pwôl bwá má gwág ntó yí, bwá mú nyaa mikáándá†, bwá mú sáanz kə nə onkwimbyê tâm buud, ¹⁵ bwá ná: «Buud óga, jáyé ni? Sə búsə námə búúd nda bî. Sə ngə yida bwiing bí Jɔjɔ Kéél ná bi bídúg isâ í ikás ini, bi céndúg kuú njəond yid wə Zembî á kuwô. Nyə wə nyə a té gwôw nə shí, nə mâη nə isâ byêsh bíś cínəηg yí. ¹⁶ Nyə á ka yida bíd té zhúle yág ná ilwəη i búúd byêsh í ngəg nə bɛ byán ijâm nə ijag, ¹⁷ nji nyɛ kú bíd ngélə lwágulə ná a jisə, a ngə námə sá bwo mpaam. Ntó námə wə á ngə nti bí ompú bwá ngə zhu gwów yé, a ngə yə bî məfwála məmpəg má jəla nə bugaban yí, a yə bí zhwoη idəw, a lwándulə bí məshusug mílamúd». ¹⁸ Nji, bwá á tɛem lás nə buud óni ntáni, buud óni bwá á shígé leel magulə ná bwá bíd sálə bwo *mətúnuga.

¹⁹ Bóól *Oyúden bwá mú zə wós bwá ngə zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwá mú zə kwambulə nə buud ná ndeé bwá mú lúmə Pwôl məkwóógú ná lúmə lúmə, bwá julə nyə shí nə shí ná ndeé kə wusə bugád. Bwá á téduga ná a má yə. ²⁰ Nji, *ompwíin bwá mú kə lyɛ nyə. Pwôl mú wəol, a mú nyiingə kə ngwála. Mán mələm, a músə kyey kə Dərbə, bá Barnábas.

²¹ Bwá mú kə bwiing Jɔjɔ Kéél nūη Dərbə ná ndeé bwá mú bæ nə ompwíin fwámé bímbí. Bwá músə nyiingə kə Lístrə, cɔ kə Ikóniyum kə wós Antyósh. ²² Bwá á ngə wá ompwíin ηkul mílamúd, bwá ngə cwíny bwo ná bwá sáag zény búgú. Bwá á ngə lwágulə

bwo ná bwá mpúg ná: «Sə má jəlá nə ngə bwəma nə *incwaw í ntəg, sə ngə ntɔ ngə ntɔ ngə ntɔ ná ndeé sə mú ka nyíi Faan má Zembî dí.» ²³ Bwá á ngə sá ná, *Dɔ lú óbúgula dēsh dí, bwá féesh bwo ocúmbá buud, bwá ci idəw jəgula nə Zembî, bwá mú ηwa bwo cwámbulə Cwámba wəη bwá á *búgula yé.

Pwôl bá Barnábas bwá nyiingə kə Antyósh

²⁴ Bwá mú líina Pisidî, kə kumə Paməfilî, ²⁵ bwá bwiing kéel má Zembî Perzhe ná ndeé bwá mú shulə kə Antalya. ²⁶ Kälə wú Antalya, bwá mú ηwa byóól kə Antyósh wú bwá á zhu ja mpaam má Zembî í á féesh bwo ná bwá sáag sáal bwá má sá yí. ²⁷ Ja bwá á kə jé yí, bwá á sɛɛng *Dɔ lú óbúgula, jaaw bwo sâ jēsh Zembî nyə á yə bwo ηkul ná bwá sáag yí, bul bæ ná ndeé nda Zembî nyə a má juw zhí ná ikúl í cúgə *Oyúden yí í mágəlag búgú ná. ²⁸ Bənnəη *ompwíin bwá mú ji na fwámé məma fwála.

15

Sɛɛngyá á Yurúsəlem

¹ Bóól búúd bwá á shulə wú Yudéa zə ngə jíguli óbúgula ná: «ηkí bi mə bá kú síya ábiwáag nda Cɛɛ má Moyíz í ngə ci ná, bí cugé nə ηkul *dúg cəg.» ² Buud bəngú bənnəη Pwôl bá Barnábas bwá mú zə sɛηusa mákəl, í mú sá fwámé zhuyâ. Cígulá í mú zə bæ ná Pwôl nə Barnábas, nə bóól óbúgula bwá kəg nə lésú wəng Yurúsəlem kə lwágulə *buud ɔ lwámá bənnəη ocúmbá buud. ³ *Dɔ lú óbúgula í músə kənd bwo. Bwá mú líina Fenisî nə Samariya, bwá ngə bwiing buud nda ikúl ishús í má cénd mítédúgá ná. Sâ jəng í mú ngə bul sá bóól óbúgula məshusug. ⁴ Ja bwá má kə jé Yurúsəlem yí, nə Dɔ lú óbúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, bēsh bwá mú ləg bwo. Bəη bwá músə jaaw bwo bímbí dēsh Zembî má balan nə bwo sáal dé dí yí. ⁵ Bóól óbúgula bwá á bæ ηkəomá *Ofarizyēη dí wá bwá mú báasulə ná í ji ná ikúl í ngə cénd mítédúgá yí í ngəg nə síya ábiwáag, bwá bɛ námə Məcɛɛ má Moyíz. ⁶ Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwá mú ka zə sɛɛngya, zələ faas lésú wəng.

14:13 10.25-26; Dan 2.46 † 14:14 nyaa mikáándə: Oyúden bwá á du nyaa mikáándə jaá mpimbə má bul bii lám yí.
 14:15 MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 14:16 17.30 14:17 Sôm 147.8; Zhe 5.24 14:19 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25
 14:22 11.23 14:23 6.6; Tit 1.5 14:26 13.1-2 14:27 11.18; 15.12 15:1 Ləv 12.3; Gal 5.2 15:2 Gal 2.1-10
 15:4 15.12 15:7 10.1-43

⁷ Buud bwé mú námá bul sɛɲusa mákâ. Ntó, Pyêr mú ka zə lás. Nyə ná: «Bwaanɲ, bi mé bwey mpu ná Zembî nyə a féésh mə wa bídí mwôw mə ashúshwóógú dí, a kənd mə ná mə kəg bwiinɲ ikûl ishús Jɔjɔ Kéél, bwé búgúlág. ⁸ Nyɛɛ muud mə mpú mílâm mí búúd yé, nyə a lwágulə ná a mə magulə ikûl, a yə bwo Nkɛɲkɛ Shíshim námá nda nyə á yə sá ná. ⁹ Nyə a shígé wá mbéégí mpádúgá sɛnɔɲ ikûl. Nyə a fúb námá bwo mílâm nəcé bwé bálə nə búgú. ¹⁰ Nəcé jí bí é ka zə shweenzh Zembî, zə zhimb *ómpwíin məma mbag wúsá ná tɔɔ impáámá bí sú, tɔɔ séméfwó sá á shígé bə nə ɲkul mə jísɔw yí? ¹¹ Nji sá ɲgə *magulə ná sá mə dúg cug mpáam mə Cwámá Yésus dí, ntó námá wá jí nə ikûl yé.» ¹² Buud bēsh bwé mú ji ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda Zembî nyə á balan nə bwo, *isá í ntó búúd ɲkwón yí nə *isá í mímbúgú í ɲgə sɛy ikûl ishús dí ná. ¹³ Ja bwé mə shîn bwiinɲ yí, Zhâk mú ka zə lás, nyə ná: «Bwaanɲ, bi ɔ gwágulə mə. ¹⁴ Shímun mə kúnɔw shîn jaaw sá nda Zembî nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh ikûl ishúsú d kə féésh búúd bwé ɲgə bɛ jíná dé cínɔɲ wá. ¹⁵ Sóólúgú wɔɔɲg í bwəma nə sâ *búúd ɔ mícúndá bwé á ci yí. Nəcé jísə cilyá Kálad Zembî dí ná:

¹⁶ Mpúsə isâ íni, mə bá kwo zə lwɔ́ banda mə *Dávid.

Mə bá sɛɛɲg íbúgúlə yâ cínɔɲ ná ndéé mə kwo təl banda dɔɔɲg tətəlí.

¹⁷ Ja jɔɔɲgú, buud bēsh bwé bá sɔ́ Cwámá. Haaw, buud ɔ ílwoɲ byēsh mə á jɔw ná í bɛg jíná dām yí.

Ntó wá Cwámá nyə á ci yé.

¹⁸ A mə sá íyuuɲ byé sá mə bwey mpu wúlə yág yí.

¹⁹ «Sâ jɔɔɲg wá mé mə dúg ná, ilwoɲ í búúd í ɲgə cénd kuú ɲjɔɔnd ɲgə yid wá Zembî yí, sá ajéláyé nə wá bwo məkwowala cugud. ²⁰ Nji, sá cílɔg bwo ná bwé sásúlág məlwaagəwo mə ózembî ó áyadúg, nə məlwaagəwo mə jaɲgálə múúd biná kú nə bā, nə məlwaagəwo mə dálə cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, nə dálə məcií. ²¹ Sá mə mpú ná tééd íkala í búúd í ayág óbwiinɲgə ɔ

lân ó Moyîz búšə míɲgwála myéshud. Mwôw mə Sábaad mēsh dí, bwé lɔ́ mícilyá myé *mámppáanzə mə míɲjígúlá mēshud.»

²² Ntó, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə Dɔ́ lú óbúgula dēsh bwé mú dúg ná bwé jəlá nə féésh bóól búúd bənɔɲ Pwól nə Barnábas bwé kəg Antyósh. Bwé músə kənd bóól fwámé búúd wá Dɔ́: nə Yúde bwé á du námá jɔw nə Barnábas yé, nə Sílas. ²³ Bwé mú kənd bwo nə kálad éga ná:

Sá, buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud nə bóól óbúgula bēsh, sá mə bəda bí óbúgula bí cúgə Oyúden wá, bí bɔɔɲg básə Antyósh nə Sirí nə Sílisí wá. ²⁴ Sá mə gwág kúga ná bóól búúd bású bwé á zə nə míɲjígúlá myáɲ nūɲ bídí zə sá nə mítədúgá mí búbúlág bí mílámud. Sá dí sá á nti bwo. ²⁵ Gwá wá sá bēsh sá ámə bə cúɲ ná sá mə féésh búúd bwé zəg nūɲ bídí, bənɔɲ Barnábas bá Pwól omínyɔɲá bású wá cɛlí, ²⁶ buud bwé á mə kɛɛɲzh ícug byáɲ shú jíná mə Cwámá wúsú Yésus-Krist wá. ²⁷ Sá mə ka nti bí Yúde bá Sílas nə bwé zəg báásulə jaaw bí sá sá ɲgə cílə ga. ²⁸ Nə Nkɛɲkɛ Shíshim, nə sá, sá mə dúg ná sá ajéláyé nə zhimb bí wúl mbag, sá mə cílə bí nji isâ bí cúgə nə ɲkul kwanz yí: ²⁹ bí mə jəlá nə sásulə ocúdú buud bwé ámə cígə shú ózembî ó áyadúg wá, bí kú də də məcií, kú də cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, bí kú də sá jaɲga. Bí mə ká də sásulə ísâ íni, í bə bí mpwogé. Bí ó ji ná shɛɛ.

³⁰ Yúde bá Sílas bənɔɲ Pwól nə Barnábas bwé mú béégya nə óbúgula, bwé mú shulə kə Antyósh. Bwé mú kə sɛɛɲg óbúgula, yə bwo kálad. ³¹ Bwé mú lɔ́ kálad ná ndéé a mú wá bwo ɲkul mílámud, bēsh bwé mú bul bə nə məshusug. ³² Nda Yúde bá Sílas bwé á bə *buud ɔ mícúndá ná, bwé á ka námá kwo də lésha nə óbúgula, də cwíny bwo, də wá bwo ɲkul mílámud. ³³ Bwé á ji cínɔɲgú fwámé fwála ná ndéé óbúgula bwé mú jəna nə bwo ná bwé nyínɲgəg ná shɛɛ kə kwey búúd bwé á nti bwo wá. ³⁴ *[Nji Sílas mú kwey nə nyə anyínɲgáyé, nyɛ mə ji wu.]

³⁵ Pwól bá bāɲ Barnábas bwé á ji námá

15:8 2.4; 10.44 **15:9** 10.35 **15:10** 15.19; Gal 2.16; 3.10-12; Ifz 2.5-8 **15:12** 2.22 **15:16** Amo 9.11-12; Iza 45.21 **15:19** Gal 5.3 **15:20** 15.29; 21.25 dálə cúdú: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jaɲgálə múúd biná kú nə bā: Ləv 18.6-18 cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé: Ləv 17.15 dálə məcií: Ləv 17.10-14 **15:21** 13.15 **15:22** 11.18; 16.4 **15:24** Gal 1.7; 5.10 **15:28** 10.19; 15.20; Luk 11.46 **15:32** 11.23, 27 * **15:34** Míl mícilyá mí ayág mí cugə nə iciyá íga.

cínɔŋg Antyósh. Bánɔŋ bóól óbúgula bwé ɔŋg yə buud minjígúlá, bwé ɔŋg bwiing jəjə lân á kéel mə Cwám̄ba.

³⁶ Mpúsə baalé mwôw, Pwôl mú ci nə Barnábas ná: «Shwé nyíngəg ná kə ɔŋg dúg omínyɔŋə búsu míngwála myêsh shwé á bwiing kéel mə Cwám̄ba myá. Í jii ná shwé mpúg nda bwé mú ɔŋg bæ ná.» ³⁷ Barnábas nyə á ka námá jii ná bwé kág nə Yuánes nyə á bæ nə dúl jíné ná Márkus yé. ³⁸ Pwôl nyɛ mú dúg ná bwé ajáláyé nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə mpáŋgulə bwo nə iséy, kə béégya nə bwo Pamáfilí yé.

³⁹ Bwé mú sɛnusa mákəl ná ndeé bwé mú béégya. Barnábas mú ɔŋg Márkus, báá bwé mú ɔŋg byóól kə Shíprə.

Pwôl mə zə nyiŋgə kyey, bá Sílas

⁴⁰ Pwôl nyɛ mú féesh Sílas ná bá bwé kə. Obúgula bwé mú jôw Cwám̄ba ná a jáándug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwôl mú jaand Sirí nə Silisí, a ɔŋg wá mədɔ mə óbúgula ɔkul mílámád.

16

¹ A mú kə wóós Dérba, kumə Lístrə. A mú kə kwey ɔŋgól *mpwíin nún nə jíné ná Timoté. Timoté wɔŋgú nyɔŋgú njúl shilə *Yúden mbúgula Yésus, sóŋgú nyɛ njúl mwá Gərêk. ² Obúgula wá Lístrə nə Ikóniyum bwé á ɔŋg bwiing lân mə Timoté nə a jii jə múúd. ³ Pwôl nyə á ka cɛel ná bá bwé kə. A mú ɔŋg nyə, a sá nyə ábiwáág nəcé ɔŋgə bɛemb *Oyúden wá shí nyɔŋg nəcé nda bwé á bwey mpu ná sóŋgú jisə mwá Gərêk ná. ⁴ Míngwála myêsh bwé á ɔŋg kə myá, bwé á ɔŋg kala obúgula micígúlá *búúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurúsalem bwé á ɔŋg myá, bwé ɔŋg təl obúgula məkuú shí ná bwé bég micígúlá myɔŋg. ⁵ Mədɔ mə óbúgula mə mú ɔŋg lal, buud bwé ɔŋg kwídali jwôw dêsh. ⁶ Pwôl nə gwoonj jé bwé mú lína Frizhí nə shí á Galátia lína línág nəcé Nkɛŋkɛ Shíshim nyə a shígé magulə ná bwé bwíingug kéel Azi. ⁷ Ja bwé mə kə wóós íjumə í Mishí yí, bwé mú ɔŋg kə Bitiní, nji Shíshim mə Yésus kú magulə. ⁸ Bwé mú ka lína

Mishí ná ndeé kə wóós Truwás. ⁹ Gúl búlú dí, Pwôl mú dúg *ntamə á mísh ná bagá, ɔŋgól múúd Masedwân təl ɔŋg téeg nyə məbwə ná: «Záá Masedwân, zə kwíind sâ.» ¹⁰ Nda nyə á dúg ntó ná, sə á shwal zə sɔ ná sə mə kə Masedwân, sə ɔŋg mpu búbálé ná Zembí ɔŋg jôw sə wu ná sə kág bwiing kéel. ¹¹ Sə mú ɔŋg byóól Truwás, sə kə ná tíŋ kə wóós Samoturas. Mán mələm sə ó kumə Neyapolis. ¹² Tíla cínɔŋgú sə mú kə Filipí, ɔŋgála ashúshwóógú á mpál shí Masedwân. Filipí wɔŋgú njúl ɔŋgála ózhul ɔ Róma, sə mú jii cínɔŋgú baalé mwôw. ¹³ Jwôw lá Sábaad sə mú cúwo wú ɔŋgála, kə bwún lá ɔŋgɔ, wú sə á téduga ná bwé á kwambulə ɔkumba kəl shú məjəgula wá. Sə á ka bæ sə njúl nún, sə ɔŋg lésha nə budá bwé á sɛɛngya cínɔŋg wá. ¹⁴ ɔŋgól múdá nə jíné ná Lidiya nyə á zhu ɔŋgála á Tiyatír, nyə á də kusha ijimə í míkáándə mí atítí; mudá wɔŋgú nyə á də gwɔɔ Zembí. A mú də gwágulə Pwôl ná ndeé Cwám̄ba mú bény nyə lám ná a máguləg lésú mə Pwôl. ¹⁵ Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njów bé besh yí, nyə a téeg sə məbwə ná: «ŋkí bi mə kwey ná mə jii mbúgula mə Cwám̄ba, zəgá jii mádí njów.» A mú yímbali sə ná sə máguləg.

Sáal mə Pwôl bá Sílas Filipí

¹⁶ Í á ka zə bæ, dúl jwôw sə ɔŋg kə kəl sə á də jəgula yí, dúl sás mú zə bwəma nə sâ. Sás dɔŋg í á də sá ísəy í məlwaa. Nyə á bæ nə jamb lá lweendí, lweendí jɔŋg dúgə yə buud bwé á bæ nə nyə wá zhwog məbii. ¹⁷ Sás dɔŋg mú zə ɔŋg bɛ Pwôl, a ɔŋg kím gwów-gwôw ná: «Buud óga búsa osóól ɔ məsáal ó Zembí á gwów-gwôw. Bwé ɔŋg jaaw bí zhí á cug.» ¹⁸ Nyə á ka námə də sá ntáni mwôw ɔkí bulya ná ndeé Pwôl mú lwáduga nyə, a mú yid dúg nyə mpúsə, a mú lás nə jamb ná: «Jínə mə Yésus-Kríst dí, mə yímbali wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músə námə cúwo cé nə cé. ¹⁹ Nda búúd bwé á bæ nə nyə wá bwé á dúg ná búgə ján bwé də bæ nə məbii yí í mə jimb ná, bwé mú bii Pwôl bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósəmbye ó mílúsú dí wú buud bwé á də

sɛɛŋgya tâm dánd wá. ²⁰ Bwá mú kə lwóya bwo ótówe ɔ shwóg dí, kə shwéman bwo ná: «Buud óga bwá má tál sá ŋgwála ná shwuu. Bâŋ bwá njúl *Oyúden, ²¹ bwá ŋgə zə jǐguli buud məfúlú má ajáláyé ná sá buud ɔ Róma sá bwéleg magulə má.» ²² Buud bwá á bə cínəŋg áncuncuma wá bēsh bwá mú shwal mpii bwo. Otówe ɔ shwóg bwá mú tí bwo mikáándá, bwá lwâm buud ná bwá yídúg bwo nə milwóŋ. ²³ Bwá mú danɣulə cú bwo na ná ndéé bwá kə wusə bwo njów mímbwug, bwá nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ŋgə baagusa sá buud óga.» ²⁴ Nji mása á njów mímbwug nyə á gwág ntáni yí, a kə ntág fad bwo kál fúm dí cwû, a wá bwo mimbwagə mákuúd.

²⁵ Ngeé tâm bulú, Pwôl bá Sílas bwá mú ŋgə jəgula nə Zembî bwá ŋgə sey isusa gúmalálə Zembî. Bwá á ŋgə sá ntó míl mímbwug myēsh mí ŋgə gwágulə bwo. ²⁶ Seegya ná shí í mú jág ntaŋusa mbií á ná mənuyŋ mə njów mímbwug mə ŋgə shwágusa máshugud. Mimpumbé myēsh mí mú námə læel shîn juw, mimbwug myēsh mənəkəda shîn sémb. ²⁷ Mása á njów mímbwug músə juum. A mú dúg mímpumbé ná bagá, a mú ntág wéem kafwele ná a gwílyá nyúul, a ŋgə téduga ná mimbwug mí má shîn túb. ²⁸ Pwôl músə ka kîm nə ŋkulû ná: «Kú sá wóméfwó məbôw. Sə bēsh sá búsə wa.» ²⁹ Mása á njów mímbwug mú jôw buud ná bwá zág nyə nə məlámba. A mú ŋgə lilya, a mú fwágəwa kə, kə búla Pwôl bá Sílas shí məkuú, ³⁰ a mú ŋwa bwo kə nə bwo tóón kə jî bwo ná: «Omása e, mə sáág jí shú ná mə dúgúg cəg?» ³¹ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Búgúlag Cwámba Yésus, wo bəg *dúg cəg, nə woméfwó nə njów wô wēsh.» ³² Bwá mú bwiing bwo kéel mə Cwámba, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh. ³³ Námə wala dəŋgú, tâm bulú, mása á njów mímbwug mú kə nə bwo kə gusa bwo məfəŋ ná ndéé, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh bwá mú duwan. ³⁴ A mú kə nə bwo nyédí njów kə yə bwo idəw. Nə nyə nə njów yé wēsh bwá mú kəəs nə məshusəg nəcé bwá búgúlalə Zembî.

³⁵ Ja mán í á lâm yí, otówe ɔ shwóg bwá

á ka kənd ifulish kə ci nə mása á njów mímbwug ná: «bídúg búúd óni bwá kág.» ³⁶ A mú kə jaaw Pwôl ná: «Otówe ɔ shwóg bwá má nti búúd zə ci nə mə ná mə bídúg bí, bí kyéyug. Ntó, bí báá, cúwógá tóón bí kág ná shɛɛ.» ³⁷ Na wá Pwôl mə cí nə bwo ná: «Bwá ámə yíd sá tâm buud kú námə jî sá kəəd, í njúl ná sá búsə buud ɔ Róma. Bwá mú wusə sá mímbwugud. Ja gaád bwá cəel zə bíd sá nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábəyé ntó! Bwáméfwó bwá zág bíd sê!» ³⁸ Ifulish í mú kə jaaw otówe ɔ shwóg iciyá íni byēsh. Bwá mú bul bə nə ifwaas nə gwágulə ná buud bəŋg búsə buud ɔ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwá mú kə cweel bwo milâm, wéeshali bwo tóón, bwá mú jəgula nə bwo ná bwá kyéyug wú ŋgwála wəŋgúd. ⁴⁰ Pwôl bá Sílas bwá mú wú njów mímbwug bwá mú kə Lidiya dí njów. Bwá mú də cwîny óbúgula ná ndéé bwá músə kyey.

17

Sáal mə Pwôl Tesaloníka nə Beré

¹ Bwá mú lína Amfípolis nə Apoloniya, bwá kə wóos Tesaloníka wú *Oyúden bwá á bə nə *mpáánzə minjǐgúlá wá. ² Pwôl mú kə bwəma nə Oyúden bəŋgú námə nda nyə á də bwey sá ná. Bəŋŋ bwá mú ji mwôw má Sábaad məlól, a ŋgə lésha nə bwo, ³ ŋgə jǐguli bwo nda mícilyá mí Kálaad Zembî mí ŋgə ci ná. Ná: «Í á jəla ná *Kříst júgug ná ndéé a yə, a mú gwúm.» Nyə nə bwo ná: «Kříst wəŋg wá Yésus má ŋgə bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwá mú magulə njǐgúlá wəŋg. Bwá mú sɛɛŋgya gwoŋŋ nə Pwôl bá Sílas. Bóól zhwoŋ Ogurêk bwá á də gwóŋ Zembî wá bwá mú námə sá ntó, tɛem bə námə bóól ncúlyá fwámé búdá wá cínəŋgú. ⁵ Nji, Oyúden bwá mú zə jág shîn bwo. Bwá mú kusə wəáməshé-mbéshe wá nyaan milâm bwá á də ji ntó kú nə iséy wá, bwá zə shwambələ búúd ná ndéé tál ŋgwála ná shwuu. Bwá músə kə Yason dí njów ná bwá kə bii Pwôl bá Sílas, zə nə bwo tâm buud. ⁶ Nda bwá á shígé kwey bwo ná, bwá mú bii Yason bəŋŋ bóól óbúgula, kə nə bwo ójwú ó ləom dí bwá ŋgə kîm ná:

16:22 2Kr 11.25; 1Te 2.2 16:27 12.18-19 16:30 2.37; 11.14; Yuá 6.28-29 16:33 16.15 16:37 22.25-29; 23.27 16:40 11.23 17:1 1Te 2.1-2 17:2 9.20; 13.5, 14, 44; 14.1; 16.13; 17.10, 17; 18.5, 26; 19.8-9; 28.17 17:3 3.18 17:4 13.50; 16.14; 17.17 17:5 Yason: Rom 16.21 17:6 16.20 17:7 Luk 23.2; Yuá 19.12

«Məŋkúmbə mə búúd mə ɲgə wá zhizhəəm shí nyêsh myá mí mə wóós wa. ⁷ Yason nyə a bále lág bwo nyádí njów, í njúl ná bwé aŋgê nə bíš məcɛɛ mə Káázəl, bwé ɲgə yida ci ná wúl Njwú-buud íshús wúsə, ná wé wé Yésus.» ⁸ Oŋkwimbyê bánj óni bwé mú kənd buud milâm gwôw təə ojwú ó ləəm bēsh. ⁹ Ojwú bwé á zə bíd Yason bənôŋ bóól óbúgula óni nji bwé mə fwo wá myəna kwiidələ ményúul.

¹⁰ Obúgula bwé mú ləélú kənd Pwól bá Sílas Berê bulú nə bulú. Ja bánj bwé á kə wóós Berê yí, bwé á kə mpáánzə minjígúla. ¹¹ Oyúden wá Berê bwé á bə nə jə milâm ntə bəəŋg wá Tesaloníka. Báá, bwé á lág kéel nə məjigawa, bwé mú də bigas mícilyá mí Kálaad Zembí jwôw dēsh shú ná bwé dúg mpu ɲkí minjígúla mí Pwól mísə tətəli. ¹² Zhwog buud bánj bwé á *búgula, nə bóól zhwog budá Ogurêk, fwámé búdá, nə zhwog budúm námá. ¹³ Ja Oyúden wá Tesaloníka bwé á gwág ná Pwól mə kə námá bwiing Milésú mí Zembí Berê yí, bwé á tí námá kə wu, kə wá zhizhəəm, kə sá ná buud mitédúgá mí búbulág mílúud. ¹⁴ Obúgula bwé mú ntág ləel ɲwa Pwól kənd nyə kóómb á mánj. Sílas bá bánj Timotê bwé mú lág Berê. ¹⁵ Buud bwé á kə lágál Pwól wá bwé á kə nə nyə kə kumə Atên, bánj bwé mú nyiŋgə. Pwól mú ntə bwo nə məkəl shú mə Sílas bá Timotê ná bwé ləélug kə kwey nyə.

Sáal mə Pwól Atên

¹⁶ Ja Pwól nyə á ɲgə bwánd Sílas bá Timotê Atên yí, lám í á bul cey nyə cwú nə dúgúla ná buud ə ɲgwála wəəŋgú bwé á ɲgə gwóqə zhwog ivuguli í ózembí ó yadúg. ¹⁷ Nyə á kə də kə *mpáánzə minjígúla kə də lésa nə bwo nə bóól búúd bwé á də gúmal Zembí wá, a də námá kə jwôw dēsh tām dánd kə də lésa nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bóól məma wəáfaas mitédúgá bwé á də námá lésa nə nyə, bwé njúl buud ə Epikyur nə bəəŋg ə Stoyik. Bóól bwé mú kə də jí ná: «Jí gwéméfwó lās-lás múud ga ɲgə ci yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ɲgə bwiing lân ózembí sə abwélé gwág wá.» Nəcə Pwól nyə á ɲgə bwiing lân mə Yésus nə gwúmálə nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwé á kə ntág

ɲwa Pwól, kə nə nyə buud onáni bwé á də sɛɛŋgya Areyopagos dí wá. Bwé nə né ná: «Fwog ná mpu jaaw sə wó ɲjígúla ágúgwáan wó ɲgə kyey nə ndí ni. ²⁰ Wo mə sá ná məlwə məsú mə gwágúg isá í agúgwáan. Sə mə cɛel wámbulə isá byəəŋgú.» ²¹ Buud ə Atên bēsh nə ojónj bwé á də jí wu wá bwé á də cínɣuli fwála dánj nji dúlə ɲgə bwiing nə ɲgə gwágulə milánj mí agúgwáan mí ɲgə kúnəw wóós myá.

²² Ná ndéé, Pwól təl na tətám Areyopagos a mú kə zə lās nə buud ná: «Yé búúd ə Atên, mə mə dúg ná íkóómb byēsh dí bi mə jág bul cɛel yóbá. ²³ Nəcə ja mə mə ɲgə kyey bídí ɲgwála ɲgə dúg bín isá bí ɲgə yə gúmə yí, mə ámə kwey ɲgwól *alatâr nə cilyá ná: “Nyíga jí shú mə Zembí sə ampúyé é”. Sâ bí bánj ɲgə yə gúmə kú mpu ni, gwó wé mə mə ɲgə zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á té shí nyēsh nə isá bísə cínəŋg yé, á jí Cwamba á gwôw nə shí yé, nyə ádé jí mampáánzə búúd bwé shúmá nə məbwə má. ²⁵ Sáal dé í ádé sɛy məbwə mə búúd dí námá nda á jí ná buud bwé sáag nyə gúl sá. Nyɛɛ muud ɲgə yə sə bēsh cug nə məyəwuda nə bíl isá byēsh yé, sá í cúgé nə ɲkul fúfə nyə.

²⁶ «Nyə a té ilwonj í búúd byēsh í ɲgə zhu wá muud ɲgwúd, ná ilwonj byəəŋg í jígə shí nyēsh dí. Nyə á cɛɛlə buud məfwála mə cug, a təl námá bwo minji mí məshí bwé ɲgə jí má. ²⁷ Nyə a sá ntó ná buud bwé sɔqɔg nyə, bwé ɲgəg bwówələ kə bwé é kwey nyə, í njúl ná a cúgé shwóg-shwóg nə sá. ²⁸ Nəcə, cug sə ɲgə cugə yí, í ɲgə zhu nyádí, nyə wé ɲgə sá ná sə ɲgəg nə kuwo, nyə wé ɲgə sá ná sə bág sá sə básə yí. Sâ jəəŋg wé bóól ócile ó okálad bánj bwé á ci yí, ná: “Nəcə sə básə mpəg jé”. ²⁹ Nda sə básə kə bə mpwonj buud nyé ná, sə ajáláyé nə téduga nə Zembí jisə nda or ɲkí nda kwóógú bwé də lúlə *mwaanê nə ndí yí ɲkí gúl jimə kwóógú sá búúd ə ikəŋ bwé yágúlé nə mílúu ná ndéé bwé mú caag yí. ³⁰ Zembí nyə aŋgê ná nə kənd mísh məfwála búúd bwé á də bə jág dí má. Nji, a ɲgə jów buud bēsh íkəl byēsh bwo njúl yí ná bwé céndúg mitédúgá. ³¹ Nyə á mə təl ɲkúmba jwôw á bá cígal

17:10 17.2 17:11 Yuá 5.39 17:12 11.18 17:13 14.5, 19; 1Te 2.14-16 17:17 17.2, 4 17:18 4.2; 1Kr 1.22
17:24 7.48; Sôm 146.6; 1Oj 8.27 17:25 Sôm 50.10-13 17:26 Mbá 32.8; Zhb 12.23 17:27 Iza 55.6 17:28
Mat 1.27 17:29 19.26; Iza 44.9-20 17:30 14.16; Rom 2.4 17:31 3.15; 10.42

mílású myâ shí nyêsh sémyé á tútəlí yí nda múúd nyə á féesh yé mé bá zə sám̄b ná. Nyə a lwágulə buud bēsh yuug ná nyə á féesh muud wəŋgə gwúmúshílə nyə á gwúmushi nyə yí.»

³² Nji bwə á gwág Pwôl mé ci ná muud nyə a gwúm yí, bóól bwə mú tééd ngələ cágulə nyə, bóólúgá bān ná né ná: «Sə é bá kwo gwágulə wo nə lân wô ni gúl ja.» ³³ Na wə Pwôl nyə á zə béegyá nə bwo yé. ³⁴ Nji, bóólúgá báá bwə á shí leedya nə nyə, bwə *búgula. Í á bə buud nda Denis muud Areyopagos, nə mudá bwə á də jəw ná Damaris yé, nə bóólúgá námə na.

18

Sáal mə Pwôl Kərênt

¹ Ja ísâ íni í má shîn bə ntáni yí, Pwôl músə wú Atên kə Kərênt. ² A mú kə kwey ngwól *Yúden nūnə ná jínə ná Akilas, a njúl muud á Pôn. Akilas éne bá mudá yé Priska bwə á ngə kúnəw wóós, bwə ngə zhu Italí nəcə Klóod nyə a wíng Oyúden bēsh ná bwə wúg Róma. Pwôl mú seengya nə bwo. ³ Nda í á nyîn ná bənonə bwə á jíg váál íséy ngwúd ná, bənonə bwə mú ji kəl ngwúd də sēy. Bwə á də laad məbanda nə míkáándə*. ⁴ Pwôl nyə á ka də kə lésha nə buud *mpáánzə minjígulá dī mwôw mə Sábaad mēsh, a dágə mpu sá ná Oyúden nə Ogurêk bwə máguləg kéel. ⁵ Ja Sílas bá Timotê bwə á wóós wúlə Masedwân yí, Pwôl nyə á ka zə wá nyúul nyé nyêsh bwiingulə kéel dī, a ngə mpu bwaagulə Oyúden ná Yésus wá jísə *Kríst. ⁶ Nji, Oyúden bwə mú zə bul fam nyə, bwə də jág lwíy nyə. Pwôl mú ka saməsə míkáándə nyə nə bwo ná: «Mpwene wán mə jágwə nə biméfwó, kú bə mə. Mee mə zə ka yág kóómb búúd bwə cúgé Oyúden wá jaá gaád.» ⁷ A mú wú na kə nyí njów mə ngwól múúd bwə á də jəw ná Titiyos Yustos yé. Muud wəŋgə nyə á də gúmal Zembí, njów yé ni i njúl koogú lə mpáánzə minjígulá. ⁸ Kríspus múúd nyə á bə njwú á mpáánzə minjígulá yé nyə a *búgula Cwám̄ba nə njów yé wēsh. Zhwoog buud ó Kərênt bwə á də gwág Pwôl wá bwə

á búgula námə, bwə mú ngə duwan. ⁹ Pwôl mú dág *ntamá á mísh ná bagá gúl búlúd Cwám̄ba ngə ci nə nyə ná: «Wo kú fúnda. Wee ngag nə lás, wo kú ji kúl-kál, ¹⁰ nəcə mə ji nə wo, múúd cugé nə ŋkul kúnya nə wo ná a sá wo bəw. Mə ji nə búúd ŋkí bulya wa ngwála gaád.» ¹¹ Pwôl nyə á ji na mbú ncindí nə ŋkwoond ósaman, a ngə bwiing bwo Milású mí Zembí.

¹² Nji, ja Galiyôn nyə á bə ngwám̄na íjwúga yá Róma í á tál Akayí yí, Oyúden bēsh bwə á tów ciŋé-cində nə Pwôl, bwə mú bií nyə kə nə nyə ósémye ə mílású dí ¹³ kə shwáman nyə ná: «Muud éga ngə shwúguli buud ná bwə yág Zembí gúmə mbií í yídá lúmbuli nə Məcəx yí.» ¹⁴ Pwôl mú nywá cēel lás, nji Galiyôn mú ci nə Oyúden ná: «Í mbəm bə ná muud éne mə shwey gúl wôn ŋkí ná a mə sá gúl sá áyíyáág, mə lág shwáman jín nda í jéla ná, yé Oyúden. ¹⁵ Nji, nda jísə ná bí ngə shuya shú sá í dágýá nə minjígulá mín, nə mínə mún, nə məcəx mán ná, biméfwó lásúgá isâ bín. Mə acéélé lás mbií lósú ni.» ¹⁶ A músə nyiing bwo ná bwo wúg njów mílású. ¹⁷ Bēsh bwə mú bií Sostēn njwú á mpáánzə minjígulá, də dangulə cú nyə námə na mpumbé njów mílású d Galiyôn kú bish. ¹⁸ Pwôl nyə á nyiingə kwo ji Kərênt fwámé zhwoog mwôw ná ndeé a mú jéna nə obúgula, a mú kəwa byóólúd kyey kə Sirí, bənonə Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənya lúú Saŋkrê nə ŋkaagə nyə á sá yí. ¹⁹ Bwə mú kə kumə Ifēz, Pwôl mú béegyá nə Akilas bá mudá. Nyee mú kə mpáánzə minjígulá kə lésha nə Oyúden. ²⁰ Bwə mú bií nyə ná bənonə bwə nyág ná já fwámé mwôw. A mú ban. ²¹ A mú jéna nə bwo, nyə ná: «ŋkí Zembí mə magulə, mə é bá nyiingə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólúd kyey wú Ifēz. ²² Bwə mú kə səl byóól Sezaré. Pwôl mú bád kə, kə báda *Də lú obúgula, a músə ka shulə kə Antýósh. ²³ A mú ji wu baalé fwála ná ndeé a mú kyey. A lína shí Galátia a cə Frizhí, a ngə yə *ompwíin məcwūn ngələ wa bwo ŋkul búgád.

Apolos mə bwiing kéel Ifēz nə Kərênt

18:2 Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19 **18:3** 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9 * **18:3** Mán məbanda mə a də bə, bwə laad káándə mbií á ná bwə ká weef í bə banda. **18:5** 11.18 **18:5** 3.26; 5.42 **18:6** 13.51; 20.26 **18:8** 8.36 **18:9** Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4 **18:13** 6.13 **18:14** 23.29; 25.18-20; Yuá 18.31 **18:19** 17.2 **18:21** Zhk 4.15

24 Ngwól *Yúden nã jínã ná Apolos nyã á bæ muud á Alæguzandri, nyã á ka zã wóós Ifêz. Nyã á bæ nã cóŋ lású, a njúl námé nã fwámé mpúyá kéel má Zembî. 25 Nyã a shí jíg ísâ í dúgyá nã zhií mã Cwámãa yí. Nyã á bæ nã mãmã yéesh ísáy a mú ðã bwiing ísâ í Yésus, a ðã jíguli byo njígulá á tútálí í njúl ná nyã á mpu nji nduwán má Yuánes. 26 Nyã á ka ðã bwiing kéel *mpáánzã minjígulá dí, kú fúndã múúd. Priska bá Akilas bwé mú ðã gwágulã nyã nã ndéé bwé mú ñwa nyã bwádí njów zã nyiŋgã mpu lwágulã nyã zhií má Zembî ná sãŋ sãŋ. 27 Nda nyã á ka ñgã cœel kã Akayí ná, obúgula bêsh bwé mú wá nyã ñkul lámúd, bwé cilã bœŋg wã wu ná bwé bâg ñwa nyã nã mæshusg. Ja nyã á ka kã jé wu yí, mpaam má Zembî í mú sã ná a bæg nã mãmã mfíí shú obúgula. 28 Iciyá í lású byé í á ðã sã ná mæshwán *Oyúden bwé á ðã cœel sã má má bæg zhizhe. Nyã á ðã mpu lwágulã bwo micilyá myã Kálaad Zembî dí ná Yésus wá jisã *Kríst.

19

Pwól mã kã Ifêz

1 Í á ka zã bæ, ja Apolos nyã á bæ Kœrênt ni, Pwól nyã a shîn lína shí á mimbãŋ ná ndéé a mú shulã kã Ifêz. Nyã á ka kã kwey bóól *ómpwíín nûŋ, 2 a mú jî bwo ná: «Ye bi a shí lóg Nkêŋkê Shíshim ja bí á *búgula yí?» Bwé nã né ná: «Sá afwóyé námã bwele gwág ná Nkêŋkê Shíshim jisã.» 3 A mú kwo jî ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwé ná: «Nduwán má Yuánes.» 4 Pwól mú ka ci ná: «Nduwán má Yuánes í á bæ shú búúd bwé á magulã ná bwé cénd mítádúgá wá. Yuánes nyã á ñgã lwágulã kúl búúd ná bwé búgúlág múúd ñgã zã nyádí mpásã yé. Muud wœŋg wá Yésus.»

5 Nda bwé á gwág ntó ná, bwé á duwan jínã má Cwámãa Yésus dí. 6 Ja Pwól nyã á bæd bwo mæbwê yí, Nkêŋkê Shíshim mú zã bwádí, bwé mú ñgã lãs mákálúd bwé ñgã cúndã micúndã mí Zembî. 7 Bwé á je bæ buud wûm nã óbã.

8 Pwól nyã á kã nyíi *mpáánzã minjígulá, nyã a ðã bwiing kéel cínœŋg tâŋ œŋkwoond

olóol kú fúndã mísh mã buud, a ñgã lésã nã buud, a ñgã sã ná bwé mágulæg sã í dúgya nã Faan má Zembî. 9 Nda bóól bwé á ñgã sã lal lúú bwé kú magulã sã nyã á ñgã ci yí bwé ñgã yida *lãs nã zhií mã Cwámãa bwaasúlã mpu tâm buud ná, Pwól nyã á ka ntâg béégã nã bwo, a ñwa ómpwíín, a kã ðã lésã nã bwo jwôw dêsh shikúl má Tirános dí. 10 Nyã a sã ntó tâŋ mimbû mímbã, í mú sã ná buud œ Azí bêsh bwé gwágúg kéel mã Cwámãa, tœ *Oyúden tœ Ogrêk.

11 Zembî nyã a wéeshuli *mæshimbã má álal-ñkul mábwê má Pwól dí, 12 mbií í á bæ ná bwé á ðã ñwa onábukœn nã mikáándã mí á ðã kúnã nã Pwól myã, bwé ðã báaw mímbãl nã myo, mæbwas bíd mímbãl myœŋgã, mæjamb wû.

13 Bóól œŋkœœ ó Oyúden bwé á ðã kyey mílœœm mílœœm ðã yíl búúd mæjamb wá, bwé mú zã tééd ná bwé ðã jôw jínã má Cwámãa Yésus ná í lwágug minjumbálu. Bwé á ðã ci ná: «Mã yímbúlí bí jínã má Yésus Pwól ñgã cúndã yéd.» 14 Ntó, bóól búúd zanbã bwé njúl bwân ó wúl lúlúú ófada Oyúden bwé ðã jôw ná Skéva yé, bwé á ka námã zã sã sóólúgú wœŋg. 15 Ntó jamb í á zã fœel bwo ná: «Mã mpú Yésus, mã mpú námã Pwól, bí bãŋ wá ozá?» 16 Muud nyã á bæ nã jamb ni yé mú nœŋ bwo nyúúlud, figã bêsh shí ntœ bwo ñkul. Nyã a sã bwo ná ndéé bwé mú wœenzh na njów ni dí oshushwáás nã mæfœŋ nyúúlud ná jœd. 17 Buud œ Ifêz bêsh, tœ Oyúden tœ Ogrêk bwé mú gwág lâŋ wœŋg, í mú sã bwo ifwaas ná ndéé jínã má Cwámãa Yésus í mú jwœ. 18 Ncúlyã buud wã bœŋg bwé á búgula wá bwé mú zã ñgã magulã mæbôw mán, bwé ñgã bágulã ísã bwé á ðã sã yí tâm buud. 19 Bóól zhwog buud bwé á ðã sã májig wá bwé mú ðã zã nã okálaad bœŋg ðã zã ñkúnd tâm buud ná ndéé jígal. Bwé á bála bímbí lú okálaad dœŋg ná í á kumã misan mi *mwaanê otóshin mæwûm mátóœn. 20 Ná ndéé, kéel í á ñgã mpyáánz nã ñkul mã Cwámãa, misóólúgú mí ñgã sîy.

Mãmã zhizhœœm á Ifêz

18:24 19.3-4 Apolos: 1Kr 1.12; 3.4-6 18:26 17.2 18:28 5.42 19:2 2.38; 8.16 19:3 18-25; Luk 3.3-4, 16-17 19:6 2.4 19:8 17.2; 28.23 19:9 9.2 19:10 20.18 19:11 2.22 19:13 3.6; Luk 9.49-50 19:15 16.17 19:17 5.11 19:20 2.41 19:21 23.11; Rom 1.10, 13

21 Ja ísâ íni í á shîn sây yí, Pwôl mú zə bii tédúgá ná á kyey Masedwân nə Akayî kə Yurúsəlem. Nyə ná: «Ja má bá kumə Yurúsəlem yí, í bá námá ji ná mə kág Róma.»
22 A mú kənd bóól ósól ó mäsáal bé óbá Masedwân, nə Timotê nə Erâst. Nyεε mú ləŋgali fwámé fwála Azî. 23 Fwála dəŋg wá íccu í á zə bə shú zhí mə Cwámba yí.

24 Ngwól álúlə igwámúgə nə jínə ná Dəmitrî nyə á də lúlə kwóógú bwé də lúlə *mwaanə nə ndî yí, də sá ímpúmpáánzə í zembî á mudá bwé á də jəw ná Artemís yé. Sâ jəŋg í á də sá ná buud bwé á də sá íság-ság í məbwə wá bwo bííg fwámé mábii. 25 Nyə á ka seεŋg buud ə íság-ság bəŋgú nə bóól búúd bəsh bwé də sá mbií mäsáal məŋg wá, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bi mə mpú ná iséy íga wá í ngə yə shé məbugabaan. 26 Bí ngə dí gwág nda í mú ngə lís ná! Ná, təə wa Ifêz təə Azî yēsh, Pwôl éne má shîn sá ná zhwoog buud bwé máguləg ləŋ yé ná ozembî buud bwé lúlə nə məbwə wá bwé cúgə ózembî. 27 Sâ jəŋg í é sá ná iséy bíśú í bəg zhizhe. Kú námá bul bə nji ntó, í é sá námá ná mpáánzə má Artemís məma zembî á mudá í nyínəg zhizhe, buud bwé mú dág nywo nda sâ cwag, í kú ná nyiŋgə bə nə gúmə Azî nə shí nyēsh bwé ngə gúmal Artemís yí.»

28 Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé mú nyada, bwé mú téed ngələ kîm ná: «Artemís á buud ə Ifêz jisə sâ anúní.» 29 Ngwála wəsh mú shwal təw ná shwu. Buud bwé mú cíg kə mpáánzə isεŋgyá. Bwé bii búúd ó gwoŋg ə Pwôl, Gáyus bá Aristárug, buud wá Masedwân, julə kə nə bwo wu mpáánzə isεŋgyá. 30 Pwôl mú ci ná a ké lwóya nyúul wu tām buud. Nji, *ompwíin bwé mú ban ná a kú kə. 31 Bóól búúd ə Azî bwé á bə oshwé bé wá bwé mú námá kənd búúd kə téeg nyə məbwə ná a kú təl mákuú mpáánzə isεŋgyá. 32 Í á shwal zə bə buud ngə kîm ntáni, nyāŋ kîm yé ŋkwimbyé, nyāŋ kîm yé. Í mú bə áfúləkumbé, bóól ncúlyá buud kú námá mpu sâ gwáméfwó í ámə seεŋg búúd yí. 33 Bóól búúd bwé mú mpu jaaw Aləguzándrə sâ í ngə cə yí, nyε muud *Oyúden bwé á təl shwóg yé. A mú ngə fəfə buud mbwə ná bwé gwágúlg, á cεl lwágulə búúd sâ jísə yí. 34 Nji

bwé á yag ná a ji Yúden yí, buud bəsh bwé á shwal ngə kîm nda ngwa ná: «Artemís á buud ə Ifêz jisə sâ anúní.» Bwé á kîm ntó nə ndéé je bə tən məwəla məbá.

35 Muud nyə á də cilə isâ í ngwála yé mú ka zə mpu jil búúd ná shεε. A mú lás nə bwo ná: «Ye búúd ə Ifêz, nyáyé múúd á shí ga mə jág ná nji wa Ifêz wə mpáánzə má Artemís məma zembî á mudá nyísə yé, nji wa námá wə vugali jé í á kud wú gwów yí jísə yé? 36 Muud cugə nə ŋkul shwána sâ jəŋg. Ntó, bi mə jəlá nə ji ná shεε bi kú jigəwa ná bi mə sá wúl sóólúgú kú fwo téduga. 37 Bí ámə zə nə buud óga wa í njúl ná bwé asáyé zembî á mudá wúsú bəw, kú námá *lás nə né bwaasúlə mpu. 38 Ŋkí Dəmitrî bənəŋ buud ə íság-ság bé búsə nə lésú nə muud, ngáá ná míləsú mí də lís njəw míləsú, ogwəməna búsə námá! Bwé kág nə lésú wāŋ ishəman dí. 39 Ŋkí bi má ka bə nə gúl sâ bí ngə shwaag yí, í jəlá nə lís fwámé seεŋgyád. 40 Jəŋg sə ngə sá múús ga jísə ojwū jee wáámə sə ná sə ngə wá zhizhəəm ləəmud. Sə búsə ná nə ŋkul ka jaaw búúd ná seεŋgya ga jísə shú jí?» 41 Nji nyə á shîn lás ntáni yí, a mú ci nə buud ná bwé bwílyág.

20

Pwôl mə wú Ifêz

1 Ja zhizhəəm ni nyə a shîn yí, Pwôl nyə a jəw *ompwíin, a zə cwíny bwo. A mú jəna nə bwo ná ndéé a músə tí kə Masedwân. 2 A mú kyey máshí məŋg dí a ngə cwíny obúgula ŋkí bulya ná ndéé a mú kə kumə shí Ogurêk. 3 A mú já cínəŋgú ŋkwoond olól. Nyə á ka bə ná a ŋwa byóól kə Sirî. Nji nda nyə á gwáduga ná *Oyúden bwé ngə bwéél nyə ná, a mú nyiŋgə kə Masedwân. 4 Buud ó gwoŋg bé bwé á bə, nə Sopater mə Pírus muud á Berê, nə Aristárug bá Səgundo búúd ó Tesaloníka, nə Gáyus á Dərbə bá Timotê, nə Tishik bá Trofím buud ó Azî. 5 Bāŋ bwé á kə shwóg kə bwánd sə Truwás. 6 Sə bāŋ sə á ka zə tí njənd Filipî ja mwəw bwé á də də íbuléd yā kú nə *ləvur má á shîn yí. Sə mú ŋwa byóól, sə já zhíd mwəw mátəon ná ndéé sə mú kə kwey bwo Truwás. Sə á ji cínəŋgú mwəw zəŋgbá.

⁷ Sá á ka seengya jwôw shwéndε má da tééd yí ná sá má zá féya buléd. Nda Pwôl nyə á bə ná nyə é kyey mán mælâm ná, nyə á ka ngə lésha nə buud, a ka julə kaand ná ndeé kə wóós tām bulú. ⁸ Kúl sá á bə fúm á njów dí gwów wá, mælámba má á bə minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bə a njúl vúnded, ncwámá dɔɔngú nə jíná ná Etíkus. Nyə á ka zə cɔ gwád ná cúg, Pwôl nyε ngə kə nə kaand shwóg. Nda gwə í á bul bií Etíkus ná, nyə á yɛɛ wú nūɲ bádyé álél* á njówád zə kaduwa shí. Bwə zə weel nyə, a má yə. ¹⁰ Pwôl mú shulə. A mú leelá kə, kə nkény ncwámá ni mábwád. A mú ci nə buud ná: «Kúgá kənd mílám gwów. Jím jé jísə ná nyə nyúúléd.» ¹¹ Pwôl mú nyingə bád, a mú fêy buléd a də. A mú kə nə kaand shwóg ná ndeé mán mú lâm. A músə kyey. ¹² Bwə mú kyey nə ncwámá ni kuwó. Sá jɔɔng í á bə məma sá í á mpu yə buud nkul yí.

¹³ Sá mú kə shwóg, sá ɲwa byóól kə Asos wú í á bə ná sánɔɲ Pwôl sá é kə nyingə lad gwoong wá. Nyεε, nyə á kyey njwón nə njwón nda nyə á cεel ná. ¹⁴ Pwôl mú kə kwey sá Asos. Sá mú ɲwa nyə byóólád sá músə kə Mitilên. ¹⁵ Wúlə cínɔngú, sá mú kə nə byóól mán ná ndeé mán mælâm sá mú kumə ná beendyá nə Kyos. Jwôw í á bɛ yí sá kumə ngéé Sámos, jwôw í á kwo bɛ yí sá mú kumə Milét. ¹⁶ Pwôl nyə á ngə bul jii ná a kyey mán nə mán, cɔ Ifêz kú shigula shú ná a kú ná kwo bwey Azí. Nyə á ngə cáás ná nkí fwála dí nə nkul bə, a bə Yurúsalem jwôw lú Pantekôt.

Pwôl mə jáná nə ocúmbá buud wá Ifêz

¹⁷ Sá njúl na Milét í, Pwôl nyə á kənd muud Ifêz kə jôw ocúmbá buud wá *Dɔ lú óbúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwə á zə wóós nyádí yí, nyə a lás nə bwo ná: «Bi mə mpú nda má á cugə nə bí mwôw mēsh tééd jwôw má á wóós Azí yí. ¹⁹ Ná mə a sêy nə Cwámba mə kú bwεε nkény nyúul, mə ngə sêy nə micúnə nə mindɔɔlú mə á ngə bwəma nə ndí nə máláámb *Oyúden bwə á ngə ndény mə má. ²⁰ Bi mə mpú ná mə a

shígé shweel gúl fwámé sá í á jəla nə kwíind bí yí, ɲi mə á bwiing bí kéel, mə da yə bí minjígulá tām buud nə bídí mínjów, ²¹ mə ngə báásulə Oyúden nə Ogurêk bēsh ná bwə céndúg mítédúgá zə wə Zembî, bwə búgúlág Cwámba wúsú Yésus. ²² Ja ga, Nkékê Shíshim má bií mə mbwug, mə wə nkág Yurúsalem kú mpu sá í ngə bwánd mə shwóg éga. ²³ Sá jísə yí jí ɲi ná míngwála míngwála, Nkékê Shíshim ngə jaaw mə ná mənəkəda nə *incwaw í ntug wə má é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ Nji, mə adúgé cug jām nda gúl məma sá. Má jii ɲi ná mə mpúg ju kúlá má ngə ju yí, mə mpu sá ísəy Cwámba Yésus nyə á yə mə yí, ísəy í bwiingulə Jɔɔ Kéel á mpaam má Zembî. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abulé ná kwo dág mpwóómbú nyām, bí buud mə á ji bídí ngələ cúndə Faan má Zembî wá. ²⁶ Mə ka ngə jaaw bí fwámé jaaw múús ná mə cugé nə məbɛɛ má nkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə a bwiing bí tédúgá má Zembî wēsh kú shweel tɔɔ sá. ²⁸ Bi ɔ mpú baagulə bíméfwó, bí mpu námə baagulə sɔɔnz jēsh Nkékê Shíshim nyə á tál bí ná bí bág obaagulə yí. Bi ɔ mpú wíl Dɔ lú óbúgula Zembî nyə á kusə nə məcií mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cɔ yí, onkweny ó ányinyaanə bwə é zə nyíi na bídí. Bwə ábúle jagulə sɔɔnz jín. ³⁰ Bóól búúd bwə bá da wɔɔf na bídí gwoong dí bwə da jígali bówbôw mínjígulá da julə *ompwíin ná bwə bég bwo. ³¹ Gwə wə má cí nə bí ná: “Jígá ɲkasə. Bi ó da téduga ná, tãɲ mimbú mílɔɔl, mə á da kéwəli muud yēsh nə bulú nə mwásə, mə nə məzhwíle míshúd.” ³² Ná ndeé, mə má bəd bí mábwə má Zembî dí, nə kéel á mpaam nyéd. Nyə wə jí nə nkul sá ná bí ngəg nə lal búgád, nyə námə wə jí nə nkul yə bí mənɲwa nyə á bwey kwəməsa shú búúd nyə á má sá ná bwə bág mínkékê wá. ³³ Mə a shígé wímb *mwaanə nkí or nkí káándə má múud. ³⁴ Bíméfwó bí mə mpú ná ísə má á da jii yí nə byɔɔng búúd ó gwoong jām bwə á da jí yí, məbwə mām mága má á da sêy, má da bií. ³⁵ Mə a lwágulə bí fwámé lwágulə ná ntúga wə múúd mə jéla

20:7 2.42, 46 * **20:9** bádyé álél: Njów gwów í da bə wúl njów mbád wúlúgád. Kákúl í ngə ciy na ni jísə, wo lɔ mínjów myɔɔngú mílɔɔl wúlə shí kə gwów. **20:10** 10j 17.21 **20:17** 18.21 **20:18** 19.10 **20:21** 11.18 **20:22** Nkékê Shíshim: 10.19 **20:23** 21.4, 11; 9.16 **20:24** 21.13; 2Tm 4.7 **20:25** 28.23 **20:26** 18.6 **20:28** 11.23 **20:28** 1Pr 5.2 **20:29** Mat 7.15; Yuá 10.12 **20:30** Gal 4.17; 1Yn 2.19 **20:31** 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28 **20:32** 26.18; 1Te 5.23-24; 2Te 1.11-12 **20:33** 18.3 **20:35** Mat 10.8

nə wáduga yé shú ná a kwííndúg bəəŋg básé kú nə mən̄kul wá. Muud téduga námá íciyá Cwám̄ba Yésus nyə a cwééd yí ná: “Nə muud mə yána yé, nə nyəəŋg mə lág yé, nyəəŋg mə yána ɔ jísé nə ocúncésh.”» ³⁶ Ja nyə á shîn lás ntúni yí, bənón̄g bēsh bwé á kúd məbwón̄g shí, a músə jəgula. ³⁷ Buud bēsh bwé músə ŋə bwawada, bwé ŋə kúlal nyə, bwé ŋə kalawo nyə cūjád. ³⁸ Bwé á bul gwág cey lámúd nəcé nda nyə á ci nə bwo ná bwé ábúlc kwo dúg mpwóombú nyé ná. Bwé á ka kə lúgal nyə kə wóós byóólád.

21

Pwól ŋə kə Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí mən̄yúúl na béégya nə bwo yí, sá á ka wú nə byóól dúsú bwún̄jád, sá mú bə zhíí tútəlí kə Kos. Mán məl̄m sá mú kə Rodes, sá wú Rodes kə Patara. ² Sá mú kə kwey dúl byóól ŋé cēel kə Fenisî, sá mú bád cínəŋgú kyey. ³ Sá mú ŋə kə ná ndeé sá mú dúg Shíprə ŋé nyîn sá shwóg. Sá mú sásulə Shíprə, sá kə kóómb Sirî ná ndeé sá kə səl byóól Tir wú í á bə ná í kə shul ísá wá. ⁴ Sá á ji cínəŋgú mwôw zan̄gbá nəcé sá á kwey bóól óbúgula cínəŋg. *Ompwíin bəəŋgú, N̄kəŋkə Shíshim í á t̄w bwo lúúd bwé mú ci nə Pwól ná á kú bád kə Yurúsalem. ⁵ Nda mwôw sá á jəla nə ji cínəŋgú mə á shîn ná, sá á tí njəond. Obúgula bēsh nə budá nə ikágé bwé mú kə ŋə lúgal sá kə cúwo ŋgwála dí tóón̄. Ja sənón̄g mə kə wóós ncindyə m̄n̄ yí, sá bēsh sá mú kúd məbwón̄g shí jəgula nə Zembî. ⁶ Sənón̄g sá mú shîn jəna. Sá mú kə byóólád, b̄n̄ bwé mú nyingə kə kwáádé. ⁷ Sá b̄n̄, t̄lə sá á tí Tir yí, sá á kə səl byóól Tolem̄yis, sá báda óbúgula sá á kwey wú sənón̄g sá mú já jwôw ŋgwúd. ⁸ Mán məl̄m, sá mú kyey. Sá kə ná ndeé kə wóós Sezarê, sá mú kə nyíi wé Fílíp mbwiingye lân̄ mə Yésus nyə á bə ŋgwól múúd á buud zan̄gbá bwé á féeshəw Yurúsalem wá. Sá mú ji cínəŋg nyádí. ⁹ Nyə á bə nə mäsás mán̄q mə njúl oncwíyê, mäsás məəŋg mə á də cúndə micúndə mí Zembî. ¹⁰ Nda sá á ji cínəŋgú ŋkí bwey jiya ná, ŋgwól *múúd micúndə mú wóós wúlə Yudéa, nyə nə jínə ná Agabus.

¹¹ A mú zə sádí, a ŋwa kandá mə Pwól, a wóolə nyáméfwó məkuú nə məbwə nə ndeé a mú ci ná: «N̄kəŋkə Shíshim ŋə ci ná muud jí nə kandá éga yé, ntúga wá *Oyúden bwé é kə wóolə nyə Yurúsalem yé, bwé kēenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd.» ¹² Nda sá á gwág ntó ná, nə s̄, nə obúgula wá Sezarê sá bēsh sá á tēég Pwól məbwə ná a kú bád kə Yurúsalem. ¹³ Nə ndeé Pwól mú bəsa nə sá ná: «Nəcé jí bí é zə bəwəli mə lām nə yé bí ŋgá j̄i nə yí? Mēe mə ji ŋkwəmusá nə bwé wálúlag mə mən̄kəda nūŋ Yurúsalem, t̄ə bwé gwú nt̄əg mə jínə mə Yésus dí, bwé gwúg.» ¹⁴ Nda nyə á shígé magulə s̄ sá á ŋə ci yí ná, sá á shígé námə kwo nándulə nyə, sá mú shwal ci ná: «Í síyúg nda Cwám̄ba mə cēel ná.»

¹⁵ Mpúsə baalé mwôw, sá á ka kwəmusə nə ndeé sá mú kyey bádulə kə Yurúsalem. ¹⁶ Bóól ómpwíin wá Sezarê bwé mú nyíi sádí gwoŋgud. Bwé mú kə nə sá wé ŋgwól muud Shíprə nyə á bwey bə *mpwíin yé ná sá jígə nyádí njów. Muud wəəŋgú nyə á bə nə jínə ná M̄nason.

¹⁷ Ja sá á kə wóós Yurúsalem yí, omínyəŋə bású wá búgé bwé á lág sá nə məshusug. ¹⁸ Mán məl̄m, Pwól mú kə nə sá wé Zhák, ocúmbá buud bwé mú námə wóós. ¹⁹ Pwól mú báda bwo ná ndeé a mú kə zə jaaw bwo bímbí Zembî nyə á balan nə nyə íkúl ishúsúd yí. Nyə á ŋə bwiing s̄ jēsh a ŋgá féel.

²⁰ Bwé mú də gwágulə nyə ná ndeé bwé mú ságusə Zembî, bwé mú ci nə nyə ná: «Mwaəŋ, wo mə dí dúg bímbí lú ncúlyá Oyúden bwé mú obúgula yí, bēsh milúu myán̄ m̄sə ná Mácçə mə Moyíz dí ná t̄ny. ²¹ Bwé mə shîn gwáduga lân̄ í ŋgá kyey yí ná wo ŋə jíguli Oyúden básə íkúl íkúl dí wá ná bwé bídúg məççə mə Moyíz kú ná kwo bə mwo. Wo ŋə námə ci nə bwo ná bwé kú ná ŋə sá bwān b̄n̄ ábiwáág, bwé kú ná ŋə bə ijām nə ijag bísu. ²² J̄n̄ wé jí? Bwé gwáduga ná wo mə zə. ²³ Gwé wé jí ná, ság s̄ sá mə zə jaaw wo ga. Bóól búúd básə wá ón̄q bwé ámə də ómbyúl. ²⁴ N̄wag bwo binón̄g kəg gusa ŋgusa íci, wo ka jəna mət̄n̄ mún̄ mēsh shú ná bwé kənyag milúu. Ja jəəŋg, buud bēsh bwé é mpu ná lân̄ í ŋgá kyey shú dwô dí

20:38 20.25 21:4 10.19; 21.11 21:5 20.36 21:8 6.5; 8.5, 40 21:9 2.17 21:10 11.28 21:11 20.23; 21.33; Rom 15.31 21:13 20.24 21:14 Luk 22.42 21:18 15.13; Gal 1.19 21:19 11.18 21:21 ábiwáág; 16.3; Gal 3.25, 28; 5.2 21:23 1l̄ 6.13-21 21:25 15.29

yí wúsə ijǒǒ, wo ηgə ná bɛ Məcɛɛ mə Moyîz.
 25 Shú bəəŋg búúd bwə cúgɛ Oyúden nji bwə á mə *búgula Yésus wá, sá á shí bwey ηwa mícígulá, sá mú cilə bwo ná bwə cig ocúdu ó *mátúnuga mə ívuguli í ózembî ó áyadúg, bwə yəw dúlə də məcíí, nə dúlə də míshwun mí shígə shwiy məcíí myá, bwə yəw janɡa.»

26 Ntó, jwəw í á bɛ yí, Pwôl nyə á ηwa buud bəəŋg, bə́nəŋ bwə kə gusa ηgusa íci ná ndéé a mú ka zə nyíi *Luŋ mə Zembî zələ jaaw jwəw ηgusa íci wəəŋg í bá shîn yí, jwəw múúd yēsh mə bá lwágulə sá á kéénzh yí.

Bwə zə bii Pwôl

27 Ja í á ka ηgə bə ná mwəw zəŋgbá mání mə zə shîn yí, *Oyúden wá Azî bwə mú dúg Pwôl *Luŋ mə Zembî dí cwû. Bwə mú shwambulə búúd bēsh ná ndéé bwə mú bii nyə. 28 Bwə mú ηgə kîm ná: «Bag ó *Izəɾəyêl, oshwəŋ, zəgá, muud éga wə ηgə lúmbuli nə kúl buud jísú nə məcɛɛ məsú nə Luŋ ga. A ηgə lúmbuli nə sá mínjígulá myé á ηgə jíguli buud bēsh kúl jēsh yíid. Nyə a bále námə zə nyíŋgal Ogurêk wá Luŋ, a mə wá málwaaɡəwo wa fééshá kúl gaád.»

29 Nda bwə á ηgə dúg Pwôl bá Trofîm muud Ifêz ηgwála ná, bwə á téduga nə nyə a nyíŋgal nyə Luŋ. 30 Ngwála wēsh í mú tōw nə shwuu, buud bwə mú zə wóós áncuncuma. Bwə mú bii Pwôl, bwə julə wú nə nyə Luŋ mə Zembî, bwə leel ntāg fad mímpumbé. 31 Nda bwə á ηgə sǒ ná bwə gwú nyə ná, lân í mú kə wóós wə lúlúú á ózimbi tóóshin í á ηgə jwú cínəŋg yí ná: «Yurúsalem yēsh músə ná shwuu.» 32 Námə cé nə cé, a mú ηwa ózimbi nə mílúlúú mí ózimbi təd, bə́nəŋ bwə mú kə nə mikúlə wú búúd bwə á bii Pwôl wá. Nji búúd bəəŋg bwə á dúg lúlúú ózimbi tóóshin nə bóól ózimbi yí, bwə á yəw yídulə Pwôl. 33 Lúlúú á ózimbi tóóshin músə shísh nyéadí, mamusə bii nyə, ci ná bwə wálulág nyə nə mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. A mú ka ηgə jî ná a mpúg nə muud wəəŋg wə zə? Jí nyé ámə sá yí? 34 Nji, na mənəkumbə mə búud dí, í á bə nyāŋ ηgə kîm jé, nyāŋ ηgə kîm jé. Kakúlə jəəŋg mú sá ná lúlúú ózimbi kú wambulə sá í ámə s̄y yí. A mú ntāg ci ná bwə kág nə Pwôl lunɡula ízambid.

35 Ja Pwôl nyə á kə kumə ícé í mákuú yā bádulə njów yí, ózimbi bwə á ηkēny nyə gwəw nəcé buud bwə á bə nji ná bwə sá nyə bəw, 36 nəcé, bēsh bwə á ηgə bɛ nyə bwə ηgə kîm ná: «A jələ nə yə!»

Pwôl ηgə kaad mísh mə buud ə ləəm dí

37 Ja í á ka bə ná bwə wál zə nyíi nə Pwôl lunɡula ízimbi dí yí, Pwôl mú ci nə lúlúú á ózimbi tóóshin ná: «Ye mə ji nə ηkul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú də lás Gurêk í? 38 Ntó ji ná wo dí mwān Igîpten nyə á ndəm zə wá zhizhəəm wa nə ndéé a mú kə nə izhilunɡaanə otóóshin onə shí a shwéeshá dí yé?» 39 Pwôl mú bɛsa nə nyə ná: «Mεε mə ji mwā *Yúden á Tárus, shí á Silisî. Mə ji muud á ηgwála wúsə kú bə zhizhe ηgúŋgwálá yí. Mə jəgula nə wo ná wo yág mə fwála, mə fwóg lésa nə buud óga.» 40 Nda bwə á magulə ná a lásúg ná, Pwôl nyə á ka tōw na ícé í mákuú yā bádulə njówúd, a mú fufə búud mbwə. Buud bēsh bwə mú ji kúl-kúl nə kufug. Pwôl mú tééd lásulə nə bwo kál lú heburə dí, nyə ná:

22

1 «Yé bwáəŋg nə odá, gwáguləgá kəəd mə zə kaad bídí míshúd yí.»

2 Ja buud bwə á gwág nə Pwôl ηgə lésa nə bwo kál lú heburə dí yí, bwə á nyíŋgə mpu ji okúl-ókúl ná kufug. 3 «Mə ji mwān *Yúden. Mə a byél Tárus á Silisî, nji mə á wəof wa ηgwála gaád, mə ηwa námə njígulá wa wə Gamalyel. Njígulá wəəŋg í á bə njígulá á nə mə á bɛ məcɛɛ mə impáábə bíshé mbií í á jələ yí. Mə a wá námə lúú ázembî dí nda mə dúg bíŋgə sá múús éga. 4 Buud bēsh bwə á bɛ zhíga wá, mə a lwágulə bwo cúwúlí á shwiy. Mə á də bii bwo, də wóolə bwo, də wusə bwo mímbwugud, təə budúm təə budá. 5 Ajeláci á ofada nə ocúmbá buud ó ázembî bí nə ηkul mpu bwiŋg lân wām. Bwə wə bwə á yə mə okálaad shú bwáəŋg wá Damás. Mə mú ká zə kə wu ná mə ké bii bəəŋg wá nūŋ mə zə nə bwo wa Yurúsalem ná bwə zəg bwəma nə intúgúlí.

6 «Í á ka bə nə mə, mə ηgə shísh Damás, ηgeɛ tām mwásə, yáag-yáag mənkenya mú

zhu jon dí, zə lyɛ mə. ⁷ Mə mú kadəwa shí, mə mú gwág kál í ɲgə ci nə mə ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáí ntáni yí?” ⁸ Mə mú jí ná: “Cwámba, wo zə e?” Nyə nə mə ná: “Mə Yésus á Nazarêt, mə wə wó ɲgə lwágulə cúwáí yé.” ⁹ Buud ó gwoonɲg bâm bwé á dúg mənkenya nji bwé kú gwág kál í á ɲgə lás nə mə yí. ¹⁰ Mə mú ci ná: “Cwámba e, mə sáág jí?” Cwámba nə mə ná: “Wəólúg wo kág Damás. Nûɲ wə bwé é kə jaaw wo sâ jêsh Zembî má ci ná wo sáág yí é.” ¹¹ Nda mísh má á ntáma mə nə mənkenəwa məonɲg ná mə á ka wú na, kumə Damás buud ó gwoonɲg bâm bwé ɲgə bii mə mbwád.

¹² «ɲgwól múúd nyə á bə nûɲ ná Ananíyas, nyə á də gwəɲ Zembî nda məcəɛ mə cí ná. Oyúden bēsh bwé á bə nûɲ wá bwé á də ságusə nyə. ¹³ Muud wəonɲgə nyə á ka zə kwey mə kúl mə á bə yí, nyə nə mə ná: “Mwááɲg Sól e, mísh má bāɲúg wo.” Námé cé jəonɲgə di, mísh má mú dúgya mə, mə mú dúg nyə. ¹⁴ A mú ci nə mə ná: “Zembî odá nyə á féesh wo ná wo mpúg tédúgá yé, wo dúg tátəlí múúd, wo gwág lósú á mpu yé. ¹⁵ Nəcə wo bá bə wúshined yé, bwiiɲg búud bēsh isâ wó má dúg nə byəonɲg wo má gwág shú dé dí yí. ¹⁶ Ná ndeé, kú ná kwo bwánd. Tówúg, wo kámbúg jíné dé, wo duwan, wo mú bii íjuugá í *mísám myô.”

¹⁷ «Mə á ka nyiɲgə kə Yurúsələm. Í á ka kə bə nûɲ dúl jwəw di, mə ɲgə jəgula *Luɲ má Zembî dí cwû, mə seegya mə músə nda *shíshim wâm má wú mádí nyúúlád. ¹⁸ Mə mú dúg Cwámba ɲgə ci nə mə ná: “Nə cá! Ləeləgú cúwo wú wa Yurúsələm. Nəcə buud ó wa bwé ámaguləyé lân wó é bwiiɲg shú dām yí.” ¹⁹ Mə mú ci nə né ná: “Cwámba, bwé bwey mpu ná mə á də kə *mámpáánzə má mínjígúlá má Oyúden dí kə də bii búud bwé á də *búgula wo wá də wá bwo mímbwug dí, də yíd bwo nə milwón. ²⁰ Ja gwáméfwó bwé á gwú wúshined woó Itiyen yí, mə á bə cínəɲg mə ɲgə magulə buud bwé á ɲgə gwú nyə wá, mə wə mə á ɲgə baagulə bwo mikáándá.” ²¹ Cwámba mú ci nə mə ná: “Kaág, mɛɛ mə zə kənd wo shwóg-shwóg, ílwoɲ í cúgé Oyúden yííd.”»

Pwól bá Lúlúú ózimbi tóóshin

²² Buud bwé á ɲgə gwágulə nyə ná ndeé zə wóós ja nyə á cwééd iciyá ini yí, bwé mú kím gwów-gwów ná: «Jímbálúgá mbií múúd ni! A yág! Nyə ajáláyé nə ji shí gaád!» ²³ Bwé mú ɲgə kím, bwé ɲgə tí mikáándá, bwé də myeɛg mífumbyá gwəw. ²⁴ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci ná bwé nyiɲgálúg nyə luɲgula ízimbi dí, bwé kág yíd nyə nə milwón, a jáawug sâ bwé ɲgə shwaag nə nyə ntó yí. ²⁵ Nda bwé á wóólə nyə nə mikwoólú mí kúúdú ná bwé zə fyámusə nyə milwón ná, a mú jí lúlúú ózimbi təd í á bə cínəɲg yí ná: «Ye bi búsə nə zhí ná bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námə fwo kaad lósú?» ²⁶ Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntədə! Muud éne jí bəle bə múúd ləom á Róma!» ²⁷ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú kə jí Pwól ná: «Jaawúg mə. Wo jí bəle bə múúd ləom á Rómá?» Pwól ná: «Haaw». ²⁸ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə né ná: «Mɛɛ mə a wá zhwoɲ *mwaanê shú ná bwé máguləg ná mə bəg muud á Róma.» Pwól ná: «Mɛɛ mə jí mbyágá.» ²⁹ Buud bwé á bə ná bwé zə yíd Pwól a lásúg wá bwé mú shín kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóóshin nə a zələ mpu ná muud ləom á Róma wá á má sá ná bwé wálúləg ɲkəda éne.

Pwól má kaad mísh má ósəmbye ə mílósú wá Zembî dí

³⁰ Lúlúú á ózimbi tóóshin nyə á bul yáág ná a mpúg sâ *Oyúden bwé á ɲgə bwaagulə Pwól ná nyə ámə sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzh Pwól mənəkəda, a jəw milúlúú myá ofada nə *Gwoonɲg ósəmbye ə mílósú wá Zembî bēsh bwé zə seɛɲgya. A músə ka zə nə Pwól zə tál bwo míshád ná a káádug.

23

¹ Pwól mú bân mísh dúg *Gwoonɲg ósəmbye ó mílósú wá Zembî, a mú ci ná: «Bwaanɲg, mə ɲgə sēy nə Zembî lám ná sán zə wóós múús.»

² Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwé á bə nyə kúnə-kúnə wá ná bwé nyífəg nyə bóónz mpud. ³ Pwól mú ci nə nyə ná: «Wo jí nda mbéé fifim bwé má shín wá fám yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo má zə jí na

shí ná wo zá sám̄b mə lású nda mácc̄εε má jí ná, n̄ji wo abé̄éȳé s̄a mácc̄εε mə ngá ci yí, wo yida lwâm ná bwá yídúg mə.» ⁴ Buud bwá á bə cín̄ɔŋg wá bwá mú ci nə nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ɔ Zembî?» ⁵ Pwól ná: «Bwaan̄g, mə shígé mpú ná jísə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajəláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

⁶ Nda Pwól nyə á mpu ná buud básé na Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású di wá básə bóól *Osadwis̄yē̄n bóól *Ofariz̄yē̄n ná, nyə á k̄im cín̄ɔŋg cwû ná: «Bwaan̄g, mə jí Fariz̄yē̄n, mwân Ofariz̄yē̄n. Mə təl k̄ɔɔd̄ud nəcé mə ngələ bwánd nə búgá nə mimbimbə mí bá gwûm.» ⁷ Námə n̄ji nyə á ci ntáni yí, Ofariz̄yē̄n b̄án̄ɔŋ Osadwis̄yē̄n bwá mú s̄é̄n̄usa mák̄əl, gúfúgá ósém̄bye ɔ milású í mú bóóg má̄n̄k̄əw məbá. ⁸ Nəcə Osadwis̄yē̄n b̄an̄ bwá də ci ná muud má yə yé cugé nə ɲkul kwo gwûm, s̄a bwá j̄ɔw ná *é̄nḡales yí í cúgέ, gúl s̄a cúgέ námə ná *j̄im. Ofariz̄yē̄n b̄an̄ bwá də magulə ís̄a bȳɔŋg byēsh ná bísə. ⁹ Í músə zə bə bwo nda zhuyá. Bóól *Oȳíḡuli ɔ mácc̄εε bwá á bə Ofariz̄yē̄n wá bwá mú t̄ɔw ótátəlí ngə lás nda bwá tí mányúul, bwá ná: «Sə b̄an̄ s̄é adúgέ ná muud éga jí nə gúl s̄a máb̄εξ. Jí nə ɲkul bə ná wúl shíshim í ámə lésha nə nyə, ɲkí nt̄ag ngwól é̄nḡales.» ¹⁰ Zhuyá músə bul yáág. Nə ndeé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúndə ná bwá á bá nyaa Pwól nə məbwə. A mú ci nə ozimbi ná bwá shúləg kə n̄ūɲ kə yíl Pwól kə nə nyə bwádí kóógúlád. ¹¹ Búlú í á b̄ε cín̄ɔŋg yí, Cwám̄ba mú zə wóós wá Pwól, zə ci nə nyə ná: «Wo ɔ wá ɲkúl. Wo má bwaagulə l̄an̄ wám wa Yurúsələm, í j̄ii ná wo kэг námə bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwá c̄eel gwú Pwól

¹² Mán məl̄əm, bóól *Oyúden bwá á sá shwushwaga. Bwé ci íd̄aw nə mə̄ngul, bwé ná, ɲkí bwé agwúyé Pwól bwé bə nə məzhún̄gúlú. ¹³ Buud bwá á sá kúdúgú j̄ɔŋg wá bwá á bə buud c̄ɔ məwûm mán̄ɔ. ¹⁴ Bwá á ka kə d̄úgya nə milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sə má j̄ɔw mázhún̄gúlú sádí ícug dí, sé má ci íd̄aw nə mə̄ngul kə wóós ja sá é gwú Pwól yí. ¹⁵ Í j̄ii

já gaád ná b̄in̄ɔŋ *Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású wá Zembî bi d̄úgyág nə lúlúú á ózimbi, a zég nə Pwól bídí ná bi mə zə faas lású yé. Sə má sh̄in̄ kwəm̄usa ná sá é gwú nyə a nda fwo kumá bídí.»

¹⁶ Pwól táá yé í á ka gwág kúdúgú j̄ɔŋg. A músə kə nyíi lun̄gala ízimbi dí kə jaaw Pwól. ¹⁷ Pwól mú j̄ɔw ngwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nyə ná: «Kaág nə ncwámá ga wá lúlúú á ózimbi tóóshin, a jí nə s̄a á kə jaaw nyə yí.» ¹⁸ Tówe shwóg é̄ne mú kə nə ncwámá ni wá lúlúú á ózimbi kə lwóya nyə ná: «Pwól jí mímbwug dí yé nyə ámə j̄ɔw mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga ná a zég jaaw wo gúl s̄a.» ¹⁹ Lúlúú á ózimbi mú bii ncwámá ni mbwád kə nə nyə koogú kə j̄i nyə ná: «Jí wó c̄éél jaaw mə yí?» ²⁰ A mú b̄εsa nə né ná: «Oyúden bwé má sh̄in̄ kwambulə ná bwé zə ci nə wo ná wo kэг nə Pwól mán̄ Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású wá Zembî dí nda bwá c̄eel kə faas lású yé. ²¹ Wεε kú bá magulə. Básə buud c̄ɔ məwûm mán̄ɔ bwé ngé bwéél ná bwé gwú nyə wá. Bwé má ci íd̄aw, ci málwəg, j̄ɔw ná bwé bág nə mázhún̄gúlú ícug byán̄j̄ud ɲkí bwé b́ kú gwú nyə. Bwé ngə bwánd n̄ji ná wo mágaləg s̄a bwé cí yí, bwé má bwey kwəm̄usa.»

²² Lúlúú á ózimbi tóóshin músə bíd̄ mwân ncwámá, nyə nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd ná wo má sh̄in̄ zə lwágulə mə kúdúgú ga.»

²³ A mú j̄ɔw milúlúú mímbá myá ozimbi t̄əd, nyə nə bwo ná: «Kwəm̄usagá ozimbi mit̄əd mímbá, nə b̄ɔŋg bwé də ju nə ikabulí wá məwûm zan̄gbá nə ifulish mit̄əd mímbá bwé b̄ag zə kə Sezaré m̄əwəla ibuú m̄a mpwóbulú dí. ²⁴ Bwé kwəm̄usag námə íkabulí shú ná bwé kэг nə Pwól a kú shwúg jús kú bw̄im b̄ɔgú kə wóós nə nyə wá ngwám̄ana Felígús.»

²⁵ A mú cilə kálaad ntága:

²⁶ Mə Klódyus Lísyas, má cilə lwám ngwám̄ana Felígús. Wo ɔ lás ɔ! ²⁷ Muud má ngá ntí wo éga, Oyúden bwé ámə bíí nyə, bwé mú sh̄in̄ bə ná bwé gwú nyə. S̄án̄ɔŋ ozimbi sé mú f̄εm̄ashi nyə nəcé sé ámə gwág ná a jí muud á Róma. ²⁸ Mə ngá ka s̄ɔ ná mə wám̄balə cwoomb b̄án̄ɔŋ bwé yə nə ndí yí, má ámə kə nə nyə bwádí Gwoon̄g ósém̄bye ɔ milású wá Zembî dí,

29 mə mú kwey ná bánónɔ̄ bwé ɲgə sɛ̄ɲasa məkəl ísâ í dúgyá nə məcɛɛ mán yí. A cugé nə məbɛɛ mí nə ɲkul sá ná bwé gwúg ɲyə ɲkí ná bwé wáág ɲyə mímbwug dí má.

30 Nda mə ámə ka gwáduga ná bwé ɲgə bwéél ná bwé gwú ɲyə ná, mə mə ka ntí wo ɲyə. Mə mə námə jaaw búúd bwé ɲgə wáámɔ̄ ɲyə wá ná bwé zág bwaagulə ɲyə məbɛɛ mé nún wódí.

31 Ozimbi bwé á ka sá nda ijwûga í á bə ná, bwé mú ɲwa Pwól kyey nə ɲyə bulú nə bulú kélə nə ɲyə Antipátris. 32 Mán mələm, bwé mú bíd ná bəɔ̄ɲgə bwé á ɲgə ju nə ikabulí wá bwé kág nə ɲyə shwóg, bāɲ bwé mú nyiɲgə nə mpúsə kə luɲgula ízambid. 33 Bəɔ̄ɲgə bwé á kə nə Pwól wá bwé mú kə kumə Sezaré, bwé músə yə ɲgwámuna kálaad, bwé lwágulə námə ɲyə Pwól. 34 ɲgwámuna mú lɔ̄ kálaad ná ndéé a mú jî Pwól kóómb mpál shí kwáádə nyé nyísə yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisí. 35 A mú ci nə Pwól ná: «Mə é bá gwágulə wo ja buud bínónɔ̄ básə nə lésú wá bwé bá zə yí.» A mú lwám ná bwé kág jil ɲyə luɲ má Herod dí.

24

Pwól mə kaad wə Felígús

1 Mpúsə mwəw mətəɔ̄n ntáni, Ananíyas, Ajəláci á ofada, bənəɲ bóól ócúmbá buud nə ɲgwól lwóya bwé á də jəw nə Tertúlos yé bwé á wóós Sezaré. Bwé mú zə shwəman Pwól wə ɲgwámuna. 2 Bwé mú jəw Pwól. Tertúlos mú tééd ɲgələ búgə ɲyə lésú, ɲyə ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wə mə sá ná sə búlug mpu cugə ná shɛɛ nəcé wóó mbií wó ɲgə kyey nə ijwûga yí, í mə mpu kwambələ lwoɲ buud jísú. 3 Sə ɲgə lɔ̄ wo kúkúl jəsh nə wəla dēsh shú jəjə sóólúgú wə wəɔ̄ɲgə. 4 Mə abulé ɲgə julə lwóɲ julə kwasa, mə téég wo məbwə ná wo gwágúlég mə cíg-cíg námə nda wo bwéy bə nə jə fúlú ná. 5 Sə mə kwey ná muud éga jisə ɲkí jág wagəwo. Nyə wə jisə lúlúú á ɲkəɔ̄má buud bwé jəw ná buud ó Nazarət wá, ɲyə wə ɲgə təl *Oyúden bəsh wá shí mishwun ná shwu. 6 Nyə a sɔ̄ námə ná a séémɔ̄li *Luɲ mə Zembí, sə mú ka bií ɲyə. * [Sə á jii ná sə mə lás lésú yé nda məcɛɛ

mású mə ɲgə ci ná. 7 Nji Lísyas, lúlúú ózimbi tóóshin ɲyə á ləelú zə nə júdə zə déég sə ɲyə, 8 a mú ci ná buud bánónɔ̄ básə nə lésú wá bwé zág bɛɛ ɲyə wa wódí.] Ja wóméfwó wó é ɲgə jî ɲyə mishílí mí kəɔ̄d yí wo é je magulə məbɛɛ məsh sə ɲgə bwaagulə ɲyə má.»

9 Oyúden bwé mú mpu bwaagulə lésú ni wəsh ná ntó wə jisə yé. 10 ɲgwámuna mú yə Pwól lésú, Pwól mú ci ná: «Mə mpú ná wo mə kyey nə lwoɲ jisú ga tətəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kəɔ̄d wám nə búgə. 11 Mə ɲgə kúnəw bád kə Yurəsəlem ná mə kə yə Zembí gúmá, í afwóyé sá mwəw wúm nə məbá. Wo jii nə ɲkul je fyál sə mə ɲgə ci ga. 12 Bwé abwélé kwey mə Luɲ mə Zembí, ɲkí *məmpáanzə mə mínjígúlá mə Oyúden dí, sá muud sə ɲgə sɛ̄ɲasa məkəl ɲkí ntəg ná mə ɲgə wá zhizhəɔ̄m ɲgwəla. 13 Sə jəsh bwé ɲgə ci mə ni, bwé cugé nə ɲkul lwágulə ná jisə búbálé. 14 Nji, mə mpú magulə wódí míshád ná, na zhí bwé mə jəw ná ɲkəɔ̄mú ni dí wə mə ɲgə yə Zembí á impáámə bísu gúmá yé, mə ɲgə *magulə sə jəsh jisə cilyá kálaad məcɛɛ nə ókálaad ɔ̄ *búúd ɔ̄ micúndə dí yí. 15 Sə bwé ɲgə bwánd nə búgə ná Zembí mə bá sá yí, gwé námə wə mə ɲgə bwánd nə búgə yí. Jisə ná buud bwé bá gwúm, təɔ̄ bəɔ̄ɲgə ó ányunywaá, təɔ̄ bəɔ̄ɲgə ó abábəw. 16 Gwə wə jí ná, mə ɲgə wá ɲkul ná mítédúgá myá lám mí bág mə tətəlí ja jəsh mísh mə Zembí nə mísh mə búúd dí. 17 Mə a cíɲgəli mimbú ɲkí bulya ná ndéé mə á ka zə ná mə zə yə mímbúbúwá myá lwoɲ buud jám mikwíindyá, mə kəenzh námə ílím, 18 ja jəɔ̄ɲgə wə bwé á kə kwey mə Luɲ mə mə shín fyá nyúul. Í á bə ntəg kú nə gúfágá búud, kú nə icucu. 19 Nji gúl búbaalé Oyúden wá Azí wə bwé á bə, bwé wə básə ná bwé zág təw wo míshád shwəman mə, ɲkí básə nə sə bwé lámusa nə mə yí. 20 ɲkí ntó dí, buud óga, bəɔ̄ɲgə bwé təl óga bwé jááwəg ɲkí mə a shí biil nə wəɲ ja mə á kaad *Gwoɲg ósémbye ó mílású wá Zembí dí yí. 21 Ye ɲji ciyá mə á ci mə təl tām kəɔ̄d ná: “Mə təl múús kəɔ̄dud nəcé mə ɲgələ magulə ná mimbimbə mí bá gwúm” yí?»

22 Felígús nywáá ɲyə á bwey bul mpu isá í dúgyá nə zhí Pwól ɲyə á ɲgə bɛɛ yí. Nyə

23:30 24.5-8 24:1 25.2 24:5 17.6 24:6 21.28, 30 * 24:6 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 24:14 9.2 24:15 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29 24:16 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr 1.12; 2Tm 1.3 24:17 11.29-30; 21.17-28 24:21 23.6; 24.15 24:22 9.2

á ka bíd bwo ná bwá bâg shúgula zə, nya nə bwo ná: «Ja Lísyas lúlúú á ózimbi tóóshin mə bá wóós yí, ja jəŋg wə mə bá zə faas lésú wán yí.»²³ A mú ci nə lúlúú ózimbi təd ná a bááguləg Pwól, nji a bíd ná a jéég ηgə wiinzh nyúul, a kú kaambələ nə buud bə nə bwá kú zə dúg nya.²⁴ Baalé mwôw mə mú cə. Felígús bá mudá yé Drusíl shilə Oyúden bwá njúl ntáni, a mú jôw Pwól ná a zág jaaw bwo sâ í dúgyá nə búgə búgúlálə Yésus-Kríst yí.²⁵ Nji, Pwól mú ka ηgə bul lás lésú cugələ cug á tətəlí, dúlə mpu bii lâm, nə lésú sémyé mílású í bá zə sîy yí. Felígús mú gwág íkukwendə, a mú ci nə Pwól ná: «Fwog je nyiηgə jíga ja. Mə é bá kwo jôw wo ja shús.»²⁶ Nyə á ηgə bwánd nə búgə ná Pwól nyə é je yə nyə *mwaanê. Gwá wə í á sá ná a dúg bul jôw nyə ija ija zə də lésha nə nyə.²⁷ Mimbû mí á cə mímbá. Porsyus Festos mú zə cénd Felígús. Nda Felígús nyə á ηgə jí ná Oyúden bwá gwágúg nyə nywa ná, nyə á kyey a lágə Pwól mímbwugəd.

25

Pwól mə kaad wə Festos

¹ Festos nyə á ka wóós mpál shí jəŋgúd. A mú já Sezarê mwôw málól, a mú bád kə Yurúsəlem. ² Nə milúlúú myâ ofada, nə otówe ɔ shwóg wâ *Oyúden bwá mú zə shwáman Pwól nyədí, bwá téég nyə məbwə, ³ ná a bwígúg bwo ná ηkwonjá, a ntíg Pwól Yurúsəlem. Í á bə bwá mə shîn cwə yuug ná bwá zə gwú nyə zhíd. ⁴ Festos mú bəsa nə bwo ná Sezarê wə Pwól jí mímbwug dí yé, nyáməfwó Festos mə zə námə kə wu. ⁵ Nyə nə bwo ná: «Otówe ɔ shwóg bán bwá zág sánónη kág. Nkí gúl sâ abúbôw í ηgə dúgya nə muud wəŋgə, bwá ka kə shwáman nyə nûη.»

⁶ Festos nyə a já cínəŋg bwádí mwôw mwəmb ηkí wúm. A músə shulə kə Sezarê. Mán mələm nyə á kə jí jiya sémyé mílásúd, a mú ci ná bwá zág nə Pwól. ⁷ Pwól mú zə. Oyúden bwá á zhu Yurúsəlem wá bwá mú lyə nyə, bwá mú ηgə jéég nyə məma minjagə bwáməfwó bwá cugə nə ηkul mpu bwaagulə myá. ⁸ Pwól mú shwə nyúul, nyə ná: «Mə

afwóyé shwey wôη nə məççə mə Oyúden, kú shwey wôη nə *Luη mə Zembî, kú shwey wôη nə *Káázəl.»⁹ Nji, Festos mú cəel sá Oyúden mənywa. A mú ci nə Pwól ná: «Ye wó magulə nə mə kándug wo Yurúsəlem, lésú wô í kág lís wu mə njúl?»¹⁰ Pwól ná: «Mə tál *mpáanzə mílású mə Káázəl dî. Í jii ná lésú wám í lísúg cínəŋg. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sâ abúbôw, woməfwó mə bwey mpu ntó. ¹¹ Nkí jísə mpu bə ná mə jí nə məbççə, nə mə mə sá gúl sâ á shwiy, mə kú ban shwiy. Í ká yidá bə ná mə cugə nə məbççə ísâ byêsh búga bwá ηgə jéég mə íga dí, muud nyə ajáláyé nə kəenzh mə ná bwá kág gwú mə. Mə jii ná lésú wám í kág wə Káázəl.»¹² Festos bánónη osémye ó mílású bə bwá mú də lésha na nə ndéé a mú ci nə Pwól ná: «Wo mə jii ná lésú wô í kág wə Káázəl, wo é ka námə kə wu.»

¹³ Baalé mwôw mə mú cə. Njwú-buud Agarípa mú zə wóós Sezarê, bá mudá yé Berenís ná bwá zə báda Festos. ¹⁴ Nda bwá á já cínəŋgú fwámé zhwoη mwôw ná, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lésú mə Pwól. Nyə ná: «Felígús nyə a lágə ηgwól múúd wa mímbwugəd. ¹⁵ Ja mə á kə Yurúsəlem yí, milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wâ Oyúden bwá á shwáman muud wəŋgə, bwá ná mə máguləg ná a jí nə məbççə. ¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ɔ Róma bwá cugə nə ηkul kəenzh múúd ná a yág, muud wəŋgə bánónη buud ɔ lésú bə bwá kú fwo kaad íi, muud wəŋgə kú fwo bə nə fwála ná á shwə nyé nyúul. Bwá ádé sá ntó. ¹⁷ Sánónη bēsh sá á ka zə wa. Mə kú námə nyiηgə neela, mə mú jí jiya sémyé mílásúd, mán mələm, mə mú jôw ná bwá zág nə muud wəŋgə. ¹⁸ Buud ɔ lésú bə bwá mú námə zə, nji ísâ bwá á ηgə ci nyə yí í kú bə nə ísâ í abúbôw mə mə á ηgə táduga yí. ¹⁹ Bánónη bwá á ηgə sēŋusa məkəl ísâ í yábə wáŋúd. Bwá á ηgə wáám nyə nə lésú mə ηgwól múúd nə jínə ná Yésus. Muud wəŋgə nyə á yə, Pwól ka ηgə ci ná a jí kuwó. ²⁰ Məççə mə a shígə ka mpu sâ mə sáág yí. Mə á ka jí nyə ηkí a jí nə ηkul magulə ná a kə Yurúsəlem, lésú yé kág lís wu. ²¹ Nji, Pwól mú ci ná á jii ná lésú yé í kág wə Káázəl, nyə wə kág sámb wə. Mə á ka námə ci ná

bwá bááguləg nyə njów mímbwug kə wóós ja má é bá kənd nyə wə Káázəl yí.» ²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məméfwó má cəel námá fwo gwágulə múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwól má kaad wə Agurípa

²³ Ja mán í á lâm yí, Agurípa bá Berenís bwá á zə nə isâ í gúmá byêsh í də bə ja njwú-buud í ngə kyey yí, bwá mú zə nyíi *mpáánzə milású, bəñəñ milúlúú mí ózimbi nə otówe ɔ shwóg wə ngwála. Festos mú sá nə bwá zəg nə Pwól. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bəsh búsa wa wá, bi má dág múúd éga? *Oyúden bəsh wə Yurúsəlem nə bəəng wə wa, bwá á shwəman nyə mádí bwá ngə yáag nə nyə ajáláyé nə kwo cəgə. ²⁵ Jám kóómb dí, mε mə a shígé dág nə a má sá gúl sâ abábôw á jálá nə yə nə ndí yí. Nji, nda nyə á jî ná lású yé í kág wə *Káázəl ná, mə á ka námá magulə nə mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sâ má cíləg Káázəl shú lású wəəng dí yí. Gwá wə má ámə zə nə nyə wódí nə nkí wo e sá nə a lásúg íí, mə je bii sâ má cíləg yí. ²⁷ Nəcə í é bə kú nə wúmbulé nə mə bííg muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sâ nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo músə je kaad já nííd.» Pwól mú séémb mbwə, a mú tééd kəəd. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dág nə í má bul jəla mə nda má tál wódí mpwóómbúd múús nə mə zə kaad shú isâ byêsh Oyúden bwá ngə máág mə íni. ³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjám nə ijag í Oyúden byêsh, wo mpú námá isâ bwá də sēñusa məkəl nə ndí yí. Má ka jəgula nə wo nə wo gwágúləg mə nə lâm jísów.

⁴ «Oyúden bəsh bwá mpú cəg jám té wúlə shí. Bwá mpú nda má á ngə cəgə wa mádí lwoŋ buud dí nə wa Yurúsəlem ná. ⁵ Bwá bwey mpu nə kóómb yəbə wúsú dí mə á bə nkəómá í búl bə nə nkúd yííd, mə á bə *Farizyēñ. Nkí bwá cəel, bwáméfwó búsa nə nkul je bwiing lāñ wām. ⁶ Mə má zə tōw kəədud ja ga dí nəcé ŋkaagə Zembî nyə á kaag odá yí, mε ngə bwánd nywo nə búgə.

⁷ Ibəend wúm nə íbá byêsh sá búsa nə ndí yí í ngə yə Zembî gúmá bulú nə mwásə kú yəw. Ibəend byəəng í ngə bwánd ŋkaagə nyəəngú nə búgə. Yé Njwú-buud, wām bwándúlə wəəng wə Oyúden bwá ngə wáámə mə nə ndí ga. ⁸ Nəcə jí bí bāñ bí cúgé nə nkul magulə nə Zembî ngə gwúmushi mimbimbə yí? ⁹ Mε mə á fwo námá də tédəga nə má jəlá nə bul lúmbuli nə jínə má Yésus á Nazarət. ¹⁰ Ntó námá wə má á də sá Yurúsəlem yé. Məméfwó mə á də bii zhwoğ obúgula nə nkul milúlúú myā ofada mí á yə mə yí, mə də wá bwo mímbwugud. Mə á də námá bə cūñ nə buud bwá á də gwú bwo wá. ¹¹ Mə á də kyey *mámpáánzə mə mínjígúlá má Oyúden dí, mə də ngə lwágulə obúgula cúwáí, də yímbuli bwo nə bwá kílyág búgə ján. Mə á nteəng námá sóólúgú wām, mə kə də bə obúgula míngwála mishúsúd. ¹² Gwá wə í á sá nə mə kág Damás, milúlúú myā ofada mí má yə mə nkul nə lwámá má kág sá yí. ¹³ Mə ngə kə ntáni tām mwásə, yé Njwú-buud, mə mú dág nji məma mənkenya má má faan cə yásə. Mənkenya máni má mú lyə sənəñ buud ó gwoəng bām. ¹⁴ Sə bəsh sá mú kadəwa shí. Mə mú gwág kál í ngə lás nə mə kál lú aramyē dí ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáí ntáni yí? Mpug nə wo cugé nə nkul sá míngáádə nə shushwom*.” ¹⁵ Mə mú jí ná: “Wo zə e, Cwámə?” Cwámə ná: “Mə Yésus, mə wə wó ngə lwágulə cúwáí yé. ¹⁶ Nji, wəəlúg, wo tówúg tətəlí nə məkuú mwô. Mə ámə zə lwóya nyúul wódí nə mə zə sá nə wo bág mə kágə mílwámá, wo bwiing sâ wó má dág yí nə byəəng byêsh má bá nyiingə zə də lwágulə wo yí. ¹⁷ Mə é cəg wo nə kúl gwô nə ikúl ishús, kúl jəsh má é lwām wo yí. ¹⁸ Mə lwám wo nə wo kág bēny bwo mísh, bwá wúg yídúgúd zə mənkenyad, wú mpəl mə *Sátan dí zə wə Zembî. Búgə bwá é *búgula mə yí í é sá nə bwá lágúg ijuugá í *mísám myāñ bwá mú ŋwa jiya, bəñəñ bəəng búúd bwá mú minkəñkə nəcé ngələ búgula mə wá.”

¹⁹ «Ntó, yé Njwú-buud Agurípa, sâ má á dág í á zhu mə gwów yí, mə a shígé mpyēny gwo. ²⁰ Mə á yida tééd njəənd, mə tééd kə

26:1 9.15 26:4 Gal 1.14 26:5 23.6 26:6 23.6; 24.15; 28.20 26:9 8.3 26:12 9.1-22; 22.5-16 * 26:14 shushwom: Bwá á də sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwá ká də lúmə ínteny ná í kyéyug. 26:18 Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13 26:20 9.20, 28-29; Luk 3.8

búúd ɔ Damás dí, mə mú nyingé kə bəəŋg wā Yurúsəlem nə bəəŋg wā Yudéa yēsh dí, kə námá íkùl ishúsúd, mə kə bwiing bēsh ná bwá céndúg mítédúgá bwá cénd kuú njəənd yid wə Zembî, bwá mú cugə cug í lwágulə ná bwá má cénd mítédúgá yí. ²¹ Sâ jəəŋg wə Oyúden bwá á kə bií mə *Luŋ má Zembî dí, bwá ŋgə sɔ ná bwo gwú mə nə ndí yí. ²² Mə ŋgə cugə zə wóós múús nji nəcə Zembî, shú ná méé ŋgəg nə bwiing kéel, bwiing íkúkágá, bwiing ócumbá buud. Mə ŋgə bwiing nji sâ *búúd ɔ mícúndə nə Moyíz bwá á bwey jaaw ná í bá bə yí, kú bəd sâ gwəw. ²³ Í á bə ná *Kríst mə jəlá nə bá jug, á jəlá nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmúlə, á jəlá nə bá bwiing kúl jísú nə byəəŋg í cúgə Oyúden yí mənkenya.»

Pwôl má cœel ná Agurípa búgúlág Yésus

²⁴ Pwôl ŋgə kə shwóg nə kəəd yé ntáni, Festos mú ŋkáánd ná: «Pwôl wo ji lad. Bulúle mpu wô ni í má kənd wo ímpwúfúd.» ²⁵ Pwôl nyɛ mú ci ná: «Mə cugé lad ye Festos lwám múúd. Lású má ŋgə lás yí wúsə fwámé lésú, í njúl lésú fəg. ²⁶ Njwú-buud má ŋgə lésha nə ndí kú fúndə yé, a mpú isâ ini. Mə tédúgá nə mə anjé nə kwab ja má ci ntó yí, nyə ajágé təə sâ na. Nəcə isâ byəəŋg í á shígé də sîy íshwoo mǎfəfəd. ²⁷ Njwú-buud Agurípa, ye wo ŋgə *magulə isâ *búúd ɔ mícúndə bwá á ci yí? Haaw. Mə mpú ná wo ŋgə magulə byo.» ²⁸ Agurípa mú ci nə Pwôl ná: «Í mú wo kúnə-kúnə nə wo ság mə nə mə bəg krísten ɛ́!» ²⁹ Pwôl ná: «Í bəg ntó təə kíkídiga təə jáyé ja. Má jəgula nə Zembî ná təə wo, təə buud bēsh bwá ŋgə gwágulə mə múús wá bi bəg nda mə, nji bi kú yidá bə nə mənkedə nda má jí nə mwo éga.» ³⁰ Njwú-buud mú təw, nə ŋgwámuna, nə Berenís nə buud bēsh bənəŋ bwá á bə bwá njúl wá. ³¹ Bwá músə kə shwushwagád, kə lésha ná: «Muud éne nyə asáyé təə sâ búəsə nə ŋkul gwú nyə nə ndí yí, kú námá bə təə sâ bwá wáləlág nyə mənkedə yí.» ³² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Í mbəm bə muud éne kú jî ná lésú yé í kəg wə *Káázəl, wo mbəm je bíd nyə.»

27

Njəənd mə Pwôl kálə Róma

¹ Ja í á zə wóós ná bwá kənd sá Itali yí, bwá á ŋwa Pwôl nə míl mímbwug, bwá yə wúl lúlúú ózimbi təd. Lúlúú ózimbi wəəŋg í á bə nə jínə ná Zhuliyus, nyə á də sēy kında ózimbi ánánî bwá á də jəw ná Kında mə *Káázəl yí. ² Sə á bád titíma á Adramít í á ŋgə kə mǎbwûŋ mə Azî yí. Sə á bád cínəŋgá, mú kyey sənəŋ Aristárug muud Masedwân nyə á zhu Tesaloníka yé. ³ Sə mú kə shulə Sidon mán mǎlâm. Zhuliyus nyə á bə nə jə lām nə Pwôl, a mú bíd nyə ná a kəg óshwé bə dí, ka bwá é ŋgə yə nyə isâ. ⁴ Sə mú tí na. Nda ŋkwə bwá á ŋgə ntágulə sə ná, sə á ŋgə baag kóómb fuundú mǎŋ á Shíprə ŋkwə bwá á də bə bwá mú ŋgə cwaaləwo yí. ⁵ Sə mú ka lína mǎŋ mâ Silisî nə Pamafíli, sə mú kə səl titíma Mira, mpál shí á Lisí. ⁶ Cínəŋg wə lúlúú ózimbi wúsú nyə a dág ŋgwól titíma á Aləgəzandrî təl ná a kə Itali yé. A mú nteəŋg sə titíma wəəŋgád. ⁷ Sə á ŋgə kə ntáni, júgə cúnə nə cúnə, sə ŋgə kə togútoogá, já zhíid zhwog mwəw nə ndéé sə mú kə wóós ŋgeé Kaníus. Nkwə kú bíd sə fwála ná sə shíshúg kúnə-kúnə. Sə á shwal baag kóómb fuundú mǎŋ á Kúrēt ŋkwə bwá á də bə bwá mú ŋgə cwaaləwo yí. Sə á ŋgə kə ŋgeé Salmóne. ⁸ Sə mú ŋgə líduga nə ŋgələ baag na fuundú mǎŋ nə ndéé sə mú kə wóós kúkúl bwá dá jəw ná: «Jəjə mǎbwûŋ» yí, ŋgwála í njúl kúnə-kúnə nə cínəŋgá nji Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cə sə. Ka námá nyingə bə nə nda wəla lú ici í ídəw* í á cə ná júgə í á zə bə ŋkí wagəwo. Gwə wə Pwôl nyə á ka zə kéwəli búud, ¹⁰ nyə ná: «Owey, njəənd ga í é bə sə ŋkí jág ŋkǎŋgula. Mə dág ná sə é jímbal mímbag mísú, təə titíma, sə je námá gwíli míkug mi búúd.» ¹¹ Lúlúú ózimbi nyə mú yida bul bə nə búgə nə njulye titíma bá amádí, a kú gwág sâ Pwôl nyə á ci yí. ¹² Nda bwûŋ dəəŋg í á shígé bə jə bwûŋ búud bí nə ŋkul cínəŋgá ŋkwân yí ná, zhwog buud bwá mú ŋgə ci ná sə cəg cínəŋg, sə səŋg ná sə kúməg Fenígús, bwûŋ á Kúrēt, sə kəg cínəŋgá ŋkwân wu. Bwûŋ dəəŋg dáá dúsə mbəg ŋgeɛ

26:23 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20 26:26 Yuá 18.20 26:28 11.26 26:31 23.29 26:32 25.11-12

27:1 25.12 27:2 19.29 27:3 24.23; 28.2 27:9 2Kr 11.26 * 27:9 ici í ídəw: Í á də bə zəŋ. Bwá á də sá zəŋ

nyəəŋg wəla lə bwóógád ŋkwə bwá njúl ŋkí yáág. † 27:12 məkóól mə jwəw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkwə á oféél-féélí ɔ íciyá dí.

mpédúgá *mækóól má jwôw† ná kóómb jwôw í d̩a jímə yí, í njúl námə mbəg ηγεε mpédúgá *məncwùm mə jwôw‡ ná kóómb jwôw í d̩a jímə yí.

Məma ηkwə mə zə kuŋg m̩əŋ

¹³ Gúl ηgúŋgúl í d̩a zhu mákóól má jwôwŠ yí í mú ηgə wəp̩lə. Bwə mú téduga ná búsə nə ηkul kə, kə wóós Fenígús. Bwə mú yíl shwamá í d̩a sá ná titíma kú kyey yí, bwo mú ηgə bə fuundú m̩əŋ á Karêt. ¹⁴ Kú námə bwey, məma ηkwə bwə d̩a jôw ná Erakilôn* yé mú zhu n̩ŋ ηkwamád zə byaluga nə bwo. ¹⁵ Nda titíma í á shwal t̩əw ná, fwála mə kwo tál nyə yí í a shígé ná bə. Sá mú bíd, ηkwə mú ηgə kə nə sá kóómb í ajáláyé yí. ¹⁶ Sá á ka kə cə mpúsə ηkwamə bwə jôw ná Koda yí, í mú nywá laa sá ηkwə, sá músə ka t̩em balan nə bíbyóól acíg-cíg sá mə fwo bul líduga. ¹⁷ Ofála bwə mú kəl bíbyóól jəŋŋ titíma dí gwôw ná ndeé bwə mú ηgə cəx̩lə mikwoolú lyə titíma nəcé bwə á ηgə fúndə nə ηkwə nyə a bá kə nə sá ná ndeé sá kə mága bwûŋ á Sírat. Bwə mú shul shwamá í dí cwánəwo yí májúwód, sá mú shwal ηgə kə, kú ná bə kóómb sá mə céel yí. ¹⁸ Jwôw í á bə yí í á bə ηkwə ηgə ná námə zhíŋŋ s̩ə. Sá mú ka tééd wusələ mímbag májúwód. ¹⁹ Jwôw áléel, ofála bwəmfwó bwə mú ηgə wusə is̩á í titíma májúwód nə məbwə m̩əŋ. ²⁰ Sá á cugə mwôw ηkí bulya kú ná d̩əg jwôw jon̩ dí, kú nə t̩əw acén-cení, n̩ji wúl m̩bí yáag-yáag ηkwə ηgə kuŋg. Sá mú sh̩n̩ d̩əg ná sá b̩əŋ sá ácugəyé.

²¹ Í á bə námə buud bwə mə bul já kú d̩ə. Pwôl mú ka zə t̩əw bwo t̩átám, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bí a mb̩m gwág s̩á mə a ηgə ci yí, ηki sá á shígé t̩í mákuú Karêt, sá á mb̩m sásalə míga mícúŋ nə intáma. ²² Mə ka ci nə bí ja gaád ná bi lwóyág in̩kán̩. Cug múúd í ájímbeé wa t̩əw ηgwúd. Sá jí nə ηkul ntáma, n̩ji titíma. ²³ Zembî mə gwág nə nd̩i yé, mə ηgə yə gúmá yé, ηgwól *éŋgales yé nyə ámə wóós m̩adí búlu gaád. ²⁴ Nyə ámə lás nə mə ná: “Pwôl, wo kú bə nə ifwaas. Í j̩i ná wo kúməg wə *Káazel. Zembî nyə e cug námə

búúd ə titíma gwôw nəcé wo.” ²⁵ Gwə wə mə cí nə bí ná, oshwə b̩am, lwóyágá in̩kán̩. Mə ji nə búgá nə Zembî ná is̩á í é bə nda nyə ámə jaaw mə ná. ²⁶ Sá é kə mága nyúl ηkwamə dí.»

²⁷ Í á ka zə bə, ηkwə mə jéŋla nə sá nt̩ni ibulú wùm nə ílól. Búlu wùm nə n̩ŋ dí, sá ηgə ná námə nt̩ŋ m̩əŋ bwə jôw nə Adriyatík má dí, is̩á í t̩am bulú, ofála bwə mú gwáduga ná sá mú kúnə-kúnə nə nyúl shí. ²⁸ Bwə mú wusə zhwan̩gula májúwód, bwə kwey ná í gwaa shí kə wóós ómáda məwùm m̩əlól nə zan̩gbá. Sá mú sh̩sh shwóg, bwə mú kwo wusə zhwan̩gula, bwə kwey ómáda məwùm m̩ábá nə mwəomb. ²⁹ Bwə mú b̩em̩b ná sá á bá kə mága gúl kúkúl á m̩əkwóógád. Bwə mú wá məshwamá m̩ən̩ŋ bán titíma dí, bwə ηgə w̩m̩b ná m̩án í léélug l̩əm. ³⁰ Ofála bwə mú ka zə bií tédúgá ná bwə túb. Bwə mú shul bíbyóól acíg-cíg májúwód nda s̩á mə cí ná bwə ké wá məshwamá m̩ə lúú titíma. ³¹ Pwôl mú ci nə lúluú ózim̩bi ná: «ηkí buud óni bwə bə kú ji titíma dí, bí kú faam nə shw̩y.» ³² Ozim̩bi bwə mú s̩amb m̩ikwoolú mí bíbyóól nə ndeé í mú wô.

³³ Té bwə á ηgə bwánd ná m̩án í lámúg yí, Pwôl nyə á ηgə cw̩ny buud ná bwə d̩əg íd̩əw. Nyə á ci nə bwo ná: «Í mə bə mwôw wùm nə m̩ən̩ŋ múús bi njul bi ηgə bwánd, muud kú d̩ə. ³⁴ Mə ηgə j̩i ná bi nyíŋgəg tééd ηg̩lə d̩ə, s̩á jəŋŋ í é sá bí mpwogé. Mpugá ná muud nyə ajimbálé t̩əw ntand shilú ηgwúd wa.» ³⁵ N̩ji nyə á sh̩n̩ ci nt̩ni yí, nyə á ηwa buléd, a jəgula nə Zembî ná ndeé a f̩y, a mú tééd d̩ələ. ³⁶ B̩esh m̩ənyúúl mə mú lal, bwə mú ηwa íd̩əw ηgə d̩ə. ³⁷ Sá b̩esh sá á bə titíma dí buud m̩itəd mímbá nə məwùm zan̩gbá nə ósaman. ³⁸ Ja bwə á sh̩n̩ d̩ə jílə yí, bwə á ka zə s̩ə məzh̩í mə sá ná titíma ηwág y̩isa. Bwə mú wusə íd̩əw májúwód.

³⁹ Ja m̩án í á ka l̩əm yí, bwə a shígé yag shí bwə á kə wóós ni. Í á yida bə nda wúl mbwə m̩əŋ í á zə shúsə c̩indú. Mbwaanz̩lə sh̩é í á ηgə ny̩n̩ c̩in̩ŋŋ. Wu mbwaanz̩lə wəŋŋ dí wə bwə á d̩əg ná bwə céel kə t̩əl titíma yé ηkí í á bə nə ηkul s̩y ntó. ⁴⁰ Bwə á ka wiinz̩h məshwamá m̩esh bwo mp̩əŋgula

† 27:12 məncwùm má jwôw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. § 27:13 mækóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. * 27:14 ηkwə wəŋŋ mə d̩a zhu ηγεε məncwùm má jwôw. 27:18 Zhn 1.5 27:24 9.15 27:26 28.1 27:34 Luk 12.7 27:35 Luk 22.19

mwo májúwó d, bwá wiinzh námé míkwoolú mí sá í d̩ fiinzh titíma yí, bwé mú wɛɛf *sanda ngúl, ngúl mú ngə kə nə titíma kóómb mbwaan̩zələ shɛ. ⁴¹ Nji bwé nda fwo kumə bwûŋ, titíma mú kə mága dúl kú lú shɛ í á bə májúwó dí shí kú ngə nyîn yí. Lúú titíma í mú nyí shɛ d̩ í kə y̩m. Ikwɔ́ í májúwó í mú d̩ zə jiwa bán titíma dí ná ndéé bán titíma í mú shîn wôŋ.

⁴² Ozimbi bwé mú dág ná bwé shîn gwú mimbwug shú nə muud kú gwáág ná ndéé túb. ⁴³ Nji nda lúlúú ózimbi nyə á cɛel cug Pwôl ná, nyə á ci nə ozimbi ná bwé kú gwú mímbwug. A mú yida lwâm ná bəŋŋ bí nə ŋkul gwáág wá bwé gwáágúg kə cínú, ⁴⁴ bəŋŋ bwé lúg wá bwé ngág nə badəwo mábóómbúd, bóól íbwíl í titíma dí bwé ka ngə kə cínú. Ntó wá bēsh bwé á faam nə shwiy yé, bwé mú kumə cínú mpwogé nə mpwogé.

28

Pwôl má kumə ŋkwamé á Malta

¹ Ja sá má shîn faam nə shwiy ntáni yí, sá mú gwág ná bwé d̩ jôw nyân ŋkwamé ná Malta. ² Mimbyágá mí shí nyəŋŋ mí á ŋwa sá nə dúl váál ósusa í cúgé kúl jēsh yí. Nda mpú nyə á ngə nywô yôŋ í ngə fafulə ná, bwé á sɔ məma kuda, bwé mú ŋwa sá bēsh ná sá kág gwáalə. ³ Pwôl nyə á ka ŋkēny dúl bímbí lú ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínəŋgú nə gúŋ kuda, zə bwaməsə nyə mbwəd nada. ⁴ Ja mímbýágá mí shí mí á dág yúul kál Pwôl mbwəd yí, bwé á ngə lésha bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ji wámbulə bə ŋgwíl buud. A má tɛem faam nə shwiy májúwó d̩, myéndí í á mágúláyé ná a cúgəg.» ⁵ Nji Pwôl nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námé gwáduga tɔə məcɛy. ⁶ Bâŋ bwé á ngə téduga ná bwé é je dág Pwôl ngə gúsə, gúl ja ná bwé é seegya nji a má yŋ kadəwa shí mbimbə. Bwé á bwánd ná kákáká, bwé kú dág tɔə sá ábúbdw í bə nə nyə. Bwé mú cénd mítédúgá, bwé ná: «A cúgé zhizhe muud, a ji zembí.» ⁷ Ngwól kân nyə á bə kúnə-kúnə nə kúkúl bwé á bə ni. Kân wəŋŋ njúl kân

má Publíyus, lúlúú múúd á ŋkwamé nyəŋŋ. Publíyus éne mú ŋwa sá nə cɛelí, a mú jil sá nyédí kân mwôw málóól. ⁸ Sóŋgú yé nyə á bə a mbwúg shí nə bwás. Nyúúl í á ngə gwô nyə, a ngə námé bwás ncwú-məcií. Pwôl mú kə nyédí, kə jəgula nə Zembí, bəd nyə məbwə, a mú yál. ⁹ Í mú ka zə bə ná, míl mímbəl myā ŋkwamé nyəŋgú mí mú ngə zə nyédí, mí ngə zə yál. ¹⁰ Buud bəŋŋ bwé mú bul ŋwa sá nə gúmá, gúmá í ngə nyîn mimbií mimbií. Bwé á yə námé sá isá í njəond ja sá á kyey yí.

Pwôl má kə kumə Róma

¹¹ Sá á ji cínəŋŋ ŋkwəond olóól. Gúl titíma á Aləgəzandrí í á cínŋuli ŋkwân cínəŋŋ ŋkwamé nyəŋgú d. Titíma jəŋŋ mé máyigyé má á bə yuug «Məwáás»*. Gwé wá sá á ŋwa kálə nə njəond shwóg yí. ¹² Sá á kə ná ndéé kə shulə Sirakús, sá mú já cínəŋgú mwôw málóól. ¹³ Tílə sá á tí na yí, sá á ngə baag nciindye nə nciindye ná ndéé kə wóós Regyo. Mán mələm, ŋkwô á məkóól má jwôw† mú kuŋŋ. Mpásə mwôw mábá sá mú kumə Puzhwoləs. ¹⁴ Sá mú kwey bóól ómínyəŋú búsú óbúgula na. Bwé mú jəgula nə sê ná sánóŋ sá jág mwôw zanŋbá. Mpásə wəŋŋ wá sá á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, bóól ómínyəŋú búsú wá Róma bwé á gwáduga ná sá ngə zə. Bwé á zə, zə bwəma nə sá Ifacilá í Apyus, bóólúgá kúl bwé d̩ jôw nə Minjôw mí ójóŋ mílóól yí. Ja Pwôl nyə a dág bwé yí, nyə á yə Zembí cúncésh, ŋkul bul wóós nyə nyúúlúd. ¹⁶ Ja sá á kumə Róma yí, bwé á bí d Pwôl ná a jeg kə ji kúl á cɛel yí, bá ŋgwól zimbi nyə é d̩ baagəsə nyə yé.

Pwôl má bwíŋŋ Jəjə Kéel Róma

¹⁷ Mpásə mwôw málóól ntáni, Pwôl nyə á jôw otówe ɔ shwóg wá *Oyúden, bwé zə bwəma nə nyə kúl nyə á d̩ ji yí. Ja bwé á zə seəŋgya yí, nyə á ka ci nə bwo ná: «Bwaəŋ mə a shígé shwey wôŋ nə kúl búud jíshé, kú shwey wôŋ nə ijâm nə ijag ódá bwé á lúgə yí. Nji tɛem bə ntó, bwé á bii mə Yurúsəlem, kəenzh mə məbwə má búud ɔ Róma d̩. ¹⁸ Buud bəŋŋ bwé á shí jî mə

27:41 27.22 28:2 2Kr 11.27 28:5 Mak 16.18; Luk 10.19 28:6 14.11 * 28:11 Məwáás məŋŋ wá Kastor bá Polugus. Bwé á bə ozembi wá yábá Ogarêk. Buud bwé á d̩ téduga ná ozembi bəŋŋ wá bwé á d̩ baagələ ofúla. † 28:13 məkóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey féel-féelí yé ŋkəw á oféel-féelí ó íciyá d̩. 28:16 24.23 28:18 23.29

kəəd, bwá mú kwey ná bwá bíd mə nəcə bân
 bwá á shígé kwey mə nə məbɛ́ɛ́ mə mpíyá
 nə shwiy má. ¹⁹ Nji, nda Oyúden bwá á ngə
 ngaan ná, gwá wá mə á jî ná lósú wâm í zág
 wá *Káázəl nə ndî yí. Nji ntó cugé ná mə ji nə
 məshwán nə lwoŋ búúd jâm. ²⁰ Sâ jəŋg wá
 mə ámə sɔ́ ná shé dúgyág nə ndî yí, shé lésa
 yí. Búbálé mə ji mánkəda dí nəcə sâ *Izəyél
 ngə bwánd nə búgə yí.» ²¹ Bwá mú bɛ́sa
 nə né ná: «Sə afwóyé bii ngwól kálaad ngə
 wú sá Yudéa shú dwô dí, ŋki ntâg ná ngwól
 *mínyəŋə wúsú mə zə jaaw sá wúl bów-bôw
 lâŋ shú dwô dí. ²² Nji, sá mə jii ná woméfwó
 jááwug ná sá tédúgá wô shú nyəŋg ŋkəomá
 a búgə wó mə kə nyíi ni. Sə ngə gwág ná
 buud bwá ngə ban nywo kúl jêsh.» ²³ Bánóŋ
 bwá á cɛ́ɛ́lə ŋkúmba jwôw bwá bá zə cínəŋg
 nyádí njów yí. Ja jwôw dəŋg í á jé yí, bwá
 á zə bwá njúl buud ŋkí bul bulya. Pwól mú
 zə lwóya búgə jé wú mpámán wós mpwó-
 kugú, a ngə bwíiŋg bwo Faan má Zembî, a
 ngə sɔ́ ná bwá máguləg Yésus, a ngə bwíiŋg
 bwo ná nyə wá Məcɛ́ɛ́ mə Moyíz nə micilyá
 mí *búúd ə micúndə mí á ngə ci yé. ²⁴ Bóól
 bwá mú ngə *magulə isâ nyə á ngə ci yí,
 bóólúgá kú magulə. ²⁵ Bwá á ka ngə bwílya
 bwá njúl məcán məcán. Pwól mú kwo ci
 bwo nji sâ ngwúd ná: «Sâ Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim
 nyə á lás nə impáámə bín mpú mə múúd
 micúndə Izayí dí yí í mə mpu nyín. Nyə á ci
 ná:

²⁶ Kaág kúl búud ni dí kə ci nə bwo ná:

“Bi mə bá du kənd málwə, nji bi kú bwɛle
 wámbulə;

bí du kənd mísh, nji bi kú bwɛle dúg,

²⁷ nəcə kúl búúd ga í mə shîn lal mílâm.

Bwá mə shîn juwal málwə,

bwá búdal mísh;

ná mísh máŋ mə á bá dúg,

məlwə máŋ mə á bá gwág,

mílâm myáŋ mí á bá wámbulə,

ŋkwuŋgá bwá á bá cénd kuú njənd,

ná ndéé mə mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu ná Zembî mə kənd búúd
 bwá cúgə Oyúden wá cug jé jəŋg. Báá, bwá é
 gwágulə nyə.» ²⁹ †[Ja Pwól nyə a shîn ci ntáni
 yí, Oyúden bwá á shwal bwílya, bwá ngə jág
 séŋusa məkál.]

³⁰ Pwól nyə á já mimbû mímbá oncindî,
 a ngə ji njów nyéméfwó nyə á ngə jəna nə
 *mwaané yé yí, a dúgá lág búúd bwá á du
 zə nyádí wá, ³¹ a ngə cúndə kéel á Faan
 má Zembî, a ngə jíguli buud minjígulá mí
 dúgyá nə Cwáməba Yésus-Kríst myá ná kpwoó
 kpwoó, kú nə gúl sâ í ntágulə nyə.

28:19 25.11 **28:22** 9.2 **28:23** 1.3; 8.12; 19.8; 28.31; Luk 17.21 **28:26** Iza 6.9-10 **28:28** 13.46; Luk 3.6

† **28:29** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə icyá íga.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wá nyə á cilə kálaad éga kənd Də mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cəel jíguli bwo váal bí nə nkul mpu cugə sɛɛngí, Oyúden bənnə ikúl ishús yí. Shúg lə njígulá yé wá: «Zembî mə də ηwa múúd nə tátəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgá í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma mánkəw məlól.

(1) Tééd lúu 1 kə wóós lúu 8 í, Pwôl ηgə lwágulə váal múúd ji nə nkul bə tátəlí mísh mə Zembî dí yí. Pwôl ka ηgə jíguli nə buud bəsh búsa osól ə mísam, tə ikúl ishús, tə Oyúden. Ná ndéé, buud bəsh búsa nə nkul dúg cug nji nə kwíindyá mə Nkənkə Shíshim, nəcə Yésus-Kríst wə ηgə kə nə buud wə Zembî.

(2) Nyíngələ wú lúu 9 kə wóós lúu 11 dí, Pwôl ηgə lás sá í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə nə kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛem bə ntó, Zembî ηgə ná jəw bwo, nəcə á cəel bwo, búsa kúl jé.

(3) Wúlə lúu 12 kə wóós 15 dí, Pwôl ηgə lwágulə nda múúd mə jələ nə cugə cug krísten ná.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbádá bédále zhwoɡ buud (lúu 16). A cwééd mínə mə búdá nə budúm, a sá nə sánəη sá bág kúnə-kúnə.

Məbádá

¹ Mə Pwôl, lwaá mə *Kríst Yésus, mə wə mə cílə kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcə Zembî nyə a jəw mə nə mə bág ntó, Zembî nyə a féesh mə nə mə bwííngug Jəjə Kéel dé. ² Bweyálə Zembî nyə á bwey kaag buud Jəjə Kéel dəəηg, a sá nə *buud ə mícúndə bə bwə cíləg ηkaagə nyəəηgú Kálaad Zembî dí. ³ Jəjə Kéel dəəηgú dúsa ləη mə mwān yé nyə á zə byél mpwoη buud mə *Dávid dí yé. ⁴ Nji, Zembî nyə á yə nyə nkul á Shíshim mə Zembî ja nyə á gwúmushi nyə

yí; cínəηg wə nyə á mpu lwágulə nə Cugye wúsú Yésus-Kríst wəəηgú ji *Mwān mə Zembî yé. ⁵ Zembî nyə a féesh mə fééshá á mpaam kwəη mə Yésus dí nə mə bág *muud lwámá yé. Lwámá wəəηg wí nə mə sáag nə ikúl byəsh í bág nə məgwág mə búgá, jínə dé í mú ηwa gúmá. ⁶ Bí búsa námə búúd ə ikúl nə ilwoη byəəηgú, bí buud Zembî mə jəw nə bí bág buud ə Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, mə cilə bí buud bəsh Zembî mə búl cəel nūη Róma wá. Nyə a jəw bí nə bí bág buud bə. Sóəηgú wúsú Zembî bə Cwáməba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ηgəg nə cugə nə shɛɛ.

Pwôl ji nə yéesh kálə Róma

⁸ Mə tééd fwo yə Zembî waamə akíba kwəη mə Yésus-Kríst dí shú dán bí bəsh nəcə shí mishwun nyəsh í ηgə gwádəga búgá jín.

⁹ Mə ηgə yə Zembî gúmá nə lám wām wəsh nəcə mə ηgələ bwííng Jəjə Kéel mə mwān yé. Zembî wəəηgú ji wúshined waamə nə mə anjə nə bwelə yəw tédúgələ bí bəsh. ¹⁰ Mə ηgə wá bí ja jəsh məjəgula mām dí; mə ηgə jí Zembî nə nkí á magulə, mə bág nə fwámé fwála mə zə nūη bídí. ¹¹ Mə ji bul bə nə yéesh nə mə dúg bí. Mə cəel kwíínd bí nə ísə Zembî mə də yə bwán bə zhí a *shíshim dí yí, bí mpúg lal búgád. ¹² Ntó ji nə mə ηgə jii nə shé bág kul ηgwúd shú ná, búgá bí bí nə ndí mə jí námə nə ndí yí, í sáag nə shé bəsh bág nə məgwə, bí ηwa mwo mádí, mə ηwa námə bídí. ¹³ Bwaəηg, mə acéélé nə bí bág kú mpu nə mə dú yígula nə mə zə nūη bídí. Mə ηgə jii nə séy jām í bág námə nə mpumə bídí nda bíl ílwoη dí. Nji, zə wóós múús í, məkwowula mə abídé mə nə mə zág. ¹⁴ Mə jisə nə mə bwííngug buud bəsh Jəjə Kéel, tə buud bwə mpu cug wá, tə buud bí kú mpu wá; tə ompuye ó ísə tə buud bwə cúgé ómpuye wá. ¹⁵ Gwə wə mə ηgə bul jii nə mə zág námə bwííng bí buud ə Róma Jəjə Kéel yí.

Jəjə Kéel dúsa nyúl mpífá mə Zembî

¹⁶ Mɛɛ mə anjə nə gwág shwôn nə bwííngulə Jəjə Kéel dəəηgá. Nəcə a dúsa nə nyúl nkúl mə Zembî shú cugúlə múúd yəsh mə *búgula yé, tééd nə *Oyúden kala

1:1 Mis 9.3-15; 26.16; Gal 1.15-16 1:2 3.21; 1Pr 1.10-12 1:3 Mat 1.1; 20.30-31; Mis 13.33; 2Tm 2.8 1:5 11.13; 15.15-18; Gal 1.1; 2.7, 9 1:7 nə shɛɛ: 5.1; 15.33; 16.20; 1Kr 7.15 1:8 16.19; 1Te 1.8 1:9 15.23; Mis 19.21; Ifz 1.16
1:13 1Kr 9.19-22 1:14 Kol 3.11 1:16 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24

nə Ogurêk bêsh. ¹⁷ Nəcə otútəlí ó Zembî* bwá má nyín Jəjə Kéel dî. Muud nyə é kumə otútəlí ó Zembî bəəng dí nə búgá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá nə: «Tútəlí muud mə dág cug nəcé bələ nə búgá».

Muud yêsh nyə a má byaagula nə Zembî

¹⁸ Mpugá nə Zembî ngə lwóya mpimbə jé í ngə zhu gwôw, a ngə nyada nə buud bwá ngə cugə cug á kú bish Zembî ngə sá olílingî wá, nəcé bwá ngə sá ná obúbálé bwá kú sêy. ¹⁹ Nəcə, isâ byêsh búúd bwá jálá nə mpu shú má Zembî dí yí, í á má nyín ná ngəñ, Zembî nyəméfwó nyə a má lwó búúd byo ná ngəñ. ²⁰ Jí ntó. Zembî ñkul nyé á kú nə nji í anğê nə nyín; sâ gwáméfwó á jísó yí kú námá nyín. Nji, tééd ja nyə á té shí nə gwów yí, misóólúgú myé mí ngə lwágula ñkul nyé nə sâ gwáméfwó Zembî jísó yí. Múúd mə ká téduga tédúgá á fəg, a dág. Buud bwá cúgə ná nə kəod bí nə ñkul kaad yí. ²¹ Nəcə bwá á má sá ná, bwá má tɛm mpu isâ í dúgyá nə Zembî yí, bwá ayáyé nyə gúmá nə akíba mə jálá nə nyə Zembî yé. Wáñ faasúle isâ í mú kú nə mfíí, lám ímpwúfú wáñ í mú yídúgú ná ñkwed. ²² Sâ jəəng í má sá ná bwá bég ilad, nji bwá ngə téduga ná bí nə fəg. ²³ Bwá á má sá ná, gúmá bwá jálá nə yə Zembî jí kú bá bwele fudə yé, bwá ngə yida yə ivugali í isâ í də bwoo yí, ivugali í búúd, nə ivugali í ínunú nə ivugali í ócúdu nə onywá.

²⁴ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danğ-danğ nə bwá ngəg nə bə íwímbúg yá milám myán, ngə sá misóólúgú mí áduđaná, ngə séémbuli mányúul máñ bwáméfwó. ²⁵ Bwá á má shwəpla óbúbálé ó Zembî, yidá ñwa bwo nda ijəjə; bwá ngə yida kənd gúmá isâ Zembî nyə á té yíid, í njúl nə Zembî muud nyə a té isâ byêsh yé, nyə wá má jálá nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

²⁶ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danğ-danğ nə bwá bég iyéesh í isâ í shwôn. Budá bəñ bwá má bíd sálə sóólúgú nə budúm, bwá mú yida ngə sá bwá budá nə budá, í njúl nə ntó dí Zembî nyə á

kwambələ bwo ná í bág də bə yé. ²⁷ Námá mbií ngwúd wəəngá, budúm, bwá má lúgə ná bwá báləngí nə budá, bwá mú yida də bə ná, ngwól múdúm yə nə yéesh shú ngwól. Bwá ngə sá isâ í shwôn, ngwól múdúm balan nə ngwól nda mudá. Cwagəwálə bwá ngə cwagəwa wəəngá, bwáméfwó bwá ngə námə ñwa myəna myá cínəngá.

²⁸ Nə ndeé, nda bəñ bwá abíshé nə bwá mpúg Zembî ná, Zembî nyə a má ka bíd bwo danğ-danğ nə bwá bég milúu kú də mpu faas isâ, ka ngə sá isâ bí kú jəla yí. ²⁹ Bwá mú lwándúlá nə olílingî, nə mbiya lám, nə yéesh mábii, nə gwólə lám, nə zhíñ, nə məgwú mə búud, nə ozhuyá, nə məkəñ, nə məfúlú kú nə wúmbálé; bwá kyey nə ontaandé, ³⁰ sá íkúdujú, bwá mpii Zembî, sá mpyóñ, ñkəny mányúul, sá bəgəwa, bul bə nə fəg sálə məbôw dî, sá mینگáádə nə obyól bəñ. ³¹ Bwá mú kú ná bə məcəç, kú gwág múud cey lámúd, kú nə lám íñkúñkwəñ. ³² Í njúl nə bwá ngə mpu cígúlá má Zembî ná buud bwá sá mbií misóólúgú míni wá bwá mpíyá nə shwiy í, bəñ bwá sá myo, bwá gwág námə búúd bwá sá myo wá nywa.

2

Buud bēsh bí na məbɛç, tə Oyúden, tə ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, wo muud ngə yə bóól búúd məbɛç yé, tə wo wá zə tə zə, wo cúgə nə kəod wó jí nə ñkul kaad yí. Nəcə, ja wó ngə yə bóól búúd məbɛç wo ngə sá isâ í məbɛç ímpwúd bwá ngə sá yí, woméfwó námə wá wo ngə yə məbɛç éne. ² Sə bēsh mə mpú ná, buud bwá ngə sá mbií isâ wəəng wá, Zembî ngə sámb bwo milású nda óbúbálé bí ná. ³ Wo wá ngə yə bóól búúd məbɛç wo ngə námə sá isâ í məbɛç bwá ngə sá yí; wo tédúgá nə wo bá faam, ná Zembî nyə abúle sámb wo myó milású? ⁴ Ye ná wó yida mpyény bímbí jə lám Zembî jí nə ndí yí, nə bələ á ngə bə kú lámusa yí, nə bwándúlə á ngə bwánd yí? Wo ampúyé nə jə lám Zembî ngə bə nə ndí ni í ngə cındal wo ná wo céndúg mítédúgá? ⁵ Ntó, wo má

1:17 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * **1:17** Mbií Zembî má də cí ná muud jí tətəlí muud yí. **1:18** 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 **1:19** Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21 **1:21** Ifz 4.17-18 **1:22** 1Kr 1.19-20 **1:23** Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 **1:25** 9.5 **1:26** 1Kr 6.9 **1:27** Ləv 18.22; 20.13 **1:29** Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4 **2:1** Sôm 50.16; Mat 7.2 **2:4** Mis 17.30; 2Pr 3.9, 15 **2:5** Iza 2.11-21 * **2:5** Məkál mə mítánj mə cí na ná: wo ñgaan ná wo acéndé bów-bôw kuú njəond wô.

yidá bæ nji miŋgáádé nə miŋgáádé*, mpug ná Zembî mə bá lwágulə búud bēsh mpimbə jé dúl jwówúd. Wo ηgə sá ná mpimbə jəŋg í bāg bul yáág shú dwō dí. Jwōw dəŋgú, Zembî mə bá lwágulə ná á də sámb buud mílású sémyé á tətəlí. ⁶ A bá yə múúd yēsh myəna myā misóólúgú nyə á sá myá. ⁷ Bəŋg bí nə zény ηgələ kə shwóg ηgə sá mənywa, ηgə sə ná bwə ηkənəwag, bwə bág nə gúmá, bwə cágəg cəg í cúgə nə ηkul shīn yí, a bá yə bwo cəg á kandugə kandugə. ⁸ Bəŋg bwə ηgə yida sá miŋgáádé, kú magulə óbábálé wá, bwə ηgə bə məzhí má olíŋgí wá, Zembî mə bá gwág bwo mpimbə, a bá nyada nə bwo. ⁹ Buud bēsh bwə ηgə sá məbōw wá, bwə é bwəma nə *incwaw í ntəg, bwə bá bə nə yágúwó. Jíni í tééd fwo dúgya nə *Oyúden, í mú námá dúgya nə Ogurék. ¹⁰ Bəŋg bēsh báá bwə ηgə sá mənywa wá, tééd nə Oyúden kala nə Ogurék í, bwə bá ηkənəwa, bwə bə nə gúmá, cəg bə bwo ná shəe. ¹¹ Mpugá ná Zembî nyə ádé baam nə ηgwól múúd ntə ηgwól. ¹² Ná ndéé, bíl íkúl í búúd í áshígé bwelə mpu *mbwoomb məcəx; ηkí bāŋ bwə sá *mísám, bwə bá jəx. Jəxlə wāŋ í ábúlé bə shú sá í dúgyá nə məcəx yí. Bəŋg bwə á mpu *mbwoomb məcəx wá, bwə ká ηgə sá mísám, bwə bá ηwa məbəx námə nda məcəx məŋg má ηgə lwágulə ná. ¹³ Buud bwə də gwágulə məcəx gwágulə gwágúlág wá, bwó dí búsé otətəlí ɔ búúd mísh má Zembî dí wá; nji, bəŋg bwə ηgə bə məcəx wá, bwó wə Zembî mə bá cɪ ná búsé otətəlí ɔ búúd wá. ¹⁴ Nkí íkúl ishús í ηgə sá isá mbwoomb məcəx í ηgə jí yí í njúl ná bwə áshígé lág məcəx, bwə ηgə sá isá byəŋgú nə fug byélé. Ntó má lwágulə ná məcəx məŋg mə á bwey nyíi bwədí cəgud. ¹⁵ Cəg ján í lwágulə ná misóólúgú mí məcəx mí bwo cilyá mílámúd; lám wāŋ í ηgə námə magulə ntó, misóólúgú mí məcəx myəŋg mí də nyīn námə ja bwə də faas ísá í məbəx nə isá í nkáam yí. ¹⁶ Sā í bá nyīn ná ηgəŋ jwōw lá sémyé mílású yí wāni. Nəcə, Jəjə Kéel má ηgə bwiŋg yí ηgə cɪ ná, jwōw dəŋgú, Zembî mə bá nti *Kříst Yésus zə jaaw nda mítédúgá mísá búúd ishwoo mímwə dí ná.

Oyúden bwə á sá məlwə

¹⁷ Wo muud jí nə jíná ná *Yúden yé, wó má jéég kwəŋ *mbwoomb məcəx dí, wo ηgə ηwa gúmá nəcə wo mpúlə fwámé Zembî. ¹⁸ Wəe wo mpú sá Zembî wəŋgú ηgə jii yí, mbwoomb məcəx í ηgə ntəg sá ná wo mpúg də féesh sá jí nə mfíi yí. ¹⁹ Wəe wo ηgə téduga ná Zembî nyə á yə wo séy lwólə wəancímncím zhií, wo ηgə fəen bəŋg bí yídúgúd wá məŋkenya. ²⁰ Wo ηgə téduga ná Zembî nyə á yə wo séy jígúliłə ílad, ná wo jɪ yígúli íkúkágə, ná mbwoomb məcəx í má sá ná wo mpúg óbábálé fwámé mpu! ²¹ Ká, wó ban ká jígúli wóméfwó nəcə jí? Wo wə ηgə cúndə ná buud bwə nda júwo, nji wəe ká ηgə júwo nəcə jí? ²² Wo ηgə cɪ ná buud bwə nda sá míncəmb, ká nəcə jí wé ηgə sá yí? Wo ηgə mpii ozembî ó áyadúg, nəcə jí wó ηgə júwo isá í ózembî bəŋg yí? ²³ Wo ηgə ηwa gúmá ná wo mpú məcəx, wo ηgə nyiŋgə caam mwo; caamálə wó ηgə caam mwo ni, wo ηgə júwo Zembî gúmá jé!

²⁴ Wo má dúg í? Kálad Zembî ηgə cɪ ná: «Bí ηgə sá ná íkúl ishús í ηgəg nə *lás nə nyə bwaasúlə mpu». ²⁵ Jí mpu bə ná ábiwáág jí nə mfíi shú dwō dí ja wó bə mbwoomb məcəx yí. Wó ká yida ηgə caam məcəx, wo bə námə mísh má Zembî dí nda muud cúgə síyá ábiwáág yé. ²⁶ Nji, ηkí muud cúgə síyá ábiwáág yé má bə mbwoomb məcəx, a bə mísh má Zembî dí nda muud jí síyá ábiwáág yé. ²⁷ Muud nyə áshígé byél kúl búúd í də síyá ábiwáág dí yé, ηkí nywáá ηgə bə məcəx, a bá sámb wo mílású. Nəcə wo aŋgə nə cəgə nda məcəx mə jí ná, í njúl ná wo jɪ nə məcəx micilyá, wo námə nə ábiwáág. ²⁸ Jí ná, bələ Yúden cúgə nji síyálə íyuug, ábiwáág kú bə nji nyəŋg bwə sá nyúúlád yé. ²⁹ Fwámé Yúden jí nyəŋg nyə á má magulə cəg Yúden nyədí tédugá dí yé; fwámé ábiwáág jí nyəŋg nyə á má síy lám dí cwú yé; nyāŋ má zhu wə Nkəŋkə Shíshim, kú bə nəcə muud ηgələ bə məcəx. Fwámé Yúden jí nyəŋg mə ηwá gúmá mísh má Zembî dí yé, kú bə mísh má búúdəd yé.

2:6 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27 **2:11** Mis 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1 **2:12** Mat 7.21 **2:16** 2.6; 1Kr 4.5 **2:17** 9.4; Iza 48.1 **2:19** Mat 15.14 **2:21** Mat 23.3-4; Yuá 7.19 **2:24** Eze 36.20 **2:25** 1Kr 7.19; Gal 5.3 **2:26** Gal 5.6 **2:28** 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol 2.11

3

Tútálí muud cugé shí gaád

1 Ká ñkí ntó, *Oyúden bwé ntɔ bóól búúd nə nyáyé zhíí? Ábɪwáág jɪ nə wáyé mfií? 2 Tɔɔ nyáyé zhííd, tɔɔ nyáyé di, Oyúden bwé ntɔ. Bwé ntɔ nəcé, í tééd fwo bæ ná, bwé wá Zembí nyə á kala iciyá byé wá. 3 Ká jɪ? Ñkí bóól Oyúden bwé á bæ kú bɛ míççɛlá myá bɛnɛnɛ Zembí, yə sá jɔɔŋ wá í é sá ná Zembí bág kú ná bɛ iciyá nyámɛfwó nyə á ci yí? 4 Mbô! Í cugé nə ñkul bæ ntó! Buud bwé jɛlá nə mpu ná Zembí má dɛ ci ñjɪ obúbálé, buud bɛsh bwé ñjúl obwiingye ó íjɔ́. Sâ jɔɔŋ wá jɪ cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná:

Buud bwé jɛlá nə mpu ná
iciyá byô bí ñjɪ obúbálé;
ñkí bwé tál wo kɔɔd dí, wo ntɔ.

5 Ñkí olíingɛ búsú bwé dɛ sá ná otútálí ó Zembí* bwé mpúg nyîn, sá ka ci cínɔŋ nə jɪ? Ye sá é ci ná Zembí má dɛ námé sá ócícéndé ja á dɛ lwóya mpimbə jé nə sá yí? Mə fwóg ná lás zhizhe lásúlə á buud. 6 Mbô! Í cugé nə ñkul bæ ntó! Í ká bæ ntó, Zembí ka sám búbúud milású ntúdelé?

7 «Ñkí íjɔ́ byâm í dɛ sá ná obúbálé ó Zembí bwé búlɛg mpu nyîn, mə é ka nyiŋgə ŋwa mábɛɛ mə *sám na ntúdelé?» 8 Muud jɪ nə ñkul ci na ná: «Sá sáágá məbôw, məbôw mɔɔŋg mə wééshúlig mənywa?» Bóól búúd bwé ŋgə ntáma mə jíná wá, bwé ŋgə ci ná mə á ci ntó. Zembí mə bá yə bwo intúgúlí í jála yí.

9 Sá kág ci ná jɪ? Ye sá Oyúden sá ŋgə ntɔ bóól búúd nə nyúl zhíí? Cwú! Sá ŋgə kúnɔw lwágulə nə buud bɛsh búsə mányámá má mísámúd, buud bɛsh tɔɔ Oyúden tɔɔ Ogurêk.

10 Sâ jɔɔŋ wá Mícilyá mí ŋgə lwágulə kúl mí ŋgə ci ná:

Kú nə muud jɪ tútálí, kú nə tɔɔ ŋgwú.

11 Kú nə muud jɪ nə fɛg, kú nə muud ŋgə sɔ́ Zembí.

12 Buud bɛsh bwé á má wú zhííd
bɛsh bwé mú ŋgə cwagɛwa ntó,
kú nə tɔɔ ŋgwú jɪ nə jɔ́ lám,
kú nə tɔɔ ŋgwú nə ŋgwú.

13 Ñkwoóminú ján jɪ nda shwɔŋ í má bân yí. Júm dán í wééshúlig ñjɪ məshúgá, Sâ í wú bwo mpúsə íjá í mpu yí jɪ nda məjə mə nywá.

14 Məzhúŋgúlú nə iciyá í ófimâl í á má lwánd bwo mímpud nə cwóó.

15 Məkuú má cáas bwo shí ñjɪ kálə gwú búúd.

16 Kúl jêsh bwé ká yí, bwé ŋgə gwílya mənywa mə búud, ŋgə nyasulə buud mántágulad.

17 Bwé ampúyé zhíí mətəla.

18 Bwé abwélé bæ nə tédúgá nə bwé fúnda Zembí.

19 Sá má mpú ná sâ jêsh *mbwoomb máççɛ í ŋgə ci yí, í ŋgə dúgya nə buud bwé á yéyɔw mbwoomb máççɛ wá. Jɪ ntó shú ná muud bág kú bɛny mpu, í mpúyúg nə buud ɔ shí mishwun bɛsh bwé á má byaagulə mísh má Zembí dí. 20 Gwə wá jɪ ná, muud tɛɛm sá mísóólúgú máççɛ mə ŋgə jɪ myá, Zembí nyə abále ci ná muud wɔɔŋgú jɪ tútálí nəcé ntó. Nəcé məççɛ məsə yidá bæ shú ná muud mpúg ja á má sá sám yí.

Búgúlálə Yésus-Kríst wá í sá ná muud nyínúg tútálí

21 Jaá ga jɪ ná, Zembí má lwóya otútálí bé, kú ciingya mbwoomb máççɛd. Mbwoomb máççɛ nə micilyá mí *búúd ɔ micúndé mí ŋgə yida bwiing otútálí Zembí má lwóya wá.

22 Í mú ná, muud mə *búgúlá Yésus-Kríst yé, Zembí ci ná a jɪ tútálí muud. A dɛ sá ntó nə muud yêsh mə *búgula yé, kú nə fyasúg; 23 nəcé buud bɛsh bwé á má sâ, nə ndéé milwanó mí Zembí mí á má wú bwádí ícugud. 24 Ñjɪ, Zembí nywáá, mə ci ná búsə otútálí ɔ búúd. A mə ci ntó ashwá nə jɔ́ lám jé, nəcé shwiy mə *Kríst Yésus í yíl bwo mányámád. 25 Yésus-Kríst wá Zembí nyə á yána tâŋ cúdú məzán yé, shú ná mácií mé má shwíyúgú, muud mə búgúlá nyə yé bág nə ijuugá í *mísám. Yánalə Zembí nyə a yána Yésus yí, nyə a lwágulə nə a jɪ tútálí nəcé nyə á ŋgə bíd misám búúd bwé á ŋgə sá yág ja Zembí nyə á ŋgə ná jísɔw yí. 26 Nyə á ŋgə

3:2 9.4; Sôm 147.19-20 3:3 9.6; 11.29; Ilŋ 23.19; 2Tm 2.13 3:4 Sôm 51.6 3:5 9.14 * 3:5 Mbií Zembí má dɛ ci ná muud jɪ tútálí muud yí. 3:8 6.1 3:9 1.18–2.24; 3.23 3:10 Sôm 14.1-3 3:13 Sôm 5.10; 140.4 3:14 Sôm 10.7 3:15 Iza 59.7-8 3:18 Sôm 36.2 3:20 Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22 3:21 1.2, 17 3:22 2.11; 3.9; 10.12; 11.32 3:23 5.2, 12; 8.18-20; Mət 3.19 3:24 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 3:25 mácií: Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14; 1Yn 1.7; Mbá 1.5; 5.9 tútálí: 1.17; 3.3-4

jísow ntó a ηγέ mpu ná Yésus mə bá zə bə *lím ícweel. Ja gaád a mə lwóya shwiy mə Yésus dí ná a ji Zembî á otátəlí. Gwə wə á mə sá ná, muud mə búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəηgá ji tətəlí muud.

27 Ká muud ji nə ηkul ηkêny nyúúl na nə nyáyé zhíí? Kú nə təə zhíí. Nəcə ji? Nəcə, bəğlə məcçç dí wúsə nə mfií, í yidá bə búgúlálə. 28 Sə ηgə téduga ná Zembî mə də ci ná muud ji tətəlí muud ja múúd wəηg mə búgula yí; í ádé bə nəcé ηgələ sá misóólúgú məcçç mə ηgə jii myá. 29 Ye Zembî ji nji Zembî *Oyúden? Ye a cugé námá Zembî á bóól búúd bēsh íí? Haaw! A ji námá Zembî á bóól búúd bēsh. 30 Nəcə Zembî ji nji ηgwûd. Nyə wə mə bá ci ná buud ə ábiwáág bí otátəlí ja bwə búgula yí. Nyə námá wə mə bá sá ná, búúd bwə cugé búúd ə ábiwáág wá bwə ká búgula Yésus íí, a ci ná bwə músə otátəlí ə búúd. 31 Ye ntó ji ná sá mə jímbál *mbwoomb məcçç nəcé búgə? Mbô! Í cugé ntó! Sə ηgə yida mpu təl mbwoomb məcçç fwámé céd.

4

Búgə mə Aburaham jísə sə yuug

1 Shé é ka ci na ná jí shú mə dā *Aburaham? Mbên yé í á sá ná a bəg nə jí? 2 Nkí í á nywá ka bə ná Zembî nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud nəcé misóólúgú, Aburaham nyə a nywá jee bə nə zhíí ná a ηkényúg nyúúl; nji a kú ηkêny nyúúl mísh mə Zembî dí. 3 Ká Kálaad Zembî ηgə ci ná jí? Ngaá a ηgə ci ná:

Aburaham nyə á búgula Zembî,
Zembî mú lə nyə búgə jé jəηgá,
a mú ci ná Aburaham ji tətəlí muud.

4 Sə mə mpú ná muud mə sá gúl séy yé mə də ηwa myána; myána myəηg mí cugé ná bwə sá nyə mpaam, mísə sá bwə mbíd nyə yí. 5 Nji, Zembî mə də sá ná muud jí kú bish nyə yé bəg tətəlí muud. Muud mə jəlá nə *magulə ntó, kú lwóya misóólúgú. Muud mə mágulé ntó yé, Zembî lə nyə búgə jé, a ci ná a ji tətəlí muud. 6 Ntó wə *Dávid ηgə lás ja á ηgə bwiηg mənywa mə múúd jí ná Zembî

nyə alýyé nyə misóólúgú, á yida ηwa nyə ná tətəlí muud yé. 7 Dávid nyə á ci ná:

Buud Zembî mə juu nə fúlú nyáη a kú bish məcçç wá,

á mə jímbal *mísəm myáη wá, bwə mə jəla.

8 Muud Cwáməba mə bə kú ná kwo lə *səm yé yé, mə jəla.

9 Jəlálə wəηg, ye wúsə nji shú buud ə ábiwáág, yé wí námə shú búúd bwə cugé nə ábiwáág wá? Gwágúgá ná sə ηgə ci ná: «Zembî nyə a dág búgə mə Aburaham, a mú ci ná a ji tətəlí muud.» 10 Jáyé ja Zembî nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud yí? Ye í á bə Aburaham mə shîn síya ábiwáág, ye a kú fwo síya? Í á shigé bə a mə shîn síya, í á bə a kú fwo síya. 11 Nyə á ka ləg ábiwáág təη məyηgyé lwólə ná Zembî nyə á ci ná a ji tətəlí muud. Zembî nyə á ci ná a ji tətəlí muud nəcé búgə nyə á *búgula a kú fwo síya ábiwáág yí. Ntó, Aburaham nyə á ka zə bə sóηgú á buud bēsh bwə búgúlá Zembî nda nyə kú síya ábiwáág wá, nəcé Zembî mə lə bwo búgə jáη, a mú ci ná búsə otátəlí ə búúd nda Aburaham. 12 Bəηg bwə mə síya ábiwáág wá, bwə ka bə kuú njəənd sóηgú wúsú Aburaham nyə á kyey a kú fwo síya ábiwáág yí, Aburaham ji námə sóηgú wáη.

13 Zembî nyə á kaag Aburaham bəñη mpwəη buud nyé ná bwə wə bwə bá bə nə shí nyēsh. Í a shigé bə nəcé Aburaham mpülə bə məcçç; í á bə nəcé Aburaham nyə a búgula, Zembî mú ci ná a ji tətəlí muud.

14 Í ká bə ná buud bwə ηgə bə məcçç wá, bwə wə bí nə kəw lú ísá Zembî nyə á kaag yí, mpu ná búgə í mə bə kú nə mfií, ηkaagə kú nyiηgə bə sá múúd mə wímbé nə kənd lâm yí. 15 Nəcə məcçç wə mə də sá ná mpimbə mə Zembî í bíig muud; məcçç mə á mbəm bə kú bə, caamúlə məcçç kú námə bə. 16 Gwə wə jí ná, búgə wə í é sá ná muud ləgúg mənywa Zembî nyə á kaag má. Í bə ntó shú ná mpaam mə Zembî í mpúyúg, ηkaagə í mú bə nə mfií shú mpwəη buud mə Aburaham nyēsh. Mfií wəηg í cugé nji shú bəηg bwə á ləg *mbwoomb məcçç wá; wúsə námə shú bəηg bwə ηgə búgula nda Aburaham

3:27 3.1, 21, 31; 8.2 3:28 Gal 2.16 3:29 3.22; 4.11-12 3:31 6.15; 8.2-4 4:2 Zhk 2.21 4:3 Mət 15.6; Gal 3.6; Zhk 2.23 4:6 Sòm 32.1-2 4:11 Mət 17.9-11; Gal 3.7; Rom 2.28-29 4:12 Mat 3.9 4:13 Mət 12.7; 22.17 4:14 Gal 3.18 4:15 3.20; 5.13, 20; 7.7-13; Gal 3.19 4:16 Gal 3.7 4:17 Mət 15.5; 17.4-5; 2Kr 1.9; Heb 11.12, 19

sóonǵá á sá bēsh wá. ¹⁷ Sá jǵonǵ jísǵ Mícilyád ná: «Mǵ a sá ná wo bǵg sóonǵá á ncúlyá ikúl nǵ ilwonǵ.» Abǵraham jǵ sóonǵá wúsú mísh mǵ Zembǵ nyǵ á búǵula yéd, Zembǵ mǵ dǵ gwǵmushi mímbimbǵ, dǵ sá ná sǵ í cúǵé yǵ í bǵg yé. ¹⁸ Fwǵla í á bǵ ná muud kú ná bwǵnd nǵ búǵé yǵ, Abǵraham nywǵá nyǵ á nǵǵ gwǵa kǵnd mísh nǵ búǵǵ. Nyǵ a búǵula Zembǵ, a músǵ bǵ sóonǵá á zhwog ikúl nǵ ilwonǵ. Mícilyá mí nǵǵ cǵ ná: «Bǵmbǵ nǵ wǵ mpwonǵ buud nywǵó í bá bǵ yé.» ¹⁹ Ná ndǵé, Abǵraham nyǵ á bǵ nǵ mímbǵ kúnǵ-kúnǵ nǵ tǵd, a nǵǵ mpu ná nyúúl mǵ shǵn kǵ nyǵ, mudǵ yé *Sara njúl kundú. Njǵ, Abǵraham nyǵ á tǵem nǵǵ dǵǵ isǵ íni ntúnǵ, búǵǵ jé í á shǵǵé shǵmbǵ. ²⁰ Búǵǵ í á shǵǵé fúfǵ nyǵ ná a shwǵna nǵkaagǵ mǵ Zembǵ. Búǵǵ jé í á yida lǵlǵshi nyǵ, a mú yǵ Zembǵ gúmǵ ²¹ a shwu nyúúl ncindǵ nǵ ncindǵ ná Zembǵ jǵ nǵ nǵkul mǵ sǵ sǵ á mǵ kaag yǵ. ²² Sǵ jǵonǵ wǵ cǵyǵ jǵ ná: «Zembǵ mú lǵ nyǵ búǵǵ jé jǵonǵǵ, a mú cǵ ná a jǵ tǵtǵlǵ muud» yǵ. ²³ Cǵlyǵ í nǵǵ cǵ ná: «Zembǵ mú lǵ nyǵ búǵǵ jé jǵonǵǵ» nǵ, í cúǵé njǵ shú mǵ Abǵraham nyǵmǵfwǵ, ²⁴ wúsǵ námǵ shú dúsú. Zembǵ mǵ bá námǵ lǵ sǵ jǵsú búǵǵ, sǵ bēsh buud sǵ nǵǵ *magulǵ ná Zembǵ nyǵ a gwǵmushi Cwǵmbǵ wúsú Yǵsus wǵ. ²⁵ Nǵcé Yǵsus nyǵ á kaanz zǵ cé íwushǵ bǵsú, Zembǵ nyǵ a gwǵmushi nyǵ shú ná sǵ bǵg otǵtǵlǵ ǵ búúd nyǵdí míshúd.

5

Yǵsus nyǵ á zǵ sǵ nǵkwambulǵ

¹ Ná ndǵé, ndǵ Zembǵ mǵ cǵ ná sǵ mú otǵtǵlǵ ǵ búúd nǵcé búǵǵ ná, mpwogǵ músǵ mpǵdǵǵǵ sǵnǵnǵ Zembǵ nǵcé Cwǵmbǵ wúsú Yǵsus-Krǵst. ² Ntǵ, ndǵ sǵ bǵ nǵ búǵǵ ná, sǵ mú nǵ zhǵí ná sǵ cǵnǵǵyǵ wǵ Yǵsus ná ndǵé kǵ bwǵma nǵ mpaam mǵ Zembǵ. Mpaam nyǵonǵ dí wǵ sǵ nǵǵ cǵǵǵ ja gaád kú ná fúfug yé. Sǵ nǵǵ ntǵǵ cǵǵǵ milúu ná sǵnǵ nǵcé sǵ nǵǵ bwǵnd nǵ búǵǵ jǵsh ná sǵ mǵ bá námǵ nǵkǵnǵwǵa mǵnǵkǵnǵwǵa mǵ Zembǵ. ³ Sǵ mǵ bul nyǵnǵǵ bǵ nǵ milúu ná sǵnǵ ja *íncwaw í ntǵǵ

í nǵǵ bǵí sǵ yǵ, nǵcé sǵ mǵ mpú ná incwaw í ntǵǵ í jǵǵǵlǵ sǵ ná sǵ bǵg nǵ zǵny kǵlǵ shwǵg. ⁴ Muud nyǵ á mǵ jǵǵ zǵny kǵlǵ shwǵg yé nyǵ ányǵnǵǵyǵ ná dǵ búla ja mǵbwǵbúlan mǵ é dǵ wǵós nyǵ yǵ; bǵlǵ kú búla wǵonǵǵ í mú sǵ ná a mpúǵ nǵǵ bwǵnd nǵ búǵǵ. ⁵ Sǵ ábúlé sámǵa nǵ bwǵndúla sǵ é bwǵnd ntǵ yǵ, nǵcé Zembǵ nyǵ a mǵ yǵ sǵ Nǵkǵnǵkǵ Shǵshim ná a nǵǵǵ nǵ myǵǵǵ sǵ cǵelǵ mílamúd.

⁶ Krǵst nyǵ á zǵ yǵ fwǵla Zembǵ nyǵ á cǵǵlǵ yǵíd, ja sǵ á bǵ ná ítag-bwool yǵ, ja jǵonǵ wǵ *Krǵst nyǵ á zǵ yǵ, zǵ cé búud bǵ kú bǵsh Zembǵ wǵ. ⁷ Muud cúǵé nǵ nǵkul mpu magulǵ ná a yǵ jilǵ mǵ tǵtǵlǵ muud; muud jǵ nǵ nǵkul yǵ jilǵ mǵ múúd jǵ fwǵmǵ múúd yéd. ⁸ Zembǵ nywǵá nǵǵ yida lwǵǵulǵ ná á cǵel sǵ. Ndǵm á cǵelǵ jǵonǵ nyǵí ná Krǵst nyǵ á zǵ yǵ jilǵ jǵsúd sǵ njúl ná ósǵl ǵ *mǵsǵm. ⁹ Nǵkǵmúsǵ ná Yǵsus fwǵ sǵ ntǵ sǵ njúl osǵl ǵ mǵsǵm, nǵkǵmúsǵ nǵ ja mǵcǵí mǵ mǵ mǵ sǵ ná Zembǵ cǵǵ ná sǵ bǵ otǵtǵlǵ ǵ búúd ga; nǵǵǵ ná nyǵ é ka sǵ ná sǵ fáámǵǵí nǵ mpimbǵ mǵ Zembǵ í nǵǵ zǵ yǵ? ¹⁰ Zembǵ nyǵ á ntǵ mwǵn yé zǵ yǵ shú ná shwǵy dé í sǵǵ nǵkwambulǵ mpǵdǵǵǵ sǵnǵnǵ. Nǵkǵmúsǵ ná á fwǵ sǵ ntǵ ja sǵ á bǵ mǵzhǵzhǵ nǵ yǵ, nǵkǵmúsǵ nǵ ja sǵnǵnǵ mú mpwogǵ ga. Nyǵ e bá yǵ sǵ cǵǵ nǵcé Krǵst nǵǵ cǵǵǵ. ¹¹ Jǵsh námǵ dí cǵ. Sǵ búǵǵ nǵ milúu ná sǵnǵ nǵ Zembǵ shú mǵ Cwǵmbǵ wúsú Yǵsus-Krǵst muud nyǵ á mǵ zǵ sǵ ná sǵnǵnǵ Zembǵ bǵg mpwogǵ jaá gaád yé.

Yǵsus jǵ Adam ábǵé

¹² Sǵ mǵ nǵǵ cǵel cǵ yǵ jǵ ná *sǵm í á zǵ shǵ míshwun nǵcé muud nǵgwúd, sǵm wǵonǵǵ mú julǵ shwǵy; shwǵy mú kala nǵ búúd bēsh, nǵcé buud bēsh wǵ bwǵ á sǵ sám. ¹³ Shúshwǵóǵǵ ná Zembǵ zǵǵ yǵ Moyǵz mǵcǵǵǵ, sám í á bwey dǵ bǵ shǵ míshwun; njǵ, Zembǵ nyǵ a shǵǵé fwo dǵ lǵ búúd míśǵm nǵcé mǵcǵǵ kú fwo bǵ. ¹⁴ Njǵ, té wúlǵ wǵla mǵ Adam zǵ wǵós wǵla mǵ Moyǵz í, shwǵy í á nǵǵ bǵí buud bēsh tǵǵ buud bwǵ á shǵǵé sǵ mbǵí sám ndǵ caamúlǵ mǵcǵǵ Adam nyǵ á caam yǵ.

4:19 Mǵt 17.1-6; Heb 11.11 **4:21** Mǵt 18.14; Luk 1.37 **4:22** 4.3 **4:23** 10.9; 15.4 **4:25** Iza 53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 **5:1** 3.21-30 Zembǵ mǵ cǵ ná sǵ mú otǵtǵlǵ ǵ búúd: 3.25-26 **5:2** mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búǵǵ: Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 mǵnǵkǵnǵwǵa: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1 **5:3** Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 **5:5** 8.39; Sǵm 22.6; Heb 6.19 **5:6** 1Pr 3.18 **5:8** Yuá 3.16 **5:9** 1.18; 1Te 1.10 **5:10** 2Kr 5.18-20; Kol 1.20-22 **5:11** 8.31 **5:12** Mǵt 2.17; 3.19; Rom 6.21, 23; 7.9-10 **5:13** 4.15 **5:14** 1Kr 15.21-22, 45-49

Adam nyɛ jisə vugali mə múúd nyə á jəla nə zə yé. ¹⁵ Sá cúgɛ nə ŋkul yüga íwushí í Adam nə yána mə Zembî. Jí ná, iwushí í Adam muud ŋgwûd í á sá ná zhwog buud bwə bwəmag nə shwiy. Mpaam mə Zembî í ntɔ́ mínji, yána nyə á yə zhwog buud lúú mə Yésus-Kríst muud ŋgwûd yí í bul bæ nə mfíí. ¹⁶ Məma salanê jisə mpédúgá sâ Zembî nyə á yə buud mpáam dí yí nə sóólúgú íwushí í múúd ŋgwûd í á sá yí. Nəcə, sémyé í á bɛ iwushí í múúd ŋgwûd yí í á bæ ná muud mə jəlá nə bwəma nə intúgúlí í ayíyáág. Nji, ja búúd bwə mə sá mísəm ná sâ sâ sâ yí, yána mə Zembî dáá í mə yida sá ná buud bwə bág otátəlí ɔ́ búúd mish méd. ¹⁷ Jí ntó, iwushí múúd ŋgwûd nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag nə buud bəsh. Nji, Zembî mə sá búúd mbiya məma yána lúu mə Yésus-Kríst muud ŋgwûd dí; a mə sá bwo mənywa, a sá ná bwə bág otátəlí ɔ́ búúd. Bwə bá cugə nəcé *Kríst, bən̄n̄ ka bá bæ mícî.

¹⁸ Nda í ká bæ ná wusúlə múúd ŋgwûd nyə á wush yí í á sá ná buud bəsh bwə bág nə intúgúlí ná, ntó námá, Zembî nyə ci ná buud bəsh básə otátəlí ɔ́ búúd nəcé sóólúgú tátəlí muud ŋgwûd nyə á sá yí. ¹⁹ Námə nda búúd bəsh bwə á mə bæ ósól ɔ́ mísəm nəcé sóólúgú málwə múúd ŋgwûd nyə a sá yí ná, ntó námá wə zhwog buud bwə bá bæ otátəlí nəcé sóólúgú mágwág múúd ŋgwûd nyə a sá yí.

²⁰ Zembî nyə á wá *mbwoomb məcəɛ shú ná iwushí í mpyáánzág. Nə ndeé, kúl sém í á mpyáánz yí, mpaam mə Zembî í á nyiŋgə mpyáánz ntɔ́ íwushî. ²¹ Mpaam mə Zembî í á mpyáánz ntɔ́ íwushî shú ná, nda sém í á ŋgə jwɔ́, í dúgə sá ná buud bwə bwəmag nə shwiy ná, mpaam mə Zembî í jwɔ́g ja gaád, ŋgə sá ná buud bwə bág otátəlí ɔ́ búúd; nə ndeé, sá mú nə ŋkul jee lág cugə á kandugə kandugə lúu mə Cwamba wúsú Yésus-Kríst dí.

6

Sá básə mimbimbə shú sâ í dúgyá nə misám yí

¹ Shé kág ci ná ji? Ye shé mə jəlá nə ŋgə kə nə *mísəm shwóg nə shwóg shú ná Zembî ŋgəg nə bul nyiŋgə sá shé mpaam? ² Mbô! Í ajəláyé nə bæ ntó! Shé á mə yə, shwiy dɔ́ŋg í á mə sá ná shé béégyág nə mísəm; shé é ka nyiŋgə ŋgə cugə mísəməd na ntədəlé? ³ Ngaá bi mə mpú nə sá bəsh buud sá á ŋgə duwan tɔ́ŋ buud ɔ́ Yésus wá, sá á mə yə námə nduwán wəŋgú? ⁴ Ntó ji ná duwanúlə sá á duwan yí, sá á yə, sən̄n̄ Yésus sá mú dɔ́w. Ntó mə ká ná, nda ŋkúl ayíyáág mə Sóón̄gú í á gwúmushi nyə ná, shé mə jəlá nə ka cugə cugə ágúgwáan. ⁵ Nəcə ná, ŋkí sá mə ci ná shwiy dé í músə shwiy dúsu, gwúmúlə yé í é bæ námə gwúmúlə wúsú. ⁶ Shé kágá mpu ná mbií búúd shé á dɔ́ fwo bæ yí í á bæ mbádúgá nə *Kríst ja nyə á yə kwólós dí yí. Í á s̄y ntó shú ná ŋkul mísəm mí á dɔ́ bæ nə ndí shédí mílám dí yí í shínúg kandugə, shé wúg mányámá mə mísəməd. ⁷ Mpugá nə muud mə yə yé, mísəm mí ányíngáyé ná jwú nə nyə. ⁸ Nda sən̄n̄ Kríst sá á yə ná, sá mə tédúgá nə sən̄n̄ sá é cugə námə. ⁹ Sá mə mpú nə nji Kríst nyə a gwúm yí, nyə abúle ná nyiŋgə yə, shwiy í cúgɛ ná nə ŋkul bii nyə. ¹⁰ Shwiy nyə á yə yí í á sá ná a béégyág nə mísəm ja ŋgwûd á kandugə; cugə á ŋgə cugə yí jisə shú mə Zembî. ¹¹ Námə mbií ŋgwûd wəŋgú, bi mə jəlá nə ŋwa bíméfwó nə bi á mə yə, shwiy dɔ́ŋg í á mə sá ná bi béégyág nə mísəm; nji bí ka ŋgə cugə shú mə Zembî, kwon̄ mə Yésus-Kríst dí. ¹² Sém í á jəláyé ná nə nyiŋgə jwú nə mənyúúl mún mə bá yə mání; mbô, *səm í á jəláyé ná nə sá ná bi dúg ŋgə bɛ iyéesh ya mənyúúl mún. ¹³ Kúgá ná dɔ́ balan nə ikúl í nyúúl bín dɔ́ sá olíŋḡí námə nda bí bí ná málwəá mə mísəm. Yidagá yə Zembî mənyúúl mún nəcé bi a shí yə, nə ndeé bi mú gwúm. Ntó, balanugá nə ikúl í nyúúl bín dúlə sá otátəlí. ¹⁴ Sém í abúlé ná nyiŋgə jwú nə bi; nəcé bí cugə ná íjwúga í məcəɛd, bi básə mpáam mə Zembî dí.

Sá básə mikwám mí cugə á tátəlí

¹⁵ Ntó wə jí? Sá sáág *mísəm nəcé sá músə mpáam mə Zembî dí, kú ná bæ íjwúga í məcəɛɛ

5:17 bən̄n̄ ka bá bæ mícî: Mat 19.28; 1Kr 6.2-3; 2Tm 2.12; Mbú 20.4, 6 5:20 4.15 5:21 6.23 6:1 3.5-8, 31; 5.20 6:2 6.6; 7.4 6:3 Gal 3.27; Kol 2.12; Tit 3.5; 1Pr 3.21; Mat 28.19 6:4 2Kr 5.14-15, 17; Gal 6.15; Kol 3.1-5, 10 6:5 Flp 3.10-11 6:6 Gal 5.24 6:9 Mis 2.27; Heb 9.25-28; 1Pr 3.18 6:11 Gal 2.19; 1Pr 2.24 6:12 12.1 6:14 5.2; Gal 5.18; 1Yn 3.6 6:15 6.1 6:16 Yuá 8.34; 2Pr 2.19

di? Mbô! Í ajáláyé nə bə ntó! ¹⁶ Ngaá bi mə mpú ná bí mə ká yə múúd mənyúul ná bi é də sá nyə məgwág, bí shwal bə málwaa mé? Bi búsə málwaa mə múúd bí mə sá mágwág nə ndí yé. Bí mə ká bə málwaa mə mísəm, mísəm mí kwaamb bí shwiy; bí mə ká bə málwaa mə Zembî, Zembî ci ná bí bí otátəlí ɔ búud. ¹⁷ Akíba nə Zembî nəcə yág í, bí á də bə málwaa mə cug mísəm; nji ja gaád í, bí a mə kənd milām mín myēsh njígúlá í ngó jííguləw buud bēsh yíid, njígúlá bí á lóg yí. ¹⁸ Bi a mə shwub nə mísəm, bí músə málwaa mə cug otátəlí. ¹⁹ Mə lás ná zhizhe lásúle á buud nəcə bi ádé leel gwág. Mwôw mə mpús í, bí á də balan nə ikúl í nyúul bín də cugə nda málwaa mə mísólúgú mí áduđaná, málwaa mə cug á kú bish məcɛɛ; zhúgúlá a cínəngú í á bə nə bí á də sá Zembî málwə. Jaá gaád í, ságá nə ikúl í nyúul bín í bég málwaa mə cug otátəlí; zhúgúlá a cínəngú í é bə nə bí é ngə cugə cug Zembî mə gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá ná ja bí á də bə málwaa mə mísəm yí, í áshígé də bə bí yímbəlí ná bi kəndug milām otátəlí dī. ²¹ Wáyé mfií bí á bə nə ndí ja jəɔng yí? Ngaá bi mú də gwág mísólúgú mín shwôn, nəcə mí á də bə myəɔng mi kənd múud nji shwiy dí myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembî mə yíl bí mánýámá mə mísəməd sá nə bí bég málwaa mə nə, bí mú ngə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námə nə cug á kandugə kandugə. ²³ Haaw, sém í kwaamb múúd shwiy, nji Zembî nywaa mə yó múúd cug á kandugə kandugə mpáam nyéd; a yáná gwo kwon mə Cwámba wúsú *Kříst Yésus dī.

7

Sá ngə sêy nə Zembî mbií ágúgwáan

¹ Bwaang, ja mə ngó lás nə bí yí, mə mpú ná mə ngə lás nə buud bwə mpú məcɛɛ wá. Ngaá bi mə mpú ná məcɛɛ mə də jwú nə muud nji ja múúd ngó ná cugə yí? ² Nda mudá, nkúmba cɛɛ í ngə laad nyə nə ngwúm yé té wēsh ngwúm ngó ná cugə yí. Nji, ngwúm mə ká yə, cɛɛ dɔəngú kú ná bii múdá. ³ Ntó ji ná, múdá mə ká ntɔ wúl njów báád ngwúm ná nə mísh í, bwə jəw nyə nə mudá

minəomb. Nji, nkí ngwúm mə yə, cɛɛ kú ná nyingə bii múdá; á ká ntɔ wúl njów báád í, a kú bə múdá minəomb.

⁴ Bwaang, jí námə mbií ngwúd wəɔngú shú dún, bí músə buud ɔ *Kříst, sá jəɔng í á mə sá nə bí bég mimbimbə shú sá í dúgyá nə məcɛɛ yí. Bi á mə ntɔ məbwə mə múud shúsúd, múúd nyə a gwúm yé. Í á sɔy ntó shú ná shé wúmóg Zembî mpumá*. ⁵ Nəcə, ja shé á ngə ná bɛ iyéesh í cug múúd yí, məcɛɛ mə á də shwambələ bəw-bəw iyéesh bísú. Bəw-bəw iyéesh bísú byəɔngú wə í á də ngə sɛy sádí ikúl í nyúulád, mpúmá a cínəng nyə á bə nji shwiy. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sá í dúgyá nə məcɛɛ mə á də bii shé mikwám má; ntó, shé mə wú mikwám myəɔngúd. Shé mú málwaa mə Zembî mbií ágúgwáan Nkənkə Shíshim ngó lwágulə shé yí, kú ná bə mbií á yág shé á ngə bɛ məcɛɛ nda mósə cilyá ná.

Ká məcɛɛ mə ngə kwíind ji

⁷ Shé kág ci ná ji? Məcɛɛ mə mə yidá bə *səm? Mbô! Í cúgé nə nkul bə ntó! Nji, məcɛɛ mə á mbəm bə kú bə, mə a shígé nywá mpu sá bwə jəw ná sém yí. Nəcə, cɛɛ í á mbəm bə kú ci nə mə ná: «Ci wo kú wímb sá nkán», mə a shígé nywá mpu sá bwə jəw ná iwímbúg yí. ⁸ Sém í á ngə zhií na mpéndí níid, í mú sá nə mə téédúg ngələ wímb isá mimbii mimbii. Məcɛɛ mə ká bə kú bə, sém mə yə. ⁹ Té wēsh mə á ngə ná bə kú mpu məcɛɛ yí, mə á ngə cugə. Ká, nji mə á ka zə mpu mpéndí yí, sém mú bān lúu, ¹⁰ mɛɛ mú yə. Mpéndí í á bə nə í kwáambug mə cug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹ Nəcə, sém í á ngə zhií mpéndíid, í mú jwángulə mə nə ndɛé í mú gwíílya mə.

¹² Sá ngwúdú, məcɛɛ máá mósə nkənkə sá, sá məcɛɛ mə ngó jii yí í njúl námə nkənkə sá, í njúl tətəlí, nkí nywa. ¹³ Ká, ye sá ányunywaá í mə yida bə sá shwiy shú dáamə? Mbô! Í cúgé ntó! Jí nə sém í á yida ngə zhií sá ányunywaá dí nə í zə gwíílya mə; ntó, mpéndí í mú sá nə sém í mpúyúg, í mpúg námə nyín nə wúsə mbiya bəw-bəw sá.

Cug mísəm í də wá múud mánýámád

6:17 Yuá 8.32 6:18 8.15; 1Pr 2.24 6:21 7.5; 8.6, 13; Zhk 1.14-15 6:23 5.21 7:2 1Kr 7.39 7:4 6.4; Gal 2.19 * 7:4 Mpumá nyəɔng wə misólúgú. 7:5 6.21 7:6 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6 7:7 4.15 7:7 Mbá 5.21; Mət 2.16-17; 3.6 7:8 1Kr 15.56 7:9 5.13 7:10 Ləv 18.5 7:11 Mət 3.13 7:12 1Tm 1.8 7:14 Sòm 51.7
7:15 Gal 5.17

14 Haaw. Sá má mpú ná mæcɛɛ mǎsə sâ á *shíshim, mæ mæ ngə ná bɛ iyéesh í cug múud, mæ jì kwám á *mísám. 15 Sâ gwáméfwó má ngó sá yí, mæ anɣê nə wámbələ gwo. Mə anɣê nə sá sâ má céél sá yí, nji sâ má ngó mpii yí, gwá wə má sá yí. 16 Nda jí ka bə ná sâ má ngó sá yí mæ anɣê nə cɛel gwo ná, mæ má ka dúg ná mæcɛɛ mǎsə jɔjɔ sâ. 17 Ntó, mæ ná dí ngó sá isâ má ngó sá yí, jísə sám í njúl mæ nyúúlúd yí. 18 Mə mpú búbálé ná nkul mæ sá mǎnywa yí í cúgé cug múúd jámud. Yéesh nə yéesh jân wə má jí nə nkul gwág yí; nji, kú nə nkul má sá mǎnywa má ngó cɛel sá má. 19 Ntó jí ná, mǎnywa má céél sá má, mæ asáyé mwo; nji mǎbôw má acéélé sá má, mæ yidá mpu sá mwo. 20 Nda jí ka bə ná mæ ngə sá sâ má acéélé yí ná, mæ dí ngó sá isâ, jísə sám í njúl mæ nyúúlúd yí. 21 Mə má ka kwey ná nyúl nkúl nyísə mǎdí cugud; nkul nyɔɔng wə í dɔ sá ná, ja jêsh má céél sá mǎnywa yí, mæ yida sá mǎbôw, 22 í njúl ná mæ ngə gwág nywa mæcɛɛ má Zembî mǎdí lâm dí cwû. 23 Nji mæ má kwey ná nyúl nkúl nyísə mæ nyúúlúd í ngó lumbuli nə isâ téduga wâm í ngó magulə yí. Nkul nyɔɔng í ngə sá ná mæ bág kwám á nkul mísám mí nə ndí mǎdí íkúl í nyúúlúd yí. 24 A nkúnkwónjúlə mæ e! Nyúúl ga í ngə kə nə mæ shwiyud. Zé e bá yíl mæ mága mǎnyámád e? 25 Yé Zembî, akíba nə wo kwonj mæ Cwámaba wúsú Yésus-Kríst dí!

Í mú ja gaád ná, fɛg nyâm í ngó sá ná mæ bág lwaá lú mǎcɛɛ má Zembî, iyéesh byâm byân í ngó sá ná mæ bág lwaá lú nkul mísám mí nə ndí yí.

8

Shíshim má Zembî wá ngó kyey nə mbúgula

1 Ntó, jaá ga di, buud bwó mú buud ó *Kríst Yésus wá bwó anyingáyé ná kwo bwəma nə intágulí í *mísám. 2 Nkul Nkɛnkɛ Shíshim jí nə ndí yí í má yíl wo mǎnyámá má mísámúd, wo abúlé ná kwo yə shwiy lú mísám, nəcə nkul nyɔɔng wə í dɔ yə múud mæ Kríst Yésus cug. 3 Mæcɛɛ má Moyîz má á

shígé bə nə nkul sâ ntó nəcə cug múúd í cúgé nə nkul bɛ mwo. Nji, Zembî nyə a shí sâ; nyə á nti Mwân yé zə jím bal búúd mísám. Mwân mú zə nwa nyúúl búúd ɔ mísám bí nə ndí yí, ná ndéé Zembî mú yə nyúúl nyɔɔngú intágulí í mísám. 4 Nyə á sâ ntó shú ná shé bág nə nkul mæ bɛ ótátəlí bêsh mǎcɛɛ má ngó jii wá, ná ndéé iyéesh í cug múúd ná dí í é ngə kyey nə shé, í é bə Nkɛnkɛ Shíshim.

5 Buud iyéesh í cug múúd í ngó kyey nə ndí wá, isâ í cug múúd wə bân bwá dɔ tâl shwóg yí. Bɔɔng Nkɛnkɛ Shíshim ngó kyey nə ndí wá, bwá dɔ tâl isâ í Shíshim shwóg. 6 Mpugá ná muud mæ bɛ iyéesh í cug múúd yé, mæshíné mé mǎsə nji shwiy*, í njúl ná muud mæ bɛ iyéesh í Nkɛnkɛ Shíshim yé, mæshíné mé mǎsə cug, nyə é cugə ná shee. 7 Nəcə wálə lúú iyéesh í cug múúd dí wúsə ifamuga ngólə fəm Zembî; í anɣê nə sá mæcɛɛ má Zembî mægwág, í cugé námá nə nkul bwelə sá mwo mágwág. 8 Buud bwó ngó bɛ iyéesh í cug múúd wá bwó cúgé nə nkul nywa Zembî lámud.

9 Ká bí bá bí anɣê ná bɛ iyéesh í cug múúd, bí mú ngə bɛ Nkɛnkɛ Shíshim, nəcə a njul bí mǎnyúúlúd. Muud cúgé nə Shíshim má Kríst yé, cugé múúd má Kríst. 10 Nji, nda jí ná Kríst njul bí mǎnyúúlúd ná, mǎnyúúl mán má é tɛem ngə yə nəcə mísám, *mishíshim mín mí é ngə nwa cug† nəcə Zembî nyə a má cɪ ná bí músə ótátəlí ɔ búúd. 11 Nkí bí bí nə Shíshim má Zembî muud nyə a gwûmushi Yésus yé, mpugá ná nyə e bá námá sá ná Shíshim yé wɔɔngú í gwûmúshíg mǎnyúúl mán mâ shwiy mǎni.

12 Nda jí ntó ná, bwaanɣ, mpugá ná shé búsə nə mpwálá, nji kú bə mpwálá ná shé ngóg nə nyingə bɛ iyéesh í cug múúd. 13 Nəcə, bí má ká ngə bɛ iyéesh í cug múúd hí, bí mæ bá yə; bí má ká yida ngə sá ná Nkɛnkɛ Shíshim ngóg nə gwílya misóólágú mǎnyúúl má dɔ sá myá, bí bá cugə. 14 Mpugá ná buud bêsh Shíshim má Zembî ngó kyey nə ndí wá, bwó wá búsə bwân ó Zembî. 15 Nəcə, Shíshim bí á lág yí í cúgé *shíshim í sá ná bí bág mǎlwaá,

7:18 Mat 8.21; Flp 2.13 7:23 Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11 7:24 1Kr 15.57 8:1 1.18; 5.1 8:2 3.27; 7.7-11 8:3 Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21 8:4 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25 8:6 6.21; Gal 6.8 * 8:6 8.6 Wa, shwiy dúsə béégyálə nə Zembî, kú bə zhizhe shwiy sá má mpú yí. 8:9 1Kr 3.16 8:10 Gal 2.20; 1Yn 3.24 † 8:10 8.10 Ból bwó ngə cɪ ná: «Shíshim má Zembî ngó yə bí cug». 8:11 2Kr 4.14 8:12 6.18 8:13 Gal 6.8; Ifz 4.22-24 8:14 1Yn 2.29-3.1 8:15 Mak 14.36; Gal 4.5-7

bí nyingə ɲgə cugə cug ífwaas yí. Bi á yida lág Shíshim í sá ná bi bág bwân ó Zembî yí; Shíshim wəɲɲ í yó shé ɲkul ná shé kímág ná: «Abba†, Dâ!» 16 Nkɛɲkɛ Shíshim nyəməfwó ɲgə námá lwágulə *mishíshim míshé ná shé búsaə bwân ó Zembî búbálé. 17 Nda jí ná shé búsaə bwân ó Zembî ná, shé búsaə námá nə kəwſ wə Zembî. Shénəɲ Kríst shé má bá kəwula mákəw, ɲkí shé ɲgə námá kəwula micúɲ myé. Shé ɲgə kəwula micúɲ myé shú ná shénəɲ bəsh bág ɲkəɲəwə máɲkəɲəwə mé.

Milwaná myâ mwôw má ɲgá zə má

18 Jugúlə shé ɲgá jug mwów mága dí yí í cúgé təw sâ ja má tédúgá bímbí Zembî mə bá sá ná shé ɲkəɲəwə yí. 19 Nəcə, Zembî mə bá zə sá ná buud búsaə bwân bé wá bwé mpúyúg. Ná ndéé, isâ byəsh Zembî nyə á té yí í ɲgá bwánd sâ jəɲɲú nə milâm ná jig-jig. 20 Nji, ja gaád íí, mól mánkul má ɲgə lwáfulə isâ byəɲɲ ná í ɲgág nə bɛ cug á kú nə shwóg kú nə shug. Isâ byəɲɲ dí í á vâɲ ná í ká biil mánkul məɲɲú, Zembî wə nyə a nyasulə byo cínəɲɲ. Nji, isâ byəɲɲ byəsh í ɲgə bwánd nə búgá ná 21 dúl jwówád Zembî mə bá yíl byo lwéfúlí jəɲɲú, nəcé lwéfúlí jəɲɲ í ɲgə caam. Ja Zembî mə bá yíl byo cínəɲɲ yí, í bá ka lág cug fulí bwân ó Zembî bwé ɲgá cugə yí nə məɲkəɲəwə bwé ɲgá ɲkəɲəwə má.

22 Sə má mpú ná, zə wóos kíkídiga, isâ byəsh Zembî nyə a té yí í ɲgə ná jug, ɲgə leegya nda mudá ɲgá kwi y minú ná a zə byá yé. 23 Í cúgé námá nji isâ byəɲɲú; təw sá bəɲɲ Zembî nyə a má yə Shíshim yé tâɲ məkagulá wá, sə ɲgə námá leegya ɲgələ bwánd fwála Zembî mə bá zə tâl sá cé bwân bé dí yí, fwála á bá námá zə yíl mányúúl mäsú mányámád yí. 24 Nəcə, Zembî nyə a má cug sá, nji sâ jəɲɲ í afwóyé ná nyîn, sə ɲgə ná bwánd bwándúg nə búgá. Sâ múúd ɲgá bwánd nə búgá yí, á ká dúg gwo, ye nyə é kwo ná bwánd? 25 Nda jí ná, sâ sá aɲgê nə dúg yí, sə ɲgə bwánd gwo nə búgá ná, sə ɲgə bwánd gwo nə jísów.

26 Námá mbií ɲgwûd wəɲɲú, Nkɛɲkɛ Shíshim ɲgə námá kwínd sə tag dúsú; sə ádé mpu sâ í jí ná sə gwáámbug Zembî májəgula mäsú yí. Nji, Nkɛɲkɛ Shíshim nyəməfwó má də jəgula shú dúsú, də leegya mbií míleegya íciyá í ləsú bísu í cúgé nə ɲkul féég yí. 27 Zembî nywáá muud má də bigas ísâ í lâm yé, á də mpu ísâ Nkɛɲkɛ Shíshim má də gwáámbug cínəɲɲ yí; nəcé Nkɛɲkɛ Shíshim ɲgə jəgula shú óbúgula námá nda Zembî mə jí ná.

Zembî jí cugye

28 Sə má mpú ntəg ná Zembî má də sá sâ jəsh í shúgúlág ɲkí nywa shú búúd bwé céel nyə wá, buud nyə á jəw téduga yéd wá. 29 Nəcə, buud Zembî nyə á bwey fwo tééd mpu wá, nyə á bwey féesh bwo ná bwé bɛɛlag Mwân yé, Mwân yé bág cúmbá á zhwoɡ omínyəɲú. 30 Buud nyə á bwey féesh ntó wá, bwó wə nyə á jəw wá; buud nyə á jəw wá, bwó wə nyə á ci ná búsaə otátəlí ə búúd wá; buud nyə á ci ná otátəlí ə búúd wá, bwó wə nyə á yə gúmá wá.

Sâ cúgé nə ɲkul yíl shé céelí má Zembî dí

31 Shé kág ná nyingə ci ná jí? Nkí Zembî ɲgə kyem sâ, zə jí nə ɲkul nyingə lúmbulí nə sá? 32 Nyə a shígé jagulə fwámé Mwân yé, nyə a kəenzh nyə shú dúsú. A tééd fwo kəenzh Mwân yé, ɲgáá ná nyə é kwádulə yə sá isâ byəsh ashwá? 33 Zə jí nə ɲkul shwəman búúd Zembî má féesh wá? Nɡáá Zembî nywáá nyə a má bwey ci ná búsaə otátəlí ə búúd? 34 Zə jí nə ɲkul sámb bwo ləsú? Nɡáá Yésus nyə a shí yə; bul nyingə bə ná, nyə a shí gwúm, a njul Zembî dí mbwə məncwúm, a ɲgə jəgula shú dúsú. 35 Jí jí nə ɲkul sá ná sə béegyág nə céelí Zembî ɲgá céel sə yí? Ye *incwaw í ntəg, ye yágúwó, ye cúwúlí, ye zha, ye məbúwa, ye isâ í áwuəwəwə, ye shwiy ná bwé gwú sá? 36 Nɡáá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Shwiy í ɲgə wáámbug sə jwów dəsh nəcé wo. Bwé dúg sə nji nda itəw bwé ɲkág nə ndí ná bwé ká cígə yí.

† 8:15 Abba: Ciyá ní í ká ná Dâ. 8:17 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 § 8:17 Kəw á jəɲ isâ Zembî nyə á kwəməsa shú bwân bé yí. 8:18 2Kr 4.17 8:19 Kol 3.4; 1Yn 3.2 8:20 Mət 3.17-19 8:23 2Kr 5.2-5; Ifz 4.30 8:24 2Kr 5.7; Heb 11.1 8:25 2Kr 4.18 8:27 Sôm 139.1 8:28 Zhb 2.10; Ifz 1.11 8:29 Kol 1.18; Heb 1.6 8:30 1.7; 5.2; 2Te 2.13-14 8:31 Iza 50.8-9 8:31 Sôm 118.6 8:32 5.8; Yuá 3.16 8:34 4.25; Mis 2.33; Heb 7.25; 1Yn 2.1 8:35 2Kr 5.14 8:36 Sôm 44.23; 2Kr 4.11 8:37 1Yn 5.4-5

³⁷ Nji, sá ngə jág bul ntə isâ íni byêsh. Nəcə muud ngə cɛel sá yé ngə sá ná sá ngəg nə ntə. ³⁸ Mɛɛ mə ngə ntəg mpu búbálé ná gúl sá cúgɛ nə ŋkul béég sá nə cɛelí Zembî ngə cɛel sá yí: tɔɔ shwiy, tɔɔ cug, tɔɔ *wəngəles, tɔɔ isâ í ngə wá buud mányámád yí, tɔɔ cug ga, tɔɔ jɔɔng zág yí, tɔɔ isâ í ngə ntə buud ŋkul yí, ³⁹ tɔɔ mənkuł má gwôw, tɔɔ mɔɔng má shí, tɔɔ gúl sá Zembî nyə a té yí, kú nə tɔɔ sá jí nə ŋkul béég sá nə cɛelí Zembî ngə cɛel sá kwonj mə Cwámba wúsá *Kríst Yésus dí yí.

9

Izarəyêl jí féeshá má Zembî

¹ Námá nda má jí múúd má *Kríst ná, búbálé wá má zə lás éga, mə abwíngé ijǒǒ; lâm wâm Nkɛŋkɛ Shíshim ngə kyey nə ndí yí í ngə magulə ntó. ² Mə ngə ci fwámé ci ná lâm cúgɛ bwɛle bə mə ná shɛɛ, mə jí nə məma máɛɛy mə lâm má ngə kə nji shwóg nə shwóg. ³ Mə jí námá nə ŋkul jee magulə ná məmɛfwó bág nə məzhúngúlú, ná mə wə yídag béégya nə Kríst shú bwááŋg wá kúl búúd má á zə byêl byélé á shí ga yí. ⁴ Bwá, bag ó *Izarəyêl, Zembî nyə á ŋwa bwo tâŋ bwân bé, a yə bwo mənkaŋwə mé, a sá isɔ nə bwo, a yə bwo məcəɛ mé, a yə bwo zhií ná bwá dúg yə nyə gúmá, a kaag bwo mənkaagá mé. ⁵ Bwá wá bí nə ímpáábá í á fwɔ ibɛend, mpwonj buud nyánúđ wá Kríst nyə á zə byêl byélé á shí ga yé, nyə, Zembî mə ntə sá jêsh yé, á jəla nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

⁶ Ntó cugé ná ŋkaagá má Zembî í á má yə íyíy-yíy, mbô. Í yidá bə ná, mpwonj buud Izarəyêl nyêsh dí nyísá fwámé Izarəyêl; ⁷ nyêsh tɛɛm námá bə mpwonj buud má *Aburaham, nyêsh dí nyí fwámé bwân bé. Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Wá *Izaag wá mpwonj buud má á kaag wo í bá zhu yé.» ⁸ Ntó má ké ná, bwân múúd mə byá nə yéesh jé á muud wá, bwó dí básá bwân ó Zembî; bɔɔng á byá nə ŋkaagá má Zembî wá, bwó wá básá nyə fwámé bwân.

⁹ Nəcə Zembî nyə á kaag ná: «Mə bá nyinğə zə námá mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudûm.»

¹⁰ Í cúgɛ námá nji bímbí má ngə ci ni. Gúl sá í á bə ná, Rəbeka bá mpáábá jísú Izaag bwá mú bə nə bum lə máwáás. ¹¹ Í á ka bə, bwân kú fwo byêl, bwá kú fwo sá tɔɔ mánywa tɔɔ məbôw, Zembî mú sá ná tédúgá yé í bwámag. Nəcə tédúgá yé í də bə nji nda nyámɛfwó mə féesh ná. ¹² A də féesh múúd, kú bə ná muud nyə á mə fwo sá mísóólúgá, nji muud á cɛél jôw yé, a jôw. Ntó, nyə á ci nə Rəbeka ná: «Mwân acúmbá mə bá bə mwân á ntombú lwaá.» ¹³ Gwə wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Mə á cɛel *Yákwab, mə mpii Iso».

Zembî cugé nə olíingí

¹⁴ Ntó má ké ná jí? Ná Zembî jí nə olíingí? Mbô! Í cúgɛ ntó! ¹⁵ Mpugá ná nyə á ci nə Moyíz ná: «Nyɔɔng má é cɛel gwág ŋkúnkwónúłə yé, mə gwág; nyɔɔng má é cɛel gwág cey lámúd yé, mə gwág.» ¹⁶ Ntó jí ná Zembî má də féesh múúd nə lâm íŋkúnkwonj, kú bə nəcə muud bálə nə yéesh, ŋkí ntəg ná muud bulúlə yímə. ¹⁷ Sá jɔɔng wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná Zembî nyə á ci nə Farawôn ná, «Mə a tâl wo njwú-buud shú ná mə lwóyá ŋkúl nyâm wódí, jínə dâm jwɔg shí nyêsh.» ¹⁸ Ntó jí ná Zembî má də sá ná, muud á cɛél gwág ŋkúnkwónúłə yé, a gwág; nyɔɔng á cɛél sá nə a bág nə núnj yé, a sá.

Zembî jí fəlí nyádí míféeshád

¹⁹ Wo é ci na ná: «Ká nəcə jí Zembî mə nyínğə də jum búúd yí? Nəcə, zə jí nə ŋkul ləl lúu nə cígúlá Zembî má ŋwa yí?» ²⁰ Eéékýé, yé mwá muud! Wo wá zə ná wó kaad nə Zembî? Ye mpii nyí nə ŋkul ci nə muud nyə á mə mɛ nyə yé ná: «Nəcə jí wo á mə mɛ mə ntúga yí?» ²¹ Nkí ntəg ná ye mɔɔl məmپی cugé nə zhií ná a mɛg isâ í gúmá, mɛ námá zhizhe ísâ nə yagá jé ŋgwúd nə ŋgwúd?

²² Zembî nyə á cɛel lwóya mpimbə jé nə ŋkul nyé; nji, buud í á bə ná a jánguləg

8:38 Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22 **8:39** 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 **9:2** MmN 32.32 **9:4** bag ó Izarəyêl: MmN 4.22; Ozé 11.1 gúmá: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isɔ; Mət 17.7; MmN 24.7-8 məcəɛ; MmN 20-24 mənkaagá: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 **9:5** 15.8; MmN 3.6, 15 Kríst: Mat 1.1; Rom 1.3-4 **9:6** 3.3-4; 2.28-29 **9:7** Mət 21.12; Mat 3.9 **9:8** Gal 3.7; 4.23 **9:9** Mət 18.10, 14 **9:10** Mət 25.21-23; Rom 11.6 **9:13** Mal 1.2-3 **9:14** 3.5; Mbá 32.4 **9:15** MmN 33.19; Mat 20.1-15 **9:16** Ifz 2.8 **9:17** MmN 9.16 **9:18** MmN 4.21; 7.3; 9.12; 14.4; 1Pr 2.8 **9:20** Iza 29.16; 45.9 **9:21** Zhe 18.6; 2Tm 2.20 **9:22** 2.4, 8 **9:23** 5.2

nə zhwuŋá wá, nyə á yida jísəw bwo kú lámusa. ²³ Nyə a jísəw bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúd wá bwé mpúg bímbí á jí nə milwané yí, bwó buud nyə á bwey kwəməsa né a bá yé mílwané myəəŋg wá. ²⁴ Buud bəəŋgú, jísə sá buud nyə á jəw wá. Nyə á jəw ntəg sá, kú bə nji wúlə *Oyúden dí, nyə a jəw námá buud íkúl ishúsúd. ²⁵ Jí námá nda nyə á ci kálaad má Ozê dí ná; ná: Kúl búúd í á shígé bə kúl jām yí, mə bá jəw gwo ná kúl jām; buud má á shígé bul cēel wá, mə jəw bwo ná wəabábə.

²⁶ Námá kúkúl nyə á ci nə bwo ná: bí cugé kúl jām yí, bwé bá jəw bwo cínəŋg ná bwān ó Zembî á kuwô.

²⁷ Izayí nyə a shí námá bwú ŋkágú shú *Izarəyêl ná:

Buud ɔ Izarəyêl tɛɛm bulya nda shɛ á m̃əŋ, Zembî mə bá cug nji búbaalê.

²⁸ Nəcə, Zembî mə bá sá sóólúgú nyə á ci yí wa shí gaád; a bá casulə wə ná m̃əŋ kú bwānd.

²⁹ Jí námá nda Izayí nyə á bwey ci ná, ná: nda nəcé Cwám̃ba á ŋkul nyêsh lúgələ sá búbaalé bwān, ŋki sá á má zə bə nda Sódóm, námá nda Gomor.

³⁰ Shé kág ci na né jí? Shé má ci né íkúl í cugé Oyúden yí, í á shígé ŋgə sə zhí ná Zembî cíg ná búəsə otátəlí ɔ búúd; nji, Zembî má ci né búəsə otátəlí ɔ búúd nəcé bwé jéégúlə míkwon wá Yésus. ³¹ Ká Oyúden b̃əŋ bwé á ŋgə sə ná bwé bə otátəlí nə baagulələ máccɛɛ; nji, bwé áshígé bə. ³² Bwé á shígé ka bə otátəlí nəcé jí? Nəcə bwé á shígé ŋgə bwānd ná bwé é bə otátəlí nəcé jéégúlə kwon wá Yésus. Bwé á ŋgə táduga ná bwé é bə otátəlí nəcé ŋgələ sá misóólúgú; bwé á ka bw̃im kwóógú lú mábəəgúd, ³³ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Dugá! Mə má bw̃ig kwóógú lú mábəəgú Siyôn*

kwóógú í é də búlal búúd yí.

Nji, muud mə jéég kwon cínəŋg yé

nyə abúle sámba.

10

Zembî má cug múúd yêsh mə búgula yé

¹ Bwaəŋ, mə ŋgə bul j̃i ná Zembî yég *Oyúden cug, gwé wé má jí nyə májəgula m̃am dí yí. ² Jí búbálé ná bwé á má mpu wá mílúú ázembî dí, mə jee námá mpu bwiing ntó. Nji, bwé ŋgə wá mílúú nda wəancímncím, kú mpu ís̃ə bwé jélá nə mpu yí. ³ Jí ná, bwé ampúyé gwág váál Zembî má də sá ná muud bág tətəlí yí, bwé á má ka ba nyāŋ zhí shú ná bwé bág otátəlí mísh má Zembî dí. Bwé á má yida sá míŋgáádə nə otátəlí ó Zembî. ⁴ Jí ná, iséy máccɛɛ má á ŋgə cēel sēy yí, *Kríst wé nyə á zə casulə byo shú ná muud yêsh mə *búgula yé, Zembî cíg ná a jí tətəlí muud.

⁵ Í njúl ná, shú bálə tətəlí nəcé máccɛɛ, Moyíz nyə á cilə ná: «Muud yêsh mə báágúlə máccɛɛ yé, nyə é *dúg cug nəcé máccɛɛ.» ⁶ Nji, shú bálə tətəlí muud nəcé búgá, cilyá wúsə ná: «Nda ci wódí lámúd ná: zé má bá bád kə jəŋud?» Ntó jí ná wó cēel ná Kríst nyíŋgəg shulə. ⁷ «Nda námá b̃əɛg ci ná: zé má bá shulə kə mínj̃im?» Ngaá Kríst nyə a shí bwey wú mínj̃im? ⁸ Micilyá myáá mí ŋgə ci ná: «Lāŋ wí wo kúnə-kúnə, wí wódí mpud, wí wódí lámúd». Lāŋ wəəŋg wé sə ŋgə cúndə yí, lāŋ í ŋgə jíŋguli buud búgá yí. ⁹ Jí ná, wó ká lās nə mpu wó ná Yésus jí Cwám̃ba, wo búgula nə lâm wó ná Zembî nyə a gwúm̃ashi nyə, wo dúg cug. ¹⁰ Jí ntó. Muud má də búgula nə lâm, Zembî mú ci ná a jí tətəlí muud; muud lās nə mpu, Zembî mú yə nyə cug. ¹¹ Nəcə Micilyá mí ŋgə ci ná: «Muud mə jéég kwon nyádí yé nyə abúle sámba.» ¹² Ntó jí ná mwā Yúden nyə aŋgə nə salan nə mwā Gərêk; bēsh bí nə Cwám̃ba ŋgwūd. A də bwádan nə buud bēsh bwé jəw nyə wá zhwog zhwog íbwádán. ¹³ Micilyá mí ŋgə ci ná: «Muud yêsh mə bá kám̃b Cwám̃ba yé, a bá dúg cug.»

¹⁴ Ká ntədəlé búúd bwé é kám̃b Zembî, bwé kú fwo búgula nyə yé? Ntədəlé bwé é búgula, bwé kú fwo gwáduga lāŋ yé yé?

9:24 1.16; 10.12 9:25 Ozê 2.23; 1Pr 2.10 9:26 Ozê 1.10 9:27 Iza 10.22-23 9:29 Iza 1.9 9:30 10.20
 9:31 10.2-3 9:32 4.4-5 9:33 Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8 * 9:33 Siyôn: Nyə á bə məmə mbún bwé á lwəŋ ngwála á Yurúsələm cínəŋg gwów yí. 10:1 9.1-3 10:2 Mis 22.3 10:3 1.17 10:4 Gal 3.24-25 10:5 Ləv 18.5; Gal 3.12 10:6 Mbá 30.12-14 10:9 1Kr 12.3; Flp 2.11 10:11 9.33 10:12 3.22 10:13 Zhu 3.5 10:15 Iza 52.7

Ntədəlé bwá é gwáduga lán yé, kú nə muud mə cündə yé? ¹⁵ Ntədəlé múúd nyə e cündə, Zembî kú fwo lwâm nyə yé? Micilyá mí ngə mpu ci ná: «A mán jɔjɔ məkuú ná ndeé məkuú mə búúd bwá ngə kyey nə jɔjɔ lán wá e!» ¹⁶ Ká, buud bēsh dí bwá á magulə Jɔjɔ Kéel. Jí námə nda Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwám̄ba e, zó nyə a *magulə lán sá á ngə kyey nə ndi yé?» ¹⁷ Í njúl ná búgá í d̄u zhu lán múúd mə gwág yíid; lán wəɔng wá Kéel mə Kríst.

¹⁸ Mə ngə ka shílá ná: Ye Oyúden bwá á shígé gwág lân wəɔngú e? O! Bwá á shí dí gwág í? Ngaá Micilyá mí ngə ci ná:

Buud bwá á shí gwág məkál shí ga nyēsh d̄i; obwiingye ɔ lán iciyá byán í á shí kə ná ndeé kə kumə íjumə í shí byēsh d̄i.

¹⁹ Ká mə nyiŋgə námə jí ná: «Ye bag ɔ *Izarəyél bwá á shígé wám̄bulə gwág? Bwá á shí yida gwág. Ngaá ná Moyíz nyə a shí bwey jaaw bwo nda Zembî nyə a lás ná, ná: Mə bá sá ná bi sáág bóól búúd wú,

í njúl ná bwá cúgə námə fwámé lwon búúd, Mə sá ná bi f̄imug lwon búúd jí kú nə fag yí.

²⁰ Izayí nyə a bále námə lás ná, Zembî mə ci ná:

Buud bwá á shígé ngə sɔ mə wá bwá á kwey mə.

Bəɔng bwá á shígé ngə jí mə təɔ s̄a wá, mə a sá ná bwá mpúg mə.

²¹ Nji, shú bag ɔ Izarəyél, á ci ná Zembî mə ci ná:

Mə má téég məbwə jwəw ncindí ngələ jəw bwo,

bwá kúl búúd á məlwə, kúl búúd á miŋgáádá.»

11

Zembî nyə a shígé myaas kúl búúd jé

¹ Má shílá ná ná, ye Zembî nyə a má myaas kúl búúd jé e? Mbô! Í cúgə ntó! Ngaá mə jí mwân *Izarəyél, mwân á mpwon buud mə *Abraham, bəend mə Bəŋzhamé d̄i? ² Zembî nyə amyáásé kúl búúd jé nyə á bwey féesh yí. Ye bi mə jág s̄a Micilyá mí ngə bwiing shú mə Eli ja nyə á shwáman Izarəyél wá Zembî yí? ³ Ná Eli nyə á ci

ná: «Cwám̄ba, bwá má shîn gwú *búúd ɔ mícúndá bwô, bwá shîn caam *wálatâr bwô; mə má lúg fwó, bwá ngə námə sɔ né bwá gwú mə.» ⁴ Nji, Zembî nyə á bəsa nə nyə ná jí? Ngaá nyə á ci ná: «Mə á kənd buud otóshin zangbá koogú shú dām məmэфwó, bāŋ bwá á shígé bwele kúd məbwón shí né bwá yə Baal gúmá.» ⁵ Námə mbií ngwúdu wəɔngú, gúl bábaalé buud Zembî nyə a féesh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád. ⁶ Nyə a féesh bwo mpáam nyéd, í á shígé bə né bwá á fwo sá wúl jɔ sóólúgú; í ká bə s̄a mísóólúgú, mpaam kú ná bə mpaam.

⁷ Ntó má kó ná jí? Ná s̄a bwān wá Izarəyél bwá á ngə sɔ yí, bwá ábíyé gwo; nji bábaalé Zembî nyə a féesh yí, gwé wá mə bií gwo. Bóólúgá bāŋ bwá á sá miŋgáádá ⁸ námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,

zə wóós múús í

bwá bág minjimbúlá,

mísh mán mə bág kú dág,

məlwə mán mə bág kú gwág.

⁹ Dávid mə ci námə ná:

Iseŋgyá í dæg byán í bág bwo láám̄b,

í bág bwo wód, bwá bílúg ná ndeé,

bwá bāg lág myána mí jálá nə bwo myá.

¹⁰ Mísh mə bág bwo yídúgú nə yídúgú

nə ndeé bwá ngəg nə jújufə nda wəancím-ncím;

sáág ná bwá jig mányámád kú yəwula.

¹¹ Má shílá ná ná, Ja *Oyúden bwá á sandula ntáni yí, ye bwá á bála mbəɔgú á kandugə?

Mbô! Í cúgə ntó! Iwushí byán í á má yida s̄a ná Zembî cugug ikúl ishús, á cug byo shú

nə Oyúden bwá sáág wú. ¹² Dugá, iwushí

Oyúden bwá á wush yí í á sá ná buud ɔ

shí bwá bígúg; bálúlə bwá á bál yí sá ná

ikúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bó ntáni,

ŋkəmusa nə ja Oyúden bēsh bwá bá magulə

*Kríst ná ndeé bwá *dúg cug yí.

¹³ Yésus nyə á lwám mə né mə bwiingug

ikúl í cúgə Oyúden yí Kéel dé. Ntó, mə jaaw

bi buud cúgə Oyúden wá ná mə ngə gwág

nwya iséy byām byəɔngú. ¹⁴ Mə ngə gwág

byo nywa ntó nəcé mə jí nə búgá né mə e

shwambulə bag dām Oyúden ná bwá sáág wú ná ndeé bóól wá cínəngú bwá mú dúg cug. ¹⁵ Yílúla Zembî nyə á yíl bwo málánúdí yí í á sá ná buud ɔ shí bēsh bwá bííg zhíí bwá kwámbulá nə nyə. Í tééd ná bæ ntó, ɲkəmusa nə ja bwá bá nyiŋgə zə məbwə mə Zembî dí yí. Ngaá í bá bæ bwo nda bwá mə gwúm gwúmúg í!

¹⁶ Ja múúd mə sá ná, buléd á tééd sá nə mpumá á mə mwáágulə yí, a kənd gwo koogú shú mə Zembî yí, ɲgaá ná a mə kənd mpúmá nyēsh koogú shú mə Zembî í? Í ká bæ ná mikɔ́l mí líí mīsə sá mə Zembî, ɲgaá ná məbwə mə líí jəŋg mə é bæ námá Zembî isá byé? ¹⁷ Sá ɲwágá ná bwān ó Izəryél nda olivyé Zembî nyə á bə yé. Zembî nyə á ka fēy mól məbwə mə líí jəŋgá, a mú kə ɲwa wo, wo ɲjúl mbwə á olivyé nyə á kə ntó yé, a zə fəen kúl nyə á fēy məbwə nyádí olivyé dí yí. Wo músa námá ɲgə ywó məkúl mə ɲgə bád wú mikɔ́l mí líí jéd má. ¹⁸ Wo ajáláyé nə sá ɲkwámá nə fwámé məbwə mə líí, wo dí ɲgə ɲkēny mikɔ́l, mikɔ́l wə mí ɲgə ɲkēny wo. ¹⁹ Wo é ci ná: «ɲgaá ná nyə a fēy məbwə mə líí shú ná mɛɛ mə fáánwog cínəng?» ²⁰ Jí mpu bæ ntó. Zembî nyə a wéég məbwə mə líí nəcə mə bálə kú nə búgá; wɛɛ mə ka ntág ɲwa jiya nəcə wo bálə nə búgá. Nji, wo kú bɛɛg ɲkēny nyúul, yidagú bæ nə fúndúgú. ²¹ Zembî tééd fwo bæ kú jagulə fwámé məbwə mə olivyé yé, wɛɛ wə nyó é jagulə yé? Wo ó bey! ²² Dúgúg ná Zembî ji nə jə lám, a ɲjúl námá nə ɲkúd. A ji nə ɲkúd shú bəŋg bwá á mə búla wá; a ɲjúl nə jə lám shú dwō, ɲkí wo ɲgə kə shwóg nə ɲgélə jéég nyúul jə lám jé jəŋgád; ɲkí ntó dí, a bá námá fēy yíl wo. ²³ Bəŋg bwá á búla wá bāŋ íí, bwá ká yəw cug ján á kú nə búgá, Zembî ɲwa bwo, nyiŋgə fəen kúl bwá á fwo də bæ yí, nəcə a ji nə ɲkul mə sá ntó. ²⁴ Wɛɛ muud wó á bæ mbwə á olivyé nyə á kə ntó yé, Zembî nyə á kə fēy wo zə fəen nyádí olivyé dí kúl wó áshígé byél yí. ɲkámúsá ná á sá ntó nə wo, ɲkəmusa nə bəŋg bwá bwey bæ məbwə má líí jəŋg wá. Ngaá ná nyə e bá námá zə nyiŋgə fəen bwo kúl bwá á byél yí?

Kúl búúd Izəryél jēsh í bá dúg cug

²⁵ Bwaŋg, mə acéélé ná bi jágúg jəjə yuug Zembî nyə á ɲgə baagulə shwoó dí ga, bi a bá dúg ná bi mə bul bæ nə fəg. Jí ná, bóól bwān ó *Izəryél bwá bá námá bæ ɲji miŋgáádə miŋgáádə ná ndeé kə wóós ja bíl íkúl byēsh í bá kə wə Zembî yí. ²⁶ Ntó, kúl búúd Izəryél jēsh í mú námá bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, nəó:

Muud mə bá zə yíl búúd mányámád yé mə bá zhu Siyôn*.

A bá zə jímbal bag ɔ Yákwab cug ján á kú bísh Zembî.

²⁷ Sə mə bá sá nə bwo wə ní.

Mə bá sá gwo ja mə bá yíl bwo *misəm myán yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ɲgə ban Jəjə Kéel ná, Zembî ɲgə ɲwa bwo nda mizhízhíŋ myé, sá jəŋg jí shú mfíí wán; ɲji, nda nyə á bwey fēésh impáámábə byán ná, á bul cɛel bwo.

²⁹ Mpugá ná Zembî nyə ádé nyiŋgə déég sá nyə ámə yána yí, a kú nyiŋgə cénd ɲjúwúlú nyə ámə jəw múúd yí. ³⁰ Nəcə, yág íí, bi a sá Zembî məlwə. Nji, kídíga, a mə gwág bí ɲkúŋkwónúla. A gwág bí ɲkúŋkwónúla ntó nəcə Oyúden sálə nyə məlwə. ³¹ Nə ndeé, bwá ɲgə sá Zembî məlwə ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námá nda nyə á gwág bí cey lámúd ná. ³² Nəcə Zembî nyə a fad buud bēsh íbyeshed shú ná a bāg námá gwág bēsh ɲkúŋkwónúla.

Shé gúmálúgá Zembî

³³ Oó! A nyāŋ məma fwo múúd ná ndeé Zembî e!

A fəg nyé nə mpúyá yé í mə lal ɲkúl e!

Muud cugé nə ɲkul shwánzələ mícígálá myé, muud cugé nə ɲkul bigas íyuug á mə yígula yí.

³⁴ Micilyá mí ɲgə mpu ci ná:

Zə nyə a mə ná fwo mpu tédúgá mə Zembî?

ɲkí ná, zə nyə á mə bwelə cwīny nyə?

³⁵ Zə nyə a mə fwo yə Zembî sá

shú ná a kág ɲgə bwánd ná

Zembî nyíŋgəgú yə nyə yé?

11:16 Ilɲ 15.19-21 **11:17** Ifz 2.11-13 **11:18** Yuá 4.22 **11:20** 1Kr 10.12 **11:25** Mat 24.14; Yuá 10.16

11:26 Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34 * **11:26** Siyôn: Nyə á bæ məma mbúŋ bwá á lwə ɲgwála á Yurásələm cínəng gwów yí. **11:29** 3.3-4; 15.8 **11:32** 3.22; Gal 3.22 **11:33** Zhb 11.7; Sòm 139.17 **11:34** Zhb 15.8; Iza 40.13

11:35 Zhb 41.3 **11:36** 16.27; 1Kr 8.6

36 Nacé, sâ jêsh í zhu wá Zembî; nyə wá má sá ná sâ jêsh í bág; sâ jêsh jísé yí, jísə shú dé. Gúmá bág nə nyə kandugə á kandugə. Amen.

12

Yálə Zembî nyúul (Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

1 Nə ndéé bwaanğ, nda Zembî má gwág sə cey lámúd nə, mə bándúlá bí nə bi yánag mənyúul mán tâŋ *mətúnuga mâ mikuwó, mətúnuga yálə Zembî, mətúnuga nyə é gwág nywa má. Ntó ji yálə Zembî gúmá fwámé yə.

2 Kúgá bə məfúlú mâ cug ga; yidagá bíd nə Zembî céndúg bî, a yág bí fug ágúgwáan, bi dág mpu sâ á ngə jii yí; ntó ji nə sâ jíŋkí nywa yí, sâ í jála yí, sâ jí kú nə tɔɔ lág yí.

3 Nda Zembî nyə á sá mə mpaam ná, mə lás nə muud yêsh á gwoonğ jín; má ci ná, muud kú bul gúmal nyáméfwó ntɔ mínji. Muud yêsh ŋwág nyáméfwó nda á jí ná, bə bímbí lə búgá Zembî nyə á yə nyə yí. 4 Mpugá ná muud ji nə nyúul ŋgwúdá, í njúl ka bə nə ikál ŋkí bulya; ikál í nyúul byəonğ byêsh í ádé sêy séy ŋgwúđ. 5 Námə mbií ŋgwúđ wəonğá, sə má tɛem bə ŋkí bulya, sə bêsh sə básə seɛŋgyá nyúul ŋgwúđ dî wá *Křist, sə bêsh sə ngə bə leedyá nda ikál í nyúul muud.

6 Zembî nyə á ngə yə sâ isâ í yána byé nə jɔ lám, isâ í yána byəonğ básə mimbii mimbii. Ŋkí Zembî mə yə múúd ŋkul nə a cúndág mícúndá, muud wəonğ cúndág nə bímbí lə búgá á jí nə ndí yí. 7 Nyəonğ jí nə a dág sêy nə bóól yé, a séyúg; nyəonğ jí nə a dág jígúli yé, a jígúlig; 8 nyəonğ jí nə a dág bándulə búúd yé, a dág bándulə; nyəonğ jí nə a dág sá yána yé, a də sá dwo nə lám ŋgwúđ; nyəonğ mə də tɔw shwóg kyey nə bóól yé, a dág bə nə zény ja á dá kyey nə bwo yí; nyəonğ mə kwíínd íŋkúŋkwónúłə i búúd yé, kwííndúg bwo nə məshusug.

Mbúgula mə Yésus má jəlá nə cɛel múúd yêsh

12:1 6.13; 1Pr 2.5 **12:2** Ifz 4.22-24; 1Te 5.21 **12:3** 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 **12:4** 1Kr 12.27
12:6 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 **12:7** Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7 **12:9** 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbú 3.15 **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2 **12:14** Mat 5.44 **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39 **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44 **13:1** Mis 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbá 13; 20.4
13:1 Mik 8.15-16

9 Ciiłagá cɛelí jí kú nə məkəŋ yí. Mpiigá məbôw, nywílyágá nə mənywa. 10 Dugá bə nə mácey mpádúgá nyín nda omínyonɔŋú bwə ngə ciila wá. Muud yêsh sɔɔg nə nyə wá búlug də gúmal bóól búúd. 11 Séyúgá nə Cwámba mbií á ná bibibi, kú sá íłəm, njí zény nə zény. 12 Bi məjəlá nə bə nə məshusug nəcé bí ngə bwánd nə búgá nə Zembî mə bá sá bí mənywa; bí mə ká bwəma nə *incwaw í ntug, bí jísów; bi ɔ sá kááfə məjəgula. 13 Dugá kwíínd búúd ɔ Zembî bwə ngə jii kwííndyá wá, bi də sɔ nə bi dág lág ójón bídí mínjów.

14 Dugá bwádan nə buud bwá lwágulə bí cúwúli wá; dugá bwádan, bi kú lweem. 15 Búúd bínón njúl wá bwə ka bə nə məshusug, bí nyii məshusug məonğád; bwə ká bə nə yé, bí jii námə yé dəonğ. 16 Dugá bə cúnğ mpádúgá nyín. Kúgá də bə isâ í álal-ŋkul; yidagá bə byəonğ básə ŋkwónə á muud yêsh yí. Muud kú bɛɛg bə nə tádúgá nə nyáméfwó wá má búł bə nə fug.

17 Bi kú də bweel məbôw. Sógá nə bi dág sá mənywa mísh má búúd bêsh dî. 18 Ŋkí jí nə ŋkul bándá, ságá mimbii mín myêsh ná bi cúgəg nə buud bêsh ná shɛɛ. 19 Yé búúd má búł cɛel wá, kúgá də kunda bíméfwó; dugá bíd nə Zembî wə dág lwóya mpimbə də kunda bî; nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Mə wə má bá də kunda, mə wə má bá də yə búúd myəna». Ntó wə Cwámba ngə ci yé. 20 Í njúl námə nyinğə bə cilyá ná:

Múúd ngə lumbəli nə wo yé ká gwág zha,
 yág nyə idəw;
 á ká gwág shwáásúlə miná,
 yág nyə sá á ngúlug yí.

Ja wó sá ntó yí, wo má ŋkúnd nyə máág má kuda lúúd.

21 Wo kú bíd nə yéesh sálə məbôw í ntóg wo ŋkul; yidagá də sá nə mənywa mwô mə dág ntɔ məbôw bwə sá wo má.

13

Krīsten má jǽlá nǽ sá micī mǽgwág

¹ Muud yêsh má jǽlá nǽ sá micī mǽgwág. Nǽcé, icī byêsh bí shí ga dí yí í ngǽ zhu wǽ Zembî. Zembî wǽ nyǽ a tâl micī myêsh mísé myá. ² Ntó má ké ná, muud mǽ lǽl lúu nǽ cī yé má lǽl lúu nǽ téégyá ísâ Zembî nyǽ a táág yí. Buud bwǽ sá ntó wá bwǽ sá ná Zembî yág bwo intágúlí. ³ Wo ajǽláyé nǽ fúndǽ ójwû ja wó dǫ sá mánywa yí; nji, ñkí wó dǫ sá mábôw, wo wǽ má jǽlá nǽ fúndǽ. Ñkí wó cǽel cǽgǽ kú fúndǽ cī, dǫgú sâ mánywa, cī nyǽ é yidá faag wo. ⁴ Mpug ná cī wúsǽ sól mǽsáal má Zembî shú dúlǽ bándulǽ wo ná wo dǫg sâ mánywa. Ñkí wó dǫ sâ mábôw, wó jǽlá nǽ fúndǽ; nǽcé, cī í dǫ bǽ nǽ kafwǽe shú ná a dǫg yǽ búúd intágúlí. Cí wúsǽ sól mǽsáal mǽ dǫ lwóya mpimbǽ má Zembî, dǫ lámusa nǽ buud bwǽ dǫ sá olíngǽ wá. ⁵ Gwǽ wǽ jí ná, muud má jǽlá nǽ magulǽ íjwûga í cī nǽ jǫ lám, kú bul bǽ nji nǽcé fúndǽlǽ ná Zembî nyǽ á bá gwág nyǽ mpimbǽ.

⁶ Sá jǽngǽ námǽ wǽ bí má dǫ jǽna ótóra yí. Buud bí ná bwǽ dǫg ñwa ótóra bǽngǽ wá, Zembî wǽ nyǽ á tâl bwo ná bwǽ dǫg sâ ísý byǽngǽ. ⁷ Yágǽ muud yêsh sâ bí mbíd nyǽ yí: bí jǽna múúd tóra tóra yé; bíl ísâ byêsh bí má jǽlá nǽ jǽna yí, bí yǽ búúd bwǽ jǽlá nǽ ñwa wá; muud mǽ jǽlá nǽ fúndǫgú yé, bí fúndǽ nyǽ; nyǽngǽ mǽ jǽlá nǽ gúmǽ yé, bí yǽ nyǽ gúmǽ.

Cǽg cǽelí

⁸ Kúgǽ bǽ nǽ mpwǽlá nǽ muud; mpwǽlá í bǫg nji cǽelí ná nyíga cǽel nyíga, nyíga cǽel nyíga. Nǽcé, muud mǽ cǽel bǫólúgǽ yé, ngǽ mpu bǽ mǽcǽǽ. ⁹ Ngǽá bí mǽ mpú ná mǽmpǽndí má ngǽ cǽ ná: «Cǽ wo kú sá mínǽmb, cǽ wo kú gwú múúd, cǽ wo kú júwo, cǽ wo kú wǽmb ízhaá sâ.» Mǽmpǽndí máni nǽ mǫól mǽsh má ngǽ cǽ nji sâ ngwûd ná: «Cǽelǫg múúd yêsh jísǽ wo kúnǽ-kúnǽ yé nda wó cǽel wómǽfwó ná.» ¹⁰ Muud jí nǽ cǽelí yé cǽgǽ nǽ ñkul sá múúd jí nyǽ kúnǽ-kúnǽ yé

mǽbôw. Ntó jí ná, muud mǽ cǽel bǫólúgǽ yé, ngǽ mpu bǽ mǽcǽǽ.

¹¹ Ngǽgǽ nǽ cǽgǽ cǽg cǽelí jǽngǽ, nǽcé bí mǽ mpú ná fwǽla sǽ ngǽ cǽgǽ ga í músǽ wǽla bí má jǽlá nǽ juum ígwád yí. Nǽcé ja gaád íí, jwów Cwǽmba mǽ bá zǽ yíl shé mányámád yí í mú bul bǽ kúnǽ-kúnǽ ntǫ jwów sǽ á magulǽ Yésus yí. ¹² Bulú má bul kǽ. Sá myáásugǽ ísâ í dǫ sý yídúgú yí; sǽ yídágǽ ñwa íkeny í gwáná bwǽ dǫ lúmbuli nǽ ndí mǽñkényad yí. ¹³ Sá cǽgǽgǽ cǽg á otátalí, mbií í jǽlá nǽ mǽñkenya mǽ mwásǽ yí: kú nǽ idína í álal-ñkul*, kú nǽ shwágúǽ mǽlwǽg; sǽ kú sá jaŋga, kú sá ásý-sý, kú nǽ ozhuyâ, ku mpii tǽo muud. ¹⁴ Yidagǽ ñwa *Krīst nda káándǽ má bwáád†, bí kú bíd ná iyéesh í cǽg múúd í nyíngǽg ngǽ kǽ nǽ bí cǽg ábábôwud.

14

Magulǽgǽ bǽngǽ bwǽ afwóyé lal wá

¹ Muud jí ná nǽ búgǽ ñkí tag yé, bí ó magulǽ nyǽ; bí kú sǽñusa mákǽl nǽ nyǽ nǽ yé mbií mítádúgǽ. ² Jí nǽ ñkul bǽ ná, ngwól múúd ngǽ tǽduga ná a jí nǽ ñkul dǽ sâ jêsh, nyǽngǽ jí nǽ búgǽ ñkí tag yé nyé ngǽ dǽ nji idâw í ífambá. ³ Muud ngǽ dǽ sâ jêsh yé bǫg kú mpyêny ngwól; nyǽngǽ nyé aŋgǽ nǽ dǽ sâ jêsh yé bǫg kú dǫg ná nyǽngǽ ngǽ dǽ yé ngǽ jág sá; nǽcé Zembî má magulǽ námǽ nyǽ. ⁴ Wǽe wǽ zǽ má zǽ sámb ízhaá lwaábulǽ iwushí? Ñkí á kyabǽ, í dǫg mása yé; ñkí á ku, í dǫg námǽ nji mása yé. Nji nyǽ é kyabǽ, nǽcé Cwǽmba jí nǽ ñkul mǽ sá ná a kyábǽg.

⁵ Jí námǽ ná, ngwól múúd mǽ dǫg ná dúl jwôw í búl bǽ fwámé jwôw cǫ dúl, ngwólúgǽ nyé má ñwa mwôw mǽsh cé ngwûd; muud yêsh nádag nǽ sâ nyámǽfwó má kwey ná jí tátalí yí. ⁶ Muud mǽ tâl ñkúmba jwów shwóg yé, a sá ntó shú má Cwǽmba; muud mǽ dǽ sâ jêsh yé ngǽ dǽ shú má Cwǽmba, nǽcé a ngǽ yǽ Zembî akíba; nyǽngǽ nyé aŋgǽ nǽ dǽ sâ jêsh yé ngǽ námǽ yǽ Zembî akíba. ⁷ Mpugǽ ná muud ngwûd nǽ ngwûd á gwoong jísú

13:3 1Pr 2.14; 3.13 **13:5** 2.15 **13:7** Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 **13:9** Mbá 5.17-21; Lǽv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 **13:11** 1Te 5.5-8 **13:11** Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 **13:12** Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 **13:13** Luk 21.34; Ifz 5.18 * **13:13** idína í álal-ñkul: Mbií idína wǽngǽ í á dǫ bǽ, buud dǽ nǽ ngul ntǫ mínji, buud sá jaŋga kú nǽ mǽsus. **13:14** Flp 2.5; Kol 3.15 † **13:14** ñwa Krīst nda káándǽ má bwáád: Ntó jí ná cǽgǽ mbií wí ná muud mǽ dǫg bí yé bǫg nda a ngǽ dǫg Krīst. **14:1** 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 **14:1** 15.7 **14:2** Dan 1.8; 1Kr 10.25-28 **14:5** Gal 4.10 **14:6** 1Tm 4.3-5 **14:7** 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20

nyə aŋgê nə cugə shú nyáméfwó, ŋgwûd nə ŋgwûd kú námá yə shú nyáméfwó. ⁸ Nkí shé ŋgə cugə, shé ŋgə cugə shú má Cwám̄ba; ŋkí shé mə yə, shé yə shú má Cwám̄ba. Ntó jì ná, tɔɔ shé má cugə, tɔɔ shé má yə, shé búsə buud ɔ Cwám̄ba. ⁹ Haaw, sâ jɔɔŋ wá *Kříst nyə á yə, a nyiŋgə gwûm nə ndî yí, shú ná a jwúg nə mimbimbə, jwú nə mikuwó. ¹⁰ Ká nəcè jí wé mə sámb *mínyɔŋhə woó iwushí yí? Nkí ntág ná, nəcè jí wé mə mpyêny mínyɔŋhə woó yí? Mpugá ná shé bēsh shé má bá t̄w kɔɔd dí n̄jów m̄l̄sú má Zembî. ¹¹ Mpugá ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Mə Cwám̄ba ŋgə cugə yé mə ŋgə ci náəə:

«Buud bēsh bwé bá kúd mə məbwón,

bēsh bwé bá ságusə mə nə mimpu myáŋ».

¹² Gwá wá jí ná, muud yēsh á gwoŋg jísú má bá kə bwəma nə shitóg m̄sh má Zembî dí.

Kú wá ŋgwól bɔɔgú zhíid

¹³ Ntó, shé yówug d̄l̄ə yéya m̄bɛɛ shémé nə shémé; shé yídágá ŋwa cígálá ná muud nyə ajáláyé nə wá ŋgwól bɔɔgú zhíid, kú sá gúl sâ í é b̄l̄al ŋgwól yí. ¹⁴ Sâ má zé ci ga, mə mpú ná jí b̄b̄alé, mə mpu ntó nəcè mə jí muud mə Cwám̄ba Yésus. Jí ná, gúl sâ cúgè ŋkí lwaaguwó ná j̄an̄ yé mbií wá cí. Nji, múúd mə ká tódúgá ná «sâ ga jí ŋkí lwaaguwó», sâ jɔɔŋ mú bə ŋkí lwaaguwó shú d̄éd. ¹⁵ Ntó jí ná, ŋkí d̄álə wó dá gúl d̄əg yí í ntágúlá mínyɔŋhə woó, mpug ná sóólúgú wó wɔɔŋgú í cúgè sóólúgú c̄elí. Kú sá ná d̄álə wó dá gúl d̄əg yí í gwílyág ŋgwól mínyɔŋhə woó, í njúl ná *Kříst nyə á yə námá shú dé. ¹⁶ Sá jí ŋkí nywa shú dwô dí yí, ŋkí wo d̄úg ná í é ntágulə* ŋgwól múúd ná ndeé bwé mú jág lás nə wo, wo bíd j̄an̄ sâ. ¹⁷ Mpugá ná Faan má Zembî í cúgè sâ ídəg nə m̄ŋgul. Faan má Zembî d̄úsə sâ á cug ót̄átelí, cug á ná shee, cug m̄shusug, isâ ini byēsh í ŋgə zhu wá Nk̄ɛŋk̄é Shíshim. ¹⁸ Muud mə séy nə Yésus mbií wɔɔŋg yé, Zembî gwág nyə nywa, buud magulə nyə.

¹⁹ Nda jí ntó ná, shé s̄ógá ná shé s̄áág isâ í é sá ná buud bwé cúgəg ná shee yí; isâ í é sá ná buud ó gwoŋg bēsh bwé ŋgəg nə

lal búgád yí. ²⁰ Wo kú b̄eeg caam sóólúgú má Zembî nəcè gúl d̄əg. Sâ jēsh jáá jí fúbán; nji, jí b̄ówálə ná wo d̄əg wúl ndálúgú í é wá ŋgwól múúd bɔɔgú zhíid yí. ²¹ Í nywa ná wo bág kú də cúdú ŋkí ná kú ŋgul m̄l̄wəg, wo cíg sâ jēsh jí nə ŋkul wá mínyɔŋhə woó bɔɔgú zhíid yí. ²² Búgá wó ŋgə *búgula shú sóólúgú wɔɔŋg yí, baaguləg gwo mpádúgá biná Zembî obá. Muud jí ná micígálá myé mí ádé k̄ənd nyə m̄bɛɛd yé, a má j̄əla. ²³ Muud mə dá wúl ndálúgú a ŋgə zhízhigə yé, a má ŋwa m̄bɛɛ m̄sh má Zembî dí, nəcè sóólúgú wɔɔŋg í cúgè sóólúgú búgá. Sóólúgú wēsh múúd mə sá nə milám m̄imbá yí wúsə *sám.

15

Sá b̄égá yuug Kříst nyə a lwágulə sá yí

¹ Sá buud íbúgá í á má fifə wá, sá kúgá də mpyêny ozhigə-zhigə wá bɔɔŋg bwé ŋgə ná zhízhigə wá; sá ajáláyé nə də s̄ə nji isâ sá má gwág nywa yí. ² Muud yēsh á s̄ádí gwoŋg dí s̄ógg ná ŋgwól bág nə m̄nywa, shú ná nyāŋ l̄alug búgád. ³ Mpugá ná *Kříst nyə a shígé ŋgə s̄ə nji m̄nywa m̄a nyəméfwó. Nyə á yida cugə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náəə: «Zembî, m̄l̄wíy bwé də lwíy wo má má shúgula nə mə.» ⁴ Mpugá ná sâ jēsh Zembî nyə a sá ná bwé cíləg yág yí, í á bə ná sá ŋwág njígúlá cínəg, sá bág nə zény k̄ələ shwóg, nə in̄k̄an̄, ná ndeé sá mú mpu bwánd nə búgá. ⁵ Zembî muud má də sá ná sá bág nə zény k̄ələ shwóg, sá bə nə in̄k̄an̄ yé, kə sá ná bi d̄úg bə c̄an̄ mpádúgá nyin̄ nda Kříst Yésus nyə a lwó yuug ná. ⁶ Ntó, bi mú bá də yə Zembî gúmá bi njúl lâm ŋgwûd, c̄an̄ ŋgwûd, nyə Zembî jí Sóóŋgú mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kříst yé.

⁷ Ntó, ŋgəgá nə cugə kú wá mbéégí mpádúgá nyin̄ád, námá nda Kříst nyə á cugə nə bí ná. Cugəgá ntó shú ná Zembî bág nə gúmá. ⁸ Mə ŋgə bwaagulə bí ná Zembî jí abúgúlág, gwá wá Kříst nyə á ŋwa nyəméfwó t̄an̄ s̄ól m̄sáal á kúl *Oyúden yí, shú ná m̄ŋkaagá Zembî nyə á kaag osóŋgú ó b̄eend

14:10 2.6 14:11 Iza 45.23-24 14:12 Gal 6.5 14:13 1Kr 10.32; 1Yn 2.10 14:14 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15 14:15 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10 * 14:16 í é ntágulə: Sá ná muud s̄ámúg. 14:17 Mat 6.31-33; 1Kr 8.8; Gal 5.22-24 14:21 1Kr 8.13 14:23 14.14 15:1 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 15:3 Sôm 69.10 15:4 1Kr 10.11; 2Tm 3.16 15:5 12.16; Flp 2.2-5 15:7 14.1 15:8 Mat 15.24; Mis 3.25-26 15:9 Sôm 18.50

má má bwámag. ⁹ Jíga kóómb di, ikûl ishús í ñgə mpu ná Zembî má gwág bwo cey lámúd, bwé mú yə Zembî gúmá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náóó:

Sâ jəəŋg wə má bá də ságusə wo nə ndî tām ikûl í cúgé Oyúden yí.

Mə bá də sey ísusa ságusə jínə dwô.

¹⁰ Jí námé cilyá ná:

Bí ikûl ishús,
binónj kúl búúd má Zembî
ságá məshusug.

¹¹ Í nyiŋgə námé bæ cilyá ná:

Bí ikûl ishús byêsh ságúságá Cwámaba,
ikûl í búúd byêsh í ságúság nyə.

¹² Izayí nyə á ci námé ná:

Nta mə Yése mə bá bád
ñwa íjwûga, jwú nə ikûl ishús;
ikûl byəəŋg í bá də bwánd sóólúgú yé nə
búgá.

¹³ Zembî muud má də sá ná buud bwé dúg bwánd ísà nə búgá yé, sáág ná milám mí lwándúg bí nə fwámé məshusug, mí bæ bí ná shee búgá bí ñgə *búgula yííd. Ja jəəŋgú ñkul má Nkəŋkə Shíshim í mú sá ná bí ñgəg nə kə shwóg nə shwóg ñgə bwánd nə búgá.

Pwôl ñgə bá cœl sá minjəənd

¹⁴ Bwaəŋg, kóómb jín di, məmэфwó mə ñgə mpu kú nə məshwán ná bí má lwánd nə jəjə mítédúgá, bí má shín námé mpu sá jêsh bí má jéla nə mpu yí, bí mú námé nə ñkul də yéya məcwûŋ mpédúgá nyín. ¹⁵ Nji tœem bæ ntó, mə má ñgə cilə bí nə búbaalé mányaan bíl íkúlúd shú ná bí nyiŋgəg ñgə téduga ísà bí má bwey mpu yí. Mə sá ntó nəcé Zembî nyə a sá mə mpaam, ¹⁶ a sá ná mə bég sóól məsáal má *Kříst Yésus shú íkûl í cúgé *Oyúden yí; mə ñgə sá sáal dəəŋgú tãŋ nda fada má də sá *mátúnuga ná, ñgə cúndə Jəjə Kéel má Zembî. Íséy byəəŋg bí ná mə sáág ná ikûl í cúgé Oyúden yí í bág mətúnuga Zembî ñgə magulə má, mətúnuga Nkəŋkə Shíshim má tãl koogú shú déd má. ¹⁷ Sâ jəəŋg í sá ná mə ñgəg nə bəgəwa nə bálə múúd mə Kříst Yésus, mə bəgəwa nə íséy má ñgə sêy shú má Zembî yí. ¹⁸ Jí ntó, mə cugé nə ñkul bwiŋg gúl sâ shús, nji íséy Kříst nyə á balan nə mə ná mə

sáág yí; nyə a sá ná ikûl í cúgé Oyúden yí í sáág Zembî məgwág; nyə á balan nə iciyá byâm nə mísóólúgú myâm. ¹⁹ Nyə á balan námé nə ñkul í də wéeshali *məshimbá nə *ísà í mímbúgú, ñkul má Shíshim má Zembî. Sóólúgú wəəŋg í á sây mbií á ná mə á má bwiŋg Jəjə Kéel má Kříst tédé Yurúsalem nə cínəŋg məkoogú məkoogú, kə kumə shí á Iliri. ²⁰ Mə á bul jii ná mə bwiŋgug Jəjə Kéel kúl múúd nyə afwóyé bwelə cwéed Kříst yí, shú ná mə bég kú ñgə lwə kúl bóól búúd bwé á sá məbwamá yí. ²¹ Mə á yida bə sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

Buud cúndə í á shígé fwo kumə bwé dí wá
bwé bá gwág,
bəəŋg bwé á shígé fwo gwág lãŋ yé wá bwé
bá wámbulə.

²² Sâ jəəŋg námé wé í á də laa mə ija ija ná nda zə nûŋ bídí. ²³ Ká ja gaád íí, mə cúgé ná nə sâ má sá wa məshí mágaád, í ñjúl ná té mímbú mimbú má də bwey bæ nə yéesh ná mə zə nûŋ bídí; ²⁴ mə ñgə téduga ná ja má bá kə Kpanyá yí, mə bá ciŋgya zə dúg bí ná ndéé, ja má é bá gwú yéesh dúgúlə bí yí, bí ka bá kwíind mə ná mə kág nə njeənd shwóg. ²⁵ Nji, ja gaád mə kə Yurúsalem kə kwíind búúd ó Zembî. ²⁶ Ntó jí ná okřisten wá Masedwán nə Akayí bwé á ñwa cígúlá nə bwé seəŋg míkwíindyá kənd búúd ó Zembî wá Yurúsalem búsé məbúwa dí wá. ²⁷ Bwémэфwó bwé á ñwa cígúlá, nji í ñjúl ná jísə bwo mpwálá. Jí bwo mpwálá nəcé okřisten wá Yurúsalem wé bwé á bæ nə ísà í kwíind búúd cug á Shíshim dí yí, bwé mú kaaw yə íkûl ishús; í jii námé ná ikûl ishús í ñwág ísà í ñgə kwíind cug á shí ga dí yí, kaaw yə bwo. ²⁸ Ja má é ka bá shín sá sóólúgú wəəŋgú nə mə má cwámbulə bwo míkwíindyá myəəŋg yí, mə ka bá zə ciŋgya nûŋ bídí kə Kpanyá. ²⁹ Mə mpú ná mə bá zə nə ocúncêsh ó Kříst bêsh ja mə bá zə nûŋ bídí yí.

³⁰ Nda shé bêsh búsé búúd ó Cwámaba Yésus-Kříst ná, nda jí námé ná Nkəŋkə Shíshim ñgə sá ná shé cílag ná, bwaəŋg, mə bándúlə bí ná bí wág mənyúúl gwáná má ñgə gwána yííd, ñgəgá nə jəgula nə Zembî shú

15:10 Mbá 32.43 15:11 Sôm 117.1 15:12 Iza 11.10 15:13 5.1-2; 8.14-16, 24-28; 12.12 15:15 1.5 15:16 Flp 2.17 15:18 2Kr 3.5 15:19 Mak 16.17; 2Kr 12.12 15:20 1Kr 3.10-12; 2Kr 10.15-16 15:21 Iza 52.15 15:22 1.9-13 15:25 Mis 19.21; 20.22; 24.17 15:26 1Kr 16.1; 2Kr 8-9; Gal 2.10 15:27 1Kr 9.11 15:30 2Kr 1.11; Ifz 6.18-19; Kol 4.3; 2Te 3.1-2 15:31 Mis 21.10-11; 1Te 2.14-15

dâm. ³¹ Ngəgá nə jəgula nə Zembî shú dâm ná mə fáámugí, buud básé kú *búgula Yésus nún Yudéa wá bwé bág kú nə zhií bwé sá mə məbôw; ntág námé ná buud ó Zembî wá Yurúsalem bwé légug mikwíindyá mə ngé kə nə ndí myá nə jəjə lâm. ³² Í jii ná í bág ntó shú ná mə bág bə nə məshusug ja mə bá zə bídí yí, mə zə bá woga ηkí Zembî mə magulə. ³³ Zembî á mpwogé jíig nə bi bēsh. Amen.

16

Məbádá

¹ Mə cəel ná bi mpúg kóól wúsú Febe. A ji *jaákwon *Də lú óbúgula á Kankré dí. ² Bi ó lág nyə tən muud mə Cwámba, mbií í jálá nə buud ó Zembî yí, bí kwíínd nyə mbií kwííndyá wēsh nyə é jii yí. Nyə á mə kwíínd búúd ηkí bulya, tēem bə məméfwo.

³ Bi ó bádá mə Priska bá Akilas buud sánónη ngé sēy iséy í *Kríst Yésus wá. ⁴ Bwé á nywá gwíílya byán ícug nəcé cugulə mə; məméfwo námé dí ngé yə bwo akíba, mədɔ mə óbúgula mēsh mə cúgé *Oyúden má mə ngə námé yə bwo akíba. ⁵ Bi ó bádá námé mə Də í də seengya bwédí njów yí. Bi ó bádá Ipanēt shwé waamá alám; nyə wá nyə a téed *búgula Kríst nún Azí. ⁶ Bi ó bádá mə Mariya muud nyə á bul jisəw cún shú dún yé. ⁷ Bi ó bádá mə mimbyēl myām Androníkus bá Zhuniyas sánónη sá á bə mímbwug dí wá; báá bwé á téed bə buud ó Kríst nə mə, bwé ngə cə bóól *búúd ó lwámá. ⁸ Bi ó bádá mə Ampiliyatus, muud mə ngé bul cəel cug seengí á sánónη Cwámba dí yé. ⁹ Bi ó bádá mə Urubē muud sánónη ngé sēy iséy í Kríst yé, bí bəda námé mə Stakis shwé waamá alám. ¹⁰ Bi ó bádá mə Apeles muud sá á mə dág ná ndéé sá magulə ná a ji fwámé krísten yé. Bi ó bádá mə buud ó njów mə Aristobúlus. ¹¹ Bi ó bádá mə mbyēl wām Herodiyon; bí bəda mə bəonη búúd básé búúd ó Cwámba njów mə Narúsis wá. ¹² Bi ó bádá mə Trifen bá Trifos budá bwé á mə jisəw yíngá shú mə Cwámba wá; bí bəda námé mə abábə waamá Perúsis mudá nyə á mə námé bul jisəw yíngá shú

mə Cwámba yé. ¹³ Bi ó bádá mə Rúfus muud Zembî nyə a féesh kwon mə Cwámba dí yé; bí bəda námé mə nyəonη yé, nyə á bə námé mə tən nyəonη. ¹⁴ Bi ó bádá mə Aseηkrit bá Flegon, nə Hermes nə Patrobas nə Hermas nə bóólúgá bwááηg bēsh bánónη básé wá. ¹⁵ Bi ó bádá mə Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bóólúgá búúd ó Zembî bánónη básé wá. ¹⁶ Ngəgá nə kúlulə məkúlulə mə buud ó Zembî. Mədɔ mə óbúgula ó Kríst mēsh mə ngə bəda bī.

¹⁷ Bwaanη, buud bwé dú sá ná buud bwé bág məcún məcún wá, bwé ngə lúmbuli nə njíígulá bí á ηwa yí, oshwon bi ó káálúgə nə bwo; kúgá də kyey nə bwo sámbá. ¹⁸ Nəcé mbií búúd wəonη í áηgə nə sá iséy í Cwámba wúsú Kríst, bwé ngə sá iséy í mímwə myán. Bwé də balan nə jəjə íciyá í lósú nə jəjə míkaand, də jwáηgulə búúd bwé afwóyé kyé wá. ¹⁹ Buud bēsh bwé ngə gwáduga cug mágwág bí báá ngé cugə yí. Mə ngə bul gwág məshusug nə bí shú dəonη; mə jii ná bi bág nə fəg sálə mánywa dí, bí bə nə sán kóómb á məbôw. ²⁰ Zembî á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátan bídí mákuú dí shí. Cwámba íshé Yésus kə sá bí mpaam. ²¹ Timotē muud sá ngé sēy sēy ηgwúd yé ngə bəda bī; mimbyēl myām Lusyus nə Yason nə Sosipater bwé ngə námé bəda bī. ²² Mə Tertiyus muud ngé cilə kálaad éga yé*, mə ngə bəda bí məbədá mā seengyá shé á mə seengya nə Cwámba yí. ²³ Gáyus ngə námé bəda bī. Mə njul nyédí njów, cínonη námé wé Də lú óbúgula dēsh í də seengya yé. Erást jí bāη-mása á wa ηgwéla yé ngə bəda bī, mwááηg Kwáratus ngə námé bəda bī. ²⁴ †[Cwámba íshé Yésus-Kríst kə sá bí bēsh mpaam. Amen.] ²⁵ Shé yágá Zembî gúmá, nyə muud jí nə ηkul sá ná Jəjə Kéel lúlushig bí yé. Jəjə Kéel dəonη wə mə á ngə cúndə ja mə á ngə bwíiηg lán mə Yésus-Kríst yí. Na Jəjə Kéel ni dí wé Zembî mə sá ná sá mpúg jəjə yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó dí yí. ²⁶ Zembî á kandugə kandugə mə ka sá ná sá jəonη í búgúlíg ja gaád. Nə ndéé ikúl ishús í mú nə ηkul jee mpu gwo ja bwé lə micilyá mí

15:32 1.7 15:33 1Te 5.23 16:1 Mis 18.18 16:3 Mis 18.2, 18-19, 26 16:5 1Kr 16.15, 19; Kol 4.15; Flm 2
 16:13 Mak 15.21 16:16 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14 16:17 Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10
 16:18 Flp 3.19; Kol 2.4 16:19 1.8 16:20 1.7 16:21 Timotē: Mis 16.1 * 16:22 Tertiyus wé Pwól nyə á ηwa
 ná a ciləg kálaad éga yé. 16:23 Erást: 2Tm 4.20 † 16:24 Míl micilyá mí ayág mí cúgé nə iciyá ini. 16:25 Ifz 1.9;
 3.4-5; Kol 1.26 16:26 1.2, 5 16:27 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yúd 25; Mbú 4.11

*búúd ɔ́ mícúndá yí. Nyə a sá ná í búgúlíg shú
ná bwé búgúlág nyə, bwé sá nyə mágwág. ²⁷
Nyə Zembí muud ηgwúd nə ηgwúd jí nə fɛg
yé, nyə wé ηwág gúmá kandɛgə á kandɛgə
nəcé sâ Yésus-Kríst nyə a sá yí. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Kórênt yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Kórênt yí

Kórênt nyə á bə ηgwála Ogurêk. Ja Pwôl nyə á ηgə sá njənd yé ábêé yí, nyə á já Kórênt ηkúmba mbû nə kál (Mis 18.1-18). Ja jəηg wə nyə á fwə míszəon yí.

Ja Pwôl nyə shîn wú Kórênt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə njúl mə ákənd lám gwôw. A mú ka cilə óbúgula ə nûη okálaad jee wóós ónê, óbá wá cínəηg wə búszé wa Kálaad Zembî dí wá.

Nə ndeé, nyədəí kálaad ashúshwóógú á Kórênt dí, ja á mə shîn báda bwo, a yə Zembî akíba yí (1.1 nə 1.9), a ηgə cwîny obúgula nə bwə kú bíd nə mbéégí mənəkəómú í ηgəg nə bə mpədúgá nyáη (1.10 nə 4.21), bwə sáág nə janğa í shínúg mpədúgá nyáηúd (lúú 5), bwə yówug dǎlə kə nə milású məmpáanzə mə milású mə búúd bwə aηgê nə *búgula Zembî wád (6.1–6.11). A mú ka féel váál krísten mə jéla nə də balan nə nyúúl nyé yí (6.12–6.20), a mú ka zə bəsa bwo mishílí bwə á ηgə shílə nyə myá:

- (1) shílí í dúgyá nə bā yí (lúú 7);
- (2) sá í dúgyá nə ocúdú ó mətúnuga yí, nə váál bwə dág cugə nə buud bí kú búgula Zembî yí (8.1–11.1);
- (3) váál íszəηgyá í okrísten nə idəw í Zembî í jéla nə də s̄y yí (11.2-34);
- (4) isâ Nkəηkê Shíshim mə də yə búúd ηkul nə bwə dág sá yí (lúú 12 kə wóós lúú 14);
- (5) nə váál mímbimbə mí bá gwûm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúlə mwaanê, nə byé íyuug nyə á ηgə bə nə ndí yí), nə məbədə (lúú 16).

Mabədə

¹Nə mə Pwôl, nə mwááηg Sostên, sə wə mə cíl kálaad éga. Mə Pwôl íí, Yésus-Kríst nyə a

jôw mə, a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ηwa cígúla ná. ²Sə ηgə cilə *Də lú óbúgula ó Zembî dí Kórênt yí, bí buud Zembî nyə a sá nə bí bəg minkəηkê mi búúd nəcé binónη *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə a jôw bí shú nə bí bəg minkəηkê mi búúd, binónη buud bēsh búszé íkál íkál bwə ηgə kámb jínə mə Yésus-Kríst məjəgula dí wá, Yésus-Kríst Cwámba á sənónη. ³Sóónηgú wúsú Zembî bā Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ηgəg nə cugə nə shεε.

Pwôl mə yá Zembî akíba

⁴Mə ηgə yə Zembî waamá akíba ja jēsh shú dún nəcé mpaam á mə sá bí kwonη mə Yésus-Kríst dí yí. ⁵Mə ηgə yə nyə akíba nəcé a mə sá nə bí bígúg məzhíí mēsh kwonη mə Yésus-Kríst dí, bí bíg nə məkál mə mílósú*, bí bíg nə mpúyá. ⁶Ntó mə lwó nə bí a mə mpu magulə sá jēsh sə á jaaw bí shú mə *Kríst yí. ⁷Í mú ná, nda bí ηgə bwánd nə Cwámba íshé Yésus-Kríst zəg lwóya nyúúl nə, bí mú nə isâ í yána mə Zembî, tə ηgwúd nə ηgwúd kú fúfə. ⁸Nyə wə mə bá ηgə lulashi bí nə ndeé kə wóós məshínéd, bí mú bá bə kú nə sá məjumâ jwôw mə Cwámba íshé Yésus-Kríst, məma jwôw dəηg. ⁹Zembî muud mə jôw bí ná bí cúgəg sεεηgí nə Mwán yé Yésus-Kríst Cwámba íshé yé jí abúgúlag.

Mbéégí də á Kórênt

¹⁰Bwaanη, oshwonη, jínə mə Cwámba íshé Yésus-Kríst dí «Bí bēsh dūgá bə cún; mbéégí mənəkəómú í á jélayé nə də bə mpədúgá nyín. Yidagá bə leedyá mbií á nə sá jēsh dí, bí bēsh də bə nə tédúgá ηgwúddá, bí də ηwa cígúla ηgwúddá.» ¹¹Bwaanη, mə lás ntó nəcé bóól búúd wá njów mə Klowé bwə mə jaaw mə nə bí ηgə bə nə ozhuyá mpədúgá nyín. ¹²Sá mə ηgə cεel ci yí jí nə bí mú ηgə lás nûη, nyíga ná: «Mεε ηgə bε Pwôl», nyíga «Mεε ηgə bε Apolos», ηgwól ná: «Mεε ηgə bε Séfas», ηgwólúgá ná: «Mεε ηgə bε *Kríst.» ¹³Ye buud bí nə ηkul ba Kríst məkəw məkəw? Ye Pwôl wə bwə á bwambulə kwolós dí shú dún yé? Ja bí á ηgə duwan yí, ye bí á ηgə duwan jínə mə Pwôl dí? ¹⁴Mə yə Zembî akíba nəcé mə

1:1 Gal 1.1 Sostên: Mis 18.17 1:2 2Kr 1.1; Mis 18.1 1:5 2Kr 8.7 * 1:5 Nkəηkê Shíshim ηgə sá nə bí lásúg má.
1:7 2Te 1.7; Tit 2.13 1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23 1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3 1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23 1:12 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7 1:14 Kríspus: Mis 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24

a shígé duu tɔɔ muud nûn bídí, sɔsaalê nji Kríspus bá Gáyus. ¹⁵ Ntó, muud cugé nɔ ñkul ci ná bí á ñgə duwan jíná dáámud. ¹⁶ Mə mə nywa wusa, mə á duu námə Stefanas bənônɔ buud ɔ nɔw yé. Mə abúgáláyé ná mə a shí nyiŋgə duu ñgwál múúd. ¹⁷ Nəcə Yésus nyə a shígé ntí mə nə mə zág ñgə duu buud. Nyə á ntí mə nə mə zág ñgə jaaw Jɔjɔ Kéel, mə zág ntág ñgə jaaw dwo, kú bə nə fəg búúú ɔ kaand bwə də lás mikaand nə ndí yí, nəcé shwiy Kríst nyə á yə kwolós dí yí í á bá bə nda sâ cúgə nə mfí yí.

Shwiy mə Yésus-Kríst í lwó fəg mə Zembí

¹⁸ Mpugá ná lán shwiy Yésus nyə á yə kwolós dí yí wí sá íkás shú bəŋg búúú bwə ñgə jimb wá; nji, í njúl ñkul mə Zembí shú shé bəŋ buud Zembí ñgə cug† wá. ¹⁹ Sá jəŋgə, Micilyá mí ñgə ci gwo ná:

Mə bá céég búúú ɔ fəg fəg nyán, mə sá ná mifeeshá búúú bwə ñgə faas myá mí bəg cwúúúgə.

²⁰ Ká muud fəg nyə é nyiŋgə lás ci ji? Yígúli məcɛɛ nyə é ci ji? Lás mikaand á mwôw mágə nyə é ci ji? Ngaá ná Zembí mə sá ná buud ɔ shí ga fəg nyán í bəg sá íkás í? ²¹ Jí ná, Zembí mə lwóya fəg nyé. Nji buud bwə mə ca balan nə fəg á buud nə bwə wámúúú Zembí nə ndéé, bwə akúmáyé. Zembí mə ka dúg ná á balan nə lán sə ñgə bwiŋg yí shú ná á cug búúú bwə ñgə *búgula wá; lán sə ñgə bwiŋg wəŋgú buud bwə ñgə ñwa wo nda sâ íkás. ²² Oyúden bwə jii dúg *máshimbá, Oğurék bwə ñgə sɔ fəg; ²³ nji sə bəŋ sə ñgə cúndə *Kríst bwə á bwambalə kwolós dí yé. Cúndə wəŋg wúsə sâ málwiy shú *Oyúden, í njúl sá íkás shú Oğurék. ²⁴ Nji, Kríst jii ñkul nə fəg mə Zembí shú búúú Zembí mə jəw wá, tɛem bə Oyúden, tɛem bə Oğurék. ²⁵ Nəcə kúl búúú bwə dúg ná Zembí jisə kás yí, íkás yá cínəŋg bísə nə fəg ntə búúú fəg nyán, kúl búúú bwə dúg ná Zembí mə bə nə iləm yí, iləm yá cínəŋg í lal ñkúl, ntə búúú ñkul nyán.

²⁶ Bwaanɔ, tédúgágá ná sá bí á də bə jaá Zembí nyə á jəw bí yí. Gwoŋg jín í á bə, kú nə zhwog buud bwə mbíd fəg á shí ga, kú nə zhwog ñkácíd í búúú, kú nə zhwog buud bwə á byél ófwámé búúú dí wá. ²⁷ Nji, Zembí nyə á yida féesh isâ í íkás yá shí ga shú ná a wá búúú ɔ fəg shwôn, a féesh isâ í cúgə nə ñkul shí ga dí yí shú ná a wá isâ í álal-ñkul shwôn. ²⁸ Zembí nyə á féesh isâ í cúgə fwámé isâ shí ga dí yí, isâ búúú bwə mpyeny yí, isâ bwə ádé kənd mísh yí. Nyə a féesh byo shú ná a sá ná byəŋg búúú bwə ñgə dúg ná fwámé isâ yí í bəg ocwúúúgə. ²⁹ Nyə a sá ntó shú ná muud kú ñkény nyúúú nyádí míshúú. ³⁰ Zembí wə nyə a sá ná bí bəg buud ɔ Kríst Yésus, Kríst músə bə fəg mə Zembí shú dású; nyə wə mə sá ná shé bəg otátəlí ɔ búúú mísh mə Zembí dí, nyə wə mə sá ná shé bəg minɔkɛŋkɛ mí búúú, nyə wə a tɔ tən shú ná shé wúg mánýámá mə *mísámúú. ³¹ Zembí nyə a sá ntó shú ná í bəg nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mə céél bəgəwa yé, bəgəwag nə sá Cwáməba nyə a sá yí».

2

Pwól nyə a shígé ñgə lás nə fəg kaand

¹ Bwaanɔ, ja mə á zə nûn bídí mə á zə ñgə cúndə *ndimba mə Zembí yí, mə a shígé zə ñgə cúndə nə mpúyá kaand búúú ɔ shí ga, ñkí ntág fəg nyán. ² Mə a shígé cɛel lás gúl sá shús nûn bídí, mə a lás nji sá í dúgyá nə Yésus-Kríst yí, Yésus-Kríst bwə á bwambalə kwolós dí yé. ³ Mə á bə ntág nûn bídí mə njúl nə iləm, nə ifwaas, mə ñgə lilya. ⁴ Njígúúá mə á də jígúli bí yí, nə cúndə mə á də cúndə yí, í á shígé də bə nə iciyá yá fəg kaand í də teeg búúú miləm yí. Nkɛŋkɛ Shíshim wə nyə á də balan nə ñkul nyé də báásulə iciyá byám. ⁵ Í á bə ntó shú nə búgə jín í bəg kú kə bɛ fəg á buud, í yídagú bɛ ñkúl mə Zembí.

Pwól mə lwó fəg mə Zembí

1:16 Stefanas: 16.15 **1:18** Rom 1.16; 2Kr 4.3 † **1:18** cug múúú: Í ké ná, Zembí mə yíl múúú mánýámá mə mísámúú, sá ná a cágəg cug á céel yí. **1:19** 3.18-20; Rom 1.22 **1:19** Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25 **1:21** Rom 1.19-20 **1:22** Mat 12.38; Yuá 4.48; Mis 17.18, 32 **1:23** 2.14; Gal 3.1; 5.11 **1:24** 1.18; 2.5; Kol 2.3 **1:25** 2Kr 13.4 **1:26** Yuá 7.48 **1:27** Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20 **1:30** 2Kr 5.21 **1:31** Zhe 9.22-23; 2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9 **2:1** 1.17 **2:2** 1.23; Gal 6.14 **2:3** Mis 18.9; 2Kr 10.1, 10 **2:4** 4.20; 1Te 1.5 **2:5** 1.18, 24 **2:7** Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26

⁶ Tεem bæ ntó, kéel sá ngá bwiing yí dása fug shú búúd bwé má fifə cug krîsten dí wá. Nji í cúgé fúg á buud ɔ shí ga, kú bæ fug micí myâ shí ga, micí jiya ící jáŋ í wál bá zə jímb myá. ⁷ Nji sá ngə cúndə fug má Zembî í á du bæ kú fwo búguli, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəmsa fug nyəɔŋgú shí ga kú fwo tééd, nyə á kwəmsa nywo ná a bá sá ná sá ngwág gú má. ⁸ Kú nə tɔɔ cí* ngwúnd nə ngwúnd á shí ga í á mpu fug nyəɔŋgú. Bwé á mbəm mpu nywo, bwé á shígé nywá bwambələ Cwámba á milwaná kwolós dí. ⁹ Bi má dúg sá Zembî nyə a sá ni? Jí námá nda Mícilyá mí ngé ci ná:

Sá jús í á shígé bwεε dúg yí,
lwá kú bwεε gwág yí,
sá í á shígé bwεε wóós lám má múúd dí yí,
Zembî nyə á kwəmsa gwo
shú búúd bwé ngá cεel nyə wá.

¹⁰ Sá bāŋ wá Zembî nyə a sá ná sá mpúg sá jəɔŋgú nə ŋkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í du sɔ ná í mpúg sá jēsh, tεem bæ isâ í shwoó Zembî jí nə ndí nyádí tédúgád yí. ¹¹ Nda sá buud, zó jí ná nə ŋkul mpu isâ ngwól múúd ngé téduga yí? Ngaá nji *shíshim mə múúd wəɔŋgú nyəméfwó? Jí námá mbií ngwúnd wəɔŋgú nə Zembî; muud cugé nə ŋkul mpu isâ Zembî ngé téduga yí, nji Shíshim má Zembî wá í mpú. ¹² Sá bāŋ, Shíshim sá á lág yí í cúgé shíshim á shí ga; sá á lág Shíshim má Zembî, Zembî nyəméfwó nyə á nti sá wə shú ná sá mpúg isâ á má yə sá mpáam nyé dí yí. ¹³ Sá ádé lás lású isâ byəɔŋgú nə fug kaand á shí ga. Iciyá í lású bísú, Shíshim má Zembî wá í du jíguli sá byo, sá ka du balan nə iciyá í Shíshim dúlə féég isâ í Shíshim. ¹⁴ Nji, muud cúgé nə Shíshim má Zembî yé nyə ádé magulə isâ Shíshim má Zembî í du nti búúd yí; isâ byəɔŋg bísə isâ í ikás shú dé, a cugé nə ŋkul wámbələ byo, nəcé bwé du wámbələ byo nə Shíshim. ¹⁵ Muud ngé bε Shíshim má Zembî yé, nywáá má du wámbələ sá jēsh; nji, muud kú wámbələ nyə. ¹⁶ Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Zé má fwó mpu tédúgá má Cwámba?

Zé jí nə ŋkul cwîny nyə?» Ká, sá báá sá bí nə tédúgá má *Krîst.

3

Okrîsten wá Korênt bwé á bæ ná bwân ó ntombú búgád

¹ Bwaang, mεε mə a shígé bæ nə ŋkul mə lás nə bí nda má jí nə ŋkul lás nə buud bwé ngé bε Shíshim má Zembî wá ná. Mə á ngə yida lás nə bí nda mə ngə lás nə buud bwé ngé ná bε isâ yâ shí ga wá, mə á ngə ŋwa bí nda íkúkény cug krîsten dí. ² Mə á ngə yə bí mənýá má bəl, kú bæ fwámé ídāw. Nəcé, bi a shígé bæ nə ŋkul mə kwág fwámé ídāw. Wóós námá nə kíkídíga, bí cugé nə ŋkul kwag byo, ³ nəcé bí ngə ná bε isâ yâ shí ga. Ja bí ngé ná bæ, ngwól mpii ngwól, bi ngé bæ ozhuyá biméfwó nə biméfwó yí, ngaá ná bí ngə ná bε isâ yâ shí ga? Ngaá ná bí ngə kyey kuú njəɔnd búúd bwé ngé bε iyéesh byán wá? ⁴ Nəcé í ngə bæ nún ná, nyāŋ ná: «Mεε ngə bε Pwól», nyāŋ ná: «Mεε ngə bε Apolos.» Ja bí ngé sá ntó yí, ngaá bí ngə sá nda ozhizhe ɔ búúd?

⁵ Apolos jí ná jí? Mεε Pwól mə jí jí? Ngaá osól ɔ másáal Zembî nyə á nti shú ná bi búgúlág nyə wá. Sá á ngə sêy, muud yēsh ngé sá nda Zembî ngé yə nyə ŋkul ná a sáág ná. ⁶ Mεε mə á bε mpəg, Apolos zə myεεg májúwó. Nji Zembî wá nyə a sá ná mpəg í kəg. ⁷ Ntó, muud nyə ámə bε mpəg yé cugé tɔɔ sâ; nyəɔŋg nyə ámə myεεg májúwó yé kú námá bæ sâ; Zembî muud nyə ámə sá ná mpəg í kəg wá jí sâ. ⁸ Muud mə bε yé, nə muud mə shwú májúwó yé bwé tal cé ngwúd. Zembî mə bá fáágulə múúd yēsh námá nda nyə á sêy ná. ⁹ Nəcé, sá ngə sεɛŋgya ngə sá Zembî iséy byé. Bi búsə fambə má Zembî, bi búsə námá málwəga mé.

Okrîsten bí nda njów

¹⁰ Mpaam má Zembî wá í á sá ná mə bəg nda muud məlwəga á ikəŋ. Ntó, mə á lím njów, bóól búúd bwé ngə lwə límuga jəɔŋg dí gwəw. Nji, muud yēsh mə zé lwə cínəŋg yé kə káálúgə nə mbií á ngé lwə yí. ¹¹ Muud

2:8 Luk 23.34 * **2:8** cí á shí ga: Iciyá íni í ngə námá cí mənŋkul mə Sátan má ngé kung shí ga dí má. Wo jí nə ŋkul dúg námá Yuá 12.31. **2:9** Iza 52.15 **2:12** Rom 8.15 **2:13** 2.4; 12.10 **2:14** 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 **2:16** Iza 40.13; Rom 11.34 **3:1** Yuá 16.12 **3:2** Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 **3:3** 1.10-11; Gal 5.19-20 **3:4** 1.12 **3:6** Mis 18.4, 11, 24-28 **3:8** 4.5 **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 **3:10** 1Kr 15.10 **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12

cugé nã ñkul zã nyiŋgã lîm gúl lîmuga íshús; lîmuga jí námã nji jãŋg í bwéy bæ ni, nji Yésus-Krîst. ¹² Í yidã bæ ná, bóól búúd bwé ñgã lwó lîmuga jãŋg dí nã or ñkí kwóógú bwé ðã lúlã *mwaanê nã ndî yí, ñkí ijimã í mækwóógú, bóólúgã lwó nã ilí, ñkí mimbwu, ñkí ntãg bíl íkáá, ¹³ nji, jwôw má *Krîst* íí, sóólúgú múúd yêsh ñgã sã yí í bá nyîn ná ñgãñ. Nãcé, í bá cõ kuda dí jwôw ðãŋgú, kuda í bá zã lwó ísý í múúd yêsh, í mú nyîn ñkí jí fwámé ísý. ¹⁴ Sóólúgú múúd nyã á sã lwólã dí yí í kã bá bæ kú jígã, muud wãŋgú bæ nã mpóógú. ¹⁵ Nyãŋg yé sóólúgú í bá shîn jígã yé, a bá shúb mpóógú; nji nyãméfwó má bá faam nda muud má faam kuda dí yé.

¹⁶ Bì ampúyé ná bì búšã *Mpáánzã Zembî? Bì ampúyé ná Shíshim má Zembî í njul bídí? ¹⁷ Ñkí muud mã céég Mpáánzã Zembî, Zembî mã bá námã céég nyã. Nãcé, Mpáánzã Zembî nyísã nji shú má Zembî, bí wã búšã njów Wãŋg.

¹⁸ Muud kú ñgã shüig nyúul. Ñkí ñgwól múúd mã tãdúgã na bídí ná a jí nã fãg, mbií fãg á cug gaá, muud wãŋg yídãg mpu ná fãg nyé nyísã ikás mísh má Zembî dí, ja jãŋgú a mú bæ nã fwámé fãg. ¹⁹ Nãcé, sã búúd ò shí ga bwé dúg ná jíšã sã fãg yí, Zembî mã dúg gwo ná sã íkás. Jíšã cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî mã ðã sã ná buud ò fúg bwé bílãg mákãñ máñúd». ²⁰ Í nyiŋgã námã bæ cilyá ná: «Wãmbã mã mpú búúd ò fúg mitãdúgã myãñ, a mpú ná míšã ocwúd». ²¹ Nda jí ntó ná, muud kú bæeg ñkêny nyúul nãcé bálã nã wãŋgã nã bóól búúd. Mpugã ná isã byêsh bíšã isã bín. ²² Pwôl, Pwôl wán; Apolos, Apolos wán; Séfas, Séfas wán; tã shí ga, shí nyîn; tã cug, tã shwiy, tã isã yã cug ga, tã byãŋg yã cug zãg yí, byêsh bíšã isã bín. ²³ Bì bãñ bí búšã buud ó Krîst, Krîst má Zembî.

4

Nji Yésus wã má bígãs Pwôl

¹ Ntó, dúgúgã sã ná sã búšã osóol ò mášáal ó *Krîst, ná Zembî nyã á yã sã mbãg ná sã cúndãg isã í á ðã bæ shwoó dí, nyã á má sã

nã sã mpúg yí. ² Ná ndeé, ja bwé mã yã múúd mbãg yí, sã bwé ðã bul jii dúg yí jí ná a sããg ísý byé mbií Mása mã jí yí. ³ Nda mã, tã bæ mã bigas mã, tã wúl njów mílúsú í bigas mã, sã jãŋg í acíyã mã tã sã. Mãméfwó mã abígásé námã mãméfwó. ⁴ Mã aŋgê nã mpu ná mã mã sã gúl sã májumã. Nji, ntó cugé ná mã jí kú nã wôñ. Nji, muud ñgã bigas mã wã Cwãmbã. ⁵ Gwã wã jí ná, kúgã sãmb múúd lúsú té fwãla ðãŋg í afwóyã wóšs yí. Kúgã sãmb té Cwãmbã nyã afwóyã nyiŋgã zã yí. Nãcé nyã wã mã bá zã sã ná isã bí íshwoó yídúgúdí yí í nyínúg ná ñgãñ, mitãdúgã myã mílãm mí mpúyúg; ná ndeé, Zembî mú yã muud yêsh máshwúmb mã jálã nã nyã mã.

⁶ Bwaang, mã mã ñgã ñwa iyuug íni byêsh sã Apolos dí shú ná bì jígúg sã kaaná í ñgã cì yí, ná: «Muud nyã ajáláyã nã ntõ sã jí cilyá yí.» Má ceel cì ná, shú ðúsú sã Apolos íí, muud nyã ajáláyã nã bægãwa nã ñgwól ntõ ñgwólúgã. ⁷ Zã nyã á fwo jaaw wo ná wó ntõ bóól búúd? Jáyã sã wó jí nã ndî ná bwé á shígã yã wo yí? Ñkí sã jêsh wó jí nã ndî yí, bwé á yã wo, nãcé jí wó kã ñkêny nyúul nã ndî nda bwé á shígã yã wo yí? ⁸ Bí ñgã tãdúga ná bì mú nã sã jêsh bí mã jí yí, bì mú lwándúlã nã ibwádãñ í Zembî, bì mú nã ijwúga, sã bãñ kú nã ndî. Bì ò nywã ka bæ nã ijwúga fwámé bæ, sãñõñ bì bêsh sã bág nã byo. ⁹ Kã í yidã bæ nda Zembî mã tãl sã bãñ *buud ò lwámã zhúgúlã sãmbã, nda buud cígúlã í mã bæ ná bwé jálã nã yã wã. Mãsú mántãgula mã músã á zãgã-dúg, tã mísh mã búúd dí, tã mísh mã *wãéŋgãles dí. ¹⁰ Sã mú nda mikás nãcé Krîst, bì bãñ ntãg nda mífãfúgã nãcé bálã búúd ò Krîst. Sã mú nda itãg-bwool, bì bãñ nda míŋkũkúlã. Bì mú ñgã ñwa gúmã, sã bãñ ñgã bwãma nã mpyõñ. ¹¹ Wóšs nã wãla ga, sã ñgã yã nã zha yã nã shwãásúlã minú, sã fúfã nã mikáãndã. Sã ñgã bwãma nã bígã, sã ñgã cugã nda mínjã-gwôw. ¹² Sã ñgã wãdúga sã yã nã mãbwã mãsú shú ná sã bág nã isã. Muud nyã á mã lwíy sã yé, sã bwádãñ nã nyã; kúl bwé lwó sã cúwálí yí, sã máãnd mílãm. ¹³ Buud bwé á mã ntãma sã

3:13 Rom 2.6; 2Kr 5.10 * **3:13** Jwôw má Krîst: Dúsã jwôw á bá zã sãmb búúd ò shí ga mílúsú yí. **3:15** Yúd 23
3:16 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5 **3:18** 4.10 **3:19** Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20 **3:20** Sôm 94.11
3:22 Rom 8.38 **3:23** 15.28; Rom 14.7-9 **4:2** Luk 12.42 **4:4** Sôm 143.2 **4:5** 3.8; Sôm 139.1-12; Rom 2.16
4:7 Gal 6.3 **4:9** Rom 8.36; Heb 10.33 **4:10** 2Kr 11.23-29 **4:10** 3.18 **4:12** Luk 6.28; Mis 7.60; Rom 12.14
sêy: Mis 18.3 **4:13** Mit 3.45

jíná wá, sá ci bwo iciyá í cwéel bwo milâm yí. Wóós nà kíkídíga, buud ɔ shí bwá ngə ɲwa sá nda isâ í kund, nda shíd mǎwúda.

Pwôl ji sǎŋgá

¹⁴ Mə anɣê nə cilə bí isâ íni ná mə cɛel wá bí shwôn. Mə ngə yida sá ná bi mpúg kuú ɲjɔnd bí mə jǎlá nə kyey yí, nəcɛ́ bi búsa mə bwân mə búl cɛel wá. ¹⁵ Nəcɛ́, bí tɛem bə nə buud mǎwûm mə otóóshin bwá ngə lwó bí cug krísten, bí cugé nə ncúlyá osóóŋgá, mə muud mə á zə bí nə Jɔjɔ Kéél yé mə wá jí sǎŋgá wán kwon mə Yésus-Kríst dî. ¹⁶ Nda jí ntó ná, oshwon, ngəgá nə yagula mə. ¹⁷ Gwé wá í sá ná mə ntúg bí Timoté, mwân waam mə búl cɛel yé; a jí mə abúgúlág cug krísten dî. Nyə wá nyə é zə sá ná bi bág kú wusa kuú ɲjɔnd mə ngə kyey cug krísten dí yí. Kuú ɲjɔnd wǎŋgú wə mə ngə jíŋguli mǎdɔ mə óbúgula mēsh kúl jēsh yí. ¹⁸ Bóólúgá búúd bwá ngə ɲkēny mǎnyúúl nda sá bwá cí ná mə abulé ná kwo zə nūŋ bídí. ¹⁹ Nji, ɲkí Cwám̄ba mə magulə, mə wál bá zə wóós bí nūŋ. Mə é ka bá zə mpu búúd bwá ngə ɲkēny mǎnyúúl óni; mə abulé zə mpu nji iciyá í lésú byáŋ, mə bá bul cɛel mpu ɲkí ɲkul mə Zembî nyísə bwádí í cugud. ²⁰ Nəcɛ́, Faan mə Zembî í cúgɛ́ sá á lésú mpu, dúsə sá ɲkúl. ²¹ Bi mə jii ná jí? Ye mə zég nūŋ bídí nə lwón, ye mə zég nə cɛelí nə lám ná shɛɛ?

5

Okrísten bwá ajǎláyé nə bə nə jaŋga

¹ Lâŋ mə bul shîn kyey kúl jēsh ná jaŋga í ngə sŋy nūŋ bídí. Né dāŋ jaŋga dúsə ná, tɔɔ íkúl í ampúyé fwámé Zembî yí í anɣê nə sá dwo. Bwá ngə bwiing ná ngwól múúd a bídí sɛɛŋgyá ngə cugə nə mudá mə sǎŋgá. ² Bí ngə ná ɲkēny mǎnyúúl? Sǎólúgá wǎŋgú kú yidá cey bí lámúd nda shwiŋ? Nɣaá í jii ná í cýug bí lámúd, bi yílúg muud wǎŋgú bídí sɛɛŋgyád? ³ Mɛɛ jām kóómb dî, tɛem bə ná mə cugé nūŋ bídí, *shíshim wām wí nūŋ; mə mə bwey sámb lésú wǎŋgú nda mə jí nūŋ. Mə mə sámb ná muud mə sá sǎólúgá

wǎŋg yé mə jág sâ. ⁴ Ntó, ja bí é nyiŋgə sɛɛŋgya jíná mə Cwám̄ba Yésus dí, shíshim wām í é sɛɛŋgya nə bí, Cwám̄ba wúsú Yésus mə bá lwóya ɲkúl nyé. ⁵ Í jii ná bi bádug *Sátan muud wǎŋgú mǎbwád, a ntámág nyə nyúúl ná ndéé, *jím jé í mú bá *dúg cug jwôw mə Cwám̄ba. ⁶ Bi ajǎláyé ná nə ɲkēny mǎnyúúl. Bi ampúyé ná búbaalé *lǎvur bíbíyá í də sá ná mbulyá ngug wēsh í bádug í? ⁷ Yílúgá lǎvur† acwúlú shú ná bi bág mbulyá ngug ágúgwáan. Nəcɛ́ bi mú kú ná nə lǎvur. Bi mú ntó nəcɛ́ bwá á shí bwey cígə *Mwâ Ncwəmbe á Páska íshé, mwâ ncwəmbe wǎŋg wá *Kríst. ⁸ Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wǎŋgú nə bów-bôw tédúgá nə gwólə lám: lǎvur acwúlú wá ni. Shé yídágá sá nyə kú nə sá á shweelúg, nə lám óbábálé: buléd á kú nə lǎvur wá ni.

⁹ Mə á cilə bí ngwól kálad dí ná binóŋ buud ó jaŋga bi kú də kéya. ¹⁰ Mə a shígɛ́ cɛel ci ná bi bág kú ná bwele shísh kúná-kúnə nə búúd ɔ jaŋga bēsh wá shí ga, tɔɔ buud bēsh bí nə yéesh bálə nə mǎbii wá, tɔɔ buud ɔ mándá, tɔɔ bǎŋg bēsh bwá ngə yə ozembî ó áyadúg gúmá wá. Mbô! Í ká bə ntó, mpu ná bi mə jǎlá nə wú shí gaád. ¹¹ Mə á yida ci ná bi kú də kéya nə buud bí ná: nyâŋ ngə ci ná a jí mbúgula, a ngə nyiŋgə sá jaŋga; nyâŋ ngə ci ná a jí mbúgula, a njúl nyiŋgə bə nə yéesh bálə nə mǎbii; nyâŋ ná a jí mbúgula, a ngə nyiŋgə yə ozembî ó áyadúg; nyâŋ ná a jí mbúgula, a dúgə nyɛɛg búúd; nyâŋ ná a jí mbúgula, a njúl nyiŋgə bə shwíge mǎlwəg; nyâŋ ná a jí mbúgula, a dúgə nyiŋgə mánda búúd nə isâ byáŋ. Mimbii mí búúd míni, bi kú sɛɛŋgya nə bwo, binóŋ kú də səŋ ídâw ngwúdud. ¹² Ye sá wá búsa ná sá sámbúg buud bwá cúgɛ́ *Dɔ dí wá milésú? Nɣaá ná buud wá Dɔ dí cwú wá bí mə cígal milésú wá? ¹³ Buud bwá cúgɛ́ Dɔ dí wá, Zembî wá mə bá sámb bwo myáŋ milésú. Kagá yíl bów-bôw múúd bídí gwoŋgud.

4:15 Gal 4.19 **4:16** 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 **4:17** Timoté: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1 **4:19** ɲkí Cwám̄ba mə magulə: Mis 18.21; Zhk 4.15 **4:20** 2.4; 15.24 **4:21** 2Kr 1.23; 13.10 **5:1** Ləv 18.8 **5:2** 6.12; 10.23 **5:3** Kol 2.5 **5:5** 1Tm 1.20 **5:6** Gal 5.9 * **5:6** Na jí kaaná nda wǎŋg sá mə də ci ná: «Shú ngwúd mə də wá bǎól bēsh ibwool» yí. **5:7** MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † **5:7** lǎvur: Oyúden bwá á də yíl lǎvur yēsh bwádí mínjów, bwá də Páska nə ngug á kú nə lǎvur; ntó mə kə ná bwá á də gusa milâm myáŋ shú zálə də Páska. **5:9** Mat 18.17; 2Te 3.14 **5:11** 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10 **5:12** Mbá 13.6

6

Ishwáman yâ mpédúgá buud ó Zembî

1 Nkí ñgwól múúd á sɛɛŋgyá jín má bæ ná lósú ná ñgwól, jí í mpú sá ná a lúgá kə ná lósú búúd ó Zembî dí, a bálé kə ná ndî ná ikùl ishús í kág sámb yí? 2 Ye bi ampúyé ná buud ó Zembî bwé bá sámb búúd ó shí milású? Ká, ñkí bi wé má bá sámb búúd ó shí milású, ye ilálású yâ mpédúgá nyín wé í káád bí ñkul yí? 3 Ye bi ampúyé ná sá má bá sámb *wáéŋgales milású? Ká ñkəməsa ná milású myâ isâ í shí ga! 4 Nkí bi má ka bæ ná milású myâ isâ í shí ga, ye buud *Dɔ lú óbúgula í dúg ná ozhizhe wá bwó wé bí má ká dúg ná bwé sámbúg bí milású myəŋg wá? 5 Bi má jəlá ná gwág shwôn ná sá má ñgá ci ga. Ye sɛɛŋgyá jín jí kú ná təɔ muud jí ná fəg yé, muud jí ná ñkul lás lósú mpédúgá mwân bá *mínyəŋə yé? 6 Ná jí! Mwân bá mínyəŋə bwé ká təw míkəɔd dí? Bwé bálé ntág ká təw míkəɔd myəŋg dí óhááden dí! 7 Mpugá ná dúlə bæ ná ishwáman ntáni mpédúgá nyín, bi má bwey ku wé ni. Nəcé jí bí búśá ñgwól kú jisəw ñgwól bé ólíŋgí yí? Nəcé jí bí búśá kú bíd ná ñkí muud mə déég bí isâ, a déégúg yí? 8 Nji, bi wé má yídá sá ólíŋgí, bi wé ñgá sha búúd isâ; omínyəŋə bún ntág wé bí má sá mísólúgá myəŋg wá. 9 Ye bi ampúyé ná buud bwé sá ólíŋgí ntáni wá bwé ábúlé bæ ná kəw Faan má Zembî dí? Kúgá shiig mányúul: buud ó jaŋga, nə bəŋg bwé ñgá yə ozembî ó áyadúg gúmə wá, nə buud bwé sá mínəmb wá, nə budúm bwé má ñwa mányúul nda budá wá, nə bəŋg bwé sá íland nə bóól búđúm wá, 10 nə ijúwâl, nə buud bí nə yéesh bələ nə məbii wá, nə oshwégye ó málwəg, nə bəŋg bwé də nyɛɛg búúd wá, tɛɛm bæ búúd ó mándá, bwé ábúlé bæ ná kəw Faan má Zembî dí. 11 Ntə námə wé bóól búúd wá gwoŋg jín bwé á bæ yé. Nji, Shíshim má Zembî wúsú í á má gusa bí, sá ná bi bəg minkəŋkə mi búúd, sá ná Zembî dúgúg bí ná otátəlí ó búúd lúú má Cwám̄ba Yésus dí.

Baagula nyúul shú má Zembî

12 Bóól búúd bwé də ci ná: «Muud jí fúlí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, sá

jêsh dí jí nə ñkul kwíind múúd. Bwé də ci ná: «Muud jí fúlí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, mə abúlé bíd ná ñkúmba sá í bíig mə kwám. 13 Bóól námə ná: «Ídâw bíə shú mwə, mwə shú ídâw. Nə mwə nə ídâw, Zembî mə bá shínal byêsh.» Jí ntó. Nji, nyúul í cúgé shú jaŋga, nyísə nyúul mə Cwám̄ba, Cwám̄ba jisə Cwám̄ba shú nyúul. 14 Mpugá ná Zembî nyə a gwúmashi Cwám̄ba yé, a bá námə gwúmashi sé nə ñkul nyé. 15 Ye bi ampúyé ná mányúul mán máśə ikál í nyúul má *Kríst? Mə ñwág kál nyúul má Kríst mə sá gwo kál nyúul má múdá jaŋga? Mbó! Í ajəláyé nə bæ ntó! 16 Ye bi ampúyé ná muud mə ká sɛɛŋgya nə mudá jaŋga yé nyə é bæ nyúul ñgwúd nə mudá wəŋgá? Jísə mpu bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bêsh obá bwé é bæ nyúul ñgwúdú.» 17 Nji, muud mə ká fula ísâ nə Cwám̄ba yé, nyé é bæ *shíshim ñgwúd nə Cwám̄ba.

18 Fúndúgá jaŋga. Wúl *sám wêsh múúd mə sá yí í ádé bæ nyə nyúulú. Nji, muud mə sá jaŋga yé má də ntáma nyúul nyé nyáméfwó. 19 Ye bi ampúyé ná mányúul mán máśə Mpáanzó má Nkəŋkə Shíshim Zembî nyə á yə bí yí? Nkəŋkə Shíshim wəŋg wúsú bídí mányúulú. Bi aŋgə ná nə jwú nə biméfwó. 20 Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tən shú ná bi wúg míkəwámú; bi má jəlá nə ka yə Zembî gúmə nə mányúul mán.

7

Sá í dúgyá nə bā yí

1 Shú ísâ bí á cilə mə yí, í nywa ná mudúm jíg kú kúnya nə mudá. 2 Nji, í bul jəla ná mudúm yêsh bəg nə yé múdá, mudá yêsh nə yé ñgwúm, buud bwé sásúlág jaŋga. 3 Mudúm nyə ajəláyé nə kaambələ múdá nə nyúul nyé; mudá námə ntó. 4 Mudá cúgé nə ñkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, ñgwúm yé wé jí nə nywo. Námə mbii ñgwúdú, ñgwúm cúgé nə ñkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, mudá yé wé jí nə nywo. 5 Ñgwól kú ban ñgwól; ka nji ná bi má bæ cún ná bi mə béégyá ñkúmba fwála shú ná bi má kənd mílám mājəgula dí. Fwála dəŋg

6:2 Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúd 6; Mbú 1.6 6:7 Mat 5.39-40; Rom 12.17 6:9 15.50; Gal 5.19-21 6:11 Tit 3.3-7; Heb 9.14; 1Yn 1.7 6:12 8.9; 10.23; Gal 5.13; 1Pr 2.16 6:13 Mat 15.17-19; 1Te 4.3 6:14 15.15, 20; Rom 6.4; 8.11; 2Kr 4.14 6:15 12.27 6:16 Mat 2.24; Mat 19.5; Ifz 5.31 6:17 Yuá 17.21-23; Rom 8.9-11; 2Kr 3.17-18; Gal 2.20 6:19 3.16 6:20 7.23; Rom 13.14; 1Pr 1.18-19 7:2 1Te 4.3-4 7:3 Ifz 5.21-29

ká námá shîn, bi ó nyingə fula; nəcə bí a bá bə kú mpu máánd mîlâm ná ndeé *Sátan mú bwówulə bî. ⁶ Na, mə ayímbáliyé bî; mə cwíny bí cwínyúg. ⁷ Mpülə dúg dí, mə jii ná buud bēsh bwə jíg nda mə. Nji, muud yēsh ji nə jé sâ Zembî nyə á yə nyə yí; nyíga nə jíga, nyímí nə jími.

⁸ Mə ngə ci nə miŋgwam mi búđum nə mikúsə mí búdá ná, í nywa ná bwə jíg nda mə njúl ná, kú béya. ⁹ Nji, í ká bə ná bwə ampúyé máánd mîlâm, bwə béyág; nəcə í yida bul jəla ná muud béyág, ntə ná a júgugí nə yéesh.

¹⁰ Shú bəng bí mímbéyá wá, mə tál mpándí; kú ntəg bə mə, Cwám̄ba wə mə tál mpándí ná, ci mudá kú béégya nə ngwúm yé.

¹¹ Múdá ká ntəg béégya nə ngwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji nə a kə sá ŋkwambulə nə ngwúm yé. Ci mudúm kú yíl múdá bā.

¹² Shú bóólúgá bāŋ, Cwám̄ba dí mə cî, mə wə ngə ci ja níid ná, ŋkí mbúgula Zembî ji nə mudá *hááden, múdá mə ká cēel ná bá bwə baagula bā, a kú bēeg yíl múdá wəng. ¹³ Ŋkí mudá wə jí mbúgula, ngwúm nye hááden, ngwúm mə ká cēel ná bá mudá bwə baagula bā, mudá kú bēeg gwú bā dəng. ¹⁴ Nəcə, mudúm jí hááden yé nyə é bə kúnə-kúnə nə Zembî nəcə mudá yé, mudá jí hááden yé nyə é bə kúnə-kúnə nə Zembî nəcə ngwúm yé. Í mbəm bə kú bə ntó, mpu ná bwān bāŋ bwə é bə shwóg-shwóg nə Zembî; nji, búsə kúnə-kúnə nə nyə. ¹⁵ Nji, ŋkí nyəng jí hááden yé mə cēel béégya nə ngwól, a jee béégya nə nyə; í cúgé mbúgula yímbáliyé ná a jíg nə bā dəng. Zembî nyə a jəw bí shú ná bi jíg ná shee. ¹⁶ Ntəg námá ná, wēe mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná ngwúm woó dúgúg cug? Ŋkí ntəg ná wēe mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyə á ngə tál buud icé icé

¹⁷ Sá ngwúd jí ná, muud yēsh tówúg cé Zembî nyə a tál nyə yíid, cé nyə á bə a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Cēx mə ngə yə mádə

mə óbúgula mēsh yí, dwó óni. ¹⁸ Ŋkí Zembî nyə a jəw ngwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wəngú jíg nə ábiwáág yé. Ŋkí Zembî nyə a jəw muud a kú bə síya ábiwáág í, muud wəngú kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyálə ábiwáág cúgé təə sâ, bələ kú síya ábiwáág kú námá bə təə sâ. Sá jí nə mfíi yí jisə nji bēgələ mampéndí mə Zembî. ²⁰ Muud yēsh tówúg cé nyə á bə a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí. ²¹ Ŋkí Zembî nyə a jəw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimâl lámúd nə jiya lwaá gwó. Nji, wó ká dúg zhí ná wo bág fulí, wo bē zhí nyəng. ²² Nəcə ná, lwaá Cwám̄ba mə jəw yí í músə fulí, í dúgyá nə Cwám̄ba. Ntó námá, nyəng *Kríst mə jəw a njúl fulí yé músə lwaá mə Kríst. ²³ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tən shú ná bi wúg míkámúd. Kúgá sá ná bi nyíngəg bə málwáá mə múúd†. ²⁴ Bwaang, mə nyingə ná námá ci nə muud yēsh bwénúg mísh mə Zembî dí cé nyə á bə a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí.

²⁵ Shú bəng búsə ná óncwíyē wá, sâ mə zé ci ga í cúgé ná Cwám̄ba nyə a tál mpándí; mə cwíny bí tən nda muud bí bí nə ŋkul je shwu nyúul nə ndí yé nəcə Cwám̄ba nyə a gwág mə ŋkúŋkwónulə. ²⁶ Mēe ngə téduga ntéga: ja sé mə dúg mícúŋ myâ wəla ga yí, mə tédúgá ná í bul jəla ná buud bwə jíg miŋgwam. ²⁷ Nji tēem bə ntó, ŋkí wo mə bá múdá, wo kú bēeg sə ná wo gwú bā. Ŋkí wo afwóyē bá múdá, wo kú bēeg sə ná wo bā. ²⁸ Nji, ŋkí wo bá múdá, wo asáyé *sám; ncwíyē sás mə ká kə báád í, nyə asáyé sám. Nji, buud bwə béya wá bwə é bul dúg mínjugú cug gaád; mə ngə lás ntáni shú ná mə sá ná bi sásúlág mínjugú nyəng.

²⁹ Bwaang, mə ngə ci náaa, fwála í mú kúkúl. Né ndeé, tééd wəla ga di, buud bí nə budá wá bwə cúgəg nda bwə cúgé mímbéyá; ³⁰ bəng bwə ngə jí wá, bwə cúgəg nda bwə angə nə jii; bəng bí nə məshusug wá, bwə cugə nda bwə cúgé nə məshusug; bəng bwə ngə kusə wá bwə cugə nda isā bwə ngə kusə yí í cúgé isā byāŋ†. ³¹ Buud bwə ngə də shí

7:7 Mat 19.11-12; 1Kr 12.11 **7:9** 1Tm 5.14 **7:10** Mat 5.32; 19.9 **7:14** Rom 11.16 **7:15** jíg ná shee: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14 **7:16** 1Pr 3.1 **7:18** Gal 5.1 * **7:18** Muud jí síya ábiwáág yé: na jí mwá Yúden. **7:19** Rom 2.25-29; Gal 5.6 **7:22** Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16 **7:23** 6.20 † **7:23** Kúgá nyingə bíd nə məfug mə búud mə ngəg nə jwú nə bî. **7:25** 1Tm 1.12-14 **7:26** Zhe 16.1-4; Mis 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4 **7:28** Luk 21.23 **7:29** Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp 4.5 † **7:30** Muud nyə ajáláyé nə bíd ná gúl sá í tówúg shwóg nyódí cugud. **7:31** 1Yn 2.17

wá bwó cágəg nda bwó aŋgê nə də shí. Mə lās nə bí lāsú ni wêsh nəcé shí shé bí nə ndí múús ga í bá cǝ.

³² Mə cɛel ná bi bóg kú nə sâ í kənd bí milām gwów yí. Muud cúgə mbéyá yé mə də kənd lâm ísâ í dúgyá nə Cwám̄ba yíid, a də sǝ nə Cwám̄ba gwágúg nyə nywa. ³³ Nji, nyəwəŋ jí mbéyá yé mə a də sǝ nə mudá yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lâm ísâ í shíd, ³⁴ lâm í mú də bə nyə kəw. Ntó námə wé jí nə mudá yé. Mudá cúgə báád yé, tə nyəwəŋ jí ná ncwíyê yé mə də kənd lâm ísâ í dúgyá nə Cwám̄ba yíid, shú nə nyāŋ bəg yé mə Cwám̄ba ncindí nə ncindí. Mudá jí báád yé nyɛ mə də sǝ nə ŋgwúm yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lâm ísâ í shíd. ³⁵ Mə aŋgê nə lās ntáni nə mə cɛel kəl bí bíid. Í yidá bə shú mánywa mún. Mə ŋgə jii nə bi sáág sâ í búl jəla yí, nə bi bəg buud ɔ Cwám̄ba ncindí nə ncindí, kú bə kəw.

³⁶ Ŋkí ncwámá mə bul bə nə yéesh nə land jé, nə ndéé a mú cɛel ná bwé bəyág nəcé a tédúgá nə nyə e jág sá sás dəwəŋgú ŋkí a bə kú ná bá nyə, ŋkí a dúg nə bwé jəlá nə bəya, bwé bəyág nda á ŋgə jii nə; nyə asáyé sám. ³⁷ Nji ŋkí ncwámá í ŋwa cígúla nyédí lámúd sâ nda cindal nyə, ŋkí a jí nə ŋkul mpu máánd lâm bii yéesh jé, á ká ŋwa cígúla nə bá land jé bwé ányŋgəyé ná bəya, a mpú sâ. ³⁸ Ntó jí nə muud mə bá land jé yé mə mpú sâ, nyəwəŋ mə bə kú bá yé mə bul mpu sâ. §

³⁹ Mudá jí cɛɛlá nə ŋgwúm yé té wêsh ŋgwúm ŋgə ná cəgə yí. Ŋgwúm mə ká yə, mudá kú ná bə cɛɛlá, a mú jee bá muud yêsh á cɛél bá yé; nji í jii nə muud wəwəŋ bəg muud mə Cwám̄ba. ⁴⁰ Nji, í bul jəla nə a jíg kú ná kə báád. Mɛɛ mām məcwūŋ wə máni, mə tédúgá nə mə jí námə nə Shíshim mə Zembí.

8

Sâ í dúgyá nə ocúdu ó mátúnuga

7:33 Luk 14.20 § **7:38** (téed 36 kə wós 38) Impánzə íni, bóól bwé ŋgə cǝ ní í jəlá nə bə ntúga: 36 «Ŋkí muud mə dúg nə a jág sá nə baagulə sás dé ncwíyê wəla lu bə cǝ a kú kənd nyə báád í, ŋkí a dúg nə í jəlá nə a kəndug nyə báád í, a sáág sâ á jí yí; nyə asáyé sám, bā í síyúg. 37 Nji, muud mə ŋwá cígúla lámúd, kú nə sâ í ŋgə cindal nyə, á ŋgə mpu jwú nə tédúgá yé yé, ŋkí a ŋwa cígúla nyéméfwó dí lámúd nə a baagulə sás dé ncwíyê, a mə mpu sâ.» **7:39** Rom 7.2-3 **8:1** Mis 15.29; Rom 12.16 cɛelí: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 **8:1** Rom 14.1-15.6 **8:3** 13.12; Gal 4.9 **8:4** 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 **8:6** 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 **8:7** 10.23-33 **8:8** Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13

¹ Bóól ózembí bí ó áyadúg. Bóól búúd bwé ŋgə cígə ocúdu ŋgə sá ívəguli í ózembí bəwəŋgú *mátúnuga. Shú sá í dúgyá nə ocúdu ó mátúnuga bəwəŋgú yí, shé mə mpú ná: «Sə bēsh bí nə mpúyá.» Nji, mpúyá wəwəŋ í də sá nə muud ŋkényúg nyúul, í njúl nə cɛelí í də sá nə gwoŋg í lálug búgád. ² Múúd mə ká téduga nə a mpú gúl sâ, muud wəwəŋgú nyə afwóyé mpu sâ jí nə fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud mə cɛél Zembí yé, Zembí mə mpú nyə.

⁴ Nə ndéé, shú dələ ocúdu ó mátúnuga mə ívəguli í ózembí ó áyadúg íí, sə mə mpu nə ívəguli byəwəŋgú í cúgə təw sâ shí gaád, ŋgwól zembí cugé, nji fwámé Zembí ŋgwúd nə ŋgwúd. ⁵ Bóól búúd bwé ŋgə téduga nə ncúlyá ozembí nə ncúlyá micwám̄ba myāŋ mísə. Nji, bíl ísâ búúd bwé ŋgə dúg nə ozembí yí í tɛem bə jəŋ dí, ŋkí ntāg shí ga dí, ⁶ shú shé bāŋ, Zembí jí ŋgwúd nji Zembí Sóŋgú. Isâ byêsh í zhu nyédí, shé ŋgə cəgə shú dé. Cwám̄ba jí námə ŋgwúd, nji Yésus-Kríst; isâ byêsh bísə nəcé nyə, sə básə námə nəcé nyə.

⁷ Nji, buud bēsh dí bí nə mpúyá ni. Bóól bwé á mə janəwo nə yələ ózembí ó áyadúg gúmá, nə ndéé, wós nə kidíga, ja bāŋ bwé də cúdu mətúnuga mə ózembí ó áyadúg yí, bwé é ŋgə də bwé ŋgə téduga nə cúdu éga jí cúdu mətúnuga shú zembí áyadúg. Sâ jəwəŋ í mú sá bwo fəŋ lám dī, nəcé í bələ ná ŋkí tag. ⁸ Í njúl nə sâ mə dē dí jí nə ŋkul sá nə sə shíshíg Zembí kúnə-kúnə. Ŋkí sə mə bə kú də, sâ kú jimb sə mísh mə Zembí dī; ŋkí sə mə dē, sâ kú námə kwíduli sâ. ⁹ Nji bí ó bəy nə sâ bí bí fulí nə bi sáág yí í yidag bə óbúgula ó átətagū kwóógú lú məbəwəŋgú. ¹⁰ Nəcé, wo muud jí nə mpúyá yé, ŋkí bwé dúg wo, wo ŋgə də mpáanzə zembí áyadúg dī, ŋgá nə sá jəwəŋ í é sá nə muud jí ná nə lám ŋkí tag yé ŋwág ŋkul, a kə də ocúdu bwé ámə cígə yə ózembí gúmá wá? ¹¹ Ja jəwəŋgú, mpúyá wō í mə sá nə ŋgwól *mínyəŋgū woó jí nə lâm ŋkí

tag yé jímbág, í njúl ná Yésus nyə á yə námá shú déd. ¹² Nkí bi mə sênt ntó nə omínyonê bún, bəwəli bwo lám í kú fwo lal íí, bi mə sênt nə Yésus-Kríst. ¹³ Gwá wá jí ná, nkí gúl sá má dá í é búlal ngwól mínyonê waamá bííd íí, mə kú ná bá bwele də cúdú, shú ná mə bág kú búlal mínyonê waamá bííd.

9

Pwól cugé nə milúndâl

¹ Ye mə cugé fulí? Mə cugé *múúd lwámá mə Yésus íí? Ngaá mə a shí dág Cwámbe wúsú Yésus? Ye bí cugé ísény má má sá shú má Cwámbe yí? ² Nkí bóólúgá búúd bwé dág ná mə cugé múúd lwámá, bi kú bə, má jí muud lwámá mə Yésus shú dún. Nəcé bi búsa yuug í ngá lwó ísény má ngá sêy tân nda muud lwámá mə Cwámbe yí.

³ Shú búúd bwé ngá bə nə məshwán nə mə wá, sá má jí nə nkul bəsa nə bwo yí jí ná: ⁴ Ngaá sá bí nə zhií ná sá ngwág idêw nə mənɔngul bídí? ⁵ Ye sá bán wá búsa ci muud kú jaand nə mudá yé? Ngaá ná bóól búúd ɔ lwámá bwé ngá sá ntó, tɔ omínyonê ó Cwámbe, tɔ Séfás? ⁶ Nkí ntâg ná, ye sá bán Barnábas wá sá cugé nə zhií ná sá jíg kú sêy? ⁷ Zá nyə a má bwele sêy séy ízimbi a ngá jóna nə nyəmfwó yé? Zá nyə a má bwele bə fambá ná ndéé a kú də mpúmá a cínɔng yé? Nkí ntâg ná zá nyə a má bwele wíil ínteny ná ndéé a kú balan nə mənýán má ínteny byɔɔng yé? ⁸ Ye iyuug má ngá nwa bí íni bísa nji íjâm nə íjag yâ buud? Ngaá ná bísa námá cilyá mácéx Moyíz nyə á cilə mád? ⁹ Jí mpu bə cilyá mácéx má Moyíz dí ná: «Wo kú fad nteny mpu ja í ngá nyaal mpumá ngálə lwáál nywo yí.» Ye ínteny wá Zembí ngá bul téduga yí? ¹⁰ Ye nyə anɔgê nə lás ntó shú dúsú? Haaw! Shú dúsú wá cilyá ga í á cilya yí. Í jíí ná muud ngá waad mändəlú yé ngág nə waad a ngá bwánd nə búgá ná nyə é bə nə mfií; nyɔɔng ngá nyífə mpumá ngálə lwáál yé ngág nyífə a ngá bwánd nə búgá ná nyə é bə nə kɔw. ¹¹ Sá á bə bí mpəg í kwíind bí cug á Shíshim dí yí; ntó ná, sá má ká mwáágulə

mpúmá í kwíind sá cug á shí ga dí yí, bôw ntó aá? ¹² Nkí bóól búúd bí nə zhií ná bwé ngwág mbií mánywa mɔɔng bídí, sá bán má ban ka bul bə nə zhií nyɔɔngú nəcé jí? Nji, sá á shígé balan nə zhií nyɔɔngú; sá ngə yida jíɔw sá jêsh shú ná sá kú ntágulə ná Jɔjɔ Kéel má *Kríst í bág kú bwiingya.

¹³ Buud bwé də sêy ísény í Zembí Mpáánzə wá, Mpáánzə wá í də námá wíil bwo; bɔɔng bwé də kənd Zembí *mátúnuga *alatâr dí wá bwé də nwa dán kɔw lá idêw alatâr dí. Ngaá bi mə mpú ntó? ¹⁴ Mbií ngwúd wɔɔng námá, Cwámbe nyə a wá cəx ná buud bwé jáaw Jɔjɔ Kéel wá bwé jəlá nə cugə nə ísény byɔɔng. ¹⁵ Nji mɛɛ mə a shígé balan nə məzhií mɔɔng; mə anɔgê námá nə cilə ntága ná mə lúndal ísâ byɔɔng. Má yidá bul cɛl ná mə yág, ntɔ ná mə sáág milúndâl. Jâm sá gúmá wá cí, muud cugé nə nkul yíil mə gwo. ¹⁶ Mɛɛ jâm kóómb di, ja má ngá jaaw Jɔjɔ Kéel yí, mə cugé nə nkul ci ná mə ngə sa gúl sâ, nəcé jísa mə sâ cínúdlá Zembí ngá cínal mə yí. Məntágula nə mə nkí mə bə kú jaaw Jɔjɔ Kéel. ¹⁷ Í á mbəm bə ná mə a té nə lâm wâm ná mə zá jaaw Jɔjɔ Kéel, mə bə nə zhií ná mə jííg myána. Ká, mə ngə sá ísény byɔɔng cínúdlád, jísa mbag Zembí nyə á keel mə məbwád yí. ¹⁸ Ná ndéé, myáyé myána má ngá nwa cínɔng myá? Myána myâm wá mə jááwág buud Jɔjɔ Kéel ashwá, mə ngá cúndə kú lúndal ísâ má jí nə zhií ná mə ngwág Jɔjɔ Kéel dí yí.

¹⁹ Haaw! Mə jí fulí, kú bə lwaá mə múúd. Nji, tɛɛm bə ntó, mə a má sá məmfwó lwaá á buud bēsh shú ná mə bág nə fwála mə sá ná bímbí lú búúd dēsh dí nə nkul gwág mə yí í búgúlág Yésus. ²⁰ Ja sánɔn *Oyúden búsa yí, mə cugə námá nda Oyúden shú ná mə sá ná bwé kəndug milâm wá Yésus. Ja sánɔn buud bwé ngá bə məcéx má Moyíz wá sá búsa yí, mə bə námá mácéx mɔɔngú nda bwo, í njúl ná í cugé mə cínúdlá ná mə bég mwo. Má bə mwo nji shú ná mə sá ná buud bwé ngá bə məcéx wá bwé kəndug milâm wá Yésus. ²¹ Ja sánɔn buud bwé ádé bísh mácéx mɔɔng wá sá búsa yí, mə cugə nda bwo, námá nda mə anɔgê nə bísh mácéx mɔɔng, í njúl ná mə ngə

9:1 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1 **9:4** Luk 10.7-8; Mat 10.10
9:6 Barnábas: Mis 4.36; 11.22-26 sêy: Mis 18.3 **9:9** Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18 **9:11** 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6
9:12 Mis 20.34-35; 2Kr 11.9 **9:13** Ilɔ 18.8-19 **9:14** 9.4 **9:15** Mis 18.3 **9:16** Zhe 20.9 **9:17** 4.1 **9:19**
10.23-24, 32-33; Rom 15.1 **9:19** Mat 20.26-27 **9:20** Mis 16.3; 21.20-26 **9:21** Gal 2.3-4

bɛ Cɛɛ má Zembî, Krîst ji Cɛɛ dâm. Mə cugə nda mə aŋgê nə bîsh mæcɛɛ nji shú ná mə sá ná buud bwə ádé bîsh mæcɛɛ wá bwə kándug milâm wá Yésus. ²² Ja sónóŋ buud bí nə búgə átətagú wá sá búsé yí, mə cugə nda bwo shú ná mə sá ná bwə kándug milâm wá Yésus. Mə a má bə sá jêsh shú búud bêsh shú ná mázhí mêsh dí, mə cugə búbaalé búúd. ²³ Mə ŋgə sá isâ íni byêsh nəcé Jɔjɔ Kéel, shú ná mə bəg nə kəw mánywa Jɔjɔ Kéel í ŋgə kaag mád.

²⁴ Bi ampúyé ná í dɛ bə mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ŋkí bulya ju íkúlá ná ndéé muud ŋgwúd ŋwa mpóógú? Jugá kúlá mbií wí ná bí ŋwág mpóógú yí. ²⁵ Ogwiimbe ó ígwiimbí bêsh bwə dɛ ci isâ ŋkí bulya shú ná bwə ŋwág *túm gúmá. Í njúl ná túm gúmá bwə dɛ ŋwa yí í dɛ yéel. Sə bəŋ wúsú túm gúmá í ábúlé yéel. ²⁶ Kúlá mé ŋgə ju yí, mə aŋgê nə ju nda muud nyə aŋgê nə mpu kúl á ŋgə kə yé; ja má ŋgə wusə ikúda yí, mə aŋgê nə wusə ikúda ntó ŋgúlúd. ²⁷ Mə ŋgə yida jugəshi nyúul nyâm, ŋgə nywaad nywo sá má céel yí, shú ná í kú bá bə ná, mə shîn cúndə Jɔjɔ Kéel bóól búúd gwág ná ndéé, mɛɛ nyiŋgə shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sâ í á sɔy nə buud ə Izəɾəyêl yí

¹ Ntó, ye bwaŋg, mə acéélé ná bí bəg kú mpu isâ í á sɔy nə odá yí; ŋkúdú í á baagulé bêsh, bêsh bwə á ntɔ mən mə atítí nə makuú. ² Ntó ji ná bêsh bwə á duwan ŋkúdúd, duwan mən dí tən *ompwín ó Moyíz. ³ Bêsh bwə á dɛ də idəw impwúd Shíshim má Zembî í á dɛ nti bwo yí. ⁴ Bêsh bwə á ŋgul məjúwó məmpwúd Shíshim má Zembî í á nti bwo má, məjúwó má á ŋgə wú kwóógú má. Kwóógú dəŋg í á bə fwámé kwóógú wá í á ŋgə lúgal bwo cí, í á bə *Krîst. ⁵ Nji, tɛɛm bə ntó, bóól ncúlyá buud wá gwoŋg ján, Zembî nyə a shígé gwág bwo nywa. Gwə wə nyə á jaŋgulə bwo, a mpáŋgulə mímbimbə myán shí a shwéeshád yí. ⁶ Isâ íni í á bə nə bwo ntó shú ná í bəg shé

məcwûŋ, shé kú dɛ wímb sálə isâ í abúbôw nda bwo. ⁷ Kúgá yə ózembî ó áyadúg gúmá nda bóólúgá wá gwoŋg ján bwə á sá ná. Sâ jəŋg jí cilyá ná: «Kúl búúd í á ji shí də, ŋgul; bwə mú tɔw, zhwiimbya.» ⁸ Shé kúgá sá jaŋga nda bóólúgá wá gwoŋg ján bwə á sá ná. Sálə bwə á sá jaŋga yí, bwə á yə jwôw ŋgwúdú buud otóshin məwúm məbá nə ólól. ⁹ Shé kúgá shweenzh Krîst nda bóólúgá wá gwoŋg ján bwə á sá ná. Bwə á shweenzh nyə, onywá bwə mú jaŋgulə bwo. ¹⁰ Shé kúgá námə dɛ cwaduga nda bóólúgá wá gwoŋg ján bwə á cwaduga ná; bən, *éŋgəles á shwiy nyə á zə jaŋgulə bwo. ¹¹ Bwaŋg, isâ íni í á bə nə bwo ntúni shú ná í bəg shé məcwûŋ. Í á cilya shú ná shé buud shé ŋgə cugə mwôw mâ məzhúgúlá dí wá, shé mpúg nda shé má jálá nə ŋgə cugə ná. ¹² Nə ndéé, muud ŋgə tédúgá ná məbwəbúlán má cúgə nə ŋkul sá nyə sâ yé, kə bey ná a búlag. ¹³ Məbwəbúlán mēsh bí á má dɛ bwəma nə ndí má má dɛ námə bə nji isâ bí nə ŋkul wóós nə muud yí. Nji, Zembî ji abúgúlág; a cugə nə ŋkul bíd ná bí bwəmagí nə məbwəbúlán má ntɔ bí ŋkul má. Ja bí má bá dɛ bwəma nə məbwəbúlán yí, a bá dɛ lwó bí zhí shú ná bí jisówág kú bála.

Kúgá fəla isâ í májamb nə isâ í Zembî

¹⁴ Gwə wə jí ná, yé bwáŋg má búl cɛel wá, fúndágá yələ ózembî ó áyadúg gúmá. ¹⁵ Mə ŋgə lás nə bí nda mə lás nə buud bí nə fəg wá. Biméfwó faasugá sá má ŋgə cí yí. ¹⁶ Ja sə má dɛ də idəw í Zembî yí, sə má dɛ ŋgul bálá; sə má dɛ yə Zembî akíba shú bálá jəŋgá. Ŋgulálə sə má dɛ ŋgul bálá jəŋg yí í dɛ bə ná sə bēsh sə má dɛ ŋwa kəw lú mánywa mâ mácií *Krîst nyə á wéeshuli shú dású má. Féyalə sə má dɛ féya buléd yí í dɛ bə ná sə bēsh sə má dɛ ŋwa kəw lú mánywa mâ nyúul Krîst nyə a yána shú dású yí. ¹⁷ Sə bēsh sə mú mbwəpá nyúul ŋgwúd nda buléd jí ŋgwúd ná. Ntó ji ná sə tɛɛm bə ŋkí bulya, sə búse nyúul ŋgwúd nəcé sə má dɛ kəwəla nji buléd ŋgwúd.

9:22 Rom 1.13; 2Kr 5.11; 11.29 9:24 Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6; 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbá 2.10 9:27 Rom 8.13; 13.14 10:1 MmN 13.21; 14.21-29 10:3 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sôm 78.24-25 10:4 MmN 17.6; Ilŋ 20.11; Sôm 78.15 10:5 Ilŋ 14.29-30; Sôm 78.31; Heb 3.17; Yúd 5 10:6 Ilŋ 11.4, 34; Sôm 106.14 10:8 Ilŋ 25.1-9 10:9 Ilŋ 21.5-6 10:10 Ilŋ 14.2, 36; 16.41-49; Sôm 106.25-27; Heb 3.17-18 10:11 7.29-31; Rom 15.4 10:12 Gal 6.1 10:13 1.9; Zhk 1.13-14 10:14 1Yn 5.21 10:16 11.24-25; Luk 22.17-20 10:17 12.27 10:18 Ləv 7.11-21

18 Fwogá dúg mímbýágá mí *Izúrəyêl. Buud bwá dɛ dɛ ócúdu bwá dɛ kə *mátúnuga dí wá bwá dɛ fɛla ísâ nɛ *alatâr, ntó jì nɛ bwá dɛ fɛla ísâ nɛ Zembî muud jì ámádfí á alatâr yé. 19 Jì má ngə ka cɛel ci yí? Ye ná ocúdu búúd bwá dɛ yə ózembî ó áyadúg mátúnuga dí wá búšə gúlúgá sâ? Nkí ntâg ná ozembî bɔɔngú bí gúl sá? 20 Mbò! Mə ngə ci ná ocúdu búúd bwá dɛ kənd mátúnuga dí wá, Zembî dí bwá dɛ yə bwo yé; í dɛ bə mátúnuga bwá dɛ yə májamb má. Mə acéélé ná bínónɔ məjamb bí dúg fɛla ísâ. 21 Bí cugé nɛ nkul ngul bálá mə Cwám̄ba, bí nyiŋgə ngul bálá májamb. Bí cugé nɛ nkul nɔwá kəw tɔwɔli mə Cwám̄ba dí, bí nyiŋgə nɔwá kəw tɔwɔli májamb dí. 22 Ye sé má sɔ ná Cwám̄ba sáág wúú? Sé má lal mánkul cɔ nyə?

23 Bóól búúd bwá ngə ci ná: «Muud jì fɛlì ná a sáág sá jêsh á cɛel yí.» Jì ntó. Nji, sá jêsh dí jì nɛ nkul kwíind múúd. Haaw! «Muud jì fɛlì ná a sáág sá jêsh á cɛel yí.» Jì ntó. Nji, sá jêsh dí í dɛ lɔl gwoong. 24 Muud nyə ajóláyé nɛ sɔ ná nyəmɛfwó wá bág nɛ mənɔwɔ; muud yêsh sɔg ná bóól bwá bág nɛ mənɔwɔ. 25 Dagá sâ jêsh bwá kúshá mákíd ocúdu dí yí; dagá gwo nɛ milám ná salá, kú jì míshílí ná bí ngə bɛemb. 26 Dagá, nɛcɛ shí nyí shí mə Cwám̄ba, nɛ ísâ byêsh bí cínong yí. 27 Ntó jì ná, *hááden mə ká jəw bí dína dí, bí má ká kə, dagá mbií ídɔw wêsh bwá é yə bí yí; dagá byo nɛ milám ná salá, kú jì míshílí ná bí ngə bɛemb. 28 Nji, nkí ngwól múúd má jaaw bí ná cúdu bwá ámə jáám̄b yé nyə ámə bə cúdu *mátúnuga, bí kú ná dɛ. Bí kú dɛ, nɛcɛ muud má jááw bí yé, bí á bá ntágulə nyə lám. 29 Ja má ci ná lám yí, mə acíyé lám wán, má ci jì má múúd nyə ámə jaaw bí yé. Nɛcɛ jì lám má ngwól múúd í é zə jum mə, mə njúl fɛlì yí? 30 Nkí mɛɛ mə yá Zembî akíba mə ka dɛ, bwá é ka kə ngə jì nɛ mə íkúduɡúđ nɛcɛ jì, í njúl ná mɛɛ shí yə Zembî akíba? 31 Ntó, tɔɔ bí mə dɛ, tɔɔ bí má ngul, tɔɔ bí mə sá jì, ságá sá jêsh nɛ yéesh ná bí mə yá Zembî gúmá. 32 Kúgá bɛeg sá ná tɔɔ mwâ Ogurêk, tɔɔ mwâ *Oyúden, tɔɔ muud ngwúđ á *Dɔ lú óbúgula ó Zembî lánɡáwóg

búgád. 33 Ságá nda mə; ísâ byêsh dí, má cɛel sá sâ múúd yêsh nyə e gwág nywa yí. Mə ádé sɔ ná məmɛfwó bág nɛ mənɔwɔ; má dɛ sɔ ná ncúlyá buud bwá bág nɛ mənɔwɔ, ná Zembî cágug bwo.

11

1 Ngəgá nɛ yagula mə, námá nda má ngə yagula Kríst ná.

Nda sá má jálá nɛ jì míšəon ná

2 Mə ngə faag bí nɛcɛ, bí ngə tɔduga mə ija byêsh, bí ngə ntâg námá bɛ minjígulá má á kala bí myá. 3 Nji, má jì ná bí mpúg sâ ngwúđ ná: múdúm yêsh lúlúú yé wá *Kríst, múdá lúlúú yé wá mudúm, Kríst lúlúú yé wá Zembî. 4 Mudúm yêsh mə jágulá nɛ Zembî nkí ntâg ná a cúndə mícúndə mí Zembî a njúl nɛ tùm lúúđ yé, a wá lúlúú yé Kríst shwôn. 5 Mudá má yídá jəgula nɛ Zembî nkí ná a cúndə mícúndə mí Zembî shwá lúú yé, a wá lúlúú yé múdúm shwôn. Nɛcɛ, bálə shwá lúú wúsə námá nda a má kɛnyə shilú*. 6 Haaw. Múdá má ká bə kú nɛ tùm lúúđ í, í jì ná a sémbyág námá shilú. Nkí jì ka bə sâ shwôn ná mudá sémbyág shilú nkí ná a kɛnyag lúú, í jì ná a dúg cɛɛlə tùm lúúđ. 7 Mudúm nyɛ, nyə ajóláyé nɛ bwáád tùm, nɛcɛ a jì yuug má Zembî, a ngə lwó gúmá í mpíyá nɛ Zembî yí, mudá nyɛ ngə lwó jɔng í mpíyá nɛ mudúm yí. 8 Nɛcɛ, mudúm nyə a shígé wú múdá dí, mudá nyə a wú múdúm dí. 9 Zembî nyə a shígé té múdúm nɛcɛ múdá, nyə á yida té mudá nɛcɛ mudúm. 10 Gwá wá jísə ná, mudá má jəlá nɛ bə nɛ ndəm lúúđ; ntó jì shú lwólə *wəéngəles ná a jì íjwúga í múdúméd. 11 Tɛem bə ntó, dúgúlə cug sá ngə cugə tɔn buud ɔ Cwám̄ba yí, mudá cugé nɛ nkul cugə kú nɛ mudúm, mudúm kú námá cugə kú nɛ mudá. 12 Í bə ntó nɛcɛ ná, námá nda múdá ashúshwóógú nyə a wú múdúm dí ná, ntó námá wá múdúm má dɛ byêl múdá dí yé, sâ jêsh í zhu wá Zembî. 13 Bimɛfwó faasugá ná jígá: ye jì jɔ sâ ná mudá bág shwá lúú ja á ngə jəgula nɛ Zembî yí? 14 Jísə

10:19 8.4 10:20 Mbá 32.17; Sòm 106.37; Mbú 9.20 10:21 2Kr 6.15-16 10:22 Mbá 32.21 10:23 Rom 14.1-15.6 10:23 6.12; 8.7-12 10:24 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4 10:25 Rom 14.2 10:26 Sòm 24.1; 89.12 10:28 8.7 10:30 Rom 14.6; 1Tm 4.4 10:31 Kol 3.17 10:32 Rom 14.13 10:33 9.19-22 11:1 4.16 11:2 2Te 2.15; 3.6 11:3 3.23; Mət 3.16; Ifz 5.23 * 11:5 Wala mwəw Pwól nyə á cilə kálad éga yí, í á dɛ bə sâ shwôn ná bwá dúgúg mudá nɛ kɛnyá shilú. 11:7 Mət 1.26-27 11:8 Mət 2.18-23; 1Tm 2.13

námá sâ shwôn ná mudûm báágulæg shilú nda mudá. Ngaá né cug shé ngé cugə ga gwáméfwó í ngə jíguli bí ntó? ¹⁵ Í njúl sâ gúmé shú múdá nye. Nəcə Zembî nyə á yə mudá shilú ñkí gwaa ná í dúg búdal nyə lúu. ¹⁶ Nji ñkí muud má cœel sá máshwán na, sá bân sá cugé nə fúlú nyœœng, mədə má óbúgula kú námá bə nə nywo.

Nda sá má jálá nə də dína mə Cwám̄ba ná

¹⁷ Mə afáágé bî wœœng lású má zó lás nə bí gaád. Mə afáágé bî nəcə, seœngyalə bí mú də seœngya *Də dún dí yí, í ányíngáyé ná bə shú sálə ná bí lálug, í mú ngə teeg bí teeg teegúg. ¹⁸ Í tééd fwo bə ná, ja *Də lú óbúgula dún í də seœngya yí, mə gwág ná mánkœœmú má mú ngə bə mpédúgá nyín. Mə ngə *magulə lâŋ wœœngú búbaalê. ¹⁹ Mə kə ntâg ci, í jî ná mánkœœmú mœœng má bág, bœœng búsbá fwámé óbúgula mpédúgá nyín wá bwé mpúyúg. ²⁰ Ntó jî ná, ja bí mú də seœngya kul ngwûd yí, í ádé ná nyíngə bə shú zələ də ídúw í Zembî. ²¹ Í mú də bə ná, fwála lə dólə, muud má læel shîn də byé ídæg nyə ámə zə nə ndí yí kú bwánd ná bóól bwé wóósúg. Ja í bə ntó yí, í mú wóós ná, ngwól njúl nə zha, ngwól nye má də ngul ná ndeé cə fudud; ²² ye bí cugé nə minjów ná bí dúg də nə ngul wu? Nəcə jî bí búsbə kú bísh Də lú óbúgula ó Zembî yí? Bî má cœel zə də wá búúd bwé cúgé nə mabii wá shwôn lúúd í? Mə cíg ná jî? Mə fáágug bí? Mə afáágé bí na wúni sóólúgú. ²³ Nəcə, njígulá má á lég nə Cwám̄ba yí, wé wé má á kala bí yí; náœœ: Cwám̄ba Yésus nyə a sá ná, búlú bwé á kusha nə nyə yí, nyə á ŋwa buléd ²⁴ ná ndeé, a yə Zembî akíba, a mú fêy buléd, a mú ci ná: «Nyúúl nyâm í má kaanz shú dún dí nywé wé ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá má.» ²⁵ Námá mbií ngwúdú, ja bwé má shîn də yí, a mú ŋwa bálá wáan, a mú ci ná: «Bálá ga jisə sə á gúgwáan í zó s̄y mácií mām dí yí. Ja jêsh bí má bá də ngul gwo yí, bí ó bá də sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» ²⁶ Ntó má kə ná ja jêsh bí má bá də də buléd ga nə ngul bálá wáan ga yí, bí ngə bwíing shwiy Cwám̄ba nyə á yə yí, bí də bá

jaaw dwo ná ndeé kə wóós ja á bá nyíngə zə yí. ²⁷ Sá jœœng wé jî ná, muud mə dá buléd a ngul bálá mə Cwám̄ba yé, ñkí á də nə ngul mbií wúsə kú jəla yí, á byaagulə nə nyúúl nə mácií mə Cwám̄ba. ²⁸ Ntó, muud yêsh fáásug nyáméfwó ná ndeé, a ka də buléd, a ngul bálá wáan. ²⁹ Nəcə muud mə dá buléd a ngul bálá ntó kú téduga ná jî mändəm mə nyúul mə Cwám̄ba yé, a ngə sá ná sémyé mílósú í bág bə ñkí bul nyaan shú nyáméfwó. ³⁰ Sá jœœng wé í sá ná, zhwoğ buud bwé mú mimbâl mpédúgá nyín, bóól nə ijâm, bóól ñkí bulya bwé á má yə. ³¹ Sá mbêm də faas sáméfwó, sá kú nyíngə bwəma nə sémyé mílósú. ³² Nji, Cwám̄ba má də sámb sá mílósú, a ság sá shú ná sá kú bá bwəma nə sémyé mílósú ányinyaanê búúd bwé abíshé Zembî wá bwé bá bwəma nə ndí yí. ³³ Ná ndeé bwaœng, ja bí má də seœngya ná bí mə dá yí, dugá sá ná, bóól bwánd bóólúgá. ³⁴ ñkí ngwól múúd ngə gwág zha, a fwóg tééd də nyádí njów a ka tœem zə, shú ná bí kú də seœngya ná bí mə zə də kwaamb sémyé mílósú ányinyaanê bídí ícug dí.

Shú bíl ísâ byêsh í, mə e bá zə kwambələ byo ja má bá zə yí.

12

Ísâ Zembî mə də yə bwán bə zhí a shíshim dí yí

¹ Bwaœng, shú ísâ Zembî mə də yə bwán bə zhí a *shíshim dí yí, mə acéélé ná bí dúg bə kú mpu. ² Bî mə mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembî yí, bwé á də julə kə nə bî bów-bôw zhíd, bí kə ngə bə ózembî ó áyadúg, mbeé ísâ bísbə kú nə ñkul mə lás yí. ³ Nda jî ntó ná, má cœel ná bí mpúg ñkúmba sá: muud Shíshim má Zembî ngé sá ná a lásúg yé cugé nə ñkul lweem Yésus; muud Shíshim má Zembî í anğə nə sá ná a lásúg yé cugé námə nə ñkul ci ná: «Yésus jî Cwám̄ba».

⁴ Ísâ Zembî mə də yə bwán bə mpáam dí yí bísbə mimbii mimbii, nji Shíshim ngwûd wé í də kaaw byo. ⁵ Bulya mímbii búúd bí nə ñkul s̄y nə ísâ byœœng yí; nji Cwám̄ba ngwûd wé ngé jwú nə ís̄y byœœng byêsh. ⁶ Misóólúgú

11:18 1.10-11 **11:19** Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19 **11:22** Zhk 2.5-6 **11:23** 10.16; Mat 26.26-28 **11:25** s̄y: Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb 8.6 mácií: MmN 24.6-8; Heb 9.12 **11:26** Mat 26.29 **11:27** 11.20-22; Heb 10.29 **11:28** 2Kr 13.5 **11:32** Heb 12.5-6; Mbá 3.19 **12:2** 8.4-6; Iza 44.9-20; Gal 4.8 **12:3** 1Yn 4.2-3; Rom 10.9 **12:4** 12.27-14.40; Rom 12.6-8; Ifz 4.4 **12:5** 12.28-30

mí mímbíí mímbíí, nji buud bêsh bwá ngá sá myo wá, Zembî ngwúd wá ngá sâ ná bwá sáág myo. ⁷ Muud yêsh Nkênkê Shíshim mæ yá ñkûl ná a sáág sâ yé, a yá nyæ ñkul nyængú shú ná í kwííndág bóól bêsh. ⁸ Ntó, Nkênkê Shíshim mæ yá ngwól múúd ñkul ná a lásúg lású fag, a yæ ngwól ñkul ná a mpúg sâ Zembî ngá jii ná buud bwá sáág yí; Shíshim ngwûd næ ngwûd wá ngá kaaw. ⁹ Shíshim ngwûd wængâ mæ yá ngwól múúd búgá álal-ñkul, a yæ ngwól ñkul mæ lwág mímbâl, ¹⁰ a yæ ngwól ñkul mæ sá *máshimbá, a yæ ngwól ñkul mæ cúndá mícúndá mí Zembî, a yæ ngwól ñkul mæ mpú faas míshíshim, a yæ ngwól ñkul mæ lás mákâl mímbíí mímbíí, a yæ ngwól ñkul mæ féég sâ í ðu ciy mákâl mæng dí yí. ¹¹ Isâ íni byêsh í, nji Shíshim ngwúd næ ngwúd wá mé ðu kaaw byo, a yæ múúd yêsh jæng á céél yæ nyæ yí.

Ikál í nyúul bí ñkí bulya, nyúul njúl nji ngwûd

¹² Mpugá ná nyúul mæ múud nyí ngwûd, ikál ñkí bulya. Ikál í nyúul tæem bulya ntó, byêsh í sá nji nyúul ngwûd. Ntó námá wá jí næ *Kríst yé. ¹³ Shé bêsh, tæ *Oyúden tæ Ogurêk, tæ mælwáá tæ ofulí, shé á duwan Shíshim ngwûd dí shú ná shé bág ikál yâ nyúul ngwûd. Zembî nyæ á ngulal shé bêsh Shíshim ngwûd.

¹⁴ Ntó jii ná nyúul í cúgé nji kál ngwûd, ikál í nyúul bí ñkí bulya. ¹⁵ Ñkí kuú í sheé ná ci ná: «Nda mé cúgé mbwâ ná, mæ cugé kál nyúul», ye kuú í é yow bálæ kál nyúul? ¹⁶ Ñkí lwá í sheé ná ci ná: «Nda mé cúgé jús ná, mæ cugé kál nyúul», ye lwá í é yow bálæ kál nyúul? ¹⁷ Ñkí nyúul nyêsh ncindí í sheé ná bæ nji jús næ jús, í ka ðu gwág ntædele? Ñkí nyêsh ncindí í sheé ná bæ nji lwâ næ lwâ, í ka ðu gwág mácud ntædele? ¹⁸ Bi mé dúg í? Zembî nyæ á ngæ tâl ikál í nyúul byêsh nyúulúd nda nyæ á cæel ná. ¹⁹ Muud ncindí nyæ á mbâm sheé bæ nji kál nyúul ngwúd næ ngwúd, nyúul í á nywá ka bæ ngow? ²⁰ Ntó, nyúul muud dí, ikál í nyúul bí ñkí bulya, nyúul njúl nji ngwúd.

²¹ Jús í cúgé næ ñkul ci næ mbwâ ná: «Mæ anjê næ jii wo», lúú kú námá ci næ mækuú ná: «Mæ anjê næ jii bî.» ²² Í yidá bæ ná, ikál í nyúul í ðu nyîn nda bí næ ilæm yí, byó wá í yidá bul kwíínd yí, ²³ byæng sá mé ðu dúg ná í abulé jæla næ gúmá yí, byó wá sá mé ðu bul ñwa næ gúmá yí; byæng bí ná í ajáláyé næ nyîn yí, byó wá sá mé ðu bul mpu baagulæ yí, ²⁴ í njúl ná ikál í nyúul í ðu nyîn yí í ádé jii mbií mbagulá wæng. Zembî nyæ a sá nyúul muud mbií á ná nyæ a wá gúmá ikál í nyúul í cúgé næ gúmá yíid. ²⁵ Nyæ a sá ntó shú ná mbéégí máñkæmá í kú bæ nyúul muud dí, ikál í nyúul í yidag ðu bæ, jíga baagulæ jíga, jíga baagulæ námá jíga mbií ngwúdâ. ²⁶ Gúl kál nyúul í ká jug, bíl jug námá; bwá ká gúmal gúl kál nyúul, bíl byêsh bæ næ mæshusag.

²⁷ Ntó, bi búsæ nyúul mé Kríst. Muud yêsh jí bídí *Dø dí yé jí kál á nyúul nyæng. ²⁸ Ná ndeé, Zembî nyæ a tâl buud Dø lá obúgula dí ntága: cé áshúshwóógá, nyæ a tâl *buud o lwámá; cé ábeé, a tâl *búud o mícúndá; cé álél, a tâl búud o mínjígulá. Ná ndeé, a mú yæ bóól ñkul mæ sá *máshimbá, a yæ bóól ñkul mæ lwág mímbâl, bóól ñkul mæ kwíínd búud, bóól ñkul mæ cwîny gúfágá, bóólágá ñkul mæ lás mákâl mæshús. ²⁹ Ye buud bêsh wá bí búud o lwámá? Ye bêsh bí buud o mícúndá? Ye bêsh bí oyígulí? Ye bêsh bwá ðu sá máshimbá? ³⁰ Ye Zembî nyæ á yæ bêsh ñkul í ðu lwag mímbâl yí? Ye bêsh bwá ðu lás mákâl mæshús í? Bêsh bwá ðu féég mákâl myængú? ³¹ Gwágugá yéesh ná Nkênkê Shíshim yág bí isâ í búl bæ næ mfíí yí. Mæ zá nyiŋgæ lwó bí nyæng zhí í ntó mázhí mæsh yí.

13

Cæelí í ntø sâ jêsh

¹ Mæ tæem lás mákál má búud, lás mákál má *wængæles í, ñkí mæ cugé næ cæelí, mpug ná mæ jí nda kúnj í ngó bwîm yí, ñkí ntâg yaang í ngó lwançula yí. ² Mæ tæem námá cúndæ mícúndá mí Zembî, tæem mpu míndimba myêsh, tæem bæ næ mpúyá wêsh, mæ tæem námá bæ næ búgá jêsh ncindí mbií á ná mæ ðu

12:7 14.26 12:10 14.5; Mis 2.4 12:11 7.7; Rom 12.3; Ifz 4.7; 1Pr 4.10 12:12 12.27 12:13 Gal 3.27-28
 12:26 Rom 12.15; 2Kr 11.29 12:27 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 12:28 12.8-10; 14.1-4; Mis
 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 12:31 14.1 13:1 8.1; Rom 13.8-10 13:1 2Kr 12.3-4 13:2 12.8; Mat 7.22; 17.20
 13:3 Dan 3.19-20; Mat 19.21

yíl mímbún ícéd íí, ñkí mæ cugé næ cælí, mæ cugé tæw sâ. ³ Mæ tæem námá yána ísâ byâm byêsh, mæ kænzh námá nyúúl nyâm ná bwé jéég jígal mæ kudad íí, ñkí mæ cugé næ cælí, sá jæwngû kú kwíínd mæ tæw sâ.

⁴ Cælí jí næ jísow, cælí jí næ osusa, í cúgé næ zhín, í ádé bægæwa, kú ñkêny nyúul, ⁵ í ádé sá ísâ í shwôn, í ádé sô ñji mænywa mé, í ádé læel gwág zhwuñá, í ádé baagula mábúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olflingû, cælí í yida ðu gwág nywa óbúbálé; ⁷ í ðu juu sâ jêsh, ðu búdal, í ðu bæ næ búgá næ sâ jêsh, í ðu bwánd sâ jêsh næ búgá, í jísow sâ jêsh.

⁸ Cælí í ádé shîn; ðála cúndæ micúndá mí Zembî í bá bæ cwûd, lásúla mákâl í bá shîn, mpúyá í bá bæ cwúðugû. ⁹ Næcé sé ñgæ mpu isâ ikâl, sé ñgæ cúndæ micúndá mí Zembî ikâl. ¹⁰ Ñji, ja ísâ byêsh í bá bæ óncindí yí, byæwng bí ikâl yí í bá bæ cwúðugû. ¹¹ Ja má á bæ mwántombú yí, mæ á ðu lás nda mwántombú, mæ ðu tæðuga nda mwántombú, mæ ðu bála nda mwántombú. Ja má mú fwámé múúð ga, mæ má yæw ísâ í bwân óntombú. ¹² Næcé ísâ í ñgæ nyín sé nda ísâ sé ñgæ dúg yênt† dí yí, nda ísâ ñgúdá í má búdal yí; ñji, ja fwála ðæwng í bá wóós yí, sé má dúg ná bii-bi-bii. Ja gaád mæ ñgæ mpu isâ impál, ja jæwngû mæ bá wámbulæ, námá nda Zembî mæ wámbulæ mæ ná. ¹³ Ísâ í ábúlé shîn yí bisæ ílól ja gaád, byó wá: búgá, næ ðála bwánd næ búgá, næ cælí; sá í ntó na ílól íni dí wá cælí.

14

Yéesh ísâ bí næ ñkul kwíínd múúð yêsh yí

¹ Shúshwóógú næ sâ jêsh íí, fwogá tééd sô ná bí bág næ cælí. Gwágúgá yéesh ísâ Zembî mæ ðu yæ bwán bé zhíí a *shíshim dí yí, bul bæ ná ndéé cúndála micúndá mí Zembî. ² Næcé náéá, muud mæ lás mákâl mæshús yé, nyæ alésháyé næ buud, a lésha næ Zembî, næcé kú næ tæw muud nyé é gwág sâ á ñgá ci yí. Ñji, a ñgæ lás næ ñkul Ñkêñkê Shíshim ñgá yæ nyæ yí, ñgæ ci mindimba. ³ Ñji muud mæ cúndá micúndá mí Zembî yé ñgæ lésha næ buud; a ñgæ cúndæ shú ná bwé lálug búgád, a cúndá ná a cwîny

bwo, á cweel bwo milâm. ⁴ Muud mæ lás kâl íshús yé ñgæ sá ná nyæmfwó lálug búgád, í ñjúl ná muud mæ cúndá micúndá mí Zembî yé ñgæ sá ná *Dø ðêsh í lálug búgád.

⁵ Má jii ná bí bæsh bí lásúg mákâl mæshús; ñji má bul jii ná bí cúndág micúndá mí Zembî. Næcé náéá, muud mæ cúndá myo yé mæ cø múúð mæ lás mákâl mæshús yé; susaalê ñji ná muud mæ lás mákâl mæwng yé mæ féég sâ nyé ámæ ñgæ ci yí, shú næ Dø ðêsh í lálug búgád. ⁶ Ntó bwaawng, ñkí má sheé ná zæ nûñ bídí zæ lás næ bí ñji mákâl mæshúsúð, mæ é kwíínd bí cínawngû næ jí? Kú næ tæw sâ! Sæsaalê ñji ná mæ bágúlá bí gúl sá Zembî nyæ ámæ lwó mæ yí, ñkí ná mæ yé bí wúl mpúyá, ñkí wúl cúndá má Zembî ñkí ntág ñjígulá.

⁷ Jí námá nda ísâ í íbwamugá-bwámug, nda lúlwonj á bulya mækâl ñkí bíñzhá; ñkí ísâ byæwng í ñgá lás ná kpódó kpóðæ kpódó, buud bwé é ka mpu ná í ñgæ cæel sey jáyé susa? ⁸ Ñkí laag í lás buud nda yag sâ í ñgá ci yí, zæ nyæ é kwæmæsa dóómb? ⁹ Mbií ñgwúð næ bí. Ñkí bí mæ lás mákâl mæshús lású wán kú gwíig sá bí ñgá ci yí, buud bwé é ka wámbulæ ná jí bí ñgá lás yí? Í é bæ ná bí ñgæ lwábuda ntó. ¹⁰ Mækâl má lású mí ñkí bul bulya shí gaád, ñji kú næ tæw ñgwúð dí ná buud bwé ðu lás kú gwág sá bwé ñgá ci yí. ¹¹ Ntó jí ná ñkí mæ ampúyé dúl kâl lú lású nda í ké ná, mæ é bæ múúð ñgá lás dwo yé ñjínæ muud, nyæ bæ námá mæ ñjínæ muud. ¹² Ná ndéé, nda bí má búl jii ísâ Zembî mæ ðu yæ bwán bé zhíí a shíshim dí yí ná, bulugá sô ná bí bág næ byæwng í é sá ná Dø í lálug búgád yí.

¹³ Gwá wá jí ná, muud má ðu lás mákâl mæshús yé jægulag næ Zembî ná a yég nyæ ñkul ná a dúg féég sâ á ðu ci yí. ¹⁴ Næcé ná, ja má jægula yí, má ká jægula kâl læ shúsúð íí, shíshim wâm í ñgæ jægula, ñji lúu wâm í awngê næ sá sâ. ¹⁵ Ká mæ sáág jí? Mæ é ðu jægula shíshim dí, mæ é ðu námá jægula næ íkêñ byâm; mæ ðu sey ísusa ságæsæ Zembî shíshim dí, mæ é ðu námá sey næ íkêñ byâm. ¹⁶ Næcé, ñkí wo yé Zembî mæshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyæ é magulæ wo ná: «AMEN»? Mbô. Nyæ ámagulæyé, nywáá nyæ

13:5 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * 13:5 Bóól bwé ci ná «í ádé ló mábôw». 13:8 12.10; 14.1-5 13:12 Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembî mæ wámbulæ mæ: 8.3; Gal 4.9 † 13:12 yêñ: Iyên yâ fwála ðæwng í ðu sîy næ ñkwánz, iwugali kú ðu nyín ná ñgêñ nda iyên yâ mwôw mágaád. 13:13 Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 14:1 13.8 14:2 12.10 14:4 14.26 14:5 Ilj 11.29 14:16 Amen: 2Kr 1.20

ampúyé sâ wó ñgá ci yí. ¹⁷ Wo yá Zembî mëshwúmb, jí ntó; ñji sâ jəŋg í asáyé ná ñgwól múúd lálug búgád. ¹⁸ Mə ñgə yə Zembî akíba nəcə má də lás mákəl məshús cə bí bēsh. ¹⁹ Nji, tɛem bə ntó, ja má jí Dɔ lú óbúgələd yí, má yidá bul cɛel ná mə cíg iciyá itóon nə ikəŋ byâm jígúílílə búúd, ntɔ cílə iciyá məwúm má otóóshin kəl lə shúsúd. ²⁰ Bwaanɔ, kúgá nyinɔ bə nə mítádúgá myâ milúu nda ikúkágó. Bógá ikúkágó shú sâ í dúgyá nə məbôw yí; ñji shú mítádúgá myâ milúu di, bógá ɔŋkwanz ɔ búúd. ²¹ Jí cilyá kálaad məcɛɛ dí nó:

Mə bá kənd bóól búúd ná bwá kág lás nə kúl búud jâm;

buud bəŋg bwá bá ñgə lás kəl lə shús.

Nji, mə tɛem bá sá ntó, kúl búúd jâm í abúlé gwág mə.

Cwámba má ci ntó*.

²² Ntó jí ná lásúlə mákəl məshús í cúgə yuug shú óbúgələ, wúsə shú óhááden†; micúndá, myâŋ mí yuug shú óbúgələ‡, kú bə shú óhááden. ²³ Shé shéégá ci ná *Dɔ lú óbúgələ dún dēsh má sɛɛŋgya, bi bēsh ka ñgə lás mákəl məshús. Nkí ozhizhe ɔ búúd§, ñkí óhááden bwá wóós cínəŋg, ñgáá bwá ci ná bi mú mimbəl myēn? ²⁴ Í ñjúl ná ñkí óbúgələ bēsh bwá cúndá micúndá mí Zembî, ñkí *hááden, ñkí zhizhe muud mə wóós cínəŋgú, muud wəŋgú, nyə é mpu ná a má byaagulə nə Zembî, bēsh bwá ñgə yə nyə məbɛɛ. ²⁵ Í é sá námə ná isâ í də bə nyâŋ shwoó lámúd yí í búgúlig, a mú kúd mpwoombú mándəlúd yə Zembî gúmá, ci ná: «Búbálé, Zembî jí bídí sɛɛŋgyád.»

Zembî cugé Zembî oncúg-nculê

²⁶ Bwaanɔ, jí bí má jálá nə ka də sá yí? Ja bí má sɛéŋgya yí, í dúg bə ná, muud jí nə susa yé, sɛy; nyəŋg jí nə sâ á jígúlig yé, jígúli; nyəŋg jí nə sâ á bágúlog yé, bágulə; nyəŋg jí nə kəl á lásúg yé, lás; nyəŋg jí nə

ñkul féég kəl dəŋg yé, féég. Sá jēsh í síyúg mbií á ná gúfúgá í lálug búgád. ²⁷ Nkí buud bwá lás mákəl məshús íí, í bəg ñji buud obá ñkí ólól, kú ntɔ; bwá də lás ñgwúd ñgwúd. Í jii námə ná ñgwól múúd bəg a ñgá féég sâ bwá ñgá ci yí. ²⁸ Nkí muud mə féég yé cugé, bwá jíg kúl-kúl Dɔ dí, muud də lás ñji shú nyáméfwó nə shú má Zembî. ²⁹ Shú *búúd ɔ micúndá, buud obá ñkí ólól bwá lásúg, bóól ka bigas. ³⁰ Nkí ñgwól múúd jí sɛɛŋgyád yé má cɛel bágulə gúl sâ í á də bə kú fwo mpúy yí, nyəŋg nyə ámə ñgə lás yé fwo tál lósá. ³¹ Bi bēsh bí bí nə ñkul ñgə cúndə ñgwúd ñgwúd shú ná buud bēsh bwá bəg nə mpúyá, bwá ñwa məcwûŋ. ³² *Muud micúndá yēsh má də shimal ísâ í də wóós nyə *shíshim dí yí*. ³³ Nəcə, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bə Zembî á ná isâ í síyúg ná shɛɛ, námə nda jí mádɔ má Zembî mēsh dí ná.

³⁴ Budá bwá dúg jí kúl-kúl mədɔ má óbúgələd nəcə jísə bwo ci ná bwá lásúg cínəŋg. Bwá jəlá nə yida də sá mágwág námə nda Cɛɛ má Zembî í ñgá ci ná. ³⁵ Nkí mudá má cɛel jíg gúl sá, a kə jí ñgwúm yé ñjów nəcə í ajáláyé ná mudá lásúg gúfúgá óbúgələd. ³⁶ Ye nûŋ bídí wá bwá á tɛéd bwiiŋgúlə kéel má Zembî yé? Nkí ntəg ná ye í á zə ñji bídí? ³⁷ Nkí ñgwól múúd mə tédúgá ná a jí *muud micúndá má Zembî, ñkí a tédúgá ntəg ná Shíshim má yə nyə ñkul mə sá gúl sâ, muud wəŋg má jəlá nə yag sâ má ñgá cilə bí yí ná jísə mpéndí mə Cwámba. ³⁸ Nkí muud mə bá kú mpu ntó, wo ná Zembî nyə ampúyé nyâŋ múúd. ³⁹ Ná ndɛé bwaanɔ, gwágúgá yéesh ná bi cúndág micúndá mí Zembî, ñji bi kú ban ná muud kú lás mákəl məshús. ⁴⁰ Ságá sá jēsh nə məjilə, kú nə ncúg-nculê.

15

Kríst nyə a shí gwúm

14:20 Ifz 4.14 **14:21** Iza 28.11-12; Mbá 28.49 * **14:21** Ciyá ni jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkúl ni di, Izayí ñgə ci nə Izəŋyél ná buud ɔ Asirí bwá bá zə káda bwo, bwá ñgá lás kəl lú asiriyɛ dāŋ Izəŋyél kú gwág: sá jəŋg í bá bə Zembî lwólə bwo ná a má gwág bwo mpimbə. Í ñjúl ná ja Zembî má də ntí búúd ɔ micúndá zə lás nə bwo bwá ñgá gwág yí, í də bə Zembî ñgələ jísəw bwo. † **14:22** Bwá mpúg ná Zembî mə bá yə bwo intágúli. ‡ **14:22** Í mpúyúg ná Zembî jí kúl bwá má sɛéŋgya yí. § **14:23** Mis 2.13 § **14:23** Buud bwá ñgá gwágulə ná báá bwá ampúyé sâ wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19 **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mis 17.11; 1Te 5.21 * **14:32** Ntó má kó ná: «Muud má ləg kéel wá Zembî yé má də mpu bwánd ná nyə e lás ja í é wóós nyə dé fwála yí». **14:33** 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6 **14:39** 14.1, 5 **14:40** 14.33 **15:1** Gal 1.11 **15:2** Gal 2.1-2

¹ Bwaanḡ, mə zə báásulə bí Jəjə Kéel mə á cúndə nūḡ bídí yí, Jəjə Kéel bí á magulə bí mə nada nə ndí yí; ² Jəjə Kéel dɔɔḡḡ dásə, ḡkí bí mə baagulə dwo nda mə á cúndə ná, í yə bí cug. Í ká bə kú bə ntó, mpu nə búgə jín mə yə íyíy-yíy.

³ Shúshwóógú, mə á fwo tééd kala bí njígúlá mə á lóg yí. Nə *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *mísám mísú nda Mícilyá mí ḡgə cí ná; ⁴ nyə á dɔw, a mú gwúm jwəw álél nda Mícilyá mí ḡgə cí ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námə *ómpwíín wúm nə óbá. ⁶ Nə ndéé, nyə a lwó námə bóól bwááḡḡ ɔ íshé nyúúl, bwə njúl buud cə mítəd mítóon, bəsh bwə á dúg nyə ja ḡgwúd; bóól ncúlyá buud wá cínḡḡ bwə ḡgə ná cugə, bóólúgá bwə á mə yə. ⁷ Nə ndéé, nyə a lwó Zhák nyúúl, a lwó námə *búúd ɔ lwámá bəsh.

⁸ Zhúgúlá zhúgúlá, a mə shín lwó búni bəsh nyúul, nyə á ka námə lwóya mádí, mə muud jí nda bwə á shεemb shεembúg yé. ⁹ Jí ná mə wə mə búl bə kú nə mfíí búúd ɔ lwámá bəsh dí. Í ajáláyé nə bwə jówúg mə nə *muud lwámá, nəcé mə á lwó *Də lú óbúgula ó Zembí cúwáí. ¹⁰ Nji, mə jí sá mə jísə yí nəcé mpaam mə Zembí. Mpaam nyɔɔḡḡ í á shíge yə íyíy-yíy shú dáámud. Mə wə mə á yida bul wáduga, cə bóól búúd ɔ lwámá bəsh; kú ntəg bə nə mə wə mə a wáduga, mpaam Zembí ḡgə sá mə yí nywə wə í ḡgə wáduga. ¹¹ Nə ndéé, tɔɔ mə, tɔɔ bwo, sə ḡgə cúndə lāḡ ḡgwúd ní, wə námə wə bí á *búgula yí.

Mimbimbə mí bá námə gwúm

¹² Nkí sə ḡgə cúndə nə *Kríst nyə a gwúm, ntədélé bóól búúd wá bídí bwə ḡgə cí nə gúl sá í cúge nə mimbimbə mí bá gwúm yí? ¹³ Nkí gúl sá í cúge nə mimbimbə mí bá gwúm, Kríst nyə a shíge námə gwúm wə écí. ¹⁴ Nkí Kríst nyə a shíge gwúm, cúndə sə ḡgə cúndə yí wí yíy-yíy cúndə, búgə jín yíy-yíy búgə. ¹⁵ Sə mú bə ówúshined wá məshügá ja sə mə bwáágúlé nə Zembí nyə a gwúmushi Kríst yí. Nəcé ḡkí mimbimbə mí áde gwúm, Zembí

nyə a shíge gwúmushi Kríst wə écí. ¹⁶ Nəcé, ḡkí mimbimbə mí áde gwúm, Kríst nyə a shíge námə gwúm wə écí. ¹⁷ Nkí Kríst nyə a shíge gwúm, mpu nə búgə jín í yə íyíy-yíy, bí búsa ná *mísám mínud. ¹⁸ Ntó jí námə nə bɔɔḡḡ bwə á ḡgə yə bwə njúl buud ɔ Kríst wá bwə mə jímb. ¹⁹ Nkí shwúlə sə ḡgə shwu mənyúúl nə Kríst yí wí nji shú cug á wa shí mishwun ga, mpu nə sə wə mə ka bul ḡkúḡkwon nə buud bəsh.

²⁰ Ká, jáá jí búbálé nə Kríst nyə a shí gwúm, a jí muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, ntó mə lwó nə bɔɔḡḡ bwə á mə kə ígwəd wá bwə bá gwúm. ²¹ Nəcé muud ḡgwúd wə nyə a sá nə buud bwə bwəmagí nə shwiy; ntó muud ḡgwúd námə wə mə sá nə buud bwə bāg gwúm. ²² Námə nda búúd bəsh bwə ḡgə bwəma nə shwiy nəcé Adam ná, bəsh bwə bá námə nyiḡgə *dúg cug nəcé Kríst. ²³ Nji, muud yəsh mə bá gwúm jé ja, Kríst nyə a tééd gwúm shúshwóógú, buud bé bwə bá ka gwúm ja á bá kwo zə yí. ²⁴ Nə ndéé, məshíne mə shí ka bá bə. Kríst mə bá shín céég ísə yə məyídúgú* í ḡgə wá buud mányámád yí, nə byɔɔḡḡ í ḡgə lwó buud mpəl yí, nə byɔɔḡḡ í ḡgə ntə buud ḡkul yí, nə ndéé a mú nyiḡgə yə Zembí Sóḡḡgú ící. ²⁵ Nəcé í jii ná a bāg jwú nə ndéé kə wóos ja Zembí mə bá culushi mizhízhín myé myəsh, a nyaál myo nə məkuú yí. ²⁶ Zhízhín á bá kə shúgula céég yí í bá bə shwiy. ²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Zembí nyə a mə wá ísə byəsh mányámá méd». Nji, ja cilyá ní í cí nə ísə byəsh yí, í áḡgə nə cεel cí nə Zembí nyəməfwó jí námə mányámád. ²⁸ Ja ísə byəsh í bá bə mányámá mə Zembí dí yí, nyə muud nyə á wá ísə byəsh Mwān dí mányámád yé, Mwān mə bá námə nyí mányámád, Zembí mú bə Mása á ísə byəsh. ²⁹ Nkí gúl sá cúge nə mimbimbə mí də gwúm, ká buud bwə də duwan shú búúd bwə á yə wá bwə bá sá ntədélé? Bwə də duwan shú búúd bwə á yə wá nəcé jí? ³⁰ Nkí jí ná mimbimbə mí ábále

15:3 11.23; Iza 53.5-12 **15:4** Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mis 2.24-31 **15:5** Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19 **15:7** Luk 24.50 **15:8** 9.1; Gal 1.15-16; Mis 9.3-6 **15:9** 1Tm 1.12-16 **15:9** Ifz 3.8; Gal 1.13-14 **15:10** 2Kr 11.23 **15:11** 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 **15:15** Mis 1.22; 4.33; 5.30-32 **15:17** 15.3; Rom 4.25 **15:18** 1Te 4.13 **15:20** 6.14; Kol 1.18 **15:21** 15.45-49; Mət 3.17-19; Rom 5.12, 14, 18 **15:22** 2Kr 5.17 **15:23** 15.51-52; 1Te 4.16 **15:24** Dan 2.44 * **15:24** Na jisə wəḡḡgales bwə ḡgə cíy Yúd 1.6 dí wá. **15:25** Sòm 110.1; Mat 22.44 **15:26** Mbú 1.18; 20.14; 21.4 **15:27** Sòm 8.6 **15:28** Rom 11.36 **15:30** Rom 8.36 **15:31** 2Kr 4.10-11

gwûm, sá bân buud bí micúŋ nà mindəəlúd wəla dēsh óga, sá ngə yə wāŋ cúŋ nəcé jî? ³¹ Bwaanŋ, mə ngə faam nə shwiy jwôw dēsh, bábələ námá nda bí ngə sá mə lúu ná sáŋ ná. Lúu wí mə nə sáŋ nəcé bí bələ búúd ɔ Cwámba wúsú Kríst Yésus. ³² Mə a gwána nə ibiin Ifêz. Nkí gwáná jəŋŋ í á bə nji shú ísá í dúgyá nə buud yí, máyé mánywa mäsé mə cínəŋŋ má? Nkí jí ná mimbimbə mí ádé gwûm í, shé mú bə kaaná í ngə ci ná: «Shé dágá, shé ngúlúgá, nəcé shé é yə mán». ³³ Kúgá shiig mányúul, wúl kaaná wí ná: «Igwəŋŋ í abábôw í də yád jəjə mácum mə múúd». ³⁴ Kúgá ná nyiŋgə ngə cugə nda mikás. Yəwugá sálə mísóm. Bóol búúd wá gúfúgá jín bwə ampúyé Zembî. Mə lās ntáni shú ná bí gwágúg shwôn.

Buud bwə bá gwûm nə mənyúul məshús

³⁵ Ngwól múúd jî nə ŋkul jî ná: «Mimbimbə mí bá gwûm ntədél? Mí bá nyiŋgə zə nə nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bə yí í cúgé nə ŋkul kə í kú fwo fudə. ³⁷ Ja wó bə mpəg yí, ye wó bə gwo nə nyúul í bá kə nə ndí yí? Ngaá ná í də bə zhizhe bumá *blé ŋkí gúl bumá shús? ³⁸ Nə ndéé, Zembî mú yə gwo nyúul á céel yə gwo yí, a yə mpəg jēsh nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myēsh mí cúgé mishwun mimpwúd. Jí ná, mishwun mí búúd mí nə myé, mishwun mí ócúdu nə myé, mishwun mí ínunu nə myé, mí mí óshú nə myé. ⁴⁰ Mənyúul mäsə námá, nə mənyúul mâ jəŋ, nə mənyúul mâ shí. Mənyúul mâ jəŋ wāŋ ŋkənwálə wí nə yé, mənyúul mâ shí wāŋ ŋkənwálə nə yé. ⁴¹ Jwôw í də ŋkənwə yé mbií, ŋkwoond yé mbií, wəacén-céni wāŋ mbií. Nkámásá wəacén-céni mpədúgá nyāŋ, jísə, ŋgwól yé ŋkənwálə í shwəpla nə ŋgwól yé. ⁴² Ntó námá wə jí nə gwûmálə mímbimbə yé. Mbimbə í də dəw nə nyúul í də bwo yí, í gwûm nə nyúul í cúgé nə ŋkul bwoo yí. ⁴³ Í də dəw í kú bə sá gúmá, í gwûm í njúl sá gúmá. Í dəw í njúl nə iləm, í gwûm í njúl nə ŋkul. ⁴⁴ Í də dəw nə nyúul á mishwun, í gwûm

nə nyúul á *shíshim. Nda nyúul á mishwun nyísə ná, nyúul á shíshim nyísə námá. ⁴⁵ Sá jəŋŋ wə jí cilyá Kálaad Zembî dí yí. Jí cilyá ná:

Adam ashúshwóógú nyə á zə bə kuwó;

Adam áməzhúgúlá mú zə bə shíshim í yə búúd cug yí.

⁴⁶ Nyúul á shíshim dí í á tééd zə, í á bə nyúul á mishwun; nyúul á shíshim ka shúgula zə. ⁴⁷ Muud ashúshwóógú nyə á ŋwiny mándəlúd, məyəw nə mändəlú. Muud ábēé nyə nyə á zhu jəŋəd. ⁴⁸ Buud bwə á məyəw nə mändəlú wá bí námá nda Adam nyə á məyəw nə mändəlú yé; buud bí búúd ɔ jəŋ wá búsə námá nda Adam nyə á zhu jəŋ dí yé. ⁴⁹ Námá nda sá á bəŋla nyəŋŋ nyə á məyəw nə mändəlú yé ná, sá má bá námá bəŋla nyəŋŋ nyə á zhu jəŋ dí yé.

⁵⁰ Bwaanŋ, sá mə ngə ci yí jí ná, shé cúgé nə ŋkul bá kə nə mənyúul mə ámishwun nə məcií shé ngə cugə nə ndí mága kə ŋwa kəw Faan má Zembî dí; təw sá í də bwoo yí, í cúgé nə ŋkul ŋwa kəw lə sá í ádé bwo yí†. ⁵¹ Mə zə féég bí ndimba: sá ábúlé kə ígwəd sá bēsh, nji sá bēsh mənyúul mə bá yida cénd, ⁵² ja ŋgwúd námá nda jús í də kəwula ná; í bá bə ja cwôŋ áməzhúgúlá í bá lās yí. Nəcə cwôŋ wəŋŋ í bá lās, mimbimbə mí músə gwûm kú ná nə mənyúul mäsə nə ŋkul bwoo má; sá bāŋ mikuwó, mənyúul mə mú cénd. ⁵³ Nəcə, í jî ná nyúul nyí nə ŋkul bwo yí í céndúg bə nyúul í cúgé nə ŋkul bwoo yí, nyúul nyí nə ŋkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgé nə ŋkul yə yí. ⁵⁴ Ja nyúul nyí nə ŋkul bwoo yí í bá cénd bə nyúul í cúgé nə ŋkul bwoo yí, nyúul nyí nə ŋkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgé nə ŋkul yə yí, ja jəŋŋ wə ciyá jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná: Sə má ntə, ntələ wúsú wəŋŋ í má minə shwiy.

⁵⁵ Eéé, yé shwiy! Wó ntələ wí ŋgow?

Yé shwiy, shushwom‡ gwô jí ŋgow?

⁵⁶ Shushwom í də zə nə shwiy wə *sám, sám í ŋwa ŋkúl məcəéd. ⁵⁷ Ká, akíba nə Zembî muud mə sá ná sá ntəŋ nə ŋkul mə Cwámba

15:32 Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8 15:34 Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17 15:36 Yuá 12.24 15:38 Mət 1.11 15:43 Flp 3.20-21 15:45 15.21-22 15:45 Mət 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17 15:49 Mət 5.3 † 15:50 Ntó mə ké nə mənyúul mə ámishwun nə məcií mága mə cúgé nə ŋkul bá nyí Faan má Zembî dí. 15:51 1Te 4.15 15:52 cwôŋ; Mat 24.31; 1Te 4.16 15:53 2Kr 5.4 15:54 Iza 25.8 15:55 Ozê 13.14 ‡ 15:55 Bwə á də sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwə ká də lúmə ínteny ná í kyéyug. 15:56 Rom 4.15; 6.14 15:57 Rom 7.24-25 15:58 16.13

wúsú Yésus-Kríst yé. ⁵⁸ Ná ndeé, yé bwááŋg mé búl ceel wá, yímúgá mænyúul, bi kú shwágusa, ŋagá nà kə nà sáal mæ Cwámba nji shwóg nà shwóg, bi ŋgá mpu ná iséy bí ŋgá sá tâŋ buud ɔ Cwámba yí í ábúlé yə íyíy-yíy.

16

Sɛɛŋgúlə ísâ shú búúd ɔ Zembî

¹ Shú sɛɛŋgúlə *mwaanê mé bá kwíínd búúd ɔ Zembî yé, dugá námá sá nda mé á jígúli mædɔ má Galátia ná bwá dúg sá ná. ² Jwôw dêsh shwénde mé dú tééd yí, muud yêsh á bídí gwoonŋ kándug gúl sâ koogú nyádí njów, bímbí dêsh á dúg ná a ji nà ŋkul baagulə yí. Í ajíyé ná bi bwándúg ná mæ fwóg wóós, bí ka sɛɛŋg ísâ. ³ Ja mé bá wóós yí, mæ bá kænd búúd bí mé bá féesh wá nà okálad, bwá kə kænd mwaanê bí á yána wəonŋú Yurúsalem. ⁴ Nkí í bá nyín ná mé jəlá nà kə námá, sónŋ sá mú kə.

⁵ Mæ bá zə nûŋ bídí mæ mé fwo líina Masedwân, mæ bá ciŋgya wu. ⁶ Mæ bá jee ji bídí fwámé fúfwála, mæ jee námá shínal ŋkwân jêsh, ná ndeé bi mú bá kwíínd mæ nà kálə kúl jêsh mé bá kə yí. ⁷ Mæ ayídáyé ceel ná mæ bâg dúg bí mæ ŋgá cɔ cɔg. Mæ ŋgə yida téduga nà búgá ná mæ bá ji fwámé fwála bídí ŋkí Cwámba mæ bá yə mæ ŋkul nyəonŋ. ⁸ Nji, mæ bá ji Ifêz kə wóós jwôw lú Pantekôt, ⁹ nəcə mpumbé í mú mpu bæ mæ ná bagé cínŋŋ tɛɛm bæ nà mizhízhín mí ŋkí bulya. ¹⁰ Timotê ká wóós nûŋ, sɔgá mæzhíí ná a bág kú nà sâ í sá nyə ifwaas; mpugá ná a ŋgə sêy iséy í Cwámba námá nda mæ. ¹¹ Má ceel ci cínŋŋ ná, muud kú mpyêny nyə. Bi ɔ bá kwíínd nyə ná a bâg nyinŋə zə mádí ná shɛɛ. Mæ ŋgə ntâg bwánd ná bânŋ bóól ómínyonŋə bwá bâg zə. ¹² Mwááŋg Apolos nyɛ, mæ mé bul cwîny nyə ná bânŋ bóól ómínyonŋə bwá zəg nûŋ bídí, nji nyə afwóyé mpu magulə ná a zə ja gaád. Nyə é bá ka zə ja nyə é bá bæ nà fwála yí.

Mæcwûŋ nə mæbádá mæ mæzhúgúlə

¹³ Jigá ŋkasə, yímúgá mænyúul búgád, ságá isâ nda búdum bwá dɛ sá ná, lúlúgá mæŋkul. ¹⁴ Ságá sóólúgú wán wêsh nà ceelí. ¹⁵ Bwaanŋ, bi mæ mpú ná Stefanas bânŋ njów búúd yé búsə buud ɔ áshúshwóógú bwelélə *búgula nûŋ shí á Akayî, bwá á mé wá mænyúul kwííndúlə búúd ɔ Zembî dí. ¹⁶ Ná ndeé, mæ ŋgə yáág nà bí ná bi máguləg ijwûga í mbií búúd wəonŋú nà bóól bêsh bânŋ bwá ŋgə sêy ŋgə wáduga wá.

¹⁷ Mæ ji nà mæshusug nəcə Stefanas bá Fortunatus nà Akayikus bwá mé zə; zələ wán í mé sá ná bí kú ná bæ mæ nà fund, ¹⁸ bwá á mé zə sá ná lâm í səlúg mæ shí, milâm səl námá bí. Dugá lɔ mbií búúd ni.

¹⁹ Mædɔ mäsé shí á Azî má mé ŋgə bəda bí. Akilas bá Priska nə *Dɔ lú óbúgula dúsé bwádí njów yí í ŋgə bəda bí mæbádá má buud ɔ Cwámba má, kwo bəda kwo bəda. ²⁰ Omínyonŋú bân bêsh bwá ŋgə bəda bí. Ŋgəgá nə kúlulə mækúlulə mé buud ɔ Zembî. ²¹ Mæ Pwól mé cílə mæbádá mága nə mbwə wâm. ²² Nkí muud mæ bə kú ceel Cwámba, ŋkwaal nə muud wəonŋ. Maranata*. ²³ Cwámba Yésus kə sá bí bêsh mpaam. ²⁴ Má ceel bí bêsh kwonŋ má Yésus-Kríst dí.

16:1 Mis 11.29-30; 2Kr 8-9 **16:5** Mis 15.21; 2Kr 1.15-16 **16:6** Rom 15.24 **16:7** 4.19 **16:8** Mis 19.8-10
16:10 Timotê: 4.17 **16:12** Apolos: 1.12 **16:13** 15.38; Sôm 31.24; Ifz 6.10 **16:14** 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10;
2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2 **16:15** Rom 16.5 Stefanas: 1.16 **16:18** Flp 2.29; 1Te 5.12 **16:19** Rom 16.5 Azî: Mbú
1.4, 11 Akilas bá Priska: Mis 18.2 **16:20** Rom 16.16 **16:21** Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19 **16:22** Gal 1.8-9;
Mbú 22.20 Maranata: Yúd 14; Mbú 1.7 * **16:22** Maranata: Ciyá ni í kə ná «Cwámba, zaág». **16:24** 4.21; 2Kr 2.4;
11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábéé Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrènt yé Isâ í dúgya nə kálaad ábéé mə Pwôl shú Kòrènt yí

Kálaad ábéé á Kòrènt éga ngə lwó ná fwámé baalé zamədanê nyə a wóós mpádúgá Pwôl bənônɔ Dɔ́ á Kòrènt. Bóól búud bwé á zə ngə jaaw Kòrènt ná Pwôl cúgé muud lwámá má Yésus. Ná ndéé, Pwôl ngə lwó Dɔ́ ná Zembî wé nyə á sá ná a bég muud lwámá mə Krîst.

Nyə á nyiŋgə námá lwó bwo ná bwé sééŋgug mwaanê nə jɔ́ mílám kənd ókrîstɛn wâ Yúdéa (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bí mə mpú lâm yána mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst; bí mə mpú ná nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyiŋgal nyúúl mábúwa dí, shú ná bí wé yídag bíg mábúwa méd» (8.9).

Kálaad má ka kə shwóg nə isâ ishús (tééd lúu 10 kə wóós lúu 13): Pwôl ngə jág lámusa nə buud bwé á ngə ci ná a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jɔ́ kál lú ómínyɔŋá wâ cɛɛlí (13.11-13).

Məbádá

¹ Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá ná mə bég *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ngə cígúlá ná yé, nə *mínyɔŋá ishé Timotê, sá wé má cílá kálaad éga. Sə ngə cilə *Dɔ́ lú óbúgula ó Zembî dí Kòrènt yí, nə minjɛŋkɛ mi búúd myêsh mísá Akayî myá. ² Sóŋgú ishé Zembî bā Cwám̄ba Yésus-Krîst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námá ná bí ngəg nə cugə ná sheɛ. ³ Gúmá nə Zembî, Sóŋgú mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst, Sóŋgú mə búl gwág búúd cey lámúd yé, Zembî mə dá cweel mílám ja jêsh yé. ⁴ A ngə cweel sá mílám *íncwaw í ntug byêsh sá ngə bwəma nə ndí yíid, shú ná sá bég nə ŋkul mə cwéél bəŋg bēsh bwé ngə námá bwəma nə incwaw í ntug wá mílám, váál á má cweel sá mísú mílám yí. ⁵ Mpugá ná, námá nda sá ngə jág bul jug jugúlə má *Krîst ná, ntó námá wé Krîst ngə jág bul cweel sá mílám yé. ⁶ Nkí minjugú mí ngə bul bɛ́ sá, mí ngə bɛ́ sá shú

nə mílám mí cwááləwog bí, bí dúgúg cug. Nkí Zembî ngə ntág cweel sá mílám, a ngə sá ntó shú ná mílám mí cwááləwog bí, bí mú jísəw mínjugú mimpwúd sá ngə námá jísəw myá. ⁷ Sə ngə *búgula kú nə məzhigé ná bí e tów búgə jínuúd ná shîm; nəcé, sá má mpú ná nda bí ngə jug jugúlə ngwúd sá ngə jug yí ná, Zembî ngə námá cweel bí mílám nda á ngə cweel sá mísú ná. ⁸ Bwaanɔ, sá acéélé ná bí bég kú mpu yáág-yáág íncwaw í ntug sá á bwəma nə ndí Azî yí. Í á bə sá mbíya nyaanúlə, ntɔ́ sá ŋkul, váál á ná sá áshigé ná nyiŋgə ngə bə nə búgə ná sá é wú cínyɔŋá mikuwó.

⁹ Má jaaw bí, sá á shîm dúg ná sá má yə. Nji, í á wóós ntó shú ná sá kú ná ngə nyiŋgə búgula séméfwó, búgə jísú jêsh í shwálug kə nji wé Zembî muud mə də gwúmushi mímbimbə yé. ¹⁰ Nyə wé nyə á ka fɛɛmushi sá bów-bôw shwiy sá á nywá yə jəŋgúd, a bá námá də nyiŋgə fɛɛmushi sâ. Sə ngə búgula nji nyə ná a bá námá nyiŋgə də fɛɛmushi sâ, ¹¹ bí ngə ntág kwíind sá nə jəgúlálə bí ngə jəgula nə Zembî shú dəŋg yí. Ná ndéé, nda jí ná zhwog buud bwé ngə jəgula nə Zembî shú dású ná, zhwog buud bwé bá námá yə nyə akíba shú dású ja á bá sá sá mpaam yí.

Pwôl má búgə njənd

¹² Sâ jí nə ŋkul sá ná sá bəgəwag yí jísə ná: lâm í ngə lwó sá ná sá áŋgê nə cugə nə buud mílám mímbá, sá kú nə sâ á shweelúg, námá nji váál Zembî ngə jí yí. Sə ngə ntág bul cugə cug jəŋgú nə bí, sá áŋgê nə bɛ́ məfug má buud, mpaam má Zembî wé í ngə kyey nə sâ. ¹³ Sə áŋgê nə cilə bí gúl sâ shús, námá nji jəŋg bí ngə lɔ́ bí ngə námá mpu ní. Mə jí nə búgə ná bí é bá shúgula mpu sá sá ngə cɛɛl ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə jí nə búgə ntó nəcé bí mú ngə bwelɛ mpu ná bí bí nə ŋkul jee bəgəwa nə sá námá nda sá má bá bəgəwa nə bí jwów má Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst dí ná.

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwá wé má á ka cɛɛl fwo zə nún bídí, zə nyiŋgə sá ná bí gwágúg məshusug ja ábéé yí. ¹⁶ Mə á ka cɛɛl ná mə bá tí nún kə Masedwân, mə nyiŋgə wú Masedwân zə nún bídí ná bí zəg kwəmusa

1:1 Gal 1.1 Timotê: 1Kr 4.17 1:3 Ifz 1.3; 1Pr 1.3 1:5 4.10; Sòm 34.20; 94.19; Kol 1.24 1:6 4.15, 17 1:8 4.8; Mis 19.23; 1Kr 15.32 1:9 Rom 4.17 1:10 2Tm 4.18 1:11 4.15; Rom 15.30 1:12 2.17; 1Kr 1.17, 19, 31; 2.13; Heb 13.18 1:14 5.12; Flp 2.16 1:15 1Kr 16.5-6 1:17 1Kr 4.18-19

mæ njæond kálæ Yudéa. ¹⁷ Ye mæ á lás mimpu mimbá ja mæ á ñwa cígúlá né mæ sá ntó yí? Ye ntó ji né micígúlá myám mí mú ñgæ bæ nji iyuug yá lâm múúd má jí næ ndí yí, mæ ka ðu bæ mæ ñgá ci, mæ ñgá shwána? ¹⁸ Zembî nyæméfwó má mpú né sá ádé bwelæ bæ næ bí ná, sá ñgá ci, sá ñgá shwána. ¹⁹ Krîst Yésus Mwân mæ Zembî, sônôn Silvê næ Timotê sá á ñgæ cúndæ bídí yé, nyæ a shígé bæ, næ ci næ shwána. Nyæ á ðu bæ, á ká ci sâ, ciyá jé bæ nji ciyá ñgwûd. ²⁰ Mæñkaagá mêsh Zembî nyæ á kaag má má á bwæma nyádi, shé ka ñgæ cí Amen nyádi kwon dí, ñgálæ magulæ né Zembî má jæla næ gúmá. ²¹ Zembî nyæméfwó wá ñgá lûlushi sônôn bí cug shé ñgæ cugæ næ Krîst yíid. Nyæ námá wá nyæ a gwáágulæ shé mæwúdá má féeshá. ²² Nyæ wá nyæ a wá shé mæyigyé* mé, a wá shé Shíshim yé mílámúd tâñ béén ná a bá sá sâ jêsh nyé á kaag yí. ²³ Má ñwa Zembî wúshined ná, má ká shiig mæ yæ. Mæ a shígé cæel káág bí mbag, gwé wá mæ áshígé ná nyiñgæ zæ núñ Kórênt yí. ²⁴ Sá áñgê næ cæel nywaad bí, sâ ná bí mágulæg; mbô, sá ñgæ yida wá mæbwó íséy bínúd ná bí bæg næ mæshusug, næcé búgá jín jisæ álal-ñkul.

2

¹ Mæ mæ á ka ñwa cígúlá né mæ ányingyæ ná zæ núñ zæ wá bí mæcey lámúd. ² Nkí má yida wá bí mæcey lámúd, zæ nyæ e sá né mæ gwágúg mæshusug? Ngaá bí buud má zé wá mæcey lámúd wá? ³ Mæ á cilæ bí kálaad shú ná, ja má zé núñ yí, bí buud má jéllá né sá næ mæ bæg næ mæshusug wá, bí kú bá yida wá mæ mæcey lámúd. Mæ ñgæ mpu búbélé ná bí báá má ðu bæ, má ká gwág mæshusug, í bæ námá mæshusug mún. ⁴ Mæ á cilæ ntâg kálaad wæñgá næ mæzhwíle míshúd, mæ ñgæ dúg *incwaw í ntug, lâm kú bæ mæ né shee. Nji, mæ a shígé cæel wá bí mæcey lámúd, mæ á yida cæel ná bí mpúg ná mæ ñgæ cæel bí váál á ntø minji.

Ijuugá

⁵ Nkí ñgwól múúd nyæ a sá né mæ bæg næ mæcey mæ lâm, mæ dí nyæ á sá yé; mpülle

dúg íí, bí bêsh wá nyæ á sá mæcey mæ lâm mæñg wá, mæ awáyé jwuñ sá má ñgá ci yíid. ⁶ Muud wæñgá, bímbí búúd ó *Dø bwó á mæ ñkáánd næ nyæ yí í má jæla. ⁷ Né ndeé, má yidá ci ná bí kág bíð nyæ, yidagá cweel nyæ lâm; næcé bí má ká bæ kú sá ntó, mæcey mæ lâm mæsæ næ ñkul káda nyæ né ndeé nyúúl shwal tag nyæ.

⁸ Ná ndeé, lwógá nyæ né bí má cæel nyæ, má wá má cí ntó. ⁹ Mpugá ná ja mæ á cilæ bí yí, í á bæ ná mæ dúg ñkí bí e sá mæ mægwág mæzhíí mêsh. ¹⁰ Bí má ká bíð múúd, kú lámusa næ nyæ, mpugá ná mæ má bíð námá nyæ. Nkí mæ mæ á ka ntâg bíð muud ja mæ á jæla næ lámusa yí, mæ a bíð nyæ shú dún mísh má *Krîst dí. ¹¹ Mæ a sá ntó shú næ *Sátan kú bæ næ zhíí ná a nyúgúg shé, shé ajágé íyuug byé.

¹² Mæ a wós Truwás ná mæ ká bwiiñg Jøjø Kéel mæ Krîst. Nji, tæem bæ nda Cwamba nyæ á juw mæ mpumbé ná wúñgúlún ná, ¹³ lâm í á bul kæ mæ gwów næ mæ bálæ kú kwey mwááñg Títus. Mæ á ka ntâg jóna næ buud o núñ, mæ mú kyey kæ Masedwân.

Sáal á sç á gúgwáan

¹⁴ Mæ yó Zembî akíba, nyæ muud má dá sá ja jêsh, kwon mæ *Krîst dí, né sá dúg ntø ntølä yé yé. Mæ yó nyæ akíba, nyæ muud ñgá balan næ sá shú ná ñjígúlá má Krîst í ñgág næ mpyáanz kúl jêsh nda labínda yé. ¹⁵ Sá bí bándæ bæ jøjø labínda má Krîst shú má Zembî, sá ñgæ sá ná buud bêsh bwé gwádúgág mæcud má Krîst, tæ bæñg bwé ñgá *dúg cug wá, tæ bæñg bwé ñgá jø wá. ¹⁶ Mæcud mæñg mæsæ ka bæ mæcud má shwiy shú bæñg bwé ñgá jø wá; nji, shú bæñg bwé dúg cug wá, mæsæ mæcud má cug, má ñgá kæ næ bân cug dí. Ká, zó jí næ ñkul sá váál íséy byæñg yé?

¹⁷ Sá báá sá cugé nda bóól zhwoog buud bwé ñgá ñwa Milósú mí Zembî nda sá mákíd wá. Mbô. Sá báá sá ñgæ mpu ná Zembî wá nyæ á nti sá, sá má ka ðu lás kú shweel tæ sâ mísh má Zembî dí, sônôn Krîst sá njúl mbádúgá.

1:18 1.23 **1:19** Mis 18.5 **1:22** 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14 * **1:22** Mæyigyé ná sá músæ buud bé. **1:23** 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10 **1:24** 1Pr 5.3 **2:1** 12.21; 1Kr 4.21 **2:3** 13.10 **2:4** 7.8; Mis 20.31; 1Kr 16.24 **2:6** 7.11 **2:7** Kol 3.13 **2:9** 7.15; 10.6 **2:11** 1Pr 5.8 **2:12** 1Kr 16.9 **2:13** 1Te 3.1 Títus: 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm 4.10; Tit 1.4 Masedwân: 7.5; Mis 20.1 **2:15** 1Kr 1.18 **2:16** zó jí næ ñkul sá: 3.5-6 **2:17** 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11

3

1 Ye sé ngə nyiŋgə sɔ ja shús ná buud bwə shwúg mənyúul nə sâ? Ye í é nyiŋgə ná jii ná sé sáág nda bóólúgá, ná sé zág nə okálad bwə yə sé ŋkul ná sé sáág iséy wá, zə lwó bî? Nkí ntâg ná ye sé gwáámbúg bi okálad bóoŋgú? 2 Bi wə básá kálad wúsú, kálad jísá cilyá sádí mílámúd yé, kálad múúd yêsh mə mpú yé, múúd yêsh ŋgə lɔ yé. 3 Haaw. Í ngə mpu nyîn ná bí bí kálad Kríst nyə á cilə yé; nyə á cilə, a mú yə sé ná sé kálag buud. Nyə a shígé cilə nyə nə tíndi*, nyə á cilə nyə nə Shíshim má Zembî á kuwô. Nyə a shígé ntâg cilə nyə mákwóógúd, nyə á cilə mílâm mí búúdud. 4 Kríst wə ŋgə sá ná sé ŋgág mpu ntó búbálé mísh má Zembî dí. 5 Sá aŋgê nə cœel ci ná sé má sá gúl sâ nə ŋkul nyísú sáméfwó; mbô. Zembî wə ŋgə sá ná sé bág nə ŋkul ŋgələ sá isâ sé ŋgə sá yí. 6 Nyə wə nyə á kwámusa sé ná sé bág osóol ɔ másáal wá sɔ á gúgwáan. Sɔ jooŋg kú ntâg bæ sɔ á məcœœ nda másá cilyá ná, í njúl yida bæ sɔ Nkêŋkê Shíshim ŋgə laad yí. Nəcé bœŋlə mácœœ í də gwílya múúd gwílya gwílyág, Nkêŋkê Shíshim nywáá mə yə múúd cag.

7 Məcœœ má á bæ cilyá mákwóógúd, bœŋlə mwo í dúgú gwílya múúd gwílya gwílyág. Nji, milwané mí á bæ sáal dœoŋgúd váál á ná Moyîz muud nyə á lég dwo yé mpwoombú í á jág bul ŋkənəwa, bag ó *Izəryél kú ná jísow dúgúle nyə mpwóómbúd, í njúl ná í á bæ nji milwané myâ kúl fwála. 8 Milwané tééd fwo bæ ntó sáal í á də kwaamb shwiŋ yíid, ŋkəmusa nə dœoŋg sáal Nkêŋkê Shíshim ŋgə kyey nə ndí yíid. Ngaá milwané myâ cínœŋg mí é nyiŋgə bul ntɔ? 9 Sáal í á də kwaamb muud intúgúlí yí tééd fwo bæ nə bímbí lú mílwané ni, ŋkəmusa ná sáal í ŋgə sá ná sé buud bwə bág otútəlí mísh má Zembî dí yí? 10 Ngaá milwané mí á ŋkənəwá yág myá mí é bæ zhizhe sâ? 11 Nkí sâ á kúl fwála í á bæ

nə milwané, ngaá sâ á kandugə kandugə í é nyiŋgə bul bæ nə ndí? 12 Sá báá ngə bwánd nə búgə ná í bá bæ ntó, gwə wə sé ŋgə sá isâ ná kpwoó kpwoó yí. 13 Sá aŋgê nə sá nda Moyîz; nyə á də shwu suláya lúúd ná bag ó Izəryél bwə nda dúg váál mənkenəwa má kúl fwála má é ngə shîn yí. 14 Ká, mílúu mí á má shilá† bwo nda jwów á kú nə yásê. Í mú də bæ bwo zə wóós múús ná, ja bwə lɔ mícilyá myâ Sɔ a Cwúlú yí, suláya ngə ná búdal bwo mílâm. Suláya wœoŋgú nyə afwóyé wú, á də jímb nji ja múúd má bæ múúd má Kríst yí. 15 Jí ntó, ja jêsh bwə də lɔ mícilyá mí Moyîz yí, suláya má də búdal bwo mílâm. 16 Nji, ja múúd mə yíd dúg wə Cwámabá† yí, ja jœoŋg wə suláya mə wú yí. 17 Nəcé Cwámabá jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwámabá wúsé yí, cínœŋg wə jiya fúlí jísá yí. 18 Sá bêsh buud ósuláya bwə á má wú mámpwoombúd wá, sé ngə benyŋ mílwané mí Cwámabá, nda sé bí nə ŋkul də dúg gúl sâ yèn dí ná; ná ndeé, Cwámabá, muud jí Shíshim yé ka ngə sá ná sé ŋgág nə bœŋlə sâ sé ŋgə dúg yí, a ngə kwádulə sé milwané kwádulə kwáduləg.

4

Tœm á shíshim

1 Ná ndeé, Zembî nyə a gwág sé ŋkúŋkwónulə, a mú yə sé iséy sé ámə ci íni. Nda jí ntó ná, sé aŋgê nə teeg mənyúul. 2 Sá á má ban mísóólúgá mí shwôn mí də sîy íshwoo myá, sé ngə cugə ná sán kú nə məkəŋ, sé aŋgê nə kwíŋg Mílsú mí Zembî; sé ngə yida lwó buud obúbálé, sé mú ka ngə sɔ mísh má Zembî dí ná buud bêsh bwə shwúg mənyúul nə sâ. 3 Nji, ŋkí Jəjɔ Kéel sé ŋgə bwiŋg yé ngə ná bæ mbúdúlá nə suláya, a ngə bæ ntó shú búúd bwə ŋkág ná bwə ká jímb wá, 4 ohááden, buud zembî á shí ga má sá ná mílúu mí bág shúg nə shúg wá. A má sá bwo ntó shú ná bwə bág kú dúg mənkenya

3:1 5.12; 10.12; Mis 18.27 3:2 1Kr 9.1-2 3:3 MmN 24.12; Zhe 31.33; Eze 36.26 * 3:3 tíndi: Í á də bæ wúl mbii májúwó nda májúwó má lwaaw; bwə á də juwo kwas májúwó mœoŋgúd ka də cilə nə ndí. 3:5 2.16; Rom 15.18 3:6 Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 3:7 MmN 34.29-30 3:9 Rom 8.2, 33; Gal 3.10 3:13 MmN 34.33-35 3:14 Iza 6.10 † 3:14 mílúu mí á má shila: Ciyá ni jisə námə Ifz 4.18; í kə ná «mílúu mí músə bwo kú ná nyiŋgə də mpu bii isâ, kú mpu faas». 3:16 MmN 34.34 ‡ 3:16 Kálad MmN 34.34 ngə lwó nə ja Moyîz nyə á də yid kə wə Zembî yí, nyə á də yíl suláya mpwóómbúd. 3:17 Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13 3:18 4.6; 1Kr 2.7 § 3:18 Bóól bwə ci na ná: «mílwané mí Cwámabá mí ngə faan sé mámpwoombúd ka ngə wéeshli njəs nda njəs yèn». 4:1 3.4, 6 4:2 2.17; 6.4 4:3 1Kr 1.18 4:4 zembî á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbœŋlə má Zembî: Kol 1.15; Heb 1.3 4:5 1.24

mâ Jɔɔɔ Kéel á milwaná, Jɔɔɔ Kéel má *Kříst muud jísá mbɛɛla má Zembí yé. ⁵ Sá anɔɛ nɛ cúndə sâ í dúgyá nɛ sámfwó yí. Mbô! Sá nɔɛ cúndə sâ í dúgyá nɛ Cwám̄ba Yésus-Kříst yí. Sá b̄n̄ sá búsa yida bə ósól ɔ mósáal bún lúu má Yésus d̄i. ⁶ Mpugá ná Zembí muud nyə á ci ná: «Məŋkenya má fáanug yídúgúd» yé nyəmfwó wə nyə á faan shé milámúd. Nyə á faan ntó shú ná shé mpúg milwaná myé mí nɔɛ ŋkənəwa Kříst mpwóómbúd myá.

⁷ Jí ka bə na ná, sá buud nɔɛ ŋkəny tɔm wɔɔŋg wá, sá búsa nda mímbágé mí mpíí, mí d̄u bwíl; í jəlá nɛ mpu nyín ná fámbámbá ná məma ŋkúl sá búsa nɛ ndí yí nyísə ŋkul má Zembí, kú bə sámfwó ŋkul nyísá. ⁸ Minjugú mí nɔɛ shúsə sá ikómb byəsh, nji sá kú fina; bíl íja məfug shín sá mílúúd, nji sá nɔɛ ná bə nɛ búgá; ⁹ sá bwəma nɛ cúwálí, nji sá kú myeesh; bwə nɔɛ bwam sá shí, nji sá kú yə. ¹⁰ Sá nɔɛ ŋkəny shwiy mə Yésus sádí nyúúlúd ja jəsh. Í nɔɛ bə ntó shú ná cug mə Yésus í nyínug námá sádí mányúúlúd. ¹¹ Sá tɛem nɔɛ cugə, shwiy í nɔɛ bwéel sá ja jəsh nɛcé sá nɔɛlə s̄ey nɛ Yésus. Í nɔɛ bə ntó shú ná cug mə Yésus í nyínug námá sádí nyúúl á shwiy gaád. ¹² Ntó ji ná shwiy í nɔɛ bɛ sá, bi báá nɔɛ ntəg nwa cug cínəg. ¹³ Cilyá wúsə Kálaad Zembí dí ná: «Mə á bə nɛ búgá, mə ka lás». Váál búgá jɔɔŋg í nɔɛ námá gwɔ sá mílámúd, sá ka námá nɔɛ lás. ¹⁴ Nɛcé sá nɔɛ mpu ná muud nyə á gwúmushi Cwám̄ba Yésus yé má bá námá gwúmushi sánəŋ Yésus, a mú jil shé nyádí koogú. ¹⁵ Bi má dúg íí, sá nɔɛ bwəma nɛ isâ íni byəsh shú dán, shú ná buud bwə búlug nɔɛ nyí mpaam má Zembí d̄i ná ndeé, buud bwə yá Zembí akíba wá bwə mú nɔɛ bul bulya, Zembí mú nwa gúmá.

Inkán í mbúgula

¹⁶ Gwó wə bí má dúg ná, sá anɔɛ nɛ teeg mənnyúul. Tɛem bə ná nyúúl búúd bwə nɔɛ dúg ga í nɔɛ shín cóg íí, lám í nɔɛ bə mə cwú nji gúgwáan nɛ gúgwáan jwów d̄əsh. ¹⁷ Nɛcé, búbaalə minjugú sá nɔɛ bwəma nɛ ndí məfwála mága dí myá mísə zhizhe sâ, mí

nɔɛ yida kwəmusa sá ná sá bág bə nɛ gúmá áyíyáag í bá ji kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sá báá sá anɔɛ nɛ sá sâ í nɔɛ nyín yí, sá nɔɛ yida sá sâ í anɔɛ nɛ nyín yí; nɛcé sâ í nɔɛ nyín yí í d̄u ji nji fúfwálá, jɔɔŋg í anɔɛ nɛ nyín yí d̄u ji kandugə kandugə.

5

¹ Nyúúl sá bí nɛ ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sá má mpú ná nɔɛ kří banda dɔɔŋg í shín búg íí, sá bí nɛ njów gwów wə Zembí, njów á kandugə kandugə; Zembí nyəmfwó wə nyə a lwɔ wo, kú bə mábwə má búúd. ² Gwó wə jí ná, sá nɔɛ leegya wa banda gaád, sá má ka bul bə nɛ yéesh nɛ njów wúsá á gwôw. Sá nɔɛ cɛel nwa nyúul nyísá á gwôw, bwáád nda káándə wa nyíga dí gwôw, ³ nɔɛ nyāŋ nyúul nyí nɛ ŋkul bá zə kwey sá ná nɛ nyíga í kú fwo wú. ⁴ Jísə ná, té sá nɔɛ ná ji wa nyúul á shí gaád yí, micúŋ mí nɔɛ ntə sá ŋkul, sá ka d̄u leegya. Nji, sá anɔɛ nɛ cɛel béegya nɛ mbwéedí sá bí nɛ ndí ga, sá nɔɛ jii ná sá má bəd nyúl cínəg gwôw, shú ná nyúul á kandugə kandugə í mínəg nyúul á shwiy ga. ⁵ Zembí nyəmfwó wə nyə á kwəmusa sá shú cug jɔɔŋgá, a mú wá shé Shíshim yé mílámúd tən béeŋ ná a bá yə sá gwo.

⁶ Sâ jɔɔŋg í d̄u sá ná sá bág nɛ ŋkul búgád ja jəsh, tɛem bá ná sá nɔɛ mpu ná, té sá bí ná wa nyúul ga dí yí, sá cugé sádí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nɛ Cwám̄ba. ⁷ Ntó ji ná, sá anɔɛ nɛ dúg nyə, nji sá nɔɛ *búgula ná sánəŋ sá bí sámbá. ⁸ Sá ka nɔɛ bə nɛ ŋkul búgád, sá nɔɛ yida jii ná sá wúg wa nyúul gaád kə ji Cwám̄ba dí koogú. ⁹ Ná ndeé, tɔ sá má nyinɔɛ ná nɔɛ ji wa nyúul gaád, tɔ sá má wú, sá nɔɛ bul jii nji sâ nɔɛ gwú: ná sá nɔɛ nɛ cugə váál á cɛel yí. ¹⁰ Nɛcé shé bəsh shé má bá kə t̄w bəl-bəl dí kúl *Kříst mə bá kə cígal mílósú yí, muud yəsh ka bá nwa myəna myá misóólúgú nyə á sá ja nyə á nɔɛ cugə nyúul dí yí: misóólúgú mí anyunywaə nɛ myáŋ myəna, mi abábôw nɛ myáŋ.

Séy ŋkwambulə

(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

4:6 Mət 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9 **4:8** 1.8; 7.5; 11.23-29 **4:10** 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11 **4:11** Rom 8.35-36; 1Kr 15.31 **4:12** Kol 1.24 **4:13** Sòm 116.10 **4:14** 1Kr 6.14; Rom 8.11 **4:15** 1.5-6, 11; 9.11, 15
4:16 Ifz 3.16 **4:17** 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7 **4:18** Rom 8.25; Heb 11.1 **5:1** Zhb 4.21; 2Pr 1.14 **5:2** Rom 8.23-24 **5:4** 1Kr 15.53-54 **5:5** 1.22 **5:7** 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9 **5:8** Flp 1.23 **5:9** Kol 1.10; 1Te 4.1 **5:10** 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10

¹¹ Nda sá ká ngə gwɔɔ Cwámba ná, sá ka ngə cɛel sá ná buud bwə mágələg ná kéel dúsú dúsə búbálé. Sá má mpú ná mísh má Zembî dí, sá təl bəl-bəl dí; sá má tédúgá ná sá təl námə bəl-bəl dí bídí mílámúd. ¹² Sá ángê nə nyiŋgə sɔ ja shús ná bi shwúg mənnyúul nə sê. Mbô. Sá ngə yida cɛel yə bí zhií ná bi jéég bəgəwə nə shé bələ sámbá. Ná ndéé, bi é bə nə ciyá bí má cí búúd bwə ngə ŋkus nə isá yá tóón nə tóón kú bə yá lâm dí cwú wá. ¹³ Nkí sá ngə nyîn nda lúu í cugé ná sá nə fəg íí, jísə nəcé sá má yə Zembî cug jísú ncindî nə ncindî. Nkí sá má yida nyîn ná sá bí nə fəg íí, jísə nəcé sá má cɛel kwíínd bî. ¹⁴ Nəcé cɛelí *Kříst ngə cɛel sá yí í má lwánd sá lámúd, sá ngələ téduga ná muud ngwúd nyə á yə shú búúd bēsh, ntó ji ná bənŋ buud bēsh bwə á yə mísh má Zembî dí. ¹⁵ Nyə á yə shú búúd bēsh, ná buud bwə ngə cugə wá, icug byán í bəg nə mfíí shú dé, kú ná nyiŋgə ngə bə shú dán; nəcé nyə á yə a gwúm shú dán.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá aŋgê ná nə dúg buud mədúgya má shí ga. Nkí sá á fwo ngə dúg Kříst mədúgya má shí ga, sá aŋgê ná nə dúg nyə váal dɔɔŋg. ¹⁷ Bi má jəlá nə ka mpu ná, múúd mə ká bə múúd mə Kříst íí, a músə kukwuməga ágúgwáan, cug jé acwúlú í má shín; bi má dúg íí, a músə muud agúgwáan. ¹⁸ Zembî wə ngə sá sólúgú wɔɔŋg wēsh, nyə muud nyə á zə wə Kříst zə sá ŋkwambələ nə shé yé, nyə á ka námə yə sá séy nə sá ngəg nə kala ŋkwambələ nyɔɔŋg. ¹⁹ Ntó ji ná, Zembî nyə á bə Kříst cwú*, a ka ngə sá ŋkwambələ mpədúgá nyəmɛfwó nə buud ɔ shí ga, kú ná nyiŋgə kənd lâm íwushí í búúdəd. Nyə á ka wá sá njúgúlá lúúd ná sá ngəg nə kala ŋkwambələ nyɔɔŋg. ²⁰ Sá ka ngə sá lwámá Kříst nyə a lwám sá yí. Ja sá ngə jəw bí yí, Zembî nyəmɛfwó wə ngə jəw bí éne. Sá má jəgula nə bí jínə má Kříst dí ná: «Bídúgá ná Zembî sáág ŋkwambələ mpədúgá binóŋ nyə.» ²¹ Zembî nyə a sá ná Kříst bəg *sám jilá íshéd, í njúl ná Kříst nyə a shígə bwelə bə nə sám; nyə a sá ntó shú ná shé bəg otátəlí kwon mə

Kříst dí.

6

¹ Nda jí ná sánŋ Zembî wə ngə sêy ná, sá ka ngə ci nə bí ná: «Kúgá fándá ləg mpaam má Zembî ntó ná ndéé, bi kú dúg mfíí á cínəŋg.» ² Mpugá ná Zembî nyə á ci ná: Ja fwámé fwála í á bə yí, mə á magələ məjəgula mwô.

Jwów wo á ngə jii kwííndyá yí, mə a shí kwíínd wo.

Fwámé fwála wə má ka bə ga. Jwów wó jəlá nə bii kwííndyá wə ga.

Minjugú mí Pwôl

³ Sá ángê nə bwelə jii ná sá má kwal múúd bəgá, nəcé sá acéélé sá ná buud bwə mpyényúg iséy bísu. ⁴ Sá ngə yida sɔ ná bi shwúg mənnyúul nə sê məzhií mēsh dí ná sá bí fwámé ósól ɔ məsáal 3 Zembî; sá ka ngə bul bə nə jísów: jísow *incwaw í ntəg, jísow micún, jísow yágúwó, ⁵ jísow bígá, jísow mimbwug, jísow ocinúcində, jísow yíŋgá íséy, jísow məfúfə məgwə, jísow məzha. ⁶ Sá ngə ci mənnyúul, sá nə mpúyá, sá nda nə mílámusa, sá nə jə lâm, Nkəŋkə Shíshim ngə kyey nə sá, sá njúl nə cɛelí á kú nə məkəŋ, ⁷ sá njúl nə ciyá jí búbálé yí, sá nə mpífə má Zembî, sá nə məkwɔɔ mə dóómb má otátəlí, mə lúmbúlí nə mə kaambələ nyúul. ⁸ Gúl ja buud gúmal sá, gúl ja bwə saambələ sá; gúl ja bwə mpyaam sá, gúl ja bwə sá sá məshwúmb; gúl ja bwə ŋwa sá nda buud ɔ məshígá, sá báá njúl otátəlí; ⁹ gúl ja bwə ŋwa sá nda ojínə, í njúl ná buud bwə mpú sá, bwə ŋwa sá nda sá ngə júgula, í njúl ná sá ngə cugə, bwə dúg sá nda sá bí íntúgúlíd, nji muud kú gwú sá, ¹⁰ bwə ngə sá sá isá í céyug lámúd yí, sá báá nji məshusəg məshusəg, sá njúl məbúwa dí, nji sá ngə sá ná bóól bwə bígúg, sá ngə fúfə nə sá jēsh, nji sá mbííd byēsh.

¹¹ Yé bwááŋg wá Kříst, sá á jaaw bí isá byēsh kú shweel tɔɔ ngwúd, sá á juw bí mílám mísu ná wúŋgúlún. ¹² Sá báá sá afwóyé yəw cɛelələ bî, bi wə bí acéélé ləg cɛelí

5:11 4.2; 6.4; 1Kr 9.22 **5:12** 1.14; 3.1 **5:14** Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16 **5:15** Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 **5:17** Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbú 21.5 **5:18** Rom 5.10 **5:19** Rom 3.24-26; Kol 1.20 * **5:19** Dúgúg sá Yésus ngə ci Yuá 10.30 dí yí. **5:20** Mat 10.40; Iza 52.7 **5:21** Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15 **6:1** Rom 5.2; 1Kr 15.10 **6:2** Iza 49.8; Luk 4.19-21 **6:4** 4.2 **6:5** 11.23-29 **6:6** 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 **6:7** 10.4-5; Rom 13.12; 1Kr 2.4 **6:9** 4.10 **6:10** isá í céyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 məshusəg məshusəg: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6 **6:13** 1Kr 4.14

sá ñgá cɛɛl bí yí. ¹³ Ságá námá sá nda sá ñgá sá bí ná. Mə ñgá ci nə bí tâñ nda bwán bâm nááá «juwugá námá sá mílám mín ná wúñgúlúñ!»

Kúgá fula sámbá nə ohááden

¹⁴ Kúgá fula sámbá nə ohááden*, kə sá dúl váál mbɛɛ mpwɔɔda kú nə wímbúlé; nyáyé mpwəmə nyí nə ñkul bə mpédúgá bishúle məcɛɛ nə bálə kú bish məcɛɛ yí? Dáyé kəw mənkenya bənôn yídúgá bí nə ñkul bə nə ndí yí? ¹⁵ Dáyé váál cún wí nə ñkul bə mpédúgá *Kříst bá Beliár† yí? Jáyé wóngó mbúgula bá hááden‡ jí nə ñkul bə nə ndí yí?

¹⁶ Mpáánzə Zembî í má bwɛɛ fula jí nə ozembî wá yadúg? Mpugá nə shé báá shé jí Mpáánzə má Zembî á kuwô, nəcé Zembî nyə á cí ná:

Mə bá jí bwádí, sánón mə bá cugə, mə bə Zembî wáñ, bāñ bə kúl jām.

¹⁷ Nə ndéé, wúgá na bwádí, béégyágá nə bwo, Cwám̄ba ñgá ci ntó.

Kúgá kún̄ya nə sá áduđanā.

Mə ka bá ñwa bí nə məshusug.

¹⁸ Mə bá bə bí sóñgú,

bí bə mə bwán wəábudūm nə wəábudā. Cwám̄ba á ñkul nyēsh ñgá ci ntó.

7

¹ Isá byēsh Zembî nyə á ñgá kaag íni í dúgyá nə shé. Nda jí ná Zembî nyə á ñgá kaag sá byo ná, yé bwááñg má búl cɛɛl wá, shé yílúgá sá jēsh í ñgá lweegushi shé mən̄yúúl nə *mishíshim ícug í íshéd yí. Shé ñwagá Zembî nə gwóógá, shé ka ñgá casulə bálə nə kuú njəond á cɛɛl yí.

Məshusug má Pwôl

² Juwugá milám, jil sá cínəñg. Sə áshígé byaagulə nə muud, sá kú díya nə muud, kú námá nyúg təə muud. ³ Mə añgɛ cɛɛl ci nə bí má jág sá gúl sá; mə shí bwey jaaw bí nə sá má cɛɛl bí váál á ná, təə bí mə yá, təə bí mé nyiñgə cugə, ñji sá ñgá cɛɛl bî. ⁴ Mə ñgá jág bul bə nə búgá nə bî, mə ñgá bəgəwa nə bí, lám də bul cwaaləwo mə, məshusug də bə mə ntə

mínji *incwaw í ntəg byēsh sá ñgá bwəma nə ndí yíid.

⁵ Mpugá ná, ja sá á wóós Masedwán yí, sá áshígé bə nə wogá, ñji incwaw í ntəg məváiál mēsh. Nəcə í á bə, buud bə ñgá lúmbuli nə sá, milám mí ñjúl nyiñgə bə sá ifwaas ifwaas. ⁶ Nji, Zembî má də bə, ja múúd cúgé ná nə bándáyé yí, a wá nyə ñkul lámád. Nywáá nyə á ka námá sá nə Títus wóósúg, í mú wá sá ñkul mílámúd. ⁷ Í cúgé nə ñji wóósúlə Títus nyə a wóós wá í á wá sá ñkul mílámúd, í á bə námá nə bímbí bí á wá nyə ñkul lámád yí. Nyə á jaaw sá váál bí ñgá yímə nə bí mə dúg sá yí, nə váál sá ñgá cey bí lámúd yí, nə váál bí ñgá cɛɛl ñkēny mbag wām yí. Məkál məəñg má á nyiñgə bul sá mə məshusug.

⁸ Mə mpú nə kálaad má á nti bí yé nyə a ntágulə bí. Bálé, mə a shíngi nə dúgúlə nda bí á gwág biméfwó cey lámúd ja jəəñg dí ná. Nji, mə anyiñgáyé ná shíngi. ⁹ Má yidá bə nə məshusug ja gaád. Mə jí nə məshusug, kú bə nəcé nda bí á bə nə məcɛy mə lám ná, í yidá bə nəcé, məcɛy mə lám mún məəñg má á sá nə bí céndúg mítédúgá. Ntó má lwó nə məcɛy mə lám mún má á bə váál Zembî má dú cɛɛl yí. Ntó jí nə sá áshígé sá bí məbôw. ¹⁰ Nəcə, múúd mə ká gwág váál məcɛy mə lám Zembî má dú cɛɛl yí, muud wəəñgú nyə e cénd mítédúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyiñgə shíngi məcɛy má á sá nyə lámúd má. Nji, múúd mə ká gwág váál məcɛy mə lám mâ shí ga, má kwaamb nyə shwiy. ¹¹ Bì a gwág váál məcɛy mə lám Zembî má də cɛɛl yí; bí má ka dúg sá í á kwaamb bí yí: A mân mójigəwa e! A wāñ mpülə kaambulə nyúul e! A wāñ shíngilə e! A jāñ gwóógá e! A jāñ jə yéesh e! A jāñ kááfá e! A wāñ mpülə súg múúd nyə á byaagulə yé e! Bì a lwó nə milám mín mí á bə otátəlí ja bí á kwambulə lésú wəəñg yí.

¹² Kagá mpu nə ja má á cilə bí yí, í áshígé bul bə shú múúd nyə á byaagulə yé, kú nyiñgə bə shú múúd bwé á byaagulə nə ndí yé. Mə á cilə bí shú nə mísh má Zembî dí, bí dúgúg váál bí ñgá jigəwa nə sá yí. ¹³ Sá í á wá sá ñkul

6:14 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11 * **6:14** Naá, Pwôl ñgá cɛɛl ci buud bwé cúgé búúd ó Kříst wá. † **6:15** Beliár mə kó nə Sátan. ‡ **6:15** Dúgúg sá sá ámə ci mpánzə 14 dí yí. **6:16** Ləv 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 **6:17** Iza 52.11; Mbú 18.4 **6:18** 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbú 11.17 **7:1** 1Yn 3.3 **7:2** 6.13; 12.17 **7:3** 6.11; Flp 1.7 **7:4** 6.10 **7:5** 2.13; 4.8 **7:6** 1.3-4 Títus: 2.13 **7:8** 2.4 **7:11** 2.5-6 **7:12** 2.5-10

mílámúd wá ni.

Í á ka ntâg bæ, ñkul má bæ sá mílámúd ntâni íí, sá nyiŋgə bul gwág nywa máshusug Títus nyə á bæ nə ndí má. Nyə á bæ nə məshusug nəcé bi bēsh bi a sá né lám í jáág nyə shí. ¹⁴ Bi má dúg íí, bəgəwálə mə á ñgə bəgəwa nə bí nyádí míshúd yí, í á shí bæ nə zhií. Né ndéé, nda sá má də bwey jaaw bí ñji obúbálé ná, í á shí nyín né má a shí bæ nə ñkaam né mə bəgəwag nə bí mísh mə Títus dí. ¹⁵ A ji ñji ké də téduga váál bí á də sá nyə məgwág yí, nə váál bí á lég nyə nə gwəzəgə nə məjigəwa yí. Nyə a má ka nyiŋgə jág bul cəel bí. ¹⁶ Mə ji bul bæ nə məshusug nə bí má sá né mə búgúlag bí.

8

Kwíndúlə Ókrísten

¹ Bwaanŋ, sá ñgə jii ná bi mpúg váál mpaam má Zembí í á má sêy mádɔ má Masedwân dí yí. ² Ncúlyá *íncwaw í ntug í ñgə tí bwo məkuú shí, ñji báá búse nə məshusug ntɔ mínji. Məshusug mɔɔŋg má wé má sá ná, məbúwa má tɛem bii bwo né nywád íí, bwé má yida lwó né báá bwé bul bæ nə lám yána. ³ Bwé á má wá máyána bímbí í jéla nə məbii mán yí, mə jee námé ci né bwé á cɔ bímbí í jéla yí; bwé á sá ntâg sóólúgú wɔɔŋgú nə tédúgá wán bwáméfwó. ⁴ Bwé á zə jəgula nə sá, bwé bul yáág né sá sáág bwo mpaam né bwé wáág məbwé sâ sá ñgə sá buud ɔ Zembí yíid. ⁵ Bwé á wá ntâg mənyúul ntɔ váál sá á ñgə téduga yí, tééd fwo yə Cwámba icug byán, nyiŋgə yə sá námé nda Zembí nyə á jii né bwé sáág ná. ⁶ Sá á ka námé yáág nə Títus né nyə muud á tééd né bí sáág sóólúgú mpáam wɔɔŋg yé, a sáág né bí cásuləg váál í jéla yí. ⁷ Ká, bí báá búse nə isâ byēsh məŋkund məŋkund: bí búse nə búgə álal-ñkul, bí nə fəg kaand, nə mpúyá, nə kááfə áyíyáág, nə məma cəelí bí á lég nə sá yí. Í jii námé né bí búlug wá mílám sóólúgú mpáam wɔɔŋgúd. ⁸ Mə ayímbúliyé bí, mə ñgə yida jaaw bí váál bóólúgá báá bwé ñgə jígəwa yí, shú né məjigəwa mɔɔŋg má lwóg ñkí cəelí jín í ñgə bándə wú lámúd. ⁹ Bi mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst;

bi mə mpú né nyə á bæ, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyiŋgal nyúul məbúwa dí, shú ná bí wá yídag bíg məbúwa méd.

¹⁰ Má jaaw bí váál má ñgə dúg cínəŋg yí, í é kwíind bí. Jí ná, tééd mbú í á cɔ yí, bí á bæ buud ɔ áshúshwóógú né bí mə sɛɛŋg mwaanê; bí a shígé bæ shúshwóógú ñji sɛɛŋgúlə dí, bí wé bí a tééd bæ nə yéesh. ¹¹ Casuləgá tédúgá wán ja gaád. Ságá ná sóólúgú í bwámag nə məma yéesh bí á bæ nə ndí yí, í nyín nə bímbí lá məbii bí búse nə ndí yí. ¹² Ja múúd má sá yána né í ñgə wú nyə lám dí cwú yí, ñgaá bwé lég nyə nə sâ á jí nə ndí yí; kú bæ sâ á cúgə nə ndí yí. ¹³ Í cúgə ná muud ñgəg nə yíl bóól búúd məntáguła dí né ndéé nyé yidá ñgə nyasula nyasulág. Í yidá bæ né buud bēsh bwé bəg nə məbii məbímbí. ¹⁴ Í jii fwála gaád ná, sâ bí má búl bæ nə ndí cɔ bóólúgá yí, í kəg lwándulə bwo kúl búse bush yí; shú né jɔɔŋg bwé bá námé bul bæ nə ndí dúl jwów dí yí í bəg lwándulə bí kúl bí má bá bæ bush yí; na, isâ í mú bæ bí məbímbí, ¹⁵ nda Kálad Zembí ñgə ci ná. A ñgə ci ná: Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígé bæ nə sâ í ñgə ntɔ gwəw. Nyɔɔŋg nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfə nə sâ.

¹⁶ Mə yə Zembí akíba, nyə muud nyə á sá né Títus bəg námé nə váál zény dɔɔŋg shú dún yé. ¹⁷ Nəcé Títus má magulə sâ sá á ñgə jii ná í bəg yí. A má tí ñjɔnd zələ nún bídí nda nyə á də bwey bwánd. ¹⁸ Sá ámə nti bá ñgwól *mínyəŋh wúsú mádɔ məsh má ñgə ságəsə sâ á ñgə sá shú Jɔjɔ Kéel yí. ¹⁹ Sâ í búl bæ yí jí né mədɔ má má féesh námé nyə né sánónə wá zəg sá sóólúgú mpáam ga. Sə ñgə sá wo shú né Cwámba nyəméfwó ñwág gúmá, sá lwándulə jɔjɔ íyuug bísu. ²⁰ Sə ñgə bwey mpu káálugə né buud bwé bəg kú kwey íwushí sádí ísəyúd ja sá ñgə kala zhwog *mwaanê bwé á má yə sá mbag yé. ²¹ Sə ñgə sɔ né sá sáág mənywa mísh má búúd dí námé, kú bul bæ ñji mísh má Zembí dí. ²² Sə má nti námé ñgwól mínyəŋh wúsú. Mínyəŋh wúsú wɔɔŋgú, sá á má faas kááfə jé ija ija né ndéé, a má nyiŋgə námé lwó sá jiga ja ná a ji nə fwámé yéesh, a ñgə bul shwu nyúul nə bí. ²³ Títus ji muud gwoŋg

7:14 8.24 7:15 2.9 8:1 Mis 11.29-30; Rom 15.26
Mat 8.20; Flp 2.6-7 8:10 1Kr 7.25 8:12 Mak 12.43

8:6 Títus: 2.13 8:7 1Kr 1.5; 16.1-3, 24; Gal 6.10 8:9
8:15 MmN 16.18 8:23 Títus: 2.13

waamê, sá wá sá ngé sêy nûñ bídí; bóólúgá bwááñg bân, mædɔ wá má ámə nti bwo, bwé ngə zə shú ná *Kříst ŋwág gúmá. ²⁴ Lwógá bwo ná bi má cœel bwo, bí lwó námə bwo ná bi mə mpíyá nə bəgəwálə sá má də bəgəwa nə bí bwádí míshúd yí; lwógá bwo ntó mædɔ má ngé dúg.

9

Lású mīkwíndyá

¹ Sá ngə sœng *mwaanê ná sá má bá kwíind búúd ɔ Zembî nə ndí. Mə nyiñgələ cilə bí shú dœñgá, í bæ nda má nteñg. ² Mə mpú ná bi búšə nə məma zény, má də bəgəwa nə zény jín jœñg búúd ɔ Masedwân dí míshúd ná: «Buud ɔ Akayî búšə bwey bæ ŋkwəməsá té mbú í á cɔ yí.» Wálə bí má wá mányúúl sáal dœñg dí yí í má nyiñgə gwúmushi bóól ŋkí bulya yéesh. ³ Mə má ka nti bwááñg shú ná bəgəwálə má dú bəgəwa nə bí yí í nda bæ mə ŋkóñgúg. Í jii ná bi bóg ŋkwəməsá nda má á ci ná. ⁴ Mə ngə bæemb ná ŋkí sánñ buud ó Masedwân sá má zə, sá zə kwey ná bí cugé ŋkwəməsá; á shwôn nə sá buud sá má də bul lɔ bí wá e, á shwôn nə bi námə e! ⁵ Gwé wá mə ámə tééd nti bwááñg shwóg zə sá ná bi kwəməsag məyána mún yí. Bwé zə sœng məyána bí á bwey kaag ná bi mə bá wá má, í mú bá lwó ná bí ngə sá sóólúgá wœñgá nə jɔ lâm, kú bæ íwú-júsúd.

⁶ Mpugá ná í də bæ, muud mə sá ŋkóóg nə mæmpəg má bɛ yé, kú námə bul bæ nə idâw í sɔw; nyœñg mə búl bɛ yé, bul námə bæ nə idâw í sɔw. ⁷ Muud yêsh wág məyána váál á má ŋwa cígúla nə lâm yé yí; muud kú ngə sá a ngé shúsula, kú nyiñgə sá nda sâ cínúla; nəcé Zembî má cœel múúd mə wá məyána nə məshusug yé. ⁸ Zembî ji ntâg nə ŋkul nyiñgə bul sá bí mpaam shú ná bi dúg bæ nə isâ í kwágá nə bí mæzhí mêsh yí, wəla dêsh, bí də námə bæ nə jwuñ váál á ná bi də sá mísóólúgá mí anyunywaá myêsh mí jéla nə s̄y myá. ⁹ Í mú bæ námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «A má bæ nə yána, a má kaaw

mímbúbúwá isâ, otútəlí bé bwé ji kandugə kandugə».

¹⁰ Zembî wá má də yə búúd mæmpəg nə idâw yâ də. A bá námə yə bí mæmpəg, a sá ná mæmpəg mœñg má fwúg, bi mú bá bul nyiñgə ngə sá jɔjɔ mísóólúgá. ¹¹ Nə ndeé, bí ka bá bíg mímbii myêsh, bi mú námə bá bul nyiñgə bæ nə yána. Nə ndeé, ja sá má bá də kala búúd isâ bí má bá də wá yí, buud bœñg bwé mú bá də lɔ Zembî nəcé yána dán. ¹² Sœngúla bí ngé sœng mwaanê ni, í é kwíind búúd ó Zembî; í áshúge ntâg námə shúg cínœñgá, í é sá námə ná buud bwé búlug lɔ Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bwé é dúg ná bí ngə ŋwa jɔjɔ Kéel mə *Kříst nə mægwág, bí ngə fúla isâ nə buud ó Zembî wá Yurúsalem, nə bóólúgá bêsh, bi aŋgê ntâg sá sóólúgá wœñgá nə mílâm mímbá. Ja búúd ó Zembî bwé é dúg ntó yí, bwé é magalə ná bí ngə sá fwámé sâ, bwé ka yə Zembî gúmá. ¹⁴ Bân bwé é bul cœel bí*, bwé ka də jəgula nə Zembî shú dán nəcé a má sá bí mpaam í ngə ntɔ minji. ¹⁵ Akíba nə Zembî, nə məma yána á ntɔ ŋkwóñ nyə á má sá sá yí.

10

Pwôl ji námə sóol məsáal má Kříst

¹ Məmfwó Pwôl, mə má teeg kál nə bí; ŋgaá bí má də ci ná má də bæ fufwáás múúd ja shé búšə kul ŋgwúd yí, ŋji ja má jí shwóg-shwóg nə bí yí mə bæ nə ŋkád. Námə nda shé má mpú ná Yésus nyə á bæ nə lám ná shœ, nə jɔ lâm ná, ² mə téég bí mæbwé ná: kúgá sá ná mə bág nyiñgə zə bæ nə ŋkád ja má é wóós nûñ yí. Bóól búúd bwé ngə ci nûñ nə mə ngə bɛ iyéesh yâ shí ga. Mə ji ŋkwəməsá nə mə zə fwo lwó búúd bœñgá ŋkád nə ijíjœl. ³ Jí mpu bæ búbálé ná sá búšə buud ɔ shí ga; ŋji, sá aŋgê gwána nda buud ɔ shí ga. ⁴ Mpugá ntâg ná mækwɔɔ mə dóomb sá má də kə nə ndí dóomb dí má má cugé mækwɔɔ mâ shí ga; ŋji, məsə nə ŋkul má Zembî, má də céeg íkóógúla í dóomb*. Sá má də caam mbœe fug məshigá, ⁵ caam námə sâ jêsh í láa búúd zhí ná bwé bág kú mpu Zembî yí. Sá má də wá tédúgá

8:24 7.14; 8.7-8 **9:1** 8.1-4; Rom 15.26 **9:3** 8.22, 24 **9:6** Mik 11.24; 19.17; 28.27 **9:9** Sôm 112.9 **9:10** Iza 55.10; Ozê 10.12 **9:11** 1.11; 4.15 * **9:14** Na ji námə nə ŋkul bæ ná: «Bân bwé é bul bæ nə yéesh ná bwé dúg bí...» **9:15** 9.11 **10:1** 1Kr 9.3 **10:1** 10.10; 1Kr 2.3 **10:2** 13.10; 1Kr 13.2 **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17 * **10:4** Sá ngə cœel ci ná ná: «mækwɔɔ mə dóomb məsú má də búgə bíl isâ byêsh múúd jí nə ŋkul búgula yí». **10:5** Iza 2.12-17 **10:6** 2.9

wêsh mímbwugud, sá ná í bág nà mægwág nà *Kríst. ⁶Ja bí má bá bæ bi mú ngə mpu gwág nà Zembî yí, sá má bá ka bæ ñkwəmusá má yé búúd ɔ mábún intúgúlí.

⁷Dugá mpu dúg ísâ. Ñkí muud mæ dúg ná nywáá músə muud má Kríst íí, á jəla námə nà mpu ja ngwúd á kandugə ná, nda á jí múúd má Kríst ná, sá búəsə námə búúd ó Kríst. ⁸Í ká bæ ná mæ ngə nywá bul bæɣwə nà ñkul Cwám̄ba nyə á yə mæ yí, mæ kú ntâg gwág shwôn. Nji mæ mpú ná Cwám̄ba nyə á yə mæ ñkul nyɔɔngú ná mæ sáág ná bi lálug búgéd, kú yida bæ ná mæ zág búlal bî. ⁹Mə anɣê nà jii ná okálaad bām bwé ngég nà sá bí ikukwəndɛ. ¹⁰Mə mpú ná bóól búúd bwé dɛ cí ná okálaad má dɛ cilə bí wá bwé dɛ bæ nà mpəl, bwé njúl ñkí lal ñkúl; nji ja mæmɛfwó má wóós yí, mæ njúl zhizhe, lésú wām kú nà mfií. ¹¹Muud yêsh mæ cí ntó yé mpúg ná, váál íciyá byām bísə ja má ngé cilə shwóg-shwóg yí, ntó námə wə mísóólúgú myām mí é bæ ja má é wóós yí.

¹²Sâ jísə yí jí ná, sá cugé nà ñkul cí ná sənəŋ buud bwé ngé sɔ ná buud bwé shwúg mənnyúúl nà bwo wá sá búəsə váál ngwúd; sá cugé námə nà ñkul sheé yagula micé nà bwo; ñwálə bwé má ñwa bwámɛfwó nda iyuug yí í lwó ná fúg í mæ ncundəw bwo. ¹³Sá báá sá acéélé bæɣwə ná ndéé ntə mínji, sá ngə námə bæɣwə nji nà bímbí Zembî nyə á yigula ná sá zág nà Jɔjɔ Kéel ná ndéé zə wóós bídí ní. ¹⁴Sá anɣê nà ntə mínji, námə ki sá a shígé zə wóós nún bídí. Ngaá ná sá wə sá á tééd zə nà Jɔjɔ Kéel má Kríst nún bídí? ¹⁵Sá cugé nà bæɣwə ántə mínji, váál á ná sá kə ngə bæɣwə nà ízhaá iséy. Mbô. Sá má yida táduga ná búgə jín í é ngə lal lálúg íí, iséy bísú í mú ngə nyinɣə mpu nyín kúl Zembî nyə tál sá ná sá séyúg yí. ¹⁶Ja íséy bísú í é mpu nyín na bídí yí, sá mú ka cɔ kə nà jɔjɔ Kéel shwóg, nda kə bæɣwə nà iséy bóól bwé á bwey sá yí. ¹⁷Muud mæ céél bæɣwə yé, bəɣwag nà sâ Cwám̄ba nyə a sá yí. ¹⁸Muud mæ sɔ ná buud bwé shwúg mənnyúúl nà nyə yé, nyə dí bwé dɛ magulə yé; nji nyɔɔng Cwám̄ba mæ sá ná bwé shwúg mənnyúúl nà nyə yé.

11

Pwól, fwámé múúd lwámá má Kríst

¹Mə zə ná nywá lás nda mpúfú, bi ɔ jísəw mæ. Bálé, jísəwágá mæ. ²Mə ngə baag bí mbəɔg má Zembî. Nəcə mæ a jí bí bā shú ngwúm ngwúd, nji *Kríst. Má jii ná mæ bág kə nteɛnguli bí nyódí bi njúl nda ncwíyê sás dúsə ná ná fwɔ-fwɔ yí. ³Nji, mæ ngə fúndə ná bi bág gwaa kənd mítédúgá ná ndéé bi músə bá ngə kyey nà Kríst milám mímbá; nəcə ntó wə nywá nyə á zə nə məkəŋ zə shiig Ifa yé. ⁴Mə ngə fúndə ntó nəcə bí ngə bæ ná, nji ná muud má zə bídí zə cúndə Yésus ishús, kú bæ nyɔɔng sá á cúndə yé, ñkí ntâg ná bí mæ lág *shishim ishús, kú bæ wəɔng bí á lág nà sá yí, ñkí ná bí mæ lág kéél ishús, kú bæ nyɔɔng bí á lág nà sá yé, bí ngə mpu jísəw isâ íni byêsh.

⁵Mə yida mpu ná, bəɔng bí ngé ñwa ná *buud ɔ lwámá wəashílə-shwánə óni bwé antɔyé mæ nə tɔɔ sâ. ⁶Mə je bæ nə shúg lésú; nji, kóómb á mpúyá, mæ cugé nə shúg; sá á shí lwó bí ntó ísâ byêsh dí nə mázhií mēsh dí.

⁷Ntó ná səlálə mæ á səl mæmɛfwó shí, zə bwiiŋg bí Jɔjɔ Kéel má Zembî ashwá, shú ná bi bánúg gwôw yí, mæ a sá *sám aá? ⁸Ja má á ngə sêy bídí yí, mədɔ məshús má á lúg məbwə məbwə nə má ngəlé yida yə mæ myána shú dán. ⁹Ja gwámɛfwó má á bæ máfúfə dí nún bídí yí, mæ a shígé sá ná muud ñkényúg mbag wām, bwááŋg bwé á zhu Masedwān wá bwé á shí bwúg mæ isâ í á ngə fúfə mæ yí. Mæ a sá ná bi kú ñkény mbag wām; mæ é dɛ námə sá nji ntó. ¹⁰Námə nda má jí nə búbálé mæ Kríst ná, mæ mpú jaaw bí ná muud nyə abúle sá ná mæ yówag bæɣwálə Akayí yêsh dí. ¹¹Mə ngə cí ntúni nəcə jí? Ye ná mæ acéélé bí? Mbô. Zembî mæ mpú ná má cɛel bî.

¹²Mə áyówɛé sálə sâ má ngé sá bí yí. Mæ é kə nə ndí shwóg, buud bwé ngé cɛel ñkény mənnyúúl ná sənəŋ sá ngə sêy váál ngwúd óni, bwé bág kú ná nə zhií bwé ñkény mənnyúúl. ¹³Buud óni bwé cúgə fwámé búúd ɔ lwámá, búəsə mbéé osóol ɔ məsáal wā ibəmb. Bwé á má shweel sâ búəsə yí, ka yida dɛ sá ná bwé

10:7 1Kr 1.12 10:8 13.10 10:11 13.1-2 10:12 3.1 10:13 Rom 12.3 10:15 Mis 19.21; Rom 15.20
 10:17 Zhe 9.22-23; 1Kr 1.31 10:18 1Kr 4.4-5 11:2 Ifz 5.25-27 11:3 Mæt 3.1-5, 13 11:4 Gal 1.8-9 11:5
 12.11; 1Kr 15.10; Gal 2.6, 9 11:6 1Kr 2.6-16; Ifz 3.4 11:7 12.13; 1Kr 9.12, 18 11:8 Flp 4.15-18 11:10 1Kr
 9.15-18 11:11 1Kr 16.24 11:12 11.5; 12.11 11:13 Flp 3.2; Mbú 2.2

nyínúg ná buud ó lwámá ó Krîst. ¹⁴ Ntó cugé námé sâ ákáámúg, nácé *Sátan nyáméfwó má ðu námé shweel sâ á jísá yí, ka yida ðu nyîn nda *éngales á mænkenya. ¹⁵ Nda *Sátan má ðu sá ntó ná, osóol ó mäsáal bé bwé ka námé ðu sá nda bwé ngə kyey ótútəlí ó Zembî dî; muud ka káam jí cínəngú? Nji, bwé bá shúgula nji váál í mpíyá nə misóólúgú myán yí.

Pwól nyə a má bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

¹⁶ Má nyingə ci ja ábeê ná, muud kú ŋwa mə nda mpúfú. Nkí ntó dí, jega ŋwa mə nda mpúfú; sâ jəəng í é yə mə zhií ná mə kág námé nywá bəgəwa. ¹⁷ Mə mpú ná lésú mə zó lás ga í cúgé váál Cwámba mə céel yí, jísə lésú ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə jí nə sâ má jí nə ŋkul bəgəwa nə ndí yí. ¹⁸ Nda ncúlyá buud bwé ngə bəgəwa bəgəwa á buud ó shí ga ná, mə zó námé ka bəgəwa jám ja. ¹⁹ Bì báá mífufúgú bí ngə ntəg jísəw ímpwúfú kú nə njugú. ²⁰ Bwé ngə wá bí mányámád, ngə díya nə bí, ngə nyúg bí, ngə sá bí isâ ilan ilan, ngə cwíil bí məmpóónz; bí ngə jísəw isâ íni byêsh. ²¹ Í mú ka yida nyîn né sé bāŋ sé á bə mífufwáású; á shwôn ey!

Í njúl ná, mə jí nə zhií ná mə bəgəwag námé nda bóol bwé ngə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə má ná nyingə lás nda mpúfú. ²² Nkí búsə bwán ó wəheburê, mə jí námé mwâ heburê; ŋkí búsə bwán ó *Izəryêl, mə jí námé mwâ Izəryêl; ŋkí búsə onta ó *Aburaham, mə jí námé nta má Aburaham. ²³ Bwé ci ná bwé ngə sá iséy í *Krîst íí, mə je námé lás nda mpúfú ná, mēē ngə bul mpu sá byo cə bwo. Mə cə bwo nə ngələ wáduga, cə bwo nə ngələ kə mímbwug dí, nyingə bul cə bwo nə ngələ bwəma nə bígə. Mə cə bwo nə ngələ faam nə shwiy ija ija. ²⁴ Oyúden bwé á má búd mə shí ija ítóon, ðu yíd mə zhud á milwón məwúm málóol nə ibuu*. ²⁵ Ijwú i ngwáməna yíd mə nə milwón ija ílóol, buud

lúmə mə məkwóógú ja ngwúdt, byóol búg nə mə ija ílóol. Mə a má já māŋ mwásə ncindí nə bulú ncindí. ²⁶ Minjəənd má ngə kə myá mí ngə bə mə məwəgəwo məwəgəwo: mə a má ngə ntə wəgəwo wəgəwo míngwəzə, ngə bwəma nə izhiləngaanə, kúl jām ngə ndény mə mələám, ohááden bwé ngə kwal mə məbəəgú. Mə a má bwəma nə kakələ mílóom dí, bwəma nə ndí íbugád. Mə a má ngə ntə māŋ váál áwuwəgəwə. Bəəng bwé ngə shīg nə búsə námé ókrîsten nda sé wá, wá námé məwəgəwo. ²⁷ Má ðu wáduga nə iséy í ayíyáag, mə ðu jí mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás má minú; ðu ci ídāw, jug nə məyōŋ, fúfə nə sâ má bwáád. ²⁸ Mə akéé mēel ci sâ má ngə yímə nə ndí jwów dēsh yí: ná mədə mēsh má bəg váál í jəla yí. ²⁹ Zó má tag dúl *Də dí ná ndéé mə kú bísh yé? Zó má biil ná ndéé í kú cey mə lámúd yé?

³⁰ Nkí í jii ná mə bəgəwagí, mə yida bəgəwa nə íləm byām. ³¹ Zembî mə mpú ná mə aŋgə nə bwiing ijəzə, nyə Sóəngú mə Cwámba Yésus; gúmə bəg nə nyə kandugə kandugə. ³² Ja má á bə Damás yí, ngwáməna Njwú-buud ánúnî Aretas nyə a təl yé, nyə á təl buud ná bwé ngəg nə baagusə mimpumbé mí ngwála ná bwé bíig mə. ³³ Nji, buud ó Zembî báá bwé á wá mə kúdéd, bwé cəgə míkwoolú ka cingəli vúnde dí kənd tóon, ka ngə shul nyuŋ nə nyuŋ ná ndéé kə wóos shí; ntúni wə mə á faam yé.

12

Isâ múúd cúgé nə ŋkul mpu yí

¹ Ye í jii ná mə bəgəwagí? Mbô! Í avwóléé təə sâ. Tēem bə ntó, mə zó námé fwo yida jaaw isâ Cwámba nyə a lwó mə *mántamá mā mísh ná bagəd yí, nə byəəng nyə á bəgəmə mə *shíshim dí yí. ² Mə mpú ngwól múúd má *Krîst nyə á ŋkəŋ kə ná ndéé kə kumə jon áléel dí. Nkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ə, ŋkí í á bə ntəg nji shíshim yé ə, mə ampúyé, Zembî wə má mpú. Sâ jəəng í má sīy múús mimbú wúm nə mínə. ³ Muud wəəngú, ŋkí

11:15 4.10; Rom 2.6 **11:16** 12.6 **11:22** Flp 3.5; Rom 11.1 **11:23** 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26 **11:23** Mə cə bwo nə ngələ wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug; Mis 16.23 **11:24** Mbá 25.3 * **11:24** Mbá 25.1-3 ngə lwó nə bwé áshígé jələ nə yid múúd cə milwón məwúm mánə; bígə Oyúden í á ka ðu kə shúg milwón məwúm málóol nə ibuu; ntó jí ná, yíl ngwúđ məwúm mánə dí. **11:25** Mis 14.19; 16.22 † **11:25** lúmələ məkwóógú: Í á ðu bə, bwé kúd múúd məbwónéd ka ðu lúmə ná ndéé muud yə. Wo jí nə ŋkul dúg lan má Pwól ní Mis 14.19 dí. **11:26** Mis 9.23; 14.5 **11:27** 6.5 **11:29** 1Kr 9.22; Gal 6.2 **11:30** 12.5; 1Kr 1.31 **11:31** 1.23 **11:32** Mis 9.23-25

nyə á kə nə nyúúl nyé ncindî ɔ, ɲkí í á bə ntâg nji shíshim, mə ɲgə ci né mə ampúyé, Zembî wə mə mpú. ⁴ Nji mə mpú ná nyə a ɲkâɲ kə ná ndéé kə kumə *Paradis, a mú gwág íciyá í cúgέ nə ɲkul ciy mákál mə búúd dí yí, iciyá múúd cúgέ nə zhií mə cí yí. ⁵ Mə é bəgəwa nə váál ísâ múúd wəɲɲgú nyə a gwág byəɲɲgú; nji, shú dâm məméfwo, mə yidá bəgəwa nə iləm mə jí nə ndí yí. ⁶ Mə mbâm cɛel né mə bəgəwa, í kú bə mə impwúfú; isâ mə jáaw yí bə óbúbálé. Nji mɛɛ mə ajááwé, bwə á bá ɲwa mə ntɔ sâ mə ɲgə sá yí, nə sâ mə ɲgə cí yí. ⁷ Zembî nyə a lwó mə yáág-yáág isâ. Né ndéé, shú né mə bág kú ɲkény nyúúl nə mpúlə ísâ byəɲɲgú, nyə á ka bíd nə fimâl bég mə nyúúlád, ɲgwól *éɲgəles mə *Sátan zə yíd mə né mə kú də ɲkény nyúúl. ⁸ Mə á jəgəla nə Cwám̄ba ija ilól nə a yílág mə fimâl wəɲɲg. ⁹ Nyə a shígé yíl, nyə á yida ci nə mə ná: «Mpaam mə ɲgə sá wo yí í kwagá nə wo. ɲkul í də sêy ílɛmud.» Né ndéé, mɛɛ mə yida bəgəwa nə lám wêsh ja mə jí nə iləm yí, shú ná ɲkul mə Kríst í ɲgág nə sêy mádí cugud. ¹⁰ Gwə wə jí ná, mə gwág nywa ja mə bə nə iləm yí, ja bwə lwíy mə yí, ja cug í kə mə mbwɔ yí, ja mə bwámá nə cúwúlí nə yágúwó nəcé Kríst yí.

Nəcé, mə jí nə ɲkul ja mə jí nə iləm yí.

Lám wí Pwól gwəw

¹¹ Ngaá mə mú ɲgə lás nda mpúfú! Bi wə mə nyasələ mə váál sóólúgú dɔɲɲgúd. Bi wə mə jálá nə sá nə buud bwə shwúg mənyúúl nə mə. Nəcé nə, tɛɛm bə nə mɛɛ cugé tɔɔ sâ, bəɲɲg bwə ɲgə nyín nda *buud ɔ lwámá wəashílə-shwánə óni, bwə ántɔyé mə nə tɔɔ sâ. ¹² Bi a shí dág nda məma jísów jâm í á wéeshəli məyɲgyé mə múúd lwámá mə *Kríst ná: isâ í ntɔ búúd ɲkul yí, nə *isâ í mímbúgú, nə *məshimbá mə á ɲgə síy. ¹³ Mól mádɔ mə á ntɔ bí nə jí? Ngaá nji nə sâ ɲgwúd nə mə a shígé sá né bi ɲkényúg mbag wâm. Juugá mə nə mə sálə bí bəw kóómb jəɲɲgúd.

¹⁴ Mə wál námə nyɲɲgə zə nún ja álél, mə é sá námə né bi bág kú ɲkény mbag wâm. Mpugá nə mə aɲgê nə sɔ məbii mán,

bi wə mə ɲgə sɔ wá. Ye bwán wə bwə də wíl obyál? Ngaá nə obyál wə bwə də wíl bwán? ¹⁵ Mə gwág nywa jâm kóómbúd nə mə kéénzhəg sâ jêsh, mə kéénzh námə məméfwo shú dán. Ye í é bə, mə ɲgə jág bul cɛel bí ntó, bi bân nda nyɲɲgə mpu cɛel mə? ¹⁶ Shé búsa dí cún ná mə a shígé sá né bi ɲkényúg mbag wâm? Nji bóól búúd bwə ɲgə cí né mə á ɲgə kyey nə bí mákəɲúd; nə mə a ɲgə ɲwa bí isâ bi kú mpu. ¹⁷ Búúd bêsh mə á də nti bí wá, ye mə a shí bwelɛ nti ɲgwól zə nyúg bí? ¹⁸ Mə a yáág nə Titus ná a zág, mə mú nti bá *mínyɲɲ wún bí mə mpú yé; ye Titus nyə a shí nyúg bí? Ngaá bi a shí dág nə sá sə búsa nə mítádúgá mimpwúd sá ɲgə kyey kuú ɲjənd ɲgwúd? ¹⁹ Bweyələ bí á tééd nə ɲgələ cí né sá ɲgə bul lás ntáni nə sá ɲgə shwɔ mənyúúl bídí míshúd. Mbô! Sə ɲgə lás mísh mə Zembî dí, sənəɲ Kríst sá ɲjúl cún. Yé bwááɲg mə búl cɛel wá, lésú wêsh sá ɲgə ntâg lás ga wúsa shú nə bi láləg búgád. ²⁰ Mə ɲgə bɛemb nə ja mə bá zə yí mə bág zə kwey bí dúl váál, kú bə váál mə ɲgə cɛel yí; bi bân kwey námə mə dúl váál, kú bə váál bí mə céel yí. Mə ɲgə bɛemb nə mə bág zə kwey nə bí ɲgə bə nə ozhuyâ, nə mbiya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyâ, nə ojaawá-jaawá, nə ikúdúgú, nə ɲɲgúɲ, nə oncúg-nculé. ²¹ Mə ɲgə bɛemb nə ja mə bá nyɲɲgə zə nún yí, Zembî waam bág sá nə mə gwágúg shwôn bídí míshúd. Nəcé, ɲkí mə zə kwey nə zhwog buud bwə á ɲgə sá *misəm wá bwə acéndé mítádúgá nə bwə yówhəg misóólúgú mí ádadanâ, yəw janja, yəw ásíy-síy bwə á ɲgə sá yé, mə bá jí yé nda yə lú shwíy.

13

Məcwún mə áməzhúgúlá

¹ Ja álél wə mə wál zə bídí ga. Sə é zə də cígal mílésú nji owúshinɛd óbá ólól bwə mə fwo bwiɲɲg mpu ɲgwúd. ² Ja mə á fwo bə nún ja ábɛé yí, mə a shí fwo bwey lás nə buud bwə á ɲgə sá *misəm wá, nə bóólúgá bêsh. Mə tééd námə bwey nyɲɲgə lás nə bwo ja gaád mə kú fwo wóós nún ná: Mə

12:5 11.16, 30; 12.1 12:7 Gal 3.13-14; Zhb 2.6 12:9 Iza 40.29-31; Rom 5.2; Flp 4.13 12:12 Mis 13.6-12; 14.8-10; 16.16-18; 19.11-16; Rom 15.19 12:13 11.7-9 12:14 13.1 12:15 1Kr 16.24 12:17 7.2 12:18 2.13; 8.6, 16-17 12:20 1.23; 1Kr 1.10-11 12:21 13.2 13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19 13:2 1.23; 10.11; 12.20; 13.10

ájaguləyé tɔɔ muud ja mə é zə yí, ³ nəcé bí ηgə jii dúg məyɪgyé mə lwó ná *Kríst ηgə lás mədí nyúúlúd ìí. Bì mə mpú ná Kríst ηgə sêy nûη bídí nə ηkulû, a cugé nə iləm. ⁴Jí mpu bə né bwá á bwambulə nyə kwolós dí a njúl ná nə iləm; ká, a ηgə cugə nə ηkul mə Zembî ja gaád. Nda sá báá sá búsa buud bé* ná, sá mə ka bə nə iləm; nji, sánónη sá é cugə shú dán nə ηkul mə Zembî.

⁵Ná ndeé, muud yêsh fáásug nyəmэфwó, bigas cug jé, dúg ηkí a ηgə cugə cug mbúgula. Bì anǵé nə kwey məyɪgyé ná Yésus-Kríst njul bí mányúúlúd ìí? Bí mə ká bigas bímэфwó ná ndeé bí nda kwey máyɪgyé, mpu ná bí cugé ótátalí ó óbúgula. ⁶Mə tédúgá ná, tɔɔ jí tɔɔ jí, bí é kwey ná sá báá sá búsa nə məyɪgyé mɔɔηg. ⁷Sá ηgə jəgula nə Zembî ná bí kú ná bæeg sá tɔɔ sá ábúbôw. Sá abulé jəgula ntó ná í nyínúg ná sá á mə mpu sêy. Sá ηgə yida jii ná bí ηgəg nə sá mənywa, tɔɔ í yida nyîn ná sá bāη sá a shígé mpu sêy. ⁸Nəcé sá báá sá cugé nə ηkul í dú julya nə obúbólé yí, sá mə yida bə nə ηkul í dú nywaadulə óbúbólé. ⁹Sá mə gwág máshusug ná sá bág nə iləm, bí yidá bə nə ηkul. Sá ηgə bul jii sá ηgwûd, nji ná búgá í fífəg bí. ¹⁰Gwá wá mə ηgá bwey cila bí mə kú fwo wóós yí, shú ná ja mə bá wóós yí, mə bág bə kú zə ηgə ηkáánd nə bí nə ηkul Cwám̄ba nyə á yə mə yí. Nyə a shígé yə mə ηkul nyɔɔηgú ná mə zəg ηgə ntáma buud, nyə á yə mə ná mə sáág ná buud bwá lálug búgéd.

¹¹Bwaanη, mə shúgúlá cì nə bí nááá, dɔgá bə nə məshusug, ηgəgá nə sɔ ná búgá í ηgəg fífə bí, sɔgá ná muud yêsh məkuú mə tówúg shí, dɔgá bə cún, kúgá dɔ məbyaagulə. Né ndeé, Zembî á ceelí, Zembî á ná shεε nyə é bá ji nə bí. ¹²Ŋgəgá nə kúlula məkúlula mə buud ó Zembî. ¹³Buud ó Zembî bēsh bwá ηgə báda bí. ¹⁴Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Kríst í jííg bí bēsh dí, nə ceelí mə Zembî, nə cug sεεηgí mílām mə Ŋkəηkə Shíshim.

13:4 12.9-10; 1Kr 1.25; Flp 2.7-8 * **13:4** Buud ó Kríst: Ciyá nì í ká ná buud bəɔηgú cug jáη jísa mbádúgá nə Kríst.
13:10 13.2; 10.8; 1Kr 4.21 **13:11** Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14 **13:12** 1Kr 16.20 **13:13** Mak 13.11; Rom 8.26, 39; Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Galátia yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Pwôl shú Galátia yí

Pwôl nyə a sá məma mínjəənd ngələ jaaw miláŋ mí Zembî. Njəənd ábeé nə aléel dí wə nyə á kə nə miláŋ mí Zembî shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bóól búúd bwə á nyingə kə wu, Pwôl kú bə, kə ngə jíguli buud nə okrísten bəsh bwə cugé Oyúden wá bwə jəlá nə bə máccə mə Moyíz, bul bə ná ndéé cəx lú ábiwáág.

Nə ndéé, ja Pwôl nyə á gwág nə okrísten wá Galátia bwə ngə bə nda bwə magulə njígulá wəəng yí (í á jee bə a njúl Ifêz), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú ná bwə bág kú bə njígulá wəəng, bwə nyíngəg ŋwa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé ílól:

- (1) A fwo téed jaaw bwo sâ í á s̄y nə nyəméfwó yí; nda nyə á cénd kuú njəənd ná, nə nda okrísten wá Yurúsəlem bwə á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).
- (2) A mú nyingə lwó ná təə micilyá myâ Sə a Cwúlú mí ngə jíguli nə Zembî cugé nə ŋkul ci ná muud ji tətəlí nə a bəxlə máccə mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).
- (3) A mú kə shínal nə bándúlələ ná bwə cugəg váál cug Nkəŋkə Shíshim ngə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh təə mbúgala yēsh mə jəlá nə gwáduga Nkəŋkə Shíshim wəəng nyədí lámúd, a wú míkwámúd.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Kríst. Mə cugé múúd lwámá ná buud bwə á féesh mə, kú nyingə bə ná muud nyə á təl mə; Yésus-Kríst bá Sóŋgú wúsú Zembî muud nyə á gwúmushi nyə yé, bwə wə bwə á féesh mə ná mə bəg muud lwámá. ² Nə mə, nə bwááŋg* bəsh sənəŋ búśé sámbá wá, sé ngə cilə mədə

məsə Galátia má. ³ Sóŋgú íshé Zembî bā Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bi ngəg nə cugə ná shee. ⁴ Kríst nyə á keenzh nyəméfwó, zə sá ná Zembî júúg shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá má bów-bów cug á mwəw mágaád. Nyə a sá námə nda Sóŋgú wúsú Zembî nyə á ci ná. ⁵ Zembî ŋwág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ŋgwú

⁶ Bi mə leel béégya nə Zembî muud nyə á jəw bí nə mpaam mə *Kríst yé, kə bə dúl kéel hí? Mə ngə bul káam sá jəəngú éé. ⁷ Mə acíyé ná dúlúgá kéel í nyingə bə. Mbə. Jí yida bə ná, bóól búúd bwə mə zə sá ná fəg í jímbug bí, cəel zə sá ná Jəjə Kéel mə Kríst í gwígúg dúl váál. ⁸ Mə ci nááá, ŋkí ŋgwól múúd mə zə nə kéel ishús í ngə shwəŋla nə dəəng sá á bwiing bí yé, təə í nyingə bə sámfəwó, təə jisə ná *éŋgəles nyə ámə zhu gwəw, ŋkwaal nə nyə. ⁹ Sá á shí fwo bwey ci ntó, mə nyingə námə ci ná, ŋkí muud mə zə bwiing bí kéel ngə shwəŋla nə dəəng bí á *magulə yé, ŋkwaal nə muud wəəng. ¹⁰ Ná ji? Ye mə ngə sə ná sənəŋ buud wə sá bəg cún, ye sá Zembî? Ye mə ngə jii ná buud wə bwə gwágúg mə nywa? Mə ká ngə jii ná buud wə bwə gwágúg mə nywa, mə kú ná bə səl məsáal mə Kríst.

Zembî wə nyə a jəw Pwôl

¹¹ Bwaəng, mə mpú jaaw bí ná, Jəjə Kéel mə ngə bwiing yí cugé sá ná muud nyə ámə bwəndə nə fəg nyé. ¹² Muud ntəg dí nyə á bwiing mə dwo, ŋkí jíguli mə dwo. Yésus-Kríst wə nyə a sá ná mə mpúg isá mə mpú yí.

¹³ Ngaá bi a shí gwág sá mə á də sá ja mə á bə náá yəbó *Oyúden dí yí? Bi a shí gwág ná mə á də lwó *Də lú óbúgala ó Zembî cúwálí nə ŋkúd, mə á də cugas bwo ná bwə jéeg. ¹⁴ Mə á ngə leel kə shwóg yəbó Oyúden dí cə bíl zhwoŋ ikala byám mádí kúl búúd dí, mə á bul wá lúu məcum mə ódā dí. ¹⁵ Nji, Zembî muud nyə á bwey féesh mə mə njúl ná mwə mə nyóŋgú waam dí yé, múúd nyə á jəw mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey ná fwámé wəla mə wóós yí, ¹⁶ nyə a sá ná mə

1:1 1.11-12; Rom 1.5; 1Kr 9.1-2 **1:2** 1Kr 16.1 * **1:2** Na cugé óminyəŋə wá byélé, jisə buud bənəŋ bwə ngə búgula Yésus wá. **1:4** 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tit 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19 **1:6** Heb 12.15 **1:7** 5.8, 10; 2.4; Mis 15.1, 24 **1:8** 1Kr 16.22 **1:10** 1Te 2.4-6 **1:11** 1.1 **1:13** Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9 **1:15** Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10

mpúg Mwán yé mádí lámúd, mə kág nə nya kə bwiing ikúl ishús. Ná ndeé, mə a shígé kə jì tɔɔ mácwûŋ wə muud, ¹⁷ mə kú námə fwo kə Yurúsalem ná mə kə bwəma nə *buud ɔ lwámá bwə á tééd ŋwa jiya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabí, mə nyingə zə Damás. ¹⁸ Ná ndeé, mpúsə mimbú mílɔɔl wə mə á ka tɛem bád kə Yurúsalem ná mə kə bwəma nə Séfas† yé. Mə a já ntâg nyéadí mwôw wûm nə mátɔɔn. ¹⁹ Mə a shígé námə bwəma nə tɔɔ *muud lwámá ŋgwúd mwôw wûm nə mátɔɔn mɔɔŋgúd, mə a dúg nji Zhâk á mínyəŋə mə Cwámaba. ²⁰ Mísh mə Zembî dí, mə aŋgê nə bwiing ijǝǝ, sâ mə ŋgə jaaw bí ga jisə búbalé. ²¹ Ná ndeé, mə á ka zə kə méfaan mâ Sirí nə Silisí. ²² Nji, mədɔ mə *Kříst mâ Yudéa mə áshígé námə fwo mpu mə mpwoombá. ²³ Bwə á yida ŋgə gwág nji lán ná: «Muud nyə á də sá shé cúwáí yé mú ŋgə bwiing búgə nyə á ŋgə cɛel jaŋgulə yí.» ²⁴ Bwə á ka ŋgə yə Zembî gúmə nə sâ nyə á sá mə jɔɔŋgə.

2

Pwôl bánəŋ bóól búúd ɔ lwámá

¹ Ná ndeé, mə á ka nyingə zə kə Yurúsalem nji mpúsə mimbú wûm nə mínə; jâŋ jaa, sá Barnábas wə sə á kə, mə ŋkág nə Titus sámád. ² Mə á kə ntâg nəcé Zembî wə nyə a lwó mə ná a ŋgə jii ná mə kág. Sánəŋ otówe ɔ shwóg sə á ka kə seŋgya, mə mú kə lwó bwo Jǝǝ Kéel mə ŋgə cúndə ikúl ishús yí, ná ŋgəŋ. Bwó otówe ɔ shwóg íí, mə á lwó bwo Jǝǝ Kéel dɔɔŋgú, nəcé mə a shígé jii ná iséy byám í yág iyíy-yíy, tɔɔ byɔɔŋg mə á sá mwôw mə mpús yí, tɔɔ byɔɔŋg mə ŋgə sá mwôw méga dí yí byêsh. ³ Mə ŋgə ci ná sánəŋ Títus wə sə á bə sámábá, a njúl mwâ Gərêk; otówe ɔ shwóg bwə áshígé námə yímbəli nyə ná a síyág ábiwáág. ⁴ Nji bóól búúd bwə á ŋgə shíig ná búsa gwoŋg dí wá bwə á ŋgə ci ná a síyág. Nəcé buud bɔɔŋgú bwə á zə nyíi gwoŋg jisúd nda búsa námə ókřísten nda sá, ndug bwə á yida zə ná bwə zə ŋgə baagusa sə ishwoó ishwoó, ná bwə dúg váal sə ŋgə cugə cugə á kú nə mənýámá Yésus-Kříst ŋgə yə sə yí.

Bwə á ŋgə baagusa ntó ná bwə cɛel nyingə wá sə mənýámád*. ⁵ Nji, sə áshígé bwɛɛ kúd lúu nə bwo, kú námə bwɛɛ yə bwo zhíí; sə á ŋgə jii nji ná obúbalé wá Jǝǝ Kéel sə ŋgə bwiing bí wá bwə bág kú fúfug.

⁶ Buud bwə á bwey mpúy nə otówe ɔ shwóg wá bwə áshígé námə yímbəli mə nə tɔɔ gúl sâ shús. Mɛɛ mə abíshé sâ otówe ɔ shwóg bɔɔŋg bwə á də bə yí, Zembî nyə ádé bísh ná mbéé jii jíga, kɛel jii jíga. ⁷ Otówe ɔ shwóg bɔɔŋg bwə á yida kwey ná Zembî nyə á yə mə mbag nə mə bwíingug ikúl ishús Jǝǝ Kéel, námə nda nyə á yə Pyêr ná a bwíingug *Oyúden ná. ⁸ Nəcé Zembî muud nyə á sá nə Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námə wə nyə a sá nə mə bág muud lwámá shú ikúl ishús. ⁹ Ná ndeé, buud bwə á ŋgə ŋwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes ná omənci-mənci wá *Dɔ. Omənci-mənci óni báá bwə á magulə ná Zembî nyə a mə féesh mə féeshá mpáam; báá bwə á ka báda sá Barnábas, lwó ná bwə mə magulə nə sə mə fula nə bwo íséy bwə ŋgə sêy yíid, sə kág ikúl ishúsúd, bəŋ bwə kə Oyúden dí. ¹⁰ Bwə á yida ci ná sə bág də téduga mímbúmbúwá myâ Dɔ; mə á bwey námə wá lâm nə mə də sá ntó.

Pwôl bá Séfas

¹¹ Nji, ja Séfas nyə á zə Antýosh yí, mə a ləl lúu nə nyə tâm buud, nəcé nyə a sá sâ mábɛɛ. ¹² Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwə wóósúg íí, nyə á ŋgə də səŋ ŋgwúdú nə ikúl ishús†; nji ja búúd ɔ Zhâk bwə á wóós yí, a mú fúndə ná buud bwə dú yáág nə ábiwáág wá bwə á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fula nə ikúl ishús. ¹³ Dágulə bóól *Oyúden bwə á dúg ntó yí, bwə mú námə julə mənýúúl, Barnábas mú námə nyíi məshíigá mɔɔŋgúd. ¹⁴ Nda mə á dúg ná kuú njɔɔnd wán í á shígé ná ŋgə bɛ obúbalé sə ŋgə bwiing Jǝǝ Kéel dí wá ná, mə á ka ci nə Séfas buud bēsh bwə njúl, ná: «Ja wée mwâ Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ŋgə yida sá nda ikúl ishús yí, ntədəlé wó jí nə ŋkul ka yímbəli ikúl ishús ná í ŋwág kuú njɔɔnd Oyúden yé?

1:18 Mis 9.26-28 † 1:18 Séfas: Jisə dúl jínə mə Pyêr. 1:19 Mat 13.55 1:21 Mis 9.30 2:1 Mis 15.1-19 2:1 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Títus: 2Kr 2.13 2:2 2.6, 9 2:4 1.7; 5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * 2:4 Mənýámá mə mácɛɛ mə Moyíz. 2:6 Rom 2.11 2:7 1.15-16; Rom 1.5 † 2:9 Séfas: Jisə dúl jínə mə Pyêr. 2:10 Rom 15.26 2:12 Mis 11.3 † 2:12 ikúl ishús: Na jisə bɔɔŋg ókřísten bwə á shígé bə Oyúden wá.

15 «Shé bân, shé á byêl Oyúden, shé cugé íkûl ishús í ngó sá *misám íni. 16 Nji, shé má yida mpu ná Zembî cugé nâ ñkul ci ná muud ji tâtáí nâ sâlâ mîsólúgú mácéxé má ngó jîi myá; Zembî má ci ná muud ji tâtáí nji ja á búgúlá Yésus-Krîst yí; shé bân shé á má *búgula Yésus-Krîst shú ná búgá jòng í sáág shé otátáí mîsh má Zembî dí, kú bâ sâlâ mîsólúgú mí mácéxé. Shé má mpú ná sâlâ mîsólúgú mí mácéxé í cugé nâ ñkul sá múúd tâtáí mîsh má Zembî dí. 17 Shé ngâ sô ná Zembî ñwág shé ná otátáí ò búúd nâcé Krîst; nji, í ká yida ngâ nyîn cínâng ná shé músê osól ò mîsám nda íkûl ishús í, ntó ka kâ ná ji? *Krîst ngâ yida kâ nâ buud mîsámúd í? Gúl sâ cugé nâ ñkul bâ ntó.» 18 Má ká nyîngâ ngâ wêel mácéxé má á bwey myaas má, ngâá mâ nyîngâ tâl mâméfwó cé múúd mâ cáám mácéxé yé? 19 Jí ná, Mácéxé má á gwú mâ, mâ músê ka bâ mbimbâ shú sâ í dúgyá nâ mácéxé yí; mâ ji mbimbâ jîni kóómbúd shú ná mâ ngág nâ ka cugâ nji shú má Zembî. Má á bâ mbádúgá nâ Krîst ja nyâ á yâ kwolós dí yí. 20 Ntó ji ná, mâ ná dí ngó cugâ yé, Krîst wá ngó cugâ mádí cwû. Cug má ngó cugâ nyúúl nyâm dí ja gaád yí, mâ ngâ cugâ gwo nji nâ búgá ngálâ búgula Mwân mâ Zembî, nyâ muud nyâ á cêel mâ ná ndéé a yâna cug jé shú dâm yé. 21 Mâ acéélé sá ná mpaam má Zembî í bág kú nâ mfíí. Nâcé, í ká bâ ná muud ji nâ ñkul bâ tâtáí mîsh má Zembî dí nâ sâlâ mîsólúgú mí mácéxé, mpu ná Krîst nyâ a fânda zâ yâ shwiy kú nâ mfíí.

3

Ye búgá, ye mácéxé

1 Heé, yé íwagula-wagula i búúd yâ Galátia! Zó má nyîngâ zâ kând bí mîcwagüwa dí éne? Ngâá sá á shí mpu lwó bí Yésus, nâ nda bwé á bwambûlâ nyâ kwolós dí ná? 2 Mpugá ná jaaw mâ sâ ga: Jí í á sá ná bi légúg Nkêñkê Shîshim, ye sâlâ mîsólúgú mácéxé má ngó jîi myá, ye magulâlâ bi á magulâ jòjò lán

sá á bwîing bí yí? 3 Dâni váál wagula wá ji? Ngâá bi á ngâ mpu tééd cug krîsten nâ Nkêñkê Shîshim? Bi wál nyîngâ téduga ná bi é shínál gwo nâ mâñkul mún? 4 Ow! Zhwog mánywa bí á bwâma nâ ndí má* má á bâ ntó cwag í? Mbô, má cugé nâ ñkul bâ ntó cwag. 5 Zembî muud ngó yâ bí Nkêñkê Shîshim a ngó sá bí *mâshimbâ yé, a ngâ sá bí mwo nâcé bí ngólâ sá mîsólúgú mácéxé má ngó jîi myá? Ngâá a ngâ sá bí mwo nâcé magulâlâ bi á magulâ jòjò lán sá á bwîing bí yí?

6 Ngâá ntó wá í á bâ nâ *Aburâham yé? «Nyâ a *búgula Zembî, Zembî mú ló nyâ búgá jé jòngú, a mú ci ná Aburâham ji tâtáí muud». 7 Mpugá gwág cínâng ná buud bônôñ Zembî búsá mpwogé nâcé búgá wá, bwé wá búsá bwân ó Aburâham. 8 Ngâá Kálad Zembî nyâ á bwey jaaw Aburâham jòjò lán ga ná: «Íkûl nâ ilwon byêsh í bá zâ bwâma nâ íbwádán wódí». Kúkûl Kálad Zembî jòng í á bwey lwó ná íkûl ishús í bá bii búgá ná ndéé Zembî mú ci ná búsâ otátáí. 9 Ntó ji ná, nda Zembî nyâ a bwádan nâ Aburâham nâcé a búgúlâlâ ná, Zembî má bwádan námâ nâ buud bêsh bwé ngó búgula nda Aburâham wá.

10 Mâlweemyâ má ngâ yida bē buud bêsh bwé ngó dúg ná baagulâlâ mácéxé wá í é kând bwo wá Zembî wá; ngâá jí cilyá Kálad Zembî dí ná: «Muud mâ bē kú baagulâ súsúsá jêsh jísá cilyá Kálad Zembî dí ná a dúg sá gwo yé, ñkwaal nâ nyâ». 11 Í ngâ ntâg mpu nyîn ná sâñ sâñ ná muud cugé nâ ñkul bâ tâtáí mîsh má Zembî dí nâcé mîsólúgú mí mácéxé; í cugé nâ ñkul bâ ntó nâcé cilyá wúsâ ná: «Tâtáí muud mâ bá *dúg cug nâcé bâlâ nâ búgá.» 12 Mpugá ntâg ná baagulâlâ mácéxé í cugé bul bâ yuug búgá; cilyá í yida bâ ná: «Muud mâ báágúlâ súsúsá jêsh jísá cilyá mácéxé dí ná á dâ sá gwo yé, mácéxé yâ nyâ cug.» 13 Krîst nyâ á ka tó tâñ shú ná ñkwaal á mácéxé bídúg shé. Nyâ a ñkêny ñkwaal wòngú nyádí nyúúlúd nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná, náâ: «Muud yêsh bwé kéel líd yé, ñkwaal

2:16 3.10-12; Rom 3.20-30 2:17 Rom 2.17-3.20 2:19 6.14; Rom 7.6; 6.2-4 § 2:19 Mâ ji mbimbâ shú sâ í dúgyá nâ mácéxé yí: Ntó má kâ ná «mâ a má yow ngálâ cugâ nji shú lú mácéxé». 2:20 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 3:1 5.7 3:2 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17 3:4 4.11 * 3:4 Ciyá ni jí námâ nâ ñkul bâ ná «Zhwog mîcúñ bí á má jísow myá». 3:6 Mæt 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 3:7 Rom 4.11-12 3:8 Mæt 12.3 3:9 Rom 4.16 3:10 Mbá 27.26; Zhk 2.10 3:11 Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 3:12 Læv 18.5; Rom 10.5 3:13 Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † 3:13 Cilyá ni wúsâ Mbá 21.23 dí; ntó ji ná, shwiy lú kwolós dâsâ shwiy lú mázhúngúlú. 3:14 3.2-5; Zhu 3.1-2

nə nyə†. ¹⁴ Kríst nyə á ñkêny ñkwaal wəəŋgú shú ná, nyádí kwon dí, íbwádán í Abərahám í kálag íkúl ishúsəd, shé buud ñgə búgúla wá shé lógúg Ñkəŋkə Shíshim Zembî nyə á kaag yé.

Fwámé mpwon buud má Abərahám

¹⁵ Bwaanğ, shé ñwagá ná yuug nə gúl sâ shé má dú dğ búúd bwə də sá yí. Nğáá í də bæ ná zhizhe kálad lógú múúd mə sá yé, á ká sŷ váál í jəla yí, muud kú ná nyiŋgə jímbal tə cilyá, kú námə kwádulə tə gúl sâ cínəŋgú? ¹⁶ Abərahám wə Zembî nyə á kaag mənkaagə yé, *Abərahám nə mpwon buud nyé. Bwə áŋgə nə cí nə Abərahám nə məmpwon mə búúd mé, nda sâ má cí nə məmpwon məŋg məsə ñkí bulya. Jísə ná «mpwon buud nyé», ntó jì ná *Kríst. ¹⁷ Mə ñgə cəel cí ná: Zembî nyə a bwey fwo sá kálad lógú váál í jəla yí, a mú ka zə yə *Oyúden Məççə mpúsə mimbú mitəd minə nə məwúm málóól. Məççə məŋg mə á shígé bæ nə ñkul mə cénd sâ kálad lógú wəəŋg dí, ná má zə sá ná ñkaagə í yəg ntó cwag. ¹⁸ Nəcé í ká bæ ná muud mə lóg nə lógú nəcé sálə mísóólúgú mí məççə, í nda ná nyiŋgə bæ sâ Zembî nyə á kaag yí. Zembî nywáá nyə a sá Abərahám mpaam, bəğlə ñkaagə nyə á kaag yí.

Mfíí məççə má nə ndí yí

¹⁹ Ká Məççə məsə nə wáyé mfíí? Məççə mə á zə kwíduli shú ná buud bwə dğ mpu ja bwə é də caam mwo yí, té mpwon buud Zembî nyə á yə ñkaagə yí í afwóyé wóós yí. *Wəəŋgəles wə bwə á ka zə nə məççə, ñkúmba múúd mú bæ kala-məjwú, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwú nyə ádé bæ ja múúd ñgə sá sâ nyəméfwó yí. Zembî jì ntəg fwó†.

²¹ Ye ntó jì ná Məççə má ñgə lúmbuli nə mənkaagə Zembî nyə á ñgə kaag má? Gúl sâ cúgé nə ñkul bæ ntó. Dúl ççə í á mbám bæ ná dúsə nə ñkul yə búúd ççə í, muud jee bæ tətəlí mísh má Zembî dí nə sálə mísóólúgú

mí məççə. ²² Ká, Kálad Zembî ñgə lwó nə buud ə shí ga bəsh búsə mányámá má *mísómád. Mányámá məŋg məsə shú ná obúgula bwə ñwág ñkaagə má Zembî, nəcé báá ñgələ búgúla Yésus-Kríst.

²³ Ntó jì ná shé á bæ mányámád té fwála lu búgúlalə Yésus í á shígé fwo wóós yí; Məççə wə má á ka də fad shé, ñgələ bwánd nə Zembî lwóg shé zhií shé búgúlag Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó má kə ná, Məççə má á ñgə kyey nə shé nda muud ñgə fála múmwán yé, ñgələ bwánd nə *Kríst zəg, shé búgúlag nyə, shé mú bæ ótətəlí mísh má Zembî dí. ²⁵ Nə ndéé, ñgáá nə fwála lu búgúlalə Kríst í á má wóós? Məççə má anğé ná nə fála shé. ²⁶ Nəcé, bi bəsh má *búgula, bi músə bwán ó ZembîŠ kwon má Yésus-Kríst dí. ²⁷ Mpugá ná bi bəsh buud bí á ñgə duwan tən buud ə Yésus wá, bi a má ñwa Kríst nda káándə má bwáád*. ²⁸ Muud nda ná nyiŋgə də bæ nə tádúgá nə mwá *Yúden wə éga, mwá Gərək wə éga; lwaá wəga, fulí muud wə éga; nyíga jì mudúm, nyíga mudá. Mbô! Bi bəsh mú sâ ñgwúd kwon má Yésus-Kríst dí. ²⁹ Nda bí músə búúd ə Kríst ná, bi wə músə mpwon buud má *Abərahám. Ntó, bəğlə ñkaagə Zembî nyə á kaag yí, bi búsə nə kəw† wə Zembî.

4

¹ Mə ñgə cəel cí ná, té wəsh mwán má lóg nə lógú yé jì ná mwán ntombú yí, a tɛɛm bæ ámadí, a jì námə nda lwaá, kú nə kəw ísád. ² Nyə é ñgə gwág nə buud bwə é ñgə kweemb nyə wá, nə bəŋg bwə é ñgə vyee nyə jús ísá dí wá. A bá ççə ntó nə ndéé kə kumə ja fwála sóŋgú nyə á ççələ í bá wóós yí. ³ Ntó námə wə í á bæ nə shé yé. Ja shé á bæ ná bwán ó ntombú yí, shé á ñgə gwág nə míshíshim mí ñgə kyey nə ísá yá shí ga

3:16 Mat 12.7; 17.7-8 **3:17** MmN 12.40 **3:18** Rom 4.14; 11.6 **3:19** Rom 4.15 Wəəŋgəles: Mis 7.38, 53; Heb 2.2
3:20 Mbá 6.4 † **3:20** Zembî nyə a kaag ñkaagə kú nə kala-məjwú. **3:21** Rom 7.13; 8.2 **3:22** Rom 3.9-30; 11.32
3:23 4.3 **3:24** Rom 10.4 **3:26** 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 § **3:26** Ja Pwól mə cí na ná: «bwán ó Zembî» yí, a ñgə cəel cí bwán bwə mú fwámé íkala wá, ná bwáméfwó mpu ísá í dğyá nə bwo yí. **3:27** Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 * **3:27** Ççə mbií wí ná muud mə dğ bí yé bəg nda a ñgə dğ Yésus. **3:29** 3.7, 14, 18; 4.7 † **3:29** Kəw ní dúsə kəw á jəjə ísá Zembî nyə á kwəmusa shú bwán bé yí. **4:3** 4.9-10

myá*. ⁴ Ná ndeé, ja fwála í á wóós yí, Zembî nyə á nti Mwân yé, zə byél mwə mə mudád, íjwúga í Mácçéd. ⁵ Zembî nyə á nti nyə ná Mácçé mə jwúg nə nyə shú ná a jónág tân í yíl búúd mənnyámá mə mácçéd yí, zə sá nə shé bág nə zhií mə bé bwân ó Zembî. ⁶ Bi músə bwân ó Zembî; məyigyé mâ cínəng məsə ná Zembî nyə a mə nti shé Shíshim mə Mwán yé mílámád, Shíshim wəəng í dū kîm ná: «Abba†, Dâ!» ⁷ Ntó ji ná wo cugé nyiŋgə bə lwaá, wo músə mbyágá; ná ndeé, nda wó músə mbyágá ná, Zembî mə sá nə wo bág nə dwó kəw ísâ nyə á bwíg bwân bé yíid.

Pwól lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shígé dū mpu Zembî yí, bi á dū bə məlwaá mə ózembî bwə cugé námə mpu bə ózembî wá. ⁹ Ká ja bi mə mpu Zembî gaá, bul bə ná ndeé ja Zembî mə mpu bî gaá, dáyé váál bí bí nə ŋkul nyiŋgə kə *búgula mbéé itag-bwool í míshíshim mí ŋgə kyey nə isâ yâ shí ga myá? Ye bi mə cəel nyiŋgə kə bə məlwaá? ¹⁰ Bí ŋgə bul kaŋəsə mól mwôw, nə bóól óŋkwoond, nə bíl ísəw, nə míl mímbú!† ¹¹ Bí ŋgə kənd mə lâm gwôw é! Mə ŋgə bəemb ná iséy mə á sá bídí yí í yág íyíy-yíy é!

¹² Bwaəng, ŋgaá mə a mə sá máméfwó nda bî, mə téég bí məbwə, ŋgəgá nə cugə váál mə ŋgə cugə yíš. Bi a shígé bwəle sá mə məbôw. ¹³ Biméfwó bi mə mpú ná ja mə á tééd bwiiŋg bí Jəjə Lâŋ ja áshúshwóógú yí, bwás wə í á sá nə mə shígəlag bídí. ¹⁴ Bwás dəəng í á sá ntâg mə nyúul ŋkí dana, ŋji bi a shígé gwág mə nyéé, kú kâl mə. Bi á yida lág mə nda mə ji ŋgwól *éŋgəles mə Zembî, nda mə wə *Kříst Yésus. ¹⁵ Ká məshusəg bí á dū gwág mə ja jəəng má mə á mə ka kə ŋgow? Mə ŋgə mpu bwaəgələ ná bí á dū gwág mə məshusəg váál á ná, bi á mbəm bə nə zhií,

bi a nywá jee tí mísh mán yə mə. ¹⁶ Ká, mə músə bí zhízhíŋ ja gaád nəcé mə jaawúlə bí obábələ aá?

¹⁷ Yambán bóól búúd bwə ŋgə zə nə ndí bídí ni í cugé fwámé yambán; jisə ŋji ná bwə cəel zə béég bí nə mə shú ná bi nywílyág ŋji nə bwo. ¹⁸ Jisə jəjə sâ ná bi nywílyág nə sâ ányunywaá; ŋji í jəla ná bi nywílyág nə gwo ja jēsh, kú bə ŋji ja mə jí kúnə-kúnə nə bí yí. ¹⁹ Yé bwán bām, mə mú ŋgə nyiŋgə jug shú dánúd nda mudá ŋgə kwiŋ miná ná a zé byá yé; mə é jug ntó ná ndeé kə wóós ja Kříst nyé é mpu shín ŋwa jiŋa bídí ícug dí yí. ²⁰ Mə ŋgə jii ja gaád ná mə bág nūŋ bídí, mə mpúg váál mə é lésha nə bí yí. Mə anyiŋgəyé ná mpu sá mə sáág shú dán yí.

Mpwokwoond mə Agar bá Sara

²¹ Bí buud mə céél nyiŋgə kə nyíi məlwaə mə Mácçéd wá, jaawugá ná mə: yé bí ŋgə námə mpu gwág sâ Mácçé mə ŋgə ci yí? ²² Jí cilyá Kálad Zembî dí ná *Aburaham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sół məsáal. ²³ Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dî; yé mə múdá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél ŋkaagə mə Zembî dî. ²⁴ Budá óbá óni búšə mpwokwoond á isə íbá: nyíga sə á mbəŋ Sinayî, sə jəəng í byá məlwaá: Agar wə éne. ²⁵ Agar wəəng wə mbəŋ Sinayî wúsə Arabî yí, a ji ntâg mpwokwoond á Yurúsəlem a múús, Yurúsəlem wəəngú bənəŋ mimbyágá myé myēsh búšə məlwaá. ²⁶ Yurúsəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntâg wə jí nyóŋgú wúshé. ²⁷ Nəcé jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg məshusəg;
wo wá yəŋgá, wo muud wó abwélé gwág məcéy mə byéyí yé.

* **4:3** Ciyá sá amə ci na ná: «mishíshim mí ŋgə kyey nə isâ yâ shí myá» ni, buud bēsh bwə cugé bul bə nə cūŋ ŋgwúd na. Sə bāŋ sə ŋgə ci ntāni nəcé sə mə dúg ná Pwól ŋgə ci məŋkul mə dū ŋgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kříst yí. Bóól bwə ŋgə ci nə jisə «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Kol 2.8, 20. **4:4** 3.13; Yuá 1.14 **4:6** Rom 8.15-16 † **4:6** Abba: Ciyá ni í kə ná «Dâ». **4:7** Rom 4.13; 8.17 **4:8** 1Kr 8.4-6 **4:9** Ifz 1.21; Kol 2.8-23 **4:9** 1Kr 8.3; Kol 2.15 **4:10** Mbá 4.19; Mis 7.42; Rom 14.5 † **4:10** Na, Pwól ŋgə jəla nə ci məzəŋ mə Oyúden, ŋkí ntâg bíl ísâ íkúl ishús í á dū sá dále yə wəacén-cení gúmá yí. Nyə a lás námə lésú ŋgwúd wəəng Kol 2.16 nə 2.23 dî. **4:12** 1Kr 9.19-21 § **4:12** Pwól ŋgə jii ná obúgula ó Galátia bwə cugəgú nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá məççé; məççé mə cugé nə ŋkul sá ná bwə bíig cug, mə cugé námə nə ŋkul sá ná bwə shúbúg cug. **4:13** Mis 16.6; 2Kr 12.7 **4:17** 1.7 **4:19** 1Kr 4.15 **4:22** Mət 16.15; 21.3 **4:23** Mət 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 **4:24** MmN 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 Agar: Mət 16.1 **4:26** Heb 12.22; Mbú 21.2 **4:27** Iza 54.1

Nacé bwán wá mudá nyə á myeesh yé bwé bul bulya,

cɔ bɔɔŋg wá mudá jísá nə báá yé.

²⁸ Bwaanɔ, bi báá bi búsa bwán bwé á byêl ŋkaagó má Zembî dí nda *Izaag wá. ²⁹ Ná ndeé, mwán nyə á byêl yéesh á muud dí yé nyə a lwó nyɔɔŋg nyə á byêl nə ŋkul má Nkɛŋkɛ Shíshim yé cúwáí; ntó námá wá í ŋgé bə ja gaád yé. ³⁰ Ká Mícilyá mí ŋgə ci ná ji? Ngaá mí ŋgə ci ná: «Wíŋgúg mudá á lwaá bá mwán yé; í ajíyé ná mwán yé zág kaaw máŋkɔw nə mwán má mudá cúgé lwaá yé.» ³¹ Ná ndeé bwaanɔ, shé cugé bwán ó lwaá, shé búsa bwán ó nyɔɔŋg cúgé lwaá yé.

5

¹ Kríst nyə a yíl shé mányámád ná shé cugəg ofulí. Yímúgá mányúúl, kúgá nyiŋgə kə nyíŋgal mányúúl málwaaád.

Jiya fulí

² Mə Pwól mə ŋgə ci ná, bí má ká kə ŋgə síya ábiwáág í, sâ *Kríst nyə á sá yí í kú ná bə bí nə mfií. ³ Má nyiŋgə báágulə jaaw múúd yêsh mə síyá ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jísə nyə yímbúlí ná a bég námá mácéx məsh. ⁴ Bí buud ŋgé dág ná baagulələ Məcéx wá í é tál bí otátalí mísh má Zembî dí wá, bi má ntáma bínɔŋ Kríst shwá, bi má wú kúl bí á də bwəma nə mpaam má Zembî yí. ⁵ Sá báá, sá ŋgə ji nə búgə ná Zembî wá má bá sá ná sá bág otátalí; Nkɛŋkɛ Shíshim wá ŋgé balan nə búgə jísú, ŋgə sá ná sá ŋgəg nə bwánd ná Zembî nyə e sá sá sóólúgú wɔɔŋg. ⁶ Nacé, muud músá múúd mə Yésus-Kríst yé mə mpú ná: muud tɛem síya ábiwáág, í nda bə nə mfií; muud nyiŋgə bə kú síya, kú námá nə mfií; sâ ŋgwúd wá ŋgé kwíínd: nji búgə. Búgə jɔɔŋg í də ntâg nyín cɛelíd.

⁷ A jɔ kúú njɔɔnd bí á tééd nə ndí yí ey! Zé nyə a má zə jándəwo bí zhíd ná bi kú ná nyiŋgə bə óbábálé éne? ⁸ Váál líŋgúlə bwé má líŋg bí ni í áŋgə nə zhu wá Zembî muud ŋgé jôw bí yé. ⁹ Ngaá bi mə mpú ná búbaalé

*ləvur bíbíyá í də sá ná mbulyá ŋgug wêsh í bádúg? * ¹⁰ Jám kóómbúd í, mə ji nə búgə ná bi mú buud ɔ Cwámba, bi abúle nyiŋgə bə nyúl zhí shús. Nji, muud nyə á má zə sá ná fəg í jimbúg bí éne, tɔɔ ná nyə wá zə tɔɔ zə, Zembî mə bá yá nə nyə.

¹¹ Bwaanɔ, í mbəm bə búbálé ná mə ŋgə ná nyiŋgə cúndə ábiwáág, bwé ka nyiŋgə wáámə mə nə cúwáí nacé ji? Má ká nyiŋgə ŋgə jígúli buud ntó, mpú ná mə aŋgə ná jígúli kwolós, sâ í kwál bwo bɔɔgú yí kú ná bə. ¹² Buud bwé má zə zamudan bí óni, bwé jéég námá kə cwíya mímyáágó!

Fwámé jiya fulí

¹³ Bwaanɔ, *Kríst nyə á má sá ná bi cugəg cug fulí. Nji, cug fulí jɔɔŋgú í ájáláyé nə yida tál bí məkuú shí ná bi sáág isá mílám mín mí ŋgé gwág yéesh yí. Yidagá bə nə váál cɛelí í é sá ná bi dág bə, ŋgwól kwíínd ŋgwól, ŋgwól kwíínd ŋgwól yí. ¹⁴ Nacé, məmpándí məsh má Məcéx má kə bwəma mpándí ŋgwúd dí ná: «Cɛelug múúd yêsh jísá wo kúná-kúnə yé nda wó cɛél wóméfwó ná». ¹⁵ Ká, bí má ká yida ŋgə kwagula mpádúgá nyín, ŋkí ntâg ná bí ŋgə bə, ŋgwól fɛeg ŋgwól, ŋgwól fɛeg ŋgwól, bí ó ka bey ná í bág shúgula bí ná bóól kweemushi bóólúgá!

¹⁶ Mə ŋgə yida ci nááa: cugəgá váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgé lwó bí yí; ja jɔɔŋgú, bi anyiŋgəyé ná ŋgə bə iwímbúg í cug mə múud. ¹⁷ Nacé, iyéesh í cug múúd í ŋgə lúmbuli nə iyéesh í Nkɛŋkɛ Shíshim, iyéesh í Nkɛŋkɛ Shíshim lúmbuli nə bí í múúd; isá íbá íni í ŋgə síya lúmbúlí bídí mílámúd, váál á ná bí nda sá sâ bí má cɛél sá yí. ¹⁸ Nji, bí má ká ŋgə cugə váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgé lwó bí yí, bí nda ná nyiŋgə bə málwaa má mácéx.

¹⁹ Misóólúgú mí dú zhu iyéesh í cug múúd dí myá mí cúgé nə njúúg, myó wá: nə janɔa, nə misóólúgú mí áduɔanə, nə asíy-síy, ²⁰ nə yələ ózembî ó áyadúg gúmə, nə sálə jamb, nə ifamuga, nə ozhuyá, nə mbíya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyá, nə dúlə bə mácán

4:29 Mat 21.9 **4:30** Mat 21.10 **5:1** 2.4; 4.5, 9; 5.3 3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23 **5:8** 1.6-7 **5:9** 1Kr 5.6 * **5:9** Kaaná ni wí námá fwo bə 1Kr 5.6 dí; wúsə námá nda kaaná sá má də ci ná: «Shú ŋgwúd má də wá bóól bəsh ibwool» yí. **5:10** 1.7 **5:11** 6.12, 14; 1Kr 1.23 **5:13** 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 **5:14** Ləv 19.18; Rom 13.9 **5:15** Zhk 4.1-2 **5:16** 5.25; Rom 8.2-13 **5:17** Rom 7.13-23 **5:18** Rom 6.14; 7.4 **5:19** Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbú 22.15 † **5:21** idína í álal-ŋkul: Mbíi idína wɔɔŋg í á də bə, buud də nə ŋgul ntɔ mǐnji, buud sá janɔa kú nə məsəs.

mæcán, næ mæn̄kœómá, ²¹ næ mæzhún, næ ñnguluga, næ idína í álal-ñkul†, næ bíl váál isâ yâ ntó. Mæ tééd fwo bwey kéwuli bí námé nda mó á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwé ñgá sá váál isâ ñni wá bwé ábúlé bæ næ kœw Faan mó Zembî dî.

²² Ká, Nkênkê Shíshim nywáá mó ðu sá næ muud bág næ cœlí, næ mæshusug, næ mætæla, kú næ milámusa, ñji jœ lâm, næ jœ fúlú, mæn̄kaagé mé nda salan, ²³ næ lám né shee, næ dúlæ mpu bii lâm; kú næ tœ cœx í ñgá ban váál isâ ñni. ²⁴ Buud bwé músé búúd ó Kríst wá, bwé á mó bwambulæ mbií búúd bwé á ðu fwo bæ yí kwolós dî, í yæ næ iyéesh byé næ iwímbúg byé byêsh. ²⁵ Nkí shé mó mpú ná Nkênkê Shíshim wé ñgá sá ná shé cágagú, shé kágá bíð ná nyæ wé kyéyug næ shé. ²⁶ Shé yówugá ibamb, shé yœw dúlæ ñgæ sœ mæbyaagulæ næ dúlæ sá ófimâl sáméfwó næ sáméfwó.

6

Dugá wá mábwê

¹ Bwaan̄g, ñkí í wóós ná muud mó biil næ iwushí, bí buud ñgá bæ Shíshim mó Zembî wá, ñwagá nyæ næ lám né shee, bí sá ná a cíg sóólúgú wœon̄g. Bi ó ðu námé káálugæ ná bi bílúg mábwbúlánúð. ² Dugá sá ná, ñgwól mó ká bæ næ mækwowula, bóól wá mæbwê; sálæ ntó wí ná bí ñgæ bæ cœx *Kríst nyæ a lúgæ shé næ ndí yí. ³ Næcé, ñkí muud ñgæ tádúgá ná a jî gúl mæma sâ, í ñjúl ná a cúgé tœ sâ, a ñgæ shiig nyæméfwó. ⁴ Ná ndéé, muud yêsh fáásug misóólúgú nyæméfwó ñgá sá myá; á ká dúg ná mí mpiyá næ gúmá, a mú ñwa gúmá næ nyæméfwó, kú bæ mányúúl mó búúð. ⁵ Næcé muud nyæméfwó mó jælá næ fwo wáduga næ micún̄ myé.

⁶ Muud ñgá jíg Milósú mí Zembî yé yág muud ñgá jíguli nyæ yé kœw á isâ byêsh á jî næ ndí yí.

⁷ Kúgá shiig mányúul; bwé ádé kæ næ mæshiigá wé Zembî; mpæg múúd mæ bæ yí,

gwo námé wé á bá mwáág yí. ⁸ Múúd mæ ká bæ mpæg á nyúúl*, mpæg jœon̄g í bá wúmæ nyæ shwiy, dwé wé á bá mwáág tâñ mpumá yí. Muud mæ ká yida bæ mpæg Shíshim†, mpæg jœon̄gú wúmæ nyæ cug á kandugæ kandugæ, gwé wé nywáá mó bá mwáág tâñ mpumá yí. ⁹ Shé kúgá káád sálæ mánywa; shé mpúgá ná, shé mó ká bæ kú káád íí, shé mó bá mwáág mpúmá á mánywa mœon̄gú fwála í bá jæla yí. ¹⁰ Ná ndéé, té shé ñgá ná bæ næ fwála yí, shé sáágá buud bæsh mánywa, bul bæ ná ndéé bœon̄g bússá óbúgula nda shé wá.

Mashiné mó kálaad

¹¹ Bwaan̄g, bi mó dúg mæma íkan̄gá mó ñgá cilæ bí næ mbwé wâm yí. ¹² Buud bwé ñgá yímbuli bí ná bi síyág ábiwáág óni, bwé ñgæ sœ ná bwé ñwa gúmá næ misóólúgú myâ buud. Jísæ ñji ná bwé acéélé bwæma næ cúwúlí kwolós mó *Kríst í ñgá kwaamb yí. ¹³ Dugá, buud œ ábiwáág bwáméfwó bwé an̄gê næ baagulæ mæcœx, ñji bwé ñgá jii ná bi síyág ábiwáág. Jísæ bwo ñji ná bwé cœel bá ðu bægwæwa ná bwé wé bwé á sá ná bi síyág ábiwáág. ¹⁴ Ká mæe jâm kóómb dî, mæ cugé næ gúl sâ mó jî næ ñkul bægwæwa næ ndí yí, námé ñji kwolós mæ Cwámba wúsú Yésus-Kríst; næcé Kríst nyæ a mæ sá ná mæ dúgúg shí ga nda nyísæ kwolós dî, shí ga dúg mæ nda mæ jî kwolós dî. ¹⁵ Gwé wé mó cí ná, síyálæ ábiwáág cúgé næ mfíí, nyiñgálæ bæ kú síya, nda næ mfíí; sá jî næ mfíí yí jî ñji bælæ kukwumuga ágúgwáan. ¹⁶ Buud bæsh bwé é bæ ñjígulá ní wá, Zembî ká sá ná bwé cágæg ná shee, ká gwág bwo cey lámúð, ká sá námé *Izæryêl yé ntó.

¹⁷ Tééd múús íí, muud nda ná nyiñgæ ntágulæ mæ lúu; mpugá ná nyúúl nyâm nyí næ mæyiigyé mó ñgá lwó ná mæ a mó jug shú mó Yésus má. ¹⁸ Bwaan̄g, Mpaam mæ Cwámba wúsú Yésus-Kríst í jíg mítádúgá mínúð. Amen.

5:22 Ifz 5.9 5:23 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 5:24 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6 5:25 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30
 5:26 Rom 12.10; Flp 2.3 6:1 Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12 6:2 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 6:3 1Kr 4.7 6:5
 Rom 2.6; 14.12 6:6 1Kr 9.11, 14 6:8 Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * 6:8 bæ mpæg á nyúúl: Ntó má ká ná: «Wá lúu ñgólæ sœ mánywa mó dúgyá næ nyúul má». † 6:8 bæ mpæg Shíshim: Ntó má ká ná: «Wá lúu ñgólæ sœ mánywa mæ dúgyá næ Shíshim má». 6:9 2Te 3.13 6:10 Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 6:11 1Kr 16.21 6:12 5.2, 11 6:14 1Kr 1.23, 29, 31; 2.2; Gal 2.19 6:15 5.6; Rom 6.3-4; 2Kr 5.17; Ifz 4.24 6:16 Sôm 125.4-5 6:17 2Kr 4.10 6:18 Flp 4.23; 2Te 3.18; 2Tm 4.22; Flm 25; Mbú 22.21

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Ifêz yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bóól ókálaad a njúl mímbwugəd, bwá du jôw ókálaad bəŋg nə «ókálaad ɔ mwâ mimbwug». Bəŋlə sâ jísé Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyîn nə kálaad á buud ó Ifêz jisə cínəŋgú mbwoomb «ókálaad ɔ mwâ mimbwug» dí, bəŋŋə nyəŋg á buud ó Filipí, nə á buud ó Kolósia, nə nyəŋg nyə á cilə Fəlmŋh yé.

Minjígulá mísé kálaad wəŋg dí myá mí ngə nyîn nda sâ mə cí ná Pwôl nyə a shígé cilə nyə nji shú Də ngwûd. Shug lú mínjígulá myəŋg wə yuug á kandugə kandugə Zembí nyə á yágulə yí; yuug nə á sheeŋg isâ yâ jon nə ya shí byêsh Kríst dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígulá wəŋgú məŋkəw məbá.

- (1) Nkəw áshúshwóógú í ngə lwó nə Zembí nyə á sheeŋg Oyúden bəŋŋə ikúl ishús, a sá nə bwá bág kúl ngwûd kwon mə Kríst dí (1.3–3.21).
- (2) Nkəw ábɛé í ngə lwó nə obúgula bəsh bwá jəlá nə cugə cug á bələ seəŋgyá kúl ngwûd, nəcé bəsh bwá músə buud ɔ Yésus-Kríst (4.1–6.20).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, muud Zembí nyə a féesh ná mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, mə cilə bí minjékəŋkə mí búúd ó Yésus-Kríst, buud ó abúgúlág. ² Sónŋgú wúsú Zembí bá Cwámbe Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námé nə bí ngəg nə cugə ná shee.

Mpaam ántə minji

³ Gúmá nə Zembí, Sónŋgú mə Cwámbe wúsú Yésus-Kríst, nyə muud nyə á mə bwádan nə sê kwon mə *Kríst dí, sá sə mənywa mə *shíshim məváál mēsh jon dí gwôw yé. ⁴ Nyə á bwey féesh sá kwon mə

Kríst dí a nda fwo fwə shí nə gwôw. Nyə a féesh sá ná sə bág minjékəŋkə, kú nə sá á jumág nyədí míshád. Ngələ bə ceełí nyə á ceeł sá yí, ⁵ nyə á bwey bə nə cəŋlá nə a bá ŋwa sá tãŋ bwán bə kwon mə Yésus-Kríst dí, váál jəjə yéesh jé í á bə yí. ⁶ Yéesh jé í á bə ntó shú nə sə ságúsəg məma mpaam nyə á sá sə kwon mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembí nyə a mə yíl sə mányámád nəcé məcií mə ábábə yé wəŋgú, a mə juu sə nə iwushí bísú nyədí kwon dí, nə ijuugá námé bímbí məma mpáam nyé. ⁸ Zembí nyə a mə bul bul sá sə mpaam nyəŋgú, juw sə zhií mə bə nə fəg nə ikəŋ. ⁹ Nyə a mə sá nə sə mpúg jəjə yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó nə a bá zə sá lúu mə Kríst dí yí. ¹⁰ Nyə á ngə baagulə yuug jəŋg nə a bá zə casulə gwo mwów mə məzhúgúlá: í á bə nə a bá seəŋg isâ byésh yə Kríst nə Kríst nyəməfwó a jwúg nə byo: tə isâ bísé gwów jon dí yí, tə byəŋg bísé wa shí yí.

¹¹ Zembí nyə a mə ŋwa sə tãŋ kəw* dé lúu mə Kríst dí. Nyə a tééd bwey féesh sə námé nda yuug jé í á bwey bə ná, nyə muud mə dú kyey nə isâ byésh nda á ceeł ná yé. ¹² Nyə á ŋwa sə tãŋ kəw dé shú ná, sə buud sə á tééd fwo bwey kwey bwágé lúu wə Kríst wá, sə dúg ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí. ¹³ Nyədí kwon dí wə Zembí nyə á wá bí Njékəŋkə Shíshim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə tãŋ məyigyé mé ja bí á gwág ciyá á búbálé yí, ja bí á gwág Jəjə Lãŋ ngə cug bí yí, nə ndéé bí mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shíshim yé wəŋg mílámúd tãŋ béeŋ nə a bá yə sə dúsú kəw lú mánywa ja á bá zə meel yíl kúl búúd jé mányámád yí. Nəcé, nyə á kusə kúl búúd jəŋgú nə í bág du ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí.

Məjəgula

¹⁵ Sâ jəŋg wə bí é gwág ná, té mə á gwáduga nə bí ngə *búgula Cwámbe Yésus, bí ngə námé ceeł obúgula bəsh yí, ¹⁶ mə ayówé ngələ yə Zembí akíba shú dán ja jēsh mə ngə wá bí məjəgula məm dí yí. ¹⁷ Mə ngə

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 Ifêz: Mis 18.19-21; 19.1 **1:3** 2.6; 2Kr 1.3 **1:4** 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13 **1:5** Yuá 1.12 **1:6** Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 **1:7** Zembí nyə a mə yíl sə mányámád: Kol 1.13-14 məcií: Ifz 2.13; Rom 3.25-26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 Zembí nyə a mə bul bul sá sə mpaam: Ifz 2.7 **1:9** 1.22; Kol 1.16, 20 **1:11** 1.4; Rom 8.28-29 * **1:11** Bóól bwá cí na ná: «Zembí nyə a mə yə sə dúsú kəw.» **1:13** 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 **1:14** 4.30; 2Kr 1.22 **1:16** Kol 1.3 **1:17** 5.17; Mik 2.6; Kol 1.9-10

jəgula ná, Zembî mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Pəpá á milwaná yág bí *shíshim á fəg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí ɪŋgúŋgəŋ mísh má lámúđ, bí mpúg váál bwágé lúu búúđ bwé dú bə nə ndí ja á jəw bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwog ijimé ísâ á dú kaaw míŋkəŋkə mi búúđ myé yí, ¹⁹ nə məma yáág-yáág mísóólúgú á də sá shú sé obúgula myá, mísóólúgú á də sá nə məma ŋkúl nyé ántə minji myá. ²⁰ Məma ŋkúl ántə minji nyəəŋg wé nyə á wɛɛf gwúmáshílə *Kríst ná ndéé kə jil nyə nyádí mbwə məncwúm jəŋ dí gwəw yí. ²¹ Nyə á bəŋ Kríst gwəw a ntə ísâ yá məyídúgú† í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byəəŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí, nə byəəŋg í ŋgə ntə buud ŋkul yí, nə byəəŋg bísé nə icwám̄ba yí; á ntə sá jəsh jí nə ŋkul gwiidəw jínə təə wá cug ga dí, təə jəəŋg cug í ŋgə zə shwóg yííd. ²² Zembî nyə a mə wá ísâ byəsh Kríst dí mányámád, nə ndéé, nda Kríst mə jwú nə ísâ byəsh ná, Zembî mú təl nyə lúu á *Də lú obúgula, ²³ Də dəəŋgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá nə nyə, nyə muud ŋgə lwándulə sá jəsh kəl jəsh yé.

2

Kríst nyə á zə nə cug

¹ Bì bəŋ, nə iwushí nə *misəm bí á də sá myá, mí á sá nə bí bəg mimbimbə. ² Bì a wá mənyúúl cug iwushí nə misəmád yág, ŋwa kuú njəənd á buud ə shí ga, ŋgə bɛ məsa ŋgə kyey nə lal-lal məjamb míŋgúlád yé, nyə *shíshim ŋgə lwáfələ buud ə míŋgáádé yé. ³ Sə bəsh óga, sə á bə námə gwoəŋg jəəŋgúd, cug jísú í á ŋgə bɛ iyéesh yá milâm mísú, sə á də səŋ njì ná sé mə lwándúlə iyéesh byəəŋgú nə bəw-bəw mítədúgá myá cínəŋg; sə á bwey byél sé njúl námə nda bóól bəsh, sə njúl njì ná Zembî gwágúg sə zhwunú. ⁴ Njì, Zembî jì bul bə nə lám məcéy, nyə á cəl shé nə fwámé

məma cəlí. ⁵ Gwə wá í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nəcé iwushí bíshé wá, nyə á nyiŋgə yə shé cug ja nyə á gwúmushi *Kríst yí. Mpaam mə Zembî wé í á mə sá nə bí dúgúg cug. ⁶ Zembî nyə a gwúmushi shénəŋ Yésus-Kríst, nə ndéé, lúu yé dí, nyə a mə kə jil shénəŋ gwəw jəŋ dí. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú mánywa dəəŋgú lúu mə Yésus-Kríst dí, shú nə a lwó ikala í búúđ í é ŋgə byél yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntə sá shé bəŋ mə jəw nə mpaam yí. ⁸ Mpugá nə mpaam mə Zembî wé í á mə sá nə bí dúgúg cug, bí a mə ka ntəg bì mpaam nyəəŋgú nə zhií a búgə. Sóólúgú wəəŋg í cugé sóólúgú wán, jísə yána mə Zembî. ⁹ Shé áđúgɛɛ cug nəcé fwələ sá wúl sóólúgú, mbə. Muud nda jee ŋkəny nyúul. ¹⁰ Shé básə yida bə sá Zembî nyəməfwó mə shín lúlə yí. Nyə á nyiŋgə té shé ncuncumbə lúu mə Yésus-Kríst dí, shú nə shé kág sá jəjə mísóólúgú nyə á bwey kwəmusa shé myá.

Kúl búúđ mə Zembî

¹¹ Bì buud bí á byél yág íkúl ishús dí wá, bí ə tədúgá sá bí á də bə yí, ja *Oyúden bwé á də ŋwa nə bí cugé nə ábiwáág yí, í njúl nə bəŋ bwé á bə nə nyə njì mányúúlád, məbwé mə búúđ sálə. ¹² Bì á də bə, kú nə wəŋgə nə *Kríst, kú nə zhií bí mə bə búúđ ə Izəəyél; bí á də bə ojínə, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á də kaag buud ə ísə bə yííd, ŋgə cugə kú nə bwágé lúu, ŋgə cugə kú nə wəŋgə nə Zembî. ¹³ Ká ja gaád í, bí buud bí á də bə Zembî shwóg-shwóg wá, məcií mə Kríst mə á mə sá nə bí bəg nyə kúnə-kúnə, kwəŋ mə Yésus-Kríst dí.

¹⁴ Nyə wá jísə mətəla məsú, nyə muud nyə á sá ná, a ŋwa ká ŋwa ká, a sɛəŋg yé. Nəcé yánálə nyə á yána nyúúl nyé yí, nyə a caam kóógúl í á də wá mbéégí mpədúgá Oyúden nə íkúl ishús yí, kóógúl í á də sá nə bwé dág fíma yí. ¹⁵ Nyə a mə yíl məmpándí nə ici yá *mbwoomb məcéɛ, shú nə mwá

1:18 4.4; Kol 1.12 **1:19** 2Kr 13.4; Kol 2.12 **1:20** Mis 2.33; Kol 3.1 **1:21** 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20 † **1:21** Na jisə wəəŋgales bwé ŋgə ciy Yúđ 1.6 dí wá. **1:22** 1.10; 4.15; 5.23; Sòm 8.7; Kol 1.18; 2.19
1:23 Də dəəŋgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándulə sá jəsh kəl jəsh: 3.19; 4.10 **2:1** 2.5 **2:2** 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16 **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6 **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11 **2:5** 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13 **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1
2:7 1.7; Rom 5.20 **2:8** Mat 20.15; Yuá 4.10; Mis 15.11; Gal 2.16 **2:9** Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5 **2:10** Tit 2.14 **2:11** Rom 11.17 **2:11** 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3 **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojína, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á də kaag buud ə ísə bə yííd: 2.19 **2:13** bí á də bə Zembî shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 məcií: 1.7; Gal 1.4 **2:14** mətəla: 2.16; 4.3; Kol 1.20 sɛəŋg: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14

Yúden bá bêsh mwâ ikûl bwá bág mbii múúd agúgwáan ηgwúd nyádí kwonj dí, bwá cugə mátala dí. ¹⁶ Yálə nyə á yə kwolós dí yí, nyə á sá ηkwambulə mpádúgá bənəη Zembî, a sɛɛηg mwâ Yúden bá mwâ ikûl bwá bə sâ ηgwúdú, nyə a shínal ifiimuga. ¹⁷ Nyə á zə nə məkál zə jaaw bí buud bí á bə shwóg-shwóg nə Zembî wá, jaaw bəɔηg bwá á bə nyə kúnə-kúnə wá ná ifiimuga í má shín. ¹⁸ Nyə wá nyə a má sá ná sá bêsh, nə Oyúden nə ikûl ishús, sá kúmæg wá Dâ nə ηkul mə Nkɛηkɛ Shíshim ηgwúd nə ηgwúd.

¹⁹ Ná ndeé, bí cugé ná nyiηgə bə ójína, ηkí ntəg mintəbə. Bì músə buud ə mpwág mə Zembî, námə nda míl mĩηkɛηkɛ mi búúd myêsh, bí músə njów búúd mə Zembî dí. ²⁰ Bì básə nda isâ í málwɔga bwá ηgá zə lwɔ nə ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jəɔηg wá *buud ə lwámá nə *buud ə mícúndá, Yésus-Kríst wá jísə kwóógú áshúshwóógú í á téeéd kə bwamá dí yí. ²¹ Njów wêsh í ka zə ηgə lwĩny nyádí kwonj dí ka zə bə ηkɛηkɛ Mpáánzə mə Cwámba. ²² Nyádí kwonj dí wá bí má zə námə ηgə bwɔɔda málwɔga dí yé. Bì má ηgə bwɔɔda málwɔga dí ná ndeé í mú bə njów Zembî ηgá jil Shíshim yé yí.

3

Kríst jì námá Kríst á ikûl ishús

¹ Gwé wá jí ná, mə Pwól, mə muud jí mímbwug dí nəcé ηgálə sêy nə *Kríst Yésus shú dán, bí ikûl ishús yé, mə də jəgula nə Zembî shú dán. ² Bì a má jəlá nə jee gwág váál Zembî ηgá kyey nə mpaam nyé yí, ná nyə á ηwa mə wá nyádí mísóólúgúd, a yə mə iséy ná mə sáág shú dán. ³ Zembî wá nyə a bágulə mə *ndímba mə mə ndəm cilə bí ni. ⁴ Ja bí é ηgə lɔ kálaad éga yí, bíméfwó bí é jee dúg váál mə mə mpu ndímba mə Kríst yí. ⁵ Zembî nyə a shígé fwo lwó ikala í búúd í ayág ndímba wəɔηgú nda á má ka sá ja gaád ná. A má sá ná Nkɛηkɛ Shíshim zág wéeshuli nyə, lwó mĩηkɛηkɛ mí *búúd ə

lwámá nə *buud ə mícúndá. ⁶ A má lwó bwo ná, ja búúd ə ikûl ishús bwá mə magulə Jəjə Lán yí, bənəη bêsh *Oyúden bwá músə námə nə kəw ηgwúd mísh mə Zembî dí, bənəη bêsh bwá músə íkúl í nyúul ηgwúd; ηkaagə Zembî nyə á kaag lúu mə Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námə nə bwo bêsh.

⁷ Jəjə Lán wəɔηg wá Zembî nyə a sá mə mpaam, wɛɛf ηkúl nyé, ηwa mə iséyúd nə mə kyéyug nə ndí yí. ⁸ Mə muud mə búl bə kú nə mfíí mĩηkɛηkɛ mi búúd myêsh dí yé, Zembî nyə a sá mə mpaam ná mə zág jaaw íkúl ishús tən jəjə məkál ná, Kríst ηgə sá buud mbii mánywa múúd cúgə nə ηkul shwánzələ má. ⁹ Mə jaaw bwo məkál, mə bágulə bwo ndímba: ndímba Zembî nyáméfwó muud nyə á té isâ byêsh nyə á də baagulə shwoó dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə a sá ná mə zág bágulə búbálé wəɔηg shú ná *Dɔ lú óbúgula í lwóg váál Zembî jí nə fəg isâ byêsh dí yí, isâ yá jon, byəɔηg í ηgá wá buud mányámád yí, nə byəɔηg í ηgá lwó buud mpəl yí í mpúg. ¹¹ Zembî nyə á bwey bə nə yuug jé á kandugə kandugə shú isâ ini byêsh, nyə á má ka zə sá sóólúgú kwonj mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí. ¹² Sá músə nə ηkul jee kumə wá Zembî kú zhízhigə, nəcé sá mú búúd ó Kríst, sá ηgə ntəg *búgula nyə. ¹³ Mə ka ηgə ci ná, bí tɛem dúg nda mə ηgá bwəma nə *incwaw í ntəg shú dán éga, bí kú wá mányúúl íηkúηkwonj dí; incwaw í ntəg íga í bá shúgula bí sâ gúmá.

Cɛlí má Kríst

¹⁴ Gwé wá jí ná, mə ηgə kúd Dâ məbwón, ¹⁵ nyə muud nyə á gwiid* minjów mí búúd myêsh mínə, təɔ mya wa shí, təɔ mya jon dí yé, ¹⁶ mə ηgə jəgula nə nyə ná, nda nywáá jí nə yáág-yáág mílwané ná, a sáág ná Nkɛηkɛ Shíshim yé wáág bí məma mpífə mílâm dí cwú, ləlushi bí. ¹⁷ Mə ηgə námə jəgula ná, nda bí ηgá *búgula nyə ná, a sáág ná *Kríst zág jí bí mílámúd, bí nádag nə cɛlí, bí ηgá magulə nji sâ í zə nywadulə cɛlí yí, ¹⁸ shú ná bí bág nə ηkul ná, bínəη míl mĩηkɛηkɛ mi búúd myêsh bí wámúbləg bímbí cɛlí má

2:16 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 **2:17** Iza 57.18-19; Mis 2.39 **2:18** 3.12; Rom 5.2 **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23
2:20 Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbá 21.14 **2:21** 1Kr 3.16 **2:22** 1Pr 2.5 **3:1** Kol 1.25 **3:1** mə muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 **3:3** 3.6 **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6 **3:5** Kol 1.26 **3:6** ndímba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27 **3:8** búl bə kú nə mfíí: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4 **3:10** 1.21, 23 **3:12** Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19 * **3:15** Bóól bwá ci ná gwiid ni mə ká ná «nyə wá nyə a tɛ». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2

Krîst í bwáag yí, nà bímbí í gwáá yí, nà bímbí jí nà cé kǎlǎ gwów yí, nà bímbí jísá nà gwaále shí yí. ¹⁹ Bi bág námá nà ñkul mǎ mpú cǎelí má Krîst í ngé ná ntǎ sǎ fug ni, shú ná milâm mí lwándúg bí nǎ fug nǎ cǎelí ná cwósó námá nda Zembí jí lwándúlá ná.

²⁰ Zembí muud jí nǎ ñkul bul sǎ sǎ mǎnywa ntǎ bímbí sǎ má gwáámǎ nyǎ yí nǎ bímbí sǎ má tǎdúgá ná nyǎ e sǎ yé, nyǎ muud ngé sǎ ná ñkul nyé í ngág nǎ sǎy sǎdí ícug dí yé, ²¹ *Dǎ í sǎág ná ikala í búúd byêsh í yég nyǎ gúmá kwonǎ má Yésus-Krîst dí, kandugǎ á kandugǎ. Amen!

4

Nyúul ñgwûd

¹ Nda jí ntó ná, mǎ muud jí mimbwug dí nǎ ngǎlǎ sǎy nǎ Cwámǎ yé, má cǎ nááá, cugǎgá mbií cug í mpíyá nǎ muud má bii njúwúlú Zembí ngé jǎw buud yé. ² Ntó jí ná, muud kú bwele ñkêny nyúul, ðǎ bǎ ñji nǎ lám ná shee, kú nǎ milámusa, ñgwól jísow ñgwól cǎelíd. ³ Ñkǎñkǎ Shíshim má seeng bí ná bi ngág nǎ cugǎ búmbá ñgwúd; bulugá wá ñkul ná cug búmbá jǎong í bǎg kú ntáma; bi ǎ shúgál gwo nǎ lám mǎtǎla, nǎcé lám mǎtǎla wǎ ngé bǎduga bí búmbá ñgwúd.

⁴ Bi má jǎlá nǎ cugǎ búmbá ñgwúd nǎcé Zembí nyǎ a jǎw obúgula bêsh ná bwé bwándúg bwágó lúu ñgwúd*; ntó, obúgula bêsh búse mbwǎǎdá nyúul ñgwúd, bwé á lég Ñkǎñkǎ Shíshim ñgwúd, ⁵ búse nǎ Cwámǎ ñgwúd, bwé ñgǎ magulǎ minjǎgúlá mimpwûd, búse nǎ nduwán ñgwúd†, ⁶ Zembí jí ñji ñgwúd, á jí Sónǎgú a shé bêsh yé; nyǎ wǎ má jwú nǎ shé bêsh, á ðǎ balan nǎ shé bêsh shú sǎlá ísǎy byé, a jisǎ shé bêsh dí.

⁷ Ñji, mbúgula yêsh nyǎ a shí lég dé kǎw lá yána váál *Krîst nyǎ á yigula nyǎ dwo mpáam dí yí. ⁸ Sá jǎong wǎ jí cilyá Kálad Zembí dí ná:

Ja nyǎ á kǎ gwów yí,
nyǎ á bii mikwám kǎ nǎ ndî;

a mú yǎ búúd mǎyána.

⁹ Ká, ja bwé cǎ ná nyǎ á kǎ gwów yí, ntó má kǎ ná jí? Ngǎá ntó má kǎ ná nyǎ á fwo tééd shulǎ kǎ shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyǎ á shulǎ yé, nyǎ námá wǎ nyǎ a bǎd kǎ zhwáangê, cǎ jonǎ lǎ gwów dêsh; í á bǎ ntó shú ná nǎ shí nǎ gwów byêsh í bǎg ñji nyǎ nǎ nyǎ. ¹¹ Mǎyána nyǎ á ngǎ yǎ buud má má á ngǎ bǎ ná, nyǎ a sǎ ná bóól búúd bwé bǎg *buud ǎ lwámá, bóól *buud ǎ mícúnda, bóól obwiingye ǎ lân, bóól obaagulǎ ó gwoong nǎ oyíguli. ¹² Nyǎ a sǎ ntó shú ná minǎkǎñkǎ mi búúd mí bǎg fwámé ñkwǎmusá má sǎ ísǎy, ngǎlǎ sǎ ná nyúul má Krîst, *Dǎ lú obúgula í lálug. ¹³ Bwé sǎág ísǎy byǎong ná ndéé kǎ wósó ná shé bêsh shé má bá bǎ nǎ váál búgǎ ñgwûd, shé bêsh mpu *Mwân má Zembí váál ñgwûd, shé bêsh fifǎ námá bímbí Krîst mǎ fifǎ yí.

¹⁴ Í bǎg ntó shú ná sǎ nda ná nyingǎ bǎ íkúkágǎ, sǎ nda nyingǎ ðǎ ñgǎ yǎngula nda ifúlǎ í íntǎl í ðǎ yǎngula ñgwǎǎ nǎ ñgwǎǎ ná; nda ná nyingǎ ðǎ ñgǎ bǎ ñjǎgúlá wêsh í wósó yí, buud bwé á má kú nǎ dúlǎ kul bóól íbǎd wá bwé nda ná nyingǎ nyúg sǎ. ¹⁵ Sá mú bá yida ðǎ jaaw obúbǎlé nǎ lám cǎelí, sǎ ka ñgǎ wíy mǎzhí mêsh ñgǎ bǎ nda Krîst muud jí lúu yé. ¹⁶ Nǎcé nyǎ Krîst wǎ ngé sǎ ná Dǎ dêsh ncindí í bǎg fwámé téégyá nda nyúul muud, kúl nyúul jêsh jé jiya dí, misǎsagǎ myá mǎbwǎǎ mǎ nyúul ka ñgǎ laad byo. Dǎ ka bǎ ntó, kúl nyúul jêsh ngé séy váál í jí yí, nyúul nyêsh ka ñgǎ wíy nǎ cǎelí.

Kuú ñjǎnd ágúgwáan

¹⁷ Mǎ ka ñgǎ cǎel lás fwámé lás Cwámǎ ngé mpu, ñgǎ cǎ nááá: kúgá ná ñgǎ kyey kuú ñjǎnd óhááden; bwé ñgǎ sǎ ísǎ nǎ milúu myǎñ, milúu ka ñgǎ zhǎñg bwo ntó kú nǎ wǎmbúlé. ¹⁸ Milúu mí á má shilǎ† bwo, bwé cúgé nǎ ñkǎw cug Zembí nyǎ a má yǎ búúd yíid nǎcé shúg dússǎ bwo mílúud yí nǎ bimbúlǎlǎ mílám mí á má bimbála bwo yí. ¹⁹ Milám mí músǎ bwo kú ná nǎ mǎcǎy, bwé

3:19 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 **3:20** Kol 1.29
Kol 3.9 **4:3** 2.14-16; Kol 3.14-15 **4:4** 1.23; 2.18 **4:4** bwágó lúú: Ná «bwé bá bǎ nǎ cug á kandugǎ kandugǎ».
4:5 Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † **4:5** nduwán ñgwúd: Bwé á ñgǎ duwan shú má Cugye ñgwúd.
4:6 1Kr 12.6 **4:7** Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 **4:8** Sôm 68.19 **4:9** Yuá 3.13 **4:10** 1.23 **4:11** 1Kr 12.28
4:12 1Kr 14.26 **4:13** Kol 1.28 **4:14** 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 **4:15** 5.2 **4:15** 1.22 **4:16** 1.23;
2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 **4:17** 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 † **4:18** mílúu mí á má shilǎ: Ciyá ñi jisǎ námá 2Kr 3.14; í kǎ ná «mílúu mí músǎ bwo kú ná nyingǎ ðǎ mpu bii ísǎ, kú mpu faas». **4:19** Kol 3.5

á má ka wusə mánnyúul ásíy-s̄y dí, ka ɲgə bɛ misóólúgú mí ádɔdanâ məváál mēsh, nə mbeé ncwanɲgə antɔ minji.

20 Nji bi báá, kéel má *Kříst bí á gwág yí í áshígé jǐguli bí ntó. 21 Ngaá ná kéel mə Kříst wə bí á gwág yí? Ngaá ná minjǐgúlá myé bí á ɲwa myá mí á bə obúbálé wə Yésus? 22 Ká ji? Í jǐ ná bi myáásug kukwumuga múúd bí á fwo də bə kuú ɲjənd ácwúlúd yí, kukwumuga múúd í dá ɲgə yúúd yúúdúg, ɲgələ bɛ məshǐgá íwǐmbúg í ɲgə shǐg nyə yí. 23 Í jǐ ná milám nə milúu mí ɲgág nə nyiɲgə bul bə bí gúgwáan nə gúgwáan. 24 Í jǐ ná bi bwáádúg kukwumuga múúd ágúgwáan, kukwumuga Zembî nyə a má sá ná í bág nda nyəméfwó, í ɲgə bɛ otátəlí nə cug máɲkəl í ɲgə zhu óbúbálé dí yí.

25 Nda jí ntó ná, myaasugá ijǐ. Nə ndéé, muud yēsh má jəlá nə bwiiɲg ɲgwól ɲji obúbálé, nəcé shé músə leedyá nda ikál í nyúul muud. 26 Í ká bə ná muud má gwág zhwuɲá, kə bey ná a sáág *sám; a kú ntág bíd ná jwów í jímég a ɲjúl ná nə zhwuɲá. 27 Bi kú beeg yə Njwú məjamb zhií. 28 Muud nyə á də júwo yé yówug júwo; a yidag s̄y nə məbwə mé shú ná a bág nə sá jí nə ɲkul kwíind nyəméfwó, kwíind námé ɲgwól múúd jí nə məyáɲgan yé. 29 Muud kú ná nyiɲgə cúwal ícúwálí-cúwáli nyédí mpud; ɲkí í jǐ ná bí lásúg hí, bí ci ɲji jǐjǐ íciyá bísé nə ɲkul sá ná muud lálug búgəd yí, íciyá bísé nə ɲkul kwíind búúd bwə gwág wá yí. 30 Zembî nyə a wá bí ɲkɛɲkɛ Shíshim tâɲ məyǐgyé ná á bá yíl bí mánnyámád. Kúgá sá ná ɲkɛɲkɛ Shíshim wəɲg shúsúlág. 31 Ofimál, nə dúlə nyada, nə impimbə, nə ozhuyá, nə *bwaasúlə mpu, tɛem bə dúl váál gwǐlə lâm dēsh, byēsh íni í shínúg bídí ícug dí. 32 Yidagá bə nə osusa, bí də gwág búúd bēsh cey lámúd, bí də sá ná, ɲgwól juu ɲgwól, ɲgwól juu ɲgwól, námé nda Zembî nyə á juu bí lúu má Kříst dí ná.

4:23 Rom 12.2 4:24 Mət 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10 4:28 1Te 4.11 4:29 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 4:30 18.22-35; Kol 3.12-13 5:1 Mat 5.48; 1Yn 3.1 5:2 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 mətúnuga: Gal 1.4; Heb 10.5-10 5:3 Gal 5.19-21 5:3 Kol 3.5 5:4 4.29; Kol 3.8 5:5 Rom 5.17 5:6 Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 5:8 yídúgú nə yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 məɲkenya: Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 5:9 Gal 5.22-23 5:10 Rom 12.2; 1Te 5.22 5:13 Yuá 3.20-21 5:14 Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 5:16 Kol 4.5

5

Kuú ɲjənd cɛlí

1 Ngaá bí jisə bwán Zembî mə búl cɛel wá, ɲgəgá nə sá nda nyə. 2 Nwagá kuú ɲjənd cɛlí námé nda *Kříst nyə á cɛel sá ná; nyə á cɛel sá váál á ná nyə á kɛɛzh cug jé yə Zembî shú dúsú, a bə sá *mətúnuga má anywa məcud wə Zembî.

3 Bwə nda ná də cwéed bí nə jaɲga, nə dúl váál misóólúgú mí ádɔdanâ myēsh, tə yéesh məbii. Isâ ini í ájəláyé nə miɲkɛɲkɛ mí búúd. 4 Kúgá ná nyiɲgə də cúwal ícúwálí-cúwáli, muud nda ná lás nda a cugé nə lúu, kú sá bów-bów fyaɲga. Ntó nyə ajəláyé. Yidagá də lɔ mánnywa Zembî ɲgə sá bí má. 5 Bi má jəlá nə wámələ mpu ná, tə muud jaɲga, ɲkí muud jí nə cug ádɔdanâ yé, ɲkí ntág muud jí nə yéesh məbii yé, ɲgwúd nə ɲgwúd nyə abúle bə nə kəw Faan má Kříst bá Papá Zembî dí; yéesh məbii jisə dúl váál yələ zembî áyadúg gúmá.

6 Bi kú bíd ná muud zəg shǐg bí nə mbeé zhizhe kaand. Váál ísâ byəɲg wə í də sá ná mpimbə má Zembî í bíig buud ɔ məbún. 7 Kúgá də fula sámbá nə bwo. 8 Yág, bí á bə nə milám yídúgú nə yídúgú; ká, bí músə nə məɲkenya mílámúd ja gaád; ɲwagá kuú ɲjənd á məɲkenya. 9 Məɲkenya máá má də bə, nə jǐ lâm, nə otátəlí, nə obúbálé. 10 Bi ɔ də sǐ ɲji sá Zembî mə gwág nywa yí. 11 Kúgá də nyí misóólúgú myá məyídúgúd, mí cugé nə mfíí. Yidagá də lwó ná misóólúgú myəɲg mí anywáyé. 12 Isâ bwə dá ɲgə sá məyídúgúd yí í cugé sá má də bwiiɲg, sálə shwôn. 13 Ja məɲkenya má mə kwan gúl sá yí, sá jəɲg mú nyín nda jí ná. 14 Nəcé məɲkenya wə má dá sá ná sá jēsh nyínúg nda jí ná. Gwə wə bí má gwág gúl ciyá ná:

Wo muud jí gwád yé, juumág.

Wəɔlág wú mímúnúád,

Kříst ka kwan wo.

15 Bi ɔ mpú də baagusə kuú ɲjənd wán ná bi kú ɲgə cugə nda iwagalálə, bí cugəg

4:25 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9 4:26 Zhk 1.19-20 4:32 Mat 6.14; 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25 5:1 1.13-15 mətúnuga: Gal 1.4; Heb 10.5-10 5:1 Mat 5.48; 1Yn 3.1 5:2 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 mətúnuga: Gal 1.4; Heb 10.5-10 5:3 Gal 5.19-21 5:3 Kol 3.5 5:4 4.29; Kol 3.8 5:5 Rom 5.17 5:6 Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 5:8 yídúgú nə yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 məɲkenya: Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 5:9 Gal 5.22-23 5:10 Rom 12.2; 1Te 5.22 5:13 Yuá 3.20-21 5:14 Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 5:16 Kol 4.5

nda buud bwá má kyé wá. ¹⁶ Yílágá fwála míkwámúd*, bôw mwôw mága. ¹⁷ Né ndeé, kúgá du wagula, dugá mpu wámbulə sâ Zembî mə jí yí. ¹⁸ Kúgá du ηgul né ndeé shwág, váál ηnguləga dɔɔηg í du kənd múúd íntíwálíd. Yidagá du sɔ né bi lwándúg† nə Nkékéké Shíshim. ¹⁹ Dugá sey ósôm nə mɪŋwa nə isusa yâ Zembî ja bí má dú lésa yí; dugá ságusə Cwámba ísusa dí nə lám wêsh. ²⁰ Dugá lɔ Zembî Sóŋgú kwoŋ mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ja jêsh dí nə sâ jêsh dí. ²¹ Dugá sá mpédúgá nyín né muud yêsh jweeg lúu magulə né ηgwól jwúg nə nyə nəcé gwɔ́ɔlə bí ηgá gwɔ́ɔ Kríst yí.

Cug á njów bâ

²² Budá o, bídúgá né ogwúm bún bwá jwúg nə bî váál í jálá nə Cwámba yí. ²³ Nəcé mudúm má jwú nə mudá yé námə nda *Kríst mə jwú nə *Dɔ́ lú óbúgula ná; Dɔ́ dɔɔŋgá, nyə á cug dwo, dúsə nyúúl nyé. ²⁴ Né ndeé, váál Dɔ́ í ηgá sá Kríst məgwág yí, ntó námə wə búdá bwá jálá nə sá ógwúm bán məgwág məzhií mēsh yé.

²⁵ Bi bāŋ ogwúm, cɛɛlɔgá budá bún váál Kríst nyə á cɛɛl Dɔ́ yí, váál cɛɛlí á né nyə á kɛɛzh cug jé shú Dɔ́. ²⁶ Nyə a sá ntó né á gusa dwo nə məjúwó nə ciyá jé shú né í bág ηkékéké Dɔ́, ²⁷ í nyínúg nyə milwané mi cúwala nda mudá, kú nə lág, kú nə mbwad, ηkí gúl váál sâ ni, nji ηkí ηkéké, kú nə sá á jumág. ²⁸ Váál cɛɛlí jɔɔŋg wə ηgwúm má jálá nə cɛɛl múdá yé yí, cɛɛl nyə tâŋ nyúúl nyé á nyəméfwô. Muud mə céél múdá yé yé, á cɛɛl nyáméfwó. ²⁹ Muud nyə abwélé mpii nyúúl nyé á nyəméfwô, mbô. Muud yêsh má du wíil nyúúl nyé, du ηwa njugú nə nywo námə nda Kríst ηgá ηwa njugú nə Dɔ́ ná, ³⁰ Dɔ́ dúsə nyúúl nyé yí, sá búsa íkál ya nyúul nyé nyɔɔŋg. ³¹ Sâ jɔɔŋg wə jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Nda má má kwambulə bwo ntání ná, mudúm má bá lúgə sóŋgú bá nyɔɔŋgá,

a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwá mú bə nyúul ηgwúdú.» ³² Ndímba ni wúsə ayíyáág; má jaaw bí né í dúgyá nə Kríst bəŋŋ Dɔ́ lú óbúgula. ³³ Nji, í dúgyá námə nə bî: muud yêsh céélɔg mudá yé nda nyəméfwó, mudá yé ηgwúm yé gúmá.

6

A bwân nə obyâl

¹ Bwân ɔ, ságá obyâl bún váál mágwág má jálá nə Cwámba má, ntó ji títəlí. ² Nəcé nyúl mpéndí í ηgə ci né «gúmálúg sóŋgú wô bá nyɔɔŋgá wô», mpéndí nyɔɔŋg ntâg ɔ í tééd bə nə ηkaagá, ³ nyísə nə ηkaagá ná: «Wo dúgúg mánywa, wo cugə kwóm kwóm shí gaád». ⁴ Bi bāŋ obyâl ntâg íí, kúgá sá né kuú njɔɔnd wún í bág cındal bwán né bwá dúg sá bí mɪŋgáádá. Yidagá ηgə wíil bwo, ηgə lwó bwo cug, ηgə yə bwo fwámé njígúla í ηgá zhu wə Cwámba yí.

A málwaa nə omása

⁵ Yé málwaa, ságá omása bún bâ wa shí məgwág; məgwág mɔɔŋg má dúg bə nə gwɔ́ɔgá nə məjigəwa, nə lám ηgwúd, váál mágwág í jálá nə *Kríst yí. ⁶ Í kú ntâg du bə nji bwá má fwo fála bî, nda sá má cí né bí ηgə sɔ́ ná buud ɔ́ bwá gwágúg bí nywa. Dugá sá mágwág mâ né bi búsa málwaa má Kríst, bi ηgə lɛɛl sá sâ Zembî mə jí yí. ⁷ Séyúgá nə bwo váál í ηgə wú lám dí cwú yí, nda sá má cí né bí ηgə sêy nə Cwámba, kú bə búúd. ⁸ Ngaá bi mə mpú né tɔɔ lwaá tɔɔ muud cúgé lwaá yé, muud yêsh mə sá jɔ́jɔ́ sóólúgú yé, mə bá ηwa myána wə Cwámba? ⁹ Bi bāŋ omása ntâg íí, cugəgá nə málwaa mún váál ηgwúd dɔɔŋg. Yɔwəgá cwambulə. Ngaá bi mə mpú né nə málwaa mún nə bí, Mása wún á bínóŋ bēsh ji gwów jɔŋud, nyə ádé ntâg baam nə ηgwól múúd ntɔ́ ηgwól?

Lúmbúli mə mbúgula

* **5:16** Ciyá Pwól nyə á balan nə ndí na ni, bóól bwá ci gwo ná: «Mpugá balan nə məfwála má cug». **5:17** 1.17; Rom 12.2 **5:18** Mik 23.31-35; Rom 13.13 † **5:18** Na ηgə cɛɛl ci né «bi shwágúg nə Nkékéké Shíshim» nda búúd bwá dú shwág nə məlwəg ná. **5:19** Sôm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15 **5:21** Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17 **5:21** 1Pr 5.5 **5:22** Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1 **5:22** 1Kr 14.34-35 **5:23** 1.22; 1Kr 11.3 **5:25** 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7 **5:25** 3.19 **5:26** gusa dwə nə məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 **5:27** 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22 **5:30** 1.23; 1Kr 12.27 **5:31** Mət 2.24 **5:32** Mbá 19.7 **6:1** Kol 3.20 **6:2** Mbá 5.16 **6:4** Kol 3.21 **6:5** Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21 **6:6** 1Kr 7.22 **6:8** 2Kr 5.10; Kol 3.24-25 **6:9** Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1 **6:10** Yuá 15.5; 1Kr 16.13 **6:11** 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17 **6:11** Zhk 4.7

10 Ciyá má zó jóna ci bí yí jí ná, ηwagá yáág-yáág ηkúl mæ Cwám̄ba, í lúlushig bí nyédí kwon̄ dî. 11 Nwagá mækwoꝛ mæ dóómb mēsh Zembî mæ yó búúd má, bi bág næ ηkul mæ dæ tál kuú ja Njwû mæjamb má dæ zó næ zhwog mækəŋ mé zə dæ cæel nyúg bí yí. 12 Buud dí sé ηgá lúmbuli næ ndí wá. Sé ηgə lúmbuli næ isâ yá mæyídúgú í ηgá wá buud mǎnyámád yí, næ isâ byēsh í ηgá lwó buud mp̄əl yí, næ byəŋg í ηgá bə næ miŋkwóŋ wa shí á mæyídúgú yí, næ mæjamb mǎsə gwów jon̄ dí má. 13 Gwé wé mé cí ná, ηwagá mækwoꝛ mæ dóómb mēsh Zembî mæ yó búúd má, dæ ji næ ndî, bi bág bə kú fúfug ja mǎfwála mǎ bá ηkaŋgula bí yí, bí lúmbuli næ ndeé ntə, bi tál nǎ shîm. 14 Bi ɔ yím mǎnyúul! Bi ó dæ cugə nji óbúbáléd, óbúbálé bwé bág bí tâŋ nda kandá ízimbi. Bí dæ nǎmǎ cugə ótútəlí dî, ótútəlí bwé bág bí nda wáma íŋkwánz bwé dæ búdal bəd næ ndí yí. 15 Ságá nǎ mǎkuú mǎn mǎ dúg bə kwéeshá kálə bwiŋg Jəjə Lâŋ í dǎ wá búúd mətala mílámád yí. 16 Na ísâ íni byēsh dí, bí ka nǎmǎ dæ bii búgá nda buná, gwé wé í é dæ jímə ílá í kuda Múúd Lúmbúli nyó é dæ wusə bí yí. 17 Ságá nǎ cug á kandugə kandugə í bág bí nda tûm íŋkwánz zimbi mǎ dæ búdal lúú næ ndí yí; bí ηwa Milású mí Zembî, kafwele mæ Nkəŋkə Shíshim ó ni. 18 Nkəŋkə Shíshim dúg yə bí mǎváál mǎ mǎjəgula mēsh tɔɔ bí təl jáyé cé tɔɔ jáyé, bí dæ jəgula næ Zembî, dæ téég nyə mǎbwə. Bi ɔ yáág nǎ bi dúg sá sóólúgú wəŋg kú bwelə káád. Bi ó dæ wá búúd ó Zembî bēsh bídí mǎjəgulad. 19 Bí dæ nǎmǎ wá mæ shú nǎ Zembî wág mæ Kéel dé mpu dí, mæ dúg jaaw búúd *ndím̄ba á Jəjə Lâŋ nǎ kpwoɔ kpwoɔ, 20 wám lwámá Zembî nyə á yə mæ wé Jəjə Lâŋ, tɛem bə nǎ í mǎ kənd mæ mímbwug dî. Dugá wá mæ mǎjəgula dí nǎ mæ dúg bwiŋg Jəjə Lâŋ wəŋg nǎ kpwoɔ kpwoɔ váál í jéla yí.

Məbádá

21 Shú nǎ bi mpúg cé mǎ təl yí næ sâ mǎ ηgá sá yí, mwááŋg Tishík mǎ búl cæel yé, sóol mǎsáal mæ Cwám̄ba, sóol mǎsáal abúgúlág ηgə zə, nyə é zə bá jaaw bî. 22 Mə wé mǎ nti nyə nǎ a zəg jaaw bí nda mǎ jísá nǎ, a zə wá bí ηkul mǎnyúúlád.

23 Zembî Sóóŋgú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst bwé ó sá nǎ bí bwááŋg bēsh bi cúgəg nǎ shee, bwé ó sá nǎmǎ nǎ bi cúgəg cæelíd nǎ búgád. 24 Buud bēsh bwé ηgá cæel Cwám̄ba Yésus-Kríst nǎ váál cæelí í cúgə nǎ ηkul shîn wá, Zembî ké sá bwo mpaam!

6:12 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9 6:13 Rom 13.12 6:14 Iza 11.5 6:15 Iza 52.7; Rom 10.15 6:17 Iza 40.2; Heb 4.12
6:18 3.14; Luk 18.1; Mis 4.29; Rom 15.30; Kol 4.2-4 6:20 3.2; 2Kr 5.20; Kol 4.4 6:21 Tishík: Mis 20.4; Kol 4.7-8;
2Tm 4.12; Tit 3.12 6:23 bi cúgəg nǎ shee ... bi cúgəg cæelíd: 2Kr 13.11 6:24 Gal 6.18; 1Pr 1.8

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Filipî yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipî yí

Pwôl nyə á fwɔ Dɔ mə Yésus á Filipî ja nyə á ngə sá njəənd míswəənyé ábɛé yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga búbaalé mímbú mə cɔ, a njúl mímbwug dî (1.13). Nyə á cilə ná a yé ókrísten wâ Filipî akíba, a wá bwo nkul mílamúd nəcé á bul cɛel bwo.

Shug lə lósú á kálaad éga wə Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isâ byêsh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembî ka bân nyə gwów ntɔ isâ byêsh nə buud bêsh.

Pwôl nyə á ka təl njígúlá mənkwə zəngbá:

- (1) Cug mə mbúgula í jəlá nə bɛɛla jé mə Yésus (2.5-11).
- (2) Krísten mə jəlá nə faan mənkenya (2.14-15).
- (3) Muud mə mpu Yésus yé mə dɛ dúg bíl isâ byêsh nyéé nə nyéé (3.7-8).
- (4) Yíl lám cug á yágúd, nádawo kə shwóg (3.13-14).
- (5) Dugá bə məshusug məshusug (4.4).
- (6) Kú nə yágúwó, dɛ yida lésha nə Zembî (4.6).
- (7) Dɛ faas mítédúgá mí lám (4.8).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, sá Timoté məlwáá mə *Kríst Yésus sá wə mə cílá kálaad éga. Sá ngə cilə bí bêsh buud ó Filipî bí básá búúd ó Zembî kwon mə Kríst Yésus dí wá. Sá ngə cilə binón otówe ɔ shwóg bân nə *ojaákwon bân. ² Sósngú wúsú Zembî bə Cwámba Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námə ná bi ngəg nə cugə ná shɛɛ.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Mə dɛ yə Zembî waamá akíba ja jêsh mə dú téduga bí yí. ⁴ Ja jêsh mə dɛ jəgula nə Zembî shú bi bêsh yí, mə dɛ jəgula nə məshusug. ⁵ Mə dɛ jəgula nə məshusug ntó

nəcé, té wúlə jwôw ashúshwóógá zə wós muús íí, bi ngə fula nə mə shú bwiingúla Jɔjɔ Kéel. ⁶ Mə ngə mpu búbalé ná Zembî muud nyə á mə tééd bí jɔ sósúgá wəəng yé nyə é kə nə wə shwóg ná ndéé kə bá casulə jwôw mə Kríst Yésus*. ⁷ Mə jəlá nə bə nə mbií tédúgá wəəng shú dánúd nəcé bi búsa mə nkí jág nywa lámúd. Bi búsa mə nkí jág nywa lámúd nəcé bi ngə nywa dán kəw lú byám íbwádán Zembî nyə a mə bwádan nə mə yí, nywa kəw mímbwug myám dɛ, nywa kəw shwəɔlálə Jɔjɔ Kéel dɛ, ngələ lwó ná a jɪ tətəlí. ⁸ Zembî jɪ wúshined waamá ná yéesh mə ngə gwág bi bêsh yí jísə yéesh jɪ Kríst Yésus lámúd yí. ⁹ Məjəgula mə ngə jəgula nə Zembî shú dán dí mə məsə ná cɛelí jɪn í ngəg nə kwíduli kúdúlig, ngə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə isâ. ¹⁰ Í bəg ntó shú ná bi dúg mpu isâ í búl bə nə mfíí isâ í ányunywaá dí yí. Ntó bi músə bá bə nə mítédúgá ná sán, kú nə sá á jumág jwôw mə Kríst. ¹¹ Jwôw dəəngá bi bəg bə nji nə mpumá† á tətəlí Yésus-Kríst nyə é ngə sá ná bi wúmég shú ná buud bwé yəg Zembî məshwúmb yí.

Pwôl tɛem bə mímbwug dɛ, a jɪ nə məshusug

¹² Bwaəng, mə jɪ ná bi mpúg ná isâ byêsh í mə bə nə mə yí í ngə yida sá ná Jɔjɔ Kéel ngəg nə kə shwóg ngə mpu bwiingya. ¹³ Gwə wə í mú ná, tɔ ozimbɪ bwé ngə baagula lun mə ngwámuna wá bêsh, tɔ kúkúl jêsh íí, í mə mpúy ná mə jɪ mímbwug dí nəcé *Kríst. ¹⁴ Bósúgá ncúlyá bwáəng sənón ngə bɛ Cwámba wá, bələ mə mə zə bə mímbwug dí ga í mə sá ná bwé yidag mpu shwu mányúul nə Cwámba, bwé mú ngə bəle cúndə kéel dé kú nə ifwaas.

¹⁵ Bósól bəng bwé ngə cúndə Kríst nə lám íwímbúg, ngə fendya nə mə; bósúgá bá bwé ngə cúndə nə jɔ lám. ¹⁶ Búga báá bwé ngə sá nə cɛelí, bwé ngə mpu ná nkí mə jɪ wa, jísə shú ná mə shwəɔlag Jɔjɔ Kéel. ¹⁷ Bósúgá bəng, ja bwé ngə cúndə Kríst yí, bwé əngé nə cúndə nə jɔ lám, bwé ngə sá nji ngələ fendya nə mə. Bwé tédúgá ná fendyalə nə mə í é sá ná mímbwug myám mí búlug cey mə lámúd.

1:1 Timoté: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19 **1:3** Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3 **1:6** 2.13 jwôw mə *Kríst Yésus: 1.10
 * **1:6** Jwôw mə Kríst: Dúsə jwôw á bá zə sámb búúd ɔ shí ga mílósú yí. **1:7** 2Kr 7.3; Ifz 3.1 **1:8** 1Kr 16.24; 2Kr 5.14
1:9 Kol 1.9-10 **1:10** Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwôw mə Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16 **1:11** Yuá 15.8; Zhk 3.17 † **1:11** mpumá: Mpumá ga wə mílósúgá. **1:12** Ifz 3.1; 2Tm 2.9 **1:15** 2Kr 2.17

18 Ká jí í ntágúlá cínɔŋg yí? Kú nà sâ! Tɔɔ bwá sêy nà bów-bów yuug, tɔɔ bwá sá fwámé sâ, mímbíí myêsh dí Kríst wá bwá ngó bwiing yé. Sá jɔɔŋg jísə mə sá məshusug, mə é də námə bə nji məshusug nə məshusug. 19 Mɛc mə mpú ná, nə məjəgula bí ngó jəgula shú dām má, nə shúgálálə Shíshim mə Yésus-Kríst ngó shúgal mə yí í bá sá ná micúnj myâm mí shúgúlág mə tɔɔm. 20 Mə abúlé bwele bə nə məsáám nə mbií mə ngó bwánd sá mə ngó *búgula yí. Nji mə mpú kú nə məshwán nə tɔɔ jáyé ja, tɔɔ kíkídíga, tɔɔ mə cugə, tɔɔ mə yá, Kríst nyə é nwa gúmá mádí nyúúlád. 21 Nəcé, cug jám jêsh jísə nji shú mə Kríst; mə ká ntág yə, shwiy bə mə nə mfií. 22 Nji, nda jí ná, mə cugələ wa shí mishwun, mə e sá ísý í mfií ná, mə akáyé ná mpu sá mə féeshúg yí.

23 Mə mú ngə zhízhigə mpədúgá iyéesh íbá: mə jí nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Kríst kág cugə kúl ngwúd; jáŋ ɔ jí mə sá mə búl cɛel yí. 24 Nji mə dúg ná í bul bə mə nə mfií ná mə ngóg ná cugə wa shí mishwun shú dúnád. 25 Nəcé ntó, mə ngə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é jí kúl ngwúd sánɔŋ bí bêsh shú ná mə kwííndúg bí, bí búgubanugí, bí bə nə məshusug búgád. 26 Ntó, ja mə é nyíngə zə bídí yí, zələ wám í mú sá ná bí bág nə milúu ná sáj kwonj mə Yésus-Kríst dí.

Bi mə jalá nə wá nkúl gwánád

27 Sá ngwúd jí ná, bí mə jalá nə cugə mísh mə búúd dí, mbií cug í mpíyá nə Jɔjɔ Kéel mə *Kríst yí. Nəcé, tɔɔ nə mə zə dúg bí, tɔɔ mə anyíngé zə, mə jíí ná mə dúg gwáduga ná bí ngə yím mənyúul cug á yéesh ngwúd dí, bí ngó gwána gwána á magulələ Jɔjɔ Kéel, bí njúl lám ngwúd. 28 Bí nda bwele bə nə ifwaas nə buud bwá lumbúlí nə bí wá. Inkánj bín í é sá ná bwá mpúg ná búsə zhíí á shwiy dí, bí bāŋ njúl zhíí á cugud; Zembî wá mə sá ntó. 29 Nəcé ibwádán í ngó zhu bí wá Zembî yí bísə ná bí búgúlág Kríst; nji, kú bə nji búgúlálə, jísə námə bí ibwádán ná bí bwámagí nə micúnj shú déd. 30 Bi mə jalá nə nwa dún kow gwána bí á dúg mə ngó gwána

yíid, gwána bí ngó gwág nə mə ngə ná gwána yí.

2

Muud yêsh sálug nyáméfwó shí

1 Nkí cug sɛɛŋgí á bínɔŋ *Kríst í wá bí nkul mílám dí, nkí cɛelí í yə bí inkánj, nkí bí mú ngə cugə sɛɛŋgí nə Shíshim mə Zembî, nkí bí mú nə lám inkúnkwonj ná ngwól gwág ngwól cey lámúd hí, 2 ságá ná məshusug mām mə bág lwándúlá. Í é bə ntó ja bí é ngə cugə mbií ngwúd yí, bí mbíd mbií cɛelí ngwúd, lám ngwúd, bí ngó cugə leedyá. 3 Muud nda sá sá nə yéesh máfendyá, nda sá sá ná a sɔ mísh. Nji, muud yêsh sálug nyáméfwó shí, gúmal bóól búúd ntə mbií á gúmal nyáméfwó yí. 4 Muud nda sɔ nji mənywa mâ nyáméfwó; muud yêsh sɔjɔg ná bóól bwá bág námə nə mənywa. 5 Ngəgá nə cugə mpədúgá nyín nda búúd bwá də cugə kwonj mə Yésus-Kríst dí ná.

Tádúgá Yésus nyə á bə nə ndí yí

6 Yésus nyə á bə mbií ngwúd nə Zembî. Nji, tɛem bə ntó, mfií nyə á bə nə ndí wɔɔŋgá, nyə a shígé nada nə wə ná a bwên nda Zembî. 7 Nji, nyáméfwó nə lám yé, nyə a bíd gúmá nyə á bə nə ndí yí, a yidá zə bə mbií ngwúd nə lwaá, a bə múúd, buud bêsh mpu námə dúg ná a jí muud. 8 Nyə á səl nyáméfwó shí, sá mágwág ná ndɛé magulə shwiy, shwiy yələ kwolós dí ntág. 9 Gwə námə wá Zembî nyə a bān nyə gwôw nə ndí yí, a yə nyə jínə í ntó mínə mêsh yí. 10 Nyə á yə nyə dwo shú ná isá byêsh, tɔɔ byɔɔŋg bí jonj dí gwów yí, tɔɔ byɔɔŋg bí wa shí yí, tɔɔ byɔɔŋg bí shí ga dí shí yí, í dúg kúd mábwónj shí ja í gwág jínə mə Yésus yí, 11 buud bêsh bwá maguləg ná Yésus-Kríst jí Cwámaba, bwá lás ntó mímpu dí, yələ Zembî gúmá.

1:19 Rom 15.30 1:21 Gal 2.20; Kol 3.3-4 1:23 2Kr 5.8-9 1:27 Kol 1.10; 1Te 2.12 1:30 Mís 16.19-40; Flp 1.13 2:2 Yuá 13.34; 1Kr 1.10-11; Gal 6.10; Ifz 5.2; 1Yn 4.12 2:3 Rom 12.10; Gal 5.26 2:4 1Kr 10.24 2:5 Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5 2:6 Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3 2:7 Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17 2:8 Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2 2:9 Mís 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4 2:10 Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbá 5.13

Bi má jalá nà faan máŋkenya

12 Bwááŋg má búl cœel wá, nda jí ntó ná, bi má ða bwey bæ nà mágwág. Í ajíyé ná mágwág mœœŋg má ðúg bæ nji ja má jí nûŋ bídí yí. Í jii ná bí búlúg bæ nà mágwág ja má cúgé nûŋ bídí ga. Ságá ná cugúlœ Zembî má cug bí yí í nyínug bídí ícug ðí; ságá ntó nà gwóŋgá nà mæjigüwa. 13 Næcé Zembî wá ŋgá sá ná bi bág nà fwámé iyéesh, bí sá mísóólúgú á gwág nywa myá.

14 Ságá sóólúgú wêsh kú cwaduga, kú sêŋusa makêl, 15 shú ná bí bág kú nà sá á jumág, kú nà cúcwán lú mábwam. Bi má jêlá nà bæ bwân ó Zembî, kú nà sá á jumág na kala búúd á lílŋgí bíńónŋ ŋgœ cugœ nîíd, bi ŋgœ faan mpédúgá nyánúéd nda imœœs í wá mæŋkenya shí gaád yí; 16 næcé bí ŋgœ kala bwo kéel á cug kuú njœœnd wánúéd. Sá jœœŋg í bá sá ná mæ bág bæ lúu ná sán jwôw má *Krîst, næcé í bá mpûy ná mæ a shígé ŋgœ wáduga nà micúŋ nà mindœœlú ntó ŋguas.

17 Séyúlœ bí ŋgœ sêy nà búgá yí í má bwey bæ bí *mætúnuga. Í ká bæ ná mæ yág, shwiy ðâm zœ casulœ mætúnuga mán mœœŋgú, mæ bæ nà mæshusug, mæ kala bí bêsh mæshusug mœœŋgú. 18 Mbií ŋgwúd wœœŋgú námá, í ji ná bí bág nà mæshusug, bí kala mæ mæshusug mœœŋgú.

Pwôl má kænd Ipaŋurodit Filipí

19 Mæ ŋgœ bwánd nà búgá ná Cwám̄ba Yésus nyœ e sá ná mæ léélug nti bí Timotê shú ná nyúúl bâg námá zœ lal mæ ja á bá nyiŋgœ nûŋ zœ jaaw mæ mæcwama mán yí. 20 Kú nà ŋgwól múúd má jí nà ndí wa ná sá sá ŋgœ bæ nà mœœy mæ lâm mbií ŋgwúd, ná ndéé a ji nà ŋkul mpu wá lúú isâ í ðúgyá nà bí dí yé. 21 Bêsh bwé mú ŋgœ wá milúu nji isâ í ðúgyá nà bwáméfwó yííd, kú bæ byœœŋg í ðúgyá nà Yésus-Krîst yí. 22 Biméfwó bi mæ mpú ná Timotê nyœ a shí lwó bí sá á jísé yí. Námá nda mwân má ða nada nà sóœŋgú ná, ntó wé nyœ á má nada nà mæ, sá sá ŋgá bwiiŋg Jœœjœ Kéel yé. 23 Nyœ wé má ŋgá téðuga ná mæ é nti ja má é wám̄bulœ nda má é shúgula ná yé.

24 Cwám̄ba má lwó mæ búbálé ná mæméfwó mæ é léelá zœ nûŋ. 25 Nji mæ ámœ kwey ná í bul jœla ná mæ ntúg bí *mínyœŋê waamá Ipaŋurodit bí á nti ná a zœg ða kwíínd mæ ja má jí kwííndyá yé. Nyœ a má zœ wá nyúul, kwiid mæ nà iséy, zœ bæ mæ muud gwoœŋg lúmbúlíd. 26 Má nti nyœ næcé a ŋgœ bul bæ nà yéesh ná a ðúg bí. Nyœ a shígé ŋgœ bæ ná shœœ nda nyœ á mpu ná bi a má gwáduga bwœs dé ná. 27 Jí mpu bæ ná nyœ á bwœs. Nyœ a lúg kúná-kúnœ ná á yœ. Ká Zembî nyœ a bwíŋg nyœ ná ŋkwœŋú. Kú námá bæ nji nyœ, Zembî nyœ a bwíŋg námá mæ ná ŋkwœŋú ná mæ á bá bæ, móól máœœy mæ lâm káda móól. 28 Mæ má ka léelá nti nyœ shú ná bi gwágúg mæshusug nà nyiŋgœlœ ðúg nyœ, byâm ímpimbœ í mú námá bóœg. 29 Bi œ lág nyœ tâŋ muud mæ Cwám̄ba, nà zhwoŋ mæshusug. Ðugá ŋwa mbií búúd dé nà mæjilœ, 30 næcé nyœ a má nywá zœ yœ næcé iséy í *Krîst. A zœlœ ná a zœ wá mbwé wán í á ŋgœ fúfœ mæ mádí íséyúéd yí, a má nywá zœ bwœma nà shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wá yœlœ Krîst lâm

1 Bwaœŋg, mæ shúgúlá ci nà bí ná, ðugá bæ nà mæshusug tâŋ buud œ Cwám̄ba. Mæ akáádé ŋgœlœ báásulœ bí isâ impwúd. Mæ báásúlœ bí byo ntó shú ná bi sásúlœg isâ í abúbôw. 2 Bi œ káálúgá nà bów-bôw ósœl œ mäsáal, mbeé ómpyê bœœŋg, bi œ káálúgá nà bwo, wán ábiwáág* bwé á síya yé cugé nà mfíí. 3 Shé bâŋ wé búésá nà fwámé ábiwáág, shé buud shé ŋgœ yœ Zembî gúmá nà zhií á Shíshim yé wá, shé buud shé búésá milúu ná sán nà bálœ kwœŋ má Yésus-Krîst ðí wá, shé buud shé anŋê nà ŋwa gúmá mísóólúgú mí cug múúd dí wá.

4 Í njúl ná nda mæ, mæ ji nà mæzhií ná mæ jee ŋkêny nyúúl nà mísóólúgú mí cug múúd. Nkí muud ji nà ŋkul ŋwa gúmá næcé mísóólúgú, mæ wé jí ná mæ búlúg ŋwa gúmá jœœŋg. 5 Næcé bwé á sá mæ ábiwáág jwôw lú mwœœmb mpúsœ byélé ðâm; mæ ji mwân *Izœrœyêl byélúœ bæœnd má Bœŋzhamê dí,

2:13 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 2:15 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 2:17 Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16 2:18 3.1; 4.4 2:19 1.1 2:20 Mis 16.2 2:21 2Tm 4.10 2:25 4.18 2:29 1Kr 16.16, 18 3:1 2.18 3:2 2Kr 11.13 * 3:2 Ábiwáág nyœ á ða bæ yuug lwólœ ná muud jisœ mbyágá má Abœrahám, ntó ji ná a ji muud á kú mæ Zembî. 3:3 Rom 2.28-29 3:4 2Kr 11.18, 21 3:5 Luk 1.59; Rom 11.1 3:6 Mis 8.3; 22.4; 26.9-11

mbyágá heburâ. Kóómb bέέlέ mácεε, mæ á bε *Farizyên. ⁶ Shú wálε lúú mísœœn *Oyúden dí, mæ á dε lwó Dɔ́ lú óbúgula ɔ́ Yésus cúwálí. Kóómb cugálε títálí nda mácεε mǎ jí ná, mæ á bε kú ná kúl búsé ná ηkul jum mæ yí. ⁷ Mǎfúlú mǎ á dε bε mæ isâ í mfíí mǎni, mæ mú ηgε dúg mwo múús kú ná mfíí nǎcé mæ músæ muud mǎ *Kríst. ⁸ Mpúlε mǎ mǎ mpu Cwám̄ba waamǎ Kríst Yésus yí, ja mǎ dúg mfíí á cínœηg yí, mæ mǎ kwey ná bíl isâ byêsh bísæ zhizhe. Nǎcé Kríst í, mæ a mǎ myaas isâ byêsh, mæ dúg byo shíd mǎwúde shú ná mæ bǎg ná nyæ cug jǎm jêsh dí, ⁹ mæ bǎg muud yé ncindí ná ncindí; ja jœœηgǎ mæ jee tǎw Zembî míshád, kú bε nǎcé títálí waamǎ ná mæ ηgε bε mácεε, í yidá bε nǎcé títálí mǎ Zembî; a mǎ kalá mæ nyæ nǎcé mæ ηgε *búgula Kríst. ¹⁰ Mæ mǎ dúg isâ byêsh shíd mǎwúde ntó nǎcé mæ ηgε jǎi nji ná mæ mpúg Kríst, mæ bε ná ηkul í á sá ná a gwúmúg yí, mæ ηwa dǎm kœw á micúη myé, mæ dúg mǎmǎfwó nda mbimbæ nǎcé shwiy dé, ¹¹ shú ná tœ wáyé mbií tœ wáyé, mæ bǎg gwúm nda nyæ.

Pwól jisæ yuug shú óbúgula

¹² Ntó cugé ná mæ mǎ kumæ mǎshíné, ηkí ná mæ bii sǎ jêsh. Mbô! Mæ ηgε ná wá ηkul ná mæ bílg dáás ná mbwê wǎm nǎcé *Kríst Yésus mǎ bii mæ ná mbwê yé. ¹³ Bwaœηg, mǎmǎfwó mæ œηgê ná ci ná mæ mǎ bwey bii dáás. Mbô! Nji, tédúgá wǎm wí nji ηgwúd; nji náœœ, mæ mǎ yíl lâm cug mǎ á fwo dε cugε yíid. Mæ ka ηgε nádœwo ná mæ ká nji shwóg. ¹⁴ Mæ ηgε wá ηkul nyâm nyêsh ná mæ cásulœg ηjœœnd, mæ bii dáás Zembî ηgε jǎw sá ná sá kǎg ηwa núη gwów kwœη mǎ Yésus-Kríst dí yí. ¹⁵ Shé bêsh buud shé mú œηkwanz ɔ́ búúde cug sœœηgí á sǎnœη Yésus dí wá, shé bǎg ná tédúgá ηgwúd wœœηg. Nkí bi mæ bε ná tédúgá íshús gúl súsúsá di íí, Zembî nyæ é fœœn bí mœηkenya cínœηg. ¹⁶ Sá ηgwúdu, nda shé mǎ bwey bε ntúga éga, shé kyéyugá kuú ηjœœnd ηgwúd. ¹⁷ Bwaœηg, yagulagá mæ. Mpugá dε dúg buud bwé ηgε cugε mbií cug bí á dúg sá ηgε cugε yí. ¹⁸ Mpugá ná ncúlyá buud kuú

ηjœœnd wǎη í ηgε lwó ná bwé ηgε lúmbuli ná sá Kríst nyæ á zæ sá ja nyæ á zæ yæ kwolós dí yí. Mæ a shí bwey dε jaaw bí gwo, mǎ nyiηgε jaaw bí gwo jaá gaád ná mæzhwíle míshád. ¹⁹ Zembî mæ bá jœœgulε bwo, nǎcé bǎη, iyéesh byǎη wé bísæ bwo wǎη Zembî, bwé yidá dε mamœda ná sá í jǎlá ná sá bwo shwœn yí, milâm myǎη mí ká nji isâ í shíd. ²⁰ Shé bǎη nyíshé mpwǎg nyísæ gwœw, wú shé ηgε bwánd ná Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst mæ bá zhu, zæ cug shé wá. ²¹ Nyæ wé mæ bá zæ cénd shé mǎnyúúde mǎ mǎntágula shé búsé ná ndí mága, sá ná mǎ ηkénœwag nda nyúúde nyé; a bá sá sá ntó nǎcé a ji ná mpífá í dε ná a wág isâ byêsh nyádí mǎnyámád yí.

4

¹ Gwó wé mǎ cí ná bí ná, yé bwáœηg mǎ búl œœl wá, bwáœηg mǎ ηgε gwág yéesh wá, yíímúgá mǎnyúúde sá jêsh í dúgyá ná Cwám̄ba yíid. Bwaœηg mǎ búl œœl wá, bí wé ηgε wá mæ mǎshusug lámúde, bi wé ηgε sá ná bwé ságúsœg iséy byâm.

Krísten mǎ jǎlá ná cugε lâm ná salá

² Mæ ηgε yáag ná Ivodí mæ yáag ná Sœtish ná bwé dúg bε cún ηgwúde tǎη buud ɔ́ Cwám̄ba. ³ Wœœ ntǎg íí, fwámé shwé waamǎ shwé ηgε sœy séy ηgwúde yé, mæ ηgε ci ná wo ná wo kwíndúg bwo. Nœgá wo mpú ná sǎnœη bwo, ná Kulœman η ná bóól búúde ɔ́ gwœœηg, sá á gwána shú Jœœη Kéel. Buud bœœηgú míné mǎη mǎsæ cilyá kálaad á cug dí. ⁴ Dúgá bε ná mǎshusug ja jêsh tǎη buud ɔ́ Cwám̄ba. Mæ nyiηgε ci gúl ja ná: dúgá bε ná mǎshusug. ⁵ Fúlú nyín á ná shœœ í dúg nyín, muud yêsh dúg. Cwám̄ba wál bá zæ. ⁶ Bi nda yágœwo tœ sǎ. Nji, dúgá lwó Zembî iyéesh bín, tœ bí tǎl jáyé cé tœ jáyé, bí dε jœœgula ná nyæ, dε téeg nyæ mǎbwé, bi dúgá yæ nyæ akíba. ⁷ Ja jœœηgǎ, Zembî nyæ e sá ná bi bǎg ná shœœ; sóólúgú wœœηgú, í ηgε ntœ ikǎη byêsh yí, í é sá ná milâm mín ná mitédúgá mín mí nádag wé *Kríst Yésus. ⁸ Bwaœηg, mǎ nyiηgε shúgula ci ná bí ná, kœndúgá milâm sǎ jêsh jí búbálé yíid,

3:7 Mat 13.44, 46 **3:9** Rom 1.17 **3:10** Rom 6.8-11 mæ ηwa dǎm kœw á micúη myé: 2Kr 4.10-11 a gwúmúg: Mis 4.2; Rom 5.1-7 **3:12** 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1 **3:14** 1Kr 9.24-25 **3:16** Gal 6.15-16 **3:17** 1Kr 4.16; 1Pr 5.3
3:18 1Kr 1.23; Gal 6.12 **3:19** Rom 16.18 **3:20** Ifz 2.6; Heb 13.14 **3:21** Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4
4:1 1Te 2.19-20 **4:3** Mis 3.5 **4:4** 2.18 **4:5** 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2
4:6 Sôm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7 **4:7** Yuá 14.27; Kol 3.15 **4:8** Rom 12.17-18 **4:9** 3.17; 1Kr 13.11

í jálá nə gúmá, jí tútəlí, í cúgé fulá nə məbôw, jí ná buud magulə yí, jí ηkí nywa bwiingúlə, í njúl sâ á jə fúlú, sâ á ságúsóg yí. ⁹ Sâ jêsh bí á jíg mádí yí, bí á lóg nə mə yí, bí á gwág mə cî yí, bí dúg mə sá yí, ságá gwo. Né ndeé, Zembî á mpwogé nyə é bá ji nə bî.

Pwôl ji nə məshusug nə cé jêsh á tál yí

¹⁰ Mə mə bul bə nə məshusug cug mə ηgə cugə nə Cwám̄ba yíid nəcə məcɛy bí ηgə gwág mə má mə mə ka tɛɛm nyiŋgə nyîn. Mə mpú ná bí á dɛ bwey bə nə məcɛy nə mə, nji bí a shígé dɛ bə nə fwála mə lwóyá məcɛy mɔŋg.

¹¹ Mə alásé ntúga nəcə mə bálə máfúfəd. Mbô! Mə a jíg cug dúlə bə nə məshusug nə mbií cé jêsh mə tál yí. ¹² Mə mpú dɛ cugə mántágulə dí, mə mpú námə dɛ cugə məbugəbaanud. Ja jêsh, tɔ kúl jêsh íí, mə a mə jíg cugələ nə jíí, mə jíg cugələ nə zha; mə mpú dɛ cugə tɔmud, mə mpú námə dɛ cugə máfúfəd. ¹³ Mə ji nə ηkul jísow mbií cug wêsh nəcə mə ji nə muud ηgə ləlushi* mə yé. ¹⁴ Nji tɛɛm bə ntó, bí a mə mpu sá ná ηwaálə kəw *íncwaw í ntug byâm dí.

¹⁵ Bí buud ó Filipí, bí mə mpú ná ja ísɛy í Jəjə Kéel í á ηgə bwelɛ téeɛd yí, ja mə á wú Masedwân yí, kú nə dúl *Də lú óbúgula ó Yésus í á wá lâm ná í dɛ yéya ísâ nə mə; nji bí námə wə bí á sá ntó. ¹⁶ Gwə wə í á bə nə mə njúl ná Tesaloníka, bí á nti mə mikwíindyá cə ja ηgwúd.

¹⁷ Mə anɣê nə lás ntúga ná mə ηgə sɔ ná buud bwə yəg mə isâ. Mə ηgə yida sɔ ná Zembî kwádúlag bí mpumə ísɛy bí ηgə sá yíid. ¹⁸ Mə a mə shîn bə nə isâ byêsh í jəla yí, ntə námə bímbí í jəla yí. Məcwúm bí á nti mə nə Ipafərodít má mə á mpu nyiŋgə zə lwándulə mə ná cwóó. Məcwúm mɔŋg məsə mə nda bí á nti mə labínda á nywa məcud, məsə jəjə mətúnuga Zembî ηgə magulə a ηgə gwág nywa má. ¹⁹ Zembî waamə nyə é lwándulə bí nə isâ byêsh bí é jii yí, nda zhwoɣ tɔm yé wúsə kwonə mə Yésus-Kríst dí ná. ²⁰ Zembî sóŋgú wúsú ηwág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Məbádá

²¹ Bí ɔ bádá mə muud yêsh jí múúd mə Zembî kwonə mə *Kríst dí yé. Omínyonə bâm

sánŋə búsə wa wá bwə ηgə bádə bî. ²² Buud ó Zembî bêsh bwə ηgə bádə bî, bul bə ná ndeé bɔŋg wá njów mə *Káázɛl. ²³ Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Kríst í jíg mítédúgá mínád.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Kolósia yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bóól búúd bwé á zə shüig okristen wâ Kolósia nə bów-bôw mínjígúlá. Bwé á ngə jígúli ná, shú nə muud mpúg Zembî, a dúg cug íí, á jəlá nə yə mən̄kul mə míshíshim gúmá, a bə íjâm nə ijag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíl íci í ídâw nə mən̄gul... Nji Pwôl mə gwág ntó yí, a mə cilə bwo kálaad éga, lwó bwo nə cug Zembî mə yə búúd kwon̄ mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezîm wé bwé á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sâ í dúgyá nə Krîst yí, nə a ji muud Zembî nyə á nti nə a zég cug búúd yé. A ji nə mpífá í ntə mámpífə mə dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcé nyédí wé ñkul mə Zembî í á də wú, í ka ngə té isâ byêsh yə gwôw nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd báda okristen wâ Kolósia, a mú jəgula nə Zembî shú dán (1.3-14). A mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Krîst məzhwámá (1.1–2.5), nə a ji Cwám̄ba, a jwú nə shí ndon nyêsh, a jwú nə Dɔ (1.15-20). Mpúsə susa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Dɔ yí (1.24–2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə mæcwûñ mâ váál mbúgula mə jəlá nə cugə nə buud tééd nyédí njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1–4.6). Í ka kə shîn nə məbáda.

Məbáda

¹ Mə Pwôl muud Zembî nyə a féesh nə mə bég *muud lwámá mə Yésus-Krîst yé, nə mə, nə *mínyon̄h wúsú Timoté, sá wé mə cílá kálaad éga. ² Sá mə cilə bí min̄kəñkə mí ómínyon̄h búsu búse Kolósia wá, omínyon̄h ó abúgúlag nəcé shé bələ búúd ɔ *Krîst. Són̄gú wúsú Zembî sáág bí mpaam, kə sá námə nə bí cugəg nə shee.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Sá ngə yə Zembî akíba ja jêsh sá ngə jəgula nə nyə shú dán yí, nyə Són̄gú mə Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst; ⁴ nəcé sá mə gwág nə bí ngə *búgula *Krîst Yésus íí, bí ngə námə cəel obúgula bēsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgə ná Zembî mə bá yə bí isâ í anyunywaá byêsh nyə á mə bwúg bî gwów yí. Bî a mpu nə bí mə jəlá nə bwánd nə búgə ja milésú myâ obúbálé, Jɔjɔ Kéel nyə á bwele wóos bídí yí. ⁶ Ja Jɔjɔ Lân̄ wəon̄g í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmə námə nda í ngə wúmə kúl jêsh ná. Í á tééd wúmələ námə jwów bwé á bwele jaaw bí mpaam mə Zembî yí. Jwów dəon̄gú, bí a wám̄bələ nə mpaam nyəon̄g nyíse búbálé. ⁷ Ipafras muud sá mə búl cəel wé nyə a jígúli bí ntó; a ji shwé wúsú sán̄on̄ sá ngə sêy yé. A ji jilá jisú nûñ bídí ngələ sêy nə Krîst shú dán, a ngə sêy mbií á búgúlag. ⁸ Nyə wé nyə á jaaw sá mbií cəelí Shíshim mə Zembî mə yə bí yí.

⁹ Sâ jəon̄g wé í sá ná, tééd jwów bwé á bwiing sá lân̄ wán yí, sá mə də jəgula nə Zembî shú dán ja jêsh ná a yág bí fag nə mpúyá á *shíshim shú nə bí mpúg sâ jêsh á ngə jii yí. ¹⁰ Ntó, bí mú bə nə ñkul mə kyéy kuú njəond í yé Cwám̄ba gúmá yí, bí mú bə nyə ñkí nywa lámúd məzhí mēsh, bí ngə sá jɔjɔ mísóólúgú mimbii myêsh, bí ngə nyin̄gə bul mpu Zembî. ¹¹ Sá ngə námə jəgula nə Zembî ná a lúləshig bí məzhí mēsh nə məma ñkúl nyé ántə min̄ji, shú nə bí bég nə zény kələ shwóg, bí kú lámusa ja bí mə bwámá nə məkugulu yí. ¹² Dugá yə Zembî Són̄gú akíba nə məshusug, nyə muud nyə á mə sá nə bí bég nə ñkul bii dán kəw lá isâ nyə á mə kwəmusa shú búúd bé yí, bwé ngə cugə mən̄kenya mé dí wá.

Yésus-Krîst, amádi á isâ byêsh

¹³ Nyə a tí yíl shé mpəl á məyídúgúd, nteñguli shé Faan mə Mwán yé abábə dí. ¹⁴ Mwán yé wəon̄g wé nyə á balan nə ndí zə tɔ t̄ñ, yíl shé mányámád yé, a juu ntâg shé *misám.

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 **1:3** Ifz 1.16; 1Te 1.2-3 **1:4** Ifz 1.15 **1:5** 1Pr 1.3-4; Ifz 1.13 **1:6** Mis 2.41; Rom 1.13; 1Tm 3.16; **1:7** Ipafras: 4.12; Flm 23 **1:8** 1Kr 8.1 **1:9** Ifz 1.17; Flp 1.9 **1:10** Ifz 4.1; 2.10; Flp 1.27
1:11 Rom 5.2; Ifz 1.18; **1:13** Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12 **1:15** Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb 1.3 * **1:15** Mwân acúmbâ: Ciyá ní í ngə lwó mfíí Yésus jí nə ndí yí, kú bə fwo-byél.

15 Nyə á zə lwó buud sâ Zembî jí yí, Zembî múúd cúgə nə ŋkul dág yé. A jí Mwán acúmbâ má Zembî*, á ntɔ isâ byêsh Zembî nyə a té yí. 16 Nəcə nyádí wə ŋkúl má Zembî í á ŋə wú†, í ka ŋə té isâ byêsh yâ gwôw nə shí yé. Isâ byêsh, nə byɔɔŋg í ŋgə nyîn yí, nə byɔɔŋg í áŋgê nə nyîn yí, tɔ otówe ɔ shwóg wâ mæyídúgá, tɔ byɔɔŋg bísə nə icwám̄ba yí, nə byɔɔŋg í ŋgə wá buud mán̄yám̄ád yí, nə byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mp̄âl yí, nyə wə nyə a té byêsh, nyə a té byo shú dé nyəm̄éfwó. 17 Nyə á d̄u bwey bə, isâ byêsh nda fwo bə; nyə wə ŋgə shúgal isâ byêsh. 18 A jí lúu á *Dɔ, Dɔ í njúl nyə kug nyúul‡. Nyə wə jísə shug lú cug ágúgwáan, a jí muud áshúshwóógú bwelélə gwúm; í á s̄y ntó shú ná a bág shúshwóógú ikóómb byêsh. 19 Zembî nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa ná nyəm̄éfwó jíg wə *Kríst ncindí nə ncindí. 20 Zembî nyə a gwág nám̄ə nywa ná á nyiŋgə sá ŋkwambulə mpédúgá nyə nə isâ byêsh, tɔ byɔɔŋg bí wa shí yí, tɔ byɔɔŋg bí gwów yí. Nyə á ka nti Mwán yé Kríst zə yə kwolós d̄i, shwiy dɔɔŋg d̄i wə Zembî nyə a wá mətəla mpédúgá bânôŋ isâ byêsh yé.

21 Bi bân, bi a shígé d̄u bə nə wón̄gɔ nə Zembî yág, mitádúgá mín nə bów-bôw mísóólúgá mín mí á sá ná bi bág mizhízih̄ŋ myé. 22 Zembî má sá ja gaád ná, shwiy nyúul má Kríst í á yə yí, í sáág ŋkwambulə mpédúgá binóŋ nyə, shú ná a bág kə t̄əl bí nyádí míshád bi njúl min̄kɛŋkɛ, kú nə lág, kú nə sá á jumág. 23 Í bá bə ntó ŋkí bi mə nada nə búgə fwámé nada ná bóó, kú fúfug; ŋkí bi mə bə kú magulə ná gúl sâ í zég t̄əl bwándúle bí ŋgə bwánd sâ bí á gwág Jɔjɔ Lân d̄i yí. Jɔjɔ Lân wɔɔŋg wə osóal ɔ mäsáal ó Zembî bwə á cúndə shí ga nyêsh yí. Mə Pwôl mə jí ŋgwól sóal mäsáal ŋgə cúndə Jɔjɔ Lân wɔɔŋg yé.

Pwôl nyə á bul wáduga

24 Mə ŋgə gwág məshusug ja má ŋgə jug shú dán ga. Nəcə jugúlə má ŋgə jug mádí

nyúúlád yí, mə ŋgə jusa *incwaw í ntug nyúul má *Kríst í jélá nə bwəma nə ndí yí, nyúul má Kríst nyɔɔŋg wə *Dɔ lú óbúgula. 25 Mə á zə bə sóal mäsáal Dɔ dɔɔŋgúd nə yéle Zembî nyə á yə mə iséy nə mə bwíiŋgug bí Lân yé wêsh ncindí yí, 26 mə bwíiŋgug bí *ndím̄ba nyə á ŋgə baagulə shwoó d̄i ikala í búúd í dágə cɔ, d̄u cɔ, d̄u cɔ yí; nyə a má ka zə wéeshuli byo, lwó min̄kɛŋkɛ mí búúd myé. 27 Nəcə á cɛel ná bwə mpúg bímbí ndím̄ba wɔɔŋgú jí nə milwaná ikúl ishús d̄i yí, yuug jé jɔɔŋg jí nó: Kríst jisə bídí ícugəd; ntó, bi je ŋgə jí nə búgə ná bi mə bá jí nyádí jiya gúmád. 28 Kríst wɔɔŋgú, nyə wə sá bân ŋgə bwiiŋg yé. Sə ŋgə bwiiŋg sə ŋgə sá nə muud yêsh sáág ncê, sə ŋgə lwó muud yêsh sâ í jélá nə s̄y yí. Sə ŋgə sá iséy byɔɔŋgú nə bímbí lú fúg d̄esh sə bí nə ndí yí, nəcə í jii ná sə sáág ná muud yêsh mə bá t̄ow mísh má Zembî d̄i yé fífag búgəd. 29 Shú dɔɔŋg wə má ŋgə líduga nə cúná yí, mə ŋgə cúná cúná jɔɔŋgú nə ŋkul má Kríst í ŋgə nyîn mádí cug d̄i yí.

2

1 Mə ŋgə bul jíi ná bi mpúg ná mə ŋgə cúná məma cúná shú dán, nə shú ókrísten wá Lɔwdisé, nə shú bóólúgá bêsh bwə abwélé dág mə wá. 2 Mə ŋgə cúná shú ná milâm mí sálug bwo shí, ná bwə céélagí, cɛelí jɔɔŋg í sáág ná bwə búlug bə leedyá; mə ŋgə nám̄ə cúná shú ná bwə bíig ibwádán múúd má d̄u bii ja fúg í mú nyə lwándúlá yí, bwə mú mpu ndím̄ba Zembî nyə á ŋgə ná baagulə shwoód yí, ndím̄ba wɔɔŋgú wúsə: Kríst. 3 Njí nyádí wə múúd jí nə ŋkul kwey sá jêsh í dúgyá nə fug nə mpúyá yí.

Pwôl ŋgə kéwuli obúgula

4 Mə ŋgə ci ntúni shú ná muud nda zə nə jɔ mbúlú kaand zə shúig bí. 5 Mpugá ná, tɛem bə nə mə cugé n̄uŋ bídí, *shíshim wâm wí n̄uŋ; mə jí nə məshusug nə ŋgələ dág ná bí ŋgə mpu táag isâ bídí ícug d̄i, búgə bí ŋgə *búgula *Kríst yí í təl nə shím.

1:16 1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † 1:16 Yésus wə nyə á ŋgə wéeshuli ŋkul má Zembî, ŋgə té isâ nə ndí. 1:17 Yuá 1.1; 8.58 1:18 lúu á Dɔ: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mis 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbú 1.5 ‡ 1:18 Námə nda lúu í d̄u yə nyúul cug í dágə lwó nyúul məzhií ná, a ŋgə yə Dɔ dé cug, a ŋgə lwó bwo məzhií. 1:19 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 1:20 Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16 1:21 Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 1:23 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 1:24 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 1:25 Ifz 3.1-3 1:26 2.2; 4.4; Ifz 3.6 1:27 gúmád: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18 1:28 Ifz 4.13 1:29 Ifz 3.20; Flp 4.13 2:2 1.26-27; Ifz 5.2 2:3 Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19 2:4 2.8; Rom 16.18 2:5 1Kr 5.3 2:7 1.23

⁶ Ná ndeé, nda bí á má lág Kríst Yésus ná nyə wá jí Cwámba wún ná, cugəgá cug í lwó ná bí bí buud bé yí. ⁷ Bi é cugə ntó bi má nada nə nyə, bi ngə magulə nji sâ í ngə zhu nyédí yí, bi ngə kyey nə búgə jín nji nda bwé á jíguli bí ná, bi dágə bul lə mánywa bwé sá bí má.

⁸ Bi ó bey ná muud zág nə dúl váál mbeé faasúlə íciyá zə sá ná bi gwágúg nji nə nyə, mbeé máshügá wə mání. Məshügá məəng mə ngə ηwa ηkul íjám nə ijag dî, nə míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myáád*, kú bá wə Kríst. ⁹ Nəcə Zembî nyəméfwo njul nyúul má Kríst dî ncindî nə ncindî. ¹⁰ Kríst wəəng dí wə isâ í ngə zhu bí shú ná bi bág lwándúlá məzhií mēsh yé, nyə muud mə jwú nə isâ yâ məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə byəəng í ngə lwó buud mpəl yí. ¹¹ Bi a síya wún ábiwáág Kríst dí kwonud; mbwə mə múúd dí í á sâ bí nyə. Nyəη nyə á zhu wə Kríst, nyə a yíl ηkul *mísám mí á də bə nə ndí bídí mílám dí yí. ¹² Ntó jí ná duwanúlə bí á duwan yí, binóη Yésus bí á dəw, binóη mú gwúm. Jí ntó nəcé bi a búgula ηkul mə Zembî í á gwúmushi Yésus yí†. ¹³ Ná ndeé, nə iwushí bí á də wush yí, nə bálə bí á bə kú nə ábiwáág yí, í á sá ná bi bág mimbimbə. Nji, ja gaád í, Zembî mə nyiηgə yə binóη Kríst cug, a mə jímbal shé iwushí byēsh. ¹⁴ Nyə a mə yíl micilyá mí á ngə lwó ná shé á jag sá myá. Micilyá myəəng wə mí á də bə nə məmpéndí mə á də bwaagulə sə məbξé má. Nyə a mə bwambulə myo kwolós dî, caam myo. ¹⁵ Isâ yâ məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə byəəng í ngə lwó buud mpəl yí, Zembî nyə a mə déég byo ηkul dəəmb nyəη, a ngə julə kə nə byo mbaadə nə mbaadə tám buud, ngələ lwó ná í músə mikwám myé.

¹⁶ Ntó, muud nyə ajáláyé nə cígə bí iwushí shú sá í dúgyá nə dəg nə məηgul yí, ηkí

ntəg sâ í dúgyá nə zan məcúwo mə mbyòl ηkí osábaad yí. ¹⁷ Məcξξ mə isâ íni má á bə nji tən nda shishím í á ngə lwó ná isâ í ngə zə yí; nji, wə Yésus-Kríst wə fwámé isâ bísə yé. ¹⁸ Muud nyə ajáláyé nə kənd bí koogú nə ijwad nyúul í máshügá, nə ngələ yə *wəéηgales gúmə. Buud bwə sá mísóólúgú myəəng wá bwə də bul wá lúú isâ bwə də dúg məntamád yí, bwə ηkēny mányúul ntó cwúd, í njúl nə milúú myəη wə mí ngə fwə mitédúgá myəη. ¹⁹ Bwə ánádáyé nə Kríst. Í njúl ná, nyə muud jí lúú yé, nyə wə ngə wíl kug nyúul wēsh, a ngə námə mpu táág ísəy í məbwəə mə nyúul nə misəsgə, shú nə nyúul í wíyúg váál Zembî mə céel yí‡.

Cug mə krísten

²⁰ Binóη *Kríst bí á yə, shwiy dəəng í á mə sá ná bi béégyág nə bów-bəw *míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá. Ká nəcé jí bí ngə ná cugə nda buud ə shí ga yí? Nəcə jí bí ngə magulə ná bwə ngəg nə yímbəli bí nə məmpéndí mäsə ná: ²¹ Ci wo kú ηwa sá ga! Ci wo kú də jíní! Ci wo kú kúnya nə jímbí! ²² Məmpéndí mání mə ngə dúgya nə isâ bísə ná, wó ká shín balan nə jəη, í shín yí. Məsə nji məcξξ nə minjígúlá myá buud. ²³ Məmpéndí məəngú mə ngə jíguli ná muud sáág míl mísóólúgú bwə á mə ngə wá yəbəd myá, yə wəéηgales gúmə, səl mányúul shí, cüg nyúul. Minjígúlá myəəng mí ngə bə nda mí ngə yə buud fwámé fúg, nji í njúl ná mí cúgé nə ηkul sá ná muud mpúg máánd íyéesh yâ lám yé.

3

¹ Ngaá bí mə mpú ná binóη Kríst bí a gwúm? Ntó, ngəgá nə sə isâ í dúgyá nə cug á gwów kúl Kríst njúl Zembî dí mbwə məncwúm yí. ² Wágá milúú isâ í dúgyá nə cug á gwów yíid, kú bə byəəng yâ shí gaád.

2:8 1Tm 6.20 * **2:8** míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá: Ofeeshe ə Kálad Zembî bēsh bwə cúgé bul bə cún ηgwúd na ciyá níid. Sá bəη sə ngə cə ntáni nəcé sə mə dúg ná Pwól ngə cə məηkul mə dú ngə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kríst yí. Ból bwə ngə cə ná jíse «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Gal 4.3, 9. **2:9** 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21 **2:11** Ifz 2.11 **2:12** 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † **2:12** Sá bí nə ηkul féég na ná «bí ngə búgula ná ηkul mə Zembî í á gwúmushi Yésus yí í má yíl bí mányámá mə mísámúd». **2:13** Ifz 2.1, 5 **2:14** Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24 **2:15** 2.9-10 **2:16** Rom 14.1-6 **2:17** Heb 8.5 **2:18** Ifz 1.21 **2:19** 1.18; Ifz 4.16 ‡ **2:19** Váál lúú í də wíl kug nyúul, də námə mpu táág ísəy í məbwəə mə nyúul nə misəsgə yí, ntó námə wə Kríst muud jí lúú yé ngə wíl Də lú óbúgula dēsh ncindí yé. **2:20** 2.9-10; Gal 4.3-5, 9 **2:21** Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 **3:1** 2.12; Ifz 1.20 **3:2** Mat 6.33 **3:3** Rom 6.4; 2Kr 5.14 **3:4** Gal 2.20; Flp 1.21; ηkənwə: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2

³Nacé, binónh Kríst bi á yə, cug jín jísə shwoód wə Zembî kúl Yésus jísé yí. ⁴Ja Kríst muud jí cug jín yé mə bá zə lwóya nyúúl yí, binónh mə bá nyîn, bi ngə námə ñkənəwa nda nyə.

⁵Nda jí ntó ná, ngəgá nə gwílya ijâm bín yâ cug á shí ga; ntó ji ná isâ nda jaŋga, nə misóólúgú mí ádudanâ, nə iyéesh í ayíyáág, nə bów-bów íyéesh, nə yéesh mábii, nacé yéesh bálə nə məbii jísə yálə ñkúmba zembî áyadúg gúmá. ⁶Bów-bów isâ íni wə í də sá nə mpimbə mə Zembî í bíig buud ɔ málwâ.

⁷Kuú ñjəond wán í á bə námə ntó ja bí á də ná bə isâ byəɔŋg yág yí. ⁸Nə ndéé, ja gaád hí, myáásugá isâ byəɔŋg: myáásugá impimbə, nə dúlə nyada, nə gwólə lám, nə məlwíy, nə dúlə cúwal ícúwáí-cúwəli. ⁹Kúgá ná də bwiiŋgya íjǝǝ mpádúgá nyîn, nacé, nda múúd mə də yíl káándé ná, bi a mə yíl mbií múúd bí á də fwo də bə yí nə misóólúgú myé myêsh, ¹⁰bi a mə bwáád kukwuməga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wəɔŋgú, Zembî mə də sá nə í nyíngəg ngə bul bə gúgwáan ngə bəɣla nyə muud nyə á té nyə yé. A də sá ntó shú ná buud bwé mpúg nyə váál í jála yí. ¹¹Na músə ná, muud nda ná nyiŋgə də bə nə tódúgá nə mwâ Gərêk wə éga, mwâ *Yúden wə éga, ñkí nə nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga ji jool; lwaá wəga, fulí muud wə éga. Mbô, bini í cúgé ná nə mfíí, ñji Kríst wə ji nə mfíí, a ñjul ntág múúd yêsh ngə *búgala yé lámúd.

¹²Ntó ji ná Zembî nyə a mə féesh bí, nyə a mə sá nə bí bəg minkəŋkə mi búúd, á bul cəel bí. Ntó, bwáádúgá mbwéedí ágúgwáan, ntó ji ná: bí gwág búúd cey lámúd, bə nə jǝ lám, muud kú bwəle ñkəny nyúúl, də bə ñji lám nə shee, kú nə milámusa. ¹³Dugá bə nə jísów mpádúgá nyîn. Ñkí ngwól *mínyəŋə woó mə byaagulə nə wo, wo juu nyə námə nda Cwámba nyə a juu bí ná. ¹⁴Sâ í ká bul bə wə cəelí; gwə wə í é sá nə bí mpúg bə leedyá.

¹⁵Kríst nyə a jəw bí zə seɛŋg búmbə ngwúd shú nə bí cúgəgí mpwogé mpádúgá nyîn. Ságá nə mpwogé wəɔŋg lwándúg bí

mílámúd. Dugá lǝ mánywa.

¹⁶Ságá nə Kéel mə Kríst í lwándúg bí mílámúd nə cwóó; dugá yéya minjígúla, bí də sá nə nyíga kéwəli nyíga, nyíga kéwəli nyíga nə fug nyîn nyêsh; bi dúgá sey ósôm nə miŋgwa nə isusa yâ Zembî. Dugá sey byo nə lám wêsh, bi ngə lǝ Zembî. ¹⁷Nə iciyá bí mə cí yí, nə isâ bí mə sá yí, dugá sá byêsh jínə mə Cwámba dí, bi dúgá lǝ Zembî Sóóŋgú kwəŋ yéd.

Cug á mpádúgá okristen

(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸Budá ɔ, maguləgá nə ogwúm bín bwá jwúg nə bí. Ntó í jálá nə buud ɔ Cwámba yé.

¹⁹Budúm ɔ, cəeləgá budá bín, nda də ñwa bwo nə ñkád.

²⁰Yé bwân, ságá obyól bín məgwág məzhií mêsh, ntó ji jǝ sâ mísh mə Cwámba. ²¹Yé ósóóŋgú, kúgá də sá nə bwân bín bwé dúg gwág ízhuŋá, mənyúul mə á bá tag bwo.

²²Yé osóol ɔ məsáal, ságá omása bín bə wa shí mishwun məgwág; kú bə ñji ja bwé ngə dúg bí yí, í á bá bə nda bí ngə sǝ nə bí nyínúg mísh mə búúdud. Ságá bwo məgwág nə lám ngwúd, váál í yé Zembî gúmá yí. ²³Sâ jêsh bí mə sá yí, bí sá sóólúgú í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá mə cí nə bí ngə sá shú mə Cwámba, kú bə shú búúd. ²⁴Dugá sá ntó bí ngə mpu nə Cwámba mə bá yə bí kəw lú isâ nyə á mə kwəmsa tâŋ myəna shú búúd bé yí. ²⁵Nacé muud yêsh mə sá ólíŋgí yé mə bá ñwa myəna myâ olíŋgí bé, na ji kú nə susaalé.

4

¹Yé ómása, balanəgá nə osóol ɔ məsáal bín váál dúsé tátəlí kú nə ñkwíílí yí, mpugá nə bí bí námə nə Mása jəŋ dí.

Pwól mə cwíny okristen

(Ifz 5.14-17; 6.18-20)

²Dugá jəgula nə Zembî ja jêsh, wágá lúu cínəŋgú bí dúgá yə nyə akíba. ³Ngəgá námə jəgula nə Zembî shú dúsú nə a júwəg mpumbé shú kéel sá ngə bwiiŋg yé nə mə bwíŋgəg *ndímba mə *Kríst, sâ í mə sá nə

3:5 Gal 5.19-21 3:5 Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 3:6 Ifz 5.6 3:7 Rom 1.18; Ifz 5.8 3:8 Ifz 4.29; 5.4
 3:9 Ifz 4.22, 25 3:10 Mət 1.26-27; Ifz 4.24 3:11 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13 3:12 Ifz 4.2-4 3:13 Ifz 4.32
 3:14 Ifz 5.2 3:15 1.18, 20; 2Kr 13.11; Ifz 1.23; 4.4 3:16 Ifz 5.19-20; Heb 13.15 3:18 Ifz 5.21-6.9 3:24 Ifz 6.8
 3:25 Zhk 2.1 4:1 Ləv 25.43 4:2 Rom 15.30; Ifz 6.18-19 4:2 Flp 4.6; 1Te 5.17 4:3 Rom 15.30 4:4 1.26

mə kág mímbwug dí yí. ⁴ Ngəgá nə jəgula námə nə Zembî shú ná mə bwíiŋgug kéel dɔɔŋgá ná sán sán nda í jí ná mə sáág ná.

⁵ Buud bwə cúgɛ *Dɔ dí wá, bi ó du bæ nə fəg ja í wóós ná binónə bág yí. Mpugá balan nə məfwála mɔɔŋg mēsh. ⁶ Iciyá bín í dúg bæ ja jēsh nji iciyá í mpaam, ŋkí nywa nda bwə ámə wá ca, shú ná bi dúg mpu bɛsa nə muud yēsh váál í jəla yí.

⁷ Mwááŋg Tishik mə búl cɛel yé, sóol məsáal mə Cwám̄ba, sóol məsáal abúgúlág, nyə e bá jaaw bí isâ byēsh í dúgyá nə mə yí; a jisə shwə waamə sá ŋgə sēy nə Cwám̄ba yé. ⁸ Mə ŋgə bul nti nyə ná a zág lwó bí cé sé tál yí, zə səl bí milâm shí. ⁹ Mə mə nti bá *mínyɔŋə waamə abúgúlág mə búl cɛel yé, Onezím, mbyágá á nūŋ bídí. Bwə é zə jaaw bí sá jēsh í ŋgə cɔ káadá yí.

Məbádá

¹⁰ Aristárug muud sá jí mímbwug dí yé ŋgə bəda bî, tɔɔ Márkus mínyɔŋə mə Barnábas; nyə wə mə á nti bí məkál ná: «A ká zə nūŋ, bi ɔ lág nyə váál í jəla yí». ¹¹ Yésus jí nə dúl jínə ná Yustos yé ŋgə námə bəda bî. Mpádúgá *Oyúden bwə á mə *búgula Yésus wá, nji ólólól óni wə sənónə ŋgə séy Faan mə Zembî wá; bwə á mə bul wá mə ŋkul lámúd. ¹² Ipafras, mbyágá á nūŋ bídí ŋgə námə bəda bî. Sóol məsáal mə Yésus-Kríst wɔɔŋgá nyə aŋgə nə yow gwánálə shú dún məjəgula méd. A ŋgə jəgula ná bi tówúg búgád ná shím, bi bəg okristen bwə á mə lal wá, bi dúgə bæ cún ja jēsh nə sâ Zembî ŋgə jii ná bi sáág yí. ¹³ Mə ŋgə bwíiŋglán yé ná a ŋgə bul ŋwa njugú shú dún nə shú bɔɔŋg wá Lɔwdisê, nə bɔɔŋg wá Ierapolis. ¹⁴ Lúkas, jwówuda mə búl cɛel yé ŋgə bəda bî, tɔɔ Démas.

¹⁵ Bi ɔ bədá sá bwááŋg wá Lɔwdisê, bí bəda námə Nemufâ, nə Dɔ í du sɛɛŋgya nyədí njów yí. ¹⁶ Ja bí mə bá shín lɔ kálaad éga yí, bi ɔ bá kənd Dɔ á Lɔwdisê nyə, bwə ó bá lɔ, bí ka námə bá lɔ nyɔɔŋg mə bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cígá nə Arship ná a kwéémbug séy Cwám̄ba nyə á yə nyə yí, shú ná a sáág gwo váál í jəla yí. ¹⁸ Mə Pwól mə cilə bí məbədá

mága nə mbwə wâm: Bi ɔ tédúgá nə mə jí mímbwugud.

Zembî kə sá bí mpaam.

4:5 Ifz 5.16 **4:6** Ifz 4.29; 1Pr 3.15 **4:7** Tishik: Ifz 6.21-22 **4:9** Onezím: Flm 10-12 **4:10** Aristárug: Mis 19.29; 20.4; 27.2; Márkus: Mis 12.12 **4:12** Ipafras: 1.7; Flm 23 **4:14** Lúkas: 2Tm 4.11; Flm 24; Démas: 2Tm 4.10
4:15 Lɔwdisê: Mbá 3.14 **4:17** Arship: Flm 2 **4:18** 1Kr 16.21; Ifz 1.1; 3.1

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábeé yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipí. Ja jəong wə nyə á fwə Də á cínəng yí. Nji, Oyúden bwə á læl zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá nə bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Berê. (Mis 17.1-10).

Nə ndeé, ja Pwôl bənnə gwoong jé bwə á bə Atên yí, nyə á kənd Timotê nə a kág dág nda mísəon ngə bə Tesaloníka ná. Timotê nyə á ka kə, a mú nyiŋgə, kə bwəma nə gwoong Kərênt. A mú jaaw Pwôl nə obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, básə nə bíl ísə bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sá bí nə ŋkul ci nə kálaad wəŋgú ji nə mənkwə ntúga:

- (1) Pwôl mə yə Zembî akíba nəcé məkál á má bii má má lwó nə obúgula wə Tesaloníka básə nə kuú njəond í jéla nə bə yuug yí.
- (2) A nyiŋgə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ngə ntəg cəel nə bənnə bwə nyiŋgəg dúgya (1.1–3.13).
- (3) A bándulə bwo nə bwə wáág ŋkul nə ngələ kwambələ kuú njəond wəŋ (4.1–12).
- (4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi yə zíyə mə Yésus-Krîst yí (4.13–5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé məcwûŋ nə məbádá (5.12-28).

Məbádá

1 Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, sənón Silvê nə Timotê. Sá mə cilə bí *Də á Tesaloníka, Də dúsə Də mə Zembî Sónngú bá

Cwámba Yésus-Krîst yí. Zembî kə sá bí mpaam, kə sá námə nə bí cúgəg nə shee.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sá ngə yə Zembî akíba ja jêsh shú dán bí bêsh, sá anğê nə bwele yow ngələ wá bí mājəgula măsúd. ³ Sá ngə bul téduga bí mísh mə Zembî Sónngú íshéd nəcé: búgə jín í cúgə ná á shílág; cəelí jín nda bə á shwánág; bwándulə bí ngə bwánd Cwámba íshé Yésus-Krîst nə búgə yí wúsə álal-ŋkul. ⁴ Yé bwáang Zembî mə cəel wá, sá ngə téduga bí ntó, sá ngə mpu nə Zembî nyə a féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jəjə Kéel sá á ngə bwiŋg bí yé nyə a shígé bə nji iciyá í mpu; Nkəŋkê Shíshim nyə á ngə lwándulə iciyá byəŋgú nə ŋkul mə Zembî, sá ngə *búgula nə milám mísú myêsh. Kuú njəond sá á ngə kyey yí, í á bə shú mánywa mán, bí a shí dág wə.

⁶ Bí a dág, bí mú námə sá nda sá, sá námə nda Cwámba, bí lág Jəjə Kéel nə məshusəg mə á ngə zhu wə Nkəŋkê Shíshim má, í njúl nə bí á bə *íncwaw í ntəg dí nə liid. ⁷ Sá jəŋg í má sá nə obúgula bêsh wə Masedwán nə bəŋg wə Akayí bwə mú də ŋwa yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwámba í á mə lás nūŋ bídí nda kwólón; lân í mə kyey kúl jêsh nə bí mú fwámé obúgula ó Zembî; mə ngə ci nə kúl jêsh, kú ná bə nji Masedwán nə Akayí. Í cúgə ná nyiŋgə bə sá sá bwíŋgəg. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwə ngə jaaw nda bí á mə lág sá fwámé lág ná; nə bí a mə yíl milám ózembî ó áyadúg dí, kənd wə Zembî shú nə bí séyúg nə Zembî jí fwámé Zembî yé, Zembî á kuwó. ¹⁰ Bwə ngə námə jaaw nə bí ngə bwánd Mwán yə nə a bá zhu gwəw, Mwán yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wə nyə a mə sá nə shé fáámugí nə mpimbə mə Zembî.

2

Iséy Pwôl nyə á sêy Tesaloníka yí

¹ Bwaang, ŋgaá nə biméfwó bí mə mpú nə njəond wúsú sá á zə bídí yí í áshígé bə nə sá á fándá zə ngə kyey ntó? ² Bí mə mpú nə sá á zə wós bídí sá mə fwo bul jug, sá á

bwama nã cúgã Filipî. Nji, Zembî wúsú nya á yã sã ñkãñ í á jãla yí. Ñkãñ byãñg wã í á sã ná, mizhízhín mí á tẽem ñgã lumbuli nã sã mãzhí mẽsh íí, sã báá sã á ñgã námã bwiing bí Jɔjɔ Kéel mã Zembî. ³ Bi mã jãlá nã mpu cínãñg ná sã a shíge ñgã bwiing bí Kéel dãñgã nã mitédúgã mí íwushî, sã áshíge ñgã sêy nã milãm mímbã, kú sã ísêy í mákãñ. ⁴ Í yidã bã ná, Zembî nyã á fwo faas sã ná ndeé a mú magulã sã, a mú yã sã Jɔjɔ Kéel ná sã kãg ñgã bwiing. Ntó, lású sã á ñgã lás yí, sã a shíge ñgã lás wã mbií á ná buud bwã fáágug sã; sã á ñgã yida lás mbií á ná Zembî gwágúg sã nywa, nyã muud mã ðã dág mítédúgã myã milãm yé.

⁵ Haaw. Bi mã mpú ná sã a shíge bwẽle jwãñgulã múúd nã iciyã í mpu, sã nda sã mísóólágú mí ncwãñgã, Zembî jì wúshined. ⁶ Sã áshíge ñgã sɔ gúmã tã bídí, tã bóól búud dí. ⁷ Í njúl ná sã á shí bã nã zhí ná sã zág lwó bí mpãl. Nãã nã *buud ɔ lwãmã ó *Kříst bí nã ñkul lwó búud mpãl? Nji, sã á yida ñwa bí nã lâm mãcêy nda nyãñgã mã ñkãñgulã bwãn yé. ⁸ Mãtag mãñg mã á sã ná, sã á tẽem yã bí Jɔjɔ Kéel, sã á ñgã jii jii ná sã mã yã námã bí icug bisú yã sãmẽfwó, nãcẽ bí á shîn zã bã sã wãalãm.

⁹ Bwaãñg, ñgãã bí ñgã tãduga wádúgãlã sã á ñgã wáduga sêy yí. Sã á ñgã cúndã bí Jɔjɔ Kéel sãmẽfwó sã dág sêy bulú nã mwásã shú ná tã muud ñgwũd nã ñgwũd nda ñkẽny mbag wúsú. ¹⁰ Bí bí owúshined, Zembî námã wúshined ná kuú njãnd sã á ñgã kyey nã bí obúgula yí í á bã kuú njãnd Zembî mã cãel yí, kuú njãnd á otútãlí, nda nã sã á jumúg. ¹¹ Bi mã mpú námã ná sã á ñgã ñwa muud yẽsh a bídí nda sóñgã mã ðã ñwa bwãn ná. ¹² Sã á ðã cwĩny bî, ðã lãl bî mãnyúul, sã ðã báásulã bí ná bí kyéyug kuú njãnd Zembî mã cãel yí. Bi mã jãlá nã cugã ntó nãcẽ Zembî nyã á jãw bí ná bí bág buud ó Faan dé, ñwa dãn kãw nyãdí gúmãd.

¹³ Sã ñgã námã yã Zembî akíba nã gúl sã; jí ná, ja bí á gwág Milãsú mí Zembî sã á bwiing bí myã, bí á lág myo nda mísã ná. Bi a lág

myo ná mísã Milãsú mí Zembî, kú bã kãel yã buud ɔ shí ga. Milãsú mí Zembî myãñg wã mí ñgã sêy bí obúgula dí ícugãd.

¹⁴ Ná ndeé bwaãñg, bí a mã sã námã nda mãdɔ mã Zembî mãsã Yudã mã ñgã bẽ Yẽsus-Kříst mã. Buud ó lããm bãn bwã á mã námã wããmb bî nã ifamuga námã nda *Oyúden bwã á wããmb mãdɔ mãñgã nã ifamuga ná.

¹⁵ Oyúden bãñg bwã á gwú Cwãmba Yẽsus-Kříst, bwã gwú *buud ɔ mícúndã, bwã á jág námã bul wããmb sã nã ifamuga. Zembî nyã aňgẽ nã gwág bwo nywa, bwã ñgã lumbuli nã buud bẽsh. ¹⁶ Bwã ñgã ntãgulã sã ná sã nda bwiing íkũl ishús Jɔjɔ Kéel, bwã acéelã ná íkũl byãñg í dágúg cug. Sãlã bwã ñgã sã ntó yí, bwã ñgã casulã *sãm wãñ ná í bág ncindí. Bwã á mã ka bwama nã mpimbã mã Zembî.

Pwól nyã yéesh ná a kã dág ókřisten wã Tesaloníka

¹⁷ Bwaãñg, sã bãñ jísú kóómb di, tẽem bã ná sã á mã béégya nã bí fúfwalã mísh mãsã nda ná dág bí, milãm míjú myãã mí leedyã nã bî. Ntó, nda sã á bul bã nã mãma yéesh ná sã nyíngãg dág bî ná, sã á ñgã yãág ná sã mã zã nũñ bídí. ¹⁸ Búbálã sã á mã yãág ñkí ja ñgwũd ñkí ija íbã ná sã mã zã dág bî, ná ndeé mã Pwól; kã, *Sãtan nyã a mã ntãgulã ná sã nda zã. ¹⁹ Ye bí ampúyã ná bí wã ñgã sã ná sã ñgãg nã bwãnd Cwãmba Yẽsus nã búgã? Nãã mãshusug mãsã mã ñgã zhu bídí? Bí wã jí *tũm gúmã sã mã bá ñgã bãgãwa ná ndí Yẽsus dí míshúd ja á bá nyíngã zã yí. ²⁰ Mpugã ná bí wã bí sã sã gúmã, bí wã bí sã sã mãshusug.

3

Pwól nyã á kãnd Timotê Tesaloníka

¹ Zhúgúlã zhúgúlã, nda sã áshíge ná nyíngã jísow ñgãlã jì nda gwãduga bî ná, sã á dág ná í nywa ná sã lúgúg fwó Atãn. ² Sã mú nti *mínyõñũ wúsú Timotê muud bá Zembî bwã ñgã námã sêy sãy bwiingulã Jɔjɔ Kéel yé. Sã mú nti nyã ná a zág sã ná bí bág nã ñkãñ búgã jínúd, zã cwĩny bî. ³ Haaw. Í á jii ná bí bág nã ñkãñ búgã jínúd shú ná mãntãgula

2:3 2Kr 4.2 2:4 Zhe 11.20; 1Tm 1.11; Gal 1.10; Ifz 3.2 2Te 3.7-9; Mis 18.3 2:10 2.5 2:11 Mis 20.31 2:12 4.1; Rom 5.2; Flp 1.27 2:13 1.2-3; Gal 1.11-12 2:14 Mis 17.5 2:15 Mis 2.23; 9.23, 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; Rom 11.28; 2Kr 11.23-29 2:16 Mat 23.31-33 2:17 3.10 2:19 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4 3:1 Mis 17.15 Mis 14.22

2:5 2.10; Mis 20.33; 2Kr 1.23 2:6 Yuã 5.41, 44 2:9 4.1; Rom 5.2; Flp 1.27 2:13 1.2-3; Gal 1.11-12 2:14 Mis 17.5 2:15 Mis 2.23; 9.23, 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; Rom 11.28; 2Kr 11.23-29 2:16 Mat 23.31-33 2:17 3.10 2:19 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4 3:1 Mis 17.15 3:2 Timotê: 1.1 3:3 Ifz 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 3:4

má nda tí múúd makuú shí. Biméfwó bi mæ mpú ná mæntágula mæni mäsə dúsú kow Zembî nyə á yə sá yí. ⁴ Ngaá ná ja sá á bæ nûñ bídí yí sá á shí bwey ngə jaaw bí ná sá é bwəma nə mæntágula? Ntó námá wá í má bæ éga, bi mæ mpú ntó. ⁵ Ná ndéé, nda méé mæ áshígé ná nyingə jísow ngəlá ji nda gwáduga bî ná, mæ á nti Timotê ná a zég wámbulə nda bí ngə cugə cug búgá jín ná. Mæ á ngə bæmb ná Mása mæbwəbúlán nyə a bá bwówulə bí ná ndéé njugú sá á nwa yí mú yə íyíy-yíy.

⁶ Ná ndéé, Timotê má wóós wa wúlə nûñ bídí. A má zə nə sá jəjə mákál ná bí ngə ná kə shwóg nə búgá jín nə cælí jín. A jaaw námá sá ná bí ngə ná táduga sá tádúgálə ányunywaá, bi njúl nə mæma yéesh ná bi mæ dúg sá, nda sá bí námá nə yéesh ná sá má dúg bí ná. ⁷ Gwə wá jí ná, bwaang, mæfúfə nə mæbwəbúlán má tæm ngə ntágulə sá, mænyúúl má má bul nyingə lal sá nə gwádúgálə búgá jín. ⁸ Sá má nyingə cugə ja gaád nəcé sá má gwág ná bi má nada nə Cwámba. ⁹ Sá bí bul bæ nə mæshusug nə bí mísh má Zembî íshéd, nda ná mpu bímbí sá bí nə nkul yə nyə akíba yí. ¹⁰ Sá ngə jəgula nə Zembî ntə mínji. Bulú nə mwásə sá ngə jəgula ná shé nyíngəg dúgya, sá zég lwándulə sá í ngə ná fúfə bí búgá dí yí.

¹¹ Sóónjú íshé Zembî nyəméfwó bá Cwámba íshé Yésus bwə sáág ná zhií zələ nûñ bídí í bəg sá ná wanə wanə. ¹² Bí ngə ciila mpédúgá nyín, bi ngə námá cæel bóól búúd bēsh. Cwámba sáág ná cælí jəng í ngəg nə yáág yáágúg námá nda cælí sá ngə cæel bí yí. ¹³ A sáág ná milám mí bəg nda nkúñkulə bî, bi bəg bæ nə kuú njəond Zembî mæ cæel yí, kú nə sá á jumúg mísh má Sóónjú íshé Zembî dí ja Cwámba íshé Yésus bənəñ buud bé bēsh bwə bá zə yí. Amen.

4

Fwámé kuú njəond

¹ Ná ndéé bwaang, sá á shí lwó bí kuú njəond Zembî mæ cæel yí, bi mú námá ngə kyey wə. Ná ndéé, kəgá nə kuú njəond wəngə shwóg ngə yáág yáágúg; sá ngə bándulə bí

ntó jíná má Cwámba Yésus dí. ² Bi mæ mpú mæcwûñ sá á cwîny bí nə nkul mæ Cwámba Yésus má. ³ Nkúmba sá Zembî ngə jii yí jí ná bi cúgəg mbií á cæel yí. Kwanzugá janja. ⁴ Muud yēsh cúgəg nə nyúúl nyé* mbií Zembî mæ cæel yí, nwa nyə nə mæjilə; ⁵ kú bə bów-bôw íyéesh nda buud bwə ampúyé Zembî wá. ⁶ Muud nda nyúg *mínyəñhú na sá niid, nda ntə mínji. Nəcé Cwámba má du kunda búúd ísá íniid; sá á shí bwey du jaaw bí ntó, sá ngə námá nyingə báásulə jaaw bí ntó. ⁷ Mpugá ná njúwúlú Zembî nyə a jəw shé yí í áshígé bæ ná shé ngəg nə kə shwóg ngə sá ísá í ádudaná; í á yida bæ ná shé cúgəg mbií á cæel yí. ⁸ Ná ndéé, muud mæ bán mæcwûñ mága yé nyə abáné múud, á ban Zembî muud ngə yə bí Nkəñkə Shíshim yé.

⁹ Shú sá í dúgyá nə cælí á mpédúgá omínyəñhú yí, í ajíyé ná mæ cíləg bí, nəcé mæ mpú ná Zembî nyəméfwó nyə á má jíguli bí nda bí má jéllá nə ciila mpédúgá nyín ná. ¹⁰ Bí ngə ntəg námá bwey lwóya cælí jəngú nə omínyəñhú ó íshé bēsh wá Masedwān yēsh. Bwaang, sá má bándulə bí ná bi kəg nə cælí jəng shwóg ngə yáág yáágúg, ¹¹ bulugá sə cug mətəla, muud bul sə ná a dúgúg nji sá í dúgyá nə nyə yí, sə ná a séyúg nə mæbwə mé nda sá á cwîny bí ná. ¹² Ságá ntó shú ná bi cúgəg cug í é bæ nə mæjilə mísh má buud bwə cúgé *Də dí wá; bí nda sá ná bóól búúd bwə ngəg nə nkény mbag wán.

Zembî mæ bá gwûmushi omínyəñhú ó íshé

¹³ Bwaang, sá acéélé ná bi dúg jág sá í dúgyá nə okristen bwə á má kə ígwəd wá yí. Í jii ná bi dúg mpu, shú ná bí kú du bæ ná shúsúlú shúsúlú nda buud bwə ángé nə bwánd nə búgá wá. ¹⁴ Shé ngə *magulə ná Yésus nyə á yə a mú nyingə gwûm, shé maguləgá námá ná, bəngə bwə á yə bwə ngə *búgula Yésus wá, Zembî mæ bá gwûmushi bwo a mú kə nə bənəñ Yésus.

¹⁵ Gúl sá sá ngə jaaw bí Cwámba nyə a ci wə ga: ja Cwámba mæ bá nyingə zə yí, shé buud mæ bá bæ shé ngə ná dúgya wá, shé

3:5 Flp 2.16 **3:6** Mis 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 **3:7** 2Te 1.4 **3:10** 2.17 **3:12** Gal 6.10 **3:13** 5.1-2; Flp 1.10 **4:1** 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 **4:3** 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10 * **4:4** Bóól bwə ci na ná: «Muud yēsh cúgəg nə yé múdá». **4:7** 4.3; 1Pr 1.15-16 **4:8** 1Kr 6.19-20 **4:9** Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 **4:10** 2Te 3.4 **4:11** 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12 **4:12** 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 **4:13** 5.1-2; 1Kr 15.51-52 **4:13** 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 **4:14** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20 **4:15** 1Kr 7.10, 25 **4:16** 1Kr 15.23

ábúlé kə shwóg, lúgə bəɔŋg bwə má yə wá mpúsə. ¹⁶ Nəcé í bá bə ná, buud bwə bá gwág kəl ngə cúndə, wúl kúkú má *wəéngəles ngə wéeshuli kəl, laag má Zembî ngə lás, Cwámba nyəméfwó mú shulə wú jon dí, buud bwə á yə bwə njúl búúd ɔ *Kríst wá bwə mú tééd gwûm. ¹⁷ Bwə ká shîn gwûm ntáni, shé buud mə bá bə shé ngə ná dúgya wá, shé mú seɛngya nə bwo ná ndéé sənónj mú ñkâŋ kə míŋkúdúd kə bwəma nə Cwámba nûŋ míŋgúlúd; sənónj sá mú ji kandugə á kandugə. ¹⁸ Dugá wíya ñkul mílámúd nə iciyá íni.

5

Muud nyə ampúyé jwôw Cwámba mə bá za yí

¹ Bwaanŋ, í ányíngóyé jii ná mə cílag bí shú sâ í dúgyá nə məfwála nə ija ísâ í bá sîy yí. ² Nəcé biméfwó bi mə mpú ná sáŋ sáŋ ná jwôw mə Cwámba í bá zə wóós nda júwâl í də zə mpwó-bulú ná. ³ Buud bwə bá ngə ci ná: «Húúuŋ! A mǎŋ mǎtəla e! Kú nə tə sâ í kánd múúd lám gwôw!» Í bá bə, buud bwə ngə lás ntó, byéndí í ó wóós bwo məseegya, námə nda mácey mə minú mə də wóós múdá á bum məshüga ná. Bwə ábúle faam. ⁴ Ká, bwaanŋ, bi báá cugé yídúgúd*. Jwôw dəɔŋgú í ábúlé wóós bí nda júwâl. ⁵ Bi báá bú sə bwán ó mǎŋkenya bi bəsh, bwán ó mwásá. Shé cugé búúd ɔ búlú, búúd ɔ yídúgú. ⁶ Nda jí ntó ná, shé ajláyé nə kə ígwéd nda bóól búúd bwə ngə kə ígwéd ná; shé mə jəlá nə ji ñkasə, shé də cunal íyéésh íshé.

⁷ Nəcé ná, buud bwə də kə ígwéd wá bwə də kə ígwéd íbulú, oŋgule də fudə nə məlwəg íbulú. ⁸ Shé bǎŋ buud ɔ mwásá, shé dúgá cunal íyéésh í íshé. Ntó, í jii ná shé ñwág búgə nə cəlí búdal íbəd dí tǎŋ nda búduga í ñkwǎnz ózimbi bwə də bwáád bəd dí yí, shé ka ngə bwánd nə búgə ná Cwámba mə bá sá ná shé fáámug nə intúgúlí, bwándúle wəɔŋgú í bə shé nda tûm ñkwǎnz zimbi mə

də búdal lúúd yí. ⁹ Nəcé ná, Zembî nyə a shígé féésh shé ná shé zəg yida bwəma nə mpimbə jé; nyə a féésh shé ná shé dúgúg cug zhí mə Cwámba íshé Yésus-Kríst dí. ¹⁰ Nŋaá ná Yésus wəɔŋg wə nyə á yə shwíy dású? Haaw! Nyə á yə shú ná sənónj sá cúgəg, tə shé mə ji ñkasə, tə shé mə nyíngə kə ígwéd. ¹¹ Ná ndéé, dugá sá ná, bóól wá bóól ñkul mílámúd, bóól sá ná bóól búgə í lálug, nda bí mú ngə bwey sá ná.

Məcwûŋ mə məzhúgúlá

¹² Bwaanŋ, sá ngə námə ci nə bí ná, bəɔŋg bwə tál bí shwóg bwə ngə wáduga ngə cwíny bí cug krísten dí wá, dugá ñwa bwo nə məjilə. ¹³ Dugá yə bwo gúmá, bí cəel bwo nə fwámé cəlí nəcé séy bwə ngə sēy yí. Cugəgá nə shee mpədúgá nyín.

¹⁴ Bwaanŋ, sá ngə yáág nə bí ná bi dúg lás nə bəɔŋg bwə acééle sēy wá; bí sá ná bəɔŋg bú sə nə ñkwo wá bwə wíínzhug mənyúul, nə bəɔŋg bú sə nə iləm wá məkuú mə tówúg shí; bəgá nə jísów, də jísow búúd bəsh. ¹⁵ Bi ó bey. Muud nda bweel məbôw ngwól mə sá nyə má; yidagá də síya mánywa mpədúgá nyín, də námə sá búúd bəsh. ¹⁶ Dugá bə nə məshusug ja jəsh, ¹⁷ də jəgula nə Zembî kú káád, ¹⁸ də yə Zembî akíba nə məfwála məsh má cug jín. Bí buud bí bú sə búúd ɔ *Kríst Yésus wá, ísâ Zembî mə jíí ná bi dúg sá wə íni.

¹⁹ Kúgá ntəgúlə nə Shíshim mə Zembî bəg kú sēy séy jé.

²⁰ Kúgá bəeg mpyəny íciyá í *búúd ɔ mícúndó ó Zembî.

²¹ Dugá faas ísâ byəsh, bí də bii njí byəɔŋg í nywá yí.

²² Bi ɔ káálúgə nə mbií məbôw wəsh wú sə nə ñkul shweenzh bí yí.

Ibwádán nə məbá dá

²³ Zembî á mpwogé nyəméfwó kə fúb bí ikóómb byəsh; kə baagúlə bí ikóómb byəsh, nə *shíshim, nə *jím, nə nyúúl, byəsh í bág bə kú nə sá á jumúg ja Cwámba íshé Yésus-Kríst mə bá nyíngə zə yí. ²⁴ Muud ngə jôw bí yé ji abúgúlág; nyə wə mə bá sá sóólúgú wəɔŋg.

4:17 Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20 **5:2** 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda júwâl; Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15 **5:3** Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * **5:4** Buud bwə afwóyé magulə Yésus wá bwə ngə ñkúŋkulə nə cug kú mpu shwóg kú mpu shug; bú sə yídúgúd. **5:5** Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 **5:8** Ifz 6.11-17 **5:9** 1.10; 2Te 2.14 **5:10** 4.14; Rom 14.8-9 **5:12** 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17 **5:14** 2Te 3.6, 11, 15 **5:15** Rom 12.17; Flp 1.10 **5:16** Flp 4.4 **5:17** 5.25; Luk 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2 **5:18** Ifz 5.19-20 **5:19** Ifz 4.30 **5:21** 1Kr 14.29; Ifz 5.10; 1Yn 4.1 **5:23** 5.1-2; 2Kr 13.11 **5:24** 1Kr 1.8-9; Flp 1.6; 2Te 3.3 **5:25** 1.2-3; Rom 15.30

²⁵ Bwaang, dugá jəgula nə Zembî shú dúsú.

²⁶ Kúlálúgá mə bwáang bēsh məkúləla mə buud ó Zembî. ²⁷ Mə jəgula nə bí jínə mə Cwám̄ba d̄i nə bí l̄g bwáang bēsh kálad éga.

²⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst ké sá bí mpaam.

Kálaad áβεê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad áβεê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúalá mí á kə wóós Tesaloníka, zhwoɡ obúgula bwə mú bɛ myo, isâ Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógúd yí í kú mpu bə nə cé. Bóól óbúgula bwə á magulə ná jwów mə Cwám̄ba í á mə bwey bə (2.2), bóólúgá bwə á ban nə bwə ányíngáyé ná sɛy nəcé shí í zə shín (3.6-12).

Í á ka jii nə Pwôl cíləg bwo nyíga kálaad nə a sùgúg bwo mitádúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé ònkwoond mpásə nyəng nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bə a njúl námá Kərênt, a kú fwo kə Tesaloníka ja áβεê (Mis 20.1-6). Kálaad ji nə icé ntúga:

- (1) Pwôl mə tééd yə Zembî akíba nəcé buud bwə ngə gwádúga búgə ókrísten wâ Tesaloníka búśə nə ndí yí; a mú jî Zembî nə bwə bág nə zény kálə shwóg tə bwə bwəmə nə cúwálí (1.1-12).
- (2) A mú ntág zə ηwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isâ í bá ngə sîy ja í bá bə nə Yésus wál zə yí: Mbáwálú múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii nə óbúgula bwə jísówág (2.13–3.5).
- (3) A mú ka kə shínal nə íbwádán nə iciyá yə məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí nə: «ŋkí muud nyə acéélé sɛy nə məbwə mé, nyə ajəláyé námá də» (3.10).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, səná Silvē nə Timoté. Sá mə cilə bí *Də á Tesalinika, Də dúśə Də mə Zembî Sóóngú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst yí. ² Zembî Sóóngú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá nə bí cùgəg nə shɛɛ.

Cwám̄ba mə bá zə sámb shí ga mílású

³ Bwaang, sá búśə nə sá dúg yə Zembî akíba ja jêsh shú sâ á ngə sá bídí cug dí yí. Í jəla nə sá dúg yə nyə akíba, nəcé búgə jín í ngə lal

lalág íí, cɛlí bí ngə cila mpédúgá nyín yí í ngə námá yáág yáágúg. ⁴ Sâ jəng í mə sá nə sáméfwó sə ngə bwiing mól mádə mə Zembî lân wən nə milúú nə sán. Milúú misə sá nə sán nə bí nəcé bí búśə nə zény kálə shwóg, buud bwə ngə tɛem wáám̄b bí nə cúwálí bímbí bwə ngə wáám̄b yí, búgə jín í atágé, bí ngə jísow məntágula. ⁵ Sâ jəng jísə yuug í ngə lwó nə Zembî mə du cígal mílású sémbyé á tətəlí. Na mə lwó nə bí mə mpíyá nə Faan mə Zembî bí ngə jug nə ífamuga yá cínəng yí. ⁶ Bábálé jisə nə Zembî ji tətəlí muud, a bá bweel *incwaw í ntəg búúd bwə ngə lwó bí íni. ⁷ Bí buud ngə bwəma nə məntágula wá, a bá sá nə shé yówalag ja Cwám̄ba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə ñkácíđ í *wáéngales byé yí. ⁸ Bwə bá zə bumb-bumb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwə ngə ban magulələ Jəjə Kéel mə Cwám̄ba íshé Yésus wá intúgúli. ⁹ Buud bəngú intúgúli byán í bá bə nə, bwə bá kə yúúd kandugə kandugə shwóg-shwóg nə Cwám̄ba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ñkúl nyé á milwaná yí. ¹⁰ Í bá bə jwów á bá zə nə gúmá jé í nyínúg búúd bé dí yí, nə bəng bəsh bwə á *búgula nyə wá bwə bényug nyə. Bí mə bá bə gwoong jəngúd, nəcé bí á magulə sâ sá á bwiing bí yí. ¹¹ Gwə wá í sá nə sá ngəg nə jəgula ja jêsh shú dán yí. Sá ngə jəgula nə Zembî íshé sáág nə bí cùgəg cug í mpíyá nə njúwúlú nyə á jəw bí yí. Sá ngə námá jəgula nə a kwíndúg bí nə ñkul nyé, bí sáág mənywa məsh bí ngə gwág yéesh nə bí mə sá má; a sáág námá nə búgə jín í nda ná bə á shílág. ¹² Ntó, bí e sá nə jínə mə Yésus Cwám̄ba íshé í ηwág gúmá, bí mú námá ηwa gúmá nyéđí. Mpaam mə Zembî íshé bá Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst wə í é sá sóólúgú wəng wəsh.

2

Isâ í bá sîy shúshwóógú nə Cwám̄ba zág yí

¹ Bwaang, shú zələ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst mə bá nyíngə zə yí nə nda shé mə bá sɛɛngya nyéđí nə, sá ngə ci nə bí nə ² bí kú fándá lɛel cugula ntó, námá nda sá mə cí nə jwəw dəng í mə bwey wóós. Tə nə ngwól múúd mə jaaw bí nə *shíshim í ámə jaaw

nyə gúl sâ, tɔɔ muud mə jaaw bí jí, tɔɔ muud mə jaaw bí né sá wə sá amə cilə, kúgá fándá bə nə ifwaas ntó. ³ Muud tɛɛm zə jwángulə bí ntədəlé, kúgá bɛ nyə. Nəcə Cwámba nyə abúle fándá zə ntúni; dúl fwála í bá fwo bə buud bwə bá ŋgaan nə Zembî mbií áyíyáág, Mása minǵáádé ŋgá sá nə buud bwə bág kú bish Zembî yé mə bá fwo lwóya nyúul nə ŋgáŋ, mása wɔɔŋgú nye mə bwey bə nə a bá jɛɛ. ⁴ Mása wɔɔŋg mə bá zə bân lúu, lúmbəli nə sâ jêsh bwə jôw nə zembî yí, bwə ŋgá yə gúmá yí. A bá sá ntó nə ndeé kə nyíi *Mpáánzə Zembî kə ji wu, nyəmɛfwó kə kudə bud nə nyə wə Zembî.

⁵ Mə á də bwey jaaw bí sâ ni mə njúl ná nûŋ bídí; bi anyíŋgáyé ná téduga ntó? ⁶ Ja gaád bi mə mpu sâ í ŋgá bii Mása wɔɔŋg nə a nda lwóya nyúul yí. A bá námə ka lwóya nyúul nji ja fwála dɔɔŋg í bá wóós yí. ⁷ Tɛɛm bə ntó, sâ *ndimba í ŋgá sá nə buud bwə bág kú bish Zembî yí í ŋgə bwey sɛy. Í bá sɛy nə ŋgáŋ ja sâ í ŋgá laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Nə ndeé, Mása á kú bish Zembî mú bá lwóya nyúul. Nji, Cwámba mə bá yámb nyə ŋgúl nə mpu yé, a mú jimb, zələ Cwámba Yésus mə bá zə a ŋgə ŋkənwə yí, í bá zə shínal nyə nə máŋ. ⁹ Mása á kú bish Zembî yé wɔɔŋg mə bá zə nə ŋkul mə *Sátan zə ŋgə sá *məshimbá mimbii mimbii, nə isâ í ntɔ́ búúd ŋkul yí, nə *isâ í mímbúgú ŋgálə shiig buud. ¹⁰ A bá zə sá olíŋgí, zə shiig búúd bwə jéla nə jimb wá. Bwə bá jimb nəcé bwə á bə nda cɛɛl óbúbələ shú nə bwə dúgúg cug. ¹¹ Sâ jɔɔŋg wə Zembî mə bá nti bwo nyúl ŋkul í bá zə kənd bwo jugú yí, shú nə bwə *mágułəg ijóó. ¹² Nə ndeé, buud bəsh bwə ŋgá bə kú magulə sâ jí búbələ wá, bwə ŋgá yida gwág nywa olíŋgí wá bwə bá bwəma nə intúgúli.

Obúgula bwə yímúg mǎnyúul

¹³ Nji, yé bwááŋg Cwámba mə cɛél wá, sá bāŋ sə mə jéla nə də yə Zembî akiba ja jêsh nəcé sâ nyə á mə sá bí yí; nəcé Zembî nyə a mə féesh bí nə bi wə téédúg* dúg cug nə sálə Shíshim yé í sá nə bi bág minǵəŋkə mi búúd,

bi mú magulə sâ jí búbələ yí. ¹⁴ Cúndələ sá á zə ŋgə cúndə Jɔɔŋ Kéel bídí yí, Zembî nyə á balan nə wə, a mú jôw bí shú nə bi dúgúg cug, bi bág nə milwanə mí Cwámba wúsú Yésus-Kríst. ¹⁵ Nə ndeé bwaanǵ, yímúgá mǎnyúul; sá á jíguli bí minǵúgúla, míl sá lás nə mimpu bi ŋgə gwág, mílúgá sá cilə bí cilág, nadagá nə minǵúgúla myɔɔŋg.

¹⁶ Sóŋgú íshé Zembî nyə á cɛɛl shé a sá shé mpaam, wá shé ŋkul mǎnyúulúd, sá nə shé ŋgəg nə bwánd nə búgá. Nə Cwámba íshé Yésus-Kríst nyəmɛfwó, nə Sóŋgú íshé Zembî wɔɔŋgú ¹⁷ bwə wág bí ŋkul mǎnyúulúd, bwə sá nə bi yímúg mǎnyúul sâ ányunywaá jêsh bí mə sá yíid, tɔɔ lósú ányunywaá wəsh bí mə lás yíid.

3

Cwámba jisə abúgúlag

¹ Nə ndeé bwaanǵ, jəgulagá nə Zembî shú dú súd. Jəgulagá nə lân mə Cwámba í léélug mpyáanz, buud bwə ŋwág námə wə nə gúmə nda nûŋ bídí. ² Jəgulagá námə nə a yílúg sá mǎnyámá mə íbów-bôw i búúd í ányinyaanə dí; buud bəsh dí bwə ŋgə magulə *búgula. ³ Nji Cwámba nywáá ji abúgúlag, nyə wə mə bá sá nə bi yímúg mǎnyúul, a sá nə Mbúwúlú múúd nda sá bí məbôw. ⁴ Sá bí nə búgú tǎŋ buud ɔ Cwámba nə bí ŋgə sá nda sá ŋgə ci nə bi sáág nə, bi é ŋgə námə nə sá nji ntó. ⁵ Cwámba sáág nə milám mín mí cɛélug Zembî, mí bág nə zény kələ shwóg nda *Kríst.

Obúgula bwə séyúg nə məbwə máŋ

⁶ Bwaanǵ, sá ŋgə cwíny bí jínə mə Cwámba íshé Yésus-Kríst dí nəəó: bi a lág njígúla nə sâ; *mínyəŋə wán yêsh mə bə nda bɛ njígúla wɔɔŋgú, a yida ŋgə ji kú sɛy yé, sásúlúgá nyə.

⁷ Bimɛfwó bi mə mpú nda bí mə jéla nə ŋgə yagula sá nə. Ja sá á bə nûŋ bídí yí, sá áshígé ŋgə cugə cug ílám. ⁸ Sə áshígé də bíd nə buud bwə wíflúg sâ ashwá. Mbô. Sə á yida də wáduga sɛy bulú nə mwásə shú nə mbag wúsú í bág kú badəwo múud məbagad. ⁹ Ntó cugé nə sá áshígé bə nə zhí mə sá nə buud

2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18 **2:4** Eze 28.2; Dan 11.36; Mbú 13.5-6 **2:8** Iza 11.4; Mbú 19.15 **2:9** Mat 24.24; Mbú 13.11-13 **2:11** 2Tm 4.4 **2:12** 1.6-8 **2:13** 1.3 * **2:13** Ból bwə ci nə nyə á féesh bí ná mǎtéédúléd. **2:14** 1Te 5.9 **2:15** 3.6; 1Kr 11.2 **2:16** 1Te 1.4 **3:1** Mis 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25 **3:3** 1Kr 10.13; 1Yn 5.18 **3:4** 1Kr 4.16; Gal 5.10 **3:6** 3.12; 1Te 5.14 **3:8** 1Te 2.9 **3:9** Mis 18.3; 1Te 1.6; bə nə zhí mə sá nə buud bwə ŋkényúg mbag wúsú: 1Kr 9.4 **3:10** 1Te 4.11

bwé ηkényúg mbag wúsú. Sá á bə nə zhií nyəəngá, nji sá á yida cəel lwó bí yuug bí mé jálá nə yagula yí. ¹⁰ Ngaá nó ja sá á bə nún yí sá á shí bwey də jíguli bí nó ηkí muud nyə acéélé sêy nə məbwé mé a nda námé nyiŋgə də də?

¹¹ Ká, sá ηgə gwág nə bóól búúd wá gwoong jín bwé mú ηgə cugə cug íləm; bwé lúgə sêy nə məbwé mán, búsə nji ηgələ kənd milám ízháá isád. ¹² Mbií búúd wəəngá, sá ηgə yímbuli bwo, ηgə bándulə bwo jíné mé Cwám̄ba Yésus-Kríst dí nó bwé ηgəg nə sêy nə shεε, bwé bág də ídəw bwé á sêy nə məbwé mán yí. ¹³ Bwaəng, bi bəŋ bí nda káád sále mánywa.

¹⁴ Muud mə bə kú sá mágwág nə sá sá ηgə ci wa kálaad éga dí yé, bi ó ηwa nyə jínə, bi mú béégyá nə nyə shú nó í sáág nyə shwôn.

¹⁵ Bi nda yida ηwa nyə nda zhízhíj, mbô. Yidagá lámusa nə nyə nda múúd mə lámusa nə *mínyəŋá ná.

Ibwádán nə məbáda

¹⁶ Cwám̄ba á mpwogé nyəméfwó ké sá nó bi cugəg mpwogé ija byêsh mázhií mēsh dí. Cwám̄ba jíig nə bi bēsh. ¹⁷ Mə Pwól wé mé cílé məbáda méga; ntúga wé mé də sán ókálaad bām yé. Mbwé wām wé í ámə cílə. ¹⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst ké sá bí bēsh mpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú má Timotê yí

Timotê nyəngú nyə á bə shilə Yúden, sóngú mwâ Gərêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njənd yé ábēē wá nyə á kwey Timotê ngwála á Listra, shí bwé ngə jôw múús ná Turki yí (Mis 16.1). Nji bwé á bwəma cínəng yí, Timotê nyə á shwal bə ngwól múúd gwoong mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyəng nyə á cilə Titus yé búsa wáŋ mbwoomb bwé jôw ná «okálaad ɔ máwáil sənz». Bwé jôw bwo ntó nəcé búsa nə məcwûŋ shú óbaagulé ó íncwəmbə nə bóól ótəwe ɔ shwóg wá Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə mənkwəw məbá:

- (1) Minjígú alá mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otəwe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).
- (2) Məmpándí Timotê mə jálá nə bə shú ná iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé ngə jii ná Dɔ nə otəwe ɔ shwóg bwé ngəg nə bə məcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó ná bwé ngəg nə sá isâ nə jɔ lâm, bwé ngə ságusə Kríst muud má yíl sá míkwám dí yé (2.3-6).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wá má cílá kálaad éga. Mə ji *muud lwámá mə *Kríst Yésus. Nyə Kríst sá ngə bwánd nə búgá yé, bá Cugye wúsú Zembî wé bwé á ŋwa cígú alá nə mə bəg muud lwámá. ² Má cilə wo Timotê fwámé mwân waamé má á byá cug krísten dí yé. Zembî Sónngú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwé ó sá wo mpaam, bwé ó gwág wo cey lámúd, bwé ó sá námá nə wo cúgəg mpwogé.

Minjígú alá myá məshígá mí shínúg

³ Ja má á ngə kə Masedwân yí, mə a yáág nə wo ná wo jíg Ifêz. Í á bə shú ná, buud bwé ngə jígú alá minjígú alá mishús nûŋ wá, wo tálúg mpándí ná bwé kú ná kwo jígú alá minjígú alá myəng. Jígú nûŋ, wo tálúg bwo mpándí nyəng. ⁴ Gúl sá jí námá ná, nə mikanda, nə lələ mábyél ná lə lə lə kú nə məshíné*; tálúg námá bwo mpándí ná bwé kú də kənd mílám mbií isâ byəngúd. Isâ byəng í ádé kwíínd múúd ná muud bəg tádúgá má Zembî. Í yidá də shwambələ búúd ná bwé dúg sənusa mákəl. ⁵ Ja má lás ntáni yí, mə ngə jii ná obúgula bwé bəg nə fwámé ceeí. Muud jí nə lâm fúbán, lâm ná sán, búgá jé kú nə məkəŋ yé, nyə wá má də ceeí búúd fwámé ceeí yé, váál ceeí jəng wá má jí ná bi bəg nə ndí yí.

⁶ Bóól búúd bwé á má yíl mílám jɔ minjígú alá míniíd, bwé á má kə cwagəwa bə dólə lás mbəe ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. ⁷ Bwé ngə jii ná buud bwé ŋwág bwo nda *Onkumə ó mácɛɛ má Zembî, nji í njúl ná bwé aŋgə nə wámbulə sá bwé ngə ci yí, kú wámbulə sá gwáméfwó bwé ngə lás nə inkán yí.

⁸ Sá báá sá ngə mpu ná məcɛɛ məsə jəjɔ sá ja múúd mə bálán nə mwo mbií í jéla yí. ⁹ Nda jí ntó ná, sá dúgá mpu ná məcɛɛ má áshígé tələw shú múúd jí tətəlí yé. Mbə. Má á yida tələw shú búúd bí kú bish məcɛɛ wá, nə buud ɔ málwə, nə buud bí kú bish Zembî wá, nə bóól osól ɔ *mísám, nə buud búsé kú gwəɔ Zembî wá, nə bəng bwé ŋwá isâ í Zembî zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwé gwú ósónngú wá, nə bəng bwé gwú ónyəngú wá, nə bóól ógwúl ɔ búúd bēsh. ¹⁰ Məcɛɛ má á tələw námá shú búúd ó jaŋga, nə budúm bwé sá íland nə bóól búdúm wá, nə buud bwé kúshá kənd bóól míkwám dí wá, nə obwiŋgye ó íjɔɔ, nə bəng bwé kéén jínə má Zembî məshígád wá. Məcɛɛ má á tələw shú sá jēsh í lumbəli nə fwámé njígú alá yí. ¹¹ Fwámé njígú alá wəng í ngə bə jəjɔ lân

1:1 muud lwámá: 2.7 Cugye: Tit 3.4 bwánd nə búgá: Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 mwân waamé: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifêz: Mis 20.1 buud bwé ngə jígú alá minjígú alá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 **1:5** 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 **1:8** Rom 7.12, 16 **1:9** Gal 5.19-21 **1:10** 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8 **1:11** 1Te 2.4

má Zembî á milwaná búúd bwá ða ságusə ná nywáá má jəla yé. Jəjə Ləŋ wəŋg wə bwá á yə mə ná mə zág ŋgə bwiiŋg yí.

Pwól ŋgə yə Yésus akíba

12 Mə ŋgə yə Cwám̄ba wúsú *Kríst Yésus akíba, nyə muud nyə a má lələshi mə yé. Mə yə nyə akíba nəcé nyə wə nyə á kwey ná a jì nə ŋkul jee shwu nyúul nə mə, a mú sá ná mə bəg nyə sóol məsáal. 13 Í njúl ná mə á ða bul jág lás nə nyə yág, mə á ða jugəshi buud bé mə njúl ŋkí jág gwə lām; nji, nywáá nyə a má bwíŋg mə né ŋkwəŋə nəcé mə á ŋgə sá isə byəŋg jág ðí, mə kú nə búgá. 14 Cwám̄ba íshé nyə a má sá mə mpaam ntə mínji, nyə a má sá ná mə bəg nə búgá, nə cəelí í ŋgə zhu wə Kríst Yésus. 15 Ciyá ga jí abúgúlág, sə má jəlá nə magulə gwo sə bēsh: jí ná, Kríst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósól ə *mísəm; ósól ə mísəm bəŋgá ði, mə wə jí áshúshwóógá. 16 Nji, Zembî nyə á bul gwág mə ŋkúŋkwóŋúlə shú ná jə lām má Kríst Yésus í nyínug mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwá bá *búgula mwəw mə ŋgə zə má, yuug ná bwá bá lég cug á kandugə kandugə. 17 Buud bwá yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmá. Zembî nyə abúle bwele yə yé, Zembî jí kú nyín nə mísh yé, á jí Zembî nji nyə ŋgwúd nə ŋgwúd yé, a ŋkəŋwəg kandugə á kandugə. Amen.

Gwánág jəjə gwáná

18 Timotê mwān waam, mə zə yə wo nyíga mpéndí bə nə iciyá *búúd ə mícúndá bwá á cì shú dwó yág yí. Iciyá byəŋg í ó yə wo ŋkul ná wo gwánág jəjə gwáná. 19 Ŋgagú nə gwána wo mbíd búgá, wo njúl nə lām ná sán. Bóol búúd bwá á mə ða ban dúlə gwágúlə lām ná ndéé búgá ján í á mə nyasula nda byóol í ða búg ŋgwəŋ ná. 20 Imene bá Aləguzándrə búse sámbá búúd jəŋgúd; mə a má cwám̄bulə *Sátan bwo shú ná bwə ŋwág njígúlá ná bwə nda ná bá bwele *lás nə Zembî bwaasúle mpu.

1:12 2.7 1:12 Gal 1.15-16 1:13 Mis 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 1:14 1.5; 1Kr 15.10 1:15 Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 1:16 Ifz 3.7-9; Kol 1.25 1:17 Rom 16.27 1:18 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yúd 3 1:19 1.5 1:20 Imene: 2Tm 2.17 Aləguzándrə: 2Tm 4.14 Sátan: 1Kr 5.5 2:1 Ifz 6.18-19; Flp 4.6 2:2 Esd 6.10 2:3 Tit 3.4 2:4 Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 2:5 Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13 2:6 Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit 2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jəla yí: Gal 4.4; Tit 1.3 * 2:6 Bwə á ða jəna ŋkúmba tən shú ná ŋkúmba kwám í bəg fúlí. Tən nyəŋg wə Yésus nyə a jəna nə cug jé shú búúd bēsh yí. 2:7 muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11 2:8 1Pr 3.7 2:9 1Pr 3.3-5 2:10 5.10 2:11 1Kr 14.34

2

Ða sá mājəgula shú múúd yēsh

1 Sə má ŋgə tééd fwo yáag nə ndí yí jí ná, obúgula bwá dúg kə nə miŋgwóombálú wə Zembî, ða jəgula nə nyə, ða gwáamb nyə isə, ða lə nyə. Bwə dúg sá ntó shú búúd bēsh íí, 2 shú ójwú-buud nə shú búúd bēsh bí nə miŋkwóŋ wá. Sə jəŋg í é sá ná shé cugəg nə shee, kú nə intúgúlí, nəcé cugálə cug í yə Zembî gúmá yí, nə cugálə mbií cug í jəla yí. 3 Ntó jí jə sə, Cugye wúsú Zembî mə gwág nywa ntó. 4 Á jii ná buud bēsh bwá dúgug cug, bwə mpu óbábálé.

5 Nəcé, Zembî jí nji ŋgwúd, líí-nji námə ŋgwúd mpədúgá Zembî bənəŋ buud,

líí-nji jəŋgú jisə muud, nyə wə Yésus-Kríst.

6 Nyə wə nyə á yána cug jé shú ná buud bēsh bwá bəg ofulí*.

Nyə á sá sóólúgá wəŋg námə fwála í á jəla yí, zə lwó búúd ná Zembî ŋgə jii ná bēsh bwá dúgug cug.

7 Shú dəŋg wə Zembî nyə a təl mə mb-wiiŋgye ləŋ yí, nyə a sá ná mə bəg *muud lwámá, á yə mə mbag ná mə jígúlíg ikúl í cugé *Oyúden yí óbábálé bwə jəlá nə *búgula wá. Bábálé mə aŋgə nə bwiiŋg ijəŋ.

Cug búdúm nə budá ðə ðí

8 Mə ka jii ná budúm bwá dúg sá mājəgula kúl jēsh. Bwə dúg jəgula bwə ŋgə bən məbwə wə Zembî, məbwə mə njúl kú nə məbyaagulə. Bwə dúg sá ntó kú nə mpimbə, nda nə məzhuzhuŋwa.

9 Mə jii námə ná budá bwə dúg bwáád mbií í jəla yí, mimbwéedí mpu shweel nyúul, kú bə mí asə mísh; bwə nda ða síya mífind mí ázəgá-dúg, nda ða bwáád ísə í or; ŋkí ntəg oŋkaaw ó álal-kus, nə ivuŋgá nə mikáándə mí álal-kus. 10 Bwə dúg bwáád mímbwéedí mí jəlá nə budá bwə ŋgə cugə cug mágwág nə Zembî wá; mimbwéedí myəŋg wə jəjə mísóólúgá. 11 Mudá mə jəlá nə ða

ηwa njíggúlá a njúl kál-kál, kú bwεε bân lúu. ¹² Mə ayóyé múdá ηkul ná a jíggúlíg, ηkí ntâg ná a jwúg nə mudúm. A dúg ji kál-kál. ¹³ Jí ná, Adam wə Zembî nyə tééd sá yé, Ifa ka zə bə mpúsə. ¹⁴ Adam ntâg dí nyə á magulə məshīgā. Mudá wə nyə á magulə məshīgā, a mú caam məcεε. ¹⁵ Nji, mudá mə bá *dúg cug nə byálə á bá byá yí. Nji, í bá jii ná a bég nə zény búgá, nə zény cεlí, nə zény cugálə mbií Zembî mə céel yí, a mbíd lâm ájjilâ.

3

Sâ í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wâ Dɔ yí

¹ Sâ jí kú nə məshwán wə ga: ηkí muud mə gwág yéesh ná a sá séy dálə fála *Dɔ mə Zembî, jɔjɔ mpwóombá iséy wə múúd wəɔηg ηgə jii ni. ² Í ka jii ná tówe shwóg bég kú nə sâ á jumúg, a bég ηgwúm mə múdá ηgwúd; a bég muud mə də cunal iyéesh yé, a də shimal ísâ, a mpíya nə gúmá, a bég muud mə də mpu ηwa ójón yé, a njúl ná a ji nə ηkul mpu jígguli. ³ Nyə ajáláyé nə bə ηgule məlwəg, kú bə múúd mándá; a yidag bə kú də yâ, kú bə múúd icwoomb. A bég kú cεel *mwaanê. ⁴ A jəlá nə sá ná njów búúd yé í kyéyug jɔjɔ kuú njəɔnd, bwán bə kú nə məbún, bwə ηgə cugə mbií cug í jəla yí. ⁵ Nkí muud mə yidá bə kú mpu sá ná njów búúd yé í kyéyug jɔjɔ kuú njəɔnd íí, ntədelé nyə é mpu kweemb Dɔ mə Zembî yé? ⁶ Muud mə fála Dɔ yé nyə ajáláyé nə bə múúd ηgə ndəm *búgula yé, nəcé nyə á bá ηwa nyéméfwó nda gúl məma sâ, a mú bə kú ná mpu nda á fálág Dɔ ná, ná ndéé a mú bwəma nə íntúgúlí Njwú məjamb nyə á bwəma nə ndí yí. ⁷ A jəlá námə nə bə váál múúd dí ná buud bwə cúgé Dɔ dí wá də lɔ nyə ná jɔ múúd; ntó, nyə abúε bwəma nə mpyóη ná ndéé a biil láám bə Njwú məjamb dí.

Sâ í dúgyá nə ojaákwon yí

⁸ Námə mbií ηgwúd wəɔηgú, *jaákwon mə jəlá nə bə nə jɔ fúlú, a nda də lás sâ ηgwúd mimpu mimbá; nyə ajáláyé nə wá lúu məlwəg dí, a nda də sɔ *mwaanê nə məcií

míshád. ⁹ A jəlá nə magulə *ndímba a búgə lâm á fúbánúd. ¹⁰ Muud mə céel bə jaákwon ntó yé, í jii ná buud bwə fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bə kú nə sâ á jumúg íí, a mú ka séy séy jaákwon. ¹¹ Budá* bwə jəla námə nə bə nə jɔ fúlú, nda də ci búúd iciyá í bəwá lí bwo milám yí, bwə mpúg də cunal iyéesh byán, bwə bég ɔ abúgúlág məzhíí mēsh. ¹² Jaákwon mə jəlá nə bə ηgwúm mə múdá ηgwúd, bwán bə kú bwεε bân mílúú, a jəlá nə sá ná njów búúd yé í kyéyug jɔjɔ kuú njəɔnd. ¹³ Bəɔηg bwə sá iséy byán váál í jəlá wá, buud bwə é ηwa bwo nə məjilə. Búgə bwə ηgə *búgula Yésus-Kríst yí í é sá ná bwə dúg lésha nə buud kú nə ifwaas.

¹⁴ Mə ηgə cilə wo kálaad éga nə búgə ná mə wál bá zə nūη. ¹⁵ Nji, ηkí mə bá kú leel zə, kálaad éga nyə e sá ná wo mpúg kuú njəɔnd í jəlá nə muud á njów mə Zembî yí. Njów mə Zembî wəɔηg wə Dɔ mə Zembî á kuwó í ηgə shúgə ηgə baagulə obúbálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nə məshwán, mpúyá búgə í ηgə yə sá yí wí məma ndímba ánánî. Kríst nyə á zə byél muud, Nkɛηkɛ Shíshim nyə a lwó ná a ji tátəlí, *wəéngəles bwə á beny nyə, cúndá yé í á má sɔy ílwoη í búúd byésh dí, ncúlyá buud bwə á má búgula nyə wa shí mishwun, Zembî nyə a bân nyə gwôw, yə nyə gúmá jé.

4

Gwánág ni íbów-bôw í mínjígúlá

¹ Nkɛηkɛ Shíshim ηgə ci ná sáη sáη ná mwów mə áməzhúgúlá dí, bóól búúd bwə bá yíl mílám ísâ í dúgyá nə búgə yííd, bwə yidá kə sá mágwág nə míshíshim mí məshīgā, kə ηgə bɛ mínjígúlá mí mínjumbúlu. ² Bwə bá kə ηgə cwagəwa bɛ mikaand mí ijɔjɔ búúd ɔ kwába bwə bá də shíig bwə nə ndí myá. Buud ɔ mákəη bəɔηg iwushí í á mə nada bwo láméd nda məyígyé múúd nyə a lánd nə ηkwánz ágúgwə* má. ³ Bwə tál búúd mpəndí ná ci muud kú bā; bwə ciləshi búúd

2:13 Mət 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 **2:14** Mət 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 **3:2** Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4 **3:3** 2Tm 2.24 **3:7** 2Kr 8.21; Mis 6.3 **3:11** Tit 2.3 * **3:11** Na ji nə ηkul bə búdá ɔ ójaákwon, jí námə nə ηkul bə ójaákwon ɔ ábudá. **3:15** Ifz 1.23; 2.19-22 **3:16** Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17 **4:1** 1.10 **4:1** 2Tm 3.1 * **4:2** Bóól bwə ci ná: «Milám mí á má bimbəla bwo». **4:3** bā: 1Kr 7.1 ídāw: Mət 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30

bíl ídâw, í njúl ná Zembî nyə á té byo shú búúd ó abúgúlág bwé mpú óbúbálé wá ná, bwé dúg də byo nə akíba. ⁴ Sâ jêsh Zembî nyə a té yí jí nkí nywa; kú nə tɔɔ sâ í jálá nə myeesh yí; í jii nji né sé dúg yə Zembî akíba shú sâ jêsh sé má ŋwá yí. ⁵ Nacé ná, nə Milású mí Zembî, nə məjəgula í də sá né isâ byêsh í bəg inķəŋķé í isâ.

⁶ Jíígúlig ómínyəŋə búwô ó abúgúlág isâ íni, ntó nyə e lwó ná wo jí jɔjɔ sóol məsáal mə *Kříst Yésus, bwé á wíil wo nə jɔjɔ íciyá í búgə nə fwámé njíígúlá, wo ŋə ná mé mpu bə njíígúlá wəŋŋ. ⁷ Dúgú ban mbií míkanda ícwúcwúul í búdá í də kənd, mikanda mísé kú bish Zembî myá. Yidagú wá ŋkúl né wo ŋəgə nə cugə cug í yá Zembî gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í də lúlashi nyúul yí bí nə búbaalé mfií bíbiyá. Cug í yá Zembî gúmá yí, jáá jí nə mfií məzhií mēsh, ŋkaagé njúl námé ná muud mə cágə cug jəŋŋ yé, nyə é cugə mpwogé ja gaád, a kə námé bá cugə mpwogé jəŋŋ cug í ŋgə zə yíid. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlág, sé má jəlá nə magulə gwo sé bēsh. ¹⁰ Ciyá jəŋŋ jí ná, sé ŋə wáduga ŋə gwána nacé sé ŋə bwánd nə búgə ná Zembî á kuwó mə bá lə sâ sé ŋgə sá yí. Zembî á kuwó wəŋŋ wé jí cugye á buud bēsh, bul bə né ndéé obúgula. ¹¹ Isâ wó jəlá nə jííguli búúd wé íni, wo ci nə bwo ná bwé bəg minjíígúlá myəŋŋ.

¹² Muud nyə ajáláyé nə mpyēny wo ná wo jí mwántombú. Yidagú sá ná obúgula bwé ŋwág yuug wódí, yuug lésú á mpu, yuug kuú njənd, yuug cēlí, nə yuug cug á kú asíy-síy. ¹³ Té má afwóyé wóós yí, wo ɔ wá lúú dúlə lə micilyá mí Zembî ísēŋgyád. Wo ɔ wá námé lúú dúlə sá ná obúgula bwé bəg nda teeg mányúul, wo wá lúú dúlə jííguli bwo dī. ¹⁴ Zembî nyə á yə wo ŋkul nə fəg ja *búúd ɔ mícúndá bwé á cúndə, ocúmbá buud bəd wo məbwé lúú yí; wo nda bēeg ŋwa yána mə Zembî dəŋŋə nda zhizhe. ¹⁵ Kəndúg lām isâ íniid, wo wá lúú sáal dwô dī, buud bēsh bwé dúgúg nda wó ŋgə bugəban ná. ¹⁶ Wo ɔ mpú baagusə cug gwô, mpu baagusə mínjíígúlá wó ŋgə jííguli buud myá. Nadagú mínjíígúlá myəŋŋád. Wó ká sá ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námé búúd bwé ŋgə

gwágulə wo wá.

5

Lásúlə nə buud bwé sá íwushí wá

¹ Nkí í wóós né wo lámúsá nə cúmbá muud íí, wo kú ŋkáánd nə nyə, wo ɔ lás nə nyə tâŋ nda shwóóŋgú. Wo ó də námé lás nə məncwámá tâŋ nda omínyəŋə búwô, ² lás nə ocúmbá budá tâŋ nda onyəŋŋə búwô, məsás tâŋ nda okóól búwô, nə kúlágú í jəlá yí.

Sâ í dúgyá nə mikúsə mí búdá yí

³ Wo ó kweemb míkúsə mí búdá mí cúgə ná nə jígúwé myá. ⁴ Kúsə í ká bə nə bwân nə onta, bwé jəlá nə tééd fwo jííg dúlə cugə nə buud ɔ njów bāŋ nda Zembî má jí ná; bwé mpúg nə wíilúlə obyəl bāŋ bwé á wíil bwo yí wúsə mpwálá bwé jəlá nə nyiŋŋ yí. ⁵ Kúsə múdá í má mpu lúg kú ná nə jígúwé yí í də kənd búgə jêsh wé Zembî. Mbií kúsə wəŋŋ í də jəgula nə Zembî bulú nə mwásə də gwáamb nyə kwíindyá nda káád. ⁶ Shú myəŋŋ míkúsə mí búdá mí ŋgə ná bə mənywa mə cug myá, bwé mpúg nə bwé tēem bə míkúwó, bwé má yə. ⁷ Kalagú míkúsə mí búdá məlábúgá mága shú ná bwé cúgəgú kú nə məjumá. ⁸ Nkí muud mə bə kú kweemb búúd bē, né ndéé buud ɔ njów yé ntəg íí, nyíni múúd mə kílya búgə jé, a mə bə mbúwálú ntə *hááden.

⁹ Shú ná wo cíləg kúsə múdá sámbá á míkúsə mísəŋ mə jəlá kweemb myá dī, í jí ná kúsə wəŋŋ í bəg nə mimbú tééd məwúm məsaman kə gwôw; í jí námé ná a bəg kúsə í á bə nə nji ŋgwúm ŋgwúd yí. ¹⁰ Í jii námé ná a bəg ná nyə a shí də sá jɔjɔ mísóólúgú mí dúgə nyín, a bəg ná nyə á mpu jííguli bwán bē, nyə á də ləg búúd nyédí njów, də gusa búúd ó Zembî məkuú, də kwíind intágúlá-ntágula í búúd. A bəg ná nyə á də sá fwámé mísóólúgú mimbii mimbii.

¹¹ Wo nda magulə cílələ míkúsə myá məsás; nacé myāŋ, iyéesh byāŋ í də gwúm, bwé mú ŋgə yəw sálə sáal mə Zembî, bwé mú bə nə yéesh ná bwé kə mábáád. ¹² Ja nyāŋ mə sá ntó yí, a mə byaagulə, nacé a mə ntə ŋkál nyə á təl ná á jí fwó yé. ¹³ Bwé də bə cíŋŋgú, bwé mú kú ná nyiŋŋə sá tɔɔ sâ, nji ŋgələ jēla

mínjów minjów; jêlálə wəɔŋgá kú ntâg bæ nji ná bwé cúgé nə sâ má sá, nji bwé fwáfula, bwé wá mimpu ízhaá isád, bwé ci icigá-cigə.

¹⁴ Gwé wá jí ná, má yidá jii ná kúsé wí sás yí í kág báád kə byá bwân, baagulə njów bâ mpwogé shú ná buud bwé ngə lumbəli nə sé wá bwé bág kú nə zhií mə cí sá sâ ábúbdw. ¹⁵ Má ci ntó nəcé bóól nkí bulya bwé má bwey wú fwámé zhíid kə bɛ zhíí mə *Sátan.

¹⁶ Nkí ngwól mbúgula á mudá ji nə mikúsə nyédí njów búud dí, í jii ná a nkényúg mbag á mikúsə myəɔŋgá shú ná í nda nyingə bæ mbag á *Dɔ́ má Zembî. Dɔ́ í nkényúg mbag á myəɔŋg mí kú nə jígáwé myá.

Sâ í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wâ Dɔ́ yí

¹⁷ Ocúmbá buud bwé ngə mpu kyey nə Dɔ́ wá bwé mpíyá nə gúmá ikóómb íbá, ná ndéé bəɔŋg bwé má wá mányúúl bwiingúle jɔjɔ kéel nə jígúliə óbúgula dí wá. ¹⁸ Kálaad Zembî ngə ci ná: «Wo nda fad nteny mpu ja í ngə nyaal mpumə ngəle lwáál nywo yí», a nyingə námá ci ná: «Sóól məsáal má jəlá nə bæ nə myóna.»

¹⁹ Nkí bwé zə shwəman ngwól Acúmbá muud á Dɔ́ má Zembî, wo é jisə magulə shwəman jəɔŋgú buud obá nkí ólóól bwé má fwo bwiing mpu ngwúd. ²⁰ Bəɔŋg otówe ɔ shwóg bwé sá *sám wá, wo lás nə bwo tām buud; sâ jəɔŋg í é sá ná bóól bwé bág nə ifwaas.

²¹ Má ngə ci nə wo mísh má Zembî dí, mísh má Yésus-Kríst dí nə mísh má *wəɔŋgəles Zembî nyə a féesh wá dí ná, wo ɔ bɛ mínjígúla míni, kú kə nkəómá, kú yag múúd mpwoombá. ²² Wo nda jigəwa bæd múúd məbwé; wo nda kə wá nyúúl ízhaá sémád. Wo ɔ baagulə wóméfwó ná fwɔ-fwɔ. ²³ Wo kú ná də ngul nji məjúwó; dugú námá ngul búbaalé məlwəg nə məcey má də bii wo ija ija mənɪ.

²⁴ Bóól búúd myánj mísəm mí də búguli buud nda fwo faas, bóólégá bəŋ myánj zə də mpúy fwála má fwo cɔ́. ²⁵ Jɔjɔ mísóólégú mí də námá bæ, bóól búúd myánj leel nyín.

Nji, míl tɛem bæ nda leel nyín, mí ábúle bwên shwoód.

6

Sâ í dúgyá nə məlwaa nə omása yí

¹ Obúgula bí məlwaa wá bwé jəlá nə magulə nə omása bəŋ bwé mpíyá nə gúmá jêsh. Ntó nyə e sá ná buud bwé nda *lás nə Zembî bwaasúle mpu, təɔ nə njígúla wúsú.

² Bəɔŋg omása bəŋ bí obúgula wá, bwé nda mpyeny bwo ná jisə omínyəŋə bəŋ. Í yidá jii ná bwé búlug mpu sɛy nə bwo, bwé ngə mpu ná obúgula Zembî mə céel wá bwé wá bwé ngə balan nə məbwé má ísɛy máŋ. Sâ wó jəlá nə jíguli búúd wəni, wo yáag nə bwo ná bwé máguləg.

Nə fwámé óyíguli, nə wəáyibəmb

³ Nkí ngwól múúd mə jígúli gúl sâ shús, yida bíd fwámé íciyá í Cwámba wúsú Yésus-Kríst, nkí ntâg ná a bíd njígúla í dúgyá nə cug í yə Zembî gúmá yí, ⁴ nyāŋ múúd má jág bul nkény nyúul, a má bul námá bæ nə jág. Í mú nyə nda bwas á ná a dúg ngə shuya ózhuyá ó dúle ngə faas bíl íciyá. Jí í də wóós cínəŋg yí? Ngáá nji zhín nə ozhuyá, nə *bwaasúle mpu, nə dúle bɛemb bóól búúd? ⁵ Í də námá bæ buud mítédúgá mí má ləŋgəwo wá, də sɛŋɛsa mákál ná sɛŋɛsa sɛŋɛsa, kú nə məshíné. Nəcé buud mítédúgá mí má ləŋgəwo wá bwé ampúyé ná óbúbalé, bwé má yida dúg ná cug í yə Zembî gúmá yí jisə bwo zhií bwé é bii kúm yí.

⁶ Cug í yə Zembî gúmá yí í yida námá bæ zhií múúd mə bíl kúm yí, nji í bé ntó ja múúd mə mpú də gwág məshusəg nə sâ á jí nə ndí yí. ⁷ Shé áshígé zə nə sâ ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námá nə nkul kə nə sâ ja shé má ká yí. ⁸ Ntó ji ná, shé má ká bæ nə idəg nə mikáándá, bímbí dəɔŋgú kwaga.

⁹ Buud bwé də yáag ná bwé cɛel bæ nə kúm wá, bwé də bágulə mányúúl ná məbwəbúlán mə wáábúg bwo, bwé mú biil láábúd ná ndéé, bwé mú bæ nə iyéesh mimbií mimbií í ntágúla bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byəɔŋg wé í də sá ná muud kweemushi

5:14 1Kr 7.9 **5:17** 1Te 5.12 **5:18** Mbá 25.4; Luk 10.7; 1Kr 9.9, 12-14 **5:19** Mbá 19.15; Mat 18.16; 2Kr 13.1
5:20 Gal 2.14; Ifz 5.11 **5:22** 4.14 **6:1** Ifz 6.5; Tit 2.9-10; Flm 8-20; 1Pr 2.18 **6:3** 1.3-7 **6:3** 1.10; Gal 1.6-9
6:4 1.4; 6.20; 2Tm 2.14 **6:5** Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11; 1Pr 2.14; 5.2 **6:6** 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5
6:7 Zhb 1.21; Ekl 5.14 **6:8** Mik 30.8-9 * **6:10** Na ji kaaná búúd bwé á də bwey ci fwála mwəw má Pwól dí yí.

nyáméfwó ná ndeé a yə yí. ¹⁰ Mpugá ná, «ceelúle *mwaanê wúsə kəplé á mimbii mí mábôw myêsh»*. Nda bóól búúd bwé á wá mənnyúul ceelí jəŋg dí ná, bwé á béégya nə kuú njəənd búgə kə ηgə gwaa cwagəwa; bwé á má təl bwáméfwó cwúnd dí.

Gwánág fwámé gwáná

¹¹ Nji, wεε muud má Zembî, túbúg isá íni. Yidagú sɔ́ ná wo cágəg tútəlí, wo kəndəg lâm wé Zembî, wo bəg nə búgə, nə ceelí, nə jísów nə lám mətəla. ¹² Mpug ná cəgələ cəg búgə jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jəŋg shú ná wo búig cəg á kandəgə kandəgə. Cəg jəŋg wé Zembî nyə a jəw wo ná wo zəg ηwa yí. Njúwúlú wəŋg wé wó á bwaagələ zhwoog buud bwé ηgə gwág yí. ¹³ Mə zə təl wo ηkəl mísh má Zembî dí, nəcé nyə wé ηgə yə isá byêsh cəg. Mə təl námə wo ηkəl nyəŋgú mísh má Yésus-Kríst dí, Yésus muud nyə á magələ Zembî mísh má Pons Pilát dí yé. ¹⁴ Nkəl nyəŋg nyísə ná wo mpúg baagələ məmpəndí má á yə wo má, wo sá ná wo cágəgí nə mwo kú sá sá mājumá, kú fúfug ná ndeé kə wós jwów Cwámba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyiŋgə zə yí. ¹⁵ Nəcé, Zembî wé má bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námə wós yí, Zembî muud jí Ajəláci anání yé, Cí í jwú nə micí myêsh yí, Cwámba míl micwámba myêsh mí ηgə gwəpə yé. ¹⁶ Nji nyáméfwó wé jí ná nyə abúle yə, a njul kúl jí nə mbií mənkenya mísh má múúd má cúgə nə ηkul jísow yí; muud ηgwúd nə ηgwúd nyə afwóyé bwele dúg nyə, muud cúgə námə nə ηkul dúg nyə. A ηwág gúmə nə ηkul á kandəgə kandəgə! Amen! ¹⁷ Buud bí nə kúm á cəg ga wá, təlúg bwo mpəndí ná ci bwé nda ηkény mənnyúul, bwé nda kə wá búgə jáŋ kúm dəŋg dí, nəcé í bá cəp. Bwé yidag kənd mílám wé Zembî muud ηgə yə sá isá byêsh nə jə lâm yé, nyə wé ηgə sá ná sá ηgəg nə balan nə isá byəŋgú shú mənnywa məsú. ¹⁸ Cúg nə bwo ná bwé dúg sá mənnywa, bwé dúg sá jəpə mísóólúgú mənkund mənkund; bwé dúg sá váál yána í ηgə wú lám dí cwú yí, bwé də bə kwééshá ná bwé də kaaw mábii mən nə bóól búúd. ¹⁹ Í ká yidá bə ná dāŋ kúm wé

ηgələ sá mbií mísóólúgú míni, í é kwəməsá bwo cəg í ηgə zə yí, kú nə sá í ntəgələ.

Məbádá

²⁰ É yé Timotê, mpug baagələ sá Zembî nyə á yə wo yí. Wo nda də kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mí ηgə lúmbəli nə búgə myáád, wo ə sásulé námə ŋkwafad ə búúd bwé ηgə jaaw mənnyúul ná búsə nə mpúyá wá. ²¹ Bóól búúd bwé á jaaw mənnyúul ntó wá bwé á má ləŋgəwo wú búgəd.

Zembî kə sá bí mpaam.

6:12 1.18; 4.14 **6:13** Mat 27.11-26; Yuá 18.28–19.16 **6:14** 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2 **6:15** Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14 **6:16** MmN 33.20; Sôm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12 **6:17** Sôm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1
6:19 Mat 6.20 **6:20** 1.4; 6.4; 2Tm 1.14 **6:21** mpaam: Gal 6.18

Kálaad ábêê Pwôl nyó á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ábêê mə Pwôl shú má Timotê yí

Kálaad ábêê má Timotê ηgə nyîn ná Pwôl nyə á bə Róma ja nyó á cilə nyə yí (1.17). Í á jəla nə bə Pwôl ηgə jág jug mímbwugəd (2.9) a músə a tál fwó (4.10, 16). Nda nyó á mpu ná iséy byé í má shîn a wál zə yə ná (4.6), nyə á ka cilə muud nyə á bə nyə fwámé múúd gwoong á cœlí yé (1.2), yə nyə mæcwûŋ.

Pwôl mə tééd fwo yə Zembî akîba nə búgə Timotê jî nə ndí yí. Nda á bwey mpu ná obwiingye ó Jəjə Lâŋ bwé də jug, də bwəma nə cúwáíí nə, a bándúlá Timotê ná a yímág nyúul ja məkəgəmə má bə yí, a gwána nda fwámé «mwâ zimbî má Krîst», lwóya íŋkəŋ. (1.3–2.13). A mpú bándulə nyə ná a jíig ncê nə buud bwé də té mbeε ílís-lís nə ozhuyá nə isâ í də sá ná buud bwé wúg búgə dí wá. A mú ci ná a bég yuug jé, nyə Pwôl, a də cugə nda mílósú mí Zembî mí ηgə ci ná, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kə shínal kálaad nə ηkəngúlá ηkəngula cé nyáméfwó tál yí, a ηgə lə Zembî muud nyə á ηgə shúgal nyə yé (4.6–22).

Pwôl ηgə lwó ná nyə a má gwána gwáná á kaambəlélə nə Jəjə Lâŋ ná ndeé kə wóós máshíné má cug jé (4.7). A ηgə jî ja jêsh ná buud bwé lə kálaad éga wá bwé gwánág gwáná jəŋgú kú nə ifwaas, nda fúndə mízhízhín, ηgə gwána nə búgə, nə jísów, nə cœlí, nə nadá.

Məbádá

¹ Mə wá ηgə cilə kálaad éga, mə Pwôl. Zembî nyə a jî nə mə bág *muud lwámá mə *Krîst Yésus, shú ná mə bwíingug buud cug nyə á kaag ná a bá yə bwo wá Krîst Yésus yí. ² Má cilə wo Timotê mwân waam má búl cœl yé. Zembî Sónŋgú bá Cwámba wúsú Krîst Yésus bwé ó sá wo mpaam, bwé ó gwág

wo cey lámád, bwé ó sá námə ná wo cágəg mpwogé.

Pwôl ηgə yə Zembî akîba

³ Mə ηgə yə Zembî ódá bwé á də yə gúmə yé akîba. Nyə námə wé má ηgə yə gúmə mitádúgá myâ lâm mí njúl mə fúbán yé. Má də wá wo módí məjəgula dí ja jêsh, tə ibulú tə mimwás. ⁴ Mə ηgə bul tédugá yé dwô, mə ka ηgə bul jî nə shwé dúgyág mə búlug bə nə məshusug. ⁵ Mə ηgə téduga búgə gwô, búgə á kú nə məkəŋ, búgə ηgwúd nə ηgwúd mpáámbe gwô Loyís bá nyəŋgú woó Enís bwé á bə nə ndí yí. Mə ηgə mpu bábálé ná búgə jəŋg námə wé wó jî nə ndí yí.

Maguləg jug shú Jəjə Kéel

⁶ Gwé wé má bándúlá wo ná: ηgagú nə gwíing sâ Zembî nyə á yə wo ja má á bəd wo məbwé yí. ⁷ Nəcé *shíshim Zembî nyə á yə shé yí í cúgə shíshim ífwaas; í yidá bə shíshim í də sá ná muud búlug bə nə ηkul, nə cœlí, a də jwú nə lâm yé yí. ⁸ Ntó má ké ná wo ajáláyé nə gwág shwôn nə ηgələ bwiing lâŋ má Cwámba íshé tām buud, wo nda námə gwág mə shwôn nda má jî mímbwug dí ná. Yidagú magulə ná wo júgug námə nda mə shú Jəjə Kéel, shwé ηgə *búgula ηkul má Zembî. ⁹ Nəcé nyə wé nyə á cug shé, a jêw shé ná shé bág buud bé; nyə a shígé jêw shé ntó ná shé á fwo sá jəjə mísóólúgú, í á bə nji nəcé nyáméfwó nyə á ηwa cigúlá ná a sá shé mpaam. Nyə á bwey cœlə shé mpaam nyəŋg kwon mə *Krîst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd. ¹⁰ A má ka lwó shé mpaam nyəŋgú ja gaád nə zələ cugye íshé Krîst Yésus nyə á zə lwóya nyúul yí. Nyə wá nyə a má zə caam ηkul shwiy í á də bə nə ndí yí, a zə nə Jəjə Kéel zə sá ná shé mpúg cug jî kú bá bwelə shîn yí.

¹¹ Jəjə Kéel dəŋg wá Zembî nyə á tál mə ná mə ηgəg nə bwiing yí, mə bág *muud lwámá, mə bə nə zhíí mə jíigúlí búúd. ¹² Gwé wé má ηgə jísow minjugú yí; nji mə agwágé myo shwôn, nəcé mε mə mpú múúd má á má búgula yé; mə mpú bábálé ná a jî nə ηkul mpu baagulə sâ jêsh má yə nyə ná a bááguləg yí, mə kə bá ηwa gwo jwôw á məzhúgúlá.

1:1 1Tm 2.7 1:2 Timotê: 1Tm 1.2; 1Kr 4.17 1:3 Flp 3.5; 1Tm 1.5 1:5 Mís 16.1 1:6 bəd wo məbwé: 1Tm 4.14; 5.22 1:7 Rom 8.15 1:8 2.9; Rom 1.16 1:9 Ifz 2.8-9; Tit 3.5 1:10 Yuá 1.14; Tit 3.6 shwiy ... cug jî kú bá bwelə shîn yí: 1Kr 15.20, 55, 57; Heb 2.14-15 1:11 1Tm 2.7 1:13 1.5; 1Tm 1.10 1:14 1Tm 6.20

¹³ Iciyá yâ obúbálé wó á lág nã mã yí, ñwag byo tâñ yuug, ñwag byo nã búgá nã cœlí í ñgá zhu wé Kríst Yésus yí. ¹⁴ Sâ wo á yíyow yí, wo ó baagula gwo nã kwíindyá má Ñkêñkê Shíshim njúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ɔ Azî bêsh bwé á má myaas mã, tœm bæ Fizhêl bá Erãmozhên. ¹⁶ Cwãmba gwágúg njów búúd má Onezifôr cey lámúd. Nacé nywáá nyã á ðã wá mã ñkul nyúúlád, kú gwág mã shwôn ná mã jì mímbwugud. ¹⁷ Nyã á yida ñgã sý mã nã zény ja nyã á wóós Róma yí, a mú kwey mã. ¹⁸ Cwãmba Yésus sáág ná Zembî bág gwág nyã cey lámúd jwów á mãzhúgúlã. Wo ntãg wé má búl mpu bímbí lú kwíindyá nyã á kwíínd mã Ifêz yí.

2

Pwôl ñgã cwîny mwân yé

¹ Mwân waam, ság ná mpaam má *Kríst Yésus í lúlushig wo! ² Sâ jêsh wó á gwág má á jíguli zhwo gowúshined bwé njúl yí, kalagú gwo, yã búúd wó má dúg ná bí abúgúlág wá, bãñ bwé bág nã ñkul mã jígúlí bóólúgá búúd. ³ Jísówúg ðwó kow lú mínjugú tâñ nda fwámé zimbî mã Kríst Yésus. ⁴ Muud ñgã sêy séy ízimbî yé, ja á cœl ná mása yé gwágúg nyã nywa yí, nyã ádé na nyíngã kænd lám zhizhe ísád. ⁵ Bwé ðã bwééd ñgwiimbe igwiimbî *tûm gúmá ñjî ja á ntó nda mácéxé má ígwiimbî mã cí ná. ⁶ Mbeyẽ mampæg nyã á wáduga yé, nyã wé má jálá nã fwo tééd mwáágulã mpúmá. ⁷ Faasúg ísã má ñgã cí yí, Cwãmba nyã e sã ná wo wãmbúlág byêsh.

⁸ Wo ɔ tãdúgá Yésus-Kríst nyã á byêl mp-won buud má *Dávid dí, nyã á gwûm yé. Jójó Kéel má ñgã bwiíng wé ñi. ⁹ Mã jì mímbwug dí nda zhilãngaané nacé mã ñgãlã bwiíng Milású mí Zembî myœng. Ñjî, mã tœm bæ mímbwug dí, muud cugé nã ñkul wóólã Milású mí Zembî mãñkãda. ¹⁰ Gwá wé í sã ná mã ñgág nã jísow ísã byêsh, shú ná buud Zembî nyã a féesh wá bwé bílg cug Yésus nyã á zã nã ndí yí, bwé ka bá bæ nã milwané mí ábúle bwẽle shîn yí. ¹¹ Ciyá ábúgúlág jî ná: Ñkí shénõñ Yésus shé á yã,

shénõñ má bá námá nyíngã cugã.

¹² Shé má ká yîm mányúúl, shénõñ ka bá jwú.

Shé má ká kílya nyã, a bá námá kílya shé.

¹³ Shé má ká bæ kú sã sã á cí yí, nywáá bæ námá ñjî abúgúlág, nacé a cugé nã ñkul kílya nyáméfwó.

Wo ñgã sêy mísh má Zembî dí

¹⁴ Báásúlág búúd ísã íni. Yîmbúlíg bwo mísh má Zembî dí ná bwé bág kú ðã bæ ðã dúlã bigas íciyá ná ndéé mbigas kã nyẽ ózhuyã. Sã jœng í akwííndé tœ sã, í yida kweemashi búúd bwé gwágulã wá. ¹⁵ Wáág ñkúl ná wo dúg nyîñ mísh má Zembî dí ná wo má ntõ mãkugulã, wo jì sóol mãsáal cugé nã sã shwôn yé, sóol mãsáal ñgã bwiíng búbalé má Zembî mbií í jéla yé. ¹⁶ Wo nda ðã kænd mãlwê mbéé zhizhe mikaand mí ñgã lúmbuli nã búgá myáád. Buud bwé ðã lãs mbií mikaand myœng wá bwé bá ñgã kã ñjî shwóg-shwóg nã Zembî. ¹⁷ Iciyá byãñ í bá ðã ðã búúd nda fãñ ñkwaambá í ðã ðã múúd nyúúl ná. Imene bá Filêt bí mbií búúd wœng. ¹⁸ Bwé ñgã jaaw buud ná gwúmúshílã sã ñgã cí ná Zembî mã bá gwúmúshî búúd yí í á má bwey bæ. Ja bá ñgã cí ntó yí, bwé má shwáda wú óbúbáléd kã koogú, bwé ñgã sã ná bóól búúd búgá í shwágúság.

¹⁹ Ñjî, tœ jî tœ jî, lal-lal lámuga Zembî nyã lâm yí, jáá jî ná námá ná shîm; Zembî nyã á cílã cíñng lámuga jœng dí ná: «Cwãmba mã mpú búúd bí búúd bé wá», a nyíngã námá cílã ná: «Muud yêsh má ðã kãmb Cwãmba yé má jéla nã béégya nã olííngã».

²⁰ Ñjów má fwámé múúd í ádé bæ ñjî nã ishúyá bwé á lúlã nã or ñkí ntãg kwóógú bwé ðã lúlã *mwaanê nã ndí yí; í ðã námá bæ nã byœng ísã bwé á caag nã ilí yí, nã byœng bwé á mẽ nã yagá yí. Bíl bíse byœng bwé ðã balan nã ndí mãfwála mã gúmá dí yí; bílúgá, bwé ðã balan nã ndí ja í cugé fwála gúmá yí. ²¹ Muud mã myáás bów-bôw mínjígúlã mã ámã ñgã cí míni yé, nyã é bæ shúyá gúmá. Muud wœngú nyã é bæ ñkêñkê

1:15 4.16 **1:16** Onezifôr: 4.19 **2:2** 1Tm 1.10; 4.14 Flp 1.12-14 **2:10** Rom 5.2; Kol 1.24 **2:11** Rom 6.8 1Tm 1.3-7; 6.4; Tit 3.9 **2:15** 1Tm 1.10 **2:16** 1Tm 1.4 Rom 9.21 **2:21** 3.17

2:5 4.7-8 **2:8** Rom 1.3-4; 1Kr 15.4 **2:9** 1.8; Ifz 3.1; **2:12** Mat 10.32-33; Rom 5.17 **2:13** Rom 3.3-4 **2:14** **2:17** Imene: 1Tm 1.20 **2:19** Ilñ 16.5; Yuá 10.14 **2:20**

múúd, a bæ næ mffí shú má Zembî muud njów, a bæ kwéésha ná búsa næ ñkul balan næ nyə shú wúl jəjə sóólúgú wêsh.

²² Túbág íyéesh í ngé bul julə mäsás næ mæncwámá yí; wo yida sọ ná wo cügəg cug á tətəlí, cug búgá, cug ceełí, cug á ná shee. Binŋ buud bwé ngé jŋw Cwámaba næ milám fúbán wá, bi cügəg gwo næ lâm wêsh. ²³ Dugú ban sɛñsálə búúd bwé du sɛñusa mákəl kú næ wúmbulé nda mikás yí. Nəcə sɛñsálə mákəl wəŋgú í ábweyé næ du shúgula ózhuyá. ²⁴ Í njúl ná sóol mäsáal mə Cwámaba nyə ajəláyé næ du bæ næ ozhuyá, á jəlá næ yidá bæ næ osusa næ muud yêsh, a du mpu jíguli búúd, a du bæ næ jilələ lâm. ²⁵ A jəlá næ du sá ná, bəŋg bwé sá nyə ɔŋkwafad wá, a cwíny bwo ná shee, a ngé bwánd ná ka Zembî nyə é yə bwo fwála ná bwé céndúg mítédúgá ná ndeé bwé zə mpu óbúbálé, ²⁶ bwé mú nyingə bii fwámé mítédúgá ná ndeé bwé mú cugya wú ñkwaanğ mə Njwú məjamb dí kúl nyə á wá bwo mímbwug myéd ná bwé dág gwág nji næ nyə yí.

3

Bów-bôw isâ í bá sɛy mwów mâ məzhúgúlâ dí

¹ Mpug ná mwów mâ məzhúgúlâ dí, mósól məfwála mə bá bæ ñkí lal cug. ² Nəcə buud bwé bá bæ næ íbî, bwé bul ceeł *mwaanê. Bwé bá bæ næ bəgəwa, bwé du ñkəny mányúul, du *lás næ Zembî bwaasúle mpu, sá obyəl bán məlwə, nda du lə mánywa, kú gwəp Zembî. ³ Bwé bá bæ næ ñkúd, bwé ábúle du magulə juu búúd, bwé bá du sá íkúdúgú, du sá ísâ næ jwuŋ, du bæ næ mənyaan, kú ceeł mánywa. ⁴ Bwé bá du bæ ñgwól kusha ñgwól, ñgwól kusha ñgwól, bwé bá bæ nda bwé cúgé næ milúu, du jág ñkəny mányúul, bwé bá ceeł məshweesh mə cug ntə Zembî. ⁵ Bwé bá du nyín nda buud bwé ngé gwəp Zembî wá, nji bwé nda mpu ñkúl mə Zembî í du cénd búúd yí. Wo ə bá du tŋw búúd bəŋg shwóg-shwóg.

⁶ Bóól bəŋg bwé du kyey næ minjígulá myán minjów minjów; budá bwé ngé wáduga næ kúdá lú *misəm, íyéesh mimbii mimbii í ngé kə næ bwo cə kə næ bwo cə wá, bwé du biil minjígulá myəŋg dí, nda óshú bwé du biil ñkwaanğ dí ná. ⁷ Búsa nji bwé ó du ñwa minjígulá, nda ka bwele mpu óbúbálé. ⁸ Námə nda Zhanés bá Zhambres bwé á lúmbuli næ Moyíz ná, ntó námə wə óyíguli bəŋg bwé ngé lúmbuli næ óbúbálé yé. Mítédúgá mí mú bwo oncúg-nculé milúúd, ján búgá í á mə yə íyíy-yíy. ⁹ Nji, sóólúgú wán í ábúle bugəban, nəcə buud bəsh bwé é mpu ná bəŋ bwé ngə cugə íwushí dí námə nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagú ni isâ wó á jíg mədí yí

¹⁰ Wəe gwó kóómb dí, wo á bə minjígulá myám, wo ñwa kuú njənd wám, wo mpu íyug mə ngé yigula yí, næ búgá jám, næ cug mə ngé cugə kú næ milámusa yí, næ ceełí jám, næ zény mə jí næ ndí shú kələ shwóg yí. ¹¹ Wo mpú nda búúd bwé á wáamb mə næ cúwálí ná, wo mpú bímbí jugulə mə á jug Antyósh næ Ikóniyum næ Lístrə yí. Byáyé ífamuga mə áshígé jisəw yí? Nji, isâ íni byəsh í á tɛem ngə wáamb mə, Cwámaba nyə á ngə sá ná mə fáámug. ¹² Mpug ná buud bəsh bwé céel cugə cug í yə Zembî gúmə kwon mə Yésus-Kríst wá bwé bá bwəma næ cúwálí. ¹³ Nji, bəŋg bí mímbəwəlú wá næ bəŋg wə məshígá bwé bá yida ngə jág bul sá məbôw, bwé ngé yíl bóól búúd zhíd, bwáméfwó bwé ngé námə yílow.

¹⁴ Wəe gwó kóómb dí, nadagú næ isâ wó á jíg wo magulə næ lâm wə yí; wo mpú ntəg buud wó á jíg isâ byəŋg bwé dí wá. ¹⁵ Wó bwey mpu Micilyá mí Zembî tééd ná wo njúl mwántombú. Micilyá myəŋg mí næ ñkul sá ná muud bəg næ fug shú cug búúd bwé ngé bii næ búgúlalə Yésus-Kríst yí. ¹⁶ Zembî wə nyə a lwó buud cilyá wêsh bwé á cilə yí; ntó, cilyá wêsh wúsa næ mffí shú jígúlilə búúd óbúbálé, næ bágúlalə íwushí, næ ságúlə yíl búúd íwushí dí, næ jígúlilə búúd cug

2:22 1Tm 6.11 2:23 2.16 2:24 1Tm 3.3; Tit 2.7-8 2:25 1Tm 2.4 3:1 1Tm 4.1; 2Pr 3.3; 1Yn 2.18; Yúd 18
 3:2 Gal 5.19-21 3:5 Mat 7.15, 21; Rom 2.19-20; Tit 1.16 3:6 Tit 1.11 3:8 MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5
 3:10 Rom 16.24; 1Tm 1.5 3:11 Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugulə mə á jug: Sòm 34.20; 2Kr 11.23-29 3:12 Mat 16.24; Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3 3:14 2.2; 1Tm 1.10 3:15 Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 3:17 2.21

á tútəlí, ¹⁷ shú ná muud má Zembî bág nə ŋkul kwag sâ jêsh, sá nda fúfə nyə shú sále sóólúgú wêsh wí ŋkí nywa yí.

4

Timotê bwíngug Jəjə Kéel

¹ Mə ŋə lās nə wo mísh má Zembî bá Yésus-Kríst dî. Mə lās nə wo, námə nda *Kríst Yésus mə bá nyíngə zə ná, námə nda á bá zə sámb búúd milésú təə mímbimbə təə mikuwó ná, námə nda á bá zə təl íjwúga byé ná. ² Mə lās nə wo ná, cúndág Ciyá má Zembî, báásúlág təə fwála í jəla, təə í ajéláyé; dugú lwó búúd iwushí byán, dugú jum, də cwíny; ísâ íni byêsh dí, kú nə milámusa, wo mbíd nji yéesh jíngúlílə. ³ Nəcé dúl fwála í bá bə, buud bwé ábúle ná də cəel gwág fwámé njíngúlá. Bwé bá yidá də bə íyéesh byán, də seengya nə oyínguli bwé də jaaw bwo ísâ í də lugə bwo málwád yí. ⁴ Bwé ábúle ná də kənd málwə óbúbáléd, bwé bá yida də gwágulə míkaaná. ⁵ Nji wəe dugú cunal iyéesh byô ja jêsh, wo ə jísów micún, wo ə wá nyúúl bwíingúlə Jəjə Lánúđ, sá ísəy byô mbií í jəla yí.

⁶ Məe mú nda cúdu bwé zə cígə yə Zembî *mətúnuga yé, wəla lú njəond dām í má wós. ⁷ Mə á má gwána jəjə gwáná, mə má casulə kúlé má á ŋgə ju yí, mə a má baagulə búgá. ⁸ Téed kíkídíga, *túm gúmá í músə mə ŋkwəmsá, túm gúmá í lwó ná Zembî má ci ná mə jí tútəlí yí. Cwáməba, muud jí sémbye milésú atútəlí yé, nyə wə má bá yə mə yuug jəng jwəw dəngúd; nyə abúle yə nji mə, a bá námə yə bəng bēsh bwé ŋgə cəel ná a nyíngəg zə wá.

Isâ í lám

⁹ Wáág ŋkúl ná wo lálug zə kwey mə. ¹⁰ Démas má myaas mə nəcé a jág bul cəel cug á mwəw mága. Nyə a má kə Tesaloníka, Kresáns má kə Galátia, Titus kə Dalmatí. ¹¹ Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ə ŋwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwíind mə ísəyúd. ¹² Mə a má kənd Tishik Ifêz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ə bá zə nə mə káándá yəŋ má á lúgə Truwás wə Karəpus yí; wo ə bá námə zə nə okálad,

bul bə nə ndéé bəng bí síyá nə ikúúdu í cúdu wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mikwambá nyə á bul sá mə məbəw. Cwáməba mə bá yə nyə myəna myá misóólúgú myé. ¹⁵ Wo ə də námə káálugə nə nyə, nyə á bul lúmbəli nə kéel dúsú.

¹⁶ Jwów má á téed kə shwə nyúúl mpáanzə milésú yí, mə a shígé bə nə muud mə kwíind mə, buud bēsh bwé á myaas mə. Zembî kə juu bwo nə bów-bəw sóólúgú wán wəngúd. ¹⁷ Nji, Cwáməba nyə a shí kwíind mə, nyə á ləushi mə mbií á ná mə á bwíing kéel dé dēsh, mə sá ná ikúl ishús byēsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mə májə má zh-wambəŋkwəŋ dî. ¹⁸ Cwáməba nyə e bá námə də yíl mə bíl ísâ í mábəw byēsh dí, a mú bá sá ná mə kág nyí Faan dé á gwówád kú shwúg jús kú bwíim bəngú. A bág nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

Məbádá

¹⁹ Wo ə bádá mə Priska bá Akilas nə njów búúd má Onezifôr. ²⁰ Erást nyə a lúg Kərənt, mə a lúgə Trofím Milêt a ŋgə bwás. ²¹ Wáág ŋkúl ná wo zəg ŋkwán nda fwo zə shí. Nə Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bóól bwáang bēsh bwé ŋgə báda wo. ²² Cwáməba jíg nə *shíshim wô! Zembî kə sá bí mpaam.

4:1 Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 4:2 Mis 20.20, 31; Tit 1.13 4:3 1Tm 1.10; 4.1 4:4 1Tm 1.4 4:6 Flp 2.17; 2Pr 1.14 4:7 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18 4:10 Flp 2.21 Démas: Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4 4:11 Lúkas: Kol 4.14 Márkus: Kol 4.10 4:12 Tishik: Kol 4.7-8 4:13 Mis 20.6 4:14 Mat 16.27 Aləguzándrə: 1Tm 1.20 4:16 1.15 4:17 Dan 6.21; Sôm 22.22; Mis 1.8; 23.11 4:18 2Kr 1.10; Flp 1.19-20 4:19 Priska bá Akilas: Mis 18.2 Onezifôr: 2Tm 1.16-17 4:20 Erást: Mis 19.22; Rom 16.23 Trofím: Mis 21.29 4:22 Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyə á cilə Títus yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Títus yí

Títus nyə á bæ váál krísten á né nyə a shíge bæ kúl Oyúden dí (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwé á shí kyey sámbá, nyə á bul námé sá nkambulə mpédúgá Pwôl bənêñ nə obúgala wá Kərênt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mə zé cile nyə kálaad éga yí, í á bæ nyə Títus njúl ləom bwé jów ná Kərênt yí; í á bæ Pwôl mé tál ná a ngég nə fála ngə kwambulə isâ yâ Dɔ á nŭñ nkwaamá nyəngé dí (1.5).

Pwôl mə bwey lwó shug lə kálaad ná námé mətédúlé mə cilyád (1.1-4). Kálə zə kə shwóg nə lúú áshúshwóógú, a lwó kuú njəond múúd mə jəla bæ nə ndí shú né bwé tálúg nyə tówe shwóg á Dɔ yí (1.5-16). Lúú ábèê wúsə məcwŭñ á ngé cwŭny Títus shú isâ í dúgá nə ikínda í búúđ nyə é bá də bwəma nə ndí Dɔ dí yí: nə icwúcwúúl í búđŭm nə icwúcwúúl í búdá (bwó buud bwé jəlá nə cwŭny míngwəəl wá), nə məncwámá, nə məlwaá (2.1-15). Lúú áléel í nyiŭgə báásulə ókrísten isâ bwé jəlá nə sá yí, nə váál bwé jəlá nə cugə nə shəe ngə kwanz mbéégí mánkəómú yí (3.1-11), nə ndeé, a mú kə shínal kálaad nə məcwŭñ nə məbádá (3.12-15).

Oləye ɔ kálaad éga búsa nə nkul leel gwág nə Pwôl nyə anğə nə ci nji isâ í dúgá nə Títus nyəmfwó yí. Isâ á ngé lás cínəng yí bísa isâ í dúgyá nə Dɔ dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nə kuú njəond ótówe ɔ shwóg, nə kuú njəond obúgala bēsh.

Məbádá

¹ Mə Pwôl, mə jì lwaá mə Zembî, *muud lwámá mə Yésus-Kríst né mə nkényúg mbag á sálə né miféeshá mí búúđ myé mí bəg nə búgə. Mə jì ná mə sáág nə buud bwé mpúg obúbálé bwé lwó ná muud mə kənd lám wə Zembî wá. ² Í bəg ntó shú né bwé ngég nə bwánd nə búgə nə bwé bá cugə cug á

kandugə kandugə. Zembî nyə á bwey kaag buud cug jəngú shí nə gwów í nda fwo bæ. Zembî nyə ádé bwelə bwiing ijó. ³ Ja dāñ fwála í á wóos yí, nyə a sá nə buud bwé mpúg nkəagə nyə á kaag nyəngú. Lāñ wəng wə Cugye wúsú Zembî nyə á yə mə séy nə mə ngég nə bwiing yí. ⁴ Mə cilə wo kálaad éga, wo Titus, mwān waamə kóomb á búgə sə bēsh ngə *búgula yí. Zembî Sónğú bá Cugye wúsú Yésus-Kríst bwé ɔ sá wo mpaam, bwé ɔ sá námé nə wo cugə nə mətəla.

Titus mə jəlá nə táág isâ yâ Zembî Kərênt

⁵ Ja mə á lúgə wo ná wo jíg nŭñ Kərênt yí, í á bæ shú né wo shínúg táág isâ byēsh, wo təl ócúmbá buud ɔ *Dɔ mə Zembî míngwəla myēsh dí nda mə á ci nə wo sáág ná. ⁶ Cúmbá muud mə jəlá nə bæ múúd ngə cugə kú nə sá á jumúg yé. A jəlá nə bæ ngwŭm mə mudá ngwŭd. Bwán bə bwé jəlá nə bæ obúgala, bwé nda bwelə bæ nə njagə nə bwé ngə bæ nə intíwáí, nkí ntəg nə bí nə məbún. ⁷ Í ka jì ná tówe shwóg mə də fála Dɔ yé bəg kú nə sá á jumúg, nəcə a jì tówe shwóg mə Zembî. Nyə ajəlayé nə bæ mbií múúd í də téduga nə nyəmfwó jì nə nkul sá sá jēsh yí, kú bæ mbií múúd í də kuya mpimbə yí, kú bæ ngule məlwəg, kú bæ múúd icwoomb, a nda də sɔ *mwaanə nə məcíí míshúd. ⁸ A bəg muud mə də mpu ŋwa ójón yé, a dúgə cəel isâ í ányunywaá, a də cunal íyéesh byé, a njúl tətəlí muud, a dúgə sɔ nji sá Zembî mə gwág nywa yí, a də mpu jwú nə lám. ⁹ A jəlá nə bæ múúd mə wá lám njíngúla ábúgáləg sə ngə jínguli yííd. Ntó, nyə é bæ nə nkul mə bándələ búúđ nə bwé bəg fwámé njíngúla, a lwó búúđ ɔ ŋkwafad iwushí byəñ.

Bəw-bəw mínjúgúla mí jəlá nə shŭn

¹⁰ Mə mpú nə zhwoğ obúgala bí nə məlwə; í bul bæ nə ndeé sámbá *Oyúden bwé á magulə Yésus wá. Bwé də sá mikaand kú nə wúbulé, də shiig buud nə myo. ¹¹ Í jì ná wo júwaləg bwo mimpu, nəcə bwé ngə təl minjów mí búúđ oncindí nə shwuu nə ngələ jínguli bwo isâ bí kú jəla yí; bwé ngə jínguli isâ byəngú nji shú né bwé bəg nə myána bəw-bəw zhí jəngú. ¹² Wúl mbyágá á Kərênt í á

1:1 muud lwámá: 1Tm 2.7 1:2 1Pr 1.3-5; Gal 3.6, 17-18 1:3 3.4; fwála í á wóos: 1Tm 2.6 1:4 Titus: 2Kr 2.13; mwān waamə: 1Tm 1.2 1:5 Mis 14.23 1:6 1Tm 3.2-7; 1Pr 5.1-4 1:9 2.1; 1Tm 1.10 1:10 3.9-11; 1Tm 1.3-7
1:10 1Tm 1.6 1:11 1Tm 6.5; 2Tm 3.6

da cúndə micúndá yí í á cí ná: «Buud ɔ Kərêt búsə ja jêsh nji bwiingúlə ijɔ́, nji gwɔ́ɔ́-gwɔ́ɔ́ mílám nda onkweny, milulám da téduga nji dæg.» ¹³ Ciyá nyə á ci jɔ́ɔ́ngá jí búbálé. Nə ndeé, nkáándúg nə bwo fwámé nkáándúlə, bwá bág nə fwámé búgá, ¹⁴ bwá nda kənd mílám mbeé míkanda mí Oyúden dɛ, bwá nda bɛ mácɛɛ́ má búúd bwá ngá ban obúbálé wá. ¹⁵ Buud bí ná fwɔ́-fwɔ́ wá, isá byêsh bí námá bwo ná fwɔ́-fwɔ́; nji, shú bɔ́ɔ́ng bí nə nyéé wá, bwá ngə ban ná bwá abúgúláyé wá, kú nə tɔ́ sá jí bwo ná fwɔ́-fwɔ́, fɛg nyán nyí nyéé nə nyéé, lám wán nyéé nə nyéé. ¹⁶ Bwá ngə cí ná bwá mpú Zembí, nji isá bwá ngá sá yí í njúl sá shús. Bwá cúgɛ́ á cɛelúg, bí nə məbún, bwá cúgɛ́ nə nkul bwɛɛ́ sá sá ányunywaá.

2

Minjígúlá shú ócwámbá buud

¹ Wɛɛ jaawúg búúd nji sá í ngá bwəma nə fwámé njígúlá yí. ² Cíg nə ocwámbá buud ná bwá dúg cunal íyéesh byán, bwá jəlá nə mpíya nə gúmá, cugə cug íkəŋ, bwá jəlá nə bə nə lal-lal búgá nə məma cɛelí, nə fwámé jísów. ³ Cíg nə ocwámbá budá ná bwá cúgəg námá mbií cug Zembí mə gwág nywa yí, bwá nda da cí búúd iciyá í bɛwúlí bwo mílám yí, bwá nda bə málwaá má málwəg. Cíg nə bwo ná bwá dúg bə nə jɔ́ɔ́ məcwún, ⁴ shú ná bwá jígúlig mingwəɔ́l mbií bwá jəlá nə cɛel ógwúm bán nə bwán yí, ⁵ nə mbií bwá cúgəg cug íkəŋ yí, bwá baagulə mánnyúl nji shú ógwúm bán, kənd mílám ísɛy yá mínjów myánúɔ́, bə nə jɔ́ məfúlú yí. Bwá ɔ́ jígulí ngwəɔ́l wəsh mbií á jəlá nə magulə íjwúga í ngwúm yé, shú ná buud bwá nda *lás nə Mílésú mí Zembí bwaasálə mpu.

Minjígúlá shú ngwíinzhá

⁶ Yáágúg nə mənɔwámá nə má cúgəg cug íkəŋ məzhí mēsh. ⁷ Woméfwó téédúg sá ná bwá ngág yuug mísóólúgú mí ányunywaá wódí, wo da bə tətəlí ja wó jígulí bwo yí, wo nwa mínjígúlá myô nə məjilə. ⁸ Iciyá wó cwééd wódí mpu dí yí í bág kú nə mədana, í

bág iciyá búúd bwá cúgɛ́ nə nkul jum wo nə ndí yí. Ntó nyə e sá ná buud bwá ngá lúmbəli nə sá wá bwá bág kú nə zhíí ná bwá mpyaam sá, bwá yidá bə nə shwôn.

⁹ Yáágúg nə məlwaa nə má maguləg íjwúga í ómása bán məzhí mēsh, bwá sáág nə ómása bán bwá gwágúg bwo nywa; bwá nda da fadulə íciyá nə ómása bán. ¹⁰ Bwá nda da júwo ómása bán isá; bwá yidag bə bwo buud ɔ́ abúgúlág ija byêsh. Ntó nyə e sá ná, njígúlá sá ngá jígulí shú má Cugye wúsú Zembí yí, buud bwá ngág wə nə gúmá.

Zembí nyə a má lwóya mpaam nyé

¹¹ Zembí nyə á má lwóya mpaam nyé í ngá yə muud yêsh cug yí. ¹² Mpaam nyɔ́ɔ́ngú í ngə jígulí sá ná sá bánug cug á kú bish Zembí, sá ban íyéesh yá cug ga; ntó sá mú cugə cug íkəŋ wa kala búúd gaád, cug á tətəlí, cug á kəndúlə lám wá Zembí. ¹³ Sá má jəlá nə cugə ntó té sá ngá bwánd jɔ́ɔ́ jwôw má Cwámaba nə búgá yí. Nəcé jwôw dɔ́ɔ́ngú, Zembí wúsú ánání, Cugye wúsú Yésus-Krist mə bá lwóya mílwanə myé. ¹⁴ Nyə a yána nyáméfwó shú dúsú, zə yíl sá mánnyámá má cug sá á ngə cugə kú bish mácɛɛ́ yíid, zə fúb nkúmba kúl búúd, kúl búúd í é da bə nkəwəməsá ja jêsh ná í sá jɔ́ɔ́ mísóólúgú yí.

¹⁵ Sá wó jəlá nə jaaw búúd wáni. Dugú cwíny búúd, da nkáand nə bwo nə mpəl gwó jêsh. Muud nda mpyény wo.

3

Okrísten cug ágúgwáan ján

¹ Báásúlég óbúgula bēsh nə bwá nda da sá lal lúu nə micí nə otówe ɔ́ shwóg, bwá máguləg íjwúga byán, bwá da bə nkəwəməsá ná bwá sá sá jêsh jí nkí nywa yí. ² Bwá nda mpyaam múúd, bwá dúg sásulə ózhuyá, da bə nə yéesh nkəwəmbulə, da bul cugə nə muud yêsh ná sheɛ. ³ Shé mpúgá nə shé á fwo námá da bə kú nə fɛg, nji mingáádə, ngə bɛ bów-bów məzhí, iwímbúg nə yéesh zhwiimbyálə nə cug mimbii mimbii í á bii shé mikwám; shé á bə nə gwólə mílám, nə

1:13 2Tm 4.2 1:14 3.9; 1Tm 1.14 1:15 1Tm 1.5; Mat 15.11; Rom 14.14, 20 1:16 2Tm 3.5; 1Yn 2.4 2:1 Ifz 5.21-6.9; 2:1 1Tm 1.10 2:2 1Kr 13.13 2:3 1Tm 3.11; 1Pr 3.1-5 2:5 Ifz 5.22-24 2:6 1Yn 2.14 2:7 1Tm 4.12; Flp 3.17 2:8 1Pr 2.15 2:9 1Tm 6.1-2 2:10 3.4 2:12 Ifz 1.4; 1Yn 2.16 2:13 1Kr 1.7; 1Te 1.10 2:14 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16 3:1 Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17 3:3 1Kr 6.11; Ifz 5.8 3:4 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tít 3.6

iwímbúg, nda bæ sâ múúd jí nà ñkul cɛel yí, shé á ñgə mpiiya shémé nà shémé. ⁴ Nji, ja Cugye wúsú Zembî nyə a má lwóya jə lám jé nà cɛelí jé á ñgə cɛel buud bēsh yí, ⁵ nyə á cug sâ, kú bæ nəcɛ sá sálə mísóólúgú myâ tútəlí, ñji nəcɛ nyə á gwág sá cɛy lámúd. Nyə á cug sá nà ñgusa nyə á gusa sá yí, nà séy Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim nyə á sêy yí. Nəcɛ ñgusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim nyə á yə sá cug ágúgwáan. ⁶ Zembî nyə á shwu sá Shíshim yé wəɔɔng nyúúlád mən̄kund mən̄kund kwon̄ má Cugye wúsú Yésus-Kríst. ⁷ Nyə a sá ntó shú ná sá bág bii cug á kandugə kandugə sá ñgə bwánd nà búgə ná sá má bá bii yí, nəcɛ a má ci mpáam nyé dí ná sá mú otátəlí ɔ búúd.

Məcwûŋ

⁸ Ciyá ni jí abúgúlág. Má ka jii ná wo lásúg gwo nà ñkán̄, buud bwə ñgə *búgula Zembî wá bwə mpúg shimal sálə jəjə mísóólúgú. Ntó jí jə sâ, í njúl nà mfíí shú búúd bēsh. ⁹ Nji, wo ɔ dɛ kwanz mbeé sɛ̀ɛ̀sálə mákál, nà lɔ̀lə mábyél ná lɔ̀lə kú nà məshíné*, nà ozhuyâ, nà icigə-cigə buud bwə dɛ ñgə ci shú máccɛɛ́ má Moyíz yí. Isâ íni byēsh í cúgə nà mfíí, bí sə ocwûd. ¹⁰ Muud mə sá mbéégí mən̄kɔ́má yé, wo ɔ ñkáánd nà nyə ja áshúshwóógú, wo ñkáánd ja ábɛ̀ɛ̀; ñkí a ká shwóg í, bí béégya sámbá nà nyə. ¹¹ Mpug ná mbií múúd wəɔɔng má ñwa bów-bów zhíí, sálə á ñgə sá *misám ni, a ñgə gwílya nyəməfwó.

Məbádá

¹² Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dúg ñgwól á bwo mə wós nûŋ, wo ɔ bá lɛel zə kwey mə Nikopolis, nəcɛ cínəng wə má má cɛɛ̀lə ná mə ká cín̄guli ñkwân yé. ¹³ Wo ɔ sɔ́ ná sâ í bág kú fúfə lwóya bwə jów ná Zénas yé, bá Apolos njəɔnd bwə é sá yíid. ¹⁴ Í jii námə ná omínyon̄hú búsu bwə jígúg dúlə shimal sá jəjə mísóólúgú, dɛ ju míkúlé mí wós máshigá myá shú ná bwə bág kú fúfə mpúmá. ¹⁵ Buud bēsh sánón̄ búsa wa wá bwə ñgə bádá wo. Wo ɔ bádá óshwə búsu sánón̄ sá bí nà búgə ñgwûd wá.

Zembî ká sá bí bēsh mpaam.

3:5 Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 **3:6** Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 **3:7** Rom 3.24 **3:9** 1.10-16 **3:9** 1.14; 1Tm 1.4 * **3:9** Oyúden bwə á dɛ baagula məbyél mán̄ micilyá, dɛ lɔ̀ micilyá myəɔɔng mísəɔn, sá jəɔng wə Pwól ñgə ban na yí. **3:10** Mat 18.15-17
3:12 Tishik: Kol 4.7-8 **3:13** Apolos: 1Kr 1.12 **3:14** 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

Kálaad Pwôl nyé á cilə Falmôñ yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Falmôñ yí

Falmôñ nyə á bæ fwámé múúd, nyə á ka cënd kuú njəond búgula Yésus, je bæ Dɔ́ á Kolósia dî. Nyə á bæ shwə mə Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezîm í á ka túb nyə, ka kə bwəma nə Pwôl, Pwôl nyə njúl mímbwug dî. Onezîm nyə á ka námá zə bæ krîsten. Pwôl mú ka zə ηwa cígúlá ná a nyiñg kənd nyə wə mása yé, a ka cilə mása wəñg kálaad éga, ná a lógúg Onezîm.

Pwôl mə tééd fwo báda Falmôñ nə buud bənáñ bwə ηgə ji wá (1-3), a mú yə Zembî akíba nə búgə nə zəny Falmôñ jí nə ndí yí (4-7). Ná ndéé, a mú ka jaaw sâ á ηgə jii ná Falmôñ sáág lwaá dé Onezîm yí (8-22). Mábádá má məshíné dî, Pwôl ηgə cwééd zhwoğ buud á ηgə námá nə cwééd kálaad á Kolósia dí wá, jí nə ηkul bæ ná Onezîm wə nyə á kə nə okálaad obá bəsh, nə nyəñg á Kolósia, nə yé mə Falmôñ.

Ja wó lɔ́ kálaad mə Falmôñ yí, wo dúg ná Pwôl nyə á mpu ηwa shwə yé Falmôñ nə mətag: kú yímbúli nyə nə təə sâ, kú yə nyə ηkúmba wáda, a ηgə mpu ná Falmôñ jí nə ηkul ban sâ á ηgə ci nyə yí. Pwôl mə lwó ná, cēlí Krîst nyə á cēl sá yí, í ηgə fēen sá məñkenya ηgə kwambulə wónğó mpádúgá sá buud.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga, mə muud jí mímbwug dí nəcé ηgələ sēy nə *Krîst Yésus yé. Sá mwááñg Timoté sá ηgə cilə wo, abábə wúsú Falmôñ, wo muud ηgə námá béduga nə sá ηgələ sēy nə Yésus yé. ² Sá mə cilə námá mwááñg-shilə wúsú Afiya, nə Arship muud gwoñg wúsú ηgələ lúmbuli dəəmb. Sá mə cilə námá *Dɔ́ lú óbúgula í də sēñgya Falmôñ dí njów yí. ³ Sónğú wúsú Zembî bá Cwám̄ba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá ná bí cúgəg ná shēē.

Falmôñ nyə á bæ nə fwámé cēlí nə fwámé búgə

⁴ Mə də yə Zembî waamá akíba ja jēsh mə tédúgá wo mádí mójəgula dí yí. ⁵ Mə də yə Zembî akíba ntó nəcé mə gwág nə wo ηgə kə shwóg nə búgúlálə Cwám̄ba Yésus, wo ηgə námá lwó ná wó cēl búúd bēsh Zembî nyə a mə fēēsh wá. ⁶ Mə ηgə jəgula nə Zembî ná búgə í ηgə sēñg shwə yí í wúmáğ, wo mpúg bímbí lú mánywa *Krîst mə sá sá má. ⁷ Mwaañg, mə ámə bul bæ nə məshusəg, nyúul bul bæ mə nə ηkul nə dúgúlə nda cēlí gwó í mə ləushi okrîsten mənyúul ná.

Falmôñ nyiñgəg ηwa Onezîm

⁸ Ná ndéé, mə jí nə zhií kwonə mə *Krîst dí ná mə yímbúlig wo ná wo sáág gúl sâ. ⁹ Nji, tēem bæ ntó, mə yida téég wo məbwə nəcé cēlí Zembî ηgə yə sá yí, mə Pwôl, cwúcwúul múúd hí, mə njúl nyiñgə bæ mímbwug dí ja gaád nəcé mə ηgələ sēy nə Krîst Yésus. ¹⁰ Mə téég wo məbwə shú mə Onezîm. A músə mwán mə ámə byá cəg krîsten dí mə njúl wa mímbwug dí yé. ¹¹ Nyə a shigé fwo də bæ wo nə mfíi ja bíná bí á fwó də cəgə yí; jaá ga dî, a músə shwə bēsh nə mfíi.

¹² Mə nyiñgəg nyə ná a nyiñgəg zə wódí, a ηgə zə tññ nda gúl kúl nyúul jām. ¹³ Mə ámə nywá yidá jii ná a jíg wa mádí koogú té mə jí mímbwug dí nəcé Jɔ́ɔ́ Kéel yí, a ηgəg nə sēy nə mə jilá gwó dî. ¹⁴ Nji, mə shigé cēl ná mə sá gúl sâ shwə nda fwo bæ cún; mə acéélé ná wo sáág mənywa yímbúlid, í jii ná wo sáág nə jɔ́ɔ́ lám. ¹⁵ Jí nə ηkul bæ ná Onezîm nyə a béegya nə wo búbaalé fwála shú ná wo nyiñgəg ləg nyə kandəgə kandəgə. ¹⁶ Nyə ányñgəyé ná bæ wo lwaá, nyə é ntɔ́ lwaá, nyə é bæ wo *mínyəñh wó búl cēl yé. A mə bæ mə abábə, nyə é nyiñgə bul bæ shú dwó dî; nəcé, a jí fwo bæ múúd woó, a mə nyiñgə bæ krîsten nda wo.

¹⁷ Gwə wə mə cēl ci ná, ηkí wo mpú ná mə jí wo shwə, ηwáag Onezîm nda wó jí nə ηkul ηwa mə ná. ¹⁸ Nkí nyə á byaagulə nə wo, ηkí ntāg ná a jí nə wo mpwálá, ləg ná mə wə mbíd wo nywo. ¹⁹ Mə Pwôl mə ηgə cilə nə mbwə wām ná mə bá jəna wo mpwálá

1:1 Timoté: 1Kr 4.17 1:2 Rom 16.5 Arship: Kol 4.17 1:4 Rom 1.8 1:5 1Te 3.6 1:6 Flp 1.9; Kol 1.9-10
1:7 Rom 12.10; 2Kr 7.4; Heb 13.1 1:8 1Tm 6.1-2 1:9 mímbwug 1; Ifz 3.1 1:10 Onezîm: Kol 4.9 mwán: 1Tm 1.2
1:13 Flp 2.30 1:14 2Kr 9.7; 1Pr 5.2 1:16 1Kr 7.22; 1Tm 6.2 1:19 1Kr 16.21

nyɔɔŋg; mə abúlé cɛɛl nyiŋgə jaaw wo ná cug gwô jì námé wo mpwélá wó mbíd mə yí.
²⁰ Nə ndɛɛ mwaanŋ, ság mə kwíindyá mə ŋgə jì wo nì jíná mə Cwám̄ba d̄i; námé nda shwé bí ókr̄isten ná, səlɔg mə lâm shí.

²¹ Mə ŋgə cilə wo kálaad éga mə njúl nə búgə ná wo é sá sâ mə ŋgə j̄i ná wo sáág yí; mə mpú ná wo é sá mə isâ c̄j̄ j̄ini. ²² Mə j̄i námé ná wo kwám̄bəlɔg mə bwágá, mə ŋgə dúg ná shé wál bá zə nyiŋgə dúgyá, məjəgula mún mə ŋgə gwíig.

Məbáda

²³ Ipafras muud sá jí mímbwug d̄i nəcé ŋgələ s̄ey nə *Kr̄ist Yésus yé ŋgə báda wo.
²⁴ Buud ó gwoonŋ ís̄ey b̄am Márkus, nə Aristárug, nə Démas, nə Lúkas bwé ŋgə námé báda wo. ²⁵ Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Kr̄ist í j̄ig b̄idí.

Kálaad bwé á cilə Wəheburê yé Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburê yí

Muud yêsh mə mpú shimal lə kálaad éga yé nyə e táduga ná í cúgé kálaad, í yidá bə bwiingúlə míláj mí Zembî. Mətéédálé mäsə, kú nə muud mə cilə yé, kú nə muud bwé cilə yé. Nji məbədə mäsə ímpánzə yâ məshíné mə lúu 13 wə mə sá ná muud mpúg ná jísə kálaad ná bwé á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándalə okristen ná bwé kú nyiŋgə kənd mítédúgá Mácçé mə Moyíz dî. A ka ngə lwó bwo ná cug mə Krîst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd básə nə ŋkul táduga ná í də cug búúd yí.

Kálaad mə bwey na námə lwó mətéédáléd ná Zembî nyə a lwóya sâ á jísə yí wə Yésus-Krîst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma máŋkəw məlól:

- (1) Krîst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4–10.18).
- (2) Olóye bwé nádag búgád (10.19–12.11).
- (3) Baalé məcwûŋ nə ibwádán (12.12–13.25).

Zembî ngə lésha nə buud nə zhií a Mwân yé

¹ Yág íí, Zembî nyə á də lás nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhií á *buud ə micúndə bé. ² Nə ndeé, mwów má məzhúgúlá mága dî, a mə lás nə shé nə zhií a Mwân yé. Mwân yé wəŋgə wə nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a mə təl nyə ná a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji njəs í ngə zhu mílwané mí Zembî dí yí, a ji zhigîm mbəŋla mə Zembî, a ngə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yâ shí nə gwów. Ja nyə á shîn fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwê mənəcwûm mə Zembî á ŋkul nyêsh dî.

Mwân mə Zembî mə ntə wəŋgəles

⁴ A ntə *wəŋgəles, jínə Zembî nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dán. ⁵ Mpugá ná Zembî nyə abwélé ci nə ngwól *éŋgəles ná: «Wo ji Mwân waamê, mə mə byá wo múús». Nda námə

nyiŋgə ci ná: «Mə é bə nyə sóŋgú, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembî mə nyiŋgə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wəŋgəles ó Zembî bēsh
bwé kúdúg məmpwoombá
mándəlúd yə nyə gúmə.

⁷ Nyə á ci shú wəŋgəles ná:

A də sá ná wəŋgəles bé bwé bág nda fufê,
a sá ná osól ə mäsáal bé bwé bág nda ngwiile
kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú mə Mwân yé ná:

Yé Zembî, ijwûga byô í bá ji kú nə zhúgá.
Otátəlí wə bwé ngə lwó nə wo ngə jwú nə
faan dwô.

⁹ Wo á cəel otátəlí, wo mpii fúlú a kú bish
mácçé;

sâ jəŋgə wə jí ná, yé Zembî,

Zembî woó nyə a gwáágalə wo məwúdə mə
máshusəg;

ntó ji ná nyə á yə wo cé í ntə búúd ə gwoŋg
bwô yí.

¹⁰ Zembî nyə á ci námə ná:

Yé Cwámba, mətéédálé dî, wo wə wo á fwə
shí,

wo a sá námə jəŋ nə məbwé mwô.

¹¹ Isâ byəŋgə byêsh í bá shîn,

nji wəe njul kú nə zhúgá;

byêsh í bá bə íbwoodú nda mikáándá,

¹² wo bá báág byo nda bwé də báág jud ná.

Haaw. Í bá shîn cénd nda káándá.

Nji wəe wo njúl nji mbií ngwúd,

mimbú myô kú bwəle shîn.

¹³ Zembî nyə abwélé námə ci nə ngwól
éŋgəles ná:

Jíg shí wa mádí mbwê mənəcwûm

kə wós ja mə é culəshi mízhízhíŋ myô,

mí bə wo sâ wó də təl mákuú yí!

¹⁴ Wəŋgəles bəŋ ná wə ozá? Ngaá bēsh básə
mishíshim mí ngə sēy nə Zembî, Zembî ka də
kənd bwo ná bwé kág ngə kwíind buud bwé
bá ŋwa cug tãŋ ilúgi Zembî mə bá yə sá yí?

2

Zembî mə cug shé

¹ Nda jí ntó ná, í bul jii ná shé mpúg
wá mílúú sâ bwé á jaaw shé yíid, ŋkwanjá
sá á bá kwab zhií. ² Shé mpúgá ná kéel

1:2 Mwân: 5.8 sála: Yuá 1.2; Kol 1.16; Heb 11.3 **1:3** 2Kr 4.4; Kol 1.15 mbwê mənəcwûm: 8.1 **1:4** Ifz 1.21; Flp 2.9 **1:5** Sôm 2.7; 2Sa 7.14; Mat 3.17; Mis 13.33; Heb 5.5 **1:6** Sôm 89.28; 97.7 **1:7** Sôm 104.4 **1:8** Sôm 45.7-8
1:10 Sôm 102.26-28 **1:13** 8.1; Sôm 110.1 **1:14** Sôm 34.8; 91.11 **2:1** 6.4-6 **2:2** Mis 7.38, 53; Gal 3.19

*wəéngəles bwə á zə nə ndí yág yí, í á bə álal-
 ŋkul; muud yēsh nyə á caam mæcɛɛ, nda bíšh
 dwo yé, nyə a shí bwəma nə intúgúli í á jəla
 yí. ³ Nda jí ntó ná, shé má ká bə kú bíšh shísha
 məma cug bwə ŋgə jaaw shé yí, shé nda bá
 bwɛle faam. Cwám̄ba nyəméfwó wə nyə a
 tééd jaawúlə lán̄ á cug jəŋgá, buud bwə á
 gwág nə nyə wá bwə mú zə báásulə shé wə.
⁴ Shú lwólə námá ná kéel dəŋg dúsə fwámé
 kéel, Zembî nyəméfwó nyə a wéeshali isâ
 í ntɔ buud ŋkul yí, nə *isâ í mímbúgú nə
 *məshimbá mimbii mimbii. A mú námá yə
 bwo idáás Shíshim má də dáás búúd yí, nda
 nyə á cɛel ná.

Yésus, Mwân má Zembî nyə á zə bə muud

⁵ Haaw. Kala búúd sá ŋgə ci ná í bá bə yí,
 wəéngəles dí bwə bá jwú nə gwo, Zembî nyə
 a shígé sá nə í bág bə ntó. ⁶ Í yidá bə cilyá
 Kálaad Zembî dí ná:

Yé Zembî, wo ŋgə téduga muud nəcé a jí jí?
 Wo ŋgə kweemb kukwumuga múúd nəcé í
 bələ jí?

⁷ Wo má səl nyə shí fúfwála, cɔ wəéngəles.
 Nə ndéé, wo má sá ná a ŋkənwag, a bág nə
 gúmá nda cí.

⁸ Wo má wá isâ byēsh mányámá má múúd
 dí.

Haaw. Sálə Zembî má sá ná a jwúg nə isâ
 byēsh yí, tɔ sâ ŋgwúd nə ŋgwúd í alúgɛ. Nji,
 shé cugé nə ŋkul fwo dúg ja gaád ná a ŋgə
 jwú nə isâ byēsh. ⁹ Nji, sâ shé mú ŋgə dúg yí
 jí ná, Yésus muud Zembî nyə á səl shí fúfwála
 cɔ wəéngəles yé, a mú ŋgə ŋkənwə, a njúl nə
 gúmá nda cí, nəcé nyə á jug ná ndéé a yə. Nyə
 á zə cé buud bēsh, lwóyálə mpaam Zembî
 nyə á baam nə bwo yí.

¹⁰ Zembî wə nyə a té isâ byēsh, nyə wə
 ŋgə sá ná byēsh í ŋgəg nə kyey mpwogé, nyə
 námá wə nyə á jí ná ncúlyá zhwog bwân bé
 bwə ŋkənwag mən̄kənwə mé. Í á ka jəla
 ná a sáág ná micún̄ mí bííg Yésus muud nyə
 á juw zhií ná bwán ó Zembî bwə bííg cug yé,
 micún̄ myəŋg mí mú mɛel sá ná Zembî jílug
 nyə jiyá í á jəla nə nyə yí. ¹¹ Ntó, nə Yésus
 muud ŋgə sá ná buud bwə bóg min̄kəŋkə mí

búúd yé, nə buud á ŋgə sá ntó wá, bēsh búšə
 nə shug ŋgwúd. Gwə wə á jí kú gwág shwôn
 jówúlə bwo ná omínyəŋə bé yí. ¹² Ntó wə á cí
 ná:

Mə bá də bwiing omínyəŋə bām bímbí lú
 múúd wo jí yí,
 mə sey wo isusa í gúmá ja bwə sééŋgyá ná
 bwə gúmal wo yí.

¹³ A nyiŋə námá cí ná:

Mɛɛ jām júgúwé jēsh í bá bə nyádí.
 Nyə námá ná: «Mə wə éga, nə bwân Zembî
 nyə á yə mə wá». ¹⁴ Nda jí ná bwân á ŋgə cí
 óni búšə nə mishwun nə məcii ná, Yésus nyə
 á ŋwə námá nyúul muud, a bə nə mishwun
 nə məcii shú ná a yág, shwiy dé mú culashi
 ŋkúl mə Njwú məjamb, nyɛ muud nyə á ŋgə
 kyey nə shwiy yé. ¹⁵ Nyə á yə ntó shú ná
 a yíl búúd bēsh mányámád, nəcé bwə á ŋgə
 cugə ŋkúmba cug nji ŋgələ fúndə shwiy, cug
 mányámá. ¹⁶ Í má mpu nyîn ná Yésus nyə
 a shígé zə kwiid wəéngəles; nyə á yida zə
 kwiid mpwoŋ buud má *Abraham. ¹⁷ Sá
 jəŋg wə í á sá ná a céndág bə nda omínyəŋə
 bé məzhií mēsh, shú ná a bág bwo fwámé
 Ajəláci á ofada mə gwág bwo cey lámúd
 yé, á sá ísɛy váál Zembî mə cɛel yí. A jí
 Ajəláci á ofada ná a sáág *mátúnuga, yíl
 búúd *misám myáj. ¹⁸ Yésus jí nə ŋkul
 kwíind búúd məbwəbúlán má ŋgə fwágusə
 məkuú shí wá, nəcé nyəméfwó nyə á fwo
 námá bwəma nə məbwəbúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Kríst má ntɔ Moyíz

¹ Nə ndéé yé min̄kəŋkə mí omínyəŋə bām,
 bí buud Zembî nyə a má námá jów ná bí
 bág ŋwə ŋkəw cug á gwówúd wá, kəndugá
 mitádúgá wə Yésus. Nyə wə sá ŋgə magulə
 tām buud ná a jí *muud lwámá má Zembî,
 a njúl Ajəláci á ofada yé. ² Nyə á sá ísɛy
 byé váál í á kwaga mísh má múúd nyə á nti
 nyə yí, námá nda Moyíz nyə á kyey nə njów
 búúd má Zembî wēsh váál í á kwaga yí ná.
³ Mpugá ná Zembî nyə a dúg ná Yésus má
 jəlá nə bul ŋwə gúmá ntɔ Moyíz, námá nda
 múúd mə lwɔ njów má də ŋwə gúmá ntɔ njów

2:3 10.29; 12.25 2:4 Yuá 2.11; Mis 2.22; 1Kr 12.4-11; 2Kr 12.12 2:6 Sòm 8.5-7 2:8 1Kr 15.27 2:9 Flp 2.8-9
 2:10 1Kr 8.6; 12.2; Mis 3.15 2:11 Mat 25.40; 12.50; Yuá 20.17 2:12 Sòm 22.23 2:13 Iza 8.17-18 2:14 2.17;
 Yuá 1.14 Njwú məjamb: Yuá 8.44; 12.31; 1Yn 3.8; Mbá 12.10 2:15 Rom 8.21 2:16 Iza 41.8-9 2:17 4.14; 5.2;
 Flp 2.7; 1Yn 2.2 2:18 4.15; Mat 4.1-11 3:1 4.14 3:2 Ilj 12.7

wáméfwó ná. ⁴Bi mə mpú ná njów wêsh í dɛ bə nə muud nyə ámə lwə yé; nji, Zembî wé má dɛ lwə ísá byêsh. ⁵Moyîz nyə á kyey nə njów búúd má Zembî wêsh váál í á kwaga yí. Nyɛ, nyə á bə sól məsáal, ngələ lwó ná sâ Zembî mə bá jaaw búúd yí í bá bə búbálé. ⁶Krîst ngə sá iséy byé váál í kwága yí. Nywá ji Mwân á njów má Zembî. Njów má Zembî wəwəng wə shé, nkí shé má kə nə inkáŋ shwóg, kə námá shwóg nə ngələ bə nə milúú ná sán nəc é sá ngə bwánd nyə nə búgá.

Zembî má dɛ yə búúd bí nə búgá wá wogá

⁷Gwá wə Nkəŋkə Shíshim ngə ci yí, ná:
Nkí bi mə gwág kál dé múús í,
⁸kúgá sá nún
nda ja búúd bwé á sá miŋgáádé yí.
Jwəw dəwəngá, buud bwé á kə nə məkugulə
wə Zembî nún shí a shwééshá dî.
⁹Osóŋgá bún bwé á shweenzh mə cínəng
ná bwé dúg sá má é sá yí.
Bwé á shweenzh mə, í njúl ná bwé á shí dúg
ísá má á sá bwo ¹⁰tân mimbú məwúm mánə
yí.
Nda bwé á dɛ she ná bwé dúg sá má é sá yí
ná,
mə á nyada nə kala búúd jəwəngá,
mə mú ci ná: «Búsə ja jêsh nji dálə wush;
bwé afwóyé mpu zhí má ngə lwó bwo yí».
¹¹Mə mú ka kɛn nə mpimbə ná:
«Bwé ábúle bwɛle kumə
kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».
¹²Bwaəng, bí ó bey ná ngwól múúd
gwoəng wán bəg nə bów-bəw lám, lám á kú
nə búgá ná ndé a mú yid kwon nə Zembî á
kuwô. ¹³Yidagá dɛ sá ná, jwów dêsh búúd bí
nə nkul jəw ná «múús» yí, ngwól cwíny ngwól,
ngwól cwíny ngwól. Dugá sá ntó shú ná *səm
í nda bá shiig tə muud á bídí gwoəng ná
ndé nyəsh mú bə nə nún. ¹⁴Nəc é shé músə
*Krîst buud ó gwoəng bé, nkí shé má bi
búgá məbwé mábá kə wós məshínéd, námá
nda shé á tééd mətédúléd ná. ¹⁵Shé kúgá
wusa ná jisə cilyá Kálad Zembî dí ná:
Nkí bi mə gwág kál dé múús í,
kúgá sá nún
nda ja búúd bwé á sá miŋgáádé yí.

¹⁶Ozá bəŋ bwé á gwág kál má Zembî ná
ndéé bwé mú sá miŋgáádé wá? Ngáá í á bə
buud bəsh Moyîz nyə a wú nə ndí Igípten
wá? ¹⁷Ozá Zembî nyə á nyada nə ndí tân
mimbú məwúm mánə wá? Ngáá í á bə buud
bwé á səm ná ndéé mimbimbə myáŋ mí mú
ngə mpəŋguli shí a shwééshád wá? ¹⁸Ozá
nyə á kɛn ná bwé ábúle bwɛle kumə kúl nyə
á kwəməsa bwo wogá yí? Ngáá í á bə buud
bwé á sá nyə miŋgáádé wá? ¹⁹Haaw! Shé
má dúg na ná bwé á shígé kumə kúl Zembî
nyə á kwəməsa bwo wogá yí nəc jí? Nəc é
bwé á ban ná bwé abúgááyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá má Zembî

¹Zembî nyə á bwey kaag ná a bá sá ná
buud bwé yówulag; ŋkaagə nyəwəng nyí ná. Bí
ó ka bey ná ngwól múúd á gwoəng jín bág
shúb wogá jəwəng. ²Shé á shí námá gwág kéel
má Zembî nda bwo. Nji, wəŋ gwágúlə bwé
á gwág yí í á shígé kwíind bwo tə sá, nəc é
bwé á shígé *búgula sá bwé á gwág yí. ³Shé
báá obúgula shé mú ngə yəwəla, kú bə bwo,
nəc é nyə á ci shú dánjád ná:
Mə mú ka kɛn nə mpimbə ná:
«Bwé ábúle bwɛle kumə
kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».
Zembî nyə á ci ntó í njúl ná, ja nyə á fwə shí
nə gwów yí, nyə á shí shínal ísəy byé byêsh.
⁴Shú sá í dúgyá nə jwəw á zaŋgbá yí, sé má
mpú ná Zembî nyə á ci gúl kúkúlúd nyádí
kálad dí ná: «Zembî nyə á ka yəwəla nə ísəy
byé byêsh jwəw á zaŋgbá». ⁵Gwá námá wə á
cí wa jíga kúkúlúd ná: «Mə abúle bwɛle sá ná
bwé yówulag». ⁶Ntó ji ná cígúlá í bwey bə ná
Zembî mə bá sá ná ból búúd bwé yówulag.
Nji, buud bwé á tééd gwág kéel wá, bwé á
shígé yəwəla, nəc é məlwə. ⁷Nda jí ntó ná,
Zembî má tál dúl jwəw búúd bwé é ci ná
«múús» yí. Nyə á zə tál jwəw dəwəngá mimbú
mí má bwey bul cə té wulə fwála má Moyîz;
nyə á ka ci mpu mə *Dávid dí nda nyə ámə
fwo ci ná, ná: «Nkí bi mə gwág kál dé múús í,
kúgá sá nún».

3:6 Mwân: 5.8 bwánd nyə nə búgá: 3.14; 4.14; 6.18-19; 9.28; 10.22-24, 35; 13.14; Kol 1.23; Flp 3.20; 2Tm 4.8 **3:7** Sôm 95.7-11 **3:8** MmN 17.7; Ilŋ 20.2-5 **3:11** Ilŋ 14.21-23 **3:14** 3.6 **3:16** Ilŋ 14.1-35 **3:17** Ilŋ 14.29; 1Kr 10.5, 10 **3:18** Ilŋ 14.1-4 **4:4** Mət 2.2 **4:5** 3.11 **4:7** 3.7-8; 3.15 **4:8** Mbá 31.7; Zho 22.4

⁸ Í á mbâm bæ ná Yeshuwa nyə a sá ná kúl búúd í yówulag ja bwé á shîn nyí shí á cəplá yí, Zembî nyə a shígé nywá nyingə ci ná dúl jwów lú wogá dúsə. ⁹ Ntó má lwó ná gúlágá wogá jisə ná shú búúd ó Zembî, í njúl nda fwámé wogá Zembî nyə á woga jwów lú zangbá yí. ¹⁰ Nəcə, muud Zembî mə sá ná a yówulag yé, nyə é yówula nə iséy byé byêsh námə nda Zembî nyə á yówula nə byé ná. ¹¹ Nda jí ntó ná, shé wágá mən̄kul ná shé bág yówula nda Zembî nyə á kaag ná; shé wágá mən̄kul shú ná muud nda bá shúb nəcə sálə mbií málwê bwé á sá má.

¹² Mpugá ná Milésú mí Zembî mísə mikuwó, mí njúl mi an̄kál-ŋkálá. Mí də bəwəli ntə kafwele jêsh bwé də jow íkómb íbá yí. Mí də nyí múúd nyúúlád kə kumə kúl mí béég *jîm bá *shîshim yí; mí də béég mábwəp mə nyúúl nə óshû ó íyaséd. Milésú mí Zembî wé mí də lwó ŋkí mitédúgá nə iyuug yâ lâm, bísə ŋkí bôw, ŋkí bísə ŋkí nywa. ¹³ Kú ntâg nə tə sâ Zembî nyə á té yí jí nə ŋkul shwaaw Zembî. Isâ byêsh bísə oshushwáás, ompajáá nyédí míshéd, nyə muud mə bá sá sá shitóg yé.

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á lína jon lə gwów yé*, nyə wé Yésus, Mwân má Zembî. Nda jí ntó ná, shé kágá nə búgá jisú shwóg, kú bwele tag. ¹⁵ Nəcə, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgé nyəŋg jí nda gwág shé cey lámúd nə tag dúsú yé. A yídá bæ nyəŋg jí nə nyə á bwəma nə məbwəbúlán məzhíí mēsh nda shé, nji a nda sá *səm yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembî kúnə-kúnə kú fúndə. Shé shíshúgá nyédí caŋgád kúl á ŋgá lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúd a sá shé mpaam, a kwíínd shé ja shé má jí kwííndyá yí.

5

¹ Bì mə mpú ná bwé də féesh múúd yêsh mə bád Ajəláci á ofada yé mpédúgá buud, bwé təl nyə ná a dúg sêy nə Zembî shú dán. A də kala ísâ bwé yá Zembî yí, də sá

*mátúnuga shú ná *misəm myāŋ mí jímbug. ² A jí nə ŋkul mpu mícúŋ íwugálu nə minjé-gwów mí ŋgá bwəma nə ndí myá, nəcə a jí námə múúd nə iləm námə nda bwo. ³ Sâ jəŋg wé jí nə, á jəlá nə də sá mátúnuga shú jímbalúlə mísəm myā nyəméfwo, nə myəŋg myā kúl búúd námə. ⁴ Muud cugé nə ŋkul wánda jiya jəŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembî wé mə də jôw búúd bwé ŋwá jiya jəŋg wá námə nda nyə á jôw Arəon ná.

⁵ Ntó námə wé jí nə *Kríst yé. Kríst nyə a shígé wánda jiya jəŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembî wé nyə á yə nyə gwo, Zembî muud nyə á ci nə nyə ná: «Wo jí Mwân waamə, mə mé byá wo múús».

⁶ A nyingə námə ci gúl kúkúlád ná: «Wo jí fada, wo é jí jiya fada dí kandugə á kandugə nda Meləkisedek».

⁷ Ja Kríst nyə á ŋgə cugə wa shí ga dí yí, nyə á də bul jəgula, də téég Zembî məbwə, Zembî muud nyə á bæ nə ŋkul sá ná a kú yə yé. Nyə á də kîm, a jîi, məzhwííle wóós. Zembî mú gwág nyə, nəcə nyə á bæ nə məgwág nə Zembî. ⁸ Təem bæ ná nyə á bæ *Mwân má Zembî, nyə á bwəma nə mícúŋ, mí mú jíguli nyə məgwág. ⁹ Zembî mú sá ná a bəg váál í jəla yí. A mú bæ ámádí á cug á kandugə kandugə, də yə búúd bēsh bwé sá nyə məgwág wá. ¹⁰ Haaw! Zembî nyə á təl nyə mbií Ajəláci á ofada mə Meləkisedek.

Bôw ja múúd mə béégýá nə Zembî yí

¹¹ Bulya ísâ sá bí nə sá cig na yí. Nji, shú ná sá féesgúg bí byo, í bul kwowula, nəcə bí ádé ná ləel mpu gwág. ¹² Bweyúlə bí á jəla nə bwey bæ oyíguli. Nji, í ŋgə ná jîi ná muud jígúlig bí ísâ bwé jəlá nə fwo tééd mpu mínjúgála mí Zembî dí yí. Í ŋgə ná jîi bí mənyá mə bəl, kú bæ fwámé ídâw. ¹³ Muud ŋgə ná cugə nə mənyá mə bəl yé nyə afwóyé wámbulə nda á cúgəg tətəlí mísh mə Zembî dí ná; a jí ná kúkény. ¹⁴ Nji, buud bwé á mə lal wá, báá wé bwé jəlá nə fwámé ídâw, nəcə bwé á mə jíg cug ná ndéé milâm mí á mə

4:10 4.4 **4:12** Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 **4:14** 5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * **4:14** Nyə á kə kumə kúl Zembî jí yí. **4:15** 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 **4:16** 10.19 **5:1** 4.14 **5:2** 2.17-18; 4.15; 7.28 **5:3** 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15 **5:4** Arəon: MmN 28.1 **5:5** 1.5 **5:6** Sòm 110.4; Heb 6.20 **5:7** Mat 26.36-46 **5:8** 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8 **5:9** 7.27 **5:10** 5.6; 6.20 **5:12** 1Kr 3.2 **5:14** 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14

janzulə bwo nə dälə wá mímbéégí mpádúgá mənɣwə nə məbôw.

6

¹ Nə ndeé, shé kágá shwóg, shé jígúgá isâ í Zembî í jálá nə buud bwé mə lal búgád yí. Shé yówug dälə nyingə kə mpús kə də ŋwə minjígúlá mí *Kríst myâ mətédúlé. Shé kúgá nyingə tééd límúlə límuga ja shús. Ntó jí ná shé kúgá nyingə ŋə ŋwə minjígúlá myâ nda múúd mə jálá nə yíl lám mísóólúgú mí shwiy dí, *búgula Zembî ná; ² nə minjígúlá mí dúgyá nə minduwán* nə dälə bəd búúd məbwə yí; ŋkí ntág minjígúlá mí dúgyá nə gwúmúlə mímbimbə mí bá gwúm yí, nə sémyé mílású á kandugə kandugə yí. ³ Mbô! Shé ányingəye ŋə bɛ bini; ŋkí Zembî mə magulə, shé mə zə yida ŋwə minjígúlá mí jálá nə buud bwé á mə lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, məŋkenya mə Zembî mə á shí kwan bwo, bwé á shí bə nə kəw á isâ Zembî ŋgə yə buud bə yí, bənŋə bóólúgá bwé á shí lág Nkəŋkə Shíshim, ⁵ bwé á shí kagulə mənɣwə mâ Milású mí Zembî, bwé á shí námə kagulə ŋkul Zembî mə bá yə búúd mwôw mə zág má yí. ⁶ Mbií búúd ni, ja bwé mə yid kwonə nə Kríst yí, muud cugé ná nə ŋkul nyingə sá ná bwé nyingəg kənd mílám wə Kríst. Nəcə banúlə bwé mə ban *Mwân mə Zembî yí wúsə bwo nda bwé ŋə nyingə bwambulə nyə kwolós dí jáŋ ja, ŋə nyingə sá ná a nyíngəg bwəma nə shwôn tām buud.

⁷ Mpugá ná, nyúl shí í ká tag nə ompú ná ndeé í kə ídāw, Zembî bwádan nə shí nyəŋg, buud bwé á bɛ məmpəg wá bə nə mfíí. ⁸ Nji, í ká yida kə íbiin-biin nə məgwaagalú, í lág kúná-kúnə nə Zembî lwéémug nywo nəcə í cugé nə mfíí; zhúgúlá zhúgúlá, bwé jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwááŋg mə búl cɛɛl wá, tɛɛm bə ná sə ŋə lás ntáni, sə ŋə mpu búbálé ná bi báá bí təl fwámé zhííd, bi ŋə sá isâ í lwó ná bi mú nə cug yí. ¹⁰ Nəcə, Zembî cugé nə olíngí ná a bá wusa sâ bí ŋgə sá yí nə mbií bí mə céél nyə yí. Cɛɛlí jəŋg í ŋə nyín nə séyúlə bí ŋgə

səy nə buud bə wú yág zə wóós múús yí. ¹¹ Sə ŋə bul jí ná muud yésh á sámbá jín yáágúg nə ŋgálə cugə cug jəŋgú cé cug, ja jəŋgú bi mú bá bii isâ bí ŋgə bwánd nə búgə ná í bá bə yí. ¹² Kúgá sá íkóódúgú; yidagá ŋə sá nda buud bwé mə jéég mənɣúúl wə Zembî kú nə mílámusa wá, bwé wə bwé bá bə nə kəw lú isâ Zembî nyə á kaag bwo yí.

Nkaagə Zembî nyə á kaag Aburraham yí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburraham ŋkaagə yí, nyə á kɛɛn ŋkaanə. Nda jí ná ŋgwól múúd cugé fwámé múúd ntə Zembî ná, Zembî nyə á kɛɛn jínə dé nyəmféwó, ¹⁴ nyə ná: Bábálé, mə bá bwádan nə wo, mə sá ná mpwonə buud nywó í búlug bul bulya.

¹⁵ Aburraham nyə á ka námə bwánd ŋkaagə nyəŋgú nə lám jisów ná ndeé, í mú námə bə nda Zembî nyə á kaag nyə ná. ¹⁶ Ja múúd mə də kɛɛn ŋkaanə yí, á də kɛɛn múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, ŋkaanə mú já, muud kú ná sá máshwán. ¹⁷ Ntó, Zembî nyə á cɛɛl nə buud bwé á lúg nə isâ nyə á kaag yí bwé mpúg nə nyə abúle nyingə cénd cígúlá á mə ŋwə yí, a mú kɛɛn ŋkaanə. ¹⁸ Nə ndeé, nə ŋkaagə Zembî nyə á kaag yí, nə kɛɛnúlə nyə á kɛɛn búbálé yí, ŋgwúd nə ŋgwúd á na í cugé nə ŋkul salan, nəcə Zembî cugé nə ŋkul bwiing íjǝǝ. Nyə á kaag, a nyingə kɛɛn búbálé nəcə jí? Í á bə shú ná mənɣúúl mə lálug shé buud shé mə kə shwaaw nyédí, ŋə bwánd sá á mə kaag shé wá. ¹⁹ Bwándúlə shé ŋgə bwánd nə búgə wəŋgú, wúsə shé shwamá shú ná lám nda ŋkúŋkulə. Nda jí ntó ná, shé mə bá kumə kúl Zembî jisə yí, línálə kə mpúsə sanda†. ²⁰ Wu wə Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyí shú dású yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námə nda Melukisedek nyə á bə ná.

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sə ŋgə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námə fada mə Zembî á

6:1 9.14 **6:2** Yuá 3.25-26; Mís 19.1-6 * **6:2** Na cugé nji nduwán óbúgula bwé də duwan yí, Oyúden bwé á də námə bə nə wəŋ nduwán nə myəŋ mísóólúgú. **6:4** 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16 **6:8** Mat 13.7, 22 **6:10** 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21 **6:12** 11.1-12; Luk 21.19 **6:13** Mət 22.16-17; Heb 11.12 **6:16** MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22 **6:18** Ilj 23.19 **6:19** 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † **6:19** Lóg Mat 27.51, ŋkí Mak 15.58, ŋkí ntág Luk 23.45 jisə sanda í á də wá nji mpádúgá fúm á ci nə mpáanzə nyésh yí. **6:20** 4.14 Melukisedek: Sòm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4 **7:1** Melukisedek: Mət 14.17-20; Heb 5.6

gwów-gwôw. *Aburaham nyə á kə lúmbuli dɔomb nə bóól ójwú-buud, a mú ntɔ bwo. Ja nyə á ngə nyiŋgə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhíd kə bwádan nə nyə. ² Ja jɔɔŋg wə Aburaham nyə á yə nyə *ɲkɔw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dɔómb dí yí. Jíné lú Melukisedek í tééd fwo kə né «njwú-buud jí nə otátəlí yé». Nyə á nyiŋgə ntâg bə njwú-buud á Salem, ntó nyiŋgə kə né «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə a shígé bə nə sɔ́ŋgú, kú nə nyɔɔŋgá, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembí nyə a sá ná a bɛ́ɛlag *Mwán má Zembí ná, a jí fada á kandugə kandugə, kú nə cénd.

⁴ Fwogá ná dúg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á né mpáámbé jí sú Aburaham yə nyə ɲkɔw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dɔómb dí yí. ⁵ Buud bēsh bwə á dɔ tɔw ofada mpwɔŋ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpándí á Mácɛɛ má Moyíz í ngə yə bwo ɲkul né bwé dúg gwáámb búúd ɔ *Izarəyél ɲkɔw wúm á isâ byán. Ntó jí ná bwé jəlá nə ɲwa kɔw dɔɔŋg ómínyɔŋá bán dí, í njúl né omínyɔŋá bán bú sə námə bwán ó Aburaham. ⁶ Sá ɲgwúdu, Melukisedek nyə á shígé bə múúd á mpwɔŋ buud nyán; nji, tɛem bə ntó, nyə á ɲwa kɔw dɔɔŋg wə Aburaham, a bwádan ntâg nə Aburaham, í njúl né Aburaham wə Zembí nyə á kaag mənkaagə má kúl jé yé. ⁷ Shé má mpú kú nə məshwán né fwámé múúd wə má dɔ bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə na ná, jígá kóómb dí, ofada bwé dɔ ɲwa kɔw dɔɔŋg wá, bēsh bwé dɔ bə búúd bwé bá yə wá. Nji, Micilyá mí ɲgə ci né Melukisedek nywáá ɲgə ná cugə. ⁹ Sá bí nə ɲkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ɲkɔw wúm yí, Lévi muud mə jəlá nə ɲwa dwo yé, nyə a shí námə yə Melukisedek kɔw dɔɔŋg na mábwé má Aburaham dí. ¹⁰ Sá bí nə ɲkul ci ntó nəcé, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ɲkɔw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham mábwugúlu dí cwú*.

Yésus jí mbií fada má Melukisedek

7:5 Ilɲ 18.21 * **7:10** Lévi nyə á bə mwán mə Yákwab, Yákwab mwán mə Izaag, Izaag mwán mə Aburaham; ntó jí ná Lévi nyə á bə Aburaham mábwugúlu. **7:14** Mət 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 **7:17** 5.6 **7:19** 9.9; Rom 3.20 **7:21** 7.17 **7:22** 8.6 **7:24** 6.20 **7:25** 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1

¹¹ Mácɛɛ Moyíz nyə á yə buud ɔ *Izarəyél má mé ɲgə ci né ofada bwé dúg zhu bɛend mə Lévi dí. Ká, jiya fada á bɛend mə Lévi í á shígé mpu sá ná isâ í bág váál í á jəla nə bə yí. Í á mbəm mpu sá ntó, ki í á shígé nyiŋgə jí ɲgwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námə ka bə nji ofada wá váál má Arɔɔn. ¹² Né ndeé, ja jiya fada í má cénd yí, í jí námə né mácɛɛ má á dɔ fwo bə má má céndúg. ¹³ Shé má mpú ná muud sá ɲgə ci éne nyə a byél bɛend shúsú; tɔɔ mbyágá ɲgwúd nə ɲgwúd á bɛend jɔɔŋg í á shígé fwo bwelə sɛy *alatár dí. ¹⁴ Buud bēsh bwə mpú ná Cwamba wúsú nyə a byél bɛend mə Yúda dí, Moyíz nyə á shígé ntâg bwelə cwééd bɛend jɔɔŋgú ja nyə á lás sâ í dúgyá nə sɛy fada yí. ¹⁵ Í má nyiŋgə mpu nyín ná isâ í á cénd, nəcé wúl mbɛɛla má Melukisedek í á tɔw fada. ¹⁶ Nyə atówé fada ná nyə a byél byélé dɔɔŋg, kú námə bə ná micɛɛlá mí búúd wə mí tál nyə; cug ɲkúl jé wə í sá ná a bág fada, nəcé cug jé jɔɔŋg í cúgə nə ɲkul shín. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálaad Zembí mí ɲgə bwiiŋg lán yé ná: «Wo jí fada, wo é jí fada kandugə á kandugə nda Melukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná cɛɛ acwúlú í á má kəndɔw koogú, nəcé í á bə ɲkí tag, í á shígé bə nə mfíí. ¹⁹ Mácɛɛ má Moyíz má á shígé mpu sá ná isâ í bág váál í á jəla nə bə yí. Zembí má yida yə sá fwámé sâ ántantɔɔ sá má jəlá bwánd nə búgə yí, sâ jɔɔŋg wə í má sá ná shé shíshúg Zembí kúnə-kúnə.

²⁰ Sâ í búl nyín cínɔŋg yí jí ná, Zembí nyə á də ɲkəl ja nyə á tál Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé dɔ də ɲkəl ja bóólúgá bwé á dɔ tɔw ofada yí. ²¹ Nji, Yésus nyə a tɔw fada nə ɲkəl má Zembí ná,

Zembí Cwamba nyə á kɛen ɲkaanə ná:

«Wo jí fada, wo é jí fada
kandugə á kandugə.»

Nyə abúle nyiŋgə shwána ɲkaanə nyé nyɔɔŋg. ²² Kɛenúlə Zembí nyə á kɛen ntó yí í lwó ná sɔ Yésus nyə a jéég bəd dí yí í ntó jɔɔŋg áshúshwóógú. ²³ Gúl sâ jí námə ná, ofada wá bɛend mə Lévi bwé á bə ɲkí bulya nəcé shwiy í á dɔ sá ná bwé bág kú sɛy kandugə

kandugə. ²⁴ Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwεε yə, séy fada jé í ábúlé bwεε shín. ²⁵ Ntó ji ná, buud bwə cínjyá wə Yésus ná bwə shísh wə Zembî wá, Yésus ji nə ŋkul cug bwo ja ŋgwûd á kandugə, nəcé a ji kuwó, nyə é du jəgula nə Zembî shú dán ja jêsh.

²⁶ A ji mbií Ajəláci á ofada í jii shé yí nəcé a ji ŋkəŋkə múúd, kú nə məbyaagalə, fúbán, mbéégí wúsə mpádúgá bənôn osóol ə *mísám, a njul jiya gúmá í ntə jjiya byêsh yíid. ²⁷ A cugé nda bóól wájəláci wá ofada. Bwə á du bə jwów dêsh íi, nyân fwo tééd sá *mátúnuga shú mísám myé, a mú ka sá shú mísám mí bóól búúd. Í ajíyé ná Yésus dúg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga məŋgá ja ŋgwûd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Məcəx mə Moyíz mə du ŋwa buud bwə njúl kú bə lwándulá məzhií mēsh, du təl bwo wájəláci wá ofada; nji, Zembî nyə á zə də ŋkəl mpúsə Məcəx, a təl Mwân yé fada. Nyə a mə lwándulə nyə məzhií mēsh kandugə á kandugə.

8

Yésus ji wúsú Ajəláci á ofada sə á gúgwáan dí

¹ Lúú ciyá á isâ sé ŋgə ci íni wúsə ná: mbií Ajəláci á ofada shé búsə nə ndí wə ní; nyəŋg nyə á mə kə ji jiya gúmád jon dí, mbwə mənchwúm mə Zembî á ŋkul nyêsh dí yé, ² nyəŋg ŋgə sá iséy í fada fwámé kúl Zembî njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dāŋ banda mátúnuga, Cwámba wə nyə a lwə, kú bə múúd.

³ Bwə du təl Ajəláci á ofada ná a dúg kala isâ búúd bwə yə Zembî yí, a du námə sá mátúnuga. Í á jii ná wúsú Ajəláci á ofada bəg námə nə jé sá á kálá Zembî yí. ⁴ A mbəm bə shí gaád íi, a kú bə fada. Mbô! A kú bə, nəcé ofada bwə ŋgə kala Zembî isâ wá búsə, bwə ŋgə sēy nda Məcəx mə Moyíz mə ŋgə ci ná. ⁵ Wāŋ yálə bwə ŋgə yə Zembî gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jí jon dí yí, sé jee námə ci ná jísə shishîm á fwámé iséy byəŋg. Nəcé, ja Moyíz nyə a lwə banda mátúnuga

yí, Zembî nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ə bá sá sá jêsh bə yuug mə á lwó wo mbúnád yí.» ⁶ Nji, jaá ga di, iséy Yésus nyə a lóg yí í bul bə fwámé iséy, jí ntó nəcé nyə wə jí líi-nji mpádúgá sənôn Zembî shú sə í ntə yí. Sə jəŋg í ntə nəcé mənkaagə mə mə ntə məŋg mā sə áshúshwóógá.

⁷ Sə áshúshwóógá* í á mbəm bə kú nə sá á jumúg íi, í á shígé nywá nyiŋgə jii nə sə ábēé í zəg sīy, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná:

Fwála í zag, mə Cwámba mə ŋgə ci ntó.

Fwála mə bá sá sə ágúgwáan yí.

Mə bá sá sə jəŋgá nə kúl búúd Izəryél, nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jāŋ sə í ábúlé bə nda jəŋg

mə á sá nə osóŋgá bāŋ

jwów mə á bii bwo mbwád

wú nə bwo Igípten yí.

Nda bwə á shígé baagulə jāŋ sə ná,

mə á shígé ná námə ŋgə bísh bwo.

Mə Cwámba mə mə ci ntó.

¹⁰ Sə mə bá sá nə kúl búúd *Izəryél yí, í bá bə ná,

ja mwów məŋg mə bá cə yí,

mə bá wá bwo məcəx mām mítádúgád,

mə cilə bwo mwo mílámád.

Mə Cwámba mə mə ci ntó

mə bá bə Zembî wāŋ,

bwə bə kúl búúd jām.

¹¹ Muud nyə abúle ná nyiŋgə

jíguli múúd jí nyə kúnə-kúnə yé,

ŋkí *mínyəŋə yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwámba».

Nəcé bēsh bwə bá mpu mə,

bēsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíŋgí bāŋ,

mə yíl *mísám myāŋ mádí tédúgád.

¹³ Ja Zembî ŋgə lás lósú sə á gúgwáan yí, a mə ŋwa nə sə áshúshwóógá dé fwála í á mə ntə. Sā jísə ná dé fwála í á mə ntə yí, í mú sá acwúlú, jāŋ í wál bá zə kəndəw koogá.

9

Yálə búud bwə á du yə Zembî gúmá yág yí

7:26 4.15 **7:27** 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18 **7:28** 5.1-2, 8; 7.19; Sôm 2.7 **8:1** 4.14 mbwə mənchwúm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 **8:2** 8.5 **8:5** 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 **8:6** 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * **8:7** Na ji sə í á sīy mbún á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8). **8:8** Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17 **8:13** 8.6

¹ Sə áshúshwóógú Zembî nyə a sá nə kúl búúd jé yí í á bə nə mæççé mə dúgyá nə yólə Zembî gúmá má nə banda *mátúnuga kúl bwá á də bwəma nə Zembî wa shí gaád yí. ² Bwá á lwə banda dɔɔngú í njúl ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bə nə cé lámba, nə táwuli, nə ibuléd cínɔɔng táwuli dî, ibuléd í íci shú gúmá mə Zembî. Bwá á də jəw kóómb jɔɔng ná «kúl jisə ci yí». ³ Jɔɔng kóómb í á də bə mpásə *sanda ábeé yí, bwá á də jəw gwo ná «kúl í búl bə ci yí». ⁴ Cínɔɔng cwû, í á də bə nə *alatâr bwá də jígal Zembî olabínda yé, nə *wóle sɔ; bwá á shîn bwadulə alatâr nə wóle sɔ or kákúl jêsh. Wóle jɔɔng í á də bə cwû, nə kwúmbu *mána, nə fiidye mə Arɔɔn í má kə íkáá shwógúd, nə məkwoógú mə á bə nə cilyá mæççé mə sɔ má. Kwúmbu mána nyə á bə síyá nə or. ⁵ Bwá á mə ivuguli í osherubê* íbá, bwá tál búduga wóle jɔɔng dí gwów shú dúlə lwó nə Zembî á milwané jisə cínɔɔng; ivuguli byɔɔng í á bə í má læesh máfafugá də wá gúgúwá kúl ófada bwá á də myeeg mæcií shú cweelələ Zembî mpimbə yí. Nji, fwála ga í cugé fwála mə fáád isâ byɔɔng.

⁶ Nda bwá á shîn táág isâ íni byêsh ntáni ná, ofada bwá á də nyíi banda dɔɔngú dí nji kóómb áshúshwóógú dî jwów dêsh, də kə sá ísəy byán. ⁷ Kóómb ábeé jân, nji Ajeláci á ofada nyəméfwó wə nyə á də nyíi cínɔɔng. Nyə á də nyíi cínɔɔngú ja ηgwûd ηkúmba mbú. Ja á kə ntág nyíi cínɔɔng yí, á jəlá nə kə nə mæcií mə cúdú á kə myeeg shú déd nə shú íwushî yá kúl búúd. ⁸ Nkənkê Shíshim ηgə lwó na sólógú níd nə zhí í kə fwámé kúl Zembî njúl yí í á shígé bə mbəg té wêsh séy í á ηgə ná sîy kóómb banda áshúshwóógú dí yí. ⁹ Sâ jɔɔng jisə tâη yuug shú mwôw mága. Yuug jɔɔng í lwó ná, wo tɛem yə Zembî isâ, wo tɛem sá *mátúnuga, isâ byɔɔngú nə *mátúnuga mɔɔngú mə cugé nə ηkul sá nə lâm í bəg wo váál í jəla yí. ¹⁰ Bísə nji mícçəlá búúd bwá á ηgə ççəlá shú sâ í dúgyá nə dæg

nə mənɔɔngul nə mɔɔngusa mí íci yí; isâ byɔɔng mfíi wəη í á shîn ja Zembî nyə á wá mícçəlá mí agúgwáan yí.

Kríst ji matúnuga

¹¹ Kríst nyə a mə zə, tâη Ajeláci á ofada, zə sá nə sá bəg nə kəw á fwámé isâ í á mə bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mátúnuga ánúní dî, fwámé banda mátúnuga, kú bə dɔɔng búúd bwá á lwə nə məbwə yí. Ntó ji nə dāη banda mátúnuga í cugé sâ á shí ga. ¹² Nyə a nyíi cínɔɔng ja ηgwûd á kandugə; nyə a shígé nyíi nə mæcií mə íncwəmbə nə inteny, nyə a yána mæcií mə, a yíl sá mányámád kandugə. ¹³ Ja ófada bwá á də myeeg buud mæcií mə íncwəmbə nə inteny, gúl ja ifíi í cwə myəólú nteny yí, isâ byɔɔng í á də sá nə muud nyúúl í bəg fúbán†. ¹⁴ Nkəmásá ná isâ íni í fúb búúd, ηkəməsa nə mæcií mə *Kríst. Kríst nyə á ηwa nyəméfwó, yə Zembî tâη *mátúnuga mészú mə njúl kú nə tɔɔ cúcwán lú məbwam. Nyə á sá námá nda *shíshim á kandugə í á lwó nyə ná. Nɡaá nə mæcií mə mə sá nə milám mí bəg shé mífúbán, shé mú yəw mísólógú mí də kənd búúd shwiy dí myá, shé yida yə Zembî á kuwô gúmá?

Mæcií mə Kríst mészə mbyûl á sɔ á gúgwáan

¹⁵ Sâ jɔɔng wə í á sá nə *Kríst bəg líi-nji mpédúgá sánəη Zembî shú Sə á Gúgwáan. Nyə á yə shú nə buud bwá wúg míkwm mí caamálə bwá á də caam mæççé bwá njúl ná Sə a Cwúlú dí yí; bɔɔng Zembî mə jəw wá bwá mú bə nə kəw á jəjə isâ nyə á kaag yí. ¹⁶ Shú nə bwá wééfug kálaad lúgá, í də jii nə bwá téédúg fwo mpu wámbulə nə muud nyə á cilə nyə yé nyə a mə yə. ¹⁷ Nəcé kálaad lúgá cugé tɔɔ sâ té múúd nyə á cilə nyə yé ηgə ná çgə yí. Múúd wɔɔng mə ká yə, kálaad lúgá ka tɛem bə nə ηkul. ¹⁸ Gwə wə bí mə dúg nə mícçəlá myá sɔ áshúshwóógú mí á tééd mæcií mə mə fwo shwiy. ¹⁹ Dúgúgá ná, ja Moyíz nyə á shîn lə kúl *Izərayél jêsh məmpándí

9:2 banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lámba: MmN 25.31-39 táwuli: MmN 25.23-30 **9:3** MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 **9:4** alatâr: MmN 30.1-6 wóle sɔ: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye mə

Arɔɔn: Ilη 17.21-25 məkwoógú mə á bə nə cilyá: MmN 25.16 **9:5** MmN 25.18-22 * **9:5** Sherubê: Jisə dúl váál éngəles. **9:6** 10.11; Ilη 18.2-6 **9:7** 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 **9:9** 7.19; 9.2 **9:10** Ləv 11; 15; Ilη 19 **9:11** 4.14 **9:12** 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16 mæcií mə: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7

9:13 Ilη 19.1-10.17 † **9:13** Í á də bə ná, ja múúd mə bə nə məlwəagawo yí, bwá cígə íncwəmbə nə inteny ηwa mæcií, bwá jígal cwə myəólú nteny ηwa ifíi byé, bwá mú myeeg múúd wɔɔngú mæcií nə ifíi byɔɔng nə ndéé nyúúl mú bə nyə fúbán.

9:14 Rom 6.20-23; 8.2 **9:15** 8.6 **9:19** MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 ízop: Ləv 14.4, 6; Ilη 19.6

má á bæ cilyá Mácçéd má ηgwúd ηgwúd yí, nyə á ηwa mæcií má ikálá nə bwán ó ínteny fula nə məjúwó, a mú ηwa mbúmbwə *ízop nə kúl káándó átítíí í njúl síyá nə mimyçó mí ncwəmbε, ηgə juwo cínəηgú, ηgə myεεg kálaad mæççéd, ηgə myεεg námá búúd bēsh wâ kúl búúd. ²⁰ Nyə á ηgə myεεg ntó a ηgé kâlə ná: «Mæcií mâ sç wə méga, sç Zembî ηgé ci ná bi má jəlá nə baagulə yí.» ²¹ Moyîz nyə á myεεg námá mæcií mœəηg banda *mátúnuga dí nə isâ byēsh bwé də balan nə ndí dúlə sá mísœon yíid. ²² Mæççε má Zembî má lwó ná bwé də fúb zhwoηg isâ nə mæcií; mæcií má ká bæ kú shwiy, ijuugá í *mísém nda bæ. ²³ Ntâni wə ófada bwé á də fúb isâ yé, í njúl ná isâ byœəηg í á də bæ nji ivuguli yâ fwámé isâ bísə jœη dí yí. Ntó ji ná bwé jəlá nə fúb isâ byœəηgú nə mætúnuga mə búl ntç má.

²⁴ Haaw. Kríst nyə a shígé nyíi banda mætúnuga búúd bwé á lwç nə məbwé yíid; banda dœəηg í á bæ vuguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Kríst nyə a nyíi jœη dwáméfwód, kúl á təl Zembî míshúd shú dúsú yí. ²⁵ Nyə a shígé nyíi wu ná a bá də kə yána çug jé ija ija nda Ajəláci á ofada má də kə «kúl í búl ηkê yí» mbú wēsh ná. Ajəláci á ofada má də ntâg kə nyíi kúl jœəηgúd nə ízháá mæcií, kú bæ mæcií mé nyəméfwó. ²⁶ Í á mbəm jii ná Kríst yánág çug jé ija ija, ηki Kríst má jug ija ija té Zembî nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúúl nji ja ηgwúd á kandugə mwów mâ məzhúgúlá dí shú ná mætúnuga mé má zég shínal mísém. ²⁷ Nkúmba cígúlá wúsə nə muud má jəlá nə yə nji ja ηgwúd ná ndéé a mú bá kə tŵw kœdœd. ²⁸ Námé mbií ηgwúd wœəηgú, Kríst nyə a yána çug jé nji ja ηgwúd ná a ηkény zhwoηg buud mbag mísém wán. A bá zə ja ábēé kú ná bæ shú zələ ηkény mbag mísém, í bá bæ shú zələ yə búúd bwé ηgé bwánd nyə wá çug.

10

Mátúnuga má Yésus má kwaga nə muud yēsh

¹ Mácçé Moyîz nyə a təl má má cúgé wámbulə bæ fwámé isâ í á jəlá nə zə bæ yí,

məsə nji ishishîm. Mæççε mœəηg má jígúli ná buud bwé dúg sá *mátúnuga mæmpwúd mbú wēsh kú yœw. Næcé má cúgé nə ηkul sá ná buud bwé céél shísh wə Zembî wá bwé bág váál í jəlá yí. ² Í á mbəm bæ ná má də sá ntó, ηki bwé á má bwey yœw sálə mætúnuga mœəηg, ηki buud bwé də sá mwo wá bwé á má bwey bæ váál Zembî mə céel yí ja ηgwúd á kandugə, bwé nda ná də gwáduga mílám myáηúd ná búsə nə məbyaagulə. ³ Ká, mætúnuga mœəηg má yidá də báásulə bwo *mísém myáη báásulə báásúlág mbú wēsh, ⁴ næcé mæcií má ínteny nə ikálá má cúgé nə ηkul jímبال mísém. ⁵ Sá jœəηg wə í á sá ná, ja *Kríst nyə á bæ ná a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembî ná:

Wo a shígé jii ná buud bwé sáág wo tœə mætúnuga,

ηkí ntâg nə bwé yág wo tœə sâ.

Nji wo a sá ná mə bég nə nyúul muud.

⁶ Nə ocúdú bwé á də jígal álatâr dí oncindí wá,

nə mætúnuga má mísém, byēsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lâm wô.

⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wə éga. É, yé Zembî, mə zə sá sâ wó jí yí, nda kálaad woó ηgé ci shú dâm ná».

⁸ Kríst nyə a tééd fwo ci ná:

Wo a shígé jii mætúnuga,

kú jii ná bwé yág wo isâ,

kú jii ná bwé jígalág wo ocúdú álatâr dí oncindí,

kú jii mætúnuga má mísém.

Isâ byœəηg í á shígé kwaga nə tédúgá á lâm wô.

Í njúl ná Mæççε má Moyîz má ηgə gwáám byo. ⁹ A mú nyiηgə ci ná: «Mə wə éga, mə zə sá sâ wó jí yí». Ntó ji ná a má yíl mísólúgú mí acwúlú, a cénd myo nə agúgwáan*. ¹⁰ Ná ndéé, Yésus nyə a sá sâ Zembî nyə á jii yí. Nyə a yána nyúúl nyé ja ηgwúd á kandugə, a mú sá ná shé bág minkēnkē mi búúd.

¹¹ Fada yēsh má də tŵw tətəlí jwów dēsh də sá ísáy má Zembî. A də sá mætúnuga mæmpwúd ja jēsh, nji má kú bwεe jímبال mísém. ¹² Ká Kríst nywáá, sólúgú mætúnuga nyə á sá shú mísém yí, í á bæ nji ηgwúd. Nyə

9:22 Ləv 17.11 9:23 8.5 9:26 7.27 9:28 3.6; 10.10; Iza 53.11-12; Mat 26.28; 1Kr 15.50-53 10:1 8.5 10:4 9.12-13 10:5 Sôm 40.7-9 * 10:9 Ntó ji ná Kríst mə yíl mætúnuga nə isâ í acwúlú, a cénd byo nə mætúnuga má çug jé nyə á yána yí. 10:10 7.27 10:11 9.6; MmN 29.38 10:12 8.1 10:13 Sôm 110.1; 1Kr 15.25

a má kə ji shí mbwê məncwûm má Zembî dî, jîlə á kandugə. ¹³ A mú ka ngə bwánd nji ná Zembî culəshigí mizhízhín myé, wá nyə myo mákuú dí shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúúl nyé ja ngwûd yí, nyə a má sá ná shé buud mú ngə bə minjəkəkê wá, shé bág váál í jəla yí, kandugə kandugə. ¹⁵ Njəkəkê Shíshim ngə námə bwaagulə shé gwo ná jísə ntó; nyə á fwo ci ná:

¹⁶ Cwámba má ci ná:

«Sɔ má bá sá nə bwo yí, í bá bə ná,
ja mwôw mɔɔng má bá cɔ yí,
mə bá wá bwo məcəɛ mām mílámúd,
mə cilə bwo mwo mítédúgád».

¹⁷ A mú nyiŋgə kwádulə ná:

Mə bá yíl mísám myánj mádí mítédúgád,
mə yíl námə misóólúgú bwə á də sá kú bish
məcəɛ myá.

¹⁸ Ja múud má bii íjuugá í misám myé yí,
í á nyíngáyé ná jii ná muud wɔɔngú sáág
mətúnuga shú mísám.

Shé shíshúgá Zembî kúná-kúnə

¹⁹ Bwaang, shwúlə Yésus nyə á shwu mácií mé yí, í á má sá ná shé jéég nyíi kúl í búl njəkê yí kú nə ifwaas. ²⁰ Nəcə nyə a má juw shé zhíí agúgwáan í kə nə buud cug dí yí. Zhíí nyɔɔng nyísə línálə *sanda, ntó ji ná línálə nyúúl nyé. ²¹ Shé mú nə Ajəláci á ofada ngə kyey nə njów má Zembî yé. ²² Shé kágá shísh Zembî kúná-kúnə kú nə məkəŋ, shwu nyúul nə nyə ncindí nə ncindí. Shé shíshúgá nyə kúná-kúnə, nəcé Yésus a má myeeg shé məcíí mé, milám mí mú shé mifúbán; nyə a má gusa shé mənyúul nə məjúwó má anjəkəl-njəkəl. ²³ Shé kəndugá milám nkaagə shé ngə bwaagulə yíid. Shé kúgá ná ngə zhízhigə, nəcé Zembî muud nyə á kaag shé nkaagə yé ji abúgúlág. ²⁴ Shé bíígá mítédúgád ná shé dúg wíya məgwô mənyúúlúd ngwól wá ngwól, ngwól wá ngwól, shú ná shé cugəgí cug ceelí, shé ngə sá jɔjɔ misóólúgú. ²⁵ Bóól búúd bwə mú də mpyəny jílə íseengyá bishéd, kúgá nwa fúlú nyɔɔng. Yidagá də ngə wíya njkul mənyúúlúd, ngwól wá ngwól, ngwól wá

ngwól, bul bə ná ndeé ja bí ngə dúg jwôw má Cwámba í ngə shísh kúná-kúnə ga.

²⁶ Shé á má shín mpu sá jí búbálé yí, shé magulə gwo. Nəcə, njkí shé má ka nyiŋgə ngə sá *mísám nə kwo, móól *mátúnuga mí nə njkul yíl myânj mísám máá má cúgé ná. ²⁷ Í má yida lúg nji ngələ fúndə yáág-yáág sémbyé Zembî mə bá sámb shé milású yí, nə bumb-bumb kuda í bá cumbal jígal mizhízhín mí Zembî yí. ²⁸ Muud yəsh nyə á caam məcəɛ má Moyíz yé, bwə á gwú nyə nə njkúd ja ówúshined obá njkí ólól bwə bwáágulə yí. ²⁹ Njəkəmsá ná í bə ntó nə muud mə cáám məcəɛ má Moyíz yé, njkəmsə nə muud mə njwá *Mwân má Zembî nda sá cwag yé. Muud wɔɔngú má dúg ná məcíí má sɔ má á sá nə a bág njəkəkê múúd má mósə zhizhe, a má lwíy Shíshim á mpaam. Bi mə tédúgá ná muud wɔɔng má jəlá nə bwəma nə byáyé yáág-yáág íntúgúlí? ³⁰ Ngaá ná shé má mpú múúd nyə á ci ná:

Mə wə má bá də kunda,

mə wə má bá də yə búud myəna

mí jəlá nə misóólúgú myánj myá.

Nyə á ci námə ná: «Cwámba mə bá cígə búúd bə milású». ³¹ Í bul jág wagəwo ná muud kúdag Zembî á kuwô məbwəd.

³² Yidagá téduga mwôw mánjkenya má Zembî má á bwele kwan bí má. Bi a jísow lal-lal gwáná, jísow micúnj. ³³ Í á də bə, bíl íja bwə lwíy bí, jugushi bí tām buud, bíl íja bí nwa minjugú mí bóól búúd bwə á də bwəma nə mbií minjugú mín wá. ³⁴ Jí ná bi á də nwa micúnj mí búúd bwə á bə mímbwug dí wá; ja búúd bwə á də déég bí isá yí, bi á də bíd bwo nə məshusug, nəcé bí á də mpu ná bi búəsə nə fwámé məbii, mɔɔng má bá ji kandugə kandugə má. ³⁵ Nə ndeé, kúgá beeg yow yímúlə mənyúúl ínkánjúd, nəcé bí mə bá bə nə məma myəna. ³⁶ Ntó, í jii ná bi bág nə zény kələ shwóg shú ná, bí má ká sá sá jəsh Zembî ngə jii ná bi sáág yí, bí lág sá nyə á kaag yí. ³⁷ Nəcə, nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná,

í má lúg wuwálá cíg-cíg,

10:16 Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12 **10:19** 4.16; 9.8 **10:20** sanda: 9.3; Mat 27.51 zhíí agúgwáan í kə nə buud cug dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 **10:21** 3.6; 4.14 **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26 **10:23** 3.6 **10:24** 13.1 **10:26** 6.4-6 **10:27** Iza 26.11 **10:28** Mbá 19.15; 2Kr 13.1 **10:29** 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31 **10:30** Mbá 32.35, 36 **10:32** 6.10 **10:33** 1Kr 4.9 **10:34** 11.26; 13.14 **10:35** 3.6; 6.11-12 **10:37** Aba 2.3-4 **10:38** Rom 1.17; Gal 3.11

muud ηgə zə yé ká wóós,
nyə á bweye.

³⁸ Zembî má nyingə námá ci ná:

Muud jí tətəlí mádí mīshúd yé,
nyə é nti lâm mádí, a mú dág cug.

Nji, á ká cúculə nə kwon, mə nda ná gwág
nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbií búúd bwə də cúculə nə
kwon ná ndéé kə jimb wá. Shé má yidá bə
bəonng búśá nə búgə ná ndéé bwə mú bii cug
wá.

11

Búgə sá má dág nə obúgula ó ayág yí

¹ Búgə jisə cidəwúlə lám má múúd í kə
cidəw nə gúl sá ná, í é bə, kú yíl kú bəd
yí; búgə jisə námá magulə lám má múúd í
mágúl gúl sá ná, təə nyə anjé nə dág gwo,
jisə búbálé yí. ² Obúgula ó ayág bwə á bə nə
búgə jəonng. Gwə wə í á sá ná mínə máñ mə
nyíig Mícilyá mí Zembî dî.

³ Búgə wə ηgə sá ná shé ηgəg nə magulə nə
Zembî nyə á ci ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó
jí ná sá jēsh shé ηgə dág yí í á zhu sá shé anjé
nə dág yíid.

⁴ Búgə í á sá ná Abel sáág Zembî
*mətúnəga má njúl ηkí nywa cə mé má Káan,
Zembî magulə mwo, a mú ci ná Abel jí tətəlí
muud. Ná ndéé, tēem bə ná Abel nyə a má
bwey yə, a ηgə ná lás nyədí búgə nyə á
*búgula yíid.

⁵ Búgə í á sá ná Inəog ηkánúg kə wə Zembî
kú fudə. Təə muud nyə a shígé ná dág nyə
nəcé Zembî nyə a sá ná a ηkánúg. Kálad
Zembî ηgə ci ná shúshwóogú ná a ηkánúg í,
nyə á nywa Zembî lámúd. ⁶ Í njúl ná, nda
nəcé búgə, muud nda bwεε nywa Zembî
lámúd. Ntó jí ná, muud mə céél shísh Zembî
kúnə-kúnə yé má jəlá nə magulə nə Zembî
jisə; á jəlá nə magulə námá ná buud bwə ηgə
wá lám ná bwə sə Zembî wá, Zembî ηgə yə
bwo myóna.

⁷ Búgə í á sá ná *Nówe gwágúg məcwûñ
má Zembî a mú bwey mpu sá í á bə ná í zə
sây yí, sá jəonngú nda fwo bə. Nyə á ηwa ciyá

má Zembî nə məjilə, a mú lwə məma byól,
a cug njów búúd yé. Nyə á lwó nə sóólúgú yé
wəonng ná buud ə shí bwə á bə nə məbεξ. Ná
ndéé, búgə jé í á sá nə Zembî cíg ná a jí tətəlí
muud.

⁸ Búgə í á sá ná *Aburaham sáág Zembî
məgwág ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Nyə
a tí njəond kálə ləəm í á bə ná Zembî mə
bá yə nyə tən lúgí yí, a nda fwo mpu kál
ləəm wəonng í á bə yí. ⁹ Búgə í á sá ná a
kəg ηgə cugə nda njōñ ləəm Zembî nyə á
kaag nyə yíid. Nyə á də ηgə jí məbanda
dí, *Izaag jí námá ntó, təə *Yákwab, bwó
buud bwə á lúg nə isə impwúd nyə á kaag
Aburaham yí. ¹⁰ Aburaham nyə á də ηgə jí
ntó nəcé nyə á ηgə bwánd ηgwála álal-límuga
í á bə ná Zembî nyəméfwo mə bá cwə yuug,
nyəméfwo lwə yí.

¹¹ Búgə í á sá ná kundú múdá nda *Sara
zəg bə nə ηkul mə bíí mpwon buud a má
bwey shîn kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembî
muud nyə á kaag ηkaagə yé jí abúgúlág. ¹² Sá
jəonng wə í á sá ná, muud ηgwúdú zə bə nə mp-
won buud, nyúúl mə shîn bwey kə. Mpwon
buud nyé mpyáanz nda wəacén-céní wá jon,
nda shə á bwûñ lú ηgwəp.

¹³ Obúgula ó ayág óni bēsh bwə á ηgə yə
bwə ηgə ná búgula Zembî, ní bwə nda fwo
bii mánywa Zembî nyə á kaag bwo má.
Bwə á yida dág mwo shwóg-shwóg, bwə mú
shwas mwo. Bwə á magulə ná búśə ojōñ wa
shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwə lás ntáni yí, bwə
lwó ná ηgəñ ná bwə ηgə sə wúl ləəm í bá bə
bwo nyán mpwág yí. ¹⁵ Ləəm wánj í á mbəm
ná ηgə nyingə sá bwo fund í, bwə á nywá
námə je bə nə fwála mə nyíngə nə mpás, kə
wu. ¹⁶ Njí mpülə dág dî, bwə á ηgə jí ná bwə
kə ləəm á gwəw, ləəm í búl nywa cə wəonng
bwə á də jí yí. Sá jəonng wə Zembî jí nda gwág
shwōñ ja bwə jów nyə ná Zembî wánj yí; ηgaa
nyə á má kwəməsa bwo fwámé ηgwála?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburaham məkugulə ná a
yánag cúgə lú mwān dé Izaag, sá mətúnəga.
Búgə í á sá ná Aburaham máguləg, a ηgə
mpu ná Zembî nyə á kaag nyə məñkaagə.

11:1 Rom 8.24; 2Kr 4.18 **11:3** Mət 1.1; Sòm 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18 **11:4** Mət 4.3-10 **11:5** Mət 5.21-24
11:7 Mət 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20 **11:8** Mət 12.1-2 **11:9** Mət 35.12, 27 **11:10** 13.14 **11:11** Mət 17.19;
18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20 * **11:11** Bóólúgá bwə ci ná ná: Búgə í á sá ná Aburaham zəg bə mbyól a mú cwúcwúúl,
fwála lə byá má bwey ntə, Sara ntəg kundú. **11:12** Mət 15.5 **11:13** 11.9; 13.14; Mət 23.4; 47.9; Sòm 39.13 **11:16**
13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 **11:17** Mət 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21

18 Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Izaag wə mé bá byâ wo mpwoŋ buud mé á kaag wo yí.» 19 Nji, Aburaham nyə á bə nə búgá ná Zembî ji nə ŋkul gwúmushi búúd. Ntós, Izaag nyə á bə Aburaham ja jəŋgúd nda muud nyə á mə yə ná ndeé a mé nyiŋgə gwúm yé.

20 Búgá í á sá ná Izaag bwádánúg nə Yákwab bá Eso shú cug í á ŋgə zə bwo shwóg yí. 21 Búgá í á sá ná, ja Yákwab nyə á bə ná a zə yə yí, a ŋgəg nə bwádan nə bwân ó Yóseb ŋgwúd ŋgwúd ná ndeé a mú jwaagəwo nyádí fiidye dí, yə Zembî gúmá.

22 Búgá í á sá ná ja Yóseb nyə á bə ná a zə yə yí, a jáawug buud nda bwân ó *Izarəyêl bwé bá wú Iğipten, wósos nə nda bwé bág sá íyasé byé ná†.

23 Búgá í á sá ná, ja Moyíz nyə a byêl yí, obyál bé bwé shwéelug nyə tâŋ oŋkwoond olóol nəcé bwé á dúg ná nyə á bə mbíya jəjə kúkény. Mpəndí njwú-buud nyə a tâl yí í á shígé sá bwo ifwaas.

24 Búgá í á sá ná, ja Moyíz nyə á bə muud yí, a bánug ná bwé kú də jəw nyə ná mwân mé shilə mə Farawôŋ. 25 Nyə á yida cəel ná bwé cúgúg bənbəŋ kúl mé Zembî, ntə ná a kəg bə mənnywa má kúkúl wəla cug *mísəməd. 26 Nyə á kwey ná í nywa ná bwé sáag nyə isâ í shwôn námə nda bwé bá sá *Krišt ná, nəcé cínəŋg wə jí fwámé təəm ntə wəəŋg á kúm á Iğipten. Mísh mé mé á ŋgə dúg nji myəna á bá bii mwôw mé zág má yí.

27 Búgá í á sá ná a wúg Iğipten kú fúnda ná njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mé cí ná nyə á ŋgə dúg Zembî, í njúl ná muud cúgé nə ŋkul dúg nyə. 28 Búgá í á sá ná Moyíz fwóg *Páska, a ci ná búúd ə Izarəyêl bwé myéégug məcií bwédí mímpumbé mí mínjówúd shú ná *éŋgəles á shwiy nda gwú bwân bán ó acúmbâ.

29 Búgá í á sá ná bwân ó Izarəyêl bwé ntəg mən mé atítí nə məkuú nda bwé á ŋgə kyey

zhizhe shíd; ja búúd ə Iğipten bəŋ bwé á nywá zə ntə ntó yí, məjúwó mé á zə byaləga nə bwo, mé mú shín gwú bwo.

30 Búgá í á sá ná mənyuŋg mə Zheríko† mə shínúg shugəla shí ja bwân ó Izarəyêl bwé á də ciŋgya cínəŋg ŋgwəla tâŋ mwôw zəŋgbá yí.

31 Búgá í á sá ná Ráhab mudá jaŋga bég kú yə ja búúd bwé á sá Zembî miŋgáádə wá bwé á yə yí. Nəcə, nyə a ləg buud bwé á kə ŋgə bigas ŋgwəla shwoó wá. 32 Mə nyiŋgəg ná jaaw bí ji? Mə ká ci ná mə bwiŋg bí miləŋ mí Zhedeyoŋ nə Barak nə Sáməson nə Zhəfuté nə *Dávid nə Samyêl nə *buud ə mícúnda, fwála fúfə mə.

33 Nəcə, búgá í á sá ná bwé lúmbálíg nə məfaan məshús, bwé ntə mwo; bwé á ŋgə kyey nə ləəm ótátəlí dí ná ndeé bwé mú bii isâ Zembî nyə á kaag yí; bwé á fad ozh-wambəŋkwuŋ mimpu. 34 Bwé á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwé faam íkúl í á bə ná bwé gwúg bwo nə ikafwəle yí. Məbwas mé á də bii bwo, Zembî mú də yálushi bwo, bwé mú bə óŋkəŋ ó dósmb, júlya nə igwoonŋ i dósmb yá míl míləəm. 35 Bóólúgá búdá, buud bán bwé á yə wá bwé á nyiŋgə gwúm, bənbəŋ nyiŋgə cugə.

Bóólúgá búúd bwé á yida bwəma nə cúgə áyíyáág bwé fudá fudág. Bwé á ban ná bwé cúgé nə ŋkul cuwó kwonə nə Zembî shú ná bwé fááməgi nə cúgə. Bwé á sá ntó shú ná bwé bág bə nə fwámé cug ja bwé bá gwúm yí. 36 Bóól bwé á bwəma nə cóógú, bóól bígə, bóólúgá kə mímbwug dí ŋgwówálá mənəkəda nə míkwoolú mí íŋkwánz. 37 Bwé á gwú bóól nə məkwóógú, bwé shigə bóól ná ndeé sámb íkúl íbá, gwú bóól nə ikafwəle. Bóólúgá bəŋ, bwé á ŋgə kyey kə cə kə cə, bwé dúgə bwáád nji íkúúdu í ncwəmbə nə íkúúdu í kálá, sâ jəsh fúfə bwo, bwé ŋgə bwəma nə cúgə, buud bwé ŋgə jugushi bwo. 38 Váál búúd dán í áshígé bə ná í jíg nə buud ə shí ga. Bwé á ka ŋgə jə gwów məshí mé

11:19 Rom 4.17 11:20 Mat 27.27-29, 39-40 11:21 Mat 47.31-48.20 11:22 Mat 50.24-25; MmN 13.19 † 11:22 Dúgúg Mat 50.24-25. Yóseb nyə á ci ná bwé bág ŋwa íyasé byé, kyey nə byo, kə bá dəl bwédí ləəm Zembî nyə á bwey yə impááməb byəŋ yíid. 11:23 MmN 1.22; 2.2 11:24 MmN 2.10-12 11:26 12.2; 13.13 11:27 MmN 2.15; 12.41 11:28 MmN 12.1-14 11:29 MmN 14.21-29 11:30 Zho 6.12-21 † 11:30 Buud ə fwála dəəŋg bwé á də lwə məma mənnyuŋg tâŋ luŋgala lyələ ŋgwəla wəsh, ka lúgə mímpumbé. 11:31 Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25 11:32 OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11; 1Sa 1.1-25.1 11:33 OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27 11:34 Dan 3.23-25 11:35 10j 17.17-24; 20j 4.18-37 11:36 Zhe 20.2; 37.15 11:37 2Ib 24.21 11:38 1Sa 13.6

ashwéeshád nə mímbúŋúd, bwá dúgá ji míku mí mákwóógúd nə míku mí мэ́ndəlúd.

³⁹ Tεem bæ ná Zembî nyə á faag buud bəəŋgú nəcé búgá jáŋ, bwá á yə bwá kú fwo bii sâ Zembî nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí ná, Zembî nyə á ngə bwey kwəməsa shé sâ í búl nywa yí; ná ndεé, nyə a shígé jii ná bwá téédúg kə bæ váál í jəla yí, sə bəŋ lúg mpás.

12

Zembî má du ság bwân bé

¹ Nda shé bəŋ jishé kóomb di, kúdə zhwoɡ buud óni bwá má lyε shé, cug bwá á cugə yí í ngə lwó shé sâ bwá jəw ná búgá yí. Ntó, shé myáásugá isâ í ngə ŋkí ŋkúŋgula shé yí, nə *misám mí ngə læel nada shé nyúúlúd myá, shé yídag bæ nə zény kələ shwóg, ju kúlá Zembî má kwəməsa ná shé júg yí. ² Shé kəndugá mísh nji wə Yésus muud nyə á fwə shé búgá mílámúd yé, nyə námə wə má bá sá ná búgá í fífəgí, bæ ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kələ yə kwolós dí, kú bish bímbí lú shwón dúsə shwiy dəəŋg dí yí. Nyə a shígé bish dwo nəcé nyə á ngə bwey dúg məshusug Zembî nyə á bwey kwəməsa nyə má. A njul jiya gúméd ja gaád, *caəŋgə má Zembî dí mbwə məncwúm. ³ Kəndugá mitédúgá nyédí, nyə muud ósól ɔ misám bwá á jág lúmbúli nə ndí nji a ngə jísəw jísəwúg yé. Kəndugá mitédúgá nyédí, bi bəg kú tag, búgú bəg kú bii bí mílámúd.

⁴ Bí ngə lúmbúli nə sâ bwá jəw ná sám yí, nji lúmbúli jəəŋg í afwóyε bæ lúmbúli á shwiy. ⁵ Ná ndεé, ye bi má wusa lésú Zembî ngə lás nə bí təŋ bwân bé shú wálə bí ŋkul mílámúd yí? Nɡaá á ci ná:

Mwân waam,
ja Cwámba mə ság wo yí,
kú ŋwa sâ jəəŋgú nda fyaŋga.
Ja á ŋkáánd nə wo yí,
kú kənd nyúúl íbwundúd.

⁶ Nəcé Cwámba má du ság múúd yēsh á céel yé;
nyəəŋg yēsh á mágúlə ná a ji mwân yé yé,
á du yə nyə intúgúli.

⁷ Ntó, jísəwúgá minjugú bí ngə bwəma nə ndí myá, mísə shú ngələ ság bí. Mpugá ná Zembî ngə ŋwa bí cínəŋgú nda bwân bé. Ye mwân abyág nyə a má bwεε cugə sóəŋgú nda du ság nyə? ⁸ Zembî ká bæ kú ság bí nda á du ság bwân bé bēsh ná, mpu ná bí cugé bwân bé, bi má yidá bæ nyə nda bwân bwá á zə nə ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl sâ bí má jálá nə nyiŋgə téduga yí jí ntúga: shé bēsh á shí bæ nə osóəŋgú bwá á byá shé wa shí ga dí wá, bwá á shí du ság shé, shé du gúmal bwo. Ká ŋkámúsá ná bwo, ŋkəməsa nə sóəŋgú íshé jí gwów yé; ŋgaá shé má jəlá nə bul bul magulə íjwúga byé shú ná shé dúgúg cug í? ¹⁰ Osóəŋgú bwá á byá shé wá bwá á du ság shé nji shú kúkúl wəla mbií bwá á du kwey mətəla yí; Zembî nywáá ngə ság shé shú mánywa má íshé, á jii ná shé bəg mbií á céel yí. ¹¹ Intúgúli bwá yə shé ná bwá ság shé yí, í ádé fwo bæ shé sâ məshusug, shé má du shúsula. Nji, zhúgúlá zhúgúlá, intúgúli byəəŋg í du wúmə mpúmá: shé cugə ná shεε, cugə cug á otátəlí. ¹² Ntó, lələshigá məbwə mún má má káád məní, bí lələshi məbwəŋ mún má ngə tagəwa məní. ¹³ Dugá kyey nji məzhí məsə tətəlí mád, shú ná buud bí ŋkí tag wá, bwá nda ləŋgəwo kə koogú, bwá yídag lal məŋkul.

Bi ɔ káálugə

¹⁴ Wágá ŋkul nyín nyēsh ná bi cúgəgí nə buud bēsh ná shεε, bí wá ŋkul ná bi cúgəgí ŋkəŋkə cug, nəcé muud mə bə nda cugə ntó yé cugé nə ŋkul bá dúg Cwámba. ¹⁵ Bi ɔ mpú du dúg ná muud nda shúb mpáam má Zembî. Bi ɔ mpú námə du dúg ná muud kú sá záágúwó, í á bá wá bí zhizhəəm nə ndεé *Də mú yúúd. ¹⁶ Bi ɔ mpú du dúg ná muud nda wá lúú jəŋgad, ŋkí ntəg nə a mpyēny sâ í dúgyá nə Zembî yí nda Eso nyə a sá ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ ídāw. ¹⁷ Bi mə mpú ná, shínúlə nyə á shín kusha nə jiya ntáni yí, ja nyə á nywá jii ná sóəŋgú wág nyə mətíle mə lúgə yí, sóəŋgú nyə á ban. Eso nyə á tεem nyiŋgə jii, wéesháli məzhwíile, nyə a shígé bæ nə ŋkul cénd sâ í á bwey sŋy yí.

12:1 1Kr 9.24 12:2 2.10; 8.1 12:5 Mik 3.11-12; Mbú 3.19 12:7 Mbá 8.5 12:10 Mat 5.48; Rom 5.2; Zhk 3.17 12:11 12.14; Zhk 3.17-18 12:12 Iza 35.3 12:13 Mik 4.26 12:14 12.11; Mak 12.30-31; Sòm 34.15; 1Kr 7.15 12:15 Mbá 29.17; Gal 1.6 12:16 Mət 25.29-34 12:17 Mət 27.30-40 12:18 MmN 19.16-22; 20.18-21

18 Bi a shíge shísh kúnə-kúnə nə wúl mbán búúd bí nə nkul kúnə nə ndí yí, mbán í ngə jíge nə kuda; bi a shíge shísh kúnə-kúnə nə gúl kúkúl í njúl nə yídúgá á ikukwendε, kú námə nyiŋgə bə kúkúl nkŋə nyə á ngə kuŋg yí. 19 Bi a shíge shísh kúnə-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kál í á lás yí, buud bwá á gwág kál dɔŋg wá bwá á jəgula ná í kú na kwo ci bwo tɔɔ ciyá. 20 Nəcə bwá áshíge bə nə nkul kwiig mpándí Zembí nyə a tál yí. Mpándí nyɔŋg í á bə ná: «ŋkí muud, ŋkí cúdú, sá jêsh í kúnə nə mbán yí, bwá gwú gwo nə məkwóógá.» 21 Isá bwá á dúg cínɔŋg yí í á bə ŋkí jág wagawo, Moyíz nyəmɛfwó mú ci ná: «Mə ngə lilya nə ifwaas.»

22 Bi bāŋ bi á yida shísh kúnə-kúnə nə mbán Siyôn*, ŋgwála má Zembí á kuwô, Yurásəlem á jon dí gwôw kúl ncúlyá *wəŋgəles bwá ngə sá zaŋ yí. Wəŋgəles bɔŋg búsə ŋkí jág bulya, bímbí múúd cúge nə nkul lə yí. 23 Bi a shísh kúnə-kúnə nə seŋgyá bwān wə acúmbā mínə má mú bwo micílyá jon dí gwów wá; bi a shísh kúnə-kúnə nə Zembí muud mə də sámb milésú mí búúd bēsh yé, bi a shísh kúnə-kúnə nə *mishíshim mí otátəlí ɔ búúd bwá mú váál í jəla yí. 24 Bi a shísh kúnə-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcií mé shú ná sá bág mifúbán yé. Nyə wə jí líí-nji mpédúgá sánŋh Zembí shú sɔ á gúgwáan, məcií mé má ngə lás fwámé lésú cɔ má má Abel†.

25 Bi ɔ káálugə! Kúgá ban ná bi agwágúláyé múúd ngə lás nə bí yé. Nəcə, muud nyə á ngə cúndə yág nə buud wa shí gaád ná bwá káálúgág yé, buud bwá á ban ná bwá agwágúláyé wá, bwá á shíge faam nə intúgúlí. Nkəməsá ná bwá fwó bə kú faam, ŋkəməsə nə shé ja shé má bán ná shé agwágúláyé múúd ngə lás nə shé jon dí, shé cuge nə nkul bá faam. 26 Yág íí, kál dé í á sá ná shí í júŋgyag; nji, ja gaád íí, a má kaag ná: «Mə bá nyiŋgə sá ná í júŋgyag gúl ja; nji, jāŋ ja, kú ntāg bə nji shí wə í bá júŋgya, gwów

í bá námə júŋgya.» 27 Ja á cí ná a bá nyiŋgə sá ná í júŋgyag gúl ja yí, ntó má lwó ná isá í də júŋgya yí í bá wú, nəcé byāŋ bíśə isá nyə á té yí; í ka bá lúg nji isá í cúge nə nkul júŋgya yí. 28 Nə ndéé, shé yágá Zembí akíba nə a yələ shé faan í cúge nə nkul ntaŋsə yí. Shé séyúgá nə nyə mbíí nyə é gwág nywa yí, sēy nə gúmə nə fúndúgá. 29 Nəcə Zembí íshé ji kuda í də cumbal jígal sá jêsh yí.

13

Mbíí cug Zembí mə céel yí

1 Kúgá yow ciilələ bíməfwó nə bíməfwó nda omínyəŋə, kəgá nə ndí shwóg. 2 Bi kú wusa dələ ŋwa ójóŋ bídí mínjów. Mpugá nə sálə bóól búúd bwá sá ntó yí, bwá á ŋwa *wəŋgəles bwá nda mpu ná í á bə wəŋgəles. 3 Bi ó də téduga búúd búsə mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə nda bínoŋ bēsh wə búsə mímbwugəd. Bi ó də téduga námə bɔŋg bwá ngə bwəma nə minjugú wá, námə nda bínoŋ bēsh wə ngə bwəma nə minjugú myɔŋg. 4 Bi bēsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isá í məbwam gwoŋá báád, nəcé Zembí mə bá yə buud ó jaŋga nə osóol ɔ mínɔɔmb intúgúlí.

5 Kúú njəond wán í nda bεeg bə ngələ bε zāŋ *mwaanê. Bi má jəlá nə gwág məshusag nə sá bí bí nə ndí yí; mpugá ná Zembí nyəmɛfwó nyə á cí ná: «Mə abulé bwelε béegyə nə wo, mə abulé bwelε myaas wo». 6 Gwə wə jí ná, shé búsə nə nkul lás nə inkáŋ, cí ná: «Cwáməba ngə kwíind mə, mə afúndáyé ná tɔɔ sá; muud nyə e sá mə jí?» 7 Bi ó də tédúgá ótówe ɔ shwóg bán bwá á bwiŋg bí Milésú mí Zembí wá, kəndugá mitédúgá dúg nda ícug byāŋ í á shúgula ná, bí yágulag búgə bwá á bə nə ndí yí. 8 Yésus-Kríst ji mbíí ŋgwúd wú yág, wóos múús, kə ná ndéé kú nə zhúgá. 9 Bi kú bíd ná minjígúla mishús mísə mímbíí mímbíí myá mí yílúg bí zhúd kənd koogú. Nəcə í nywa ná mpaam má Zembí wə í wág bí nkul mílámúd, kú bə məcéx mə dúgyá nə

12:20 MmN 19.12-13 12:22 13.14; Gal 4.26; Mbú 5.11; 21.2 * 12:22 Siyôn: Nyə á bə məma mbán bwá á lwó ŋgwála á Yurásəlem cínɔŋg gwów yí. 12:23 Luk 10.20 12:24 8.6; 9.12 Abel: Mət 4.10 † 12:24 Məcií mə Yésus má ngə lás lésú íjuugá Zembí má juu sá mpáam nyé dí yí; məcií mə Abel māŋ mə á ngə jíí ná Zembí kúndagí nyə nda mínyəŋə nyə a gwú nyə ná. 12:25 6.4-6; 8.1; MmN 20.22 12:26 MmN 19.18; Azh 2.6, 21 12:28 13.14 12:29 Mbá 4.24 13:1 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 13:2 Mət 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 13:3 10.34; Mat 25.36 13:4 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 13:5 Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 13:6 Sôm 118.6 13:7 6.12; 1Kr 4.16 13:9 Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3

idâw má. Mæççə mæɔŋg má aŋgê nə kwíínd buud bwə ɲgá bɛ mwo wá tɔɔ sá.

¹⁰ Shé bāŋ shé básə nə *alatâr jí nɔ́, buud bwə ɲgá ná sêy banda *mátúnuga dí wá bwə cúgɛ́ nə zhií mə ɲwá ídâw cínɔŋg. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə á də kə nə mæcií má ócúdu «kúl í búl ɲkɛ́ yí», də kə sá mátúnuga shú nə Zembí jwúg *misám. Nji, ocúdu bɔɔŋgú mikug myáŋ, bwə á də wú nə myo ɲgwála də kə jígal bugád. ¹² Ntó námá, shú nə Yésus ɲwág mæcií mé má nyəmɛ́fwô kə sá ná kúl búúdu í bág ɲkɛ́ɲkɛ́ kúl, nyə á kə jug nə mæçey bugád ná ndeé a yə. ¹³ Ná ndeé, shé wúgá ɲgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwə mpyényúg námá shé nda bwə á mpyény nyə ná. ¹⁴ Nəcə shé cugé nə ɲgwála á kandugə kandugə wa shí gaád; shé ɲgə sɔ́ wɔɔŋg ɲgwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Ná ndeé, nda Yésus nyə a sá ntó ná, shé dúgá ságusə Zembí ja jêsh, mətúnuga ó máci. Ntó jí nə mimpu míshé mí jəlá nə jaaw búúdu ná jíná dé dúsá nə mpífá. ¹⁶ Bì kú wusa dúlə kwíínd bóól búúdu nə dúlə yána ísá bín, nəcə mbií mátúnuga wɔɔŋg wá Zembí má də gwág nywa yí.

¹⁷ Otówe ɔ shwóg bán bwə ɲgə jí ɲkasé shú *míshíshim mín, bwə bá námá kə jaaw Zembí séy bwə á sêy shú dán yí. Ntó, ságá bwo mægwág, kyeyugá íjwúga byáŋád, shú ná bwə sáág séy jáŋ nə məshusug kú tədəwa. Bwə ká tədəwa, í nda bə bí nə mfií. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembí shú dúsú. Jísú kóómb di, sə ɲgə mpu ná milâm mísə sá ná sáŋ, sə ɲgə ntág námá she cugə ja jêsh mbií í jéla yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə ná bí jəgəlag nə Zembí, a sáág nə mə lálug nyiŋgə zə kwey bí.

Ibwádán nə məbáda

²⁰ Zembí á mpwogé, nyə muud nyə á gwúmushi Yésus, Cwámba íshé, mbaagula itəw anání yé, nyə á çç sɔ́ á kandugə kandugə nə mæcií mé. ²¹ Zembí wɔɔŋgú yág bí ɲkul ná bí sáág sá anyunywaá jêsh á céel yí. A sáág ná shé bág váál á gwág nywa yí, kwon mə Yésus-Kríst dî. Yésus-Kríst ɲwág gúmé kandugə á kandugə! Amen! ²² Bwaanŋ, má jəgula nə bí ná bí jísówúg lésú má ɲgá yáág nə

bí nə ndí ga. Kálaad nyəmɛ́fwó má má cilə bí yé nyə agwááyé. ²³ Má cɛel jaaw bí ná bwə má bíd *mínyɔŋú íshé Timoté; á ká lɛel wóós wa, sá sə mú zə dúg bí. ²⁴ Bì ɔ báda mə otówe ɔ shwóg bán bēsh nə buud ó Zembí bēsh. Bɔɔŋg wá Italí bwə ɲgə báda bí. ²⁵ Zembí kə sá bí bēsh mpaam.

13:11 9.7; Ləv 16.27 **13:12** 11.26; Mat 27.31-33 **13:14** 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2 **13:15** Ifz 5.19-20; Sòm 50.14, 23 **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18 **13:17** Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16
13:18 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16 **13:20** mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sɔ́: 8.6 mæcií: 9.12 **13:21** Ifz 2.10; Flp 2.12-13 **13:23** Timoté: 1Kr 4.17 **13:25** Gal 6.18

Kálaad Zhâk nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Zhâk yí

Zhâk nyə á cilə okristen shú ná bwə mpúg kuú njəond bwə jəlá nə kyey mpədúgá nyəŋ dí yí nə váál bwə jəlá nə cugə nə buud bwə cúgə okristen wá yí.

A ngə ci isâ ŋkí bulya:

- (1) Sâ í dúgá nə fəg yí: fəg í də wú wə Zembî (1.2-8).
- (2) Sâ í dúgá nə məbúwa nə kúm, məkugulə nə məbwəbúlán, fwámé yábə í jəlá nə də nyîn nə misóólúgú yí (1.9-27).
- (3) Zhâk ngə lámusa nə dálə ŋwa búúd nə mímbéégí gúfúgád (2.1-13).
- (4) Sâ í dúgá nə búgə nə misóólúgú yí (2.14-26).
- (5) Júm nə fwámé fəg (3.1-18).
- (6) Cug ə mpədúgá buud mimbii myêsh (4.1-5.6).
- (7) Jísów nə nadâ məjəgula, nə mik-wíindyá (5.7-20).

Ŋkúmba sâ á ngə bándalə okristen yí jísə ná «búgə jí kú nə misóólúgú yí jísə mbimbə» (2.26).

Məbádá

¹ Mə Zhâk, Iwaá mə Zembî bá Cwámba Yésus-Kríst, mə wə mə cílə bí kálaad éga. Mə bádá bí bwán ó íbend wúm nə íbá bí á mə ciima kə ngə cugə məshí məshí wá.

Məkugulə mə də lulushi búgə mə múúd

² Bwaang, məkugulə mēsh bí mə bwámá nə ndí má mə jəlá nə bə bí njí sâ məshusəg, tə məsə wáyé mbií tə wáyé. ³ Bí mə jəlá nə gwág məshusəg ntó nə mpúlə ná búgə jín í ká ntə məkugulə, bí bə nə jísów. ⁴ Njí, í jii ná jísów jəng gwáməfwó í cásuləg bí séy jé mílámúd, shú ná bí bəg ocúmbá buud, milwándúlá, kú ná fúfə nə tə jə fúlú ngwūd. ⁵ Í ká bə ná fəg í ngə fúfə ngwól múúd á gwoong jín, a gwáámbug Zembî, Zembî é yə nyə. Nəcə Zembî mə də sá yána nə muud

yêsh, á də ntəg sá dwo nə jə lâm, kú nə məjumá. ⁶ Njí, í jii ná muud mə gwáámbug yé gwáámbug nə búgə, kú bə nə mílám mímbá. Muud mə sá mílám mímbá yé jí nda ikwó í m̄ng ŋkwə mə də yəngulə kənd ká kənd ká yí. ⁷ Mbií múúd wəng kú yímbə nə təduga ná nyə é ləg sâ wə Cwámba. ⁸ Nəcə muud məzhigə jí mílám mímbá, nyə ádé mpu bə ŋkúmba zhí ja á céel sá sâ yí.

⁹ Mbúgula jí nə məbúwa yé gwágug məshusəg ná Zembî nyə a mə b̄n nyə gwôw. ¹⁰ Nyəng mə yídá bə nə kúm yé bəg nə lúú ná s̄ng nə a bəlé shí, nəcə a bá cə nda fúláwa á jugú, kú bwey. ¹¹ Fúláwa mə də bə, yásá í ká námə shigushi, məgwə mə mə shwéesh ká, fúláwa mú bwaambəwo, ijə byé í mú sh̄n. Námə mbií ngwūd wəng wə múúd kúm mə bá ngə bwaambəwo, misóólúgú myé myêsh mí ngə sh̄n yé.

¹² Muud mə jísów məkugulə kú fúfug yé nywáá mə jəla, nəcə á ká bá sh̄n ntə məkugulə, a bá ləg cug ə kandugə kandugə, mpóógú nyəng wə Zembî nyə á kaag buud bwə ngə cəel nyə wá yí.

¹³ Ja múúd mə bwámá nə məbwəbúlán yí, a nda bəeg ci ná: «Zembî wə ngə bwówulə mə»; nəcə muud cugə nə ŋkul bwówulə Zembî, nyə ádé námə bwówulə búúd. ¹⁴ Í yídá bə ná, muud nyəmfwó iyéesh byé wə í də julə nyə, kənd nyə lâm *mísómád; ¹⁵ ná ndéé, ja íwímbúg í mə ŋwa bum yí, s̄m í mú byêl; ja s̄m í mə wíy yí, í mú sá ná muud yəg.

¹⁶ Yé bwáang mə búl cəel wá, kúgá shiig mánnyúl! ¹⁷ Fwámé ísâ Zembî mə də yə búúd yí, nə mənywa mēsh sə ngə bwəma nə ndí má, mə ngə zhu gwôw, wə Sóongú mə də wéeshuli mənkenya yé; a jí njí mbií ngwūd kú cənd. ¹⁸ Sóongú wúsú wəngú nyəmfwó nyə á bə nə jəjə tədúgá jé ná a zə byá shé, a mú zə byá shé nə ciyá jí búbálé yí. Byálə nyə á byá shé yí wəngú wúsə shú ná shé bəg mpumə ashúshwóógú á ísâ á mə té yí.

Də gwágulə, ka də sâ

1:1 Zhâk: Mat 13.55; Mis 12.17; 15.13; 21.18; 1Kr 15.7; Gal 1.19; 2.9; 1Pr 1.1 **1:2** Rom 5.3-5; 1Pr 1.6-7 **1:5** Mik 2.6 **1:6** 5.13; Mat 7.7; 21.21-22; Ifz 4.14 **1:9** 2.5 **1:10** Zhb 14.2; Sôm 90.5-6; Iza 40.6-8 **1:10** 5.1 **1:12** 5.11; 1Kr 9.24-25 **1:13** Mik 19.3; 1Kr 10.13 **1:14** Rom 6.19-21; 7.7-10; 1Yn 2.16-17 **1:17** Mət 1.14-18; Mat 7.11 **1:18** Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23 **1:19** 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9

19 Yé bwaáŋg má búl cœel wá, bi má jəlá nə mpu né muud má jəlá nə də lœel gwágulə, nji nda lœel lás, nda lœel gwág mpimbə. 20 Mpimbə múúd mə gwág yí, í cúgə nə ŋkul wéeshuli sâ jí tətəlí mísh má Zembî dí yí. 21 Gwé wé má cí nə bí ná, myaasugá məlwaagəwo mēsh nə mbíya gwólə mílâm; myaasugá myo, bí ka lóg kéel Zembî nyə á bɛ bídí yí, bí lóg dwo nə lám ná shɛɛ; dwé wé dí nə ŋkul sá né *mishíshim mín mí dúgúg cug.

22 Ságâ nda kéel má Zembî í ŋgə cí ná, bi kú də gwágulə gwágúlég, bi a bá ŋgə shiig biméfwó. 23 Nəcé, ŋkí muud mə gwágúlég kéel gwágulə gwágúlég a kú sá nda í ŋgə cí ná, muud wəŋgú jí nda muud má shîn dúg mpwóombú yēn dí, 24 né ndéé a kyey. Ja á má kyey yí, a má lœel wusa nda mpwóombú nyé í ámə bə ná. 25 Nji, muud mə mpú kənd mísh məcɛɛ má Zembî dí nda də gwágulə né ndéé wusa yé, nywáá má jəla. Məcɛɛ mœŋg má cúgə nə iwushî, máá má də yîl búúd mányámád. Nji, shú ná í bág ná a má jəla, í jii ná a nádag nə mwo, a də sá nda má ŋgə cí ná.

26 Ŋkí ŋgwól múúd mə tédúgá ná a ŋgə cugə mbií Zembî mə gwág nywa yí, á ká ŋgə shiig nyúul nda yidá də bii mpu yé, muud wəŋgú yábə yé wúsə sâ cwag. 27 Yábə Zembî mə gwág nywa yí, fwámé yábə wúsə ná: də téduga bwán ó nyulú nə mikúsé mí búdá *íncwaw í ntug mí ŋgə bwəma nə ndí yíid, ka baagulə nyúul nda kala málwaagəwo mâ cug á shí ga.

2

Mímbéégí mpédúgá buud mí anywáyé

1 Bwaanɔ, kúgá də sá ná, bi ŋgə *búgula Yésus-Kríst, Cwámba íshé á milwané, bi ŋgə nyiŋgə baam nə bóól búúd ntə bóól. 2 Nəcé ná, ja í wóós ná, bi njúl sɛɛŋgyá jínád, ŋgwól múúd zə nyíi a njúl nə ilwondó í or nə mimbwéedí mí álal-ŋkul, gúl ntágúlá-ntágula mú námé zə nyíi nə isala. 3 Ŋkí bi má ŋwa múúd jí nə mimbwéedí mí álal-ŋkul

yé nə məjilə, bí nə né ná: «Záá jí wa fwámé jiyad», bí nə ntágúlá-ntágula ná: «Tówág na tətəlí», ŋkí ntág ná: «Jig wa kúl má də təl mákuú gaád». 4 Ja bí má sá ntó yí, ŋgaá ná bi má wá mímbéégí mpédúgá buud wé ni? Ŋgaá ntó má lwó ná bí ŋgə bigas buud bi njúl nə bów-bôw mítédúgá?

5 Yé bwaáŋg má búl cœel wá, gwágúlégá mə. Ye Zembî nyə a shígé féesh mímbúbúwá shí ga dí ná mí bág nə kúm búgə dí? Nyə á kaag buud bwé ŋgə cœel nyə wá Faan, ŋgaá nyə a má sá námə nə mímbúbúwá mí bág nə kəw Faan dœŋgúd? 6 Ká bi bāŋ bi ŋgə dúg mímbúbúwá mpyóŋ nə mpyóŋ. Ozé bwé ŋgə lwó bí cúŋ, ŋgaá mikúkúm? Ŋgaá bwó wé bwé ŋgə kə nə bí mámpáanzé má mílósú? 7 Ŋgaá bwó wé bwé ŋgə jág lás nə jəjə jíná lú Krísten búúd bwé á gwiid bí yí?

8 Micilyá mí ŋgə lwó ná cɛɛ mə Cí wúsú *Kríst í ŋgə cí ná: «Cœelug múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» Ŋkí bi mə lwándúl cɛɛ dœŋgú, bi mə sá jə sóólúgú. 9 Nji, ja bí má də wá mímbéégí mpédúgá buud yí, bi má də sêm; Məcɛɛ má lwó ná bi má jəla nə intágúlí í búúd bwé má caam məcɛɛ wá.

10 Mpugá ná múúd mə ká bɛ mámpándí mâ Məcɛɛ mēsh ná ndéé a wush nji nə ŋgwúdugá, a má byaagulə nə mēsh. 11 Nəcé muud nyə á cí ná: «Cí wo kú sá mínœomb» yé, nyə námé wé nyə á cí ná: «Cí wo kú gwú múud». Ŋkí wɛɛ wo ádé sá mínœomb, nji wo má gwú múúd, wo músə caam məcɛɛ. 12 Ntó, dugá lás, nə də sá ísâ bi ŋgə mpu ná bwé bá sámə bí mílósú bɛɛlə cɛɛ í də yîl búúd mányámád yí. 13 Nəcé, buud bí kú gwág búúd cey lámád wá, bwé bá bwəma nə sémbyé mílósú á kú nə mœcɛy mə lám. Buud bwé ŋgə gwág bóól ŋkúŋkwóŋlə wá, iŋkúŋkwon í də ntə sémbyé mílósú wāŋ.

Búgá jí kú nə misóólúgú yí jí fudá

14 Bwaanɔ, ŋkí muud má cí ná a jí nə búgə, nji misóólúgú kú nyîn, wāŋ mbií búgə í é

1:21 Kol 3.8; 1Pr 2.1 1:22 2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13 1:25 2.12, 24; Sôm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2
 1:26 3.2, 10; Sôm 34.14; 141.3 1:27 Sôm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36 2:1 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá
 19.7; Zhb 34.19; Sôm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 2:5 1.9;
 Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbú 2.9 2:8 Löv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 2:9 2.1 2:10 Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3
 2:11 MmN 20.13-14 2:12 1.25 2:13 Mat 5.7; 7.1; 18.32-35 2:14 Mat 7.21; 1Yn 3.17 2:15 Mat 25.35-36

kwíínd nyə jíd? Í é cug nyə? ¹⁵ Nkí *mínyəŋə wán á mudúm nkí á mudá ngə fúfə nə sâ má bwáád, nkí ntág ná a ngə fúfə nə idáw yâ dāŋ jwôw, ¹⁶ ngwól múúd á gwoong jín mú ci nə nyə ná: «Wo ɔ ké nə shee; kaág bwáád, wo də!» Nkí a ci ntó nji nə mpu, kú yə nyə sâ í ngə jii nyə yí, ntó nyə é kwíínd nyə jíd? ¹⁷ Ntó námá wə búgá jísə yé. Wó ká bə nə búgá, nji kú nə misóólúgú, búgá gwô jísə fudá.

¹⁸ Nji, ngwól múúd ji nə nkul ci nə ngwól ná: «Wee ji nə búgá, mee nə misóólúgú.» Lwóg ná mə búgá gwô nda nə misóólúgú, mee mə e lwó mádí misóólúgúd nə mə ji nə búgá. ¹⁹ Wo ngə *magulə nə Zembî ji nji ngwûd, wo ngə mpu sâ; nji, məjamb mə ngə námá magulə ntó, mə ngə lilya. ²⁰ Wo muud ji kú mpu də faas ísâ yé, ye wo ceel mpu nə búgá jí kú nə misóólúgú yí í akwííndé tɔɔ sâ? ²¹ Ngaá Zembî nyə á ŋwa mpáámbə íshé *Aburaham ná tátəlí muud mísh méd nəcé a yánálə mwân yé *Izaag tâŋ *mətúnuga *alatâr dî. ²² Wo adúgɛ? Búgá jé í á bə mbádúgá nə misóólúgú, byêsh í ngə sêy; misóólúgú wə mí á zə sá ná búgá jé í bəg ncindî. ²³ Nə ndeé, í mú bə nda Kálad Zembî ngə ci nə; ná: «Aburaham nyə á *búgula Zembî, Zembî mú lə nyə búgá jé jɔɔŋgá, a mú ci nə Aburaham ji tátəlí muud; bwé mú gwiid nyə nə shwə mə Zembî.»

²⁴ Bi mə dág í? Zembî mə ŋwa múúd ná tátəlí muud nəcé misóólúgú, kú bə nji nəcé búgá. ²⁵ Ntó námá wə Ráhab mudá janja nyə á bə yé. Ngaá nə Zembî nyə á ŋwa nyə ná tátəlí muud nəcé sóólúgú nyə a sá yí? Nəcé, buud bwân ɔ *Izəryél bwé á kənd wá, Ráhab nyə a ləg bwo nyédí njów, a mú sá ná bwé kyéyug zhí shúsúd. ²⁶ Nyúúl nyísə kú nə *shíshim yí, nyísə mbimbə; ntó námá, búgá jí kú nə misóólúgú yí jísə mbimbə.

3

Júm dúsə wagəwo wagəwo sâ

¹ Bwaanŋ bi mə mpú nə sə buud ngə jíguli wá, Zembî mə bá bə nə nkúd wúsú sémbyé mílăsúd ntə bóól búúd wánád. Ntó, í ajíyé nə bi bəg zhwog oyíguli nkí bulya, ² nəcé shé

bêsh shé mə də kwab mímbii mimbii. Múúd mə ká bə kú də kwab nə lésú á mpu yé, nyíni nye mə bə váál í jéla yí, nywáá ji námá nə nkul mpu bii nyúúl nyé nyêsh. ³ Ngaá nə shé mə də shwaam íkabəlí inkwanz mpu dí shú ná í sáág shé məgwág, nə ndeé shé ka bə nə nkul mə kənd bwo mányúúl oncindî kúl shé mə céel yí? ⁴ Námá nda ititíma, bíse məma ísâ í anúní, oŋkwô ɔ anúní wə bwé də sá ná í kyéyug. Nji, tɛem bə ntó, nkúnkwaawé cig-cig wə mə də sá ná titíma kəg kóómb jêsh muud ngə julə nyə yé mə céel yí. ⁵ Ntó námá wə júm dúsə yé. Í tɛem bə kúkúl nyúúl cig-cig, dúsə nə nkul də mamuda nə í ngə sá məma ísâ. Bi mə dág í? Kukúdá cig-cig í jígal məma jugú. ⁶ Júm dúsə námá kuda, dúsə jiya olíŋgí sádí íkúl í nyúúlád. Í ngə lweegushi nyúúl nyêsh. Júm í ngə wá shé kuda ícug dí, wú byéléd kə wóós shwiyud. Kuda jɔɔŋg í ngə zhu kuda á kandugə dî. ⁷ Muud nyə a mə kwááf mímbii mí ócúdu myá jugú myêsh, tɔɔ inunú, tɔɔ ocúdu bwé júlá mímwə shí wá, tɔɔ ocúdu wə mán, nyə a mə kwááf bêsh. ⁸ Nji, kú nə tɔɔ muud ngwúd nə ngwúd jí nə nkul kwááf júm yé. Júm dúsə bów-bôw sá cúgə nə nkul ji nə shee yí, dúsə nə gwoog nə cwóó. ⁹ Shé mə də balan nə júm íshé, də ságusə Sóŋgú íshé Cwámba, shé də námá balan nə júm dɔɔŋg də lweem búúd Zembî nyə kwambulə yuug jéd wá. ¹⁰ Mpu ngwúd nə ngwúd í wéesháli íbwádán wéesháli málweemyâ. Mbô bwaanŋ! Í ajéláyé nə də bə ntó. ¹¹ Ye ncwun nyí nə nkul wéesháli mójúwó mə ancúncwônə nə mə águgwulú luun ngwúd dî? ¹² Bwaanŋ, ye líí *figyê jí nə nkul wúmə íbumá í olivyé? Ye fambə *vínyə jí nə nkul wúmə íbumá í figyê. Ncwun í də wéesháli mójúwó mǎ ca nə ca yí í cúgə nə nkul nyingə wéesháli zhizhe mójúwó.

Fwámé fəg í də zhu wə Zembî

¹³ Zó jí nə fəg nə cóŋ na bídí yé? Muud wɔɔŋg lwóyág ntó jə kuú njɔɔnd jéd, a dág sá ísâ nə lám nə shee, nə fəg. ¹⁴ Í ká yida bə nə bí ngə bə nə mbíya lám, nə məfendyâ mílámúd

2:17 Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18 **2:19** Mbá 6.4; məjamb: Mat 8.29; Mak 1.24 **2:21** Mət 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16, 19-22; Heb 11.17 **2:23** Mət 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3 **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5; Heb 11.31 **2:26** 2.17, 20
3:2 Sòm 141.3; Mik 10.19 **3:2** 1.26 **3:3** Sòm 32.9 **3:6** Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19 **3:7** Mət 9.2 **3:8** Sòm 140.4; Rom 3.13; Ifz 4.29 **3:9** Mət 1.26-27 **3:12** Mat 7.16 **3:13** Rom 12.16 **3:14** 1Kr 3.1-3; Gal 5.20-6.4

íí, kúgá yímbê nê ñkêny mányúul ná bi búsa nê fúg; jísê bí ijóó. ¹⁵ Fúg nyóong í ángê nê zhu wá Zembî; nyísê fúg á shí ga, fúg á iyéesh í nyúul muud, fúg minjumbálu. ¹⁶ Nacé, kál jí ná, bóól mpíi bóól, bóól fendya nê bóól yí, isâ ðu sîy ncúg-nculê, bów-bôw mísóólúgú ðu bæ mímbíi mimbíi. ¹⁷ Fúg í ðu zhu wá Zembî yí nyáá í ðu bæ ná fwó-fwó, í dúgá cêel mótala. Fúg nyóong í ádé bæ nê cwambulá, í ðu bæ fúg á ñkwambulê, í dúgá bul gwág búúd cey lámúd, ðu bul sá jò mísóólúgú, kú nê mbéégí mánkóómá, kú nê makéñ. ¹⁸ Buud bwé ngé wá matala mpédúgá buud wá, bwé ngé bę mpæg mótala ðí. Mpæg jóongú ka ngé wúma bwo cug á otútélí.

4

Mbúgula nyê ajóláyé nê bæ mílâm mímbá

¹ Jí í ngé sá ná bi bág nê icwoomb nê igwáná? Ngeá ná jísê nacé iyéesh í zhwiimbyálê nê cug í ngé sá lúmbúlí mányúul mán ðí? ² Bí ngé wímb isâ, ñji bi kú ngé bii byo; ná ndeé, bi mú ngé bæ nê yéesh gwúlê búúd. Bí ngé ji isâ, ñji bí cugé nê ñkul bii byo; ná ndeé bi mú ngé bæ nê ozhuyâ, ngé gwána igwáná. Bi ángê nê bii nacé bi ángê nê gwáám Zembî. ³ Bí tsem ntâg námá gwáám íí, bi kú bii, nacé bi má ðu gwáám nê bów-bôw tédúgá, ñji shú ná bi mæ lwándúlé iyéesh bín yâ zhwiimbyálê nê cug.

⁴ Bí búsa osóol o mínóomb; ye bi ampúyé ná bí má ká bę mánywa mâ shí ga, bi má fam Zembî? Ntó ji ná muud mæ cę shwá nê shí ga yé, má bæ zhízhíj má Zembî. ⁵ Jí cilyá Kálaad Zembî ðí ná:

Zembî nyê acéélé ná
gúl sâ í zág shwó wú nê Shíshim
nyê á sá ná í zág ji shédí yí*.

Ye bi mæ tédúgá ná ja Mícilyá mí ngé ci ntó yí, jísê zhizhe icigá-cígá? ⁶ Mbô! Zembî má yidá bul bæ nê mpaam. Sâ jóong wá Mícilyá mí ngé ci yí, ná:

Zembî má ðu lúmbuli nê buud

bwé ðu ñkêny mányúul wá;
ñji, bóong bwé sêl bwáméfwó shí wá,
a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndeé, bídúgá ná Zembî jwúg nê bî; ðugá lúl lúu nê Njwú mójamb, nyê e fúnda bí, a kâ shwóg-shwóg. ⁸ Shíshúgá Zembî kúná-kúná, nyê e shísh námá bí kúná-kúná. Yé osóol o *mísám, gusagá mæbwê; bí buud wá milám mímbá, fúbúgá mílâm. ⁹ Magulógá mæntágula mán, bi gwág bíméfwó cey lámúd, bi mú jii mányúul. Kúgá ná ngé gwo, yidagá jii; yowugá dúlê fânda gwág máshusug ntó, yidagá shúsula. ¹⁰ Sêlugá bíméfwó shí mísh má Zembî ðí, a mú bá bân bí gwôw.

¹¹ Bwaang, kúgá ðu ciya íciyá í ábábôw. Wó ká ci *mínyonê woó nê muud ciyá ábábôw, ñkí ntâg ná wo jéég nyê njagá, mpug ná wo má jág lás nê mæcçç, wo má jéég mæcçç njagá. ñkí wo jéég mæcçç njagá, mpug ná wo cugé múúd mæ báágúlé mæcçç yé, wo má yidá bæ múúd má ðu jéég mæcçç minjagá yé.

¹² Muud nyê á tâl mæcçç, á ðu námá balan nê mwo yé, ji ñji ngwûd. Nyê wá jí nê ñkul sá ná muud cágag, nyê námá wá jí nê ñkul sá ná muud yág. Wo wá zé ná wo yág muud jí wo kúná-kúná yé mæbçç?

¹³ Bi bân ntâg íí, bi má ðu ci ná: «Ñkí múús ñkí mán sá é kâ ngwála shús ngwála kel, kâ ji wu mbú ncindí ngé sá mákíd bii mwaanê»

¹⁴ Í njúl ná bi ampúyé nda cug jín í é bæ mán ná; bi búsa nda ngúdé í ðu wóós fúfwálá ná ndeé í mú jimb yí. ¹⁵ Bi má jêlá nê yidá ðu ci ná: «Ñkí Cwámbe má magulê, sá é cugá, sá sá sâ shús sâ kel.» ¹⁶ ñji bi mú ngé ñkêny mányúul nê bægawa dán dæong; váál ñkényá nyúul dæong dêsh dúsa ñkí bôw. ¹⁷ Muud mæ mpú ðu sá mánywa yé, á ká bæ kú sá mwo, a má sêm.

5

Mikúkúm mí ó káálugá

¹ Bi bân mikúkúm ntâg íí, jii gá mányúul; kímúgá onkwimbyé nacé mæntágula má zó

3:15 1.5, 17 **3:17** Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11 **3:18** Mat 5.9 **4:1** Rom 7.5; 1Pr 2.11 **4:2** 1Yn 3.16 **4:4** Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15 * **4:5** Bóól bwé ci ná: «Shíshim Zembî nyê a sá ná í zág ji shédí yí í bul bæ nê wú». **4:6** 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 **4:7** Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 **4:8** Sôm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 **4:9** Luk 6.25 **4:10** 4.6; 1Pr 5.6 **4:11** Sôm 101.5; 1Pr 2.1 **4:12** Rom 14.4; 1Kr 4.5 **4:13** Mik 27.1; Luk 12.18-20 **4:14** Zhb 7.9-10; Sôm 39.6 **4:15** Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 **4:16** 1Tm 6.17; 1Yn 2.16 **4:17** Luk 12.47 **5:1** Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 **5:1** 1.10; Luk 6.24 **5:2** Mat 6.19-20

bii bî. ² Kúm dán í má bwo, mikáándá mín mí má díya óshê. ³ Or wán nê *mwaanê wán mú nê myángulá; myángulá wɔɔŋ í bá bwaagulá bî mæbɛɛ mán. Í bá námá céég dæ bî mænyúul nda kuda í dæ dæ ná, næcé bî má ŋkúnd kúm mwôw mágaád, í njúl ná shí í wál zæ shîn. ⁴ Dugá, bî á ban ná bî ajénáyé nê olwaábulæ bwá á dæ saag bî mæmpæg ífambá wá. Myéna bî á má mánda myɔɔŋgá mí ŋgæ kîm ŋgæ shwáman bî, Cwámbe á ŋkul nyêsh má gwág óŋkwiimbyê ólwaábulæ bwá ŋgæ kîm wá. ⁵ Bî má cugæ wa shí mishwun, ŋgæ gwú iyéesh bín, ŋgæ cugæ cug nyanjá. Bî a má bwaag nda mimyáágá mí ócúdu bwá bá cigæ jwów lú zâŋ myá. ⁶ Bî mæ dæ bæ ná, muud kú nê mæbɛɛ, bî yæ nyæ mæbɛɛ, bî gwú nyæ, a kú lál lúu nê bî.

Mbúgula bág nê jísow

⁷ Ná ndeé bwaang, ŋgægá nê jísow, kæ kumæ jwów Cwámbe mæ bá zæ yí. Bî má dæ dí dúg í? Mbɔɔl mæmpæg má dæ ŋgæ bwánd ná nyæ é bii jɔjɔ mpúmá í é wú nyæ mándælú yí. A dæ jísow ná ndeé ompú wá mætédúlé nê wá mæshíné nywɔ. ⁸ Jísowágá námá ntó; máándúgá milám, næcé Cwámbe wál bá nyingæ zæ. ⁹ Bwaang, bóól bwá nda dæ tædæwa nê bóól, bî a bá ŋwa mæbɛɛ. Dugá muud mæ zæ sámbe shé milású yé tál mpumbéd í. ¹⁰ Bwaang, *buud ɔ micúndá bwá á dæ lás nê ŋkul mæ Cwámbe wá bwá á jug, bwá kú lámæsa; ŋwagá yuug nê bwo. ¹¹ Nda bî má mpú ná, shé ŋgæ ci ná buud bwá á bæ nê zény kálæ shwóg wá, báá bwá má jæla. Ngaá bî a shí gwáduga lâŋ má Zhwôb; nyæ á bæ, a ŋgæ tæem dúg micún, a ŋgæ kæ nji shwóg nê shwóg. Bî a shí námá dúg cé Cwámbe nyæ á kæ shúgula tál nyæ yí. Zembî ji bul bæ nê lâm íŋkúŋkwon, á dæ gwág búúd cey lámúd.

¹² Bwaang, sâ bî má jéla nê tééd fwó mpu yí jí ná, ci bî kú dæ kæn jon læ gwôw, kú kæn mándælu mæ shí, kú námá kæn tæ nyúl ŋkaané íshús. Dugá ci nji «Haaw» ja í jéla nê bæ haaw yí, ci «Mbô» ja í jéla nê bæ mbô yí; dugá sá ntó shú ná bî bág bæ kú ŋwa mæbɛɛ ja Zembî mæ bá cigal milású yí.

¹³ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ŋgæ bwæma nê minjugú, a jégulag nê Zembî. Ŋkí ŋgwól ji nê mæshusug íí, a séyug isusa ságusæ Zembî.

¹⁴ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ŋgæ bwæ íí, a jówúg ocúmbá buud wá *Dɔ lú óbúgula, bwá zég jægula nê Zembî shú dé, bwá ŋgæ shúlæ nyæ mæwúda jíné má Cwámbe dí. ¹⁵ Bwá ká sá májægula mæŋgá nê búgá, mbâl í é cugæ, Cwámbe nyæ é wæel nyæ tál tútáli. Í ká ntæg bæ ná nyæ a sá *misém, Cwámbe juu nyæ nê myo. ¹⁶ Ná ndeé, dugá sá ná ŋgwól kæ magulæ misém myé wá ŋgwól, ŋgwól jægula nê Zembî shú má ŋgwólúgá, shú ná bî dúg yál. Mægula mæ tútáli muud mæsæ mæ aŋkál-ŋkálú, má dæ sêy. ¹⁷ Eli nyæ á bæ námá nda shé. Nyæ á jægula nê Zembî nê lâm yé wêsh ná ompú bwá tówúg kú ná nywɔ. Ompú bwá á shí tów kú nywɔ tâŋ mimbú mílóol nê oŋkwoond ósaman. ¹⁸ A mú nyingæ jægula gúl ja, jon í mú nywélæshi mpú ná ndeé mándælú má mú sá ná mæmpæg má wúmág.

¹⁹ Bwaang, ŋkí ŋgwól múúd á na bídí má béégya nê óbúbálé, a kæ ŋgæ gwæa cwagæwa, ŋgwól má ká sá ná a nyingæg nê mpás íí, ²⁰ mpugá ná muud mæ sá ná sóol misém wúg kómb nyæ ámæ ŋgæ cwagæwa yí, a nyingæ nê mpás yé, a má sá ná *shíshim yó í fáámug nê shwiy; a má sá námá ná Zembî bág kú ná kænd mísh ncúlyá misém myéd.

5:4 MmN 3.7; Læv 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5 5:5 Zhe 12.3; 25.34 5:7 Zhu 2.23; 2Pr 3.3 5:8 Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37 5:9 Mat 7.1-2 5:10 Mat 5.12; Heb 11.32-38 5:11 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17 5:12 Mat 5.34-37 5:13 1.5-6; Mis 16.25 5:14 Mak 6.13 5:15 Mat 9.2; Mak 16.18 5:16 Sôm 32.3-5; 38.4-6; Mik 28.13; 1Yn 1.8-9 5:17 10j 17.1 5:18 10j 18.42-45 5:19 Gal 6.1 5:20 1Pr 4.8

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvē (Silas) wə bwə á cilə (1.1; 5.12). A ci nə í á bə bwə njúl *Babilon (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jêw nə Babilon éne.

Kálaad nyəméfwó ngə nyîn nə nyə á ciləw shú búúd bwə á ngə kúnəw nyíi yəbá ókrîsten dí wá (2.2), mədɔ mán mə á bə cîmá ntúni ímpál í shí ítóon yâ Azî ácwáágé dí. Məma íciyá bíse cínəngú ntúga:

- (1) Okrîsten búse ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).
- (2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Krîst í jəlá nə bə krîsten yêsh yuug á ngəg nə bə yí.
- (3) Yuug jəng í lwó krîsten kuú njənd á kyéyugú nə ohááden yí, nə bóól okrîsten yí, nə otówe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).
- (4) Kuú njənd ósól ɔ məsáal búse nə omása ohááden wá, nə budá bwə á bá ohááden wá (5.1-7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bə mbii á nə buud ɔ tóon bwə bəg kú nə sâ bwə júm okrîsten yí.

Məbádá

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cíl kálaad éga. Mə cilə bí miféeshá mí Zembî mí á mə cîma, kə ngə cugə cug ijigə-jigə Pôn, nə Galátia, nə Kapados, nə Azî, nə Bitinî yí. ² Féeshúlə Zembî Sónngú nyə a féesh bí yí, í á bə yuug nyə á bwey yigula ná a bá sá yí; nyə á ka sá ná Nkənkə Shíshim tálég bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mé mə fúbúg bí.

Zembî ké bul sá bí mpaam, a bul námá sá ná bí cúgəg ná shee.

Akíba nə cug Zembî ngə nti sá yí

³ Gúmá nə Zembî, Sónngú mə Cwámaba wúsú Yésus-Krîst. Gúmá nə nyə muud nyə á bul gwág sá cey lámád, a gwúmashi Yésus-Krîst, a mú sá ná sá byélég ncuncumbə cínəng

gwúmúlə wəng dí yé. Byélúlə sá á mə nyiŋgə byél ja ábeé wəngú í á mə sá ná sá bəg nə bwágə lúú í ábúlé bwelə bə nə məsáám yí, ⁴ sá ka ngə bwánd dúsú kəw lú mánywa Zembî mə bwíg gwów jon dí yí, mánywa mə ábúlé bwelə ntáma, kú bwelə kə mábwm, kú bwelə jumə má. ⁵ A mə bwíg námá bí buud mpífə nyé í ngə baagulé wá, bí buud ngə bii mbaagulé wəngú nə zhií a búgə wá, shú ná bí bəg nwa cug á mə bwey shín kwəməsa búúd bə yí, cug í bá nyîn ná ngəŋ mwów má məzhúgúlá dí yí. ⁶ Bí mú ngə jág bul bə nə məshusug ja bí ngə mpu ntó yí, tɛem bə ná í é jii ná ná bí ngəg nə bwəma nə məkəgulu mimbií mimbií, mə ngə sá bí məcey mə lám búbaalé fwálá ja gaád. ⁷ Məkəgulu məng mə jəlá nə bə, nəcé búgə jín jí nə mfií ntɔ or, sâ í dú ntáma yí; nə ndéé, námá nda bwə dú wá or kuda dí fyá nyə ná, búgə jín í jəlá nə bwəma nə məkəgulu shú ná í mpúyúg ná jí fwámé búgə, bí ka bá nwa məshwúmb, nwa gúmá, bwə ságusə bí jwów Yésus-Krîst mə bá zə lwóya nyúúl yí. ⁸ Bí ngə cɛel Yésus wəngú í njúl ná bí a shígé dúg nyə, bí ngə *búgula nyə bí kú námá fwo dúg nyə; gwə wə ngə yə bí məshusug má ntɔ nkwón, mbii məshusug múúd cúgə nə nkul bə nə ndí jí. ⁹ Məshusug məng məsə nəcé bí mə bii myána mi búgə jín: *mishíshim mín mí bá bii cug.

¹⁰ Buud ɔ micúndá bwə á cúndá nə Zembî mə bá sá bí sóólúgú mpáam wá, bwə á wundə micilyá, sɔ nə bwə wámbulé cug mishíshim mín mí mə bii ní*. ¹¹ Bwə á ngə sɔ nə bwə mpúg fwála ísâ byəngú í á bə ná í bá sɔy yí, nə váál í á bə ná í bá ngə sɔy yí; nəcé Shíshim mə *Krîst bwə á bə nə ndí yí í á bwey jaaw bwo məcey í á bwey bə ná Krîst mə bá zə bwəma nə ndí má, nə gúmá í á bwey bə ná í bá bə cínəng mpásé yí. ¹² Zembî nyə á ka lwó bwo ná lán bwə á ngə bwiiŋg yí í á shígé dúgya nə bwo, í á yida bə shú dún. Nə ndéé, Nkənkə Shíshim mə ka wú gwów zə sá ná obwiiŋgye bwə bwiiŋgug bí lán wəngú. *Wəéngales bwáméfwó bwə ngə cɛel kənd mísh ísâ yâ lán wəngú.

Kuú njənd á buud ɔ Zembî

1:1 2.11; Zhk 1.1 **1:2** 2.9; Rom 8.29; Ifz 1.4; 2Te 2.13; 2Pr 1.10 məcií: 1.19 **1:3** 1.23; 2Kr 1.3; Tit 3.5 **1:6** 2Kr 4.17; Zhk 1.2-3 **1:7** Zhb 23.10; Sóm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13 **1:8** Yuá 20.29; 2Kr 5.7 **1:9** Rom 5.2; 6.22; Ifz 1.14 **1:10** Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21 * **1:10** Tééd nə kə wóos mpánzə 12, jíse sá Yésus nyə á ci Mat 13.17 nə Luk 10.24 yí. **1:12** Ifz 3.9-10

13 Nda jí ntó ná, ságá ná milúú mí bág bí ñkí yáisa, cunalugá iyéesh bín, ságá ná bwágó lúú jésh í bág bí ñji mpáam má Zembî dí, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Krîst mæ bá lwóya nyúúl yí. 14 Ságá nda bwán wâ mægwág, kúgá ná ñgæ bẹ iyéesh í ayíyáág bí á ðu bæ næ ndí bí kú fwo mpu Krîst yí. 15 Muud nyæ á jôw bí yé nyæ ádé sɛɛngya næ mæbôw; nda jí ntó ná, bí má jəlá næ ðu sásulæ mæbôw kuú ñjəond wán wêsh ðí. 16 Gwé wé jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Bágá minjəŋkê mi búúd, næcé mæ jí ñkəŋkê.»†

17 Dâ má ðu sám búbúú milású nda í jəla ná, kú kə múúú ñkəómúú; Dâ wəŋg ntâg ó bí má ðu kám yé. Nda jí ntó ná, ñgəgá næ cugæ næ fúndúgú té bí bí ná wa shí mishwun yí, 18 bí ñgə mpu ná Zembî nyæ á jəna tâŋ yílúú bí mbeé cug bí á ləg næ impáám bín yíú. Tâŋ nyəŋg í á shígé bæ ísâ nda or ñkí kwóógú bwé ðu lúú *mwaanê næ ndí yí, ísâ bí næ ñkul ntáma yí. 19 Tâŋ Zembî nyæ a jəna yí í á yida bæ ijimá í mæcií, má ñjúl nda mæcií mæ mwâ ncwæmbe jisæ kú næ sá á jumág, kú næ tə cúcwán lú mæbwam yé, mæcií má Krîst. 20 Zembî nyæ á bwey tâl Krîst ntó a nda fwo fwə shí næ gwôw; a má ka zə sá sólúgú wəŋg shú dán mwów mâ mæzhúgú lá mægaád. 21 Nyæ gwúmushi Krîst, a sá ná a ñwág zhwo gúmá, shú ná búgá næ bwágó lúú í bág bí nyádí.

22 Nda bí á má ñwa obúbálé næ mægwág ná, mægwág məŋg má á má fúbushi bí *mishíshim ná bí céélag fwámé ciílálæ á omínyəŋú, kú næ məkəŋ. Ciílagá mpédúgá nyín næ milám mifúbán, ciíla ntó kú yəw. 23 Bí má jəlá næ ciíla kú yəw, næcé, bí buud bí á má byél ncuncúmbə wá, mpəg í á má byá bí yí í cúgə ntâg mpəg jí næ ñkul bwo yí; jisæ mpəg í cúgə næ ñkul bwo yí, gwé wé Milású mí Zembî myá mikuwó, mí ákandugæ. 24 Ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Buud bēsh bāsə nda ikáá,
ijəə byáŋ nda fuláwa.
Káá í ðu shwáás, fuláwa kud,
25 ñji Milású mí Zembî myáá
mí ñjúl kandugæ á kandugæ.

Milású mí Zembî myəŋg wé Jəjə Láj bwé á bwiing bí yí.

2

1 Nə ndéé, yəwugá mægwó mæ lâm, yəw məkəŋ, næ kwába, næ zhíŋ, næ ojaawú-jaawú. 2 Yidagá gwág yéesh milású mí Zembî námə nda íkəkény í ðu gwág yéesh bál ná. Milású mí Zembî mísə bí mún mányá, fwámé mányá kú bæ má fulá. Bí má jəlá næ gwág myo yéesh shú ná mí sáág ná bí ñgəg næ wý kə bá kumə cug á kandugæ kandugæ ðí. 3 Í é bæ ntó ñkí bí a má kagulæ Cwámba ná ndéé bí kwey ná á nywa.

Mísəŋ agúgwáan

4 Shíshúgá Cwámba kúnə-kúnə; a jisə kwóógú á kuwô búúú bwé á myaas yí, í ñjúl ná dáá wé Zembî nyæ a féesh ná dúsá jimá shú dé dí yí. 5 Bí músə mikuwó mí məkwoógú; kwagá ñgæ sɛɛngya næ ndéé bí mú bæ ñjów á *shíshim shú ísəy í fada, í ðag kənd Zembî *mətúnuga mâ shíshim, nyá é ðu magulæ lúú má Yésus-Krîst ðí má. 6 Jisə Kálaad Zembî dí ná:

Dugá! Mæ a má féesh jimá kwóógú,
mæ bwíg dwo Siyôn* tâŋ kwóógú
ášúshwóógú.

Muud næ jéeg kwəŋ nyádí yé nyæ abúle sámba.

7 Zembî má sá ná bí buud ñgə *búgula wá bí ñwág gúmá. Nji, buud bwé aŋgə næ búgula wá, jí shú dán ná:

Kwóógú ólwóye bwé á myaas yí,
í má bæ kwóógú lú lámuga†.

8 Í nyiŋgə námə bæ kwóógú lú mæbəəgú,
kwóógú í é ðu búlal búúú yí.

1:14 Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 1:15 Ləv 19.2 † 1:16 Dúgúg ciyá ni Ləv 19.2 ðí. Í ñgæ cɛɛl ci ná: dugá sásulæ mísám, næcé mæ ádé sɛɛngya næ misám. 1:17 Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 1:18 Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 1:19 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12 1:20 Ifz 1.4 1:21 gúmá: 5.1; Rom 5.2 1:22 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 1:23 Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 1:24 Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 2:1 Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 2:2 1Kr 3.2 2:3 Sôm 34.9 2:4 Sôm 118.22; Iza 28.16 2:5 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22 2:6 Iza 28.16; Rom 9.33 * 2:6 Dúgúg ciyá ni Rom 9.33. Siyôn nyæ á bæ mæma mbáj bwé á lwə ñgwála á Yurúsəlem cínəŋ gwów yí. 2:7 Sôm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11 † 2:7 Dúgúg sá ni Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 næ Ifz 2.20. Í á ðu bæ kwóógú bwé á ðu tééd jil mándəlúú yí, dwó wé bwé á ðu bə ja bwé lám mənuyŋ mæ ñjów yí. 2:8 Iza 8.14; Rom 9.33

Bwá é ða bwîim cínəŋgá nəcé bwá má ban ná bwá *amágúláyé ciyá má Zembî; Zembî nyə á bwey námá tâl bwo ná bwá bág shúgala ntó. ⁹ Bi báá bi búsə mpwoŋ buud Zembî nyə á féesh yí, bi búsə kínda ófada ɔ Cî, lwoŋ búúd má Zembî, kúl búúd Zembî nyə á kusə yí; nyə á féesh bí ná bi dúg bwiiŋg məma ísâ byé, nyə muud nyə á jôw bí ná bi wúg yídúgád zə máŋkenya mé mâ mímbúgú dí yé. ¹⁰ Bi a shígé bæ kúl má Zembî yág, bi músə kúl jé ja gaád. Zembî nyə a shígé ða gwág bí cey lámúd, a mú ŋgə gwág bí cey lámúd ja gaád.

Kuú njəond ósól ɔ mäsáal ó Zembî

¹¹ Yé bwááŋg má búl ccel wá, bi búsə ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwá njúl ízhaá shíd ná bwá bá cɔ wá. Ná ndeé, mə ŋgə yáág nə bí náá: yowugá ŋgələ bɛ iwímbúg í cug múúd, í ccel gwílya bí *mishíshim. ¹² Dugá bæ nə jɔ kuú njəond na cug bínəŋ ohááðen ŋgə cugə nííd. Í dúg bæ ntó shú ná, ja bwá céél ða ntáma bí mínə ná bi búsə mimbúwúlú yí, bwá yídag ða dúg jɔjɔ mísólúgú mín ná ndeé bwá mú bá yə Zembî gúmá ja á bá zə yí.

¹³ Nda bí búsə búúd ɔ Cwám̄ba ná, bídúgá ná tówe shwóg yēsh búúd bwá má tâl yé jwúg nə bî; njwú-buud jwúg nə bí ná nyə wé jí ájələci, ¹⁴ ogwám̄na jwú ná bwo wé njwú-buud nyə á tâl ná bwá dúg yə ósól ɔ mábôw intúgúlí, ða ságusə íjɔjɔ í búúd wá. ¹⁵ Nəcé sâ Zembî ŋgə jii yí ji ná bi dúg sá mánywa, mánywa məəŋg mə é ða sá ná míkás mi búúd mí bég kú ná nə sâ mí é ci bí yí. ¹⁶ Ngəgá nə cugə cug fúlí; nji, cug fúlí jəəŋg í á jáláyé nə ka yida bæ bí búðuga dúlə shweel mágwɔ mə lâm; dugá yida ŋwa bímэфwó ná bi búsə salawús má Zembî dí. ¹⁷ Gúmálúgá muud yēsh, bí ccel ómínyəŋé bún wá búgə, ŋwa Zembî nə gwəgəgə, gúmal njwú-buud.

Cug ólwaábulə

¹⁸ Yé ólwaábulə†, bídúgá ná omása bún bwá jwúg nə bî, ŋwagá ijwúga byəŋ nə

fwámé gwəgəgə; təə omása búsə nə bów-bôw fúlú wá, kú bul bæ nji bəəŋg búsə nə jɔ fúlú wá, ŋkí ntəg bəəŋg bwá ádé yá wá. ¹⁹ Mpugá ná, jisə jɔjɔ sóólúgú ná múúd jisówúg məntágula á ŋgə bwəma nə ndí a kú nə məbɛɛ má; a jisówúg kú lámusa nəcé nywáá bələ múúd má Zembî. ²⁰ Ŋkí muud má jisow bígə á bwámá nə ndí nəcé a sálə mábôw yí, dáyé dúmá nyə é ŋwa cínəŋg yí? Wó ká ŋgə yida jisow njugú wo ŋgə sá mánywa, jisə jɔjɔ sâ mísh má Zembî dí. ²¹ Zembî nyə a jôw ntəg bí ná bi zəg cugə ntó. Ngəá *Kříst nyə á jug shú dán? Nyə a lwó bí yuug ná bi bág ða bɛ zhí nyé. ²² Nyə muud nyə á shígé bwele sá *sám yé, nyə muud nyə á shígé bwele lás ləsú mákəŋ yé, ²³ nyə muud nyə á ða bæ, bwá ŋgə lwíy nyə a kú bweel yé, a tɛem jug, a kú cwambulə búúd, a yida ða jôw nji Zembî muud má dá cígal míləsú tútəlí yé; ²⁴ nyə muud nyə á ŋwa misəm misú nyədí nyúúléd kə nə myo kwolós dí yé, nyə a sá ntó shú ná sá bəg mimbimbə shú sâ í dúgyá nə misəm yí, sá kág yida ŋgə cugə shú ótútəlí; nyə muud nyúúl í á jug nə yáág-yáág mífəŋ bi bəŋ bi mú yál yé. ²⁵ Nəcé bi á bæ nda incwəmbɛ í á jimb nə zhí yí. Ká, ja gaád í, bi má nyiŋgə zə wé muud ŋgə wíł *mishíshim mín ŋgə baagulə myo yé.

3

Cug á mpədúgá mudá bá mudûm

¹ Budá o, námə nda sə ámə ci nə bóólúgá ná, maguləgá nə ogwúm bún bwá jwúg nə bî; ntó nyə e sá ná, tɛem bæ ná bóól bwá ŋgə bæ nə məshwán, kuú njəond mə búdá bəŋ í é sá ná bwá máguləg Miləsú mí Zembî ntəni muud nda lésha nə bwo. ² Bwá é magulə nji nə dǎlə dúg nda bí ŋgə cugə nə lâm ŋgwúd ná, nə nda bí ŋgə mpu yə bwo gúmə ná. ³ Kúgá ða sá nyanğá á nyúúl dí tóŋ, ða fendya mílúu, ða bwáád óŋkaaw nə ivunğá í or nə mikáándə mí álal-kus. ⁴ Yidagá ða sá nyanğá í á búle

2:9 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbú 1.6; 20.4 **2:10** Ozê 2.23; Rom 9.25 **2:11** 1.1, 17; Sôm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14 **2:12** Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10 **2:13** Rom 13.1-7; Tit 3.1 **2:15** 3.16 **2:16** 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 **2:17** 1.22; 3.16; Mik 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 **2:18** Ifz 5.21-6.9 **2:18** Ifz 6.5-8 † **2:18** Ciyá sá má cí na né «lwaábulə» ni jisə námə Luk 16.13 nə Mis 10.7 nə Rom 14.14. **2:19** 5.12 **2:20** 4.14 **2:21** Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 **2:22** Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 **2:23** 3.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31 **2:24** Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28 **2:25** Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20 **3:1** 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 **3:3** 1Tm 2.9

bwele fyóomb yí, nyanǵá á lám dí cwû: fúlú á kú du yâ, du bæ ná shee, jân nyanǵá wá í búl bæ nê mfíí mísh má Zembî dí. ⁵ Budá bwá á gwág nê Zembî yág wá, bwá á du bwánd sâ jêsh nê búgá wá Zembî wá, ntó wá bwá á du sa nyanǵá yé, bwá dúgá magulê ná ogwúm bán bwá jwúg nê bwo. ⁶ Í á bæ budá nda *Sara mudá mæ *Aburaham, nywáá nyê á du bæ nê mægwág nê ngwúm yé, a du jôw nyê ná Cwámbe. Bi músê bwán ó *Sára wœng ka ngê sá mánywa kú bíd ná ifwaas í zág sá bí mitédúgá ná búl-bul-búl.

⁷ Bi bán budúm ntâg íí, námé nda má ngé ci nê budá ná, ngagá nê cugê nê budá bún bi ngé mpu ná bán búse váál búúd átutagâ. Nwágá bwo nê gúmê ná Zembî ngê námé yê bwo dán kœw á cug á ngé yê bí mpáam dí yí. Cugagá nê bwo ntó shú ná mæjêgula má dúg bæ bí kú nê mimyágá.

Cug á mpádúgá omínyonê

⁸ Má ceel ci nê bi bêsh ná: bægá lâm ngwúd, bí ka du gwígya mácey, du ciila ceelí á omínyonê nê omínyonê, du bæ nê lâm injkúnkwon, muud yêsh sálug nyæmfwó shí; ⁹ kúgá du bweel mábôw, kú bweel málwíy. Yidagá du bæ, múúd mæ ká sá bí mábôw, bí bwádan nê nyê, nêcé sâ Zembî nyê a jôw bí ná bi dúg sá wá cí, a ka námé bá shwu bí ibwádan. ¹⁰ Mpugá ná jisê cilyá Kálad Zembî dí ná:

Nkí muud má ceel cugê fwámé cug, cug á ná a wœf nyúul,

á jêlá nê bæ kú du jág lás nê buud, kú du bwiing íjô;

¹¹ á jêlá nê yœw sálê mábôw, a du sá mánywa, a du sô mázhí mêsh ná mpwogé bág, a du wá nkul nyé nyêsh ná mpwogé wœng kág shwóg nê shwóg.

¹² A sáág ntó nêcé mísh má Cwámbe má ngê dúg otutélí œ búúd, a ngê gwágulê mæjêgula mán;

a má yida nywaadulê mpwóombú nê buud bwá ngé sá mábôw wá.

Cug á fwála lu cúwáí

3:7 Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8 **3:8** 1.22; Ifz 4.2-3; Flp 2.2-3 34.13-17; Zhk 1.26 **3:13** Rom 13.3 **3:14** 4.14; Mat 5.10 **3:15** 1.3-5; Kol 4.6 **3:16** 2.15 **3:18** 2.21; Rom 5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mæt 6.2; 2Pr 2.4; Yúd 6 **3:20** Mæt 6.14-22 * **3:20** Jí námá nê nkul bæ ná «májúwó má á cug búbaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jí námá nê nkul bæ ná «muud ngê gwáámbe Zembî lâm ánkínkê». **3:22** Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwê mæncwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 **4:1** 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24

¹³ Bí má ká ntâg bæ nê cimbú sálê mánywa, zô nyê e sá bí mábôw? ¹⁴ Nkí bi má ka ntâg jug nêcé ngêlê cugê tútélí, bi báá má jêlá. Kúgá bæ nê ifwaas nê buud bwá mpíí bí wá, kúgá bíd ná mitédúgá mí bág bí ná búl-bul-búl. ¹⁵ Yidagá ngê yê Cwámbe wán *Kríst gúmê mílámú, bi du bæ kwéeshá ja jêsh ná nkí muud mæ jí bí sâ bí ngé *búgula yí, bí mpu shwôgla búgá jín. ¹⁶ Shwôglálê wœng í jêlá nê yida bæ nê lám ná shee, nê lâm ná sán, lâm kú bæemb tœ májumâ; ntó nyê e sá nê ja bwá ngé ntâma bí míná yí, buud bwá ngé ci ná bi anǵê nê kyey fwámé kuú njœnd ókrísten wá bwá bág nê shwôn. ¹⁷ Nêcé, nkí Zembî mæ bíd ná muud júgug nêcé a ngêlê sá mánywa, ntó bul jêlá, ntó jugêlê nêcé mábôw.

Yésus nyê á ntô kál jêsh

¹⁸ Nêcé ná, *Kríst nyæmfwó nyê á zê yê ja ngwúd nêcé *mísem mín, nyê á zê cé buud œ mábyaagulê, nywáá kú nê mábyaagulê, shú ná a ká nê bí wá Zembî. Bwá á gwú nyê nyúul, Zembî mú sá ná Nkênkê Shíshim nyíngag yê nyê cug. ¹⁹ Nkênkê Shíshim wœngú nkul nyé wá í á sá ná a kág nê Jôjô lân kê cúndê *míshíshim mí á bæ mímbwug dí yí, ²⁰ míshíshim mí búúd bwá á du sá míngáádé yág ja Zembî nyê á ngê jisœw mæbêx mæ búúd *Nówe ngé caag byóól yí. Byóól dœng dí cwû wá búbaalé buud í á faam nê mæjúwó* tâng buud mwœmb yé. ²¹ Májúwó mœng má á bæ mpwokwoond á nduwán, nda í ngé cug bí ja gaád ná. Nduwán í cúgé ngusa ná í yíl múúd mæbwam mæ nyúul, í yida lwó ná muud má yid wá Zembî nê lâm ánkínkê†, a má dúg cug nê zhií á gwúmáulê Yésus-Kríst nyê a gwúm yí. ²² Ja nyá á gwúm yí, nyê á kê gwów, a njul Zembî dí mbwê mæncwúm; isâ byêsh í ngé lwó buud mpêl yí nê byœng í ngé ntô buud nkul yí, byêsh í mú mányamá méd.

4

Icug í jêlá nê cénd

1 Ná ndeé, nda jí ná Yésus nyúúl nyé í á jug ná, bweyugá bii tédúgá ná bi é jug námé nda nyə, bi ngə mpu ná muud nyúúl í má jug yé, nywáá má yíl lâm *sómúd. 2 A má yíl lâm sómúd ná, té á ji ná wa shí gaad yí, a bəg kú ná ngə nyiŋgə bə iwímbúg, a yida ngə cugə váál Zembî ngə jii yí. 3 Bímbí bí á má bə cug óhááden yág ni í á má kwaga; bi a wá mənyúúl ásiy-sîy dî, nə íwímbúgud, nə fud málwəgud, nə idína í álal-ŋkul* dî, nə ŋgulugad, nə mbéé yələ ózembî ó áyadúg gúmád. 4 Ná ndeé, ohááden bwə ngə káam ná bi anyiŋgəyé ná ngə fula sámbá nə bwo íntíwáí byəŋgú; bwə mú ka ngə lwíy bí lwíy lwíyúg. 5 Nji, bwə bá tŋw kəodud mísh má Zembî dí nə misóólúgú myəŋgú, nəcə Zembî wál bá zə sámb búúd bəsh milású, tə bəŋg bwə bá ná bə míkuwó wá, tə bəŋg bwə á bwey yə wá. 6 Sâ jəŋg wá í á sá ná Jəjə lán í kəg námé ná ndeé buud bwə á yə wá gwág, shú ná, ja bwə má shín bwəma nə cígúlé mílású á buud míshwun dí yí, bwə káág námé bwəma nə cug má Zembî *shíshim dî.

Cug óbúgula té sá ngə bwánd Yésus yí

7 Məshíné má ísá byəsh má músə kúnə-kúnə. Kúgá də wagula, dugá cunal íyéesh bín shú ná bi dúg sá májəgula. 8 Fwogá tééd bə nə fwámé mácey m̄a omínyəŋə nə omínyəŋə, váál mácey dəŋg í də búdal ncúlyá *misám. 9 Dugá sá ná, bóól mpu ŋwa bóól bwədí mínjəw, bóól mpu ŋwa bóól, bi ə də sá ntó kú cwaduga. 10 Nwagá biméfwó t̄əŋ ikulág má á má bii mpaam má Zembî mimbii mimbii má; bí ka də sá ná, muud yəsh kwíind bóólúgá nə jé sá Zembî nyə a téduga nyə nə ndí yí. 11 Ntó ji ná, ŋkí muud mə lás í, í bəg nda a ngə kala sá Zembî nyə ámə cí yí; ŋkí muud mə kwíind bóólúgá, a kwíindúg bwo nə ŋkul Zembî má yə nyə yí; í jii ná misóólúgú mín myəsh mí yəg Zembî gúmá lúu má Yésus-Kríst dî, nyə muud jí nə gúmá, nə ŋkul, kanduga á kanduga yé. Amen.

Buud bwə ngə bwəma nə cúwáí wá bwə má jəla

12 Yé bwááŋg má búl cəel wá, ja mákugulu má é bádugə bí nda kuda yí, kúgá seegya mwo nda gúl sá í ajəláyé nə bə yí. 13 Yidagá gwág məshusug ná bí ngə ŋwa dán kəw lú mácey *Kríst nyə á jug nə ndí má, shú ná bi bəg gwág məshusug, bí kəos ja á bá lwóya mílwané myé yí. 14 Búúd bwə ká fíim bí nəcə bí bələ ókrísten í, bi má jəla; mpugá nə Shíshim má Zembî, Shíshim á gúmá wúse bídí. 15 Nji, muud a bídí sámbá nyə ajəláyé nə kə jug ná nyə ámə gwú múúd, ŋkí ntəg ná nyə ámə júwo, ŋkí sá mól məbəw, ŋkí nə nyə ámə sá íshwíguli. 16 Nkí muud má yida jug nəcə a bələ krísten í, a kú bəeg gwág shwôn, a yidag yə Zembî gúmá nə jínə lú krísten. 17 Mpugá nə fwála lə cígúlé mílású í má wóos, í é fwo tééd nə buud wá njəw má Zembî. Ja í ká bə nə cígúlé mílású í tééd nə sá yí, buud bwə ngə bán nə bwə ámagúláyé Jəjə Lán má Zembî wá b̄əŋ bwə bá bə ntədəl?

18 Nkí í tééd fwo líduga shú ná tátəlí muud dúgúg cug, í ka bə ntədəlé nə muud jí kú bish nyə yé bá b̄əŋ sóol *misám?

19 Ná ndeé, buud bwə ngə jug nəcə Zembî nyə ámə jii ná bwə júgug wá, báá bwə kəg shwóg nə mənywa, bwə bádug ijím byán məbwə má múúd nyə á té bwo yéd, á dú námé sá sá jəsh á cí yé.

5

Məcwūŋ

1 Mə léshá nə ocúmbá wá *Də bwə ngə bə nūŋ bídí wá. Mə ji námé cúmbá á Də nda bwo, mə á bə ntəg ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námé bə nə kəw lú mílwané mí bá zə nyín myá. 2 Mə yáág nə bí ocúmbá wá Də nááá: wíílúgá ítəw Zembî nyə a má yə bí yí. Bi ə mpú də dúg byo nə lâm wəsh váál Zembî má jí yí, kú bə nda sá cindúlá nə muud ngə cindal b̄i, mb̄; kúgá bə nə yéesh mábii, baaguləgá bwo nə jə tédúgá. 3 Buud Zembî nyə á bəd bí məbwəd óni, kúgá

4:2 2.21 4:3 Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * 4:3 Idína í álal-ŋkul: Mbií idína wəŋg í á də bə, buud də nə ŋgul ntə mínji, buud sá janja kú nə məsus. 4:5 1.17; 2Tm 4.1 4:7 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 4:8 1.22; Zhk 5.20 4:9 Heb 13.2 4:10 Rom 12.6-8 4:11 Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 4:12 1.7 4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20; 3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55 4:16 2Tm 1.8 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 4:18 Mik 11.31 4:19 Sòm 31.6 5:1 1.21 5:2 Yuá 21.15-17; Mis 20.28; 1Tm 6.5 5:3 2Kr 1.24; Flp 3.17; Tit 2.7

yida mpáámbawo bwo gwôw nda bi búsa bwo omása, yidagá ñwa bíméfwó tâñ iyuug soonz jêsh í jála nà bɛ yí. ⁴ Nò ndeé, ja Mása obaagulə ó ítow mə bá zə lwóya nyúúl yí, bí ka bá lág *túm gúmá á milwané í cúgɛ nə ñkul bá bwele jumə yí.

⁵ Ntó námə wə mə cí nə bí mənɔwámá nááá: bídúgá nə ocúmbá buud bwé jwúg nə bí. Mpádúgá nyín ntâg íí, muud yêsh səlɔg nyəméfwó shí, nəcə Zembí mə du lúmbúli nə buud bwé du ñkêny mányúúl wá; ñji, bɔɔng bwé səl bwáméfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁶ Səlɔgá bíméfwó lal-lal mbwé mə Zembí dí shí, nyəméfwó ka bá bñn bí ja fwála dɔɔng í bá bə yí. ⁷ Yílúgá isâ byêsh í ñgə kənd bí milám gwów yí, bəd nyə mábwad; mpugá nə nyə wə ñgə baagulə bí. ⁸ Dugá cunal íyéesh bín, jigá ñkasə. Muud lúmbúli wún Njwú məjamb ñgə kuɔg nda zhwambáɔkwuɔ mə dú báam ná, a ñgə sɔ muud á céeɔgúg də yé. ⁹ Dugá lal lúu nə nyə, bí kú fúfug búgád, bí bwey du mpu nə omínyɔñú bún búsé shí nyêsh dí wá bwé ñgə námə jug váál bí ñgə jug ní. ¹⁰ Nji, Zembí amádi á mpaam nyêsh wə nyə a jôw bí ná bí bág buud ɔ *Kříst Yésus bí mú bə nə kəw lú milwané myé. Zembí wɔɔngá, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyəméfwó nyə é sá bí váál í jála yí, a nywaadulə bí, a wá bí ñkul, a sá nə bí bág kú ná bwele shwágusa. ¹¹ A ñwág ñkul kandugə á kandugə. Amen.

Məbádá nə ibwádán

¹² Silvɛ wə mə ámə ñwa nə a zəg cilə mə baalé íciyá íga yé. Mɛɛ ñgə ñwa nyə nə *mínyɔñú waamá abúgúlág. Mə ámə cí nə a zəg cilə mə wá, mə wág bí ñkul milámúd, mə báásulə námə bí nə bí təl fwámé mpáam mə Zembí dí; yímúgá mənyúúl na.

¹³ Dɔ dásə *Babilon, Zembí nyə á féesh námə nda bí yí í ñgə bəda bí; nɔwámá dām Márkus ñgə námə bəda bí. ¹⁴ Nğəgá nə kúlula məkúlula mə cɛlí.

Zembí kə sá nə bí bəsh buud bí músə búúd ɔ Kříst wá, bí cúgəg nə shee!

Kálaad ábêê Pyêr nyó á cilə yé

Isâ í dúgyá nə Pyêr ábêê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Kríst wó nyə á cilə kálaad éga (1.1). Nyə á cilə okrísten bêsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyə á ngə lúmbəli nə buud bwé á ngə kyey nə wagəwo-wagəwo mínjígúla Də mə Yésus dí wá.

Bíl íciyá yá kálaad éga bísə námá nda bílúgá yá kálaad mə Yúđ (dúg 2.1-8 nə Yúđ 4-16).

Pyêr nyə á ka təl ícə í lósú byé ntúga:

(1) A bəda búúd, a mú ka báásulə mǎfúlu mə krísten (1.3-21).

(2) A mú bágulə ísəy nə kuú njəond mímúwálú mí búúd mí ngə bə nə ndí yí (2.1-22).

(3) Mímúwálú mí də cágulə búúd bwé ngə bwánd zíyé mə Kríst wá, bwé də ci nə zíyé wəng í ábúle bə (3.1-18). Nə ndéé, Pyêr ka ngə bəsa nə mímúwálú myəng nə Kríst ngə bə kú leel zə nəcé Zembí ngə ná fwo jísəw nə zhwog buud bwé bág fwo dúg cəg.

Kálaad éga ji nə bíl íciyá búúd ə Yésus bwé búl gwág nywa yí:

(1) Cwámə nyə a mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwíind yí (1.3-4).

(2) Jwəw ngwúđ dúsə mísh mə Cwámə dí nda mímú tóshin, mímú tóshin nda jwəw ngwúđ (3.8).

Məbáda

¹ Mə Shímun Pyêr, lwaá nə *muud lwámá mə Yésus-Kríst, mə wé mə cíl kálaad éga. Yésus-Kríst, Zembí wúsú nə Cəgye wúsú nyə á mə sá nə jə lám jé ná, ból búúd bwé lágúg námə búgá í njúl nə mbií mfíí búgá jísú jí nə ndí yí. Buud bəng wé mə cíl kálaad éga wá. ² Kálə bí é ngə kə shwóg nə mpúlə Zembí nə Cwámə wúsú Yésus yí í búlúg kwádulə bí íbwádán, í bul sá nə bí bəg nə shé.

Cəg krísten mə jálá nə cəgə yí

1:2 Yúđ 2 1:3 1.16-17; Ifz 1.3 1:4 Rom 5.2; Zhk 1.14-15 1:5 Tit 2.11-12 1:6 Gal 5.22-23 1:7 Gal 6.10
1:11 2Tm 4.18; Cəgye: 2.20; 3.18; Tit 3.6 1:12 Yúđ 5 1:13 té mə ngə ná cəgə wa nyúul mishwun dí yí: 2Kr 5.4
1:14 2Kr 5.1; 2Tm 4.6; Yuá 21.18-19

³ Mpugá nə Cwámə nyə á mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwíind shú nə shé ngəg nə cəgə cəg í yə Zembí gúmə yí. Nyə á yə shé isâ byəngú nkúl Zembí nyéd, sálə nyə á mə sá nə shé mpúg Zembí muud nyə a jəw shé yé; nəcé Zembí nyə a jəw shé nə zhií á mənkənwə mə nə jə fúlu jé. ⁴ Mənkənwə nə jə fúlu jé jəng wé í á sá nə shé bíg məmə isâ nyə á kaag yí, isâ byəng bí nə məmə mfíí shú dúsúđ. Nyə a sá ntó shú ná, ja bí mə bí məmə isâ byəng yí, bəw-bəw isâ í ngə wá məlwəagəwo shí ga dí yí í bəg kú ná nyngə julə bí, məfúlu mán mə yídagú bə nda məfúlu mə Zembí. ⁵ Nəcé ntó, wágá nkul nyín nyésh ná, nda bí mú nə búgə ná, bí kwádúlag jə fúlu búgə jəng dí, bí kwádulə fwámə mpúyá, ⁶ bí kwádulə kuú njəond á dule mpu bií lám, kwádulə zény kálə shwóg tə jí tə jí, kwádulə kəndulə lám wé Zembí, ⁷ kwádulə məcéy mə omínyəngə nə omínyəngə, bí kwádulə cəlí cəelulə búúd bêsh. ⁸ Nəcé, jə məfúlu mán, bí mə ká bə nə mwo mə ngə kwídulí kúdúlig hí, mwé wé mə é sá nə bí bəg kú də báag məbwə, bí yidá ngə kə shwóg nə shwóg ngə mpu Cwámə Yésus-Kríst fwámə mpúlə. ⁹ Mpugá nə jə məfúlu mán, muud cúgə nə mwo yé, jisə nda muud mə yə mísh a ka ngə bwəwulə zhií bwəwulə bwəwúlag yé, a mə wusa nə Zembí nyə á shí fúb nyə, yíl nyə *míshə myé mí ayág. ¹⁰ Gwé wé mə cí nə bí ná, bwaəng, wágá nkul nə njúwúlú Zembí nyə a jəw bí yí, nə féeshulə nyə á féesh bí yí, bí ngəg byə nə məjilə. Bí mə ká sá ntó, bí nda bá bwelə bufa məbəwəđ. ¹¹ Ntó, Zembí mú bəgəshi bí zhií nə sáŋ kálə nyí faan á kəndəgə kəndəgə mə Yésus-Kríst, Cwámə nə Cəgye wúsúđ.

Obúgula bwé jálá nə nada nə njígúla bwé á nywa yí

¹² Gwé wé jí ná, mə bá də báásulə bí isâ íni tɛem bə ná bí mə bwey mpu byə, bí mə bwey námə nada nə búbálé bí á jíg yé. ¹³ Mə dúg nə jisə mpwogé ná, té mə jisə ná wa banda ga dí yí, mə dúg báásulə bí isâ byəngú, bí bəg kú wusa mányúul. ¹⁴ Nəcé mə ngə mpu nə mə wál bá zə wú banda dəngúđ, Cwámə wúsú Yésus-Kríst nyə á mə lwó mə ntó. ¹⁵ Mə e wá

ηκûl ná bi bâg du táduga isâ byoongâ ja jêsh, teem bæ ja í bá bæ mə má kyey yí.

Njígúalá má Pyêr wúsá búbálé njígúalá

¹⁶ Sá á sá ná bi mpúg nda Cwámba wúsú Yésus-Kríst má bá nyiŋgə zə nə ηkul ná. Mpugá ná ja sá á yə bí njígúalá wəoŋg yí, sá á shígé ηgə bwiŋg bí milán búúd bwé á té nə milúu ná ndeé bwé mpu shîn táág myá. Jísə ná sá á dúg cé ícwámba jé nə mísh mósú. ¹⁷ Haaw, nyə a lég gúmə nə milwané mí ηgé zhu wé Zembî Sósŋgú. Nyə a lég byo ja kál lá ící má Zembî á milwané í á ci nə nyə ná: «Mwân abábə waamá óga; nyédí wé lâm wâm wêsh wúsá yé.» ¹⁸ Sá óga sá á gwág kál dəoŋgú í ηgé zhu gwôw joŋ dí ja sənŋ sá á bæ mbúmbún Zembî nyə a féesh yíid. ¹⁹ Ná ndeé sá ηgə wá milâm mísú oncindí íciyá í *búúd ɔ micúndád. Í bul jəla ná bi kəndug mísh íciyá byoongú d nəcə bísə shú dúnád nda lámba í ηgé gwô yídúgú yí, í gwô ntó ná ndeé kə wós ja ácén-céní a kúndé mán má bá fəen bí məŋkenya mílámú yí.

²⁰ Fwogá tééd bwey mpu ná, micilyá mí búúd ɔ micúndé mísú Kálad Zembî dí myá, mí á shígé ηgə zhu mítédúgá mí búúdud. ²¹ Nəcə, kú nə təo cúndé má Zembî ηgwú d í á bwele zhu tédúgá má múúdud. Nji, buud bwé á du cúndə jínə má Zembî dí wá, Njəŋkə Shíshim wé nyə á du sá ná bwé cúndág.

2

Oyígúli ɔ máshügá bwé bá bæ

¹ Nji, *buud ɔ micúndé wá məshügá bwé á shí námə du bæ kúl búúd *Izarəyêl dí. Oyígúli ɔ máshügá bwé bá námə du bæ bídí gwoongud. Bwé bá zə nə bów-bôw mínjígúalá mí agwílya buud, zə ηgə nyiŋgal myo na gwoong dí nyima. Bwé bá kə nə íbəmb byán nə ndeé kə shwána Mása wán nyə á wá lal-lal tân shú ná bwé bég fúli yé. Ntó, bwé mú bá leél jəx kú bwey. ² Buud ηkí bulya bwé é bə ásiy-siy wán wəoŋg, kuú njəond wán í mú sá ná cəg krísten í bég sá cóógú. ³ Oyígúli ɔ máshügá bəoŋgú, nda bwé ηgé sə məzhí mēsh ná bwé bég nə zhwo g məbii ná, bwé é du zə nyúg bí nə mikaand

mí máshügá shú ná bwé díyá nə bí. Mpugá ná intúgúli byán í má bwey bæ, Zembî wál bá zə jaŋgulə bwo.

⁴ Mpugá ná Zembî nyə a shígé jagulə *wəəŋgəles bwé á sá *sám wá; nyə á wusə bwo Taratar dí. Búsə feedyá nún kál yídúgú í búl bæ ná kulúd yí, bwé ηgə bwánd sémyé mílósú. ⁵ Nyə a shígé námə jagulə búud ɔ ayág. Nyə á nti məma mpəŋ áyiyáág zə jaŋgulə búud bwé á bæ kú bish nyə wá, nyə á baagulə nji bóol búud zəŋgbá bánəŋ *Nówe, nəcə Nówe nyə á du cúndə ná buud bwé bég tətəlí má Zembî. ⁶ Zembî nyə á jaŋgulə miŋgwəla myá Sódóm nə Gomor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bæ ífi. Nyə á lwó yuug cínəŋg ná buud bwé dúgúg, bwé mpu ná, mwôw má ηgé zə má, nyə abúle jagulə búud bí kú bish nyə wá. ⁷ Nji, nyə á fəemushi Lót, tətəlí muud nyə áshígé du bæ ná shee nə dúgúle ásiy-siy búud ɔ iŋgwúmbú bwé á ηgə sá yé. ⁸ Nəcə tətəlí muud mə Lót ja nyə á du cəgə nə buud bəoŋg yí, nyə á du dúg isá bwé á du sá yí, a du gwág byoong bwé á du lás yí: í á du bæ nyə lâm á tətəlí yéd í, cúgə jwôw dēsh. ⁹ Na mə lwó sá ná, buud bí nə gwóŋgə nə Zembî wá, Zembî mə mpú du tí yíl bwo məkəgulud. Nji, a ηgə táág osól ɔ məbôw ná a bá jugushi bwo jwôw lú sémyé mílósú. ¹⁰ Buud bwé bá bul bwəma nə intúgúli byoong wá, í bá bæ bəoŋg bwé ηgé bə bów-bôw íyéesh yá milâm myán, bwé ηgé sá isá í shwôn wá, bwé ηgé mpyeny jiya ícwámba má Zembî wá.

Buud bəoŋg búsə buud ɔ íməmí, búsə nə mpyaam, bwé cúgə nə ifwaas nə zhwo g gúmə má Yésus, bwé yida *lás nə gwo bwaasúle mpu. ¹¹ Í njúl ná wəəŋgəles bwé ntə bwo ηkúl dí, búsə iŋkácid cə bwo; nji báá bwé ádé jág lás nə gúmə jəoŋg mísh má Cwámba dí. ¹² Buud bəoŋg búsə nda ocúdu wá jugú, ocúdu bwé du byél ná bwé bá biil máláambú d nə ndeé bwé bwoo wá. Sá bwé ampúyé yí, bwé lás nə gwo bwaasúle mpu. Bwé bá námə du yə shwiy lú ocúdu, bwé bwoo námə nda ocúdu, ¹³ í mú bá bæ bwo myána shú ólíŋgí bán. Bwé gwág shweesh ná bwé dúg sá isá yá bów-bôw íyéesh byán

mpwó-mwásé izhulun. Bwé ngə zhwiimbya nə məshügə máñ. Ja bwé zé ídína bín dí yí, bwé zé sá isâ í shwôn, zə wá bí məlwaagawo ídínad. ¹⁴ Máñ mádúgya mäsə ayaas nə ayaas; búsə kú bwele káád sálə mísəm; bwé ngə shüg buud bwé afwóyé mpu mínjígúlá wá nda búúd bwé də shüg óshû nə mədə ngwéye dí ná; myán mílám mí á má janəwo nə yéesh mábii; búsə nə məzhúngúlú má Zembî ícug byánúđ. ¹⁵ Bwé má lúgə fwámé zhí kə cwagəwa bə zhí mə Balaam mwān má Bosor, muud nyə á gwág nywa sálə ólíngə shú ná a ngwág myəna cínəng yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə mənəkóndəg nəcə məlwə mé məəng. Myəólú jakáás í á lás nə kəl lú múúd shú ná í culəshi múúd micúndə sóólúgú íkás yé wəəng. ¹⁷ Oyígúli ə məshügə bəəng búsə nda mənəwun mí kú nə məjúwó má, námə nda minjúdú mí də fánda bándəwo gwów ntó ná ndéé mí shín nyiŋgə cüma nə nkəwə mpu nda nywə myá. Ján jiya í bá bə kúl yídúgú jísə nə kulúd yí.

¹⁸ Bwé də kə nə məma míkaand mí njúl ocwúd kə də shüg búúd bwé má shín faam ná bwé béégyá nə mísəm wá, nyiŋgə də kə nə mbéé íwímbug yə mənnyúúl máñ, nə ásý-sý, də kə shüg bwo nə ndí nda bwé də shüg óshû nə mədə ngwéye dí ná. ¹⁹ Oyígúli ə məshügə óni bwé ngə kaag buud cug fulí í njúl bāñ bwáméfwó, ásý-sý má nwa bwo məlwaá. Nəcə muud yēsh jisə lwaá á sá í má ntə nyə nkul yí. ²⁰ Mpugá ná buud bwé má mpu Cwámaba wúsú nə Cugye Yésus-Kríst fwámé mpu wá, bwé má faam nə yéesh isâ í nyéé yá shí mishwun. Nji, bwé ká nyiŋgə kə wá mənnyúúl isâ byəəngúđ bwé bíđ ná í ntəg bwo, cé bwé é tōw yí í é jág nyiŋgə bul bōw, ntə cé bwé á fwo bə bwé tál yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán dí ná bwé jíg nda mpu fwámé zhí, nda bə ná bwé shín mpu mpéndí má Zembî *búúd ə lwámá bwé á kala bwo yí ná ndéé bwé mú yida myaas mpéndí nyəəng. ²² Ntó ji ná, sá ngwól mpwokwoond ngə mpu ci yí í má bwəma nə bwo. Ngwól mpwokwoond ji ná: «Mpyə má

nyiŋgə də ígwíle byé,» nkí ntəg ná: «Ŋkuú ngə námə shín gusa, a má nyiŋgə kə bíđuga ishəwáfád.»

3

Jwəw má Cwámaba í bá wós

¹ Yé óshwə bām má bul cəel wá, kálad ábēé mə cilələ bí wə éga. Tə kálad ashúshwóógú dí tə nyíga dí, mə ngə cəel gwúmashi bí mitádúgá, bi bəg nə fug nyísə ná sán yí. ² Má jii ná bi tédúgág íciyá *búúd ə micúndə ó Zembî bwé á ci yág yí, bí téduga námə mpéndí mə Cwámaba nə Cugye wúsú *búúd ə lwámá bwé á kala bí yí. ³ Í bul jii ná bi téédúg fwo mpu ná, ja mwəw mā ngə məshíné má cug ga má bá wós yí, buud ə cóógú bwé bá zə nə cóógú ján zə ngə sá isâ nə mílúu myán. ⁴ Bwé bá námə də ci ná: «Ŋgaá ná nyə á kaag ná a bá nyiŋgə zə? Ká ŋkaagə nyəəng í á má ka shúgula ngow? Odā bwé á má ngə shín yə isâ í njúl námə nji nda í á ngə bwey bə tééd mátéédulé má shíd ná.» ⁵ Ja bwé lás ntó yí, bwé wusa ná, í á bə yág ná, nji Zembî nyə á ci ciyá yí, jon lə gwów í mú bə, mändəlú má mú námə bə, má ngə zhu májúwóđ. ⁶ Májúwó námə wə Zembî nyə á balan nə ndí má; nyə a sá ná shí a yág nyēsh í janəwog májúwóđ ná ndéé isâ í shí byēsh í mú jə. ⁷ Ná ndéé, nə ciyá jé ngwúd nə ngwúd jəəngə, Zembî má təl jon nə mändəlú mága nda kulú ná a bá ntí kuda zə janəgələ byo jwəw lú sémbýé mílású, jwəw búúd bí kú bísh nyə wá bwé bá jə yí.

⁸ Yé óshwə bām má bul cəel wá, nkúmba sá bí má jəla nə bə kú wusa yí jisə. Jwəw ngwúd dúsə mísh má Cwámaba dí nda mimbú tóóshin, mimbú tóóshin nda jwəw ngwúd. ⁹ Bóól búúd bwé ngə téduga ná Cwámaba ngə neela nə sálə sá nyə á kaag yí. Mbò! Nyə anğə nə neela. A ngə yida bə nə jísów nə bí, nyə acéélé ná bí bóólúgá bi jímbug. A cəel ná bi bēsh bəg nə fwála mə cénd kuú njəənd.

¹⁰ Nəcə, jwəw má Cwámaba í bá zə wós nda júwál í də zə ná. Jwəw dəəngú, jon í bá sá məma ncíndə, í mú jimb. Isâ í jon byēsh í bá bumb ngwiile í mú shín nyé. Shí nə

2:14 Mat 5.28; 2Tm 3.6 **2:15** Ilj 22.7, 17; Yúd 11 **2:16** Ilj 22.28-31 **2:17** Yúd 13 **2:19** Yuá 8.34; Rom 6.16
2:20 1.11; Mat 12.45 **2:21** Luk 12.47-48 **2:22** Mik 26.11 **3:1** 1Pr 1.1 **3:2** Yúd 17 **3:3** Yúd 18; 2Tm 3.1
3:4 Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51 **3:5** Mət 1.6-9; Heb 11.3 **3:6** 2.5; Mət 7.11-21; Mat 24.37-39 **3:8**

Sòm 90.4 **3:9** 3.15; 1Tm 2.4 **3:10** 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7 * **3:10** Bóól bwé ci ná: «í ábúlé ná kwo bə», bóólúgá ná: «ye í é bá ná kwo bə e?»

misóólágú mí shí í bá shîn jígə*. ¹¹ Nda í ká bæ nə isâ byəŋg byêsh í bá shîn nyê ná, tédúgágá mbií búúđ bí má jálá nə bæ yí! Kuú njəond wán nə gúmá bí má yə Zembî yí í jəlá nə bæ nda Zembî mə céel ná. ¹² Bi má jəlá nə ngə bwánd jwôw mə Zembî nə məjigəwa nə í léélug wós, jwôw jon í bá bumb ngwíle, isâ í jon í mú nyê nə məgwô mâ ngwíle wəŋg yí. ¹³ Sá ngə bwánd jon lə gwów á gúgwáan nə shí a gúgwáan nda nyə á kaag ná. Cínəŋg wə isâ byêsh í bá bæ nda tətəlí mə Zembî mə jíí nó.

Bi ə mpú də dág

¹⁴ Gwə wə má cí nə bí ná, yé óshwə bəm mə búl céel wá, nda bí ngə bwánd jwôw dəŋg ná, wágá ŋkul ná í bág zə kwey bí bi njúl kú nə cúcwán lú mábwam, kú nə sá á jumág mísh mə Zembî dî, binóŋ nə shee. ¹⁵ Mpugá nə Cwámba íshé ngə bæ kú lámusa nəcé á céel cug búúđ. Sá *mínyəŋú íshé Pwól nyə á cilə námá bí wə cí. Mə búl céel nyə, á jí nə fəg mə Zembî. ¹⁶ Gwə námá wə á ngə cilə okálad bé bēsh dí kúl á ngə lás lósú ísâ impwúd íga yí. Nji, okálad bé bəŋg bí nə bíl íkúkúl bísə ŋkí kwowala gwágúləd yí. Íkúkúl byəŋg wə í ngə bæ nə, buud bí nə jág nda fwo mpu mínjígúlá wá, bwə ngə kwíŋg byo, námá nda bwə ngə kwíŋg bíl íkúl í Mícilyá ná. Sóólágú wán wəŋg í bá janɣələ bwo.

¹⁷ Bi bāŋ oshwə bəm mə búl céel wá, mə mə kéwəli bí óni. Bi ó ka bey nə buud básé kú bísh məcəŋ wá bwə bág julə bí cwagəwələ wán bwə ngə cwagəwa níđ. Bi ó bey, bi a bá wú kúl bí má jəlá nə tōw nə shím yí. ¹⁸ Yidagá ngə wəy, mpáam mə Zembî nə mpúyá mpúlə Cwámba nə Cugye wúsú Yésus-Kríst dî. A ŋwág gúmá tééd kíkídíga kə wós kandəgə á kandəgə. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé Isá í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Dɔ mə Yésus dêsh í ngə ci nə Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bəəng óbá bwá ngə bɛ wá, tɛem bə nə nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a músə cwúwúúl, a njúl Ifêz. Fwála dəəng í á bə Dɔ mə Yésus í má ngə mpu nada íkâl íkâl. Kálaad éga ngə sá ná sə mpúg ná mədɔ mēsh mə á ngə dúg cún nə bów-bôw mínjígú alá mí á ngə mpyáanz mwôw məəng dí myá. Ná ndéé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga ná a bwéél isá íbá:

(1) a bándúlá múúd yēsh mə lɔ yé ná a mpúg bə nə wónɔg nə Zembî bá bēsh Mwán yé Yésus-Krîst;

(2) a lúmbúlí nə bów-bôw njígú alá í á ngə kənd buud jugú yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígú alá wēsh í yídá lwó ná Krîst ji nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgala má jəlá nə bə kú kənd málwə njígú alá wəəng dí.

Ciyá má Zembî í ngə yə sá cug

¹ Sə ngə cilə bí sâ í á də bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sə bân dúsú fwála dí, sá á gwág gwo, sá dúg gwo nə mísh məsú, sə mpu beny gwo, məbwə məsú kúnnya nə gwo. Sâ jəəng wə Ciyá má Zembî í də yə búúd cug yí. ² Cug jəəng í á zə lwóya nyúul, sá dúg gwo. Gwə wə sə ngə bwiiŋg nə jí bábálé yí, cug á kandəgə í á bwey də wə Zembî Sósŋgú yí, sə ngə jaaw bí gwo nəcé í á zə lwóya nyúul sódí. ³ Sâ sá á dúg sá gwág yí, gwə wə sə ngə námə jaaw bí yí shú nə shé bəg námə nə wónɔg. Wónɔg jəəng jí ntəg í, nə shé, nə Zembî Sósŋgú bá bēsh mwán yé Yésus-Krîst. ⁴ Sə ngə cilə bí gwo shú nə məshusug má bəg shé kú nə nji.

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug; Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25

1:5 1Tm 6.16

*** 1:5** məŋkenya: Ciyá ní í bédúgá zhwoɔg isá shú má Zembî: nə otátəlí, nə obábálé, nə jɔ lâm, nə məsân. **† 1:5** yídúgá: Ciyá ní í bédúgá námə zhwoɔg isá: nə ijɔ́, nə olíŋgá, nə bów-bôw cug mimbii myēsh. **1:6** 2.4 **1:7** 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5 **1:9** Sôm 32.3-5 **2:1** Rom 8.34; Heb 7.25 **2:2** 4.10; Yuá 1.29 **2:4** 1.6; 4.6; Yuá 3.21; 8.44; 16.13 **2:5** 2.17; 5.3; Yuá 14.15; 2Yn 6 **2:6** Yuá 13.15; 15.5 **2:7** 4.11; Yuá 13.34 **2:7** 2.24; 3.11 **2:8** Yuá 1.9-10; 8.12; Rom 13.12

Shé kyéyugá məŋkenyad

⁵ Kéel sá á gwág nə Yésus-Krîst yí, dwə wə sə ngə jaaw bí ga. Dúsə ná, Zembî jisə məŋkenya*, yídúgá† í cugé bwelə bə nyádí. ⁶ Shé má ká ci ná shénŋ Zembî búsə nə wónɔg, nji shé ngə nyiŋgə cugə bów-bôw cug í, shé ngə bwiiŋg ijɔ́, kuú njəənd íshé í aŋgə nə bɛ obábálé. ⁷ Nji, shé má ká ngə cugə məŋkenya dí nda Zembî nyəməfwó jí məŋkenya ná, ntó ji nə shé búsə nə wónɔg shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus má mú jímbal shé *mísám myēsh. ⁸ Shé má ká ci ná shé cugé nə mísám, shé ngə shiŋg mənyúul, bábálé cugé shé mílámúd. ⁹ Nji, shé má ká magulə mísám míshé mísh má Zembî dí, a juu shé, a jímbal shé olíŋgá bēsh shé á sá wá, nəcé a jí tətəlí, a njúl abúgúlag. ¹⁰ Shé má ká ci ná shé aŋgə ná nə nyiŋgə sá mísám, shé má ci ná Zembî jí nə ijɔ́, ciyá má Zembî cugé bwelə bə shé mílámúd.

2

¹ Yé bwán bām, mə ngə cilə bí isá íni shú nə bí nda də sá *mísám. Nji, ŋkí í wósos nə muud mə sá sám, mpugá nə shé búsə nə muud ngə kyem shé mísh má Sósŋgú íshéd yé: nyə wə Yésus-Krîst, muud a tətəlí. ² Nyə a yána nyəməfwó tən cúdú icweel shú mísám míshé; í á shígé námə bə nji shú mísám míshé shéməfwó, í á bə shú mísám mí búúd bēsh wə shí mishwun.

Shé sáágá sâ Zembî ngə ci yí

³ Sâ í lwó ná shé má mpu Zembî fwámé mpu yí, jí ná shé ngə baagulə məççé mé. ⁴ Múúd mə ká ci ná a mpú Zembî, nji a nda ngə baagulə məççé mé, a jí nə ijɔ́, obábálé bwə cugé nyə lámúd. ⁵ Nji, muud ngə bɛ ciyá má Zembî yé ngə mpu cəel Zembî váál í jəlá yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bé yí jí nə: ⁶ muud mə ci ná a má nada nə Zembî yé má jəlá nə kyey kuú njəənd Yésus nyəməfwó nyə á kyey yí.

⁷ Yé búúd bām má búl cəel wá, ççé má cíl bí ga í cugé gúl sâ ágúgwáan nə bí abwélé

1:2 bwiiŋg; Yuá 15.27 **1:4** Yuá 15.11 **1:5** Yuá 8.12

gwág. Dúsə cɛɛ bí má bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bí má bɛ *Kríst yí. Haaw. Cɛɛ dɔɔŋg dúsə ciyá acwúlú bí á bwéy gwág yí. ⁸ Nji, tɛɛm bæ ná bí á bwéy gwág dwo, í yida námá bæ cɛɛ ágúgwáan. Í á nyîn gúgwáan cug má Kríst dî, í ngə námá nyîn gúgwáan bídí cugəd. Jí ná, yídúgú í mú ngə cɔ, fwámé mánkenya má mú ngə nwa jiya.

⁹ Múúd mə ká ci ná a ngə cugə mánkenya dí, nji a ngə yida mpíi *mínyɔŋhə yé, a ji ná yídúgúd. ¹⁰ Muud ngə cɛɛl mínyɔŋhə yé yé, nywáá má nwa jiya mánkenya dî; a cugé nə tɔɔ sâ jí nə ŋkul kwal nyə bɔɔgú yí. ¹¹ Nyɔɔŋg ngə mpíi mínyɔŋhə yé yé ji ná yídúgúd. A ngə cugə yídúgúd, nyə aŋgə nə mpu kóómb á ngə kə nə cug jé yí, nəcé yídúgú í má búdal nyə mísh.

Kúgá kənd mílâm isâ yâ shí gaád

¹² Yé bwán bām, má cilə bí, nəcé Zembî má juu bí nə *misəm mín nəcé *Kríst.

¹³ Bí ocúmbá buud, má cilə bí nəcé bí á má mpu nyɔɔŋg nyə á bwéy bæ tééd mátéédúlé má shí nə gwów yé.

Bí ngwíínzhá, má cilə bí nəcé bí á má ntɔ Mbúwálú múúd.

¹⁴ Yé bwán bām, mə má cilə bí nəcé bí má mpu Sóóŋgú íshé.

Ocúmbá buud, mə má cilə bí nəcé bí á má mpu nyɔɔŋg nyə á bwéy bæ tééd mátéédúlé má shí nə gwów yé.

Ngwíínzhá, mə má cilə bí nəcé bí má lal mánkul, Milású mí Zembî mí á má nwa jiya bídí mílámúd, bí a má ntɔ Mbúwálú múúd.

¹⁵ Kúgá bɛ mánywa mâ shí ga, ŋkí isâ yâ shí ga. Muud mə bɛ mánywa mâ shí ga yé cugé nə ŋkul bɛ Dâ. ¹⁶ Nəcé cug á shí ga jísə: nə iyéesh bísó kú nə Zembî yí, nə dúlə wímb sâ jêsh mísh má dúg yí, nə dúlə ŋkény nyúul nə sâ wó jí nə ndí yí nə sâ wó jísó yí; isâ íni byêsh í ádé zhu wó Dâ, í dɔ zhu cug á shí gaád. ¹⁷ Nji, cug á shí ga í ngə shîn, tɔɔ iwímbúg byé námá. Muud mə sá sâ Zembî ngə jii yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Bóól búúd bwá ngə lúmbáli nə Kríst

¹⁸ Yé bwán bām, fwála lú máshíné má shí wá mú ngə bwéy bæ ga. Sə á shí bwéy jaaw bí ná *Sátan má *Kríst ngə zə; nə ndéé, buud ɔ lúmbáli bɔɔŋg bwá mú ŋkí bulya ja gaád, gwá wá í ngə sá ná shé mpúg ná məshíné má shí má mú ngə bwéy bæ. ¹⁹ Buud ɔ lúmbáli bɔɔŋg bwá á wú shédí *Dɔ dî, ntó mə lwó ná bwá áshígé námá fwo bæ búúd ɔ íshé. Bwá á mbām bæ búúd ɔ íshé, ŋkí bwá á shí nada nə shé. Nji, í á jii ná í búgúlíg nə bêsh ɔni dî, kú nə tɔɔ ngwúd nyə á bæ muud wúsá.

²⁰ Nji, bí báá, Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdə yálə bí Nkɛŋkɛ Shíshim*, nə ndéé bí bêsh bí mə mpú óbábálé. ²¹ Ja má ngə cilə bí ga, mə acíyé ná bí mə jág óbábálé; mə ngə yida ci ná bí mə mpú óbábálé. Bí mə mpú námá ná sâ jêsh jí íjɔ́ yí í cugé nə ŋkul wú óbábálé dí cwû. ²² Ká zó jí nə íjɔ́ yé? Jísə muud yêsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ngə lúmbáli ná Kríst wá éne, a má ban Zembî Sóóŋgú bá Mwán bêsh. ²³ Muud yêsh mə bán *Mwán má Zembî yé, nyə ampúyé námá Zembî Sóóŋgú. Muud mə lás nə mpu ná Yésus jí Kríst yé, a mpú námá Sóóŋgú.

²⁴ Nda jí ntó ná, bí báá bí a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bí má bɛ Kríst yí; í jii ná kéel dɔɔŋgú í ngwág jiya bídí mílámúd. Í ká nwa jiya bídí mílâm dî, bí nada nə Zembî Mwán bá bêsh Sóóŋgú. ²⁵ Ná ndéé, ŋkaagó Kríst nyəmfwó nyə á kaag yí nyísə ná: shé má bá cugə cug á kandugə kandugə.

²⁶ Sâ mə á ngə yímə ná mə cílɔg bí wáni, shú ná bí mpúg buud bwá ngə cɛɛl yíl bí zhííd wá. ²⁷ Bí báá, bí a shí lág Nkɛŋkɛ Shíshim ja Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdə yí. Nkɛŋkɛ Shíshim wɔɔŋg má nwa jiya bídí mílámúd; nə ndéé, bí anyíngáyé ná jii ná ngwól múúd jígúlíg bî. Nkɛŋkɛ Shíshim ngə jígúli bí sâ jêsh, njígúlá yé wúsə búbálé, nda bæ íjɔ́, nadagá nə Kríst nda njígúlá wúsə ná.

²⁸ Yé bwán bām, nda jí ntó ná, nadagá nə nyə, bí bág bæ kú bæemb tɔɔ sâ ja á bá nyíngə

2:9 3.10, 15; 4.20 **2:10** Sôm 119.165; Rom 14.13 **2:11** Yuá 12.35-36 **2:12** Mis 4.12 **2:13** 1.1-2 **2:15** Zhk 4.4 **2:16** Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz 2.3; Zhk 4.16 **2:17** Mat 7.21; 1Kr 7.31 **2:18** 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7 **2:19** Mis 20.30 **2:20** 2.27 * **2:20** Bóól bwá ci ná «yála bí Ciyá jé». **2:22** 4.3; 2Yn 7 **2:23** 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23; 2Yn 9 **2:24** 2.7 **2:25** Yuá 5.24 **2:27** Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13 **2:28** 3.21; 4.17; Yuá 5.22; 15.5

zə yí, bí nda gwág shwôn shíshálə nyə kúnə-kúnə.

Bwán ó Zembî bwá ngə cugə cug ótútali

²⁹ Bì mə mpú ná *Kríst jì tútəli muud mísh má Zembî dî; mpugá námá ná muud yêsh mə cugə cug ótútali yé jì məbyá mé.

3

¹ Bì má dúg mbií cəeli Sóonǵá íshé Zembî nyə á cəel shé yí? Nyə á cəel shé cəeli á ná a jôw shé ná bwán bé. Ntó, shé mpúgá ná shé básə bwán bé, sâ jəonǵ wá í sá ná buud ɔ shí ga bwá bəg kú nyinǵə mpu shé nəcé bwá afwóyé mpu Sóonǵá íshé. ² Yé búúd bām má búl cəel wá, shé mú bwey bə bwán ó Zembî, nji mbií shé má bá bə yí í afwóyé mpu nyîn. Sá má yidá mpu ná ja Kríst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénəŋ má bá bə mbií ngwúd, nəcé shé má bá dúg nyə nda á jí ná. ³ Ntó jì ná, muud yêsh ngə bwánd nə búgá ná a bá bə nda Kríst yé, nyə é ngə sásələ *mísám nəcé Kríst cugé nə sám.

⁴ Muud yêsh ngə sá misám yé ngə caam məcəx má Zembî. Sálə sám wúsə caamúlə məcəx má Zembî. ⁵ Bì mə mpú ntəg ná Kríst nywáá muud cugé nə ŋkul sá sám yé, nyə á zə shí ga dí ná a zə jímbal mísám. ⁶ Ntó jì ná, muud yêsh má nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə mísám shwóg. Muud yêsh ngə kə nə sálə mísám shwóg yé nyə afwóyé dúg Kríst, nyə ampúyé námá nyə.

⁷ Yé bwán bām, muud nda yíl bí zhíid. Muud yêsh ngə sá isâ otútəli yé jì tútəli muud nda Kríst jì tútəli muud ná. ⁸ Nyəonǵ ngə kə nə sálə mísám shwóg yé, jì muud mə Njwû məjamb, nəcé bwey Njwû məjamb nyə a tээd nə sálə mísám. Ná ndeé, Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam mísóólǵú mí Njwû məjamb.

⁹ Muud yêsh jí məbyá má Zembî yé nyə ádé ná nyinǵə sá mísám nə ilan; cug má Zembî í á má ŋwa jiya nyádí lámúd nəcé a jì məbyá má Zembî, a cugé ná nə ŋkul ngə kə nə sálə mísám shwóg. ¹⁰ Mbéégí í də bə mpədúgá

bwán ó Zembî nə bwán ó Njwû məjamb. Sâ í də wá mbéégí wəonǵ yí jí ná, muud yêsh mə bá nda sá isâ otútəli yé, cugé mwân má Zembî, tɛɛm bə nyəonǵ mə bá nda cəel *mínyonǵú yé yé.

Shé cūlagá mpədúgá íshé

¹¹ Kéel bí á gwág ja bí á tээd ná bí má bə *Kríst yí dúsə ná shé cūlag mpədúgá íshé. ¹² Shé kúgá ŋwa kuú nǵəonǵ mə Káan muud nyə a gwú mínyonǵú yé yé, nyə á bə muud mə Mbáwəlú Múúd. Nyə a gwú ná mínyonǵú nəcé jì? Í á bə nəcé misóólǵú myé mí á bə ŋkí bôw, mínyonǵú nywáá myé mí njúl otútəli.

¹³ Bwaonǵ, bí kú káam mpiilə búúd ɔ shí ga bwá ngə mpii bí yí. ¹⁴ Shé má mpú ná shé á bə mimbimbə, nji shé cugé ná mímbimbə, shé mú mikuwó*. Shé má mpú ntó nəcé shé mú ngə cūla mpədúgá íshé. Muud jí kú cəel bóól yé jì ná mbimbə. ¹⁵ Muud yêsh mə mpíí *mínyonǵú yé yé jì ngwúl buud. Bì mə mpú ntəg ná ngwúl buud ngwúd nə ngwúd cugé nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Shé má mpú sá bwá jôw ná cəeli yí nə sóólǵú ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúsú. Shé má jəla námá nə yána ícug bíśú shú ómínyonǵú bású. ¹⁷ Muud jí nə məbii bímbí í jəla yé, á ká dúg mínyonǵú yé ngə fúfə nə sâ, a nda gwág nyə cey lámúd hí, ye a jì nə ŋkul ci ná a ngə ná cəel Zembî? ¹⁸ Yé bwán bām, shé kúgá də jaaw cəeli nji mímpu dî, shé dúgá cəel fwámé cəel, misóólǵú mí cəeli də nyîn.

¹⁹ Ntó wá shé é mpu ná shé ngə bə fwámé zhí yé, milám mí mú já shé shí mísh má Zembî dî. ²⁰ Ja jəonǵú, tɛɛm bə ná lâm í jum shé nə gúl sâ, shé bə námá nji ná shɛɛ, nəcé Zembî má ntə lâm wúsú, a mpú sâ jêsh jí nə ŋkul kənd sá lâm gwów yí. ²¹ Yé búúd bām má búl cəel wá, ŋkí lâm í ajúmé shé nə gúl sâ, shé jee lésha nə Zembî kú nə ifwaas, ²² a yə shé sâ jêsh shé má gwáámb nyə yí, nəcé shé ngə baagulə məcəx mé, ngə sá sâ á gwág nywa yí. ²³ Cəxé dé nyə á yə shé yí dúsə ná: Shé mágəlǵá ná Yésus-Kríst jì *Mwân má

2:29 3.10 **3:1** 3.10; 4.6; Yuá 1.12; 3.16 **3:2** 2Kr 3.18; Flp 3.21 **3:5** 1.7; 2.2; 4.10; Iza 53.9; Yuá 1.29; 8.46; 2Kr 5.21; Heb 4.15; 9.14; 1Pr 1.19; 2.22, 24; 3.18 **3:6** 3.9; 5.18; Yuá 15.5; Rom 6.2, 14 **3:8** Mat 12.26-29; Yuá 8.44
3:10 2.9, 29 **3:11** Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34 **3:12** Mət 4.8 **3:13** Yuá 15.18 **3:14** 2.11; Yuá 5.24; 13.35 * **3:14** mimbimbə: Ntó jì ngələ cugə kú nə wəonǵə nə Zembî; mikuwó: ntó jì bələ nə wəonǵə nə Zembî. **3:15** Mat 5.21-22; Mbú 21.8 **3:16** Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8 **3:17** Mbá 15.7 **3:18** Zhk 2.15-17 **3:21** 2.28 **3:22** Yuá 15.16 **3:23** Yuá 2.23; 13.34 **3:24** 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14

Zembî, shé cílag shémé nà shémé nda nya á ci ná. ²⁴ Muud mæ báágúlá mæcçç mé yé nywáá má nada nà Zembî, Zembî nya á má ñwa jiya nyédí lámúd. Shíshim nya á yə shé yí í dæ lwó ná Zembî nya á má ñwa jiya shédí mílámúd; ntó wá shé má dæ mpu ná Zembî nya á má ñwa jiya shédí mílámúd yé.

4

Dálab faas míshíshim

¹ Yé búúd bām má búl cæel wá, bí nda dæ kænd lám míshíshim myéshud. Dugá fwágusə myo shú ná bi dág mpu ñkí mí ñgə zhu wá Zembî. Dugá sá ntó nəcə ncúlyá *buud ə mícúndá wá íbæmb bwé mú shí gaád. ² Məyigýé bí é dæ yag Shíshim má Zembî yí mäsə ná: shíshim wêsh í lás mpu dí ná Yésus-Kríst nya á zhu wá Zembî zə ñwa nyúul muud yí, í ñgə zhu wá Zembî. ³ Shíshim wêsh í yídá ban láslélə mpu dí ná Yésus nya á zhu wá Zembî zə bæ múúd yí, wúsə shíshim mæ Múúd lúmbúlí má *Kríst bí á gwág ná a zag yé; a má bwey wós ja gaád.

⁴ Yé bwán bām, bi báá bi bí bwán ó Zembî, bi a má ntæg bwey ntə búúd ó mícúndá wá íbæmb; bi á ntə bwo nəcə Shíshim wí bí mílámúd yí í ntə wəng wúsə búúd ə shí ga mílámúd yí. ⁵ Buud ə mícúndá wá íbæmb óni básə buud wá shí ga; gwé wá í sá ná bwé lásúg námə ñji nda buud ə shí ga, buud ə shí ga ka námə dæ gwágulə bwo. ⁶ Ká, shé báá bí bwán ó Zembî. Muud mæ mpú Zembî yé nya e gwágulə shé. Muud cúgé yé má Zembî yé nya agwáguláyé shé. Na wá sá má dæ yag Shíshim óbábálé, shé mpu námə shíshim íwushí yé.

Shé cílagá mpádúgá íshé

⁷ Yé búúd bām má búl cæel wá, shé cílagá mpádúgá íshé, nəcə cæelí í ñgə zhu wá Zembî. Muud yêsh jí nà cæelí yé jí mæbyá má Zembî, a mpú námə Zembî. ⁸ Muud cúgé nà cæelí yé nya afwóyé mpu Zembî, nəcə fúlú má Zembî nyí ná a jí nà cæelí. ⁹ Sâ í lwó cæelí Zembî nya á cæel shé yí jí ná, nya á nti Cúgə lú Mwán dé shí gaád shú ná shé ñgəg nə cəgə nyédí

kwoñud. ¹⁰ Cæelí jəng cúgé ná shé wá a cæel nya; nya wá a cæel shé, a mú nti Mwán yá nda cúdú icweel shú *mísəm míshé. ¹¹ Yé búúd bām má búl cæel wá, nda Zembî nya á cæel shé ntáni ná, í jí ná shé kág cæla mpádúgá íshé. ¹² Muud nya abwélé dág Zembî. Nji, shé má ká cæla mpádúgá íshé, í mú nyín ná Zembî má ñwa jiya shédí mílámúd, cæelí jé í músə shé mílámúd mbií í jéla yí.

¹³ Shé má nada nà Zembî, Zembî nya a má ñwa jiya shédí mílámúd. Sâ í ñgə sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nya a má yə shé Shíshim yé. ¹⁴ Sá báá sá á shí dág nà mísh mäsú ná Zembî nya á nti Mwán yé zə cəg búúd ə shí ga. Sə ñgə bwiing ná jí mpu bæ ntó bábálé. ¹⁵ Muud yêsh mæ lás nə mpu yé ná Yésus jí *Mwân má Zembî yé má nada nà Zembî, Zembî má ñwa jiya nyédí lámúd. ¹⁶ Shé báá má mpú cæelí Zembî ñgə cæel shé yí, shé ñgə námə *búgula gwo. Fúlú má Zembî nyí ná a jí nà cæelí; muud yêsh má nada nə cəg cæelí yé má nada nà Zembî, Zembî nya a má ñwa jiya nyédí lámúd.

¹⁷ Sâ í lwó ná cæelí má Zembî jísə shé mílámúd váal í jéla yí jí ná, shé mæ shwu mányúul nə jwów lú sémyé mílású. Shé má shwu mányúul nəcə shé básə wa shí gaád námə nda Yésus nya á bæ ná. ¹⁸ Cæelí í ádé sɛɛngya nə ifwaas; fwámé cæelí í yídá dæ shínal ífwaas. Nəcə ifwaas í lwó ná muud ñgə mpu ná nya é bwəma nə íntágúlí. Ntó jí ná, muud mæ sá ífwaas yé cæelí má Zembî í afwóyé bæ nya lámúd mbií í jéla yí.

¹⁹ Shé báá ñgə bæ nà cæelí nəcə Zembî nya á fwo téed cæel shé. ²⁰ Ñkí múúd má ci ná á cæel Zembî, ñji a ñgə mpíi *mínyonhú yé, a jí nə íjəp. Nəcə sá ñgə dág omínyonhú bású ñji sá cugé nə ñkul dág Zembî. Ntədəlé sá básə nə ñkul cæel Zembî sá nda ñgə cæel omínyonhú bású yé? ²¹ Cçé *Kríst nya á yə sá ntæg wá ga: muud mæ céel Zembî yé, céelug námə mínyonhú yé.

5

Búgá í ntə mábwábúlán mâ shí mishwun

4:1 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21 **4:2** Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3 **4:3** 2.18, 22 **4:4** 5.5 **4:5** Yuá 3.31 **4:6** 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37 **4:8** 4.16 **4:9** Yuá 3.16 **4:10** 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10 **4:11** 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5 **4:12** 2.5; 4.17; Yuá 1.18 **4:13** 3.24 **4:14** Yuá 15.27 **4:15** 2.23 **4:16** 4.8-10; Yuá 15.5 **4:17** 2.28; 4.12 **4:20** 2.9 **4:21** 4.11; Mat 22.34-40 **5:1** 1Pr 1.22-23

¹ Muud yêsh mə mágúlá ná Yésus ji *Krîst yé má byêl byélé á Zembî. Ná ndeé, muud yêsh mə céél mbyól yé nyə é ceel námá mwán mbyól nyə ámə byá yé. ² Shé má du mpu ná shé ngə ceel bwán ó Zembî ja jí ná shé ngə ceel Zembî nyəméfwó shé ngə baagulə məcəx mé yí. ³ Haaw, ceelələ Zembî wúsə ná shé má bə məcəx mé. Məcəx mé má cúgə ntâg sâ cún. ⁴ Nəcə muud yêsh má byêl byélé á Zembî yé ngə ntə məbwəbúlán mā shí mishwun. Búgə sá ngə *búgula Krîst wə ngə sá ná sá ngəgə nə ntə ntó. ⁵ Zə jí nə nkul ka ntə məbwəbúlán mā shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus ji *Mwân má Zembî yé.

Isâ í lwó ná Yésus ji Mwân má Zembî yí

⁶ Yésus-Krîst wə nyə á zə nə məjúwó nə məcií. Nyə a shígé zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə məcií námá. Nkənkə Shíshim ji wúshined ná jí ntó búbálé. Nkənkə Shíshim ngə bwaagulə ntó nəcə nyə wə obúbálé. ⁷ Owúshined búse ólól*: ⁸ nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bəsh ólól bwə ngə bwiing sâ ngwúd. ⁹ Shé má du magulə bwaagulələ ówúshined wə buud bwə du bwaagulə yí; yé má Zembî wə í búl bə, nəcə Zembî ngə bwaagulə lán má Mwán yé. ¹⁰ Muud mə búgúlá *Mwân má Zembî yé má du gwáduga Zembî ngə bwaagulə nyə lámúd ná ntó ji búbálé. Muud mə bə kú *búgula Zembî yé má nwa Zembî ná mbwiingye ijó, nəcə a má bə kú magulə sâ Zembî ngə bwaagulə shú má Mwân yé yí. ¹¹ Bwaagulələ wəng wí náə: «Zembî nyə a má yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəng í ngə zhu wə Mwán yé. ¹² Muud jí nə Mwân mə Zembî yé jí nə cug; muud cúgə nə Mwân má Zembî yé cugə nə cug.»

Iciyá í áməzhúgúlá

¹³ Má cilə bí isâ íni, bi mpúg ná bi mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ngə *búgula jíná má *Mwân má Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nə nkul mílámúd mísh má Zembî dí ná ja shé má gwáámb nyə sâ yí,

ngwóómbúlú wəng í ká bə váál á jí yí, a gwágulə shé. ¹⁵ Nda shé má mpú ná á du gwágulə mājəgula míshé ná, shé má mpú námá ná shé é bii sâ shé má gwáámb nyə yí.

¹⁶ Nkí muud mə dúg *mínyənyə yé ngə sá *sám, sám wəngú nda bə sám í du kə nə muud shwiy dí yí, a jəgəlag nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyənyə yé wəngú cug. Í é bə ntó nji shú mísám mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nəcə wúl sám í du kə nə muud shwiyud, mə anğə nə cí ná muud jəgəlag nə Zembî ja jí sám wəng yí. ¹⁷ Misóólúgú myá língə myésh mísə mísám, nji míl mísám mísə, myân mí ádé kə nə muud shwiyud myá.

¹⁸ Shé má mpú ná muud yêsh má byêl byélé á Zembî yé nyə ádé ngə kə shwóg nə sálə mísám, nji Mwân má Zembî má du kyem mbií múúd wəngú, Mbúwúlú múúd kú ná nə nkul mə sá nyə sâ. ¹⁹ Shé má mpú ná shé bəh bí buud ó Zembî, shí mishwun nyêsh nyəh í njúl mpəl mə Mbúwúlú múúdud.

²⁰ Shé má mpú ná Mwân má Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fəg mílámúd ná shé mpúg Fwámé Zembî, shé mə nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Krîst wə má sá ná shé bəg buud ə Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Krîst ji Fwámé Zembî, a jí cug á kandugə kandugə.

²¹ Yé bwán bəm, bi ó du bey ózembî wə yadúg!

5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 **5:4** Yuá 16.33 **5:5** 4.4; Rom 8.37 **5:6** Yuá 16.13; 19.34 **5:7** Yuá 5.36-37

* **5:7** Míl mícilyá mí ayág mí ngə lás ná ímpánzə íni dí ntúga: 7 Owúshined búse ólól jon dí: búse ná: nə Sóngú, nə Ciyá, nə Nkənkə Shíshim; bəsh ólól búse sâ ngwúd. 8 Owúshined bwə njúl námá ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bəsh ólól búse cún. **5:10** Rom 8.16; Gal 4.6 **5:11** Yuá 3.16-18 **5:12** Yuá 3.36; 5.24 **5:13** Yuá 20.31 **5:14** Yuá 15.16 **5:16** Mat 12.31; Heb 6.4-6 **5:18** 3.6, 9-10 Mbúwúlú múúd: Yuá 17.15; 2Te 3.3 **5:19** Yuá 12.31; Gal 1.4 **5:20** Yuá 1.14, 18; 11.25; 17.3; 20.28 **5:21** 1Kr 10.14

Kálaad áβεê Yuánes nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes áβεê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ηgə jəw nyəméfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ηgə lás ná, wo bwey mpu ná nyə á jəla nə bə wúl lúlúú ná a jee bə nə dúl bímbí lá íjwúga. A ηgə cilə Cwámba múdá Zembî nyə á féesh yé, bənêη bwán bé, ntó ji ná Dɔ mə Yésus nə buud wâ cínəηg.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isâ nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógú dí yí, a wóolə byo mbwoomb: á nyíηgə báásulə bwo cɛ lá cɛelí (4-6), nyíηgə báásulə ná bwə ó káálúgá nə buud ɔ máshúgá (7-11) bwə ηgə ci ná Yésus nyə a shígé bə nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlə wa yí jí ná a lwó váál ókrísten bwə cúgəg nə buud ɔ máshúgá bəəηg yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwə nda də jɛend váál búúd dəəηg, bwə á bá nyíηgula bów-bəw mísóólúgú myáηúd». A mú ka shínal kálaad nə məkəl ná a bá kə wu bwádí, a ka námə ηgə báda bwo (12-13).

Yuánes ηgə námə bándulə muud yêsh mə lɔ kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé, námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbádá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wə má cílá wo Cwámba múdá* Zembî nyə á féesh yé, bínóη bwán bwô. Mə ηgə cɛel bí fwámé cɛel. Məméfwó ntâg námə dí ηgə cɛel bí, bóól búúd bêsh bwə á má mpu óbúbálé wá bwə ηgə námə cɛel bí. ² Sə ηgə cɛel bí ntó nəcé óbúbálé bwə á má ηwa jiya shédí ícugəd, bwə bá námə ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembî Sóóηgú bá Mwân yé Yésus-Kríst bwə bá sá shé mpaam, bwə gwág shé cey lámúd, bwə sá námə ná shé cúgəg nə shee.

Bwə bá ηgə sá ntó námə nda shé é ηgə mpu óbúbálé shé ηgə ciila ná.

Cúlagá, bí ηgə cugə óbúbáléd

⁴ Mə a jág bul bə nə məshusug nə gwágúlə ná bóól bwán bwô bwə ηgə cugə mbií óbúbálé bwə ηgə jii yí, ηgə bɛ cɛɛ Dâ nyə á yə sá yí. ⁵ Ná ndeé, Amuda, cɛɛ má zə cílá wo ga í cúgə gúl sâ ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dúsə cɛɛ shé bí nə ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé má bɛ *Kríst yí. Cɛɛ dəəηg dúsə ná shé cílag shémé nə shémé. ⁶ Bálə nə cɛelí wúsə ná muud bɛ mácɛɛ má Zembî. Cɛɛ bí á jíg té wúlə ja bí á tééd ná bí má bɛ Kríst yí, dwə wə cí, ná bí cílag, dwə wə bí má jálá nə bɛ yí.

⁷ Má ci ntó nəcé ncúlyá buud ɔ máshúgá bwə mú shí mishwun, bwə áηgê nə magulə ná Yésus-Kríst nyə á zhu wə Zembî zə ηwa nyúul muud. Muud yêsh mə sá ntó yé, muud məshúgá wə éne, a ηgə lúmbali nə Kríst. ⁸ Bí ó bey. Í ajíyé ná bí bág shúb sâ sá á ηgə sɔ nə iséy bísu yí, í yidá jii ná bí bág lág myəna myêsh myá cínəηg. ⁹ Muud yêsh mə bó kú bɛ nji njígúlá má Kríst, a yidá ntəηg yé, a cugé nə Zembî. Nyəəηg mə bɛ nji njígúlá wəəηg yé, nywáá ji nə Sóóηgú bá bêsh Mwân. ¹⁰ Ná ndeé, ηkí ηgwól múúd mə zə nūη bídí a kú ηgə jíguli njígúlá wəəηgú, bí nda lág nyə bídí njów, bí nda jɛend nyə. ¹¹ Nəcé muud mə jéend mbií múúd wəəηg yé má nyíηgula bów-bəw mísóólúgú myéd.

¹² Mə ji nə zhwoη zhwoη isâ má jááw bí, nji mə shígé cɛel cílá bí byo fébád nə tíndí†. Mə ji yidá bə nə búgə ná mə e bá zə nūη zə lésha nə bí, bí njúl mə njúl, shú ná shé bág bə nə məshusug mäsə kú nə zhúgə má.

¹³ Bwán ó *mínyəηê shilə woó Zembî nyə á féesh yé bwə ηgə báda wo.

1:1 3Yn 1 * **1:1** Cwámba múdá: Bwə ηgə ci ná ná í cúgə ηkúmba múúd; jisə dúl váál jówulə Dɔ lá óbúgula. Wo ji nə ηkul dúg Iza 54, bwə ηgə lás nə Siyôn cínəηgú nda ηgwól múdá. **1:4** 3Yn 3 **1:5** Yuá 13.34; 1Yn 4.11 **1:6** Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 **1:7** 1Yn 2.18 **1:9** 1Yn 2.23 **1:10** Rom 16.17 **1:12** 3Yn 13-14 † **1:12** tíndi: Í á du bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó má lwaaw; bwə á du juwo kwas məjúwó məəηgúd ka də cilə nə ndí.

Kálaad aléel Yuánes nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námá wə nyə á cilə kálaad éga. Nyə á cilə ngwól shwə yé Gáyus. Sá ábulé mpu múúd wəɔng jé cug, nji ná nyə á bə dúl Dɔ mə Yésus í á ngə bə nə icwucwu yíid. Nji, tɛem bə ntó nywáá nyə a shígé bə áməkuu-mə-sómbú, nyə á ngə námá bɛ nji obúbálé (1-8). Kuú njɔɔnd yé í á shígé bə nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyə á bə, a njúl ajaláci á Dɔ, a ngə yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntâg ngə magulə ná á baagulə ójɔŋ ó ázembí.

Muud nyə á cilə kálaad yé ngə námá ci ná muud bwə á dɛ jɔw núŋ ná Dəmitrí yé (11-12), nyə á bə námá fwámé krísten. A mú ka kə shínal kálaad ná məbádá ngəlá bəda oshwá (13-15).

Ja wó lɔ kálaad éga yí, wo é dúg ná wó ká dɛ baagulə ójɔŋ, wo dɛ lág ókrísten íí, í é bə wo yuug ná wo mpú cɛelí ókrísten, wo mpu obúbálé, wo cugé ntâg áməkuu-mə-sómbú.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus má ngə cɛel fwámé cɛel yé, mə Acúmbá muud wə má cílá wo kálaad éga. ² Wey e, mə ngə jəgula nə Zembí ná wo búgubanugí ikósmb byêsh, wo bág mpwogé námá nda *shíshim wô í ngə bugaban ná. ³ Má ci ntó nəcə mə a jág bul bə nə məshusug ja bóólúgá ómínyɔŋú óshé bwə á wós wa yí. Bwə á ngə bwiing ná wo ngə mpu bɛ obúbálé, kuú njɔɔnd wô wí námá nji obúbáléd. ⁴ Má dɛ jág bul bə nə məshusug ja má gwág ná bwán bəm kuú njɔɔnd wán wí nji obúbáléd yí. ⁵ Wey, wo ngə nkény mbag ómínyɔŋú óshé, bwə njúl ntâg ojɔŋ; wo ngə sá jɔ sóólúgú í ngə mpíya nə búg gwô. ⁶ Bóólúgá bɔɔng bwə á zə bwiing wa sádí *Dɔ dí ná wo ji bul bə nə cɛelí. Má jii ná wo yág bwo sá í é kwíind bwo njɔɔnd wán dí yí, wo ɔ sá mbií í jéllá nə Zembí yí, ntó í é bə jɔ sá.

⁷ Mpug ná bwə ngə kə njɔɔnd ni dí ná bwə kə ngə bwiing jɔjɔ lán má *Kríst. Ja bwə ngə ntâg kə ni, bwə áshígé jii ná ikúl ishús í yág bwo tɔɔ kwíindyá. ⁸ Í jii ná sá dúg jéég váál búúd ni bɛdɛd. Sá má ká sá ntó, sá má wá məbwə ísɛy bwə ngə sɛy shú obúbálé yíid.

Diyotrêf

⁹ Mə á cilə Dɔ dán kúkáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛél ná nyə wə dúg ci yé, nyə anjé nə magulə sá bísú íciyá. ¹⁰ Sâ jɔɔng wə í bá sá ná, nkí mə zə núŋ, mə zə lwó bów-bôw mísóólúgú myêsh á ngə sá myá. A ngə jág bul lweegushi sá jínə. Ná ndeé, nyə ashúgə bímbí bɔɔngú, a ngə ban ná nyə alágé bwááŋg má ngə nti ná bwə zág bwiing jɔjɔ lán wá. A ngə bə, nyəméfwo ngə ban bwo ntáni, a ngə nyiingə ntágulə bɔɔng bwə ngə cɛel lág bwo wá ná bwə kú lág bwo, a ngə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú dɛ yagula búúd bwə dɛ sá məbôw wa, dugú yagula bɔɔng bwə dɛ sá mánywa wá. Muud yêsh mə dɛ sá mánywa yé, ji yé má Zembí; nyɔɔng má dɛ sá məbôw yé nyə afwóyɛ mpu Zembí.

Dəmitrí

¹² Buud bəsh bwə ngə ci ná Dəmitrí ngə kyey jɔ kuú njɔɔnd, obúbálé bwə ngə nyín nyádí cug dí wá bwə ngə námá bwaagulə ntó. Tɔɔ sámféfwó sá ngə námá ci ntó, wo mpú ntâg ná sá má dɛ lás nji búbálé.

¹³ Mə ji nə zhwo isâ má cílá wo; nji mə acéélé cilə wo fábúd nə tíndi*. ¹⁴ Mə ji yidá bə nə búgə ná shwə wál bá zə dúgya, shwə ka lésha, wo njúl mə njúl. ¹⁵ Zembí kə sá ná wo bág ná shɛ! Oshwə bwô bwə ngə bəda wo. Wo ɔ bədá námá mə oshwə bəm, ngə bəda bwo ngwúd ngwúd.

Kálaad Yûdê nyé á cilê yé Isâ í dúgyá nê kálaad mæ Yûdê yí

Ja wó lq kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd ná muud nyə á cilê yé nyəméfwó ngə jaaw jíná dé ná nyə wé «Yûdê, lwaá mæ Yésus-Kríst, mínyonhú má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mæ Yûdê nyə anghê nê dúgya nê nkúmba Dɔ, a ngə dúgya nê okrísten bësh. Kéel dé í ngə námá bul bæ nda dé Pyêr nyə á cilê kálaad yé ábêê dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bəonng bësh bwé á ngə lúmbali nê buud bwé á ngə kyey nê wagəwo wagəwo mínjígulá wá, bwáméfwó bwé ngə cugə cug mísám.

Yûdê nyé a tééd kálaad yé nê isâ bwé du námá ci mátéédulé má kálaad dí yí (1-2), ná ndéé, a mú ka zə lúmbali nê mimbáwálú mí búúd myəonngú nê nkulú, buud sé ngə ci ná bwé á ngə kyey nê nyaan-nyaan mínjígulá zə nyíngal Dɔ mæ Yésus dí wá, a lwó mábôw bësh bwé bá bwəma nê ndí má (3-16). Né ndéé, Yûdê mú ci nê okrísten báá ná bwé yímúg mənyúúl búgád (17-23), ngə kə shwóg ngə bə mínjígulá bwé á bwey nwa myá. A mú ka kə shínal kálaad nê yálə Zembî gúmá, «Zembî ngwúnd nê ngwúnd ngə cug shé nəcə Cwámaba íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngə lwó ná ijɔ́ bí nê məma məma nkúl, a ka námá lwó ná məma məma kwíindyá nê bwágé lúú í ngə zhu okrísten wé Zembî nê wé Yésus-Kríst íí, zhí á Nkəjnké Shíshim (20-21).

Mabáda

¹ Mæ Yûdê lwaá mæ Yésus-Kríst, mæ mínyonhú má Zhâk, mæ wé má cíl kálaad éga. Má cilê bí buud Zembî Sónngú mæ céel wá, buud nyə á jôw wá, á ngə baagulə kə wósos ja Yésus-Kríst mæ bá zə yí. ² Zembî búlug ngə gwág bí cey lámád, a búlug sá ná milám mí bág bí ná shé, a búlug céel bî.

Oyíguli ó máshúgá básə

1:1 Mat 13.55; Mak 6.3 **1:2** 2Pr 1.2 **1:3** 1Tm 1.18 **1:4** 2Pr 2.1-22 **1:4** Gal 5.13; 2Pr 2.1 **1:5** MmN 12.51; Ilh 14.29-30; 1Kr 10.5; 2Pr 1.12-13 **1:6** 1Pr 3.19-20; 2Pr 2.4 **1:7** Mət 19.1-24; 2Pr 2.6 **1:8** 2Pr 2.10 **1:9** Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Míshiyél: Mbá 12.7 **1:10** 2Pr 2.12 **1:11** Káan: Mət 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Ilh 22.7, 17; 1Pr 2.15 Korê: Ilh 16.1-34

³ Yé óshwé bəm má búl céel wá, í á ngə ná bul bæ mæ yéesh ná mæ cíləg bí isâ í dúgyá nê cug Zembî má yə shé bësh yí. Mæ má ka kwey ná jisə mæ yímúbalí ná mæ cíləg bí, wá bí nkul mənyúúlú. Zembî nyə á yə miféeshá mí búúd myé búgə ja ngwúnd á kandugə. Ságá lúmbalí shú kaambulələ nê búgə jəonngə. ⁴ Mpugá ná bóól búúd bí kú bish Zembî wá bwé á má zə nyí bídí gwoonng dí nyima. Buud bəonngú bwé má yid mpaam má Zembî wúsú, í yida bæ nda nywé wé í ngə ye bwo nkul ná bwé sáag ásiy-siy; bwé ngə shwána Mása nê Cwámaba wúsú Yésus-Kríst. Bweyúlə búúd bəonngú intúgúlí byán í á bwey bæ cilyá.

⁵ Təem bæ ná bí má bwey mpu isâ íga byəsh ná sán sán, má céel báásulə bí ná Cwámaba nyə á yíl kúl búúd jé mənámád Igípten nji, nyə á zə janngulə bəonng bwé áshígé shwu mənáyúul nê nyə wá. ⁶ *Wəəngəles bwé áshígé baagulə cé ján wá, bwé á yida mpánngulə jiya ján wá, Cwámaba nyə a wá bwo míkwoolú myá kandugə kandugə dí, yidúgúd ngólə bwánd məma jwəw Zembî mæ bá zə cígal mílósú yí. ⁷ Ntó námá, buud ɔ Sódóm nê Gomor nê míngwála bənónh bwé á bæ mələad wá, bwé á wusə mənáyúul ásiy-siy dí nda wəəngəles bəonng, bwé ná bwé kə nê janngá ná ndéé kə janngá míshwun mí cúgé mbií ngwúnd nê myán myá. Nda bwé á sá ntó ná, bwé ngə yóola nê intúgúlí yá kuda á kandugə kandugə: məma yuug wáni.

⁸ Ná ndéé, buud bwé á má zə nyí bídí gwoonng dí nyima óni, bwé ngə námá sá isâ mbií ngwúndú wəonngú. Bwé ngə yád mənáyúul máng nda buud bwé ngə cugə cug í du bæ məntámád wá, bwé ngə ban jiya ícwámaba má Zembî, ngə lás nê wəəngəles wá mílwané *bwaasúlə mpu. ⁹ Í njúl ná Míshiyél, kúkúamá wəəngəles nyə a shígé sá ntó. Ja bá Njwú məjamb bwé á sənusa məkəl shú mbimbə má Moyíz yí, nyə a shígé bwele lás nê Njwú məjamb bwaasúlə mpu. Nyə á yida ci nê nyə ná: «Zembî nkáándúg nê wo.» ¹⁰ Nji, bân bí ná, sá bwé ampúyé yí, bwé lás nê gwo bwaasúlə mpu; bwé ngə cugə nda ocúdu, du

sá isâ nda bwé cùgé nè milâm; Zembî mæ bá jaŋgula bwo. ¹¹ Mæntágula nè bwo, næcé bwé ngæ bæ kuú njɔɔnd mæ Káan; bwé má wá mányúúl ócícéndé dí ná bwé sɔ *mwaanê nda Balaam bwé má yæ shwiy næcé bwé má sá míngáádé nda Korê. ¹² Sængyálæ bínónj má sééngyá ídína dí yí í yidá bæ bí bɔɔgú; bwé sá ngúlúgú dæg kú gwág shwôn, bwé yáág nji nè bwáméfwó. Búsæ nda miŋkúdú mí dæ bándæwo ntó né ndeé ñkwê mú zæ caam myo mpú kú nywê myá. Búsæ nda ilí í má bæ kú wúmæ wala læ mpúmá dí, í má mun ná ndeé í má shwáás yí. ¹³ Námá nda ikwɔ́ í mæn í dæ wusæ vúl nè isâ í mábwam mimbii mimbii ncindyé dí ná, ntó námá wé bwé dæ wéeshuli mísóólúgú mí shwôn myánj mísh má búúd dí yé. Bwé nyiŋgæ námá bæ nda wæacén-cénî wâ jon bwé má wú lwoŋ wánjúd ngæ ntân ntó wá; Zembî má kwambulæ bwo jánj jiya kúl yídúgú á ná kalúd jí kandugæ á kandugæ yí.

¹⁴ Inɔɔg muud á kala búúd zaŋgbá mpúsæ má Adam, nyæ a cúndæ cúndá wánj ná: «Cwámba ngæ zæ nè wáéngales bé, búsæ bímbí múúd cùgé nè ñkul lɔ́ yí. ¹⁵ A zæ sám búbúúd bësh milású, zæ bwaagulæ búúd bí kú bísh Zembî wá bów-bôw mísóólúgú myánj myâ kú bísh Zembî, nè iciyá í mpyónj byêsh ósól ɔ *mísám bɔɔng bwé á lás nè nyæ yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bísh Zembî wá búsæ nji ná shúsúlú shúsúlú, nji bwé wé dæ tædæwa nè mælal má cug; kuú njɔɔnd wánj í ngæ bæ nji bów-bôw iyéesh byánj; bwé dæ lás mæma míkaand, bwé faag múúd nji nyɔɔng bí nè ñkul ñwa mfíí nyédí yé.

Mæcwîŋ shú óbúgula

¹⁷ Bi bâŋ oshwé bâm má búl cæel wá, tédúgágá isâ *búbúúd ɔ lwámá ó Cwámba wúsú Yésus-Kríst bwé á jaaw yág yí. ¹⁸ Ngaá ná bwé á ci nè bí ná, «Ja í bá zæ bæ ná cug á shí ga í wál zæ shîn yí, buud ɔ cóógú bwé bá bæ, kuú njɔɔnd wánj í bá ngæ bæ nji iyéesh byánj yâ kú bísh Zembî.» ¹⁹ Bwé wé óni; bwé ngæ sá né buud bwé ngág nè béégya, bwé ngæ cugæ nji nda isâ í shí í ngé kæ bwo mílúúd ná, bwé cùgé nè Shíshim má Zembî.

²⁰ Bi bâŋ oshwé bâm má búl cæel wá, wágá ñkul nyín nyêsh ná bi dúg dæ cwínya, bóól

cwîny bóól shú ná cug jín jêsh í bág nji isâ bí á *búgula yíid. Dugá sá májægula bí ngé bæ kwíindyá Ñkêŋkê Shíshim mæ kwíind bí yí. ²¹ Cwámba íshé Yésus-Kríst mæ bá zæ lwó ná a gwág shé cey lámúd, a bá zæ yæ shé cug á kandugæ kandugæ. Té bí é ngæ bwánd wæla dɔɔng yí, ngægá nè cugæ bí ngé mpu ná Zembî ngæ cæel bí. ²² Gwágúgá buud bwé ngé ná zhízhigæ wá ñkúŋkwónjálæ. ²³ Bɔɔng bwé mú ngæ kæ kuda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwé fáámug. Bi ɔ gwág bóólúgá ñkúŋkwónjálæ. Nji bí ó bey, mpiigá isâ bwé ngé sá yí, bí mpii tɔɔ káándé bwé ámæ sá mábôw nè ndî yí.

Zembî ñwág gúmá

²⁴ Ná ndeé, Zembî jí nè ñkul sá ná bí bág kú bwím bɔɔgú, bí ka bá kæ tów nè mæshusug nyédí mílwanád, bí njúl kú ná sá á jumág yé, ²⁵ nyæ Zembî ngwúd nè ngwúd ngé cug shé næcé Cwámba íshé Yésus-Kríst yé, a ñwág gúmá, nè icwámba, nè ñkul, nè ijwûga, tééd mátéédúléd, zæ wós múús, kæ kumæ kandugæ á kandugæ! Amen.

Kálaad Mbúgúlú mó Yuánes Isâ í dúgyá nà Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wé nyə cilə kálaad Mbúgúlú. A nḡə bágulə isâ Yésus nyə á lwó nyə yí.

Okrîsten bwé á nḡə bwəma nə cúwálí nəcé Yésus-Krîst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bə shú ná a wá bwo nḡul, bwé kág shwóg búgula Yésus, bwííḡ lúú nji nyádfí.

Sá bí nə nḡul ci ná məma máñkəw məsə kálaad éga dí ntúga:

(1) Okálaad zangbá shú mádḡ zangbá m̄ Azí Minôr, faan dúsé nə shí bwé nḡə jôw mwôw mága dí ná Turki yí (1.4–3.22).

(2) Yuánes má nḡāñ kə gwôw, a má kə dág zhwog isâ (4.1–20.10):

(a) kında á jon í nḡə yə Zembî gúmá (milúu 4 nə 5);

(b) kálaad á mífeedyá zangbá (6.1–8.1);

(c) micwôñ zangbá (8.2–11.19);

(d) nḡəndú bənññ ibiin íbá (12.1–13.18);

(e) Mwâ Ncwəmbə nə buud 144 000 bwé á wú míkwmád wá;

(f) wáéñgəles jaaw nda cigulé mílású í bá bə ná (14.1–20);

(g) íbálá zangbá yâ mpimbə mó Zembî (15.1–16.21);

(h) Babilon mə bá bwíl, nə biin, nə muud micúndá á íbəmb nə Sátan bwé jə (17.1–20.10).

(3) Milúu 21 nə 22 mí nḡə cúndə ná Zembî nḡə kwəməsa ná á bá té ísâ ncuncúmbə.

Kálaad mə kə shín nə jəjə nḡāgá Múúd nyə a gwúm yé nḡə kaag yí, náəə: «Haaw, mə wál bá nyingə zə» (22.21).

Matéédulé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Krîst nḡə bágulə isâ Zembî nyə a cwíny nyə ná a lwóg ósól ə mäsáal bé yí. Jísə isâ í mú kúnə-kúnə ná í zə s̄y yí. *Krîst nyə á ka kənd *éñgəles yé ná a kág lwó sóol mäsáal yé Yuánes isâ byəññḡ. ² Yuánes nyə á ka bwaagulə ná

isâ byēsh nyə á dág yí, bísə isâ Zembî nyə á nti Yésus zə lwó nyə yí. ³ Muud nḡə lḡ íciyá kálaad éga nḡə cúndə yé, nywáá mó jəla, tɛem bə bəññ bwé nḡə gwágulə isâ bísə cilyá cínəññ yí, bwé nḡə baagulə byo wá, bwé mó námə jəla, nəcé isâ byəññ í wál zə s̄y.

Məbádá

⁴ Mə, Yuánes wé mó cíl mádḡ mə Zembî zangbá mäsé Azí má.

Zembî nyə á bə yé, á jisə yé, á nḡə zə yé, bənññ mishíshim zangbá mí tál nyə mp-wóombú caññḡd myá bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námə ná bí cügəḡ ná shɛɛ. ⁵ Yésus-Krîst muud jisə wúshinéd abúgúláḡ yé kə sá námə bí mpaam, a sá ná bí cügəḡ ná shɛɛ. Nyə wé jisə muud ashúshwóóḡú bwélélə gwúm, a nḡúl Cí í jwú nə micí myâ shí ga myēsh yé.

Nyə muud mə céél shé yé, muud nyə á yə kwolós dí wéeshuli mácií mé shú ná a cug shé nə *misám yé, ⁶ nyə a sá ná shé bág buud ó faan dé, ofada ó Sóónḡá yé Zembî, nyə Yésus nḡwág gúmá nə nḡul, kandəḡə á kandəḡə. Amen.

⁷ Dugá, a nḡə zə míñkúdí, muud yēsh mə bá dág nyə, tɛem bə bəññ bwé á cúwal nyə nyúúl wá. Ikúl í búúd byēsh í bá nḡə tədəwa shú déd. Haaw, í bá bə ntó, Amen.

⁸ Zembî Cwáməba nḡə ci ná: «Mə ji Alúfa, mə Oméga*, mə jisə, mə á bwey də bə, mə nḡə námə zə, mə ji áñkul nyēsh.»

Yuánes nyə a dág ntamə á mísh ná bagə

⁹ Mə *mínyəññ wán Yuánes, mə muud shé nḡə bwəma nə məntágula məmpwúd, shé tál cé ící nḡwúd, shé nə zény nḡwúd kálə shwóg nə Yésus yé, bwé á kənd mə míkwmám dí nḡkwamə bwé jów ná Patmos yí. Í á bə nəcé Milású mí Zembî, nə mə wálə cug jām ná mə nḡə bwiññ lán má Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bə, jwów má Cwáməba†, Nḡəñkḡ Shíshim nyə á zə sá mə nda mə nḡə cugə nji *shíshim d̄; mə mú gwág dúl kál mádí mpúsə kwon, í nḡə lás gwów-gwów nda cwôn. ¹¹ Kál dəññ í á nḡə ci ná: «Cílag sá jēsh wó nḡə dág yí kálaad d̄, wo

1:1 4.1; 22.6 1:2 6.9 1:3 14.13 1:4 4.5 1:5 2.26; 7.14; 19.15; Kol 1.18; Heb 9.14; 1Yn 1.7 1:6 5.10; 20.4; 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9 1:7 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17 1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6 * 1:8 Alúfa nə Oméga: Bísə, nə kanḡá áshúshwóóḡú nə áməzhúgúlá yá kál lú gurék. Ntó má kə ná «matéédulé nə məshíné». 1:9 22.8 1:10 17.3 † 1:10 Na ji jwów lú shwéndə, jwów ókrîsten bwé du yə Cwáməba gúmá yí. 1:11 4.5

kándug mádɔ zaŋgbá mágäd: ná *Dɔ á Ifêz, ná dɔɔŋg á Simirnə, ná á Pergâm, ná á Tiyatir, ná á Sardes, ná á Filadelfi ná á Lowdisé.»

¹² Mə á ka yid né mə dúg múúd nyə á ngə lás nə mə yé. Ja mə mə yid ntani yí, mə mú dúg ícé í lám̄ba zaŋgbá í njúl síyá nə or. ¹³ Mə mú dúg ngwól múúd təl na mpádúgá ícé í lám̄ba, a ngə bɛɛla nə Mwân mə Múúd. Nyə á bə a mə bwáád jud ngə wɔɔla kə wóós mán̄cín̄dúgú, nə fwáŋgə or fífú nyə kugəd. ¹⁴ Lúu yé nə shilú jé í á bə ŋkí jág fumə, cɔ máfumə mə fám. Mísh mé mə á ngə lwenya nda miŋgwíle. ¹⁵ Məkuú mé mə á ngə faan nda ŋkwánz bwə mə gwíŋg kuda dí ná ndéé í mú títi yí, kál dé í á ngə shwag nda ikwɔ́ í máŋ í d̄a shwag ná. ¹⁶ Nyə á bə a mbíd wəacén-cén̄i zaŋgbá nyədí mbwə mən̄cwúm̄d, kafwɛɛ í á ngə cúwo nyə mpu dí, í njúl njəwá ikóómb íbá, mpwoombá nyé í á bə nda jwôw ja í mə mpu cwíil yí.

¹⁷ Nji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyədí shí məkuú, mə mú kân nda mbimbə. A mú bəd mə mbwə mən̄cwúm̄ yé nyúúlú, nyə nə mə ná: kú bɛɛg fúndə, ¹⁸ mə ji mətéédúlé nə məshíné, mə ji nyɔɔŋg á kuwô. Mə á yə, ká dugí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandugə á kandugə. Mə mbid shwiy nə ban̄ m̄inj̄im mádí jwónz lú mbwád. ¹⁹ Ciləg s̄a jêsh wó mə dúg yí, nə sá í ngə s̄iy yí, nə byɔɔŋg í é zə bə yí. ²⁰ Mə zə féeŋg wo *ndimba wəacén-cén̄i zaŋgbá wó ngə dúg wa mádí mbwə mən̄cwúm̄ dí óga, nə ndimba ícé í lám̄ba zaŋgbá bísá síyá nə or yí: wəacén-cén̄i zaŋgbá óni búsə *wəəŋgales wə mədɔ zaŋgbá, ícé í lám̄ba zaŋgbá í njúl mədɔ zaŋgbá.

2

Kálaad á Dɔ á Ifêz

¹ Ciləg *əŋgales á *Dɔ dúsá Ifêz yé ná: muud mbíd wəacén-cén̄i zaŋgbá nyədí mbwə mən̄cwúm̄ dí yé, á ngə kyey mpádúgá ícé í lám̄ba zaŋgbá bísá síyá nə or yé, ngə ci ná: ² «Mə mpú m̄isóólúgú myô, mə mpú bímbí wó ngə wáduga nə iséy yí, mə mpú

zény wó jí nə ndí ná wó cɛɛl ngə kə shwóg yí; mə mpú ná wo ádé magulə ná binóŋ mimbúwálú mí búud ngəg nə cugə. Mə mpú ná wo á bigas buud bwə d̄a ci ná búsá *buud ó m̄ilwámá bām mɛɛ nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndéé wo mú kwey ná bwə ngə shiig. ³ Wo ji nə zény ná wo kə shwóg, wo a mə dúg micún̄ shú dām dí ná dúg dúg, nji wo aŋgə nə kə mpús. ⁴ Nji mə ngə ná jum wo nə sá ngwūd, jí ná wo anyíngé ná cɛɛl mə nda wó á fwo d̄a cɛɛl mə ná. ⁵ Tədúgág kúl wó ngə zhu nə mbɔɔgú yí, céndúg tədúgá, wo nyiŋgəg tééd m̄isóólúgú myô mí ashúshwóógú. Nkí ntó dí, mə zə n̄ŋ, zə yíl cé lám̄ba gwô kúl í d̄a t̄ow yí. ⁶ Í njúl ná mə ngə gwág wo nywa nəcé wó mpii m̄isóólúgú mí búud bwə ngə bɛ Níkwalá wá, námə nda mə mpii m̄isóólúgú myɔɔŋg ná. ⁷ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá Nk̄ɛŋk̄é Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá yə nyə ŋkul ná a dág bumá líí á cug í təl *Paradis mə Zembí dí yí.»

Kálaad á Dɔ á Simirnə

⁸ Ciləg *əŋgales á *Dɔ dúsá Simirnə yé ná: muud jísá mətéédúlé nə məshíné yé, nyə á yə ná ndéé a nyiŋgə gwúm̄ yé, ngə ci ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó ngə bwəma nə micún̄ yí, mə mpú ná wo ngə cugə m̄abúwa dí, í njúl ná wo ji nə kúm. Mə mpú bímbí bɔɔŋg bwə ngə shiig ná búsə *Oyúden wá bwə ngə ntáma wo jíná yí. Bwə cúgé fwámé Oyúden, búsə buud wá Dɔ mə *Sátan. ¹⁰ Wo zə bá jug, nji sá jɔɔŋg í ajəláyé nə sá wo ifwaas. Dugí, Njwū məjamb mə bá zə sá ná bóól búúd bín bwə kág m̄imbwugud; s̄a jɔɔŋg í bá bə bí məkugulə shú ná s̄a bí búsá yí í mpúyág. Bi é jug t̄an̄ mwôw wúm. Wo ɔ baagulə kuú njɔɔnd wô kə wóós jwów lú shwiy, mə ka bá bwéed wo cug nda *t̄um̄ gúmá. ¹¹ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá Nk̄ɛŋk̄é Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí. Shwiy ábéé í ábále ná bii múúd mə bá ntɔ yé.»

Kálaad á Dɔ á Pergâm

1:12 Zak 4.2 **1:13** Dan 7.13; 10.5 **1:14** Dan 7.9; 10.6 **1:15** 14.2 **1:16** zaŋgbá: 4.5 kafwɛɛ: 2.12; 9.15; Heb 4.12 **1:17** 1.8; Dan 8.17-18 **1:18** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26 **2:1** 1.16, 20; Ifz 1.1 **2:2** 2Kr 11.13; 1Yn 4.1 **2:5** 2.16, 22; 3.3, 19 **2:7** 22.2, 14, 19; Mat 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43 **2:8** 1.8, 18 **2:9** 2Kr 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kr 11.14-15 **2:10** Mat 10.28; 1Kr 9.24-25 **2:11** 20.6, 14; 21.8 **2:12** 1.16

12 Cilág *éngales á *Dɔ dásá Pərgâm yé ná, muud jísá nə kafwele njəwá íkóómb íbá yé má ci ná: 13 «Mə mpú kúl wó njúl yí, *caangá má *Sátan jí nûŋ. Mə mpú ná tɛem bə ntó, wo má nada nə jínə dâm. Mə mpú ná tɔɔ ja bwé á gwú wúshined waamê abúgúlág Antipas nûŋ bídí kúl Sátan njúl yí, wo a shígé kífya búgá wó ngá *búgula mə yí. 14 Nji mə ngə ná jum wo nə búbaalé ísâ: wo jí nə bóólúgá búud na bwé ngé bɛ minjígúlá mí Balaam. Balaam nyə a jíguli Balag nə a sáág ná buud ɔ *Izərayél bwé dág ocúdu buud bwé ámə cigə shú ózembî ó áyadúg wá, bwé wúsəg nómə mánnyúul jaŋga dí shú nə bwé bəg nə bɔɔgú bwé dí ícəgud. 15 Wo jí námə nə buud bwé ngé jíguli minjígúlá mí búud bwé ngé bɛ Níkwálá wá. 16 Céndúg tédúgá, ŋkí ntó dí, mə lɛel námə wóós nûŋ, zə lumbuli nə buud bɔɔngú nə kafwele jí mə mpu dí yí. 17 Muud jí nə məlwə má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkɛŋkɛ Shíshim ngé jaaw mədɔ má Zembî yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá nə a dág *mána mə jí nə ndí shwoó dí yé, mə yə námə nyə kwóógú áfufumá í njúl nə jínə ágúgwáan cilyá, jínə dí ná tɔɔ muud nda mpu yí; muud mə bá námə mpu dwo nji muud mə lág kwóógú yé.»

Kálaad á Dɔ á Tiyatîr

18 Cilág *éngales á *Dɔ dásá Tiyatîr yé ná: *Mwân má Zembî, muud jí nə mísh má ngé lwenya nda mingwiile yé, á jí nə məkuú nda inkwánz yé, ngə ci ná: 19 «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh, tɔɔ cɛelí gwô, tɔɔ búgú gwô, tɔɔ sáal dwó, tɔɔ lám jísów wó jí nə ndí yí. Mə mpú námə mísóólúgú wó mú ngə sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ mí ashúshwóógú. 20 Nji mə ngə ná jum wo nə sá ngwúd. Wo ngə dúg mísóólúgú mí Zhézabel nə mísh. A ngə yad nə a jí mudá micúndə má Zembî, a ngé shiig osóol ɔ mäsáal bâm nə bwé ngég nə sá jaŋga, bwé ngég nə də ocúdu buud bwé ámə cigə shú ózembî ó áyadúg wá. 21 Mə a má yə nyə fwála nə a céndúg tédúgá, nji nyə acéélé yɔw jaŋga. 22 Ná ndeé, mə bá sá nyə ná, mə

bwíig nyə bwágé *íncwaw í ntugud; nə ndeé, buud bəsh bənonŋ bwé á sá minɔomb wá, mə bá lwó bwo incwaw í ntug, ŋkí bwé acéndé mítádúgá nə bwé yɔw mísóólúgú mí abúbôw myé myɔɔng. 23 Mə bá námə gwú bwán bə bəsh, mədɔ mēsh má ka bá mpu nə mə wé má bigas mítádúgá nə iyéesh í búud, mə bá jéna nə muud yésh a bídí, bɛ mísóólúgú myé. 24 Nji, bí bɔɔng óbúgula wá Tiyatîr bí anɛ nə bɛ minjígúlá mí múdá wɔɔng wá, bí buud bí áshígé nyi ísâ bwé ngé jôw nə mindimba mí *Sátan dí wá, mə á nyiŋgəyé ná bá káág bí wúl mbag. 25 Má jí nji ná, bí mpúg bii sá bí bí nə ndí yí kə kumə ja má bá nyiŋgə zə yí. 26 Muud mə bá ntɔ yé, múúd mə bá síya nə mə ná ndeé kə wóós ja shí ga í bá shîn yé, mə bá yə nyə ŋkul nə a jwúg nə ikúl byêsh, 27 a ka bá də fála byo nə ŋkád nda muud mə bwú mímbágé mí mpí yé. 28 Námə nda Dá nyə á yə mə ŋkul ná, mə bá námə yə nyə acén-cení má də faan mpámán mpámán yé*. 29 Muud jí nə məlwə má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkɛŋkɛ Shíshim ngé jaaw mədɔ má Zembî yí.»

3

Kálaad á Dɔ á Sardes

1 Cilág *éngales á *Dɔ dásá Sardes yí ná: muud jísá nə mishíshim mí Zembî zaŋgbá nə wəacén-cení zaŋgbá yé má ci ná: «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh. Buud bwé ngə bul gwáduga nə wo jí kuwó, í njúl nə wo jí mbimbə. 2 Jigə ŋkasə, wo lálushig súsúsá í má lúg ni, í á bá yə. Nəcé mə má dúg nə mísóólúgú myô mí afwóyé bə mílwándúlá mísh má Zembî waam dí. 3 Tédúgág nda wó á lág njígúlá ná, nə nda wó á gwág wə ná. Céndúg tédúgá, wo nyiŋgəg baagulə njígúlá wɔɔng. Wó ká bə kú jí ŋkasə, mə zə nda júwâl, wo kú mpu ja má é wóós yí. 4 Nji, bóólúgá búud wá wódí Dɔ dí nûŋ Sardes bwé a shígé wá nyéé myán míkáándó. Bâŋ wó sónŋ má bá kyey sámbá wá, nə míkáándó mí áfufumə nəcé í jəlá nə bwo ntó. 5 Ná

2:14 2.20; Ilŋ 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15 2:17 Sôm 78.23-25; Yuá 6.48-51 kwóógú: Zak 3.9 jínə ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15 2:18 1.14-15 2:20 Ilŋ 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30; Mis 15.20 2:23 22.12; Zhe 11.20 2:25 3.11 2:26 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9 2:28 22.16 * 2:28 Námə nda 22.16, acén-cení má də faan mpámán mpámán yé jisə yuug á ŋkul Dá má bá yə múúd wɔɔng yí. 3:1 1.4, 16 3:3 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 3:4 6.11 3:5 Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sôm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20

ndéé, muud mə bá ntɔ yé, mə bá bwééd nyə káándá áfufumá. Mə abúlé jímbal jíné dé kálaad á cug dí. Mə bá magulə nyə mísh mə Sóónǵú waam bánǵə wəéngəles béd. ⁶ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísâ Nkǵɛnkǵ Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ á Filadelfi

⁷ Cilág *éngəles á *Dɔ dásé Filadelfi yé ná: Nkǵɛnkǵ muud, Muud á obábálé, muud jí nə juwəga njów mə *Dávid yé; muud jí ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad í, muud nda juw yé, á ci ná: ⁸ «Mə mpú mísóólǵú myô, mə mə juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgé nə nkul fad yí. Mə juw wo wə nəcé wo cugé mpu bə nə nkul, nji wo mə baagulə kéel dām kú kílya mə. ⁹ Mə bá yə wo buud básé Dɔ mə *Sátan dí óni, bwə ngə ci ná básə *Oyúden, bwə nda bə fwámé Oyúden óni; bwə ngə shiig. Mə bá sá ná bwə zág kúd wo məmpwoombú shí, bwə mpu ná mə á ccel wo. ¹⁰ Nda wo á baagulə kéel dām nə zény ná, məmfwó mə bá námá baagulə wo ja fwála lú mákəgulə í bá zə kwaga nə shí nyêsh yí. Muud yêsh á shí ga mə bá bwəma nə məkəgulə məəng. ¹¹ Mə wál bá nyiŋgə zə. Bíig sá wó jí nə ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *túm gúmá wô.

¹² «Muud mə bá ntɔ yé, mə bá təl nyə Zembî waam dí Mpáanzé ná shîm, a nda bá nyiŋgə wú cínəng. Mə bá cilə nyə jíné mə Zembî waamə nə jíné lú ngwála mə Zembî nyúúlád. Ngwála wəəngú wə Yurúsəlem agúgwáan mə bá wú gwów wə Zembî yé. Mə bá námá cilə nyə jíné dām agúgwáan nyúúlád. ¹³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísâ Nkǵɛnkǵ Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ á Ləwdisê

¹⁴ Cilág *éngəles á *Dɔ dásé Ləwdisê yí ná: muud jísé amən yé, wúshined abúgúlág, wúshined afwámé, amádí á sâ jêsh Zembî nyə a té yí, a ngə ci ná: ¹⁵ «mə mpú mísóólǵú myô myêsh. Wo jisə fwaalá, kú gwô, kú

təla. Wo ə nywá bə nkí tala, nkí ntâg nkí gwô, yaa. ¹⁶ Nə ndéé, nda wó jísé fwaalá, kú tala, kú gwô ná, mə bá gwú wo nda igwíile. ¹⁷ Wo mú ngə ci ná: “Mə mə bíg, mə músə nə byəəg, mə anyiŋgáyé jii təə sâ.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo ji nkúŋkwónǵúlə, ntágúlá-ntágula, mbúmbúwá, wo njúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntó, gwágúlág məcwûŋ məga: zaág mádí, zə kusə or mə á mə shîm fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə míkáándé mí áfufumá wo bwáádúg, wo nda ná nyiŋgə bə shushwáás, nda nyiŋgə bə nə shwôn. Zaá kusə cwə cwéel míshúd, wo mpúg dóg shwóg. ¹⁹ Mee mə də lás nə buud mə céel wá, mə də ság bwə. Ləlúg nkúl, céndúg mítádúgá. ²⁰ Dugí, mə təl mpumbéd mə ngə kudə. Múúd mə ká gwág kál dām, a juw mpumbé, mə nyí nyádí njów zə də nə nyə kul ngwúd. ²¹ Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá ná a zág, sá zə ji mádí caəngəd; nəcé ja mə á ntɔ yí, mə á zə námá, sá pupá zə ji nyádí caəngəd. ²² Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísâ Nkǵɛnkǵ Shíshim ngə jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

4

Gúmá mə Zembî

¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dág mpumbé í njúl ná bagə nûŋ jonud. Kál mə á fwo gwág í ngə lwə nda cwôn yí í músə ci nə mə ná: Zaá kúga gwôw, mə zág lwó wo ísâ í jálá nə bá zə sîy yí.

² Kú námá bwey, Nkǵɛnkǵ Shíshim mú zə sá mə nda mə ngə cugə nji *shíshim dí. Mə músə dóg məma *caəngə, muud njúl cínəng. ³ Muud wəəngú ké də lwenya nda jəjə mákwóógú bwə də jôw ná zhâspə nə sardwân má, njumbú í mə lyə nyə caəngə, njumbú wəəng ngə lwenya nda kwóógú bwə də jôw ná emerôd yí.

⁴ Bíl ícaəngə məwúm məbá nə ínə í njúl na caəngə ni dí məkoogú məkoogú, ocúmbá buud məwúm məbá nə ónə bwə njúl ícaəngə byəəngúd. Bwə nə míkáándé mí áfufumá, nə mítúm mí gúmá lúúd, mí njúl síyá nə or.

3:7 Iza 22.22; Mat 16.19 **3:9** 2.9; Iza 49.23; 60.14 **3:10** 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9 **3:11** 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14 **3:12** 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35 **3:14** 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20 **3:17** Ozê 12.9; 1Kr 4.8 **3:18** 6.11; 16.15 **3:19** Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 **3:20** Mat 8.11; Yuá 14.23 **3:21** 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1 **4:2** 5.7; Sòm 11.4; 103.19 **4:3** Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumá: 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14

⁵ Minjæs mí mú ða dagæwa, mí ηgð zhu na caangéd, nə məjuŋú, nə ηkêl mpú. Mə mú dág ilámba zaŋgbá minjidyá na mpwóómbú caangéd, ilámba byoŋg bíse mishíshim zaŋgbá mí ða tōw mísh má Zembî dí myá.

⁶ Mə dág námé gúl sá cínəŋg mpwóómbú caangéd nda məma m̄n̄, nə ηkúl-ηkúl nda yēn kristál. Bílúgá isâ ín̄ í njúl míkuwó í á bə na tām caangé nə mákoogú makoogú, isâ byoŋg í njúl nə mísh bwəma nə nyúúl nyēsh. ⁷ Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zh-wambánkwuŋ, ábēē nda cwə ηgwúm ntəny, aléel nə mpwoombú nda muud, ányina nda mpal ja á ηgð jéel yí. ⁸ Míkuwó mí isâ mín̄ míni myēsh mí ηgð bə nə məfaafugé māsaman māsaman, faafugé dēsh nə mísh kúl jēsh, tō gwōw, tō shí. Míkuwó mí isâ míni mí ða wá ηgwa ja jēsh bulú nə mwásó n̄:

Zembî Cwám̄ba j̄i Nk̄əŋk̄ə, a j̄i Nk̄əŋk̄ə, a j̄i Nk̄əŋk̄ə,

Zembî á ηkul nyēsh,

Zembî nyə á bə yé, á jísá yé, á ηgð zə yé.

⁹ Isâ ín̄ íni í ηgə gúmal nyə, ηgə ságusə nyə, ηgə yə nyə akíba, nyə muud njúl caangéd, á ηgð cugə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Nə ndéé, ja jēsh isâ íni í ηgð wá nyə ηgwa ntáni yí, ocúmbá buud məwŋm mábá nə ón̄ b̄wá á ηgə kúd məmpwoombú shí, ηgə yə muud njúl caangéd yé gúma, nyə muud ηgð cugə kandugə kandugə yé. Bwə ηgð kul mítŋm mí gúma myáŋ na mpwóómbú caangéd bwə ηgð c̄i n̄:

¹¹ Yé Cwám̄ba wúsú, yé Zembî wúsú, í jəla nə bwə yəg wo milwaná, nə gúma, nə mpífá.

Nəcə wo a té isâ byēsh;

wo wá wo á j̄i ná í bág, í mú ntāg námé bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dág íi, muud nyə á bə a njúl caangéd yé nyə á bə nə kálaad mbwə

məncwúmád, kálaad wəoŋgú njúl, micilyá cwŋ micilyá tóón, bwə á ka fúlə nyə nə ndéé fad nə lug* mifeedyá zaŋgbá. ² Mə mú námé dág gúl ηkácid *éŋgəles, a ηgð cúndə gwów-gwōw ná: «Zə má mpíyá nə wəfúlə kálaad éga a tí mifeedyá myé yé?» ³ Nə ndéé, tō jōŋ dí gwōw, tō wa shí, tō shí ga dí shí kú nə muud nyə á bə nə ηkul wəf kálaad nə a dág sá j̄i cwŋ yí. ⁴ Mə músə ηkēny məma yē, nə dágúlə nə kú nə tō muud nyə á mpíya wəf kálaad nə a dág sá j̄i cwŋ yí. ⁵ Nj̄i, ηgwól cúmbá muud mú c̄i nə mə ná: «Kú bεεg j̄i. Dugí, Zhwambánkwuŋ á bεεnd mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a má ntə sá jēsh; nyə wá j̄i nə ηkul wəf kálaad, a tí mifeedyá zaŋgbá míni.»

Mwā ncwəmbə

⁶ Mə mú dág íi, na tām *caangé, Mwā ncwəmbə njúl nda buud bwə á cigə nyə t̄n̄ *mətúnuga, a təl na mpédúgá míkuwó mí isâ mín̄ nə ocúmbá buud. A njúl nə məlaag zaŋgbá nə mísh zaŋgbá; məlaag zaŋgbá məoŋg wə mishíshim zaŋgbá Zembî nyə á kənd shí nyēsh dí myá. ⁷ Mwā ncwəmbə wəoŋg nyə á ηgə shísh nə ndéé kə kumə wə muud nyə á bə a njúl caangéd yé; a músə lóg kálaad múúd wəoŋg dí mbwə məncwúmád.

⁸ Ja Mwā ncwəmbə nyə á sh̄n̄ lóg kálaad yí, míkuwó mí isâ mín̄ nə ocúmbá buud məwŋm mábá nə ón̄ b̄wá mú wusə ményúul ombúbudí na nyádí shí məkuú. Bwə á bə, muud yēsh nə b̄ínzhá nə ikwōw í njúl síyá nə or, ikwōw íni milwándúlá nə cá: cá ni wá məjəgula má óbúgula. ⁹ Bwə músə ηgə sey s̄usa ágúgwáan. Bwə á ηgə sey ná:

Wo wá má mpíyá nə ηwa kálaad,

wo tí mifeedyá myé

nəcə bwə á cigə wo t̄n̄ mətúnuga.

Wo á ka t̄ə buud nə məc̄ií mwō

shú nə bwə wúg m̄kwám mí *m̄sámád,

bwə bág buud ó Zembî,

bwə ηgð zhu íbεεnd byēsh d̄i,

nə mák̄əl mēsh d̄i, nə ík̄ul nə ilwōŋ byēsh d̄i.

¹⁰ Wo a má sá nə bwə bág

4:6 15.2; Eze 1.22 isâ ín̄ í njúl míkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 **4:8** 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12 **4:11** Mət 1.1, 31; Mbú 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 **5:1** 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9 * **5:1** Lug wúsə gúl sá í ða bə kúl ónc̄iŋ ə wóógə bwə ða lw̄ə mákw̄iindyə dí yí; sá j̄oŋg í ða nada, muud jee táamb isâ nə ndí. **5:5** 4.4; Mət 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 **5:6** 4.6-7 Mwā ncwəmbə: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 mishíshim zaŋgbá: 4.5; Zak 3.9 **5:7** 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 **5:8** 8.3-4; Sòm 141.2 b̄ínzhá: 15.2 **5:9** 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sòm 96.1 **5:10** 1.6

faan lá ófada, ηgə sêy nə Zembî.
Bwá bá bə nə ijwûga shí ga nyêsh dî.

¹¹ Mə músə nyiηgə kənd mísh, mə mú gwág mákál mə ncúlyá wəéηgəles bímbí múúd cúgə nə ηkul l̥ yí, bənôη mikuwó mí íkukwumuga nə ocúmbá buud. Bwá á bə bwé má lyɛ caaηgə ná biíii. ¹² Bwá á ηgə ci gwów-gwôw ná:

Mwâ ncwəmbɛ bwá á cígə yé,
mə mpíyá nə lég mpífá, nə kúm,
nə fəg, nə ηkul, nə gúmá,
nə milwaná, nə məzhwámá.

¹³ Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembî nyə a sá tɔɔ jɔη dí gwôw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí, tɔɔ m̥əŋ yí, nə isá byêsh bísé cínəŋ yí, byêsh í ηgə ci ná:

Nyɔɔŋg njúl caaηgəd yé bá Mwâ ncwəmbɛ,
bwé mpíyá nə məzhwámá,
nə gúmá, nə milwaná, nə ηkul
kandugə á kandugə.

¹⁴ Mikuwó mí isá mín̥ míni mí mú ci ná: Amen. Ocúmbá buud bwé mú búdɔw shí, yə Zembî bá Mwâ ncwəmbɛ gúmá.

6

Mwâ Ncwəmbɛ mə zé tí mífeedyá mí kálaad

¹ Mə músə nyiηgə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áshúshwóogú; mə mú gwág mikuwó mí isá mín̥ míni, gúl mú k̥m ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njummpú. ² Mə músə nyiηgə kənd mísh, mə mú dág kabəlí í njúl ná fuûm, muud njúl gwo gwôw nə baηgá mbwád. Bwá mú yə múúd wɔɔŋgú *t̥úm gúmá. A mú tí njɔɔnd ná, nda á j̥í m̥əntɔ-buud ná, a nyiηgə námə kə ηgə ntɔ.

³ Mwâ Ncwəmbɛ mú tí feedyá ábeé, mə mú gwág kuwó sá ábeé mə ci ná: «Zaág!» ⁴ Gúl kabəlí í mú cúwo, í njúl tít̥í ná zhwuŋ, muud njúl gwo gwôw. Bwá mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwów yé ηkul ná a kág sá ná shí nyêsh í tówúg nə shwu, kú ná nə mətəla, shú ná buud bwé ηgəg nə gwúya. Bwá mú yə nyə məma kafwɛɛ.

⁵ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áléel, mə mú gwág kuwó sá áléel mə ci ná: «Zaág!» Mə músə nyiηgə kənd mísh, mə mú dág

kabəlí í njúl yíyínd, muud njúl gwo gwów nə lwud mbwád. ⁶ Mə mú gwág námə nda kál í ηgə cúwo mpédúgá mikuwó mí isá mín̥ míni, í ηgə ci ná: «ηgug *blé í zə kusha, kílo ηgwúnd *danarî ncindî; ηgug *orzə w̥əŋ, okílo olóol danarî ncindî. Nji, ci wo nda ntáma máwúde nə məlwəg.»

⁷ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ányina, mə mú gwág kuwó sá ányina kál dé mə ci ná: «Zaág!» ⁸ Mə músə nyiηgə kənd mísh, mə mú dág kabəlí í njúl nə nyúul məjúwó mə mbədí, muud njúl gwo gwów, muud wɔɔŋgú nə jínə ná Shwiy, baη mín̥jím í á ηgə bɛ nyə mpús. Bwá mú yə shwiy bá baη mín̥jím ηkul ná bwé gwúg buud shí nyêsh dí t̥əŋ kɔw ηgwúnd á məkɔw mən̥; bwé ηgəg nə sá ná bóól búúd bwé yəg dóómb dí, bóól yə nə zha, bóól yə nə kwaag-jumə bwə, bóólúgá díy íbiin í shí.

⁹ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá átána, mə mú dág í, *míshíshim mí búúd shí *alatâr. Í á bə míshíshim mí búúd bwé á gwúyɔw nəcé Milésú mí Zembî wá, nəcé bwé á bə fwámé ówúshined, bwé á bwiηg Milésú mí Zembî váál í jəla yí. ¹⁰ Mishíshim myɔɔŋg mí á ηgə k̥m gwów-gwôw ná: «Yé Nk̥ɛŋk̥é Mása, Mása áfwámé, ngaá wó jəlá nə kunda s̥ə, yá nə buud ɔ shí bwé á gwú sá wá? Wo é ηgə bwey ntáni ná ndeé kə wóós jáyé ja?»

¹¹ Ná ndeé bwé mú ηgə yə bwo, muud yêsh jud áfufumá. Bwá mú ci nə bwo ná bwé sáləg milám shí bábaalé fwála, kə wóós ja bêsh bwé é kwaga bímbí bwé jəlá nə bə yí; nəcé í j̥i ná bóól óshwə bán bənóŋ bwé á ηgə sêy wá nə bóól ómínyəŋə bán bwé fwóg gwúyɔw námə nda bwo.

¹² Mə músə nyiηgə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ásaməna, shí í mú jág ntaŋusa, jwów mú yíndə nə ncuú nda káándə íkúsə, ηkwoond yêsh ncindî mú bə tít̥í nda məcií, ¹³ wəacén-céní w̥ə jɔη bwé mú ηgə kud shí námə nda íbumé í lí í d̥ə kud ná mín̥jw̥ə ja ηkw̥ə ηgə kuŋg yí. ¹⁴ Jɔη í mú f̥úlə nyúul nda múúd mə d̥ə f̥úlə kwɔlɔ-kwóló ná; mimb̥əŋ myêsh nə mən̥kwamə m̥əsh mə mú t̥əw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, tɔɔ ojwú ɔ shí,

5:11 wəéηgəles: Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 5:12 4.11 5:13 Sôm 150.6; Flp 2.10 6:2 19.11, 14; Zak 1.8; 6.1-7 6:8 Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozê 13.14 6:9 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 6:10 18.24; Sôm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 6:11 jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 6:12 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 6:14 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 6:15 Iza 2.10, 19, 21; 24.21

təə ofwó búúd, təə milúlúú mí ózimbi, təə mikúkúm, təə onkácíd, təə mǎlwaá, təə ofalí, bēsh óni bwá mú kə ngə shwaaw míku mí mákwóógú ná mákwóógú má mimbáñád. ¹⁶ Bwá mú ngə ci nə mimbáñ nə mákwóógú má anúní ná: «Kádágá sê, shweelugá sê, sá bág shwóg-shwóg nə muud njúl caangád yé, shwóg-shwóg nə kúl Mwâ Ncwəmbə má kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəcé, jwów lú mpimbə mə Mwâ Ncwəmbə bá Muud njúl caangád yé í má wóós, muud e faam í?»

7

Məyigyé má bwán ó Zembí

¹ Ja ísá íni í mə shîn bə yí, mə mú dág *wəngəles onđ bwá tál íkóómb í shí ínđ dî, bwá má káágulə óñkwə onđ* wá shí. Bwá a shígé bíđ ná ñkwə kúnğug təə shí, təə mǎñ, təə málíđ. ² Mə mú nyingə dág ngwól *əngəles ngə wú ngəe kóómb jwów í də cúwo yí, a mbíd sá bwá də bwadulə búúd máyigyé má Zembí á kuwô yí. Nda bwá á yə wəngəles ónđ ñkul ná bwá ntámág shí nə mǎñ ná, əngəles mə á nyingə dág éne mú kím gwów-gwów lás nə bwo. ³ Nyə á ci nə bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ñkí mǎñ, ñkí mǎlí; bwándúgá, sá fwóg wá ósól ə mǎsáal ó Zembí wúsú məyigyé mámpwoombád.» ⁴ Mə músə gwág ná buud bwá á wíyow məyigyé wá bwá á bə buud otóóshin təđ nə məwúm mǎñđ nə ónđ, ngələ zhu íbēend í *Izarəyêl byêsh dî.

⁵ Í á bə buud otóóshin wúm nə óbá bēend mə Yúda dí,

otóóshin wúm nə óbá bēend mə Ruben dí,

otóóshin wúm nə óbá bēend mə Gád dí,

⁶ otóóshin wúm nə óbá jé má Azər dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Nəftali dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Manase dí,

⁷ otóóshin wúm nə óbá jé má Símayon dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Lévi dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Isakâr dí,

⁸ otóóshin wúm nə óbá jé má Zabulon dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Yóseb dí,

otóóshin wúm nə óbá jé má Bəñzhamê dí.

Buud óni bēsh wá bwá á wíyow məyigyé mámpwoombád wá.

Kúl má Zembí

⁹ Ja áməyigyé éne má shîn yí, mə mú dág búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgé nə ñkul ló yí. Bwá á bə buud wá ilwon byêsh, nə íbēend byêsh, nə íkúl byêsh, nə mǎkəl mēsh, bwá tál mpwóómbú caangád, Mwâ Ncwəmbə dí míshád, bwá má bwáád íjud í áfufumá, bwá nə mǎñ má lándú mábwád. ¹⁰ Bwá á ngə kím gwów-gwów ná:

Zembí wúsú muud njúl caangád yé,

bá Mwâ Ncwəmbə wá bwá má cug sê.

¹¹ *Wəngəles bēsh bwá má lyə *caangə nə ocúmbá buud, nə mikuwó mí ísá mínđ wá, bwá mú wusə mǎnyúúl shí ombúbudí na mpwóómbú caangád, yə Zembí gúmá, ¹² bwá ngə ci ná:

Amen. Məzhwámá, nə milwaná,

nə fəg, nə akíba, nə gúmá,

nə mpífá, nə ñkul,

bísə Zembí wúsú ísá byé

kandugə á kandugə. Amen.

¹³ Ná ndéé, ngwól cúmbá muud mú lás, ci nə mə ná: «Ozá bǎñ bí nə íjud í áfufumá óni, bwá ngə wú ngow?» ¹⁴ Mə mú bəsa nə nyə ná: «Yé Cwámá, wo wá má mpú.» A mú ci nə mə ná:

«Búsə buud bwá ngə wú yáág-yáág cúwálíd wá.

Bwá má gusa íjud byáñ mǎcíí mə Mwâ Ncwəmbə dí,

sá ná í bág ofúfumə.

¹⁵ Gwə wá bwá tál na mpwóómbú caangə má Zembí dí yí.

Bwá é də yə Zembí gúmá bulú nə mwásə nyədí Mpáánzá.

Muud njúl caangád yé má bá wá bwo nyədí gúgúwád.

¹⁶ Bwá ábúlé ná bwelə gwág zha, kú nyingə bwelə gwág shwáásulə miná.

Təə yásə təə ngwól bibibi

nyə abúle ná nyingə nyaan bwo nyúúlúđ.

¹⁷ Nəcé Mwâ ncwəmbə

jí tǎm caangə yé má bá bə mbaagulə wáñ,

a bá kə nə bwo mǎncwuñ má ngə wéesháli

6:16 5.7; Ozê 10.8; Luk 23.30 **6:17** Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 **7:1** 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2

* **7:1** Onkwə óni básə bəəng básə nə ñkul caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13 **7:9** 5.9; 6.11; Ləv 23.40 **7:10** 5.7 **7:11** 4.4, 6 **7:12** 4.11 **7:13** 6.11; 7.9 **7:14** 1.5; 22.14; Sòm 51.9; Dan 12.1; Mat 24.21 **7:15** 21.3 **7:16** Iza 49.9-10 **7:17** 5.6; 21.6; Yuá 10.10, 11; Eze 34.11-16, 23-24 məzhwíle: 21.4; Sòm 126.5-6; Iza 25.8

məjúwó mâ cug mád,
Zembî mú bá fim bwo məzhwíle mēsh
míshúd.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwâ Ncwəmbε músə zó tí feedyá á zangbá. Ja á mó tí wə ntáni yí, mə mú gwág joné ná kufug tâñ kúl wəla. ² Mə mú dúg *wəéngəles zangbá bwé də tōw mísh mə Zembî dí wá. Bwé mú yə bwo micwōñ zangbá. ³ Engəles shús mú zə tōw álatâr dí, a mbíd kwōw bwé də yáñgulə *cáá yí, í njúl síyá nə or. Bwé mú yə nyə zhwog olabínda nə a jígálúg na álatâr dí, yíle jəñg í bádúg nə məjəgula mə míñkəñkê mi búúd myēsh tâñ *mətúnuga. *Alatâr wəñgá nyə á bə síyá nə or cínəñg mpwóómbú caəñgád. ⁴ Yíle ólabínda nə məjəgula mə míñkəñkê mi búúd í mú wú *éngəles dí mbwéd, bád kə wə Zembî. ⁵ Engəles mú ηwa kwōw bwé də yáñgulə cáá yí, ηwa kuda álatâr dí lwándulə cínəñg nə cwóó, a músə wusə shí. Nkél mpú ké kyεεg, nə məjunú, nə minjəs, shí í mú jág ntañusa.

Micwōñ mísaman mí ashúshwóógú

⁶ Wəéngəles zangbá bwé á bə nə micwōñ wá bwé mú kwəməsa nə bwé zó lwə myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwə yé cwōñ. Nə mətálumu, nə kuda fulá nə məcií í mú shwiy shí. Kəw læ shí ηgwūd á məkəw məlól í mú cumbəli jígə, kəw lú ílí ηgwūd á məkəw məlól cumbəli námə jígə, ikáá íbəs byēsh í mú námə cumbəli jígə.

⁸ Engəles ábēé mú lwə yé cwōñ. Bwé mú wusə gúl sâ m̄ñ. Sâ jəñg í njúl námə nda məma mbún í mə ja ηgwiile. Kəw læ m̄ñ ηgwūd á məkəw məlól í mú shîn bə məcií məcií, ⁹ kəw ηgwūd á məkəw məlól mə íkukwumuga í á bə mikuwó m̄ñ yí í mú yə, kəw ηgwūd á məkəw məlól mã ititíma í mú shîn cóóg.

¹⁰ Engəles aláel mú lwə yé cwōñ. Məma ácén-cení mú wú joné dí, a ηgə jígə námə nda shigə lú kuda. A mú zə kud kəw

ηgwūd á məkəw məlól mã míñgwəzə nə mílúu míncwūñ dí. ¹¹ Acén-cení wəñgá jínə dé wə Məgwul. Kəw ηgwūd á məkəw məlól mã məncúwó í mú bə ηkí gwul; ncúlyá buud bwé á ηgə ηgul məjúwó mã məncúwó məəñg wá bwé mú ηgə yə nə məgwul məəñg.

¹² Engəles ányina mú lwə yé cwōñ. Í mú zə bə, nə kəw ηgwūd á məkəw məlól mã jwōw, nə ηgwūd á məəñg mã ηkwoond hí, nə ηgwūd á məəñg mã wəacén-cení mə mú shila. Sâ jəñg mú sá nə kəw ηgwūd á məkəw məlól mã mwásə í mú bii yídúgá, bulú námə ntó.

¹³ Mə músə nyíñgə kənd mísh, mə mú gwág mpal ηgə jéel tām joné a ηgə k̄m gwów-gwōw nə:

Wo buud ə shí ə! Nkwéε bí eé!

Nkwéε bí ja wəéngəles olól bwé mə lúg wá bwé é lwə myáñ mícwōñ yí eé!

9

¹ *Engəles átána mú lwə yé cwōñ. Mə mú dúg ácén-cení nyə á wú joné dí kud shí yé, bwé mə yə nyə juwuga bí ncímə. ² A mú juw bí ncímə, yíle í mú wú nūñ nda yíle í ηgə wú məma kuda dí yí. Yíle jəñg í mú lwánd ηgúl wēsh nə ndéé jwōw shila. ³ Ikájalá í mú də cúwo yíle jəñg dí də shulə shí. Bwé mú yə ikájalá byəñgá váál ηkúl wəacélaafə bwé də bə nə ndí yí. ⁴ Nji bwé mú ci nə byo nə í kú beεg ntáma ikáá nə ílí byēsh, í kég ηgə lúú nji buud bwé cúgə nə məyigyé mə Zembî mpwóómbúd wá. ⁵ Bwé mú námə ci nə byo nə í kú ηgə gwú buud bəəñgá, í yídag tál bwo cwúnd dí t̄ñ onkwoond otóñ. Váál cwúnd í á ηgə sá yí í á bə nə ηkíim-ηkíim nda ja ácélaafə mə lúú múúd yí. ⁶ Í bá bə mwōw məəñgá dí, buud bwé bá ηgə sə nə bwé yə, nji muud kú yə; bwé bá ηgə jii shwiy, nji shwiy ηgə fúndə kə bwo shwóg-shwóg. ⁷ Ikájalá byəñg í á ηgə bə nda ikabəlí bwé mə shîn cwə nə bwé ké nə ndí dóómb dí yí. Í á bə nə isá mílúúd nda mitúm mi gúmá myá síyá nə or, bwé nə məmpwoombá nda buud. ⁸ Bwé á bə nə ishílú mílúúd nda budá, məjə nda məjə mə ózhwambáñkwuñ. ⁹ Ibəd

8:1 Zak 2.17; Aba 2.20 **8:2** micwōñ: Zho 6.4, 6; Mat 24.31 **8:3** 5.8; MmN 30.1, 3 **8:5** 4.5; 6.12-13; Ləv 16.12; Eze 10.2 **8:7** 9.15, 18; Eze 5.2, 12 **8:7** MmN 9.23-25 **8:8** 16.3-4; MmN 7.20, 21 **8:11** Zhe 8.14 **8:12** 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8 **9:1** bí ncímə: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4 **9:2** Mət 19.28; MmN 19.18 **9:3** MmN 10.12-20 **9:4** 7.2-3 **9:6** Zhb 3.21; Zhe 8.3 **9:7** Zhb 39.19-20; Zhu 2.4 **9:8** Zhu 1.6 **9:9** Zhu 2.5

i á bə bwo nda ibúduga í ñkwánz ózimbi bwé də búdal bəd nə ndí yí, nyán ncíndé nda ncíndé ómätúwa íkabulí ñkí bulya í ñgə julə kə nə ndí dósomb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myán mi á bə nda mikwundú mí wéacélaafə, nə ishushwom; mikwundú myəəng wə bwé á də sá buud məbəw nə ndí tən onkwoond otóon yí. ¹¹ Cí wán wə *éngəles a bí ncímə, bwé də jəw nyə heburə dí ná Abadón, garək dí ná Apolyón*.

¹² Intúgúlí í ashúshwóógú í mé shîn óni. Bíl intúgúlí í ñgə ná zə, məváál məbá.

¹³ Engəles ásaməna mú lwə yé cwəh. Mə mú gwág dúl kál í ñgə wú málaag mənə məsə álatār or mə Zembí dí má. ¹⁴ Kál dəəng í mú ci nə Engəles ásaməna ná: «Cinyúg wəéngəles onə búś cəłá ñgwə Ifurāt wá». ¹⁵ Bwé mú ciny wəéngəles onə bwé á bə ñkwəməsá shú dən wəla, nə dən jwəw, nə nyən ñkwoond nə wən mbú wá. Bwé mú ciny bwo ná bwé gwúg buud í, kəw ñgwúd á məkəw məłól. ¹⁶ Ozimbi bwé də ju nə ikabulí wá bwé á bə omilyón mitəd mimbá, mə a shí gwág bímbí bwé á bə yí. ¹⁷ Ntə wə mə á dúg *ntamə a mísh ná bagəd yé, mə a dúg ikabulí nə ozimbi bwé də ju nə byo wá. Byán íbúduga ñkwánz bwé á búdal íbəd nə ndí yí í á bə, nə otíí, nə nyúul jon lə mpú, nə nyúul nciná. Byán íkabulí nə milúú nda ozhwambəñkwə, kuda nə yíle nə fidə í á ñgə wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumə ółól óni bwé mú gwú buud í, kəw ñgwúd á məkəw məłól; í á bə, nə kuda, nə yíle nə fidə í á ñgə wú ikabulí mímpu dí yí. ¹⁹ Nəcə ikabulí byəəngú, ñkul nyán nyísə bwo mímpu dí nə míkwundú; mikwundú myán mí nda onywə, mísə nə milúu, milúu myəəng wə mí də lwána. ²⁰ Bółúgá búúd bwé a shígé fwo yə nə okwaag-jumə óni wá, bwé áshígé cénd mítédúgá ná bwé yəw bəw-bəw mísólúgú bwé á də sá myá; bwé áshígé yəw yələ məjamb məsə ózembí ó áyadúg dí má gúmə, mbéé ózembí ó or, nə kwóógú bwé də lúle *mwaanə nə ndí yí, nə dúl váál ñkwánz na, ozembí ó məkwóógú, nə ílí, mbéé ózembí kú nə ñkul mə dúgya, ñkí

gwág, ñkí kyey. ²¹ Buud bəəng bwé áshígé yəw məgwú mə búúd, kú yəw ncidə, kú yəw jaŋga, kú yəw júwo.

10

Kúkáláád á bíbýá

¹ Mə á nyiŋə námə dúg gúl ñkácid *éngəles ñgə shulə wú jon dí, a mə fúlə ñkúdu nyúúlád nda *sanda. Nyə á bə nə njumbú í mé lyç nyə lúúd, mpwoombú ñgə lwenya nda jwəw; məkuú mé mə á bə nda məmpin, mə njúl nda miŋwiile mí kuda. ² Nyə á bə nə kúkáláádú mbwəd, kúkáláádú jəəng ná bagə. A mú shulə ná ndéé, təl kuú áməncwúm mən, wəəng á məkól cínú. ³ A mú kəm gwów-gwəw, námə nda zhwambəñkwə mə də bəm ná. Nji nyə á kəm yí, ñkél mpú mú saal íja zəngbá. ⁴ Ja ñkél mə shîn saal ntáni yí, mə mú tééd ná mə cilə; nji, mə mú gwág kál mə ci nə mə jon dí ná: «Shweelúg sá ñkél mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zəngbá ni, kú cilə gwo.» ⁵ Engəles mə á dúg nyə á təl məkuú wúga mən wúga cínú yé, mú bən mbwé məncwúm ñgeə jon dí. ⁶ A mú keən Zembí ñgə cəgə kandəgə kandəgə yé, nyə muud nyə á té gwəw nə isə byəsh bí cínəng yí, a té shí nə isə byəsh bí cínəng yí, a té námə mən nə isə byəsh bí cínəng yé; nyə á keən nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ ja éngəles ázəngbá mə bá lwə cwəh yé yí, *ndímba mə Zembí í bá ka zə nyîn, námə nda nyə á bwey də jaaw osól ə məsáal bé *búud ə mícúndá ná.»

⁸ Né ndéé, kál mə á gwág jon dí í mú nyiŋə lás nə mə ná: «Káá wə éngəles mə təl məkuú wúga mən wúga cínú yé, wo kəg ñwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwəd ná bagə ni.» ⁹ Mə mú kə wə éngəles kə ci nə nyə ná a yəg mə kúkáláádú. Nyə ntəg nə mə ná: «Ŋwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwə dí cwú ná cínú, nji ñkí ncwəh mpu dí nda kwaan.» ¹⁰ Mə mú ñwa éngəles kúkáláádú mbwəd, mə mú minə; í mú bə mə ñkí ncwəh mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə minə yí, mwə mú bə mə cwú ná cínú. ¹¹ Bwé mú ka ci nə mə ná: «Í jii ná wo kəg nyiŋə jaaw sá Zembí mə

* **9:11** Apolyón: Mə kə ná «muud caamá-caamá». **9:13** 8.3; MmN 30.1-3 **9:14** 7.1; Mbá 1.7 **9:15** 8.7-12 **9:17** Zhb 41.10-12 **9:20** 16.9; MmN 20.13-15 **9:20** Dan 5.4, 23; Sóm 135.15-17; Iza 44.9-20 **10:1** 4.3 **10:2** 5.1; 10.8 **10:3** Zhe 25.30-31; Ozé 11.10 **10:6** Sóm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24 **10:7** 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8 **10:8** Eze 2.8-3.3

cɛɛlə shú zhwog íkúl nə ilwoŋ nə məkəl, nə zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiingye obá á láŋ má Yésus

¹ Bwé mú yə mə fiidye í njúl nda lífí bwé də yíga ísà nə ndí yí, bwé nə mə ná: «Tówúg yíga Mpáánzə má Zembí, nə *alatár, wo lɔ́ búúd bwé ɲgə yə Zembí gúmá cínəŋ wá. ² Nji, wo ɔ́ lúgə mbaadé wúsə luŋgala nə luŋgala dí yí, wo kú yíga wo, nəcé bwé á yə íkúl í cúgə *Oyúden yí wo. Íkúl byəŋ í bá tagulə nyaal ɲkɛɲkɛ ɲgwála tãŋ oŋkwoond məwúm mánɲə nə óbá. ³ Nji, mə bá yə óbwiingye obá bãm ɲkul nə bwé cúndə mícúndə myám tãŋ mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm mäsaman, bwé bá ɲgə cúndə bwé má bwáád míŋkuda.»

⁴ Obwiingye obá bəŋg búsə wəolivyé obá nə ícé í lámba íbá Kálaad Zembí ɲgə cɪ ná í tál mísh má Cwám̄ba á shí nyêsh dí yí. ⁵ Múúd mə ká ntágulə bwo, miŋgwiile mí wóós bwo mímpu dí, jígal búúd bwé ɲgə lúmbuli nə bwo wá. Haaw! Muud yêsh mə ntágulə bwo yé, á jəlá nə bá yə ntó. ⁶ Búsə nə ɲkul fad jəŋ, máánd mpú nə a kú nywɔ́ té mwôw bwé ɲgə cúndə mícúndə mí Zembí yí, búsə nə ɲkul yid májúwó m̄a m̄ancúwó má nyee mácií, búsə nə ɲkul nti ókwaag-jumə shí məváál m̄esh, ja jêsh bwé céel yí.

⁷ Ja bwé bá shîn bwiing s̄a bwé á jála nə bwiing yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo dɔomb, ntɔ́ bwo nə ndeé gwú bwo. ⁸ Mimbimbə myán mí bá já mbaadád, ɲgwála ánúní dí, ɲgwála bwé á bwambulə Cwám̄ba kwolós dí yí. ɲgwála ánúní wəŋg, dé jíné lú *ndím̄ba wə Sódóm, ɲkí ntág Igípten. ⁹ Buud wá íkúl, nə íbɛend, nə məkəl, nə ilwoŋ bwé bá zə də beny mímbimbə myəŋg tãŋ mwôw málól nə k̄əl, bwé kú magulə nə bwé dálug myo. ¹⁰ Buud wá shí bwé bá gwág məshusug nə shwíy dán dəŋg. Bwé bá t̄əl mázan, ɲgə kənda məcwúm nəcé

*buud ɔ́ mícúndə óbá bəŋg bwé á t̄əl buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹ Nji, mwôw málól nə kúl məŋg má ká cɔ́, Zembí yámb bwo wúl ɲgúl á cug, bwé mú t̄ow t̄ətəlí nə məkuú máŋ. Nə ndeé, íkukwende í bá bii búúd bwé á zə də beny bwo wá. ¹² Bwé mú gwág dúl kəl í ɲgə wú jəŋ dí, í ɲgə cɪ nə bwo gwów-gwôw ná: «Bádúgá zə k̄a!» Bwé músə bád míŋkúdád kə kumə jəŋəd, buud bwé á ɲgə lúmbuli nə bwo wá bwé ɲgə dág. ¹³ Shí í á jág ntaŋusa námə wəla dəŋgúd, kəw ɲgwúd á məkəw wúm m̄a ɲgwála í mú shugula shí, buud otóóshin zəŋgbá bwé mú yə nə ntaŋsälə shí í á ntaŋusa ni. Íkukwende í mú bul bii bəŋg bwé áshígə yə wá, bwé mú ɲgə yə Zembí a gwôw gúmá.

¹⁴ Intúgúlí í ábɛé í má cɔ́ íni, ya aléel í wál zə bə.

Cwôŋ á zəŋgbá

¹⁵ Nə ndeé, *éŋgales á zəŋgbá mú lwɔ́ yé cwôŋ. Məkəl má mú kyeeɲ jəŋ dí nə ɲkulú ná:

Cwám̄ba wúsú wə músə nə íjwúga juwálə nə shí ndon, nə nyə nə Kríst yé.

Nyə e jwú kandugə á kandugə.

¹⁶ Ocúmbá buud məwúm mábá nə ónɲə bwé á də bə bwé njúl byán ícaŋgád mísh má Zembí d̄i wá, bwé mú wusə mányúúl shí ombúmbudí, yə Zembí gúmá. ¹⁷ Bwé á ɲgə yə nyə gúmá bwé ɲgə cɪ ná:

Sə ɲgə yə wo akíba, yé Zembí wúsú Cwám̄ba, Zembí á ɲkul nyêsh,

Zembí jísə yé, nyə á bwey námə də bə yé.

Sə ɲgə yə wo akíba nə wo wɛɛfúlə məma ɲkúl nywô,

tál íjwúga byô.

¹⁸ Íkúl í á gwág mpimbə, nji, wo má kuya mpimbə gwô,

fwála í má wóós nə wo sámbúg buud bwé á yə wá milású,

fwála á nə wo yág osóol ɔ́ mäsáal bwô myána myán;

osóol ɔ́ mäsáal bəŋg búsə, nə *buud ɔ́ mícúndə nə míŋkɛɲkɛ mí búúd íí,

11:1 21.15 **11:2** Sôm 79.1; Luk 21.24 42 oŋkwoond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7 **11:4** Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17
11:5 20j 1.10; Sôm 97.3; Zhe 5.14 **11:6** MmN 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 **11:7** 13.1-2; 17.8 **11:8** Luk 13.33-34
Sódóm: Mət 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Igípten: MmN 3.16-19; 7.3-5 **11:10** Yuá 16.20 **11:11** Eze 37.9-10 **11:12**
20j 2.11; Mis 1.9 **11:13** 6.12-13; Eze 38.19-20 **11:15** 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28
11:16 4.4 **11:17** 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18 **11:18** 19.5; Sôm 2.1-5; 110.5-6

nə bəɔŋg bēsh bwá á ηgə ηwa jíná dwô nə gúmá wá,
 tɔə ozhizhe ɔ búúd tɔə fwámé búúd.
 Fwála í má wóós nə wo cáámug buud bwá ηgó caam shí wá.

¹⁹ Bwá mú juw Mpáánzə má Zembî jonud, *wóle sɔ jé í mú nyín nyádí Mpáánzə. Minjəs mí mú béduga jonud, nə məjuŋá, nə ηkêl mpú, shí í mú jág ntaŋusa, mətálamu má ηgó kud məma íbúgú.

12

Mudá bá ηkəndú

¹ Dúl məma *shimbá í mú wóós jonud; í á bə, mudá má bwáád yásə tâŋ káándá, məkuú mə təl nyə mbyólád, nyə nə *túm gúmá lúúd, túm gúmá wəɔŋg í njúl nə wəacén-céní wúm nə óbá. ² Nyə á bə nə bum nə ntámɔ, a ηgə kím nə məcɛy má miná nə a zə byá.

³ Dúlúgá shimbá í mú nyingə wóós jonud. Jāŋ í á bə, dúl váál ηkəndú ηkí bwaag, a njúl tíŋí nə zhwuŋ, a mbíd milúú zəŋgbá nə məlaag wúm; milúú zəŋgbá míni mí njúl, lúú wēsh nə *túm ící. ⁴ Kwundú yé í á wéénd wəacén-céní wā jon, kəw ηgwúd á məkəw məlól, wusə shí. Nkəndú éne nyə á kə tōw mudá nyə á ηgə bə nə a zə byá yé mpwóombúd nə, nji nə mwán má byél, a də. ⁵ Mudá éne mú byá mwán, mwámudúm, mwán má jéllá nə fála íkúl nə ηkúd yé. Bwá mú ntāg ηkény mwán yé wəɔŋgú kə nə nyə wá Zembî, nyádí caŋgád. ⁶ Mudá nyé mú túb kə shí a shwéeshá dí, kúl Zembî nyə á bwey kwambulə nyə jiya yí, shú nə bwá kəg wíl nyə wu tâŋ mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman.

⁷ Nə ndéé, dəmb í á ka zə kyεεg jonud. Míshiyél bəndəŋ *wəéŋgəles bé jāŋ kóómb, ηkəndú bəndəŋ bé wəéŋgəles jāŋ kóómb. ⁸ Nji, ηkəndú bəndəŋ jé gwoŋg bwá áshígé lal məŋkul; nə ndéé bwá mú bə kú ná nə jiya jonud. ⁹ Nə ndéé, nda Míshiyél bəndəŋ wəéŋgəles bé bwá á ntə bwo nə, bwá á ka wəŋgulə wusə ηkəndú anání éne kúga shí, nywá a yág bwá jów nə Njwú məjamb yé

wəɔŋgú, nyə Sátan, muud ηgə shiig buud ɔ shí ndon bēsh yé, bwá á wəŋgulə wusə bəndəŋ bēsh wəéŋgəles bé.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ηgə ci nə ηkulú jon dí ná:

Fwála Zembî mə cug búúd yí í má wóós, nə ηkul nyé, nə íjwúga byé, nə mpəl má Kríst yé.

Nəcé bwá má wəŋgulə wusə múúd ontaandé shí.

Nyə muud nyə á də kə nə ontaandé ɔ ómínyəŋú bású

kə də jaaw Zembî tɔə ibulú, tɔə mimwásə yé.

¹¹ Bwá á má ntə nyə ηkul nəcé məcií mə Mwá Ncwəmbɛ.

Bwá á má ntə námə nyə ηkul nəcé bwiŋgúlə bwá á bwiŋg lán má Yésus yí, bwá áshígé cɛɛl cug jāŋ váál á nə bwá fúndá shwiy.

¹² Gwá wə má cí ná:

nə jon lə gwôw, nə bí bəɔŋg njúl nūŋ jon dí wá,

gwágúgá məshusug!

Nji, məntágula nə bí, shí nə māt!

Nəcé Njwú məjamb má shulə nūŋ bídí,

a mpú nə fwála í má lág nyə bíbíyá,

a má ntāg bul nyada.

¹³ Ja məma ηkəndú éne nyə a dúg nə bwá má wəŋgulə wusə nyə shí yí, nyə á ka zə julya nə mudá nyə a byá mwán mwámudúm yé. ¹⁴ Nji, bwá mú yə múdá wəɔŋgú məma məfaafugə məbá nda məfaafugə má mpal, nə a jéelug kə shí a shwéeshá dí, nyádí jiyad, kúl bwá jəla nə kə wíl nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílól nə kúl, ηkəndú nda kumə wu. ¹⁵ Nywá a yág éne nyə á ηgə yámb məjúwó nə mpu yé, má ηgə wô nda ηgwəɔŋg ηgə wáámb mudá nə má kə cɔ nə nyə. ¹⁶ Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minə ηgwəɔŋg wēsh ηkəndú nyə á ηgə yámb nə mpu ni. ¹⁷ Nkəndú mú jág gwág múdá wəɔŋgú mpimbə. A mú ka zə kə lúmbali nə bəɔŋg bwá má lág mpwəŋ buud mə múdád wá, búúd bwá ηgə baagulə isá Zembî nyə á cí ná í

11:19 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wóle sɔ: 10j 8.1, 6 **12:1** Iza 7.14; 26.17 **12:3** ηkəndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 **12:4** Dan 8.10 **12:5** 19.15; Sòm 2.9 **12:6** 10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman: 11.2 **12:7** Dan 10.13; Yúd 9 **12:9** 20.2; Mət 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 **12:10** 4.11; 11.15 múúd ontaandé: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 **12:11** 6.9; Mat 16.25 Mwá Ncwəmbɛ: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4 **12:12** 18.20 **12:14** mimbú mílól nə kúl: 11.2 **12:17** 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21

bág yí, bwá ngé bwiing lán má Yésus wá. ¹⁸ A mú ka kə tōw shə á máñud.

13

Biin á mân

¹ Ná ndeé, mə mú dág gúl biin ngé bád wú mân, biin ni njúl nə mēlaag wúm, milúú zanǵbá. Mēlaag wúm mánì māsə na, laag dēsh nə *túm ícì; mínə má *bwaasúlə mpu má njúl nyə cilyá milúú. ² Biin má á dág jəŋgú í á ngə bəǵla ŋkweny, məcwəd má njúl nyə nda məcwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwə də jōw nə *ours yí, mpu í njúl nyə nda zhwambánkwuŋ. Nkəondú mú zə yə nyə mpífə nyé, nə jiya ícì jé nə yáág-yáág íjwúga. ³ Wúl lúú í á bə nyə nə váál fəŋ á nə nyə é yə. Ná ndeé, fəŋ nyəŋg mú bəle yál. Buud ə shí ndon bēsh bwə mú ngə jág káam, bwə mú ngə bə biin jəŋg kúl í á ngə kə yí. ⁴ Bwə á ka kúd nkəondú məmpwoombá shí, nyə muud nyə á yə biin ŋkul nyé yé, bwə mú námə ngə kúd biin məmpwoombá shí ngə ságusə nyə ná: «Zə jí nda biin ga yé, zə jí nə ŋkul lúmbəli dóomb nə nyə yé?»

⁵ Biin mú yéyow mpu shú ná a ngəg nə lás məbil-ŋkəndí, ngə lás bwaasúlə mpu; a mú yéyow ŋkúl ná a sáág sóólúgú yé tǵŋ oŋkwoond məwúm mánə nə óbá. ⁶ A mú tééd lásúlə nə Zembí bwaasúlə mpu, lás nə jínə dé bwaasúlə mpu, lás nə kúl á də ji yí bwaasúlə mpu, tə buud bwə njúl jəŋ dí wá, a lás námə nə bwo bwaasúlə mpu. ⁷ Bwə mú yə nyə zhí ná a lúmbúlig nə minǵkəŋkə mi búú, a ntə bwo. Bwə á yə námə nyə ŋkul ná a sáág misóólúgú myé íbēend byēsh dí, nə íkúl byēsh dí, nə mákəl mēsh dí, nə ílwoŋ byēsh dí. ⁸ Buud ə shí bēsh mínə má áshígé cilya kálaad á cəg di ja Zembí nyə a fwə shí nə gwów yí, bwə bá kúd biin ni məmpwoombá shí; kálaad á cəg wəŋgú ji kálaad mə Mwā Ncwəmbə bwə á cígə yé.

⁹ Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág!
¹⁰ Muud yēsh í á bə cəǵlá nə a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyəŋg í á bə ná a bá gwúyow nə kafwele yé, a gwúyow. Sā jəŋg

wə jí ná minǵkəŋkə mi búú, mí jalá nə bul bə nə jísow, bwə bii búgə məbwə mábá.

Biin á shí

¹¹ Ná ndeé, mə mú námə dág gúl biin ngə cúwo wú shí. Jāŋ í á bə nə mēlaag məbá má njúl nda mēlaag má mwā ncwəmbə; í á ngə lás nda nkəondú.

¹² Jāŋ biin mú námə zə lwóya ŋkúl nyēsh biin áshúshwóógú í á bə nə ndí yí, biin jəŋg ngə dág. A mú sá ná, shí nə buud ə shí bwə kúdúg biin áshúshwóógú yáág-yáág fəŋ í á yál yí məmpwoombá shí. ¹³ Biin ni mú ngə sá məma *máshimbá váál á ná a jōw kuda í shulə wú jəŋ dí buud bwə ngə dág. ¹⁴ A mú ngə shíg buud ə shí nə məma máshimbá nyə á yéyow zhí ná a ngəg nə sá, biin áshúshwóógú ngə dág yí. A mú ci nə buud ə shí ná bwə sáág vəǵali má biin í á cəgə nə fəŋ kafwele yí. ¹⁵ Bwə mú yə nyə zhí ná a sáág ná vəǵali biin í kúwog shú ná í lásúg, í sáág ná bwə gwúg buud bēsh bwə ákúde gwo məmpwoombá shí wá. ¹⁶ A mú sá ná buud bwə wíyág məyigyé ŋkí mbwə məncwúmúd ŋkí mpwóómbád, buud bēsh, tə ozhizhe ə búú, tə fwámé búú, tə mimbúbúwá tə mikúkúm myēsh, tə ofúli tə məlwaa mēsh, nə bēsh bwə wíyág məyigyé. ¹⁷ Muud yēsh mə bə kú wíya məyigyé məŋg yé nyə é bə, ci a kú kusə sá, ci a kú námə kusha tə sá. Məyigyé məŋg mə á ngə bə, gúl ja í bə jínə má biin áshúshwóógú, gúl ja nəmbə á jínə dəŋg.

¹⁸ Na má jí fəg. Muud jí nə ikəŋ wə jí nə ŋkul bála nəmbə má biin jəŋg, nəcé nəmbə wəŋgú jisə məyigyé má jínə lú múú. Nəmbə wəŋg wə mítəd mísaman nə məwúm māsaman nə ísaman.

14

Mwā ncwəmbə bəŋŋ buud bwə á wú míkwámúd wá

¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dág Mwā Ncwəmbə təl lúú mbún bwə də jōw nə Siyôn yíd, bəŋŋ buud otóóshin təd nə məwúm mánə nə ónə. Buud bəŋg

13:1 mân; Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 **13:2** 2Te 2.9 **13:3** 17.8 **13:4** Sôm 89.7 **13:5** Dan 7.25; 11.36 42 oŋkwoond: 11.2 **13:7** 12.17 **13:8** 3.5 Mwā Ncwəmbə: 5.6 **13:10** 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 **13:11** Mat 7.15 **13:13** 16.14; 20.8 **13:15** 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5 **13:17** 13.18; 15.2 **14:1** 22.4 mbún bwə də jōw nə Siyôn: Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otóóshin təd nə məwúm mánə nə ónə: 3.12; 7.3-4 **14:2** 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25

bwá á bæ næ jíná má Mwâ Ncwæmbe næ dé má Sóónǵá yé cilyá mpwóómbúd. ² Mə mú gwág kál ngó wú gwôw, í ngó shwag nda məjúwó má mpân, í ngó saal nda nkêl mpú áyíyáág; kâl dɔɔng í á ngə gwíng nda íbínzhá ná buud bwé ngə bwam. ³ Bwá á ngə sey ngwa ágúgwáan bwé tál mpwóómbú caangád, mikuwó mí ísâ mínɔ̄ næ ocúmbá buud bwé njúl. Kú næ ngwól múúd nyə á bæ næ nkul jíng ngwa wɔɔngú, námə nji buud otóóshin təd næ məwúm mánɔ̄ næ ónɔ̄ bwé á zhu shí wá, bɔɔng Zembî nyə a jána tâŋ shú ná bwé wúg mikwámúd wá. ⁴ Báá bwé áshíge bwele lweegushi ícug næ nyá budá, bwé á də ji óncwíyê. Bwé də ngə bɛ Mwâ Ncwæmbe kúl jêsh á kə yí. Zembî nyə a féesh bwo mpádágá buud, a jána tâŋ shú ná bwé wúg mikwámúd. Nyə a sá ntó shú ná bwé bág bá Mwâ Ncwæmbe tâŋ nda mpumá ashúshwóógú bwé də kənd koogú shú má Zembî yí. ⁵ Bwé áshíge bwele bēny mímpu myán bwiing ijóó, bwé á bæ ntág kú næ tɔɔ sâ á jumág.

Jwáw á məzhúgúlá

⁶ Mə mú nyiŋgə dúg ngwól *éngəles ngó jéel tâm jon. Nyə á bæ næ Jɔjɔ Kéel á kandugə kandugə ná a bwíngug buud ɔ shí, ilwon byêsh, næ íbɛend byêsh, næ məkâl mēsh, næ ikúl byêsh. ⁷ Nyə á ngə ci gwów-gwôw ná: «Gwóógá Zembî, yágá nyə gúmá nəcé fwála lú sémbyé mílású má wóós. Kúdágá nyə məmpwoombú shí, nyə wə nyə a sá gwów næ shí, a sá mán næ mənɔcwun!» ⁸ Ngwól éngəles, éngəles ábɛê mú ngə bɛ ashúshwóógú a ngó ci ná: «Babilon má bwíl, ngwála í á də jwɔɔ ni í má bwíl, ngwála í á nywíl ikúl byêsh næ janǵa nda bwé də nywíl búúd næ məlwəg ná, í má bwíl.» ⁹ Ngwól éngəles, éngəles aléel mú námə ngə jéel tâm jon a ngó ci gwów-gwôw ná: «Múúd mə ká kúd biin bá vugali jé mpwoombú shí, a wíya máyigyé mán nkí mpwóómbúd, nkí mbwád, ¹⁰ Zembî mə bá námə ngulal múúd wɔɔngú mpimbə jé nda bwé də ngulal múúd məlwəg ná. A bá yə nyə gwo nyádí bálá

mpimbə dí, kú cweel nə gúl sâ. Muud wɔɔng mə bá bwəma nə cwúnd kúl kuda nə fidə í ngó gwó yí. A bá bwəma nə cwúnd jɔɔngú, mĩnkéŋkê mí wéngəles nə Mwâ Ncwæmbe bwé ngó dúg. ¹¹ Buud bwé ngó kúd biin mpwoombú shí, kúd námə vugali jé mpwoombú shí, bwé wíya námə máyigyé má jíná dé wá, yíle kuda í ngó sá bwo cwúnd yí í bá ngə bád kandugə á kandugə. Bwé bá yóola, nə mwásə nə bulú, kú nə wogá.» ¹² Í bá jii ja jɔɔng nə mĩnkéŋkê mí búúd mí mpúg jisəw, bá buud bwé ngó baagələ isâ Zembî nyə á ci ná í bág yí, bwé ngó *búgala Yésus wá. ¹³ Mə mú gwág kál ngó ci jon dí ná: «Cilág sâ má zə jaaw wo ga: Téd kíkídíga, buud bwé é ngə yə bwé njúl buud ɔ Cwamba wá, báá bwé má jəla. Haaw, mə Nkəŋkê Shíshim, mə ngə magələ ná bwé má jəla, bwé má yəwəla nə iséy byán, nəcé mısóólúgú myán mí ngə bɛ bwo.»

Bwé bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg nkúdu áfufumá, muud njúl nkúdu wɔɔng dí, a ngó bɛɛla nə Mwân mə múúd. Nyə á bæ næ *túm gúmá lúúd, í njúl síyá nə or, a mbíd njəwá báágə bwé də saag *blé nə ndí yí mbwád. ¹⁵ Ngwól *éngəles mú cúwo wú *Mpáánzə Zembî a ngó kím gwów-gwôw ngə ci nə muud nyə á bæ a njúl nkúdu yé ná: «Ŋwag báágə mäsəag dwô wo sáagug shí, nəcé fwála lú mäsəag má wóós, idaw í mú mĩngwíy.» ¹⁶ Muud nyə á bæ a njúl nkúdu yé mú ŋwa báágə mäsəag dé saag shí. ¹⁷ Ngwól éngəles mú cúwo wú Mpáánzə Zembî nyísə jon dí yí; nyə á bæ námə nə báágə mäsəag í njúl njəwá. ¹⁸ Ngwól éngəles mú wú álatâr dí; nyán nyə á bæ nə nkul mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwôw ci nə nyɔɔng nyə á bæ nə njəwá báágə mäsəag yé ná: «Ŋwag báágə mäsəag dwô, wo kág shí, kə ngə sámb ikan í *vinyə ngə seŋg, í má shín tí.» ¹⁹ Engəles mú ntág ŋwa báágə mäsəag dé. A mú kə shí, kə ngə sámb ikan í vinyə nə ndɛé, kə də shwu məma faduga dí, kúl mpimbə má Zembî í é nyám byo yí. ²⁰ Faduga jɔɔng í á bæ, wo fwo

14:3 4.4, 6 ngwa ágúgwáan: 5.9 14:4 Yuá 10.4-5 14:5 Iza 53.9; Sof 3.12-13 14:6 Mat 24.14 14:7 Sôm 146.6
 14:8 17.2; 18.2 14:9 13.15 14:10 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mat 19.24; Sôm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41
 14:11 19.3; Iza 34.10 14:12 13.10 14:13 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10 14:14 Dan 7.3-14; Mat
 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis 1.9 14:14 1.7, 13 14:19 19.15; Iza 63.1-6

wú ñgwála kə bugád. Bwá á ka kə nyâm byo wu. Í á ka bæ, bwá ñgá nyâm ntáni, mæcií má mú ðu júg ná júg júg júg, má sá mæma shwumb. Shwumb ni í á bád ná ndeé kə wóós cé mpu kabulí, í á ñgə wô ná ndeé kə jee wóós ókilomáda mitəð milól*.

15

Okwaag-jumə zəŋgbá wâ məzhúgúlâ

¹ Mə mú dúg dúlúgá *shimbá í má nyingə wóós jonəð. Í á mpu bæ ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bæ, wəñgəles zəŋgbá bwá mbíd okwaag-jumə zəŋgbá wâ məzhúgúlâ, bəŋg Zembî má bá casulə nyadálə yé nə ndí wá.

² Mə mú dúg gúl sá njúl nda mæma mâñ, í ñgá faan námə nda yèn, í ñgá bæ falá nə kuda. Mə mú dúg íí, buud bwá á bæ ná, ñkul nyáñ í á ntə biin í ntə vuguli jé ntə námə tâñ í ñgá bwəma nə jínə dé wá, mə mú dúg búúd bəŋg bwá tál mæma mâñ məŋgúd, bwá mbíd íbínzhá Zembî nyə á yə bwo yí.

³ Bwá á ñgə shil ñgwa má Moyíz sóol məsáal má Zembî, ñgwa wúsə námə ñgwa mə Mwâ Ncwəmbə yí. Bwá á ñgə ci ñgwa wəŋg dí ná: Yé Cwámba wúsú Zembî á ñkul nyêsh, misóólúgú myô misə mi ázəgá-dúg, mi á káámúg.

Məzhíí wó ðu kyey má mäsə otátəlí, mäsə məzhíí mã obúbálé, yé Njwú ñgá jwú nə ikúl í cúgé *Oyúden yé.

⁴ Yé Cwámba, zə jì nə ñkul sá múdúgá nə nyə afúndáyé jínə dwô,

nyə ayáyé dwo gúmá yé.

Njì wo wá jí Zembî;

íkúl byêsh í bá zə,

zə kúd wo məmpwoombá shí,

nəcə wóó sámbúlə wó ðu cígal mílósú yí í á má nyîn.

⁵ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dúg Mpáánzə má juw jon dí, í njúl banda í ðu lwó ná Zembî jisə búúd bé dí yí.

⁶ Wəñgəles zəŋgbá bwá mú wú cínəŋ cwú, wəñgəles bwá á bæ ná bwá zə jág jugushi shí

nə okwaag-jumə zəŋgbá wá. Mimbwéedí myáñ mí á bæ leedyá nə fwámé lè* njúl ñkí jág fumə, ñkí ñkənwə; bwá á bæ bwá má fif mífwəŋgə mí or míkugəð. ⁷ Mikuwó mí ísâ mínə míni, gúl í mú yə wəñgəles zəŋgbá óni ikwôw zəŋgbá. Ikwôw byəŋg í njúl síyá nə or, í njúl lwándúlá nə mpimbə má Zembî ná cwóó, Zembî ñgə cugə kandugə kandugə yé. ⁸ Yíle í mú bíðugi *Mpáánzə Zembî ná ñkáá; ná ndeé, kú nə muud mə bá nə ñkul nyí Mpáánzə té ní wêsh, kə wóós ja wəñgəles zəŋgbá bwá bá shîn ntáma shí nə okwaag-jumə zəŋgbá yí.

16

Ikwôw zəŋgbá

¹ Mə mú gwág dúl kál í ñgá zhu *Mpáánzə Zembî, í ñgá ci nə *wəñgəles zəŋgbá nə ñkulú ná: «Kəgá nə ikwôw zəŋgbá bísə nə mpimbə má Zembî íni, bí kág shwu shí nyêsh».

² Ñgəles ashúshwóógú mú kə nə jé kwôw kə shwu shí. Buud bwá á bæ nə məyígyé má biin, bwá á ñgə kúd vuguli jé məmpwoombá shí wá, dúlúgá váal mbíya cey-cey ígúságə í mú shwiy bwo nyúúlúð.

³ Ñgəles ábèé mú kə nə jé kwôw kə shwu mâñ. Məjúwó má mâñ mə mú bæ mæcií mæcií nda bwá ámə gwú múúd cínəŋ, ocúdu bêsh bwá ñgá cugə mâñ wá bwá mú shîn yə.

⁴ Ñgəles aléel mú kə nə jé kwôw kə shwu míŋgwəŋ nə mánəcwunəð, myêsh mí mú bæ mæcií mæcií. ⁵ Mə mú gwág *éŋgəles mə jwú nə mənécúwó yé má ci nə Zembî ná:

Wo wá jí bálə bæ Zembî, wo Zembî jísə yé, wo nyəŋg wo á bwey bæ yé;

wo jì tútəlí nə váal wó má cígal mílósú ni.

⁶ Nəcə bwá á gwú míŋkəŋkə mí búúd myô nə *buud ə mícúndə bwô,

sâ jəŋg wə wó mə sá ná bwá ñgúləg mæcií yí.

Sóólúgú wəŋg í kwagá nə bwo.

⁷ Mə mú gwág dúl kál í ñgá zhu *alatâr dí, í ñgá ci ná: «Haaw! Yé Cwámba wúsú Zembî á

* **14:20** Cilyá á yág wúsə ná «osutâð tóóshin nə mitəð mísamən». **15:1** 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 **15:2** 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 **15:3** 4.11 **15:3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ñgwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14 **15:4** 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7 **15:5** 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 **15:6** 1.13; Dan 10.5 * **15:6** lè: Jisə dúl váal káándə ájujaambəwô, nə lalúla kus. **15:7** 4.6; 14.10; 16.1 **15:8** MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 **16:1** 15.1; Sôm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 **16:2** 13.15; MmN 9.10 **16:3** 8.8; MmN 7.17-21; Sôm 78.44 **16:6** 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sôm 79.3, 10; Mat 23.35, 37 **16:7** 15.3

ηkul nyêsh, sémyé wó ða sámb búúd milésú yí wúsə bábélé nə tútəlí.»

⁸ Engəles ányina mú kə nə jé kwôw kə shwu jwówád. Jwów mú lág ηkul né í jígálúg buud nə kuda jé. ⁹ Yáág yáág gúη kuda mú jígal bwo. Bwé mú ηgə lás nə Zembî bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-jumə óni yé, bwé yida ban nə bwé acéndé kuú njəənd yə Zembî gúmá.

¹⁰ Engəles atána mú kə nə jé kwôw kə shwu *caangə má biin ðí. Yídúgú í mú shwiy nyódí faan dí nə ηkwed, məcey má mú bii búúd váál á nə muud ηgə kwagələ jûm. ¹¹ Bwé mú ηgə lás nə Zembî á gwôw *bwaasúlə mpu nəcé məcey nə məfəη bwé á bə nə ndí má. Nji, bwé nda bíð bów-bôw mísóólúgú myáη.

¹² Engəles ásamana mú kə nə jé kwôw kə shwu məma ηgwəpə bwé jów nə Ifrât yí. Ngwəpə í mú yísh shú nə micí myâ kóómb jwów í ða cúwo yí mí bág bə nə zhí. ¹³ Mə mú dúg bów-bôw míshíshim mílól mí mə wóós í, wúga wú ηkəəndú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á ibəmb mpu ðí. Bów-bôw míshíshim myəəηg mí á bə námə nda mikwón. ¹⁴ Jísə míshíshim mí májamb mí ηgə sá isá í ntə búúd ηkul yí. Mí ða kə micí myâ shí ga nyêsh dí, kə ða seηg bwo shú nə bwé bág sá lúmbúlí məma jwów bwé ða jôw nə jwów mə Zembî á ηkul nyêsh yí.

¹⁵ Cwámaba ηgə ci nó: «Dugí, mə bá zə nda júwâl. Muud ηgə ji ηkasə a ηgə baagələ mimbwéédí myé nə a kú bá kyey shushwáás ηwa shwôn yé, nywáá mə jəla.» ¹⁶ Míshíshim míni mí mú seηg micí kúl bwé ða jôw heburə dí nə Armagədôη yí.

¹⁷ Engəles ázangbá mú kə nə jé kwôw kə shwu ηgúlád. Dúl kál í mú wú caangə mə Zembî dí zə cúwo Mpáánzə Zembî, í mú ci nó: «Í mə bə.» ¹⁸ Minjəs mí mú dagəwa, məjunə gwígg, ηkəl mpú ké saal, shí jág ntaηsa váál í afwóyé bwele ntaηsa té búúd bwé á ji shí ga dí yí. ¹⁹ Məma ηgwála ánúní mú bóóg mənəkəw məlól. Ikúl ishús

mingwála myáη mí mú bwíl. Zembî mú kənd mísh məma ηgwála á *Babilon, a mú yə ηgwála wəəηgú kwôw nə mpimbə jé í ó ða musəla nda məlwəg. ²⁰ Í mú ka zə bə, məηkwamə məsh shín wəənzə, mimbəη myêsh shín jímb. ²¹ Yáág-yáág mətáləmu mə mú ηgə wú jon dí ηgə zə kadəwa buud nyúúlád, búgú mətáləmu ηgwúd jee jílə okílo məwúm mánə. Buud bwé mú yida *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé kwaag-jumə á mətáləmu ni nyə á nyaan ntə mínji.

17

Babilon mə bá bwəma nə intúgúlí

¹ Nə ndeé, *wəəηgəles zəηgbá bwé á bə nə ikwôw zəηgbá wá, ηgwúd a cínəηg mú zə ci nə mə nó: «Záá, mə zəg lwó wo intúgúlí í bá bii mbyóóηg múdá í á mə kwambələ jiya mpédúgá míshwú ni yí. ² Nyódí wə micí myâ shí mí á wusə mənyúul jaηga dí yé; buud ə shí bwé á fudə nə jaηga dé nda bwé ða fudə nə məlwəg nə.»

³ Engəles éne mú kə nə *jîm jâm nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dúg ηgwól múdá njúl gúl biin ðí, biin í njúl títi nda kəpə. Biin ni í á bə nə mínə mə *bwaasúlə mpu cilyá nyúul nyêsh, nyə nə milúú zəηgbá nə məlaag wúm. ⁴ Mudá wəəηgú mimbwéédí myé mí á bə, míl tí nda məcií, míl tí nda kəpə. Nyə á bə nə misəηgá nə oηkaaw bwé njúl síyá nə or, nə ijimə í mákwóógú, bóólúgá síyá nə kwóógú álal-kus bwé ða jôw nə pərlə yí. Nyə á bə nə bálá mbwəd, í njúl námə síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo ísá í jaηga dé. ⁵ Dúl jínə lú *ndímba í á bə nyə cilyá mpwóómbúd ná:

«*Babilon anánî, budá ó jaηga nyəəηgú wáη, nyəəηgú á dana dana ísá yâ shí ndon.»

⁶ Mə mú dúg múdá wəəηg nə fud nda fud məlwəg. Í á bə nyə fud nə nyə á ηgul məcií mə míηkəηkə mí búúd nə məcií mə búúd bwé á gwúyəw nəcé Yésus wá.

Mə a jag bul káam ja mə á dúg nyə yí. ⁷ Engəles mú ci nə mə nó: «Wo káam jí na? Mə é bágələ wo ndímba mə múdá éne, təə

16:9 9.20-21; 16.11, 21 **16:10** 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 **16:12** Iza 11.15; 44.27; 46.11 **16:13** 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45 **16:14** 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbúlí: 19.11-21 **16:15** 3.3, 18 **16:17** 16.1; Iza 66.6 **16:18** 4.5; 6.12-13 **16:19** 14.10; 18.2 **16:21** 11.19; 16.9 **17:1** Zhe 51.13 **17:2** 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4 **17:3** biin: 13.1-2 **17:4** 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13 **17:5** Zhe 2.20; Ozé 1.2 **17:6** 16.6 **17:7** 13.1-2

ndím̄ba má biin í ngá ñkêny nyə ni, biin jí nə milúú zangbá nə məlaag w̄um ni.

⁸ «Biin wó ámə dúg ni í á shí bə, í cùgé ná. Í bá bád wú bí ncímə dí kə kúl í bá kə jɛɛ yí. Nə ndéé, buud ɔ shí bwá bá káam ja bwá bá nyiŋgə dúg biin ni yí, bwá bá káam nəc é í á shí bə, í cùgé ná, nji í bá nyiŋgə nyín. Buud ɔ shí bwá bá káam ɔni, í bá bə bɔɔŋg mínə má cùgé mícilyá kálaad di wá; nəc é tééd námə ja Zembî nyə a fwɔ shí nə gwów yí, mínə má bwey bə mícilyá kálaad á cug dí.

⁹ «Í j̄i wa nə muud wám̄búlóg isâ nə fug. Milúú zangbá wó dúg míni, jísə mimbán̄ zangbá kúl múdá éne má kə ji yí; jísə námə mící zangbá. ¹⁰ Mící zangbá myɔɔŋg dí, mítɔɔn mí cùgé ná mící, ñgwúɔd wusə, ñgwúɔd í afwóyé zə. Ja w̄an̄ í bá zə yí, í bá zə ji nji fúfwálá cíg-cíg. ¹¹ Biin í á fwo bə, í cùgé ná nyiŋgə bə ni, gwáméfwo jísə cî á mwəmb. Bón̄n̄ micí zangbá wə búsə; a ñgə námə kə kúl á kə jɛɛ yí. ¹² Məlaag w̄um wo ámə dúg mán̄i mäsə micí w̄um. Mȳan̄ mí afwóyé ná bə nə məfaan má íjwúga; nji, bón̄n̄ biin bwá é jwú nji wəla ñgwúɔd. ¹³ Mící myɔɔŋg myêsh mísə nə tédúgá ñgwúɔd, nə mí yə biin mpífə nyán̄ nə ñkul ijwúga nyán̄. ¹⁴ Myêsh mí é lumbali nə Mwā Ncwəmbɛ, nji Mwā Ncwəmbɛ nyə e cú bwo. Nəc é nywáá jísə Cwám̄ba míl mícwám̄ba myêsh mí ñgə gwɔɔ yí, Cí í jwú nə micí myêsh yí. Bón̄n̄ buud nyə á má j̄ow wá, bwá wə bwá bá cú mící myɔɔŋg. Nəc é nyə a féesh buud nyə á j̄ow wá, búsə nyə wəabúgúlág.»

¹⁵ Engales mú nyiŋgə cî nə mə ná: «Mishwú wo ámə dúg mbyóóŋg múdá má kwambələ jiya mpádúgá míni, jísə ikúl, nə mən̄kumbə mə búúɔd, nə ilwon̄, nə mək̄əl. ¹⁶ Məlaag w̄um wo ámə dúg mán̄i bón̄n̄ biin bwá bá fam mbyóóŋg múdá, bwá déég nyə isâ byé byêsh, a lág shushwáás, bwá bá céég də nyə ífúndə ná ndéé jígal nyə kudad. ¹⁷ Bwá bá sá ntó nəc é Zembî nyə a wá bwo nji yéesh ñgwúɔd lúúɔd, nji nə bwá sáág sâ nyə Zembî ñgá j̄i yí; nə bēsh bwá tówúg cún̄ nə bwá yé

biin icí byán̄, a bálanugí nə dí ná ndéé kə wóós ja isâ Zembî nyə á cî yí í bá bwəma yí.

¹⁸ «Nə ndéé, mudá wo ámə dúg éne, nyə wə ñgwála án̄n̄i í ñgá jwú nə micí myâ shí ga myêsh yí.»

18

Babilon má bw̄il

¹ Ja má má sh̄in dúg mbyóóŋg múdá ni yí, mə mú dúg ñgwól *éngales ñgá shulə wú gwôw nə yáág-yáág ñkúl ijwúga. Milwanə myé mí mú kwan shí nyésh ná ñgáŋ. ² A mú k̄im gwów-gwôw nə:

*Babilon má bw̄il,
ñgwála í á də jwɔɔ ni í má bw̄il.

Í músə jiya mājamb.

Í músə, mimbii mí íbów-bôw í míshishim myêsh kə ji cín̄ŋg,
mimbii mí íbów-bôw í ínunú í áɔɔdaná byêsh kə ji cín̄ŋg*.

³ Í músə ntó nəc é ikúl í cùgé *Oyúɔɔn̄ yí byêsh

í á nyíngula jaŋga déɔ

nda bwé də nyíngula ínguluga dí ná†.

Micí myâ shí mí á wusə mən̄yúul jaŋga dí nə nyə,

buud bwé á də kusha kúm shí ndon wá,
bwé á bíg nə yáág-yáág tɔɔm yé ásq̄ mísh.

⁴ Mə mú gwág dúl kál má cî jon̄ dí ná:

Buud bām, wúgá ñgwála níɔd,

bí bág kú nyíi *mísám myéd,

ókwaag-jumə bwé jálá nə bii nyə wá

bwé á bá námə bii bí.

⁵ Nəc é misám myé mí má bágəwo məkú məkú kə wóós jon̄ dí,

Zembî má kənd mísh ólíŋgí bēsh wá ñgwála níɔd.

⁶ Ságá nyə nda nyə á ñgə sá bóól ná.

Sâ nyə á jugushi muud nə ndí ja ñgwúɔd yí,

jugushigá nyə nə gwo ija íbá.

Bálá nyə á ñgulal buud nə ndí ja ñgwúɔd yí,

bí ñgulal nyə nə gwo ija íbá.

⁷ Bímbí nyə á də bəgəwa nə isâ í gúmá byé nə tɔɔm yé ásq̄ mísh yí,

17:8 13.3 kálaad: 3.5 **17:9** 13.18 **17:12** Dan 7.7, 24 **17:14** 19.16, 19; Mbá 10.17; Sôm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15
17:15 17.1 **17:16** 17.2; 18.8; Ləv 21.9; Eze 23.29; Ozé 2.5 **17:17** 17.13 **18:1** Iza 13; 47; Eze 27 **18:2** 14.8;
 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8 * **18:2** Míl mícilyá mí ayág mí ñgə cî ná «mimbii mí íbów-bôw
 í ínunú myêsh kə ji cín̄ŋg, mimbii mí íbów-bôw í ócúɔdú í áɔɔdaná kə ji cín̄ŋg. **18:3** 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze
 27.22-23, 33 † **18:3** Ntó má ká ná jaŋga dé í á má gwílyá íkúl í cùgé Oyúɔɔn̄ yí. **18:4** Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17
18:5 Mat 18.20 **18:6** Sôm 137.8; Zhe 50.29 **18:7** Iza 47.8-9

tálúgá nyə cwúnd dí bímbí dɔɔŋg,
bí jil nyə mántágula dí bímbí dɔɔŋg.
Nəcə a ŋgə ci na lámúd ná: «Mə njul caaŋgád
nda wúl cí múdá,
mə cugé kúsə, mə abúlé bwεε bə nə shwiy.»

⁸ Nda á ŋgə téduga ntó ná, okwaag-jumə
Zembí nyə á bwey kwəməsa nyə wá
bwə bá zə káda nyə jwəw ŋgwúd. Í bá bə:
nə shwiy, nə məcəy mə shwiy, nə zha;
kuda ka bá cumbal jígal nyə.
Nəcə Zembí Cwámba, muud mə sámɓ nyə
milású yé jisə ŋkácíɗ.

⁹ Micí myá shí myəsh bənonŋ bwə á wusə
mənyúul jaŋga dí nə tɔɔm ásɔ́ mísh dí myá,
mí bá jii máyə, mí bí mábwə bəd dí shú déd
ja bwə bá dúg yíle í ŋgə kə gwów nə a ŋgə jígə
yí. ¹⁰ Bwə bá fúndə nə bwə ashíshé kúl á jí
cwúnd dí yí, bwə də tɔw shwóg-shwóg ka də
ci ná:

Ŋkwéε, ŋkú məma ŋgwála á Babilɔn e!

Ŋkú ŋgwála íŋkácíɗ ga e!

Sémbyé mílású wô í mə shín námə nji wəla
ŋgwúdú!

¹¹ Buud bwə də kusha kúm shí ndon wá
ŋgə jii nyə nda bwə də jii mbimbə ná, nəcé
kú ná nə muud mə kúsə zhwog kúm básə
nə ndí yí. ¹² Zhwog kúm dɔɔŋg dúsə, nə
or, nə kwóógú bwə də lúlə *mwaanə nə ndí
yí, nə ijimá í mákwóógú, nə kwóógú álal-
kus bwə də jəw nə pərlə yí, nə fwámé lɛʂ,
nə mikáándə mí atítí nda məcií, nə káándə
nyəŋgá bwə də jəw nə suwá yí, nə myá otítí
nda kɔ́, nə məváiál mə ílí məsh mə anywa
məcud, nə isá bwə də sá nə mimban mi
zhwóg yí, nə byɔɔŋg bwə cáág nə jɔ́jɔ́ ílí, nə
fwámé ŋkwánz, nə dúl váál ŋkwánz námə yí,
nə dúl váál kwóógú álal-kus yí. ¹³ Kúm dɔɔŋg
dúsə námə: nə fúláwa məwúdə bwə jəw nə
sinamôn yé, nə mósól məwúdə mə anywa
fwɔ́, nə olabínda, nə mósól mákúl mə líí bwə
də jəw nə *mír má, nə dúl váál áshub ánywa
məcud, nə məlwəg, nə məwúdə, nə miŋgug,
nə *blé, nə iwoo í anání, nə itəw, nə ikabulí,
nə omətúwa íkabulí í də julə yí, nə mikwám,
nə icəg í búúd*.

¹⁴ Jɔ́jɔ́ isá lám wô í á də cɛel yí í músə wo cé
jon.

Nə tɔɔm ásɔ́ mísh, nə isá í áŋkəŋkənwá, í má
wú wo mábwəd.

Byəsh íni, muud nyə abúle ná nyiŋgə kwey
byo.

¹⁵ Buud bwə á kusha kúm dɔɔŋgú bíg nə
dwo wá bwə bá fúndə nə bwə ashíshé kúl á
jí cwúnd dí yí, bwə bá tɔw shwóg-shwóg ka
ŋgə jii nyə nda bwə də jii mbimbə ná. ¹⁶ Bwə
bá ŋgə ci ná:

Ŋkwéε, ŋkú məma ŋgwála á Babilɔn e!

Ŋgwála ni í á də bə nə fwámé lɛ!

Mikáándə myé mí á də bə, míl tí nda məcií,
míl tí nda kɔ́.

Ŋgwála ni í á də bə nə or nə ijimá í
mákwóógú,

nə məkwóógú mə álal-kus bwə də jəw nə
pərlə yí!

¹⁷ Bímbí lú kúm dɔɔŋg dəsh wə mə jímb nji
wəla ŋgwúdú ga?

Nə omása bwə jwú nə ititíma wá, nə buud
bwə jáánd ititíma byɔɔŋg dí wá, nə odɔgulo-
shwəŋgə bwə júló ititíma wá, nə buud bəsh
bwə ŋgə bə nə mənywa mən wá, bəsh bwə
á də gwaa tɔw, ¹⁸ də dúg yíle májígə mə
ŋgwála, bwə ka də kím ná: «Wáyé ŋgwála í
á bwεε bə nda jɔ́-jɔ́ ŋgwála ga yí?» ¹⁹ Bwə
á ka də shwu mífumbyá mílúúd, bwə ŋgə
jii, bwə ŋgə tədəwa, bwə ŋgə jii nda bwə də
jii mbimbə ná, bwə ŋgə kím ŋkwiiimbyé ó
shwiy ná:

Ŋkwéε, ŋkú məma ŋgwála á Babilɔn ey!

Ŋgwála í á sá nə buud básə nə ititíma mən wá
bəsh bwə bígúg nə kúm dé yí!

Wə ó mə bándə lúg cwúnd nji wəla ŋgwúdú ga?

²⁰ O yé búúd bí jon dí wá, gwágúgá
məshusəg nə ŋgwála ni cii múlə!

Tɔɔ bí miŋkəŋkə mi búúd, nə *buud ɔ lwámá,
nə bí *buud ɔ mícúndə, gwágúgá
námə məshusəg.

Nəcə, ja Zembí mə sámɓ Babilɔn lésú yé tətəlí
ni, a mə kunda bí.

²¹ Nə ndéé, gúl ŋkácíɗ éŋgəles mú ŋkəny
dúl məma kwóógú†, a mú wəŋgələ wusə
dwo mən nə ŋkulú, nyə ná:

18:8 17.16 **18:9** Eze 26.16-17; 27.30-35 † **18:9** Tədəwa. **18:12** Eze 27.12-24 § **18:12** lɛ: Jisə dúl váál
káándə ájəjaambəwô, nə lálələ kus. * **18:13** Də kusha ícəg í búúd nda kúm. **18:15** Iza 47.15; Eze 27.36 **18:16**
17.4 **18:18** Eze 27.28-34 **18:20** 12.12; Zhe 51.48 **18:21** Zhe 51.63-64 † **18:21** Kwóógú dɔɔŋg í njúl nda
məkwóógú bwə á də kwaag ifwán cínəŋg yág má.

Ntáni wá sá mé bá wánḡulə wusə Babilon yé,
nə ŋkulú,
məma ŋgwəla ni í ábúlé ná nyingə bwelə
nyîn.

22 Nə məkəl mé íbínzhá,
nə məkəl mé óseye isusa
nə məkəl mé ílúlwón í ábulya məkəl,
nə məkəl mə mícwōŋ í,
ŋgwúd nə ŋgwúd í abúle ná gwíḡ wódí.
Təo muud mə sá gúl séy məbwə yé,
təo ncíndə ná bwə ŋgə kwaag ifwán í ábúlé ná
námə bə.

23 Í bá bə, kú ná nə təo inḡúŋḡóŋ ná lámba
dúsə njidá,
kú ná gwáduga təo məshusug mà ná
ncwámá bá sás bwə ŋgə kúnəw béya.
Í bá bə ntó nəcé okusha ə kúm bwō wə bwə
á bul bə,
wo á shiḡ ikúl í cúgé Oyúden yí byēsh
nə misóólúgá mí jamb wo á də sá myá.
24 Wo wə jí nə mpwene shwiy
mə búúd ə mícúndə nə miŋkəŋkə mi búúd,
təo bóólúgá bēsh bwə á cíḡuləw məcún shí
nyēsh dí wá.

19

Mingwa mi gúma jonud

1 Ja isá ini í mé shín yí, mə mú gwág nda
kúdə zhwog buud bwə ŋgə kím jon dí, bwə
ŋgə ci ná:

*Alelúya! Zembí wúsú wə mé də cug búúd,
milwanə nə mpífə bísə Zembí wúsú isá byé,

2 nəcé á də cíḡal mílúsú tútəlí ná jəlá.

A mə sámb lésú mə məma mbyóóŋg múdá
í á ŋgə ntáma shí nə jaŋga yí,
a mə kunda ósóol ə məsáal bé,
a mə yá nə mbyóóŋg múdá í á gwú bwo yí.

3 Bwə mú ci ja ábeé ná:

Alelúya! Yíle jé í ŋgə kə gwōw
kandugə á kandugə.

4 Ocúmbá buud məwúm məbá nə ónḡ
bénḡŋ mikuwó mí isá mínḡ bwə mú kúd
mámpwoombú shí, yə Zembí muud njúl

caanḡəd yé gúma, bwə ŋgə ci ná: «Amen!
*Alelúya!»

Zan bá mə Mwā Ncwəmbə

5 Dúl kəl í mú wú *caanḡə mə Zembí ná:
Bi bēsh osóol ə məsáal ó Zembí wúsú,
bí ŋgə gwəḡə nyə wá,
ozhizhe ə búúd nə fwámé búúd, ságúsəḡá
nyə.

6 Mə músə gwág dúl kəl nda kúdə zhwog
buud bwə ŋgə kím, nda məjúwó mə mpwəŋ
mə ŋgə shwo, nda məma ŋkəl mpú ŋgə saal;
kəl dəŋḡ í á ŋgə ci ná:
Alelúya! Zembí Cwáməba, Zembí á ŋkul nyēsh
mə ŋwa ijwūga byé.

7 Sá gwágúḡá məshusug, sá kəəs, sá yə nyə
gúma,

nəcé zan bâ mə Mwā Ncwəmbə í zə sīy,
mudá á zə bá yé mə shín kwəməsa.

8 Bwə mə yə nyə káándə í njúl fwámé lē*

í ŋgə fumə məfumə mə áŋkəŋkənwā.
Fwámé lē wəŋḡ wə misóólúgá myá tútəlí
míŋkəŋkə mi búúd mí á ŋgə sá myá.

9 Enḡəles mú ci nə mə ná: «Ciləḡ ná: Buud
bwə mə jówəw nə bwə zəḡ də dína bâ mə
Mwā Ncwəmbə wá, báá bwə mə jəla.» A
mú nyingə ci ná: «Obábálé ó íciyá ó Zembí
wə óni.» 10 Ja á mə ci nə mə ntáni yí, mə
mú wusə nyúúl nyədə shí məkuú mbúmbudí
nə mə yə nyə gúma. Nyə ntəḡ nə mə ná:
«Mbô! Kú bēeg sá ntáni! Mə jí muud
gwoonḡ wán nə shé ŋgə sēy séy ŋgwúd,
bínḡŋ omínyəŋə bwō bwə ŋgə bwiiŋḡ ləŋ mə
Yésus wá. Yidagú yə Zembí gúma! Obábálé
shé ŋgə bwiiŋḡ shú mə Yésus wá bwə ŋgə
zhu sá nyáméfwó nyə a ci yíid.»

Nda Kríst mə bá nyingə zə ná

11 Mə mú dḡḡ jon nə bagə, wo dḡḡ kabəlí
áfufumə, muud njúl gwo gwōw; bwə dḡḡḡ
jōw múúd wəŋḡ ná Abúḡə nə Afwámé. Nyə
wə mə də cíḡal mílúsú ótútəlí dī, də námə
lúmbəlí dósomb ótútəlí dī. 12 A jí nə mísh mə
ŋgə lwenya nda mingwiile, a mbíd ncúlyá
mitúm mí ícī lúúd. Jínə dé dúsə cilyá váál

18:22 Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13 18:23 Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 18:24 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8

19:1 4.11 19:2 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sôm 79.10 19:3 Yíle: 14.11; Iza 34.10 19:4 4.4, 6; 5.7; Sôm 106.48

19:5 11.18; Sôm 22.25; 115.13; 134.1; 135.1 19:6 11.17; 14.2; Sôm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 19:7 21.2 19:8 6.11

* 19:8 lē: Jisə dúl váál káándə ájujaambəwō, nə lalálə kus. 19:9 14.12; Iza 25.6; Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obábálé ó
íciyá: 21.5; 22.6 19:10 6.9; 22.8-9 19:11 4.1; 19.2; Sôm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 19:12 1.14-15;
2.17 19:13 Iza 63.1-6 19:13 Yúá 1.1 19:14 6.2-8, 11

múúd shús cùgé nà ñkul lê yí, ñji nyáméfwó. ¹³ Kúúd á jì nà ndí nyúúl dí yí jísà nà məcíí nà lwob. Jíná dé wé Ciyá má Zembî. ¹⁴ Misámbá mí dóómb misé jon dí myá mí á ñgè bẹ nyə, bēsh bwé njúl íkabulí í áfufumê dî, bwé mbid mimbwéedí mí fwámé lè, a njúl ñkí fumə, fúbán ná fwó-fwó. ¹⁵ Nyə á bə nə wál-wál kafwele í ñgə cúwo nyə mpu dí ná a zə cugal íkúl í cùgé *Oyúden yí. A bá fála byo nà ñkád, a nyâm bwo nda bwé də nyâm ísâ faduga dí ná, lwólə nà mpimbə má Zembî Ankul-nyêsh í má bul yáág. ¹⁶ A jì nà cilyá nyádí kúúd dí nà nyádí jwu dí ná:

Cí í jwú nà micí myêsh yí,
Cwámaba míl micwámaba myêsh mí ñgə gwóç
yí.

¹⁷ Mə mú dág ñgwól *éngales tál jwówúd tətəlî. A mú kím gwów-gwów ci nà inunú byêsh yâ gwów ná: Zəgá! Səeñgyagá bi zág məma dína má Zembî dî, ¹⁸ zə də. Bi mə zə də míshwun mí micí, nə míshwun mí ójwú-buud nə ozimbî wâ gwów-gwów, nə míshwun mí íkabulí nə buud bwé ñgə kyey nə byo wá, buud bēsh, tə ofulí tə mikwám, tə ozhizhe ə búúd tə fwámé búúd.

¹⁹ Mə mú dág biin bənəñ micí myâ shí nə misámbá mí dóómb myáñ bwé má sɛɛñgya ná bwé zə lúmbali nə Muud njúl kabulí áfufumê dí yé bənəñ bé ózimbî.

²⁰ Bwé mú ntâg bii biin, bii námá *múúd micúndá á ibəmb, nyə muud nyə á də shiig buud nə məma *máshimbá nyə á də sá mísh má biin dí yí. Buud nyə á də shiig wá bwé wé bwé á də magulə nə bwé wág bwo məyigyé má biin, bwé də kúd vugulí jé məmpwoombú shí wá. Bwé mú wusə biin bá *muud micúndá á ibəmb cwoogú kuda dí mikuwó, kuda nə fidə í ñgə bəmb.

²¹ Kafwele í á ñgə cúwo muud kabulí áfufumê mpud yí, í mú gwú bóólágá bēsh. Inunú byêsh í mú də míshwun myáñ ná ndéé jilə.

20

Ijwûga tâñ mimbú tóóshin

19:15 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 **19:16** 17.14 **19:17** Eze 39.4-5, 17-19 **19:18** 13.16 **19:19** 17.12-14; Sôm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2 **19:20** 13.1-2, 13, 15 fidə: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 **20:1** 10.1; 18.1 bí ncímə: 9.1 **20:2** 12.3, 9 **20:4** 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 **20:6** 1.6; 2.11 **20:8** 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12 * **20:8** Gəg nə Magəg: Ntáni wá múúd micúndá Ezekýl nyə a jəw buud bwé ñgə lúmbali nə kúl má Zembî wá yé. Wo jì nə ñkul dág gwo Eze 38 nà 39 dî. **20:9** Ilñ 2; 2Oj 1.10, 12; Sôm 78.68; Eze 38.22; 39.6 **20:10** 19.20

¹ Ja ísâ íni í má shîn bə ntáni yí, mə mú dág ñgwól *éngales ñgə shulə wú gwów a mbid juwəga bí ncímə nə məma kwoolú ñkwánz. ² A mú maməsə bii ñkəndú éne, nywâ a yág jísə Njwû məjamb yé wəəñgá, nyə *Sátan, a mú wóolə nyə məñkəda; a bá jì məñkəda məəñg dí mimbú tóóshin. ³ A mú wusə nyə bí ncímə dí ná ndéé a fad mpumbé, wá məyigyé ñgunəd. Nyə á fad ñkəndú éne ntáni nə a jíg kú ná nyiñgə ñgə shiig íkúl í cùgé *Oyúden yí, kə wóós ja mimbú tóóshin mí bá shîn yí. Ja mimbú myəəñg mí bá shîn yí, í bá jii ná bwé bídág nyə fúfwálá.

⁴ Mə mú dág ícaañgá, buud bwé mú zə jì ícaañgá byəəñgád. Zembî mú yə bwo ñkul ná bwé ñgəg nə sámb milésá. Mə mú námá dág *mishíshim mí búúd bwé á cígəw məcún wá. Bwé á cígəw məcún nəcə bwé á wá cəg ján ñgələ bwaagulə lán má Yésus dî, nə ñgələ bwiñg Milésá mí Zembî wá; bəəñg bwé áshigé kúd tə biin tə vugulí jé məmpwoombú shí wá, bwé áshigé wíya məyigyé ñkí mpwóombúd ñkí mbwád wá. Buud bəəñg bwé mú gwúm nə ndéé bənəñ *Kríst bwé mú bə nə ijwúga tâñ mimbú tóóshin. ⁵ Mílúgá mimbimbə mí áshigé fwo gwúm té mimbú tóóshin mí áshigé fwo shîn yí. Buud bwé á gwúm bənəñ Yésus zə bə nə ijwúga tâñ mimbú tóóshin wá, gwúmələ áshúshwóógú wəni. ⁶ Buud bwé gwúm gwúmələ áshúshwóógú wá bwé má jəla, báá básə minjəñkə mi búúd. Shwi y ábèé í ábálé ná kúnə nə bwo, bənəñ Kríst bwé bá yida bə nə ijwúga tâñ mimbú tóóshin.

⁷ Ja mimbú tóóshin mí bá shîn yí, bwé bá yíl Sátan mimbwugəd, ⁸ a mú bá cúwo tóón kə ñgə shiig íkúl í cùgé Oyúden yí mákug mə shí mənə dî, ntó jì ná Gəg nə Magəg*; kə ñgə shiig bwo nə ndéé bwé mú sɛɛñgya ñkí bulya nda shə nyísə mən yí, nə bwé sá dóómb.

⁹ Bwé á ka mpyáanz shí nyêsh, bwé lyə ñgwála Zembî mə céel yí, kúl bag dé dásé yí, lyə wə ná kyesh. Njì, kuda í á wu jon dí zə cumbal jígal bwo. ¹⁰ Ná ndéé Njwû məjamb

nyə á ηgə shiig bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə fidə dî, kúl biin bá *muud micúndé á ibəmb búsé yí. Kuda í bá təl bwo cwúnd dí kandugə á kandugə.

Sémbyé milású aməzhúgúlá

¹¹ Mə músə ka dóg məma *caangə áfufumə, muud njúl cínəηg. Shí nə gwów í mú wəenzh wú múúd wəəηg míshád, í jímb kú ná nyiηgə bə. ¹² Mə mú dóg búúd bwə á yə wá, tə ozhizhe ə búúd, tə fwámé búúd, bwə təl otátəlí mpwóombú caangəd. Okálaad bwə músə bényəw. Mpásə bəni, bwə mú nyiηgə bəny ηgwólúgá íshús, nyəη njúl kálaad á cəg. Zembí mú ηgə sámb buud bwə á yə wá milású, ηgə bə misóólúgú myáη. ¹³ Bəəηg búúd bwə á yə máη wá, máη mə mú nyiηg bwo, shwiη nə bəη mίνjím í mú námə nyiηg bəη. Zembí mú ηgə sámb muud yəsh milású, ηgə bə misóólúgú myé. ¹⁴ Bwə mú wusə shwiη nə bəη mίνjím bí kudad: shwiη ábēé wə wusəwələ bí kuda dî. ¹⁵ Muud yəsh jíná í á bə kú nyín kálaad á cəg dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹ Nə ndéé, mə á ka dóg gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí ashúshwóógú í á shí jímb, tə māη, mə kú ná nyiηgə bə. ² Mə mú dóg Yurúsəlem agúgwáan, ηkəηkə ηgwála ηgə shulə wú gwów wə Zembí. Í á bə í mə shín cwə nyúul nda mudá mə kwísha nə a ké béya yé. ³ Mə mú gwág dúl kál í ηgə wú *caangə mə Zembí dí, í ηgə ci nə ηkulú ná: «Zembí bəndəη buud banda dán wəga. Zembí mə zə jí búúd dí, buud bwə músə bə búúd bé, nyə ntəg Zembí wáη. ⁴ A bá cind bwo məzhwíle mēsh, bwə ábúlé ná bwəle də yə, bwə kú ná bwəle də sá máshwiη, kú ná bwəle jug nə məcey. Isá í acwúlú í á mə cə.»

20:11 5.7; 6.14; 21.1; Sòm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 **20:12** 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 **20:12** MmN 32.32 **20:14** 20.10; 1Kr 15.26 shwiη ábēé: 2.11 **20:15** 3.5 **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 **21:2** 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 **21:3** 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 **21:4** 7.17; Iza 26.19; 35.10 **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obábálé: 19.9 **21:6** 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37
* **21:6** Ikaηgá íbá íni bíə, nə kaηgá áshúshwóógú nə aməzhúgúlá yá kál lú garək. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27 **21:9** Iza 54.1-17 **21:9** 15.1 **21:10** 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8 **21:11** 21.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2 **21:12** 7.5-8; Mət 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35 † **21:13** məncwúm mə jwəw: Í ké ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó iciyá dí.

⁵ Muud nyə á bə a njúl caangəd yé mú ci ná: «Wo mə dóg íí? Mə ηgə sá isá byēsh ogúgwáan.» Nyə námə ná: «Ciləg ísá íni, nəcé iciyá byám bíə í abúgúlág, bíə obábálé.» ⁶ A mú námə ci nə mə ná: «Í mə bə! Mə jí Alúfa, mə Oméga*. Mə jí Mətéédúlé, mə Məshíné. Muud ηgə gwág shwáásúlə minú yé, mə e yə nyə məjúwó mə ncwun á cəg, a ηgul mwo ashwā. ⁷ Muud yəsh mə bá ntə yé, dé kəw mə bá yə nyə wəni, mə ka námə bá bə Zembí yé, nyə bə mwān waamə. ⁸ Buud bwə júlé mányúul fúndə cúwálí wá bəη íí, nə buud bwə á mə yəw búgúlálə Yésus wá, nə bəəηg bwə á mə sá icəg ηkí dana mísh mə Zembí dí wá, nə ogwúl ə búúd íí, nə buud ó jaηga, nə buud ó ncidə, nə buud bwə ηgə yə ozembí wá yadúg gúmə wá, nə mίνjínjə, bəni bēsh bwə bá shúgula njí bí kuda nə fidə dî, shwiη ábēé wəni.»

Yurúsəlem ágúgwáan

⁹ Nə ndéé, wəéηgəles zaηgbá bwə á bə bwə mbíd ikwəw zaηgbá lwándúlá nə okwaagjumə zaηgbá wá məzhúgúlá wá, ηgwól á cínəηgú mú zə lás nə mə ná: «Záá, mə zəg lwágulə wo mudá mə zə béya yé, mudá mə Mwā Ncwəmbə.»

¹⁰ A mú kə nə *jím jām wúl məma mbəη dí gwəw. A mú lwágulə mə Yurúsəlem, ηkəηkə ηgwála ηgə shulə wú gwów wə Zembí. ¹¹ Í á bə nə mílwánə mí Zembí, í ó də lwənya nda jəjə kwóógú bwə də jəw nə zhāspə yí, zhāspə wəəηg njúl wo təl ká wo ηgə dóg ká, námə nda yēn kristál. ¹² Yurúsəlem wəəηg nyə á bə nə məma gwaa-gwaa mányunη mə mə lyə íkóómb byēsh nə kəsh, mányunη məəηgə nə mimpumbé wúm nə mímbá, nə wəéηgəles wúm nə óbá bwə njúl isándalé. Míno mə á bə námə mícilyá cínəηg mimpumbéd, míno mə íbēnd wúm nə íbá yá bwán ó *Izəryél. ¹³ Mimpumbé wúm nə mímbá myəəηg mí á bə, kóómb jwəw í də cúwo yí mimpumbé mílól, *máncwúm mə jwəw†

mimpumbé mílól, *mákóól má jwôw† mim-
pumbé mílól, kóómb í ða jímə yí mim-
pumbé mílól. ¹⁴ Bwə á fwə mənyung mə
ngwəla wəəngú nə məváál mə məkwóógú
wúm nə məbá, bwə mú cilə *búúd ɔ lwámá
ó Mwā Ncwəmbə mínə máŋ məkwóógú
məəngúd, búúd ɔ lwámá bwə á bə wúm nə
óbá wá.

¹⁵ Engəles nyə á ngə lésha nə mə yé nyə
á bə nə máda nə a zé yigula ngwəla nə
mimpumbé, nə mənyung; máda wəəng nyə
á bə síyá nə or. ¹⁶ Ngwəla í á bə ikóómb
byēsh ná jəlá, məgwaa nə məbwugúlu mēsh
cé ngwūd. Engəles mú ngə yigula ngwəla
nə máda; a mú kwey nə nə məgwaa, nə
məbwugúlu, nə cé kələ gwôw, byēsh í á bə
cé ngwūd, *osutâđ otóóshin wúm nə óbá.

¹⁷ A mú námə yigula mənyung mə ngwəla,
a kwey ná məsə kələ gwôw okudé* təd nə
məwúm mánə nə ónə, ngələ yigula nda búúd
bwə ða yigula ísə ná.

¹⁸ Bwə á mə mənyung məəngú nə
məkwóógú bwə ða jôw ná zhâspə má, bwə
lwə ngwəla nə fwámé or áfafaanə, a dúgə
ŋkənwə nda fwámé yēn. ¹⁹ Bwə á ngə
wá məkwóógú məváál mēsh mífwəyá myā
nyung ngwəla dí ná í bəg ŋkí nywa dúg.
Bwə á sá ná, fwəyá áshúshwóógú dí, bwə wá
kwóógú bwə ða jôw ná zhâspə yí; ábēé dí,
bwə wá dəəng bwə ða jôw ná safir yí; aléel
dí, bwə wá dəəng bwə ða jôw ná kalusedwān
yí; ányina dí, bwə wá emerôd. ²⁰ Bwə á
wá dəəng bwə jôw ná sardwān yí átána
dí, konalín ásaməna dí, krizolít ázanğbád,
beríl ámwomb dí, topáz áyibuúd, krizoparás
áwúmúđ, yasēt áwúm nə ngwúđúđ, ametistə
mú kə shúgula áwúm nə bēé dí. ²¹ Minjuwəg
myā mimpumbé wúm nə mímbá mí á bə
síyá nə kwóógú álal-kus bwə ða jôw ná pērlə
yí, nda mpumbé, nda pērlə. Bwə á kwaag
njwónə ánəní á ngwəla nə fwámé or, or wəəng
njúl, wo tál ká wo ngə dúg ká, nda yēn.

²² Mə a shígé dúg təə *Mpáánzə Zembí
ngwəla wəəng wēsh dí. Zembí Cwáməba á

ŋkul nyēsh bá *Kríst wə búasə tâŋ Mpáánzə á
ngwəla wəəng. ²³ Ngwəla wəəng í áŋgē nə jí
jwôw, kú jí ŋkwoond; milwanə mí Zembí wə
mí ngə kwan wə, Mwā Ncwəmbə jisə məəs
í ngə kwan ngwəla wəəng yí. ²⁴ Ikúl ishús í
bá ða cugə nyədí məŋkenyad, micí myā shí
mí bá zə ða təəm wán cínəng. ²⁵ Mimpumbé
myé mí ábúlé bwelə ða feed, nəcé íbulú í
ábúlé ná ða bə ngwəla wəəngúd. ²⁶ Bwə bá
zə ða nti təəm nə mílwanə myā íkúl ishús
cínəng. ²⁷ Sâ jí ŋkí dana mísh mə Zembí dí yí
í ábúlé bwelə kə cínəng, tēem bə múúd nyə a
mə wusə nyúúl ísá í áđadəná dí nə íjəđ dí yé.
Buud bwə bá kə cínəngú nji bəəng mínə máŋ
məsə cilyá kálaad á cug mə Mwā Ncwəmbə
dí wá.

22

¹ Ná ndéé, *əngəles éne mú lwó mə ngwəđ
májúwó mə cug, í njúl nə ŋkúl-ŋkúl nda
yēn kristál; ngwəđ wəəng í ngə zhu *caəngə
mə Zembí bá Mwā Ncwəmbə dí, ² í ngə
wô tâm ngwəla, lí cug í tál máneciindye
mə ngwəđ məbá mēsh dí. Lí jəəngú í ða
bə nə mpumə ŋkwoond yēsh á mbú, buud
ðə mwáag mpúmə cínəngú ija wúm nə íbá
ŋkúmbə mbú. Ikáá byé í ðə lwag íkúl í cúgé
*Oyúden yí. ³ Sá í ábúlé ná nyiŋgə bwəmə
nə məlweemyā ngwəla wəəngúd. Caəngə mə
Zembí bá Mwā Ncwəmbə í bá bə wu. Osóól ó
məsáal ó Zembí bwə bá sá Zembí ísəy. ⁴ Bwə
bá dúg mpwóómbú nyé, bwə bə námə nə
jínə dé cilyá məmpwoombúđ. ⁵ Bulú í ábúle
ná ðə yínd wu. Buud bwə ábúle ná ðə jii
məŋkenya wu, kú námə jii málamba, nəcé
Zembí Cwáməba mə bá ðə kwan bwo. Bwə
bá bə nə íjwúga kandəgə á kandəgə.

Yésus wál bá nyiŋgə zə

⁶ Engəles mú ci nə mə ná: «Íciyá íga bíse
í abúgúlag, bíse obúbálé. Cwáməba, Zembí
mə jwú nə *mishíshim mí *búúd ɔ mícúndə
yé, nyə á nti mə ná, mə *əngəles yé mə zəg
lwágulə ósóól ɔ məsáal bə sá í wál bá zə síy
yí.» ⁷ Yésus mə ci ná: «Dugí, mə wál bá nyiŋgə

† 21:13 məkóól mə jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey fēél-fēlí yé ŋkəw á ofēél-fēlí ó íciyá dí. 21:14 Heb 11.10; Ifz 2.20

21:15 11.1; Eze 40.3 21:16 Eze 48.16-17 § 21:16 sutád: jisə kúnə-kúnə omáda mitəd mimbá. * 21:17 kudé:
jisə kúnə-kúnə kál máda. 21:18 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13 21:22 11.17 21:23 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23
21:24 Sôm 68.30; Iza 60.3 21:25 Iza 60.11 21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kálaad
á cug: 3.5 22:1 21.6; Eze 47.1-12 22:2 21.21 Líf: 2.7 22:3 7.15; Zhe 3.17 22:4 14.1; Sôm 17.15; Mat 5.8
22:5 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27 22:6 1.1; 10.7; 19.9; Mis 11.27-28; 13.1 22:7 3.11; 22.12, 20

zə. Muud mə báágúlá íciyá kálaad éga ηgá cúndə yé, nywáá má jəla.»

⁸ Mə Yuánes wá má á gwág isâ íni, mə wá mə a dúg byo. Ja mə á gwág mə dúg byo yí, mə á wusə nyúul mbúmbudî éngəles nyə á ηgə lwó mə byo yé dí shí məkuú, ná má yə nyə gúmá. ⁹ Nyə ntâg nə mə ná: «Mbô! Kú beeg sá ntáni! Mə ji muud gwoonj wán ná shé ηgə sêy séy ηgwúd, nə mə nə bínónη omínyonη búwô búúú ə mícúndá, nə buud bwá ηgá baagulə iciyá í kálaad éga wá. Yidagú yə Zembî gúmá!»

¹⁰ A mú nyiηgə ci nə mə ná: «Wo kú shweel íciyá kálaad éga ηgá cúndə yí, nəcé isâ byəonj í wál zə s̄y. ¹¹ Muud mə də sá olíliηgî yé, nyiηgəg ηgə sá olíliηgî; nyəonj músə nə nyéé mísh má Zembî dí yé, nyiηgəg bə nə nyéé. Muud ηgá sá otútəlí yé, nyiηgəg sá otútəlí, nyəonj jí ηkəηkə múúú yé sá ná a nyiηgəg bə ηkəηkə múúú.» ¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, mə wál bá nyiηgə zə. Mə zag ntâg nə myəna, mə bá zə ηgə jəna nə buud ηgə bə sósólúgú mə múúú yēsh. ¹³ Mə ji Alúfa, mə Oméga. Mə ji ashúshwóógú, mə áməzhúgúlá. Mə ji Mətéédúlé, mə Məshíné. ¹⁴ Buud bwá ηgá gusa íjud byáη wá bwá má jəla, nəcé bwá bá bə nə zhií mə kúmá líí cəg dí, bwá bə námá nə zhií mə nyíi mímpumbé mí ηgwólád.

¹⁵ Ngwála dí tóón nyə mə bá bə, nə buud bwá á lweegashi ícəg nda ompyā wá, nə buud ó ncidə, nə buud ó janğa, nə ogwúl ə búúú, nə buud bwá ηgá yə ozembî wá yadúg gúmá wá, nə muud yēsh mə céél íjǝǝ á ηgá námá bwiηg byo yé. ¹⁶ Mə Yésus mə a nti éngəles waamə ná a zəg bwaagulə mádə dí ná isâ íni bíse obábálé. Mə ji mbyágá á mpwonη buud mə *Dávid, mə ji acén-cení má də faan kúndá mán yé.»

¹⁷ Nkəηkə Shíshim bá ηgwəol mə Mwâ Ncwəmbə bwá ηgə ci ná: «Zaág!» Muud yēsh ηgá gwág yé cíg nə: «Zaág!» Muud ηgá gwág shwáásúlə minú yé zəg. Muud mə jí májúwó má cəg yé, ləgúg mwo ashwá!

¹⁸ Bí buud ηgá gwág iciyá kálaad éga ηgá cúndə wá, mə Yuánes, mə ηgə bwaagulə bí ná, muud mə kwádúlá gúl ciyá wa yé, Zembî bá námá kwádulə nyə okwaag-jumə kálaad éga ηgá lwó wá. ¹⁹ Muud mə ká námá béég gúl sá wa íciyá kálaad éga ηgá cúndə dí yé, Zembî bá béég múúú wəonjé dé kəw lə isâ kálaad éga ηgá lwó yí, ntó ji ná a nda yə nyə ηkul má dá íbumá í líí á cəg, nda yə nyə ηkul mə nyíi ηkəηkə ηgwólád.

²⁰ Muud ηgá bwaagulə ná isâ byəonj bíse obábálé yé ηgə ci ná: «Haaw, mə wál bá nyiηgə zə.» Amen! Yé Cwám̄ba Yésus, zaág!

²¹ Cwám̄ba Yésus ká sá bí bēsh mpaam.